Loghin Alexeev-Martin

SCHIȚE BIO- ȘI AUTOBIOGRAFICE

Pontos
Chișinău • 2017

Ne poartă gânduri rele,
Doar cei care ne sunt inferiori!
Celor mai buni ca noi…
Nici nu le pasă de noi.

Omar Khayyamm

CUVÂNT INTRODUCTIV

– …Loghin… Loghin!… Loghin!!! – auzeam, tot auzeam rostindu-se acest nume ultimii ani… Unde-l auzeam? Ca să vedeți – la Iași… Oare cine să fie acest personaj cu un nume atât de sonor? Parcă ar suna ca… Horațiu, ba părcă… a Roden!

Încetul cu încetul aflu şi anumite detalii. Anume: că e medic, că… a fost bun coleg cu Victor Rusnac… Că vine sau… venea în ospeție la regretatul Victor, apoi la doamna Aneta Gafta, văduva lui Rusnac.

Iată că de curând în cadrul unei manifestări la Muzeul de Arte Plastice, cu multă lume, cu discursuri şi elogii la adresa unui pictor jubiliar, aud alături de mine o voce, care îmi zice parcă în şoaptă, dar destul de clar: „Eu sunt Loghin… Sunt medic… Scriu epgirame… Am editat cărți… Sunt prietenul lui Victor Rusnac, Dumnezeu să-l odihnească… Curând împlinesc 80 de ani – în septembrie… Vreau să editez cu acest prilej o carte…" Ascult, adică fac eforturi să ascult ce spune oratorul despre respectivul coleg jubiliar, dar concomitent să prind ce-mi toarnă în auz acest misterios personaj zis Loghin, care m-a obsedat atâția ani şi… în fine, a apărut chiar aici, alături, ca un miracol…

„Oare ce vrea de la mine?" – mă întreb. Şi, ca să vezi, vine sintagma – fraza finală: „Am pregătit un manuscris… Despre poetul uitat Nicolae Țurcanu, transnistreanul… Suntem rude… prin soție-mea, Dumnezeu s-o ierte, că s-a stins de doisprezece ani… La fel o altă schiță despre familia surorii acestuia, soacră-mea Eugenia (Venea) Moldovanu… Dar şi despre viața mea, pagini de autobiografie…"

Şi iar: „Oare unde bate acest domn Loghin? Nu cumva?…” Am ghicit auzindu-i rugămintea: „V-aş ruga să citiţi manuscrisul meu… Vreau să editez o carte la 80 de ani… Să citiţi şi dacă vă va plăcea, să-mi scrieţi câteva cuvinte pentru carte… „Aha, îmi zic: o prefaţă! Clar…”

Aici fac o pauză şi sar peste câteva momente, căci m-am pomenit cu două mape, în care descopăr 4 (patru) cărţi şi… trei manuscrise dactilografiate. Am de citit, frate! Dar parcă mi-e de prima dată? La viaţa mea am buchisit atâtea manuscrise! Am însăilat atâtea prefaţe/ postfeţe!..

Ce să fac? Cum procedez? Citesc mai întâi cele două eseuri mai scurte, primul dintre care e despre poetul transnistrean Nicolae Ţurcanu şi-mi zic: Bravo, domnule Loghin! Ai făcut o treabă bună! Se vede că l-ai cunoscut destul de îndeaproape!.. Dar, Doamne, ce mai înseamnă şi acea şcolire a gulagului, nici în dumneata n-a avut deplină încredere. Cât de mult ai încercat să-l tragi de limbă, să-i găseşti cheia lacătului din adâncul sufletului, tachinându-l cu „samizdat”-urile citite pe la Moscova, cu perioada Andropov-Gorbaciovistă care prevestea clar agonia imperiului, chiar dacă avea în interior o mare învolburată, nu ţi-a reuşit să-i provoci niciun tsunami la suprafaţă!.. Adevărata lui operă ai cunoscut-o abia la mulţi ani după trecerea sa în nefiinţă… Oricum, ziceam că ai făcut-o bună!.. Din capul locului ai lăsat să-şi verse necazul însăşi păgubitul, apoi răsfoind cu atenţie filă cu filă cartea personalităţii D-sale, expusă cum nu se poate mai explicit în opera sa, care poartă un caracter autobiografic, începând cu talentul, cinstea, onoarea, omenia, demnitatea, bonomia, cumsecădenia, ospitalitatea, şi toate cele mai frumoase epitete, şi încheind cu „ura” dumnezeiască faţă de duşmanii deschişi, nu la fel şi pentru cei voalaţi, cu desconsiderarea, decepţia, descumpănirea şi neîncrederea în cei de pe la edituri care îl purtau cu gogoşi aromitoare, dar şi la adresa interminabililor oaspeţi care îi dădeau ghes cu vizitele de ordinul „aşa mi-e sete de un

păhar de vin, că nu mai pot de foame", iar când îl observau din depărtare prin Chișinău, treceau pe partea opusă a străzii. Mi-a plăcut foarte mult încheierea schiței, în care l-ai suspendat pe Nicolae Țurcanu în văzduhul salonului de carte al Bibliotecii Naționale împreună cu „sania cu reni" declamând:

„Din marele adânc flămând
Și gol, eu mâna mea
Am ridicat, milă cerând, –
Voi mi-ați scuipat în ea!.."

După ce am savurat cu plăcere prima schiță, mă simt tentat de curiozitatea de a afla ce o mai fi și în cea de a doua… Parcă am înțeles bine, e vorba despre familia surorii poetului!.. Dar să vedeți, parcă m-am uitat în apă!.. Din nou zic: Bine mă, băiatule, „parcă mi-ai citit gândurile!.. Nu cumva vezi infraroșu, prin perete?.. Dau aici de dragii mei cosângeni, pământeni transnistreni, mai bine zis de soarta tragică a celor trecuți în dreapta Nistrului în perioada de tristă amintire. Ai perfectă dreptate, dragă Loghine, când te frăsui că nu ai găsit răspuns la multe întrebări în cartea lui Alexei Memei. Din păcate, aceste momente încă nu sunt pe deplin elucidate. Dar, unde dai și unde crapă, auzisem și eu că Nicolae Țurcanu a scris și proză, dar prin care arhive s-o mai fi găvozdit acea carte, doar unul Dumnezeu știe. Fapt este că scoaterea la suprafață și publicarea ei ar fi de mare folos.

De fapt aceste două schițe sunt în permanentă continuitate, nici nu mai știi pe care s-o citești în primul rând. M-a impresionat mult soarta socrilor tăi, au avut cu adevărat o familie destrămată, dar cu voia lui Dumnezeu, pe parcursul anilor s-a reînchegat trainic. Pe drept cuvânt, încercați să vă imaginați un tablou în care soțul este arestat în anul 1940, dus la urșii albi, pierdut fără urmă, socotit mort, ea rămasă neajutorată cu doi copii, amenințată cu deportarea în ajunul revenirii ciumei stacogii, își schimbă numele, căsătorindu-se

cu un flăcău, care îi mai face o fată, înfiind şi primii doi copii, după care e înrolat în armata păgână şi moare pe front. Adevăratul tată se salvează ca prin minune, se întoarce în familie, copiii purtând alt patronim primesc pensie pe contul tatălui mort pe front, iar cel biologic, lipsit de drepturi civile, încă cinci ani după detenție plătește „holosteațchii nalog", în pofida faptului că pe parcurs mai avea o fată, socotită „copil din flori". Abia după restabilirea drepturilor civile se recăsătorește cu aceeași soție, doar că de această dată cu Caraman Evghenia Nichiforovna (sic!), nu Maximovna. Dar cât costă metodele de torturare ale kgb-ului mărturisite de socrul autorului, metode care le depășeau însutit pe cele ale inchiziției medievale, acel moment crucial martor ocular al căruia a fost, în timpul linșării publice a flăcăilor ucraineni, când haitele de lupei (surogat provenit dun tată „lup" şi mamă „cățea") le-au înşirat intestinele pe sârma ghimpată ca rufele la uscat. Şirul fărădelegilor ar putea fi continuat până la infinit, dar mai bine vă îndemn să le citiți. De fapt maniera acestor grozăvii le întâlnim şi la Nicolae Țurcanu:

„De câte ori priveam la neagra panoramă,
La crime decorate, mă-ntrebam în gând,
Adică n-are, n-a avut vreodată mamă
Acel de bate şi-l aude pe bătut plângând?"
(Strigăt din veacuri)

Acum despre cele 4 (patru) cărți. Tocmai 4!

Le deschid – pline doldora de epigrame! Toate 4!

Un codru de epigrame! Şi tuspatru cu prefețe/postfețe! Semnate de colegi scriitori!

Ia te uită, îmi zic: mi-a căzut şi mie colac să mă prind în hora prefațatorilor/ postfațatorilor dlui Loghin!

Aici vine, ca un ecou, de la consoarta mea, care a avut misiunea de a transporta punga cu manuscrise/cărți de la autor către mine, precum că domnul Loghin este… Ce este? Nici

mai mult, nici mai puțin: esta membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova!

Cum așa: este membru al USM și eu habar n-am? De ce n-am știut până acum? Că, vorba ceea, dacă-i membru, atunci ce mai are nevoie de prefață/postfață? E scriitor în toată legea! Iar o prefață/postfață la o carte e ca și cum ai pune-o între proptele, ba chiar… cârje, ca să nu cadă…

He-he-he! Domnule Loghin! De aiștia îmi ești? Îți plac prefețele/postfețele? Dar știi că ai simțul umorului!

Aici mă pălește o idee: dar cum nu l-ar avea dacă e autor de epigramă?! Pe lângă că e medic de meserie, mai e și un fecund epigramist! Ia să văd eu ce fel de mâncare de pește sunt epigramele Domniei Sale…

Deschid carte după carte, și era să mă pierd în oceanul de epigrame, dar și epigrame la epigrame, adresate colegilor epigramiști, dar mai cu seamă bate în proști, parlamentari, debili, măgari, tot felul de neisprăviți, și o face cu sare atică, cu meșteșug și inspirat… Ba chiar dă cu mușchi și pe la nasul președinților de republică de la Snegur la Lucinschi și Voronin…

Curaj, Loghine! Ai curaj, frate-miu!

Cum mi-era peste puteri să le cern pe toate (omul așteaptă de la mine prefață/postfață!), hai să văd ce scriu ceilalți martori/prefațatori la cărțile domnului Loghin.

Aici iarăși sar peste alte câteva momente și zic așa: bine, bine, domnule epigramist, cu proștii, demnitarii și neisprăviții de tot felul e clar – merită biciuiți… Dar ia să vedem dacă dumneata ai vizat și breasla colegilor medici? Dacă da, atunci am să cred epigramelor, dar și vocației ce-o urmezi…

Deci, caut epigrame despre medici. Și, ca să vedeți, găsesc! Bravo, domnule Loghin!

Iată-le:

Cu faianță și oțel
Îmi făcuse-i gura plină,

Cum ți-aș proteza nițel,
Eu vreo glandă endocrină?!
(Unui stomatolog ortoped
de la un endocrinolog recunoscător)

Apropo, dl Loghin este medic endocrinolog, deci epigrama este una strict preferențială.

Alta la rând: asta despre medici şi medicină în ansamblu.

Doctore, îți mulțumesc,
Dar refuz tot tratamentul –
Singur ia-ți medicamentul
Că eu vreau să mai trăiesc!
(Decizia pecientului)

Sau una mai sufletistă:

Arta vindecării
Doctor bun să fii de-ai vrea,
Să-nveți, nu rata momentul:
Arta de a învia
Şi a muri cu pacientul!

Să nu vi se pară cumva, dar, credeți-mă, mie mi se năzare că, nu ştiu cum, citind epigrama de la urmă, parcă ar adia ceva şi despre meseria de medic a dlui Loghin, dar ar fi şi o aluzie la vocația de epigramist a Domniei Sale.

Apoi trec la paginile autobiografice, la cel de al treilea şi cel mai voluminos manuscris… Aici e mai complicat – sunt sute! Tocmai peste 200 de pagini!.. Ia să vedem ce baliverne ticluieşte domnul Loghin… Am mai văzut eu cărți de memorii, autobiogafii… Unii autori se străduie să adoarmă posteritatea cu „Jurnalul zilelor”.., anilor.., cu momente banale petrecute de la ceaiul de dimineață până la „Tatăl nostru” la culcare… Dacă-l mai ştiu…

Chitesc manuscrisul cu un ochi, pare cam mult, dar unde merge mia, merge şi suta… Împărțit în cmpartimente…

Tocmai șase!.. Hai să selectez ceva din ele… Fiindcă autorul le-a dat şi titlurile respective mă pot orienta oarecum.. Cu ce să încep… Încerc să dau de un compartiment mai intrigant… Lucru în zadar!.. Mă pomenesc că fiecare este intrigant în felul său. Constat că acestea se succed unul după altul, fiecare reprezintă o anumită perioadă de timp, deşi dl Loghin îşi mai permite uneori să migreze „de la Ana la Caiafa", amintindu-şi câte ceva ori pentru a aduce o cimilitură, un banc sau o epigramă în consens cu textul.

Primul lucru care m-a pus pe jar a fost titlul manuscrisului. Nici mai mult, nici mai puțin, decât „Cum mi-au mancurtizat ruşii generația". Hai că-i bună, îmi zic… Ce o fi avut în comun mancurtizarea din Asia Mijlocie cu Basarabia? Să fi trecut Ginghiz Aitmatov cu mancurții lui pe aici?.. Să se fi rătăcit careva?.. Urmăresc atent firul gândului autorului… Stai, zic, la mijloc nu poate fi altceva decât şcoala sovietică. Ideea paranoică a lui Lenin de creare a unui nou popor sovietic prin împerecherea revoluționarilor voluntari cu maimuțele, la fel cea a barbariei kgb-iste de a obține o nouă specie canină „lupei", a fost preluată cu succes de şcoala sovietică, implicată direct în pregătirea generațiilor noi de votanți moțpano-dodonieni. Cunosc bine lucrurile… am trecut şi eu prin această tocătoare. Mi-a plăcut cât de bine ai ochit în sistemul educațional sovietic, pe care îl compari cu jocul „de-a capra", de ordinul „prost pe prost", astfel că generația ta, dar în mare măsură şi a mea, ce mai contează câțiva ani la deal ori la vale, începând cu anul 1944, a fost mancurtizată sistematic. Pe drept cuvânt, câtă minte puteai să aştepți de la ciobenii cu două clase la împăratul Neculai, celor cu o clasă, două de liceu, ori loiali regimului, dacă mai pui la mână şi colegii tăi de şapte clase cu nivelul cunoştinților de ordinul „tabula rasa" proaspăt „hirotonisiți" în pedagogie. S-ar putea să ai dreptate când spui că această generație cu mai puțini glagoli în cap, nu a prea avut ce transmite copiilor, aceştia – nepo-

ților, și tot așa… Nu se exclude că jocul parțial continuă și astăzi.

După o expunere a locurilor pitorești în care s-a născut, inclusiv renumita sută de movili, ale obiceiurilor, culturii, tradițiilor frumoase moștenite din moși-strămoși, avantajului acelei palme a jandarmului român, acelei țărănimi cu o înțelepciune în proporție de unu la zece actuali academicieni, dragostea și dorul căreia o poartă în suflet până în prezent, după ce expune viața de până la război cu lucrurile bune, dar și cu greutăți, începând cu martie 1944, schimbă macazul, prezentând pacostea, dezmățul, haosul, falsul și toate relele aduse de „eliberatori".

În special, m-a impresionat tragedia foametei, acel holocaust bine organizat prin „postavca" nemiloasă până la măturatul podului de ultimul fir comestibil, acea tragere la sorți în unele familii, cui îi era sortit să supraviețuiască și cui să moară, pe care autorul le descrie cu lux de amănunte: episodul acelei văduve de război, Tanea lui Filuță Șoșu, care oferea un covor scump în schimbul permisiunii de a rade ciaunul de mămăligă, acel tată robaci cu edeme distrofice la picioare, care se osândea cu înfometarea în favoarea copiilor, acel cățeluș frumos „Tărcuș" mistuit de mazilul brănișt ean, și câte și mai câte…

Autorul nu-și pune scopul în sine, vorba lui, „cum eu cu scripca" sau „Mî, Nicolai vtoroi", ci mai curând trece ca o umbră pe tot parcursul textului, punând principalul accent pe evenimentele din sfera socială. Nu voi reda imensitatea informației cuprinsă în manuscris… Atâta doar, vă îndemn să citiți!.. Aveți ce afla!..

Manuscrisul este înțesat cu sfaturi pentru toate vârstele, referitoare la etică, inteligență, înmagazinare de minte, dragoste, integritate familială, demografie, medicină, dar și numeroase episoade din istoria neamului.

Ehe-he-he, dle Loghin, știu că mai eşti sfătos!.. Bravo! Ai un umor sănătos….

Îmi vine să cred că ți-a priit „delicatesul" țigăncuşei din Cernăuți!!!

Curios lucru, dl Loghin încearcă să facă şi unele „descoperiri"… Nu ştiu cât de corect ar fi să afirmi că acea Vasilisa Precrasnaia a ruşilor nu e alta decât Elena („Olena", „Olisa", de ce nu şi „Vasilisa?") Voloşanca, Greu de spus!.. În schimb ipoteza referitoare la „Danco", eroul lui Maxim Gorki din „Bătrâna Izerghili" pare să aibă un sâmbure de adevăr. Hai să vedem… Mai întâi, povestea a fost culeasă în Cetatea Albă, deci ar putea fi o legendă dacică… Doi… Să analizăm etimologia cuvântului, care pare a fi chiar „Dacu", parafrazat de însăşi Gorki în „Dancu", şi de mai pui la mână că ruşii preferă terminația „o"… Pare a fi logic!..

Pentru a face textul cât mai lizibil, autorul îl împestrițează cu un umor sănătos, cu epigrame, bancuri, cazuri umoristice din viață, toate la locul lor în consens cu textul.

Dar – s-o spunem pe un ton mai serios, Chiar grav.

Domnule Loghin!

Vă felicit cu ideea de o nouă carte. Să vă ajute bunul Dumnezeu s-o vedeți editată.

Doi.

În special, vă sunt recunoscător pentru cele două schițe consacrate memoriei şi reabilitării numelui adevăratului poet care a fost Nicolae Țurcanu, pe care, sper, să ni-l amintim cu multă pietate anul viitor, când se vor împlini 100 de ani (21 ianuarie 1918) de la naşterea sa.

Alt lucru mare, pe care l-ați întreprins în paginile autobiografice sunt momentele dedicate minunatului Om şi patriot român care a fost neuitatul Nicolae Testemițanu, figură eroică, dar şi tragică a istoriei noastre recente, la fel şi razei de lumină adusă la adresa Patriotului contemporan

Alexandru Moşanu, precum şi cele despre temerarii luptători pentru românism în Basarabia ocupată de ruşi: Gheorghe Ghimpu, Alexandru Bulgăre Usatiuc, Valeriu Graur, Alexandru Şoltoianu…

Am doar o obiecție la adresa unor evenimente din viața autorului… Referitor la judecata lui Alexandru Şoltoianu, martor al căreia ai fost, bine era să fie relatate mai pe larg secvențe din acel proces. Chiar dacă această problemă are anumite conotații, judecata fiind închisă, cu participanți kgb-işti aleşi pe sprânceană, pe timpuri Mihai Ghimpu a desecretizat o parte din documente. Sper ca acesta să rămână un subiect pentru viitorul apropiat.

Vladimir Beşleagă,
17.07.17

APĂRĂ-MĂ, DOAMNE, DE PRIETENI

Străinule ce baţi la poartă,
De unde vii
Şi cine eşti ?...
.....
Eu vin din lumea creată dincolo de zare
Din lumea-n care n-a fost nimeni din voi,
.....
Dar poarta a rămas închisă la glasul artei viitoare.
.....
Era prin mia nouă sute... „şi 78, se pare"

(Ion Minulescu,
***Romanţa noului-venit*)**

Nu știu ce se întâmplă cu lumea asta, fie că e făcută de-a-ndoaselea, fie că există o lege nescrisă, conform căreia, pentru a deveni sfânt, se cere neapărat mai întâi să mori, apoi se va mai vedea, niciunul nu s-a împodobit cu aureolă în cursul vieții. S-ar mai putea ca Dumnezeu să-i învăluie cu un anumit văl, făcându-i invizibili pentru ochiul liber, ori lumea e afectată de orbul găinilor. Un astfel de Sfânt a fost şi va rămâne în memoria noastră Marele Patriot, cărturar autodidact, poetul eminent Nicolae Țurcanu, care a trecut ca o umbră neluată în seamă pe tot parcursul vieții, începând cu copilăria, ostrovul de după zăbrele şi, în special, puşcăria în libertate, continuând să rămână în anonimat şi după cei peste 30 de ani de la trecerea în neființă. Practic e imposibil să schițezi portretul unui cu adevărat martir, unui veritabil sfânt, care a circulat printre noi fără a fi observat, iar pentru confirmarea situației penibile în care s-a pomenit, cinstei, onoarei, modestiei, bărbăției, stoicismului, durerii sufletești, răbdării monumentale, cu care a înfruntat batjocura fariseilor fluieră-vânt, vânduți regimului tartoricesc, celui curat ca lacrima, înstrăinat,

nedreptățit, flămând și înghețat, cu o leafă de adevărat „solarium" (cota de sare în armata romană), dar și cutezanța limită, cu naivitatea în speranța că va înmuia pentru o clipă inima gâdelui, vă aduc un document, prin care le veți afla pe toate chiar din gura marelui pătimit. După atâtea cărări bătătorite pe la redacțiile cu uşile închise ori întredeschise, dar cu autism total, la un moment de disperare profundă, fără a intui sorți de izbândă, Nicolae Țurcanu îi adresează o scrisoare exasperată şefului secției de cultură al comitetului central al partidului comunist, tovarăşului Danilenco Valentin Dmitrievici. La fel trimite copia scrisorii directorului editurii „Literatura artistică" tov. Tampei, care dispunea de manuscrisul recomandat pentru editare de consiliul Uniunii Scriitorilor din mssr-âs. Redau textul în traducerea din rusă:

„Vă scriu cu inima tângă, intuind că îi voi strica dispoziția cuiva. N-aş prea dori să fac aceasta, dar noianul de eşecuri acumulat pe parcursul zecilor de ani şi boicotul bine organizat m-au impus să procedez astfel, dat fiind faptul că lucrul despre care vă scriu depăşeşte limitele jignirii amorului propriu. N-aş vrea ca persoanele despre care voi vorbi mai jos să aprecieze adresarea mea către D-voastră drept o pisică moartă aruncată în grădina lor.

Eu sunt cetățean al uniunii sovietice şi spre marele meu regret – poet. Chiar dacă mi-aş dori să nu fiu, nu mă pot dezice de propria persoană. Până la război am editat două cărți de poezie, după război altele două, deşi ultimele m-au costat eforturi enorme.

S-ar putea să vă surprindă faptul că în condițiile actuale mai uşor ar trece cămila prin urechile acului decât publicarea unei poezii sau eseu de ale mele în vreun ziar ori revistă. Iarăşi, pentru a nu deranja pe nimeni, evit exemplele concrete pe care le am de prisos. Pot spune doar că pe parcursul ultimilor 12 ani, din momentul editării ultimei mele cărți, am reuşit să public în total doar trei poezii.

Unde, când şi cui m-aş adresa cu această problemă, ca înadins, toate revistele şi ziarele sunt supraîncărcate cu un an înainte. Nu poți riposta cu nimic contra acestei şiretenii.

Timp îndelungat şi foarte minuțios mi-am alcătuit o culegere dintre cele mai reuşite poezii din cei 40 de ani de activitate, după părerea mea, pentru a o edita în anul 1978, cu prilejul jubileului de 60 de ani ai mei. Eu nu sunt membru al Uniunii Scriitorilor, deşi am fost încă pe timpul când tații majorității actualilor membri mergeau la şcoală. Am pierdut acest titlu în urma unui caz tragic…

Înainte de a înainta culegerea pentru discuție la Uniunea Scriitorilor, în vederea obținerii recomandației pentru editură, i-am informat pe unii poeți eminenți, competența cărora nu poate fi pusă la îndoială, cu forma şi conținutul culegerii, cunoscând prea bine din propria experiență ce înseamnă să prezinți materialele direct în mâna editorilor. Culegerea mea a trecut din mână în mână pe la scriitori pe parcursul unui an întreg. Au fost observații obiective, corecte. Am exclus totul ce era în plus. În cele din urmă am obținut recomandația Uniunii Scriitorilor pentru editura „Literatura artistică". Bucuria mea naivă era nemărginită!

A mai trecut încă aproape un an (observați, aşteptările mele se măsoară în ani) şi, spre marele regret, în ziua fixată doi redactori ai editurii în timp de 10 minute au respins toate cele 150 de poezii împreună cu recomandația Uniunii Scriitorilor. Dat fiind faptul că în afara acestor doi redactori-complici nimeni nu-mi citise versurile, alte păreri lipseau. Mie nu mi-a mai rămas decât să-mi retrag culegerea şi, fără a distinge drumul din cauza lacrimilor şiroaie, să mă întorc acasă.

Cui să cred? Membrilor cosiliului Uniunii Scriitorilor, literaților profesionişti, care nici pe departe nu pot fi suspectați în loialitate şi indulgență față de inadvertențele literare? Ori celor doi redactori, reprezentanți ai monopolului în ultimă instanță, absolut şi de nezdruncinat?

Pe parcursul anilor am acumulat multe lucrări în ale scrisului. La moment în Uniunea Scriitorilor e pusă în discuție o carte de proză. În prag de finisalizare e a treia carte de poezii. Și atunci ce? Editura nimic nu primește fără recomandație, iar cu recomandație respinge totul. Sunt pus în situația șoarecelui din ulcior, din cauza existenței unui zid, nu pot ieși la întâlnire cu cititorii, astfel, nu pot vorbi cu ei.

Eu aș mai putea înțelege că editura e datoare să fie severă, dar nicidecum nu pot fi de acord ca unul sau doi oameni ai editurii să poată hotărî nu doar soarta unui autor solitar, ci a întregului proces literar. Cititorului i se eliberează doar câte o linguriță de ceai din mixtura benefică după propriul gust. E imposibil să fii medic fără a cunoaște legile fundamentale ale medicinei.

Vă rog din suflet să vă implicați în situația mea critică. Pentru soluționare vă propun două variante:

1. De a ruga doi-trei literați experimentați independenți, critici literari să ia cunoștință de culgerea mea, pentru a-i da o apreciere obiectivă. Cu o singură condiție, să nu fie implicați în mrejele editurilor.

2. A mi se permite contactul cu publicul larg al cititorului (studenții facultăților de filologie, pedagogi etc.) pentru a le prezenta poeziile mele. Doar scriitorii, criticii literari, poeții scriu pentru publicul larg al cititorilor, la întreținerea cărora se află și aceeași editură.

Îmi face impresia, și sper să fiți de acord cu mine, că prin aceasta vor beneficia ambele părți. Mă voi prezenta cu pieptul deschis în fața oricărui tribunal.

Cu sincer respect în așteptarea răspunsului D-voastră.

Nicolai Țurcanu*"*

Textul final, după cum spunea și autorul, a fost scăldat în lacrimi, variantele nereușite (pentru a nu fi păpat pe timpuri se cerea mare ingeniozitate) au umplut lada cu gunoi,

iar poarta a fost suplimentată cu alte câteva zeci de lăcăți. Pentru cititorul neinițiat acest pas ar putea să pară naiv, dar pentru cel care a simțit pe propria piele atitudinea editurilor, mai corect, al regimului antihrist, paravan al căruia serveau cu smerenie, gestul reprezenta un strigăt disperat la cer. Numele fariseului care s-a făcut luntre şi punte pentru a interzice editarea va fi identificat în cele ce urmează, dar aş fi curios să ştiu dacă cei doi redactori, în special şeful, care activează „bine mersi" şi acum, au ceva remuşcări? Se ştie că la un moment de disperare poetul şi-a incendiat o parte din poezii, printre care a dispărut şi celebra parodie la adresa fraților săi condeieri. Se zice că odată criticul literar Belinschi face o vizită fulger la Uniunea Scriitorilor, constatând un tablou amuzant: Emilian Bucov se prăbuşise de la etajul patru, Bogdan Istru s-a aruncat în Nistru, ascunzându-se într-o vizuină de raci, Andrei Lupan s-a popit, Dumitru Ciobanu păştea oile, Arhip Ciubotaru devenise cizmar…

La drept vorbind, nu e prea clar când a fost întocmită epistola, nu ştiu dacă se mai păstrează originalul în arhive, cert e că aceasta s-a întâmplat la ceva timp după jubileul său de 60 de ani, fapt e că s-au înregistrat şi unele „progrese", chiar dacă după afirmațiile autorului „aşteptările" lui se măsoară în ani. În anul 1983 apare cartea „Poezii", conținutul căreia a fost atât de riguros scărmănat şi pieptănat în toate direcțiile, trecut nu doar prin ciur şi dârmoi, ci prin sită deasă şi urechea acului, de te miri ce a mai rămas din materialul preconizat. În cele din urmă, probabil, la insistența lui Petrea Cruceniuc, cea mai mare „onoare" adusă poetului Nicolae Țurcanu a fost restabilirea în Uniunea Scriitorilor în anul 1985, tocmai cu 8-9 zile până la trecerea lui în neființă. Funeraliile lui s-au petrecut fără focuri de arme, ca a unui muritor de rând, fără miting de doliu, cel puțin la nivel raional, cu excepția a doi-trei „partocriți" care au bolmojit ceva pe linie de partid. Cât priveşte scribii mosafiri, postați pe timpuri în capul

„me(ă)-sii", niciunul nu şi-a făcut apariţia, inclusiv Petrea Cruceniuc, care nutrea unele sentimente faţă de poet, nu ştiu cât de sincere. Nu am urmărit presa şi nu pot spune în ce măsură a fost semnalat acest eveniment. În continuare Nicolae Ţurcanu a rămas în acelaşi anonimat cu unele sclipiri de scurtă durată pe parcursul anilor până în prezent. Înţeleg prea bine că frica are ochii holbaţi şi părul măciucă, dar intervenise al doilea dezgheţ sovietic, cel gorbaciovist, lua amploare mişcarea pentru eliberarea naţională, după 1990 obţinusem „derimocraţie", căzuse autocraţia descreieratului Emilian Bucov, şi atunci mă întrebi şi vă întreb ce impedimente mai existau, ce îi incomoda pe foştii critici literari să-şi schimbe atitudinea, darămite să-şi facă un autodafeu?

Îmi amintesc de un banc care circula pe timpuri, în care se întreba ce diferenţă există între doctorii umani şi cei „inumani" (veterinari), răspunsul fiind că ultimii îşi papă pacienţii, iar primii se mănâncă unii pe alţii. Mă rog, medic fiind, dacă din păcate la ora actuală găsesc un dram de adevăr în această zicală, atunci ce apreciere merită Uniunea Scriitorilor din Moldova? Ar putea fi aduse zeci de exemple, argumente, fapte, în special scindarea banală din ultimii ani (posibil, nu fără implicarea dezinformaţiei fsb-ului rusesc), dar la ce bun scoaterea gunoiului din tindă. Se ştie prea bine că majoritatea scriitorilor, pentru a-şi proteja opusculele de o cât de mică adumbrire, citesc cu nespusă plăcere doar propriile opere. Până la urmă, care poate fi motivul înstrăinării poetului? Să fie invidia la mijloc? S-o lăsăm mai moale, chiar dacă admitem că Domnia Sa îşi continuă activitatea în „Uniunea Scriitorilor Cereşti", opera lui, neajungând la noi, nu poate face concurenţă nimănui. Probabil că motivul e altul. Scriam cândva că având o uniune scriitoricească, ar fi binevenită şi una a cititorilor cu aceeaşi membri cooptaţi. Opera lui Nicolae Ţurcanu a fost frunzărită fugitiv doar de un număr restrâns de scriitori, dar analizată profund – de nimeni.

Dar, ironia soartei, cartea „Contraste” refuzată prima oară pentru editare în preajma jubileului de 60 de ani, în anul 1978, şi a doua oară, la al celui de 75 de ani, în 1993, a văzut lumina tiparului în anul 2003 sub redacția lui N. A. Elaghin, în Transnistria. Practic e imposibil să redai halul fără de hal, caricatura în care acest nenorocit autor l-a transfigurat pe Marele poet, atribuindu-i calități şi trăsături absolut străine, chiar înjositoare personalității sale, iar „ca s-arate-apusului cum îi fața rusului”, vorba mamei „schimbând cu locul capul cu curul”, a aruncat pisica moartă din propria bătătură în poarta românilor, astfel prezentându-l drept un sovietist înflăcărat, culmea, care se mândreşte cu şcoala din Norilsc, petrecută în anturajul zecilor de savanți, profesori, academicieni, la fel mânați ca vitele în grajdurile gulagurilor. Să nu fi conştientizat dobitocul că gulagurile au fost suplinite în special cu intelectuali şi buni gospodari supuşi aceluiaşi tratament ultrafascist, de la care întradevăr puteai învăța multe?

Un bun prieten al meu, verişorul lui Nicolae Țurcanu, regretatul Tudor Țurcanu, dispunea de unele materiale din opera maestrului şi nu rata ocazia niciunui jubileu fără a trimite câte o plachetă de versuri pe la edituri, care, de regulă, luau calea arhivei. Totuşi, una a avut sorți de izbândă. În „Literatura şi arta” Nr 9 (3261) din 29 februarie 2008 pentru comemorarea jubileului de 90 de ani (nu de 80 cum figurează în ziar) care avusese loc la 21 ianuarie, poetului i-a fost oferit un spațiu de o pagină întreagă pentru publicarea celor mai frumoase poezii, printre care şi „Salutarea mea”. Fără cea mai mică intenție de a comenta textul însoțitor, voi aduce doar câteva mostre pentru justa apreciere a cititorului: „Pentru poemul de mai sus (e vorba de „Salutarea mea”) imediat după război a fost arestat şi trimis în cătuşe la Marea Albă unde şi-a avut sania sa trasă de reni, deplasându-se prin tundra la prietenii săi evenci şi tunguşi, pentru a le vorbi despre mitropolitul Dosoftei. Găsea afinități între biografia sa şi cea a bă-

trânului poet şi mitropolit trecut de curând în rândul sfinţilor de către Biserica Ortodoxă Română". Alte „perle": „A venit cu maldăre de poeme, unele scrise şi-n limba evencă" şi „purta pe faţă cicatrici de la colţi de lup. Se trântise cu ei prin Siberia şi-i învinsese…". Comentariile sunt de prisos, însă pot afirma cu certitudine că avea faţa curată, iar pe corp, probabil, le avea din plin de la lupii bipezi din gulag, şi, în speial, de la colţii celor din libertate, de „limba evencă", hai să fim serioşi.

În sfârşit, la un moment îmi făcea impresia că soarele a răsărit şi pe hudiţa lui Nicolae Ţurcanu. La finele anului 2010, prin insistenţa selecţionerului Tudor Ţurcanu a apărut de sub tipar cartea „Din vinerea patimilor" cu cele mai frumoase şi mai durute poezii ale lui Nicolae Ţurcanu, care a fost pregătită cu mulţi ani mai înainte, probabil până în 2008, destinaţia ei fiind preconizată comemorării jubileului de 90 de ani. Traseul acestei cărţi e greu de reconstituit, fapt e că a trecut prin cele mai aprigi dureri ale facerii, fiind implicate mai multe instanţe, editura „Lumina", Ministerul culturii, Uniunea Scriitorilor nu ştiu dacă a participat şi în ce măsură, ca până la urmă să fie cea mai valoroasă carte a anului, dar cu soarta copilului din flori. Spuneam despre frica cu ochi holbaţi, cu tot respectul faţă de prefaţatorul cărţii, Ion Diordiev, dar niciun critic literar dintre atâţia câţi îi avem pe listă nu şi-a asumat responsabilitatea pentru a face o analiză destoinică a operei maestrului, cu mare regret, îmi face impresia că a fost pur şi simplu ignorat. Se pare că unul dintre aceştia care l-a „ajutat" cu ceva în timpul vieţii, s-ar fi reabilitat cu „aşa au fost timpurile, ce puteai face?".

Versurile acestei cărţi au o istorie extrem de tragică, majoritatea au rămas încătuşate încă din anii 1944-52, iar în perioada „derimocratică" şi-au aşteptat rândul la editură până nu demult:

Dacă eşti, să zicem, hoţ,
N-ai ce fura – numai pe mine,

Iar cu un scrib nu faci negoț.
Vreun manuscris? Îți trebuiește
La toate celea și belea?
Eu singur nu-l mai pot împinge:
Nicio redacție nu-l vrea…
(Inscripție pe ușa tinzii),

și sunt atât de pătimite:

Născute-n umbre de zăbrele,
Ca-n libertate să trăiți,
Adio, versurile mele,
Închideți ochii și muriți.
(Adio),

că unele ar putea fi scrise cu sânge în loc de cerneală. Viața acestui OM poate servi cu vârf și îndesat tema unui roman excelent, eroului căruia i-a fost pângărită copilăria și adolescența, furată și încătușată tinerețea și condamnat la singurătate prin ignoranță și neîncredere pe parcursul întregii vieți. E ușor a spune să scrii un roman, dar nu cred că se va găsi cândva un biograf, care i-ar așterne pe hârtie cursul vieții lui cu atâtea cărări întortocheate, presărate cu ciulini, fiindcă el a plecat în mormânt cu toată amărăciunea, și, probabil cu tot dezgustul, în mare parte, față de lumea înconjurătoare, cu atât mai mult că cei ce l-au cunoscut de aproare, majoritatea i-au urmat calea în ceruri. Unicul posibil biograf putea fi doar bunul său prieten și coleg de suferință prin gulagurile siberiene, Nicolae Costenco, pe care îl vizita de fiecare dată când venea la Chișinău și căruia i-a împărtășit soarta tragică, dar a plecat și el la cele sfinte, la fel în așteptarea propriului biograf:

Noi toți ne vom preface
În praf de-ngrășăminte,
Iar tu, ce nu știi pace,
În viață și-n cuvinte,

Tu unul, demon rece,
Tu unul vei rămâne
Din ziua care trece
În ziua cea de mâine.
(Maestrului Costenco)

Nu știu prin ce ipostaze ale vieții a trecut Sfântul Nicolae grație cărora a fost sanctificat, dar Nicolae Țurcanu a avut o viață cu adevărat de martir. Poezia lui poartă un caracter autobiografic, strecurat cu multă abilitate fragmentar sub diferite titluri, este plină de dragoste pătimașă față de glie, Patrie, neam și limbă, se memorizează ușor și are proprietatea de a pătrunde în adâncul sufletului, umezindu-ți ochii chiar din primele rânduri. A trecut prin viață ca un singuratec:

Mi-i drag să râd eu, cel învins
Şi aruncat în adâncime,
Fiindcă mult amar am plâns
Şi nu mă crede astăzi nimeni…
(De profundis)

ca un adevărat pustnic:

Slăvit să fie jugul meu,
Robia mea mulți ani trăiască!
Dă-mi, Doamne, greul cel mai greu
Şi dă-mi răbdare bărbătească.
(Slăvit să fie),

căruia i-au întors spatele nu numai dușmanii în deplină cunoștință de cauză:

Privesc chiorâş: ascund în suflet
Un gând precis, fără ocol:
În care groapă să mă sufle
Şi de-oi cădea, să nu mă scol.
(Duşmani şi prieteni),

dar şi cei mai mult sau mai puțin apropiați, fie din laşitate, ignoranță sau mancurtizare:

Dar am conchis eu, că-i mai bine
Și mai util e pentru minți
Să ai dușmani cu colți de câine,
Decât prieteni fără dinți…

(Ibidem)

A avut perfectă dreptate pierzând încrederea în oameni:

Primeşte-mi duhul ostenit fără de luptă,
Dă-i adăpost oșteanului bolnav, legat de pat.
De şerpii cei străini mi-i inima mea suptă,
De câinii cei străini mi-i sufletul muşcat.

(Singurătate)

Rămas orfan de tată la cinci ani:

Eu sunt pornit pe astă lume
Din os și sânge de țăran.
Când tata coborî în groapă
Rănit pe frontul rus-german.

(Spovedania unui ghinionist),

înjurat, huiduit şi snopit în bătăi de tatăl vitreg:

Îndemnul era varga, bățul,
Sudalma. Palma. Pumnul greu.
Cureaua. Lozia de sânger
Și tot ce mai da Dumnezeu.

(Ibidem),

părăsit de maică-sa la numai 9-10 anişori ca un lucru netrebuincios în gospodărie:

Îmi zise mama: Hai, băiete,
Învță-te prin glod să-noți,
Agonisește-ți singur pâinea
Și necăjește-te cum poți…

(Ibidem)

De menționat că la scurt timp după moartea tatălui biologic, Maxim, când încă nu se răcise de-a binelea mortul în groapă, maică-sa Anastasia, femeie tânără, frumoasă şi iubăreață, se recăsătorește cu Nechifor Vasiliev, conform mărturisirii poetului: „mama, încă tânără şi frumoasă, a rămas văduvă cu doi copii, eu şi soră-mea. Îi căzuse troahnă la inimă un om bogat şi rău, care şi-a omorât în bătăi nevasta cea dintâi şi un copil, şi în câşlegile Crăciunului s-au căsătorit. Pe noi, adică pe mine şi pe soră-mea, nu ne-a luat. Ne-a lăsat până în primăvară, când vor trebui mâini de lucru. Acum în înțelegerea tatălui vitreg eram buni numai de strachină şi lingură, ceea ce nu-i convenea. Aşadar, eu cu soră-mea am intrat în iarnă, trăind în casa părintească." Nu se cunoaşte nimic despre starea acestor copii în perioada anilor 1923 şi 1927-28, când maică-sa, se pare că la fel snopită în bătăi ca şi prima soție a „iubitului" soț, au dat bir cu fugiții peste Nistru în satul Purcari, fără a privi în urmă, a-i preveni ori a-şi face probleme referitor la soarta copiilor minori părăsiți în voia cerului. Un astfel de comportament nu este comun nici regnului animal, nicio femelă cu creieri normali şi gândire concretă nu-şi lasă puişorii neajutorați, nu doar de e vorba de o ființă umană dotată cu gândire abstractă. Unele crâmpeie despre destinul acestor copii între anii 1927-28 şi 1932-33 pot fi cunoscute din nuvela lui Nicolae Țurcanu „Pâine coaptă", un fragment din care am publicat în eseul „O familie destrămată". Referitor la soarta părinților, se ştie doar că Nechifor a fost arestat în anul 1940 şi exterminat în Ivdel, prin părțile Cazahstanului, iar Anastasia a fost arestată prin mai 1944, şi probabil, împuşcată în beciurile din Tiraspol.

În opera poetului figurează şi dragostea pătimaşă față de mamă, dorul de a fi alinat, mângâiat, răsfățat, îmbărbătat:

Ca mama nu-i ființă-n lume
Apururi grija să ne-o poarte:
Trăim alăturea o vreme –
Şi-o ținem minte pân la moarte.

Ca rod neprețuit noi creștem
La sânul cald al dumisale.
De ne-ar așterne pat pe piatră –
Chiar piatra ne-ar părea că-i moale.
. . . . . .
Poveşi ne spune, doine cântă,
Ea ne petrece, ne așteaptă.
Nu-i altă dragoste în viață,
Ca dragostea de mamă dreaptă.
(Ca mama),

ori cum ar fi în poezia:

Îți mulțumesc, dragă măicuță,
Că m-ai născut așa cum sunt,
Că m-ai purtat în săniuță
Şi mi-ai dat darul să cuvânt.

M-ai învățat să semăn pâine
Şi cu sudoare s-o câștig,
Să-mi fie rău, să-mi fie bine,
Să-mi fie cald, să-mi fie frig.
. . . . . .
Îți mulțumesc cu pietate,
Preasfântă măiculița mea,
Că-ți samăn ție, samăn tatei
Şi cum am fost, voi rămânea.
(Mulțumire cu plecăciune)

E greu să pătrunzi în sufletul omului, să faci o justă apreciere acestei atitudini față de personajul cel mai iubit din lume, el, care nu s-a bucurat de dragostea maternă, a crescut ca un copil al nimănui, îmi face impresia că aceste cuvinte sunt adresate unei mame imaginare, ideale, iubitoare de prunci, pe care a purtat-o în inimă o viață întreagă şi a rămas în așteptarea ei până la moarte.

Ajuns în aria sentimentalismului aş mai evoca unele momente rămase în anonimat. Nicolae Ţurcanu, în afară de soacră-mea Venea, a mai avut o soră, Ileana, născută din cuplul Anastasiei cu Nichifor Vasiliev, despre care a aflat abia după mulţi ani de la eliberarea din detenţie, şi dacă se zice că sângele apă nu se face, prima din puţinele întâlniri care au mai urmat ale fraţilor a avut loc doar după circa 40 de ani de pribegie. Sărmana Ileana era o femeie frumoasă, bună gospodină, dar, căsătorită în Olăneşti cu un hăbăuc, Avram Stepanenco, până la urmă a intrat în patima lui Bachus, astfel că nu s-a înţeles nimic din această familie. Dispun de o fotografie a celor trei fraţi (o vioi prezenta în text) şi de fiecare dată, când o privesc, încerc să descifrez sentimentele lor după atâta amar de vreme, nu ştiu dacă mai rămăsese vreo dâră din afecţiunea fraternă ori mai curând s-au întâlnit ca nişte înstrăinaţi. Îmi amintesc de o nuvelă a lui Şucşin, în care un bărbat din varia motive, nu revine la vatră după război, iar la zeci de ani de înstrăinare, înainte de a trece la cele sfinte, îşi vizitează unicul frate rămas în viaţă, fără a-şi da arama pe faţă, ca un om străin, provocându-l pe acesta să-i istorisească viaţa personală. A doua zi plecă satisfăcut, iar la câteva zile găzdaşul primi telegrama despre moartea fratelui. Ceva asemănător am observat şi la aniversarea jubileului de 60 de ani ai poetului, sărbătorit cu mult „alai" în componenţa surorii Venea, familiei mele şi a lui Petrea Cruceniuc cu evreica sa (originea acestuia la fel dă de bănuit). Uniunea Scriitorilor a fost absolvită de existenţa unui asemenea eveniment, deşi în anii premergători îi cam dădeau ghes cu vizitele, unde mai pui că poetul nici nu era membrul Uniunii. Dar mă iau gândurile pe dinainte, altceva vroiam să spun, mă uitam la aceştia doi, frate şi soră, care stăteau alături înstrăinaţi şi încercam să le descifrez emoţiile care li se perindau prin scoarţa cerebrală, ale lui, acelui copil trădat, lăsat în voia soartei cu cele mai mari şanse de a se pierde, şi ale surorii mai mari

care şi-a permis acest lucru, să fi avut pătimitul insinuări, iar „făptaşa" regrete?

Şi dacă tot veni vorba, să răvăşim prin discreția familială, ar mai fi ceva de spus. În cuplul cu tanti Vera, poetul nu a avut copii, fiica Nina a fost înfiată. În schimb are un băit din prima căsnicie, Anatolie Mustață, născut în vara anului 1953. Lipsa unui loc de muncă, a unui cuib, înfometarea, prigoana permanentă a autorităților, după eliberarea din gulag, prin circumstanțe necunoscute l-au condus în cele din urmă în bătătura învățătoarei pentru clasele primare din Nezavertailovca, Liuba Mustață, care a avut marele curaj să adăpostească un „duşman al poporului", astfel încheind prima căsnicie. Dar, după cum se zice, dragostea n-are opreliști, fosta lui prietenă, tanti Vera, care figurează în mai multe poezii din caietul verde sub numele de „Veronica", „Vera", după un timp l-a zăpsit şi aici, l-a smuls din brațele Liubei, închegându-şi alt sălaş în apropiata vecinătate. Aceasta a şi determinat-o pe prima soție să-i dea copilului propriul nume, păstrându-i doar patronimul. Se pare că unchiul Nicolae nicicând nu s-a îndepărtat de copil, i-a purtat de grijă în permanență, drept dovadă este că deseori îl lua să-l însoțească la pescuit, l-a inițiat în arta fotografiei, fără a-i divulga identitatea sanguină pe parcursul mai multor ani. Nu l-am auzit pe Nicolae Țurcanu cântând, nu a prea avut momente de veselie, permițându-şi acest lux doar în clipele de adâncă tristețe. După spusele lui tanti Vera, avea o voce fermecătoare de bariton, aceasta se făcea simțită prin dicția lui, prefera, în special, romanțele, uneori cânta în duet cu băiatul. I-am cunoscut pe ambii, pe Liuba şi Anatol, abia la înmormântarea unchiului Nicolae, le-am vizitat gospodăria. Liuba era în aparență o țărăncuță blajină şi binevoitoare, purta acelaşi batic tradițional al țărăncuțelor transnistrene, fără a se deosebi prin ceva de acestea. Anatol era leit taică-său, acelaşi ten al feței, aceeaşi voce melodioasă, la fel un bun gospodar,

tată a două fetițe... Îmi mai amintesc că a moştenit ceasul poetului. De atunci nu l-am mai întâlnit.

În cele din urmă, fărâma de fericire sub oblăduirea cuiva avea să se încheie în primăvara anului 1933, când holodomorul s-a extins pe întreg teritoriul Ucrainei, când acea surioară adolescentă la nici 18 ani împliniți, Venea (Eugenia, viitoarea mea soacră), scuturând toți sacii, traistele, scotocind prin toate cotloanele, policioarele şi negăsind niciun firicel comestibil, rămaşi ambii fără vreo cât de elementară sursă de existență, sortiți să moară de foame, şi-a părăsit fratele – copil neajutorat, lăsat în voia providenței, trecând în „altă țară", care nu era alta decât România Mare, la părinții săi din Purcari, astfel copilul Nicolae Țurcanu s-a pomenit pribeag în plină stradă. Cu o melancolie de nedescris îşi aminteşte autorul mizeria copilăriei în poezia:

Flămânda mea copilărie
Se roagă: dacă nu mălai, –
Măcar un boț de mămăligă
Să-i deie Sfântul Neculai.
. . . . . .
Pe patul de pelin şi mentă
Copilăria mea orfană
Mă bucură ca o poveste,
Apoi mă doare ca o rană.
(Într-o colibă)

Pentru prima oară l-am cunoscut prin anii 1968-69, după absolvirea doctoratului pe endocrinologie la Moscova. Era unchiul pe linia mamei al regretatei mele soții, Valentina. Am înfiripat pentru început un model de vizite reciproce, el – la Chişinău, eu la Nezavertailovca, deşi nu atât de des ca vecinele după borş, la fel şi o modestă corespondență (scrisorile şi maşina de scris le-am donat Muzeului de istorie, unde se păstrează şi alte obiecte personale ale poetului, in-

clusiv caietul verde). Apropo de această maşină de scris, a fost moştenită de cumnată-mea Maria, nepoata poetului, dar de regulă a fost în posesia mea, altceva vroiam să spun, ea reprezintă o „perlă" rarisimă, îmi amintesc cum, printre altele, unchiul Nicolae spunea că a fost confecționată de către un evreu din piese achiziționate la fier vechi, numele căruia nu l-am reținut. Vizitele lui la Chișinău nicicum nu urmăreau scopul musafiriei ori meselor cu ghebul la pământ, ci mai curând reprezentau un adevărat drum al patimilor lui Iisus pe la porțile editurilor, de unde se întorcea cu fața pământie și ochii înroșiți. Era în aparență un om vesel, înzestrat cu simțul umorului fin, puteai discuta cu el orice temă, dar când venea vorba de intimități, despre viața lui personală, în special, despre anii din gulag, când era provocat să-și deschidă inima și sufletul, devenea tăcut, posomorât:

Mă rog, mă rog, ca să-mi lungească
Răbdarea mea de om tăcut,
S-ajung la glia strămoşească,
Să-ngenunchez şi s-o sărut.

(Mă rog),

iar după o scurtă pauză, luând alt capăt de vorbă, redevenea același interlocutor vesel și neprihănit, fără a-și da de gol suferințele sufletului.

Ar fi oribil să crezi că și-ar fi îndrăgit călăii care l-au călcat în picioare, dar nu l-am prea auzit să-i pună la stâlpul infamiei, abia mulți ani mai târziu am luat cunoștință de poezia lui ferită de ochii lumii:

V-aş mulțumi, de n-ar fi ura.
Voi m-ați muşcat şi m-a durut!
Mi-ați chinuit, ştiut că, trupul,
Dar sufletul nu ați putut.
M-ați îmbrâncit din groapă-n groapă –
Să mă înfrâgeți. Dar bogat

Cu duhul, cu credința-n viață,
M-am oțelit și am scăpat.
Oricât v-ați ostenit, dar ochii
Au scăpărat și nu au plâns,
Voi ați rămas niște nemernici,
Iar eu, ca om, tot am învins.
(Dușmanilor)

S-ar putea ca acest comportament să fi fost determinat de frica de a nimeri înapoi după gratii:

De ani de zile – același vis
Mi se repetă cu ispită și durere.
Adică poarta-n urma mea nu s-a închis
Și închisoarea înapoi mă cere?…
(Libertatea),

deși experiența infernului parcurs nu cred să-l fi speriat:

Să nu-l scapi, soartă, pe mișel
De gluma răzvrătitei gloate,
Și nu-l scuti de ceasul cel
De răzbunare pentru toate!
(Ceasul de răsplată),

mai curând, probabil, e vorba de sentimentul dumnezeiesc de iertăciune:

Împacă-mi sufletul rebel,
Cum liniștea împacă apa,
Și pune-mă să-l iert pe cel
De prea adânc îmi sapă groapa.
(Ruga muribundului)

A avut destui dușmani în țară, dar unul dintre ei s-a dovedit a fi cel mai înverșunat. Numele lui Emilian Bucov nu era rostit niciodată în casa lui, dar „acea persoană care toată viața s-a aflat în posturi mari și s-a bucurat de premii literare”

era anume el. Drept dovadă servește și faptul că într-un interviu oferit de tanti Vera nu știu cărei publicații transnistriene enumără scriitorii, colegi de facultate ai poetului, G. Meniuc, B. Istru, L. Deleanu, N. Costenco. De E. Bucov nici pomină:

Zăcând la pat, căzut cu duhul,
În pernele ce-ți par vârtoase,
Și otrăvite pân și puful
De respirări tuberculoase,
Trăgând a lut și a tămâie,
Cu mucegai pe nas, pe coate
Tu moarte îmi dorești și mie,
Torci gânduri negre, de năpaste…
. . . . . .
Zadarnic bați cu pumnu-n masă
Cerându-mi moarte de la cârmă,
Tu nici nu meriți, tidvă groasă,
Să porți coroana mea de sârmă…
(Unui fost prieten)

În timpul aflării în spitalul din București, fiind indus în eroare de către un bulgăroi cu ceafa groasă, desigur agent kgb-ist, cum că românii ar intenționa să-l folosească în propriul interes, în primăvara anului 1944, când tăvălugul sovietic se rostogolea vertiginos spre apus, refuză propunerea de a emigra, din contra, sfântă naivitate, benevol își bagă capul în gura leului, aflând despre formarea guvernului provizoriu moldovenesc la Soroca, șeful căruia era „bunul" său prieten, Emilian Bucov, i se adresează cu cererea de angajare în serviciu. Invidiosul, lașul și net inferiorul său „prieten" îi promite marea și sarea, iar pe după culise îl toarnă la kgb-ou. Prin iunie-iulie '44 este încătușat, iar peste câteva luni curtea marțială ucraineană conchide că poezia „Salutarea mea" nu conține elemente antisovietice și drept urmare este achitat. Dar ți-ai găsit omul, dobitocul analfabet, aflând verdictul judecătoresc, urgent repetă

turnătoria şi sărmanul poet este oprit chiar în poarta închisorii, încasând zece ani de încarcerare cu regim strict:

Când eram tânăr şi bogat,
Aveam prieteni plină şura,
Că la băut şi la mâncat
Nu le-ntreceau nici lupii gura.
. . . . . .
La douăzeci şi cinci de ani
Eu am căzut la dracu-n labe.
Niciun amic. Numai duşmani
Şi eu cu drepturi foarte slabe.
(Când eram tânăr)

Tot această stârpitură i-a închis uşile în nas la toate redacţiile pentru tot restul vieţii. Drept argument plauzibil serveşte faptul că în „Antologia poeziei contemporane moldoveneşti" (editura „Literatura artistică", 1984. Redactori E. Bucov, B. Istru) nu s-a găsit loc şi pentru Nicolae Ţurcanu.

Era un om de o ospitalitate nemaipomenită, poarta curţii şi uşa de la beci erau permanent deschise:

Eu te invit, amice dragă,
Să vii la mine-n ospeţie,
În satul meu, zis Nazar-Taică,
Cu tot cu plozi şi cu soţie.
. . . . . .
Nu vom trezi din somn trecutul,
Ce-n amintire-acum se stinge,
Când nu găseau în carnea noastră
Nici ploşniţele pic de sânge.
(Invitaţie),

iar cârdurile de orătănii şi peştele din Liman stăteau la dispoziţia oaspeţilor dragi, în mare măsură de la Uniunea Scriitorilor:

La mine-n ușă nu se bate,
C-această ușă nu se-ncuie.
Pășiți-i pragul, însă știți
Să vă plecați, altfel – cucuie!
. . . . . .
De voi avea numai un singur
Pesmete – îl împart în două,
Și câte guri vor fi flămânde –
O lipie, un strop de rouă –
La toți egal…

(Această ușă),

iar Petrea Cruceniuc aproape că era omul casei. Înalții musafiri o țineau toți într-o gură cu „așa mi-e sete de un pahar de vin, încât nu mai pot de foame", ce-i drept, după cum afirma unchiul Nicolae, când venea prin Chișinău, nu-l prea cunoșteau, îl ocoleau, trecând pe partea opusă a străzii:

Nu-s cap, nici coadă la elită,
La unii – nu, la alții – plac,
Biografia mi-i cârpită
Cu ață neagră. Ce-am să fac?

(Desculț)

Pe lângă talentul de îmblânzitor al rimelor, s-a remarcat drept un meșter de toată mâna, gospodăria lui era amenajată ca un obiect de studiu, cu propriile mâini și-a ridicat cuibul, fiind un bun lemnar, și-a meșterit geamurile și ușile, ca electrician a împânzit casa cu fire electrice, a umplut beciul cu butoae de toate dimensiunile, meșterite de dânsul, din scânduri ordinare și-a zămislit o luntre de toată frumusețea, și în cele din urmă era un bun pescar. Deși aproviziona din plin casa cu pește acesta nu era un scop în sine, de fapt era un poet nocturn, îi făcea deosebită plăcere noaptea pe lună, sau în orele dimineții să mediteze în barcă, pe apa Limanului, să admire răsăritul soarelui, iar când se întorcea acasă cu

traista goală, la întrebarea soției dacă a prins ceva, răspundea în glumă că pește nu prea, dar la momeala creionului au înghițit cârligul două poezii. Fără a face vreo paralelă îmi amintesc de un banc veritabil din Cobani (Glodeni). Cică într-o bună dimineață finul își întâlnește nănașul care se întorcea de la pescuit, întrebându-l dacă a prins ceva, iar acesta deschide traista și zice „mai mult de-un rahat", la rândul său finul îl îmbărbătează: „Ei, nănașule, tot ai de-o mâncare."

Când mă vizita la Chișinău, se întâmpla ca ore întregi să-mi răsfoiască biblioteca personală (aveam pe atunci în jur de o mie de volume de carte românească) – oprindu-se, în special, la operele lui Iorga, Goga, Rebreanu, Titulescu etc., cu un zâmbet fericit pe buze, dar fără a-și trăda emoțiile, îmi făcea impresia că unele îi sunt cunoscute. Ținând cont de propria experiență, eu, care mă socot în mare parte autodidact, școala sovietică urmărea altceva, la fel l-am apreciat și pe dânsul, și pe bună dreptate, învață să citească de sinestătător, intră la școală abia la pubertat direct în clasa a cincia, termină „semiletca" și școala primară doar în doi ani, îmi închipui cât amar de carte a agonisit. Aș fi curios să știu în ce consta procesul didactic până la holocaustul din1937-38, că prin cel al lui I. D. Ciobanu am trecut personal, să fi permis Stălinică românizarea populației, puțin probabil. Iertată-mi fie lipsa de modestie, dar după doctoratul de la Moscova, timp în care am fost în anturajul lui Mircea Druc, regretatului Simion Ghimpu și grupa teatrală a studenților de la Institutul de Artă Teatrală, al unor colegi ruși cu mintea clară (nasc și în Rusia oameni!), al librăriei „Drujba", dar în mod special al accesului limitat la „samizdat" cu prezicerile casandriene ale Institutelor occidentale de sovietologie referitor la longevitatea urss-ului, m-am întors la Chișinău ca un antisovietic convins, desigur camuflat. Deci, cunoscând, mai mult imaginar, infernul prin care a trecut, încercam să-l incit la o discuție, aducându-i exemple monstruoase pe care le aveam din mărturisirile lui

socru-meu (tema altui roman prețios), care a făcut puşcărie la urşii albi în anii 1940-48 pentru faptul că a trecut Nistrul din Grădinița în Olăneşti la 31 decembrie 1929 împreună cu părinții, frații şi multe alte familii. Socru-meu era mai deschis la inimă, posibil că nici nu conştientiza „pericolul" ce-l putea paşte, îmi povestea lucruri din gulag care-ți ridicau părul măciucă. Îmi povestea cum erau cazați împreună cu criminalii, care puteau pune în jocul de cărți viața oricărui condamnat (cu adevărat cinstit), cum era nevoit să doarmă cu mâna pe un cuțit improvizat de frica de a nu fi înjunghiat prin somn, cum se trezea dimineața cu vecinii țapeni, cum clădeau trupurile neînsuflețite ca metrii cubi de lemne, cum îi duceau încolo cu forța şi pe cei distrofici, care abia de mai puteau mieuna că încă-s vii, cum prin luna iunie, când abia-abia se dezmorțea pământul la suprafață, săpau cu buldozerul o cât de mică adâncitură, în care erau răvăşite sutele de scladometri de foste vieți intelectuale, cum un caz ieşit din comun, doi flăcăi ucraineni zdraveni şi frumoşi, au evadat din lagăr, dar au fost prinşi, or, în pustiatate n-ai unde fugi, a fost îngrădit un mic ocol cu sârmă ghimpată, des de oprea pasărea din zbor, au adunat toți deținuții în jur, i-au băgat cu forța înăuntru pe flăcăi, şi au dat drumul la câini, care le-au înşirat intestinele pe sârmă. Morala era: „cine-o face ca mine, ca mine să pățească". Ascultând cu atenție cele povestite, unchiul Nicolae mă întreba de unde dețin informația, şi divulgându-i sursa, rămânea dus pe gânduri, dând de înțeles cu „juma-de-gură" că-i sunt cunoscute şi lui asemenea sălbăticii, continuând să rămână stană de piatră. De fapt s-a observat o latură comună a celor trecuți prin tocătoria kgb-istă, sunt tăcuți, țin ascuns în adâncul sufletului toate chinurile îndurate, şi nu cred să fie de frica cuiva, ci mai curând de oroarea de a-şi răvăşi prin memorie grozăviile la care au fost expuşi. Misterul tăcerii unchiului Nicolae aveam să-l aflu chiar din poeziile lui, iar mostrele nu s-au lăsat mult aşteptate. Poezia lui la adresa

gulagului, acelor monştri care au depăşit însutit metodele de schingiuire ale inchiziţiei, este ca un strigăt la cer:

Niciunul n-ascundea de altul
Făţişa ură, duşmănia.
Să ştiţi, prieteni, că şi-aicea
Se manifestă omenia.
Dormeam alături cu jungherul
Ce-l asundeam sub căpătâi
Şi ne păzeam ca fiecare
Să nu adoarrmă cel dintâi…
Prefer duşmanii cruzi, dar sinceri,
Ce ura lor nu şi-o ascund.
Nu-mi plac prietenii vechi-îngeri
Cu pantalonii uzi la fund.
(Zâmbete false),

ori în:

Eu am văzut cu ochii mei pe astă lume,
Cum oamenii se nasc, cum râd, cum plâng, cum mor,
Cum unii de pe nalte creste de renume
În groapa de ruşine mititei cobor.
Eu am văzut cum bat de moarte şi-ţi dau apă
Să reînvii pentru a fi bătut din nou,
Cum unul pus de altul groapă, sieşi sapă,
Cum unul doarme, altul trage ca un bou.
(Strigăt din veacuri)

După părerea mea, cel mai tragic ecou din gulag, care merită să fie încrustat pe viitorul monument al victimilor comunismului este:

Plecat cu crucea-n spate –
Înspre Golgota cea
Sătulă de păcate –
Iisus încet mergea.

Cu-aceeași strajă oarbă,
Desculț și mititel,
Tot clătinând din barbă,
Urmam și eu ca El.
Cu patru inși de pază
Și patru câini de zor
Vegheau, pătrunși de groază,
În cer ca să nu zbor.
Ce slab era-n țâțâne
Cel mai puternic stat,
Că de-un bolnav ca mine
Atât s-a speriat!..
(Drumul spre Golgota)

Cât privește renumitul caiet verde cu cele 269 de poezii scrise în gulag cu alfabet latin și litere mărunte, care a fost ocrotit cu sfințenie de către camarazii de pușcărie:

Apoi în tundra cea polară
Cu poezia am ajuns –
Dușman în propria mea țară
Și zece ani am scris pe-ascuns.
Prietenii, ca pe un rege
Mă-ncurajau, ca la-nceput:
„La urmă – urma va alege,
Răbdarea-i cel mai sigur scut…"
Și am răbdat. Mai viața-ntreagă
Eu fac că rabd și tac, și sper,
Căci poezia-mi este dragă,
Ca ziua soarele pe cer.
Scriam în orice ziulică.
Prietenii mei – buni băieți –
Caietul mi-l păstrau cu frică,
Ascuns sub veșnicul îngheț…
(Ce a ales urma),

să nu nimerească în mâinele inchizitorilor, şi, care i-a fost adus de cineva acasă după eliberare. Ar fi o adevărată istorie dacă s-ar cunoaşte detaliile.

Găoacea sufletlui său a început treptat să se deschidă pe la finele anilor şaptezeci, început de optzeci, în special, anii 1983-85, când urss-ul obţinuse licenţă în infern, promovându-şi anual câte un Scaraoţchi, trei la rând, dintre care doi, Brejnev şi Cernenco, ghiftuiţi cu mana gliei basarabene, când lumea a încercat să savureze falsa iluzie a „derimocratizării" gorbacioviste. Aveam discuţii aprinse referitor la viitorul urss-ului şi îl asiguram că agonia dinozaurului se va finaliza cu decesul în viitorul apropiat, iar drept argumente serveau analele Institutelor de sovietologie din Franţa, Anglia, Canada şi America, tezele cărora apăreau sub titlul „Va exista oare urss-ul până în anul 1970?", apoi 75, şi tot aşa cu regularitate, în care erau prezentate date concrete referitoare la „progresul" economic şi social. Se uita la mine ca la un bezmetic, nu-i venea să creadă, spunea că visez în stele, în acelaşi timp aprecia pronosticul ca un vis mult prea frumos pentru a fi adevărat, şi tare ar mai fi vrut ca multpătimita lui inimă să-l susţină până la realizarea lui:

Dă-mi, Doamne, încă-o viaţă mie
Cu tot noianul ei de ani,
Ca s-o trăiesc cum mie-mi place,
Nu cum le place la duşmani.
Dă-mi suferinţe şi mai grele,
Mă suie pe trei cruci în deal
Şi cuie-n coaste, palme bate-mi
Şi mort aruncă-mă de mal.
Dar ca să ştiu, că pentru lacrimi
Eu nimănui nu-i sunt dator
Şi să nu-mi roadă gâtul zgarda
Acea de ţap ispăşitor.

(Dă-mi, Doamne...)

Nu știu să fi contactat direct cu Soljenițin, dar se zice că ar figura în cartea „O zi din viața lui Ivan Denisovici", e vorba de acel moldovean socotit dezertor, dar l-au găsit, fie muncind în așteptarea asfințitului soarelui polar, ori adormit frânt de oboseală. La drept vorbind, analizând scena din carte, cu acel moldovean brunet, plăpând, flămând, înghețat, sleit de puteri, cu inima bolnavă, ajuns la limita subexistenței, care în urma unei reacții involuntare de supraviețuire a organismului (reflex necondiționat) a adormit subit, dacă mai pui la mână porecla de spion român cu care era sigilat, la fel și „dragostea" ungurului față de român, care i-a ars un șut în fund, povestea pare a fi verosimilă. Cu atât mai mult că verișorul său, Tudor Țurcanu, spunea că ar fi auzit versiunea încă pe când cartea nu exista.

Dragostea de țară:

Salut, Moldovă-mamă,
Cu codrii verzi în vânt,
Cu lanuri de aromă,
Cu Nistrul de argint.
. . . . . .
Duşmanii – canibalii
Când la pământ te-au strâns,
Cu lacrimile tale
Şi ochii mei au plâns.
(Reîntoarcerea la baştină),

și dorul de glia strămoșească:

Din piatra lui noi apă tare
Am scos şi ne-am hrănit de mici,
Sub scoarța lui ocrotitoare
Dorm adormiții mei bunici…
(Vânjosul pământ),

nu l-au părăsit nici pe meleagurile urșilor polari:

Mireasmă caldă. Duh de-acasă
Ca pe un prunc m-a oblojit.
Şi parcă-i tundra mai miloasă
Şi gerul parcă s-a-nblânzit.
Eu port Moldova-n umbra genei
Şi-n suflet – codrul ei sonor.
La mine vin toţi moldovenii
Să vadă carte-n limba lor.
(Citind cartea lui Ponomari)

Ori în poezia:

Ah, vântul ista amiroasă
A drag pământ moldovenesc!
Să fi venit tocmai de-acasă?
O fi ştiind că mai trăiesc?
. . . . . .
Gândesc la vulpea prinsă-n plasă
Ce-şi roade laba-n dinţii mici,
Cu sufletul eu sunt acasă,
Numai cu trupul sunt aici…
(Mireasma vântului natal),

purtându-le în suflet chiar şi după falsa reabilitare din 1955, fiindcă aşa a şi rămas cu pecetea de duşman al poporului pentru tot restul vieţii.

S-a dovedit a fi un român mai român decât toţi românii. Recitesc de multe ori poezia „Salutarea mea" şi mă mir, cum de n-a sesizat justiţia ucraineană (şi slavă Domnului că nu?) la prima sentinţă, când a fost achitat, dragostea lui pătimaşă faţă de România:

„Bună ziua, deal şi vale,
Salut, netedă câmpie,
Bună ziua fraţi şi neamuri,
Salut, dulce Românie…"

și sentimentul de unitate națională:

„Salut, dulce Românie,
Frate, soră, mamă, tată,
Noi vă zicem: bună ziua!
Dar adio – niciodată."

Astfel că cei zece ani de captivitate și alți cinci lipsit de drepturi civile i-a încasat doar grație insistenței trădătorului de neam, Emilian Bucov. Mi-a mărturisit că cea mai frumoasă perioadă din viața lui au fost anii 1941-44, până la revenirea necuraților. Cu o dragoste incomensurabilă în suflet își amintea cu câtă grijă a fost tratat în spitalele din Tiraspol, apoi în București, despre întâlnirile cu diferite notorietăți, printre care și George Enescu. Își făcea autodafeu, regretând cea mai fatală greșeală din viața lui, faptul că n-a dat acordul să se refugieze în România în anul 1944, când se simțea duhoarea sovietică. Pe lângă toate, cât valorează și curajul lui de a scrie cu alfabet latin chiar sub ochii inchizitorilor, fapt pentru care putea obține pedeapsa capitală.

A fost un om neînfricat:

De câte ori priveam la neagra panoramă,
La crime decorate, mă-ntrebam în gând:
Adică n-are, n-a avut vreodată mamă
Acel de bate și-l aude pe bătut plângând?
Adică el n-aude-n clipele de agonie
O voce-n inimă, un strigăt necurmat:

"Nu spânzura că singur vei cădea-n frânghie,
Nu trage-n om, că singur fi-vei împușcat!"
Dar până când, o, lume-mbătrânită-n rele,
Din prunci neprihăniți vei crește ucigași?
Când vei decide-odată pentru toți: sabaș,
Ca sângele cu sânge să se spele?…

(Strigăt din veacuri)

Nu şi-a pierdut cumpătul în faţa nimicniciei:

Stâncă dură şi sterilă,
Din afund crescută-n larg,
De-al tău scaun, fără milă,
Câte capete se sparg!

Tu te prinzi de-a legii coadă,
Ca şi scaiul de berbec,
Şi te mişti şezând pe noadă,
Ca pe salcie-un culbec.
. . . . . .
Stâncă incoloră, cine
Te-a creat cu braţul stâng?
Câte minţi se sparg de tine,
Câte flăcări vii se sting!…

(Omagiu mediocrităţii)

A înfruntat cu demnitate ura nenumăraţilor duşmani:

Ar fi prilejul să mă jelui,
Că anii muzei consacraţi,
I-am cheltuit cu voi în luptă –
Dar şi aceştia-s câştigaţi.
În toiul luptei, voi, ca viermii,
Buluc, la stârv, v-aţi îngrăşat,
Acum, când ţara se-nnoieşte,
Ca ploşniţele v-aţi uscat.
Eu nu vă-mpart în „albi” ori „negri”,
V-am adunat într-un sicriu,
V-am astupat şi cu ţărână,
Şi singur epitaf vă scriu.

(Duşmanilor)

A avut un suflet deschis, evlavios:

Slăvit să fie jugul meu,
Să am putere de a-l tot duce:
Cu cât el îmi va fi mai greu,
Cu-atât să-mi fie și mai dulce…

Dar de va fi de inamici
Să fiu ucis şi dat în groapă,
Cu mâna ta să mă ridici,
Cu gura ta să-mi aduci apă…

Din morți să mă învii, şi eu
Să strig spre firea omenească:
„Slăvit să fie darul meu, –
Iubirea ta mulți ani trăiască!"

(Slăvit să fie),

fără urmă de invidie:

Umblând desclț prin spinii vieții,
Eu n-an gustat nici n-am să gust
Din gloria ce-o sorb poeții
Măcar un degetar de must.
Dar nici mi-i poftă! Căci nu pentru
Leșia laudei am scris.
Departe hăt trăiesc de centru,
Şi nu-i duc dorul nici în vis.
Eu pentru mofturi de distrare
Nu gâdil muza la buric,
Şi arta mea la cer spre soare
Din mari afunduri mi-o ridic.
. . . . . .
În veacul meu plin de vâltoare,
Umblând desculț, mai bine simt
Ce-l bucură și ce îl doare
Pe-al țării mele scump pământ.

(Desculț),

A înfruntat frica de moarte:

Eu unul am să mor uşor,
Voi adormi într-o secundă,
Ca para unui păişor
Suflată de-a furtunii undă.
. . . . . .
Ca ceara unei lumânări,
În fiecare ceas ce pleacă,
Eu mă topesc, oftând pe nări
Încet-încet, tot câte-oleacă.

Nu moare nimeni din senin,
Cum nici se naşte – hop deodată:
Şi moartea trebuie din plin
S-o meriţi, ca pe o răsplată.
(Şi moartea trebuie s-o meriţi),

A trăit cu speranţa nestrămutată într-un viitor cât de cât mai fericit:

Ca un copil e dorul meu:
Ce-aude vrea, ce vede cere,
De-aceea, poate, că şi eu
Mi-am dus destinul în tăcere.
Un veac de om eu am trăit
Prin clinici ori pe scânduri goale,
De-aceea, poate, întreit
Mi-i dor de-un căpătâi mai moale,
(De profundis)

dar n-a fost să fie.

Inima lui, lezată de o reumocardită netratată la timp, contractată în urma frigului şi mizeriei îndurate în copilărie şi adolescenţă, complicată cu valvulopatie mitrală (şi aortală?), distrusă capital în gulag, care în ultimii ani ocupa ceva mai bine de jumătate din cutia toracică (aşa-numitul cord bovin):

Bătea în dulce unison
Şi se unea numai cu una,
Mult suspina sub un balcon,
Pân' apunea în zare luna.
Atuci era un sfânt simbol.
Acum – o pompă. Dacă doare,
O înşelăm cu validol
Sau o injecție mai tare.
Azi inima s-a strămutat
Din poezie-n medicină,
Se poate chiar de transplantat
La un vecin de la vecină…

(Despre inimă),

obținând prin mari eforturi câte un firicel de oxigen:

Ți-i greu? Nu te-am cruțat? Te doare?
Ai ostenit? Te-am supărat?
Mă iartă. Iartă-mi tirania,
Că te-am prădat ca un pirat.
Hai, liniștește-te. Adună-ți
Puterile ce-au mai rămas.
Mai mult eu n-am să-ți pun atâta
Povară-n drum fără popas.
Calmează-te. Cu apă dulce,
Cu mentă te voi aromi,
Te voi lăsa să bați în pace,
Numai te rog –
Nu adormi,
Nu adormi!

(Cântec de leagăn pentru inimă)

de se minunau medicii cardiologi cum de a rezistat până aproape de şaizeci şi opt de ani, a încetat să mai bată la 19 august 1985.

Vorbeam despre „ecoul" cu efect întârziat al funeraliilor

eminentului poet, rămas în umbră, sigilat neoficial cu verdictul „dușman al poporului", la fel ca pe parcursul vieții, încă mulți ani în continuare, inclusiv după substituirea amprentei cizmei sovietice cu cea rusească, practic uitat de Uniunea Scriitorilor, doar cu unele „sclipiri" episodice. Nu mai mare răsunet a avut și cartea „Din vinerea patimilor", apărută după lungi ani de așteptări și eforturi enorme din partea selecționerului Tudor Țurcanu, la editura „Lumina" (fostul director al acesteia), și finanțată de Ministerul culturii. Speram că se va deschide cerul, că se va face lumină în creația lui. Naiv fiind, credeam că la „Literatura și arta" va fi o îmbulzeală de autori, „ca la urs", cu recenzii care mai de care. Așteptarea mea însă a fost fatală, au urmat doar câteva articolașe timide, cei mai consacrați critici literari au trecut cu vederea acest lucru. Eram convins că în 2011 această carte va fi înaintată la concurs pentru anul 2010, și nu aveam nicio îndoială că va ocupa locul binemeritat ca fiind cea mai reușită, dar culmea, în cadrul târgului de carte din 31.08.11 ea a rămas neobservată pe raftul editurii „Lumina", toți au trecut ca pe lângă un hârb netrebuincios. Până la urmă, cine era dator să promoveze această carte, dacă nu confrații scriitori? Mai e ceva, cartea a fost tirajată într-un număr de 1000 de exemplare, care au fost transmise Bibliotecii Naționale pentru a fi repartizate pe teren, însă nici pomină prin librării, dar să vedeți cuiul lui Pepelea, ca la colhoz pe dealul mare, avuția este a tuturor identic cu a nimănui, cum a-i putea recolta mierea fără a fi ispitit să-ți lingi degetele, astfel toți trecătorii s-au îmfruptat câte puțin. Dar să admitem că tirajul a fost repartizat echitabil, pentru o simplă curiozitate haideți să urmărim calea acestui exemplar ajuns în biblioteca din sat, șeful căreia știm toți cine e, care habar n-are ce mâncare de pește o mai fi și acest Nicolae Țurcanu, va fi expus pe un raft din cotruță, unde se va prăfui în neștire. Dar la ce bun să aruncăm pietrele la periferie, e binecunoscut faptul că orice idee cât ar fi de va-

loroasă poate fi strangulată din față dacă nu este promulgată, și din nou, cine era dator s-o facă, dacă nu „mănăstire-ntr-un picior, ghici, ciupercă, cine”?

Marea surpriză avea să apară chiar în acel târg de carte din 31 august 2011. Grație eforturilor și relațiilor academicianului matematician și scriitorului, regretatului Petru Soltan, au fost găsiți niște oameni de bună credință de la editura „Gens Latina” din Alba Iulia, în persoana Dlui Director general Virgil Șerbu Cisteianu, care, fiind cointeresați doar prin sintagma „sângele apă nu se face”, au binevoit să ne deschidă ochii, gura și urechile, nouă, „surdo-muto-nevăzătorilor” asupra valorilor culturale naționale de neprețuit, desfirând cartea „Din vinerea patimilor” în trei firicele: „Cele mai frumoase poezii”, „Privelişti transnistriene” și „Cântecele unui pământ înstrăinat”. Deși aș putea avea unele mici obiecții la adresa pre– și postfațatorului acestei „trilogii”, cât și al editorului, dar ar fi nepoliticos din partea mea s-o fac unor oameni care au editat ceva doar din auzite, și nu știu de le-au înțeles pe toate la justa lor valoare din prefața lui Ion Diordiev și selecția lui Tudor Țurcanu. Spunea editorul acestor cărți cum că precursorul poeților Vieru, Dabija, Lari ar fi Nicolae Țurcanu, bine-ar fi să fie așa, dar mă îndoiesc din simplul motiv că primele lui cărți: „Întâiul pahar”, Tiraspol, 1940, și „Cântări din tinerețe”, Chișinău, 1941, pe care nu am avut posibilitatea să le cunosc, nu știu dacă și alții ar fi avut acces la ele. La drept vorbind, adevărata operă creativă a lui Nicolae Țurcanu a început după 22 iunie 1941, atingând apogeul în anii detenției din gulag și urmată de perioada „liberului” ori „nescrisului” arest la domiciliu continuat după așa numita reabilitare a aceloraşi criminali din anul 1955, până la ultima suflare, cunoscută de noi, cei apropiați, cu mulți ani după moartea autorului, care nu mai avea încredere în nimeni, păstrând-o ca ochii din cap pentru posteritate. Acest fapt este consfințit în testamentul lui, încropit cu puțin timp până la moarte, prin

care cere ca: „…manuscrisele mele, materialele de arhivă şi altele care se referă la creaţia mea literară, trebuie să fie date pentru păstrare fiicei mele, ea, la rândul ei, să le dea feciorului, adică nepotului meu Nicolae, şi aşa mai departe până atunci când pe acest pământ nu va fi arsă cu foc roşu toată murdăria birocratică şi în locul ei vor veni oamenii care îşi vor îndreptăţi calităţile umane…” Dar, fiindcă îmi face impresia că, din păcate, moştenitorii materialelor nu au moştenit şi ideologia acestora, după războiul declarat de către foştii „fraţi”, în timpul căruia tânărul cazac Rogozin s-a antrenat din plin, împuşcând un număr impunător de români, după ce relaţiile noastre au trecut pe linie moartă, tanti Vera a transmis toată arhiva bibliotecii din Nezavertailovca, cu excepţia puţinului intrat în posesia lui Tudor Ţurcanu. Acum doi-trei ani am încercat să dau de urma arhivei respective, căutându-le fără succes în muzeul, apoi în arhivariul din Tiraspol, abia mai târziu am aflat despre soarta lor, în ce mod se mai păstrează, şi în special în ce hal sunt ideologizate, doar ne putem închipui.

Până aici toate bune, dar să vedeţi ce mai lansare „ospitalieră” le-a oferit gazdele. În cadrul aceluiaşi târg de carte în incinta Bibliotecii Naţionale rămânem ore întregi în aşteptarea lansării, la un moment ne adresăm directorului bibliotecii, regretatului Rău, cercetăm programul lansărilor, constatăm că toţi lansatorii de carte erau „în capul mesei” în sala mare, iar N. Ţurcanu nici în tindă, nici în poiată, mai mult, nici măcar nu era inclus în program. Într-un târziu, „moderatorul” lansării, academicianul Petru Soltan, ne adună în centrul sălii de expoziţie cu zeci de edituri, cu zgomot înfiorător şi forfotă brouniană, unde, în picioare, ca la gura sobei, lansează cu brio cartea lui A. Vartic. În continuare, a invitat oaspeţii de la Alba Iulia, şi a anunţat lansarea cărţilor lui N. Ţurcanu, dar „benzina” academicianului fiind consumată aproape per total, s-a limitat în a spune doar câteva fraze, oferind cuvântul editorului, care habar n-avea despre viaţa poetului. De menţionat, că pe

lângă noi patru inşi (I. Diordiev, T. Ţurcanu, o nepoată a poetului şi subsemnatul), care l-am cunoscut în viaţă, şi care nu am avut acces la discuţii, mai erau prezenţi încă 5-6 trecători migratori. La un moment dat îmi crescuse inima ca o pâine când l-am văzut apropiindu-se Nicolae Dabija, speram că va aprinde discuţia, dar „aluatul" s-a prăbuşit pe loc când am înţeles că a venit doar să-l grăbească pe editor, fiindcă se răcea zeama de peşte la Costeşti. Astfel „lansarea" a durat cel mult 7-8 minute (???), din care am înţeles că unul şi-a mai făcut o încrestătură pe răboj cum că a făcut-o şi pe asta, iar altul era preocupat de propriile opere. Mai rar o astfel de profanare.

Altă lansare nu mai puţin aventuroasă a avut loc în anul 2014, la fel pe durata târgului de carte din august. Cu doi-trei ani până atunci, academicianul Soltan era în căutarea disperată a xerocopiei caietului verde, şi deşi dispuneam de aşa ceva, l-am sfătuit să apeleze la Tudor Ţurcanu, deţinătorul unui set de materiale din opera poetului, ştiind că acesta e preocupat cu descifrarea versurilor din caiet (nici nu ştiu la ce nivel a ajuns cu lucrarea). Apropo de acest multpătimit caiet, în ajunul zilei de naştere a poetului (21.01.2012), Tudor a prezentat la „Literatura şi arta" o plachetă de versuri din sursa respectivă, care rămâne până în prezent în aşteptarea rândului la moară. Dar ispita academicianului de a-şi mai face o încrestătură pe răboj nu s-a oprit aici, cum a făcut, cum a dres, probabil a dat de ele la Ion Diordiev, astfel prezentându-le aceluiaşi bun prieten al său de la Alba Iulia, Dlui Virgil Şerbu Cisteianu, care neavând habar de cheia descifrării „ieroglifelor" notate de poet cu mâna îngheţată bocnă de frig şi cu stomacul gol, totuşi a reuşit să tălmăcească „tocmai" 70 de poezii din cele 269 existente, editându-le sub denumirea de „Caietul Verde", volumul IV, drept continuare a operelor premergătoare. Astfel, pe nepusă masă, în ziua de 31.08.14 suntem invitaţi la lansarea cărţii, de această dată în sala de conferinţe a Bibliotecii Naţionale, în componenţa unui au-

ditoriu de 10-15 persoane, întâmplător rămase în sală după lansarea anterioară, dintre scriitori l-am remarcat doar pe regretatul Ion Ungureanu. Timpul lansării fiind extrem de limitat, de acesta a făcut uz aproape în exclusivitate Petru Soltan, parțial editorul cărții și Ion Diordiev, iar cât privește discuțiile, rezervele au fost epuizate. Referitor la calitatea cărții, discuția ar fi de prost gust, din contra îi sunt recunoscător editorului pentru efortul de a-i familiariza cu opera lui Nicolae Țurcanu cel puțin pe cititorii (dacă au mai rămas) din dreapta Prutului, nu știu dacă s-au și învrednicit cu ceva din această lectură, fără a-i învinui pe binefăcători, cei din stânga să-și mai pună pofta-n cui, nicio carte nu a survolat apa râului, astfel caietul verde rămâne în continuare necunoscut. În schimb marea mea surpriză a fost să constat că prefațatorul cărții nu era altul decât subsemnatul, fără a fi pus la curent cu intenția editări, la fel fără a-mi fi solicitat acceptul, fiind folosit un articol de-al meu cu referire la cartea „Din vinerea patimilor". La finele lansării academicianul a privatizat tot lotul de peste 40 de exemplare, iar eu m-am ales cu doar două cărți din puținul care i-a revenit lui Ion Diordiev.

Pentru a calma spiritele privitor la „plimbările lui cu sania cu reni" și „creația moldo-evencă" voi mai aduce câteva probe din caietul verde:

Eu dorm pe nară, nu țin oală
Sub pat, și nici lângă perete,
La cap nu grămădesc clăbucii
Tuberculoși în curcubete.
Beteag, flămând muncesc la pietre,
Ca-n urmă pe la turci strămoșii.
Adesea ies din hal bolnavii
Și din senin mor sănătoșii.

(Moaștelor vii)

Auzi-mi strigătul de înger
Şi ruga mea Tu mi-o primeşte,
Doar de credința-n tine, Doamne,
Îmi ard altarele nădejdei.
Întoarce-mi soarele în viață,
Să mă îmbăt de-a lui scânteie:
Ce rost să mor pentru nimica,
Când pot trăi pentru idee.
(De profundis)

Pricepi tu oare, că pe noi,
Legați la ochi Cel cu arapnic,
La râpă, ca pe nişte boi
Ne mână-n urmă tot mai grabnic.
(De-a ochii legați)

Bolnav ca mine şi plecat
Sub lanțurile soartei crude
Aceleaşi doruri ne-au legat
De Nistru, casă şi de rude.
(T. Verlan)

Sub cerul spart cu nourii clociți
Pe mare-n putregai dospit în ceață
Flămânzi şi goi, şi uzi de dimineață
Pe mal noi stăm grămadă-n glod turtiți.
(Duşmanii)

Nouă luni e iarnă – aprigă Vlădica!
Două – primăvara, una – toamna, vara – ba,
Sfinte soare! Fă-n zenit şi te ridică.
Dă-i cetății moartea, viața şi căldura ta.
(Nopțile albe)

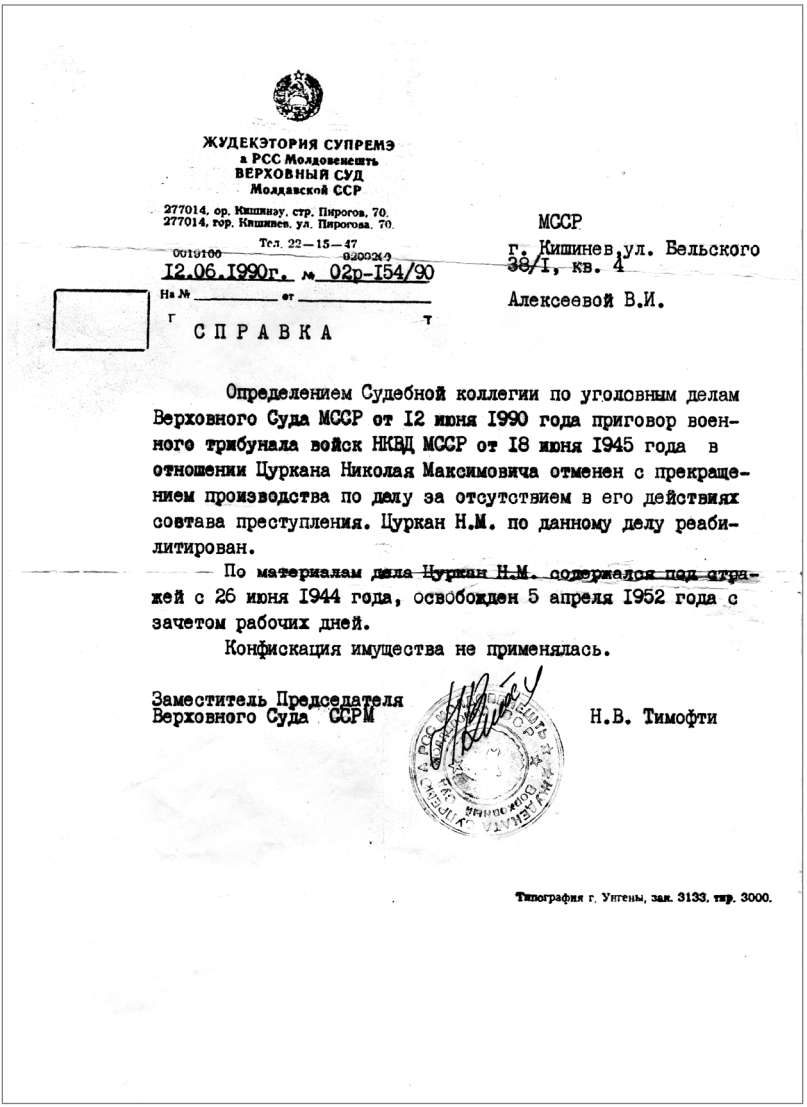
Am impresia că în zilele de 31.08.2011 şi 2014, dar şi altor comemorări, Nicolae Ţurcanu venea de fiecare dată valvârtej în salonul de carte al Bibliotecii Naţionale la lansarea cărţilor sale, plutind în aer „cu sania cu reni", cu scopul de a ne aduce „profunda" lui „recunoştinţă" pentru „respectul" nostru faţă de opera sa, declamându-ne un fragment din poezia din caietul verde:

Din fundul ocnelor de nord,
De unde n-am venit,
Eu am strigat şi viu, şi mort,
Voi nu m-aţi auzit!

Din marele adânc, flămând
Şi gol, eu mâna mea
Am ridicat, milă cerând, –
Voi mi-aţi scuipat în ea…

(Foştilor ai mei)

În încheiere, fără niciun dubiu dedicaţia ne aparţine. „No comment!"

ЖУДЕКЭТОРИЯ СУПРЕМЭ
а РСС Молдовенеть
ВЕРХОВНЫЙ СУД
Молдавской ССР

277014, ор. Кишинэу, стр. Пирогов, 70.
277014, гор. Кишинев, ул. Пирогова, 70.
Тел. 22—15—47

0019100 020024

12.06.1990г. № 02р-154/90

На № _____ от _____

МССР
г. Кишинев, ул. Бельского 38/I, кв. 4
Алексеевой В.И.

СПРАВКА

Определением Судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда МССР от 12 июня 1990 года приговор военного трибунала войск НКВД МССР от 18 июня 1945 года в отношении Цуркана Николая Максимовича отменен с прекращением производства по делу за отсутствием в его действиях состава преступления. Цуркан Н.М. по данному делу реабилитирован.

По материалам дела Цуркан Н.М. содержался под стражей с 26 июня 1944 года, освобожден 5 апреля 1952 года с зачетом рабочих дней.

Конфискация имущества не применялась.

Заместитель Председателя
Верховного Суда ССРМ Н.В. Тимофти

Типография г. Унгены, зак. 3133, тир. 3000.

PROCURATURA REPUBLICII MOLDOVA
277012, or. Chişinău, str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, 26
Tel. 22 50 75

ПРОКУРАТУРА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
277012, г. Кишинев, ул. Митрополит Бэнулеску-Бодони, 26
Тел. 22 50 75

22.02.93 Nr. I3-78/93

La Nr._____ din _____

СПРАВКА
о реабилитации

Дана о том, что Васильев Никифор Деомидович, 1881 года рождения, уроженец с. Незавертайловка Слободзейского района, житель с. Пуркары Штефан Водского района, репрессированный в 1940 году по политическим мотивам несудебными органами, реабилитирован 12 апреля 1989 года на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов".

Зам. Прокурор Республики Молдова Д.Х.Постован

Tip. din Orhei c. 10925 t. 50.000 1991
Л

JUDECĂTORIA SUPREMĂ
a Republicii Moldova
ВЕРХОВНЫЙ СУД
Республики Молдова
277014, or. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, 70
Tel. 22-15-47
277014, гор. Кишинев, ул. М. Когэлничану, 70

3.06.93 Nr.02p-22/93
La nr. _____ din _____
На № от

or. Chișinău
str.Cuza Vodă 40 ap.4
d-nei Valentina Ion
Alexeeva

CERTIFICAT

Prin decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova din 3 iunie 1993 a fost casată cu sistarea urmăririi penale sentința tribunalului militar 394 a diviziei de pușcași Crivoi-Rog- Steaua roșie în cauza d-nei Vasilieva Anastasia Gordei care a fost condamnată nelegal în baza art.54[1] "a" Cod penal al RSSU.

Vasilieva A.G. pe acest dosar a fost reabilitată.

Certificatul servește drept de a cere toate despăgubirile legate de condamnarea nelegală.

Vasilieva A.G. a fost arestată la 19 mai 1944, date despre eliberare dosarul nu conține. Nu conține dosarul nici date despre sechestrarea averii.

VicePreședintele Judecătoriei Supreme
a Republicii Moldova N.V.Timofti

N

Nr. 9 (3261), 28 februarie 2008 **Literatu**

Condamnat pentru o poezie

Nicolae Ţurcanu a fost condamnat la ani grei de temniţă pentru o poezie.

Într-o revistă din 1942, tânărul transnistrean din Nezavertailovca scrisese:

Pentru poemul de mai sus, imediat după război, a fost arestat şi trimis în cătuşe la Marea Albă, unde şi-a avut sania sa trasă de reni, deplasându-se prin tundră la prietenii săi evenci şi tunguşi, pentru a le vorbi despre mitropolitul Dosoftei.

Găsea afinităţi între biografia sa şi cea a bătrânului poet şi mitropolit, trecut de curând în rândul sfinţilor de către Biserica Ortodoxă Română. . .

Nicolae Ţurcanu a suferit pentru poezie ca un sfânt.

Acolo în pustietăţile de zăpadă vorbea cu pinii şi mestecenii în limba română, ca să n-o uite.

A fost dus în locurile de la Polul Nord tânăr şi s-a întors bătrân.

A venit cu maldăre de poeme, unele scrise şi-n limba evencă.

L-am cunoscut în 1975, când trecuse pe la revista „Nistru" ca să lase „nişte încercări" (aşa le spunea, modest, împlinirilor sale poetice. Purta pe faţă cicatrici de la colţi de lup.

Se trântise cu ei prin Siberia şi-i învinsese. Cel puţin, aşa vorbea pe atunci Chişinăul despre Nicolae Ţurcanu.

Mai greu i-a fost să-şi învingă semenii, cei care umblau în 1945 prin jurul casei lui de la ţară ca să-l împuşte, ca pe un vânat: l-au urmărit în continuare şi după sosirea din Siberia, făcându-i viaţa amară.

Calvarul lui continua.

Mă bucur că atunci i-am putut publica, cu susţinerea lui Arhip Cibotaru, în ciclu de versuri, respins de colegiul de redacţie, în revista „Nistru", ciclu care va rămâne cu siguranţă în Istoria Poeziei.

Poezia lui era şi ea una de răni.

Deşi conţine multă durere, testamentul lui era cel al filozofului Mircea Vulcănescu, care rugase: „Să nu mă răzbunaţi! "

Sunt poeme cu rezonanţe unice, ca însemnate de loviturile destinului, pline de energii clocotind în străfunduri, care mai aşteaptă să se dezlănţuie...

Acesta e Nicolae Ţurcanu, poetul care şi-a dat viaţa pentru un poem.

Adevăratul lui destin care urma să se desfăşoare abia după moartea sa, întârzie să-l proclame un Mare şi Unic Poet.

La începutul acestui an Nicolae Ţurcanu ar fi împlinit 80 de ani.

Nicolae DABIJA

Nicolae ŢURCANU

Că de-un bolnav ca mine
Atât s-a speriat! ...
O doamnă ca o ţată
Aproape îmi veni
Şi m-a scuipat în faţă
Cu ură şi venin.
Cu astfel de bineţe
Şi astfel de onor
Se însoţesc poeţii
Înspre Golgota lor.
Mergeam şi-o rugă-n treacăt
Şopteam mai surd, mai rar:
"Fă, Doamne, să mă treacă
Acest pahar amar! "

Anul Nou după gratii

Flăcăi cu bărbi, bunici şi taţi!
De bine ce v-au dus

Psalm nostalgic

La Marea Albă am oftat cu dor,
Când de Moldova mi-am adus aminte.
În port se legăna un uriaş vapor
Cu faruri mari din urmă şi-nante.

Ca un pojar aprins în asfinţit
Căzuse soarele în valuri ca o salbă.
Vaporul nostru noaptea-n mare a ieşit.
Ce neagră mi-a părut atuncea Marea Albă!

Simţeam profund durerea primei despărţiri
De tot ce-a fost adolescent, fierbinte.
Lăsând în urmă baştina cu trandafiri,
Mă-nfiora necunoscutul înainte.

Corabia ce-n port era un uriaş,
În voia mării pare-o cutioară,
Ce pe nălţimea valului se urcă pătimaş
Şi-n bezna galbenă alunecă uşoară.

De zece zile ne-ndepărtăm spre est
Pe mările de nord cu mii de guri căscate,
Ce-s gata să înghită fără rest
Vaporul rezistând în lupta grea cum poate

Din ce în ce mai des prin părţi lovesc
Cucuie albe – aisberguri rotunde.
Ce dor mi-i de pământul strămoşesc!
Ah, baştina mea, unde eşti tu, unde?

Primul răsărit de soare

Văd zările clipesc din gene
Şi noaptea de trei luni se strică.
Ca piramide egiptene
Din ceaţă munţii se ridică.

De după glob ca din fântână
În flăcări roşii ca pojarul
Se caţără pe o colină
Întâiul soare, singularul.

În drum el s-a lovit de-o stâncă –
Şi toată tundra arde-n raze
În depărtarea cea adâncă
Gheţarii rumeni scânteiază.

Un cerb c-un arbore în frunte,
Se bucură şi os, şi carne,
Şi-o ia la fugă înspre munte
C-un şumuiag de raze-n coarne.

Localnicii evenci pe sănii

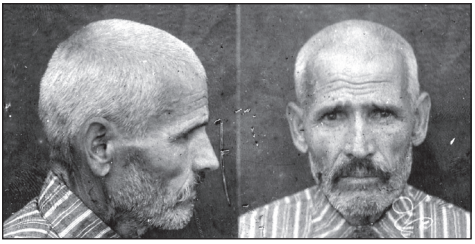

N. Țurcanu, după eliberarea din GULAG, 1952-1953

Rândul I: N. Țurcanu cu surorile Venea (dreapta) și Ileana (stânga)
Rândul II: Avram cu tanti Vera

Nichifor Vasiliev, tatăl vitreg al poetului în GULAG

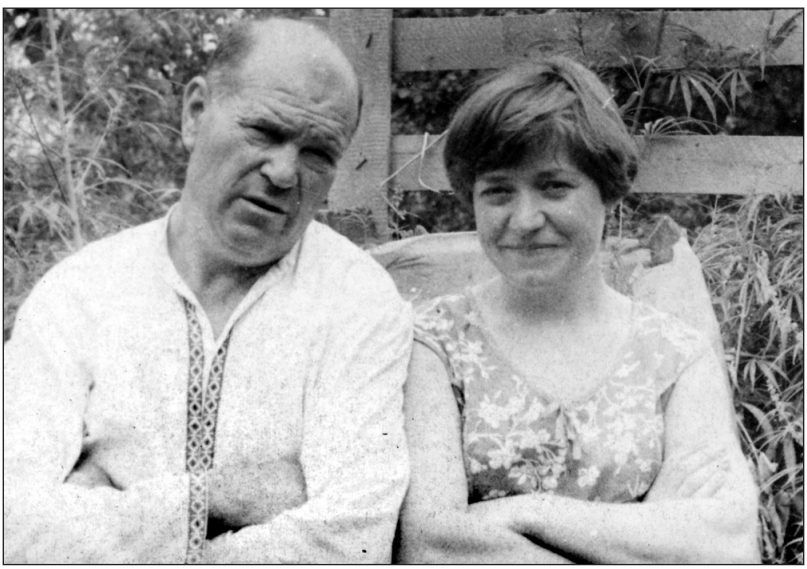

Poetul cu verișorul Tudor Țurcanu, soția mea Valentina și fiica Angela

Împreună cu soția Valentina și familia Țurcanu

N. Țurcanu cu nepoata Maria

O FAMILIE DESTRĂMATĂ

Acum doi ani a apărut cartea Dlui Alexei Memei „Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-47)". Am citit cartea cu creionul în mână în așteptarea răspunsului la mai multe întrebări. Oricum, nici pe departe gândul de a-mi asuma misiunea de critic literar, din contra, cartea mi-a părut interesantă, doar că după părerea mea autorul a utilizat materialele ce i-au stat la îndemână, limitându-se la o enumărare simplă a dosarelor penale, fără a intra mai adânc în detalii. Vroiam să aflu câtuși de puțin despre masacrele de la coturile râului Nistru, la Purcari și cel din Ghenghea (Olănești), despre soarta românilor refugiați din Transnistria în perioada interbelică și ce s-a întâmplat în continuare cu ei între 28 iunie 1940 – 22 iunie 1941 și după 1944, despre infernul din beciurile de la Tiraspol, despre represaliile din anii 1937-38, despre torturile la care au fost supuși scriitorii români Ecaterina Rali Arbore, Nistor Cabac etc., se zice că ultimului pentru a recunoaște vina de a fi spion român, i se băga canga sub coaste și era suspendat în aer, dar așteptarea mea a fost zădarnică. În cele din urmă, prin faptul că rădăcinile arborelui genealogic ale răposatei mele soții, Valentina, sunt adânc implantate în Transnistria, atât pe cale paternă (Ion Moldovanu din Troițcoe) cât și pe cea maternă (Țurcanu Eugenia din Nezavertailovca). Nici despre soarta țăranilor simpli nu se poate trece ușor cu vederea, dar să nu pomenești nici un cuvânt despre eminentul poet martirizat Nicolae Țurcanu e ceva ieșit din comun.

Apropo de Nicolae Țurcanu. Eminentul poet își descrie cu lux de amănunte tragedia copilăriei și adolescenței sale și a sorei mai mari Eugenia (Venea) în nuvela „Pâine coaptă". Am recitit de zeci de ori această nuvelă rămânând de fiecare dată profund emoționat. Un umor atât de tragicomic, un limbaj atât de suculent nu am mai întâlnit de la Ion Creangă

încoace. Unii îi atribuie titlul de un Eminescu al Transnistriei, posibil, pe bună dreptate, dar dacă l-ar asemui cu un Creangă, ar merita cu vârf și îndesat.

În scrisoarea disperată către șeful secției de cultură al c.c.p.c.m., tov. Danilenco și „mai marili piști culiturî" tov. Tampei, Nicolae Țurcanu pomenește de două cărți consacrate jubileului de 60 ani (ianuarie 1978), una de versuri „Contraste" și alta de proză, ambele respinse brutal de către editura „Literatura artistică". Urma cărții de proză pare a fi dispărută, deși mai sper că s-ar putea afla printre arhivele poetului transmise bibliotecii satului Nezavertailovca, la un moment de disperare, de către văduva Veronica, tanti Vera Țurcanu. Nu știu care nuvele au mai fost incluse în carte, dar „Pâine coaptă" sunt sigur că era.

Apropo de acestă nuvelă (dispun de o xerocopie). Judecând după descrierea evenimentelor, comparate cu perioada modernă, cu mașini „Jiguli" cu telefoane sofisticate etc., cred că nuvela, deși nu a văzut lumina tiparului, a fost scrisă în perioada brejnevistă. S-ar putea să am perfectă dreptate, pentru că după părerea mea, textul este virgin, neredactat, dactilografiat chiar de mâna autorului în prima variantă (cunosc foarte bine cusururile mașinii lui de scris la care personal am cules nenumărate texte, cursuri de lecții etc.). Drept dovadă servesc colțurile „rotungite" ale evenimentelor. Mai întâi că maică-sa Anastasia pleacă în Arhanghelsc unde era deportat soțul ei Nichifor Vasiliev, la tăiat pădure. De fapt ambii trec Nistru în anii 1927-28 și se stabilesc în satul Purcari (r-nul Ștefan Vodă). Alta la mână este abilitatea autorului prin care a evitat să-i spună pe nume infernului foametei declanșate abuziv de către „putoarea comunistă", dar dacă citești atent, culegi bob cu bob toate expresiile din text, cum sunt prezentați acei oameni hămesiți de foame, pe care îi ridicau cu drucii ca să mai poată munci, autorul copil, dar la fel și ceilalți cu picioarele umflate (edeme distrofice),

moartea acelui bătrân care a dat de gustul pâinii coapte (medicina confirmă, și chiar eu, care am trecut prin foametea organizată din 1946-47, personal am observat că cea mai înaltă mortalitate s-a înregisrat cînd distroficii au dat buzna la spicele de cereale abia date în bănuț).

Acestea fiind spuse, trebuie să fii „scăpat din scăldătoare" ca să nu-ți dai seama de tragedia situației. Oricum, meritul autorului este semnificativ, barem prin faptul că a reușit atât de bine să dreagă busuiocul, camuflând cuvântul „foamete" cu paravanul „raiului comunist". Nu-mi amintesc să fi fost reliefate atât de bine aceste evenimente în operele scriitorilor din perioada respectivă. Nu le-am auzit nici măcar din gura lui Cărăbuș al lui Ion Druță. Mai mult, pare o utopie scena atunci când vine din vârful piramidei tartorilor comuniști acel Petrovschi și ordonă să fie trimise trei căruțe de grâu la moară și să coacă pâine, pentru a hrăni tot satul, când se cunoaște foarte bine că nimeni nu vedea un grăunte pâna când nu era supraîmplinit planul, mai mult, chiar și spicele strânse de pe miriște erau predate statului. Nu-mi amintesc, să fi citit undeva, să fi fost un banc, atât doar am reținut că era vorba despre un concurs de pictură pe problema foametei, iar de premiul mare s-a învrednicit un pictor, pânza căruia reprezenta un fund secătuit cu gaura acoperită de o pânză de păianjen. Dar să revenim la subiect.

Nicolae Țurcanu împreună cu sora mai mare Venea (născută la 16.09.1915) rămân orfani de tată în fragedă copilărie (el la cinci ani, ea la nici opt împliniți) în primăvara anului 1923. După cum menționam şi în schița precedentă, imaginea unei mame adevărate l-a urmărit pe parcursul întregii vieți, înveşmântând-o cu cele mai frumoase cuvinte în numeroasele sale poezii. Cu cât mai mult copilul duce lipsa unor lucruri, fie de ordin material, ori în special, de cel moral, de harul ocrotitor al unei ființe apropiate, dar care ar putea fi mai intimă decât mama, cu atât mai insistent va dori să

obțină așa ceva. Dar ce te faci când acea ființă „iubitoare" te aruncă într-un colț întunecos, te lasă neajutorat, lipsit de farmecul matern, mai mult, pune coada pe spinare în căutarea propriei bunăstări. Astfel, portretul mamei schițat în poeziile sale este al unei mame imaginare, și nicidecum al celei biologice, de care nu a avut fericirea să se învrednicească.

Autorul reia firul povestirii după fuga rușinoasă a părinților, în preajma anilor '30 când soră-sa trecuse de perioada pubertatului : „Îi semăna mamei: era frumoasă și avea nuri. Flăcăii, când o întâlneau în cale, scăpătau de genunchi. Fiindcă casa noastră rămăsese în afara unui ochi supraveghetor, ne simțeam liberi, independenți. Lipsa supraveghetorilor nedoriți, deplina libertate a faptelor cu și fără păcate, mai ales vârsta sorei mele, prezența alimentelor, trândăvia au creat condiții de viață după placul inimii…". În continuare, fiindcă nu voi putea reda mai bine decât autorul, voi prezenta un fragment mai vast din nuvelă:

„În fiecare sară în casa noastră se petreceau șezetori pline de farmec, care adunau tot tineretul din sat. Șezetorile începeau la lăsatul întunericului și lămpile se suflau la al treilea cântat de cocoși. De cu sară se făcea foc bun în cuptor cu lemne de frasin, se coceau plăcinte sau alivenci unsoroase, se prăjeau la para focului câte cinci-șase tăvăli de semințe de răsărită, pe jos se așterneau paie moi de orz, se aprindeau lămpile. În interiorul casei domnea o atmosferă care te punea să sai în sus de bucurie.

Toate fetele mari, la început de pe ulița noastră, iar mai apoi de pe alte uliți și încă mai apoi de pe toate ulițile satului, având obrajii rumeniți ori dați cu pomadă mirositoare, cu furcile umflate de caiere flocoase de câlți, feștilă ori de lână, cu fusele deșarte sub pestelcă, îmbrobodite în colțuri albe, tivite cu roșu pe la marjine, îmbrăcate în rochii lungi, de sub care se vedeau mărginile cămășilor împodobite cu arnici și lăsate mai jos ca să se vadă cât de colo, – toate ca vrăbiile alergau chico-

tind spre casa noastră. Se așezau pe scaune lungi de scândură de o șchioapă de groase, care se numeau lăiți. Scoteau furcile, le înfijeau în brâu și fusele începeau a sfârâi, ca niște motani. Când noaptea cădea cu totul peste sat și întunericul înghițea casele, soseau jupânii flăcăi, scuturându-și în tindă opincile, ciubotele, papucii, – cine ce avea. Intrau în casă în cușme țuguiate, care se turteau de ușorul de sus al ușii.

– Bună vremea la dumneavoastră, striga cuvios îndoindu-și spinarea către pământ primul care intra.

– Bună să vă fie inima și gândul cu care ați venit, răspundeau în cor fetele, închinându-se și ele evlavioase. Veneau și intrau flăcăii parcă chemați pe cahlă.

– Să vă fie tare firul și să dea Dumnezeu să mă învelesc cu scoarța ce are s-o țese dumneaei, zicea altul, frângând-o cu ochii îmbujorați pe fata ce-i plăcea.

Aceea, rușinată, scăpa fusul jos. El se repezea nu în mintea lui, ca să nu încerce altul, și mult îl căuta prin paie pe sub laiță, din când în când apucând în palme piciorul gol și fierbinte al fetei, la care ea țipa de-ți lua auzul. Pe vremea ceea ciorapii din oraș nu ajunsesera la sat, erau încă pe drum.

Aici se legau cunoștințe, ibovniceau. Unele cunoștințe ajunjeau până la cununie, altele – la dispărțire și suferințe cu lacrime în băsmăluțe. Tot aici se compuneau cântece. Și toate de dragoste. La fiecare sfârșit de săptămână în sat răsuna un cântec nou-nouț.

Era destul să se placă un flăcău cu o fată sau să se ciondănească cine știe pentru care fleacuri, în taină, fără nici un martor, cum îndată după asta erau cântați. Taina ce era în posesia a numai doi îndrăgostiți devenea un bun al tuturor.

Și tot la aceste șezetori se iscau bârfeli și minciunele, care se răspândeau cu iuțeala fulgerului până în alte sate. Satul de atunci putea trăi fără gaz de lampă, fără chibrituri, fără sare. Dar fără bârfeli și minciunele – nu!

Tot la vatra acestor șezetori se cocea și buboiul geloziei,

care când plesnea, flăcăii se înțelegeau cu schimbul reciproc de pari rupți din gard. Apoi sfădașii, cu capetele sparte sau numai cu cucuie în căpățână se împăcau și beau vadra în drum. Acuma nimeni nu se ceartă, nu se bat cu parii pentru o fată, iar pe vremea ceea chiar și se omorau.

Aproape de miezul nopții fusele se îngroșau, iar furcile se subțiau până rămâneau fără caiere. Fiecare flăcău depăna pe ghem fusul ibovnicei sale. Iar adăuzi cântecul era gata:

„Frunză verde de vâzdoagă,
Ionel al lui Chirnoagă
Dintr-o vorbă, dintr-o șagă,
Și-a făcut o puică dragă.
El pe ghemul fermecat
Inima i-a depănat,
Inima și gândurile
Pân' i-or suna scândurile…"

La încheierea șezetorii, când de-acum toate fusele erau pe ghemuri, fetele îi ospătau pe flăcăi cu turte calde, cu plăcinte moi, învârtite, – toate care, cu acest scop, se țineau fierbinți pe cuptor, sub zolnic, iar eu le păzeam, lingându-mi buricele degetelor.

La al treilea cântat al cocoșilor șezetoarea se desfăcea. Fetele fugeau pe la casele lor, având frică și poruncă de acasă, iar flăcăii se adunau roată în mijlocul drumului și discutau. Aproape că nimeni din tineret pe atunci nu bea tutun, fumau numai moșnegii și aceia nu toți.

– Măi flăcăilor! D'apoi noi ce sântem niște calici? – se adresa cămărașul, flăcăul de căpetenie.

Ce-o fi hotărât ei nu se știe, dar după această tainică consfătuire flăcăii veneau la șezetoare cu găini vii. Nimeni nu întreba de unde și nimic rău nu bănuia. Fetele se apucau de penit și – la fert. Peste un ceas-două mesele se alăturau la un loc și se aduceau din tindă străchini cu șoldane. Aburii um-

pleau casa de asudau geamurile la ferestre și sticlele lămpilor. Mie îmi dau câte o aripă și mă măturau în tindă, să nu aud chiar toate cele ce se vorbeau între fete și flăcăi. Nu-mi prea plăcea, dar n"aveam încotro.

Vestea despre șezetorile din casa noastră ajunse în celălalt capăt de sat și tocmai de pe acolo au început a sosi fete și flăcăi.

Sorei mele i se spuneau cele mai unsuroase vorbe de laudă, ea în scurt timp devenise nu numai obiectul atenției generale, dar și mărul discordiei. Flăcăii n'o puteau împărți.

Totul se desfășura și decurgea cât se poate de frumos: și petrecere, și gustări, și dragoste. Și totul pentru deplina înflorire a plăcerilor, ca un nod în gât, ca un junghi în coastă, eram eu.

Soră-mea mă rupea în bătăi, dar și avea totodată o groaznică frică de mine. Eu o amenințam în mod serios și insistent, că am s'o spun la unchiul nostru, un om sever care trăia mai la vale de casa noastră și habar n'avea ce se petrece la noi. Era de ajuns să suflu un cuvânt – și toate șezetorile cu flăcăi, cu fete, cu dragoste, – toate puteau zbura în aer.

Pe mine mă mânca la inimă gelozia și ciuda că-s mic și nu pot lua parte cu drept egal la toate petrecerile și deseori de spete mă petreceau în tindă.

Și odată, când am observat eu că un flăcău nu s'a dus acasă, a rămas și s-a culcat în patul sorei mele, după o noapte de chin, cînd n'am închis un ochi și-i ascultam cum se pupă, dimineața m'am îmbrăcat și i-am spus sorei că mă duc s'o denunț. Ea m'a ajuns din urmă, m'a apucat în brațe, m'a adus acasă și după ce m'a meliță de-amănuntul, m'a încuiat în casa cea mare. M'a ținut fără mâncare și fără apă până sara. Sara mi-a descuiat temnița și-mi arată printre crăpătura ușii o cifercă de bomboane.

– Vrei?…

Pe vremea ceea o cifercă de bomboane făcea mai mult, decât azi un kilogram de icre negre.

M-a cumpărat. N-am spus-o. Pericolul trecu. Dar groaza rămase. Eu iar am început a ridica nasul. Spre fericirea mea teama de denunț ajunse la urechile flăcăilor și fetelor. Acum ei, urîndu-mă, mă iubeau și-mi aduceau tot felul de jucării, tot ce-mi poftea inima. Devenisem cel mai capricios și mai alintat prinț. De mine depindea nu numai soarta șezetorilor, dar și cea a dragostei între flăcăi și fete.

Dintre toți flăcăii, cum am observant eu cu mintea mea ageră de copil, cei mai isteți și mai dibaci la toate erau doi: David al lui Nănoaie și Alexei Lupu. Pe unde treceau ei, rămânea locul gol și fără un pic de banuială pe sama lor. Găini, viței buni de tocană, purcelușI pentru friptură, curcani, gîște, harbuji, cireșe, struguri – toate se lipeau de mâinile lor.

Se vorbea, că Lupu poate lua și ouăle din cuib de sub pasăre și pasărea nu simțea: toți flăcăii le purtau stima bazată pe sfânta frică. Dacă în timpul șezetorii cineva din flăcăi nu le venea pe plac sau pur și simplu ca să-și demonstreze superioritatea, ei își făceau semn din ochi. Apoi ori Alexei ori David, arătând cu dejetul ușa, rostea un singur scurt cuvînt: Ieși!

Acela închidea gura și fără un pic de întârziere, călcând în vârful degetelor, se evapora, de parcă nici n”ar fi fost mai înainte. Nimeni nu crăcnea să întrebe de ce, pentru ce?..

De la un timp șezetorile au devenit și mai zgomotoase: la început flăcăii, apoi şi fetele aduceau burluie de vin. Însă se bea puțin, cu felegianu – un păhăruț, care, fiind strămutat în vremea noastră, se folosește numai la servirea medicamentelor.

Încolo, pe la sfârșitul iernii, găinile se cam răreau. Aproape la orice casă ele înnoptau afară, pe crengile copacilor de vișin, care mai sus, care mai jos. După căderea nopții unele au început să cârâie. Adăuzi bieții oameni, scărpinându-se la ceafă, trântind sudalme și blesteme la adresa vulpilor, nu enumărau câte șapte-opt păsări.

În realitate vulpi erau multe, mișunau ca furnicile. Chiar

ziua în amiaza mare făceau praznice prin sâsâiacuri, de unde țâșneau cu cocoși în gură. Dar în cazul de față nu era vina vulpilor, ci a lupilor cu două picioare.

Într'o dimineață sora mă trimite să zburătăiesc găinile noastre și să le arunc grăunțe.

– Ce halul așa de târziu nu se scoală? – se văicăra sora. – În alte dăți încă de prin zori se adunau în prag, așteptând de mâncare. Mergi, băiețele!

Mă pornesc eu cu ciurul în mâini. Ajung sub șopron, iau de jos niște bolovani și arunc în sus. Arunc, dar nu se aude nici un fel de cotcodăcit. Mă uit sus – corlatele pustii. Nici o găină.

– Nu-s, lele, găinile noastre.

– Cum nu-s?

– Mergi și vezi!.

Sora s'a dus nu să vadă dacă sunt ori ba găinile, ci a alergat în tindă, după ușă. A înșfăcat din grămada de pene cât a putut apuca și a ieșit afară, la lumina zilei. Cu lacrimile pe obraz cerceta penele găinilor noastre. „Asară găini au adus David cu Lupu", cugeta sora. „Lasă că-mi vin ei desară. Îi scot eu la covrigi.."

Sara au venit iarăși mulțime de fete și flăcăi. Fusele sfârâiau ca de obicei. Flăcăii ronțăiau la semințe și urmăreau cum, fetele își moaie vârful degetelor pe buze și cum sucesc firul de ață, care curge ca o șuviță de sub barba caierului și se depune pe fus în rînduri rotunde.

Sora nu era vorbăreață ca în alte seri, cînd se auzea numai gura ei. Acum semăna cu o zi fără soare. Pe fața ei bălaie, fiindcă se ungea cu smîntînă, migea o umbră de seriozitate, ca o liniște înaintea furtunii.

De cîte ori se deschidea ușa, ea îșî repezea ochii într'acolo. Dar degeaba: intrau altcineva, nu acei așteptați.

Deacum adusese plăcintele și era pe la sfârșitul șezătorii, dar David și Alexei nu mai erau. Sora n'a putut răbda și a întrebat de un flăcău:

– Da unde-s Alexei cu David?

– N'ai auzit?

– Ce să aud?

– Îi duceau milițânerii cu mîinile dinapoi. Cică au furat un capăt de curmei, explica flăcăul.

– Of, doamne! Cît de răi sînt milițînerii știa, – ofta o fată. – Pentru un capăt de curmei putred să închidă doi flăcăi.

– D'apoi să vedeți, că de celălalt capăt al curmeiului se ținea un viței. Sora a încercat să râdă, dar râsul n'a reușit, transformându-se numai într-un zâmbet acru. Oftându-se, ea a încheiat:

Ulciorul nu se duce de multe ori la apa.

– Mai ales dacă-i crăpat în mai multe locuri, – explica surâzând sarcastic flăcăul despre care se vorbea că are mâncărici în vârful limbii.

În primavară șezetorile s'au desființat. Din mai multe pricini. Mai întâi, șezetorile au farmecul lor numai în timp de iarnă. Dar nu asta a fost cauza capitală. Am ieșit în capăt cu ale mâncării. Nu numai noi, ci toți din sat. Sora a întors pe dos toți sacii, toate traistile, scuturâdu-le de praf de făină, de fărâmături de grăunțe, – de tot ce încăpea în ele înainte vreme. Prin poduri bătea vântul a sărăcie."

În concluzie, datele biografice ale Venei, înregistrate în nuvelă se încheie cu acea primăvară, sută la sută atribuită anului 1933, când foametea a atins apogeul pe întreg ținutul Ucrainei, când acea surioara – adolescentă la nici 18 ani împliniți, scuturând toți sacii, traistele, scotocind prin toate cotloanele, policioarele și negăsind nici un firicel comestibil, rămași ambii fără vreo cât de elementară sursă de existență, sortiți să moară de foame, și-a parasit fratele-copil neajutorat, lăsat în grija providenței, „trecând în altă țară împreună cu ibovnicul". Acea „altă țară" nu era alta decât România Mare, la pieptul căreia aderase maică-sa și tatăl vitreg cu 5-6 ani mai înainte, în satul Purcari. Cine a fost acel „ibovnic"

și dacă a fost cu adevărat, nu se știe, cât era soacră-mea în viață, nu am luat capăt de vorbă în această privință, cu atât mai mult că detaliile le-am aflat mult mai târziu. Ceea ce urmează să aștern pe hârtie în continuare sunt unele date trăite pe viu, ori culese cu mare „zgârcenie" ori modestie de la cea care avea să-mi devină soacră la 16 septembrie anul 1961, chiar de ziua ei de naștere, și a doua după ziua mea. Atât doar ce-mi amintesc din spusele ei, este că neștiind să înoate, și-a meșterit două legături grosuțe de papură legate cu un capăt de funie și trecute pe subsuori, astfel trecând pe malul drept al Nistrului. Se pare că nu s-a aventurat să facă singură acest pas, fiind însoțită de una sau mai multe fete din sat.

Bucuroasă, s-a împreunat cu familia, dar spre marea ei dezamăgire, în scurt timp s-a convins că aici nu o prea așteptau câinii cu colaci-n coadă. Tatăl vitreg, care s-a dovedit a fi un căpcăun lacom de bogăție, nu o prea avea la inimă nici pe fiica adoptivă, dar pricopsindu-se cu o forță suplimentară de muncă, și în special gratuită, a exploatat-o din plin la diferite munci, fie casnice, agricole, iar iarna, zi și noapte împletea coșuri din lozie.

Acestea fiind condițiile de viață, de petreceri, dansuri, nici pomină, trăia în permanență în așteptarea unui prilej prielnic pentru a-și curma sclăvia. Doleanțele ei, probabil, fiind interceptate de Sfântul Nicolae cel tomnatic, momentul potrivit nu s-a lăsat prea mult așteptat, și la scurt timp, prin postul Crăciunului, la finele anului 1933, ori început de 1934, cărarea ei s-a împreunat cu cea a viitorului meu socru, Ion Moldovanu. Circumstanțele întâlnirilor lor au fost duse cu ei în mormânt, atât doar am reținut de la soacră-mea, că viața devenindu-i insuportabilă, nici prin gând să-i vină să-ntrebe „i-a mai zi cum ai mai zis", și la prima propunere de „Vreai să fii soția mea?" a acceptat fără a crâcni. Nu știu să fi făcut nuntă cu alai, mai curând s-au limitat la o modestă „vecerincă". A urmat cununia și la scurt timp a trecut cu traiul în Olănești, în gospodăria socrilor Timofei și Maria Moldovanu. Pe nănașii

lor de cununie nu i-am cunoscut personal. Cu începutul și-au ridicat cuibul lor, o căsuță în stil tipic arhitectonic al satului Olănești, și în general al sudului Basarabiei cu „tindă, casă de la deal și casă de la vale", din care, mult mai târziu au fost evacuați, fiindcă nimerise în masivul colhozului.

Acestea fiind spuse până la moment despre soacră-mea, aș vrea să abordez și cealaltă componentă a cuplului, a socrului Ion Moldovanu, și atunci când Nicolae Țurcanu a fost poetul martirizat, socrii mei, în special socrul, sunt exponenții prototipului țăranului martirizat.

Familia Moldovanu (după ocuparea Transnistriei de către Ecaterina II în anii '70-'80 ai secolului XVIII și rusificarea forțată a populației au fost „botezați" în Moldovanov) locuia în satul Troițcoe pe stânga Nistrului, cam vizavi de spațiul dintre Olănești și Corcmaz, în următoarea componență: capul familiei Timofei, mama Maria, feciorii Gavril, Zaharia, Ion, Solovăstru, Timoșa și mezina Aniuta. Detaliile despre viața lor au fost înhumate împreună cu deținătorul lor, socru-meu. Oricum, generația mea, la fel ca și cele ale predecesorilor și succesorilor mei, deține cam același dram de minte, purtată în același loc. Cât ești tînăr, frumos și fericit, deși le porți stimă înaintașilor, ai grijă de ei, dar te cam „doare-n cot" de trecutul lor, de greutățile pe care le-au înfruntat. Pentru a ajunge la „mintea de pe urmă" e necesar să consumi mai multe droburi de sare, ca în final, „când trenul a plecat", să conștientizezi cât amar de informație ai pierdut și cât de neputincios ai devenit. Dar, la drept vorbind, mă mai gândeam pe atunci că va veni timpul când voi mâzgâli și eu hârtia? Trăiam ca toată lumea în condițiile dictate de contemporaneitate.

Cât privește socru-meu, născut în 1910, am reținut doar că în anii 1927-29, când Transnistria era bântuită de odioasele „prodnalog" și „prodrazverstca", când podurile oamenilor erau măturate de ultimele grăuncioare, la fel ca în Basarabia

anilor 1945-46, văzând atâta nedreptate, s-a revoltat, nu știu în ce fel și în ce măsură. Drept urmare, pare-mi-se că în 1928, a fost arestat, judecat la muncă forțată și trimis într-un kolhoz din suburbia orașului Harikov. Evadează din detenție în primăvară anului 1929 și se ascunde pe la prietenii săi din satele învecinate celui natal, se pare că în Grădinița. La ceva timp, când i se părea că s-a mai liniștit furtuna, un turnător îl provoacă, însoțindu-l la hora satului, unde era așteptat de milițian, care avea să-l conducă la locul de detenție. Pe la sfârșitul lunii decembrie a aceluiași an, printr-un șiretlic bine pus la cale, reușeste din nou să evadeze, ajunge la un prieten din satul Grădinița și prin intermediul unei persoane de legătură îl contactează pe unul dintre frați, Timoșa ori Solovăstru. Acesta îl ceartă pentru întârzierea prea îndelungată, timp în care familia îl aștepta pentru a trece în România. Au convenit asupra zilei, orei și locului întâlnirii. Aceasta avea să fie în seara zilei de 31 decembrie 1929.

La ora respectivă, când orologiul avea să anunțe începutul anului 1930, în speranța că grănicerii ar putea fi mai puțin vigilenți, familia a asaltat râul. Socru-meu, cu surioara de patru ani (Aniuta) în brațe, care era în spatele grupului, a observat cum un soldat tinerel a îndreptat țeava automatei înspre ei, avertizându-l cu „ne streleai!" (nu trage!). Numai Dumnezeu știe ce învălmășeală s-a produs în sufletul acelui copil-soldat, dar a lăsat smerit pușca în jos, prefăcându-se că nu i-a observat.

Trecând Nistrul cu bine, după ce spaima le-a coborât în călcâie, s-au prezentat la primăria satului Olănești, unde paznicul i-a ospătat cu ce avea la îndemână, i-a cinstit și le-a oferit culcuș. În ce fel au fost împroprietăriți nu pot spune, atâta doar că în scurt timp au devenit buni gospodari, pășind în rând cu lumea.

Revenind la cuplul cu pricina, după ce și-au înjghebat propria vatră, la un an jumate-doi (1936) se naște primul copil,

Nicolae, și toate bune și mai bune, și când să fie mult mai bune, hop și rușii. Imediat după ocuparea Basarabiei la 28 iunie 1940, rușii au început vânătoarea celor refugiați din stînga Nistrului în perioada interbelică, listele fiind întocmite din timp. Nu a fost ocolită nici familia Moldovanu (în România pierduse terminația „ov"), toată partea bărbătească, capul familiei și feciorii, au fost arestați. Sunt sigur că socru-meu mi-a povestit câte ceva despre soarta fiecăruia în parte, dar cum vine vorba, cu trecerea anilor pe o ureche au intrat și pe alta s-au spulberat, iar până la urmă, firul roșu este socrumeu, mai mulți pepeni într-o mâna nu poți lua.

Socru-meu Ion și frate-său Solovăstru au fost căutați de milițian acasă în iulie 1940, dar fiind duși la coasă, le-a lăsat cuvânt ca în cel mai scurt timp să se prezinte benevol la miliția din Cetatea Albă. Îmi amintesc cum îmi reda socrumeu aceste evenimente cu lux de amănunte. Ajunși în oraș aceștia au cumpărat o sticlă de vodkă, au „tuns-o" în doi, s-au îmbrățișat, s-au sărutat, după care s-au predat în ghiarele păgânilor. În închisoarea din Cetatea Albă a fost încarcerat fără judecată timp de șase luni. Erau maltratați, interogați în special noaptea, bătuți până la leșin pentru a-și recunoaște vina de a fi spioni români. Într-o încăpere de 15-20 m^2 erau închiși peste patruzeci de condamnați, la drept vorbind arestați, fiindcă sentința de judecată a fost pronunțată abia în anul 1941. Erau aranjați ca scrumbiile în butoi, strâns lipiți unul de altul, astfel că atunci când unul își schimba poziția, toți erau obligați să-l urmeze. Plus la toate, colac peste pupăză, lângă ușă era postată „Parașa" (căldarea cu excremente) cu „aromele" respective. Aici aș vrea să relatez un moment delicat. În toamna anului 1940, în timpul arestului, la Cetatea Albă, află ca soția Venea i-a mai născut o fată, Valentina (regretata mea soție), înregistrată (sic!) la 26 octombrie 1941.Vestea i-a fost transmisă printr-un bilețel plasat în bata de la chiloți, ori o mică păpușică confecționată din cârpe (deținuții aveau dreptul la

un pachet pe lună cu schimburi și produse alimentare strict revizuite). După căsătoria mea cu Valentina, mulți ani mai târziu, când am aflat de soarta tragică a socrului meu, încercam s-o conving că nicicum nu putea fi născută în anul 1941, ci anume în 1940, asltfel doar fiind înregistrată, „acuzând-o" în glumă că am fost „mințit" intenționat cu un an, aducându-i bancul lui Nicolae Raevschi (colaborator științific la Academia de Științe a R.M.). Ilustrul savant enciclopedist locuia într-un cămin al Academiei pe strada cu numele respectiv, iar viața lui fiind consacrată totalmente științei „a uitat" să se însoare la timp, făcând acest pas abia la cei peste cincizeci de ani. În același orășel academic își aveau sediul și familiștii Alexandru Moșanu, Ion Dediu, Ion Vatamanu etc., care obișnuiau să se adune seara la discuții, bancuri, în scuarul cartierului, la care se asocia uneori și „tânărul" însurățel. Aceștia îl întrebaseră în glumă, câți ani are soția lui, la care el răspunse că nu știe. Cum e posibil așa ceva? se mirau respectivii, la care savantul le spuse: „Ea zice că are 35 de ani, iar mie mi se pare că are chiar treizeci și șase". Deducția logică că s-a născut în 1940 și nu în 1941 reiese din faptul că în documentul de reabilitare sunt incluși anii 1941 (anul judecății) și 1948 (anul eliberării), cele șase luni din 1940, pe timpul rușilor, au rămas în aer, iar alta e, că în octombrie 1941 noi eram în România Mare, iar el la urșii polari. Oricum, argumentele mele au fost zădarnice, biata soție a plecat în lumea celor drepți convinsă în justețea zilei sale de naștere.

Soacră-mea, rămasă singură cu doi copii, a dus-o cam greu, dar s-a dovedit a fi destul de descurcăreață. Se zice că popoarele puternice sunt în țările unde rolul dominant în căsnicie, și în genere în societate, îl au femeile. Noi, românii, nu știu ce mâncare de pește suntem, dar pe piedestal tronează „căciula". Bănuiesc că soacră-mea a fost o femeie puternică, nu s-a lăsat strivită de greutățile vieții. Având gospodărie la margine de sat, pe malul unui pârâiaș și făcând o

mică iezatură, muncea zi și noapte în sudoarea frunții, ocupându-se cu legumăritul. Duminicile, dar și cele 1-2 zile din săptămînă când se deschidea târgul, nu puteau fi imaginate fără prezența ei. Pe lângă toate, destul de des, făcea naveta la „Privoz" (târgul din centrul orașului Odesa), copiii mici, rămânând singuri in casă. Nicolae, cu patru ani mai mare, „avea grijă" de „Tinuța" (Valentina), de vreo două ori cât pe ce s-o scape să se înece în iezătura improvizată. Unde era bunica biologică, Anastasia, a acestor copii, rămâne o enigmă, se știe doar că a fost arestată la 19 mai 1944 și exterminată în beciurile de la Tiraspol. Cât privește mama-soacră, Maria, aceasta și-a „măturat" urma împreună cu fiica Aniuta, de teama de a fi urmărită.

De altfel, soacră-mea, mi-a rămas în memorie ca o precupeață profesionistă, din momentul când i-am pășit pragul casei, de la însurătoare (1961) și până la accidentul cerebral (1996). Pe seama ei mai făceam și unele glume inofensive. Prin anii 1972-73, când Mircea Druc a fost expulzat din țară, iar eu – concediat din serviciu de către kgb-oul sovietic, care declanșase vânătoarea de „vrăjitoare naționaliste", în posesia mea rămăsese căruciorul fetei mai mari a lui Mircea, Ana-Maria-Cezara, pe care l-am dus la Olănești. Acest cărucior a fost ca o mană cerească pentru soarcă-mea, spuneam în glumă, că după unele calcule aproximative acest „cal al școlii" a cărat la piață producție echivalentă cu prețul a circa 8-10 limuzine, bani înghițiți în 1991 de hipopotamul rusesc cu tot cu banca de economii, dar aceeași soartă a avut-o întreaga populație, inclusiv și eu.

Cu tot greul care l-a avut de suportat nu și-a înstrăinat copiii, a rupt bucățica de la gură și i-a ținut grămăjoară. Îmi amintesc cum ne povestea cum în timpul războiului, unei familii tinere de români fără copii, se pare că unul din soți era medic, le căzuse cu tronc la inimă Valentina și insistau s-o înfieze, dar și-a depășit ispita, refuzând categoric, și cu bine cu

greu, cu tot ce i-a dat Dumnezeu, învăluind-o cu blândețea maternă a călăuzit-o prin toate întortochelile vieții.

Pe la finele anului 1943, început de 1944, când rușii înaitau vertiginos, tăvălugul infernal apropiindu-se de Basarabia, fiind sfătuită de cineva să-și schimbe numele pentru a evita deportarea, se căsătorește fără a divorța (socru-meu era socotit mort), cu flăcăul Ion Caraman, care îi înfiază copiii (Nicolae și Valentina). După invazia rușilor, prin iulie-august 1944 (nordul Basarabiei a fost ocupat încă la finele lunii februarie, început de martie, la Soroca era instalat deja guvernul provizoriu în frunte cu secătura Emilian Bucov), soțul Ion este mobilizat în armată, și la fel ca toți tinerii basarabeni, fără nicio instruire, a fost expediat în calitate de carne de tun la forțarea râurilor Visla și Oder, unde și-a găsit tragicul sfârșit în gropile comune.

La început de an 1945 mai naște o fată, Claudia, din a doua căsnicie. Nu știu de prin care an ocupanții le-au purtat „grijă" copiilor orfani, dar toți trei au primit îndemnizație de la stat pe contul tatălui adoptiv, mort pe front, până în anul 1953 (cu amănunte voi reveni). Cum i-a fost viața după război, în anii secetoși 1945-46, în special pe timpul foametei organizate, nu-mi amintesc să fi venit vorba, probabil din simplu motiv că, trecând personal prin acest calvar, îl cunoșteam din propria experiență. Nu cred să fi avut viață fericită, dar s-a făcut luntre și punte pentru a salva viața copiilor.

Prin primăvara-vara anului 1948, aflându-se în „Privoz"-ul din Odesa, o țigancă vrăjitoare s-a ținut scai de ea, intenționând s-o vrăjească, să-i tragă boghii, ori ceva în felul acesta. În cele din urmă soacră-mea a acceptat, iar țiganca, fără a o cunoaște, îi spune : „Văd ca în apă că ai trei copii, îi crești singură, bărbatul tău e plecat departe de mai mulți ani, tu îl socoți mort, dar nu-i adevărat, el este viu, sănătos, voinic, și în curând o să-ți cadă „bob sositor". Soacră-mea a ascultat-o cu un zâmbet sarcastic și nici prin gând să-i treacă să

ia în serios aiurelile țigancei. Practic e imposibil să crezi în „clarviziunea" țigancei, să fi fost o simplă coincidență, că nu se cunoșteau una pe alta până atunci e sigur sută la sută, dar iată că la scurt timp, să fi trecut o lună-două, ceva mai mult, într-o bună zi, o vecină din mahala, bătrânica Hana, o invită la dânsa acasă. Intrând în casă, nu știu care a fost starea ei sufletească, scena rămâne indescriptibilă, când a dat cu ochii de iubitul ei soț, socotit mort timp de 8 ani de zile.

Reîntors în sânul familiei, s-a dovedit a fi un om înțelept, cumpătat, iertător, și-a reluat misiunea de cap al familiei, un tată iubitor în egală măsură pentru toți trei copii, inclusiv pentru Claudia. Apropo, oficial copiii continuau să poarte numele lui Ion Caraman, fiind socotiți orfani de război, socrului meu îi revenise doar rolul de „concubin al propriei soții", fiind obligat să plătească impozitul pentru lipsa copiilor. Fapt este că pe timpurile respective legea prevedea privarea de drepturi civile pe un termen de cinci ani după detenția în gulag. Rolul de tată documentat cu drepturi depline asupra propriilor copii avea să-l obțină abia în anul 1953, după expirarea termenului de privațiune. Tot în acest an, ironia soartei, se recăsătorește oficial cu aceeași soție, dar de această data nu cu Țurcan, nici cu Moldovanu, ci cu „Caraman Evghenia Nichiforovna", anul nașterii 1918 (sic!). Se știe doar foarte bine că 1918 este anul de naștere a lui Nicolae Țurcanu, iar patronimul era Maxim. În prealabil, la perfectarea pașaportului, socru-meu s-a prezentat ca „Moldovanu", la care i s-a spus că în continuare va fi „Moldovanov".

Aici aș vrea să fac o scurtă paranteză asupra modului de perfectare a documentelor prin primăvara-vara anului 1944 până în 1990-91, dar și ceva mai târziu. Pentru înregistrarea populației, un așa numit recensământ, au fost comasați oameni întâmplători, în mare parte necărturari, în schimb foarte bine instruiți în „arta" rusificării. Pe lângă cozile noastre de topor, au venit zeci de mii de „iluminatori". Pentru

dezrădăcinarea culturii, tradițiilor noastre milenare și proletarizarea populației, Rusia avea „grijă" să ne trimită periodic cifre rotunjite (douăzeci și cinci ori cincizeci de mii) de „proletcultiști", alcătuite în mare parte de porcotine îmbrăcate în pufoaice (de puf nici urmă) și cizme de „chirz", cu școala primară neterminată și insignă comsomolistă în piept. În timp record a fost poreclită toata populația Basarabiei. Din nume, cât ai clipi, au dispărut terminațiunile „u", „escu", „encu", fiind înlocuite cu „o", „ov", „ev", „iob", „enco", „ețchii", „schii" și alte prămătii, toți purtătorii numelui „Moraru" au devenit „Melnic", au fost schimonosite denumirile localităților (Grădinița-Sadovoe, Fântânița-Colodeznoe etc), majoritatea au preluat terminațiunile „î" ori „oe", într-un cuvânt, toate au fost întoarse cu fundul în sus : „Șchiopu" a devenit „Stepa", „Patlat"-„Patlatiev", „Melinte"-„Milentiev" etc.Tatăl nănașului meu de cununie purta numele „Nedelcu", el – s-a pomenit „Nedzelschi". Dar, sfântă naivitate, cât de ușor se lasă păcălit moldoveanul, cât de ușor victima își îndrăgește călăul, curată helsinchiere (sindromul Helsinchi), când, la aproape douăzeci și cinci de ani de libertate (?!), auzi la tot pasul: „cum era cu rușii, dar tot era mai bine", când toate relele sunt puse în cârca „binemeritatei palme a jandarmului român". Mai mult, cât de ușor ne-am lăsat porecliți și cu câtă înverșunare mai mulți zăpăciți se agață cu ambele mâini de propria poreclă, doar încercați să le corectați numele!

Următorul pas făcut după repatriere a fost căutarea urmelor mamei sale, Maria, și a sorei Aniuta, pe care le-a găsit, se pare, în orășelul Ananievsc, lângă Odesa, aducându-le acasă. În iunie 1949 în familia Moldovanu se naște a treia fată, Maria.

Dar, parcă nu au fost destule cele îndurate și când în acestă familie părea să apară o modestă rază de lumină, colhozul „Puti Ilicea" se „dumirește" că „dușmanul poporului" Ion

Moldovanu își are gospodăria pe masivul obștesc. Lucru de neconceput. I se oferă alt loc de casă la marginea satului și este obligat în scurt timp să-și înjghebe cuib nou fără niciun ajutor din afară. De menționat, că socru-meu, s-a întors din detenție cu șira spinării șubrezită, cauzată de munca în sclavie, se deplasa în cârje, făcea frecvent „radiculită", posibil să fi avut și hernie de disc, dar pe atunci, așa ceva era greu de diagnosticat. Norocul lui că a avut o forță de voință ireproșabilă, și in special, că era meșter de toată mâna, și cu chiu, cu vai, când pe picioare, când pe brânci, a trecut și acest test.

După cea de a doua „lună de miere", după tragicomica căsătorie cu aceeași soție, impusă de scenariul regimului tataro-mongolo-rus, viața lor a intrat pe făgașul obișnuit al tuturor țăranilor acelor timpuri, cu toate greutățile vieții, cu munca în sclavia colhoznică și plata echivalentă cu cea de „solarius" (solda de sare oferită soldaților romani la marș). Prin anii șaizeci, în preajma pensionării, socru-meu, om harnic și mult prea cinstit pentru munca în colhoz, a intrat în favorul brigadierului, devenind omul lui de încredere la crama colhozului, amplasată chiar în fosta lui gospodărie.

Din toamna anului 1961, după căsătoria mea cu Valentina, Dumnezeu s-o odihnească, i-am cunoscut mai bine. E binecunoscut faptul că există o oarecare diferență dintre obiceiurile și graiul din nordul și sudul Basarabiei, ambele frumoase în felul lor. Această diferență a fost preluată cu multă abilitate de către bruta kgb-istă, servindu-i drept armă prețioasă în scopul dezbinării naționale, pentru a ne extermina unii pe alții ca triburile indiene. Îmi aduc aminte că la întoarcerea din doctoratul de la Moscova, în anul 1968, prima întrebare a unor „patrioți" a fost, dacă sunt „nordist" ori „sudist", la care i-am rugat a binevoi să plece la origini. Referitor la diferența „nordisto-sudistă" mă voi referi la un fapt plin de umor. Sudul, în special „Găgăuzia" și „băligaria" este împânzit cu măgari, la propriu și la figurat. Iată că Ionică Negru,

consăteanul meu, om gospodăros, șofer pe camion, făcând rute frecvente prin părțile locului, i-a căzut cu tronc acea forță de tracțiune. Și de ce nu, este robace, consumă puțin, ușor poate fi camuflat în popșoișteori în lanul de răsărită a colhozului. Zis și făcut, cumpără animalul de povară, îl urcă în camion și „fosneală Gheorghe". Râtenenii, neobișnuiți cu asemenea bizarerii, se adunau ca la urs și se prăpădeau de râs când îl vedeau pe Ionică plimbându-se cu măgarul prin sat. Toate bune până aici, dar avea bietul țăran și o fată de măritat, care era rebotezată cu „fata celui cu magariu", iar pețitorii îi ocoleau cărarea. Până la urmă, sărmanul om a fost impus să vândă măgarul în schimbul măritișului fetei.

La drept vorbind, pentru început mi s-au părut și mie puțin cam stranii o serie de cuvinte, cum ar fi, chilit, harman, magaz, ori obiceiul de a servi bărbaților șoldul în strachina cu zeamă, doar pentru orgoliul de a fi „bărbat", mă rog, cărui „jupân" i-ar displăcea „șoldurile", dar când mă autosesizam drept „trântor", iar soacră-mea muncind în sudoarea frunții se mulțumea cu aripa, nu mă simțeam în apele mele. Oricum, în scurt timp m-am adaptat de minune și cu „chilitul" și cu „șoldul", fiind acceptat de toată lumea, cu atât mai mult că prin părțile Olăneștilor, Purcarilor, se făcea un vin foarte bun, erau și „șolduri". Mai greu i-a revenit Valentinei mele să accepte felul de a fi al „nordiștilor", deși nu era „cerul și pământul", se părea că mai curând vroia să ne inoculeze datina ei de acasă, care nu a prins viață, dar am trecut cu vederea. Socru-meu, din contra, a trecut brio testul de acomodare. Până la admiterea la doctorat la Institutul de Endocrinologie din Moscova, anii 1961-65, când eram doctor la Sanatoriul din Râșcani cu renumitele băi de salvie, levănțică, trandafir (rebut după extragerea uleiului din plantele oleoginoase), anual, uneori și de două ori pe an, îl internam pentru tratamenul radiculopatiei. L-am purtat pe la toate rudele mele: la Mălăiești, la Alexandru Coteață (maică-mea, Olga-Elena, se

recăsătorise după moartea tatei), la fiul lui, Iacob Coteață, la soră-mea Liuba din Șaptebani, la frate-meu Grișa din Galășeni, la alt frate, Ion, rămas în casa părintească din Râteni, oriunde a fost, s-a simțit de minune cu toți.

Îmi amintesc de un caz hazliu de prin anii șaptezeci. Apelând la foștii mei colegi din același sanatoriu pentru eliberarea unui bilet de cazare pentru tratament repetat, iar concomitent o bună prietenă a familiei mi-a solicitat același lucru, i-am trimis pe amândoi după o zi de Crăciun pe vechi. În prealabil am rugat să li se ofere condiții decente. Odată ajunși în sanatoriu, cazul hazliu e că doamna purta la fel numele de „Moldovanu", iar gazdele crezându-i soț și soție, le-a aranjat patul nupțial, la care „tânărul însurățel", a rămas perplex (Valentina era cu mult mai tânără).

Acum, legitimată fiind împerecherea nordistului cu sudista Valentina aș vrea să abordez fugitiv și relațiile dintre membrii familiilor, nicidecum doar cele personale, ci mai curând cele comune întreg spațiului nordo-sudist. După ce i-am adus laurii cuveniți lui socru-meu, pentru echitabilitate, țin să-i aduc câte ceva și soacrei. Era o bună gospodină, mamă iubitoare (spre deosebire de maică-sa), descurcăreață și o târgoveață profesionistă. Avea multe alte calități, iar una extrem de benefică unei femei, era arta feministă (transmisă cu zgârcenie prin ereditate) de a-și purta soțul cu zăhărelul și deși n-am pândit prin borta cheii, chiar de a-i zbengui toți dracii până la adânci bătrânețe. Nu știu cât de afiliat inimii să-i fi fost eu, intuiesc că da, fapt este că niciodată n-am avut relații tensionate, dar aici i-aș mai atribui încă o calitate, și anume: cea de soacră iubitoare. Fiindcă tot veni vorba de femei, observați un lucru, majoritatea bancurilor, expresiilor uzuale, se referă la dragoste, au tentă erotică, iar partea leului este predestinată preponderent „leoaicelor", oricum, ce poate fi mai frumos, mai divin, mai captivant, mai adorabil, mai ademenitor, mai mângâietor decât femeia? Dar e ceva și mai bătător la ochi,

cele mai multe bancuri și mai usturătoare epigrame vizează soacrele, în timp ce socrii sunt destul de ocoliți, la fel și nurorile, care ar merita această atenție din plin, de ce nu, și unii gineri! În privința soacrelor aș spune că aceasta este o nedreptate strigătoare la cer. Cum instinctul matern întrece orice sentiment uman, nu cred că s-ar găsi o mamă, sănătoasă la cap, care i-ar dori răul de pe lume fiicei ori feciorului, iar arma victorioasă pentru obținerea acestui scop este cucerirea pașnică a cetății adverse. Spun aceasta din propria experiență, dispun de anumite observații, am și exemple contradictorii, dar se pare că atât inima relelor, cât și a bunelor intenții, depinde integral de funcționalitatea materiei cenușii, indiferent de tabără, fie soacră, socru, noră sau ginere, cu atât mai mult că fiecare noră devine soacră, iar ginerele – socru. Îmi face impresia că uneori de multe ori mărul discordiei se cere a fi căutat anume în tabăra nurorilor și a unor gineri, care încearcă să se implanteze în noul „portaltoi", venind din diferite familii cu „cei șapte ani de acasă" individuali. Las aici ginerii la o parte, dar am observat că nurorile, nu rareori tind să modifice proprietățile portaltoiului după modelul celor moștenite din familie. Mai e ceva destul de important, mancurtizarea galopantă a populației propulsată sistematic de către colonizatori, paralel a dus și la schilodirea acestor șapte ani, fapt care a condus la circuitul scurt între poli.

Referitor la experiența personală, nu pot uita un episod din vara anului 1963, când la un an după plecarea tatei în lumea celor drepți ne pregăteam să-i facem parastas. Până a invita lumea vroiam să facem ordine în casa cea mare, să aranjăm mesele, dar ți-ai găsit. Nu știu ce muscă s-o fi înțepat pe cumnată-mea, dar a blocat ușa, și fără vreun motiv bine definit ne-a refuzat intrarea. După mai multe tentative de a o convinge, am improvizat o masă lungă și scaune din scânduri nejeluite, și am împlinit obiceiul sub arșița soarelui. Și acum simt acea palmă grea, dată nu doar nouă, ci mai curând tatei, fiind

izgonit din căsuța ridicată cu mâinile lui, nedreptate comisă în prezența bădiței Ion, care a plecat capul fără a rosti un cuvânt, și culmea, ambii au refuzat să participe la ceremonie. Aceasta a fost unica și cea mai înverșunată dintre nurorile mamei, iar spre marele nostru regret unele apucături s-au răsfrânt parțial și asupra moștenitorilor. Din păcate lucrurile nu s-au oprit aici, mama s-a pomenit complet izolată în propria curte. S-a ajuns până a îndepărta și nepoții de ea, dar dragostea și blândețea ei nu le-a întunecat mințile pentru mult timp. Soarta avea să-i surâdă abia prin anul 1966 când tanti Mărioara, soacra fratelui Grișa din Gălășeni, i-a găsit un mire de baia ei, Alexandru Coteață din Mălăiești. Mama nu a acceptat peția până a ne cere încuviințarea noastră. Îmi amintesc că cel mai mult s-a împotrivit măritișului sora Natalia din Cobani, care a dus o viață mai necăjită decât noi, astfel se lipsea de un ajutor, dar până la urmă votul a fost în favoarea mamei.

După nașterea fiicei Angela, mama a locuit un timp la noi pentru îngrijirea fetei, concediul pre și postnatal era doar de 56 de zile. Îmi amintesc de naivitatea noastră referitoare la adaosul alimentar al fetei, făceam planuri sofisticate ce sucuri i-ar fi mai benefice, în ce cantități și alte aiureli. Maicămea ne privește cu zâmbetul pe buze, ca pe niște căzuți din lună, și ne pune la curent că fata noastră mănâncă fasole de la două luni, la care am rămas stupefiați, dar slavă Domnului, e bine mersi și azi. Fiindcă veni vorba de soacre și nurori, Valentina mea, fiind în aceeași postură, la fel, nu a pregetat încercarea de a inocula obiceiurile sudiste în climatul nordist. Motivele erau cele mai banale, uneori mărul discordiei constituia consistența borșului, dacă în cel al mamei stătea lingura în picioare, în cel „sudist" puteai face natație. Chiar dacă totul se petrecea tacit, fără a spune lucrurilor pe nume, mama a avut de suferit, deși nu mi s-a plans niciodată. Fără a intra în detalii, voi spune doar că Valentina, din considerente neclare, până la sfârșitul vieții nu mi-a prea agreat arborele

genealogic, din păcate, tradiție transmisă prin ereditate. Stau și mă gândesc uneori ce se întâmplă cu firea omenească, în special cea femeiască, ce nu le ajunge, ce au de împărțit, ce bine ar fi ca în momentele cruciale, înainte de a se zborși ariciul, ar urma exemplul unei exemplare familii din Râteni care nu ieșeau din „așă-i, așă-i, neata hăi, Antoani" și „că ghini-ai mai dzâs, Saveț âcă"

Până la plecarea mea la doctorat, dar și în primii ani ai acestuia, relațiile mele cu socru-meu, dar și în genere cu dinastia „moldovanovilor" au fost bune și mai bune (la fel au rămas și pe întreg parcursul vieții), limitâdu-se doar la interesele uzuale ale sătenilor. Anual petreceam concediile la Olănești, în măsura „posibilităților", mai curând a leneviei intelectuale, dădeam o mână de ajutor prin gospodărie, dar, oricum, fiind exponenții altei pături sociale, anume a „intelihenților" purtători de diplome, aveam destul timp rezervat pentru băile de soare pe malul Nistrului. Uneori îl însoțeam pe socru-meu la negoțul cu struguri. Pe atunci avea în „harman" o postată bună de butuci de „carabin", un sort de struguri cu bobițe mășcate, frumoase ca chihlimbarul, dulci, gustoase, aromatizate. Plecarea spre târgul „Privoz" din centrul orașului Odesa se făcea, de regulă, sâmbăta. În ajun erau culeși strugurii cei mai arătoși, unii depășeau greutatea de un kilogram, erau aranjați minuțios în coșuri cu o capacitate de 40-50 kg, se acopereau cu o pânză cusută de marginea coșului umplut cu vârf. Cu astfel de 10-12 coșuri eram prezenți în „portul" din Olănești în așteptarea vaporului din Tighina. La îmbarcare, desigur, era o învălmășeală nemaipomenită, echivalentă cu cea din ajun de Crăciun și Boboteaza, când românii își acaparează „tonele" de agheasmă pentru tot anul. Astfel îmbarcați, pluteam pe Nistru până la „Maiac" unde eram așteptați de șoferii odesiți, „băieți deștepți", care se orientau perfect în trecerea punctelor de control fără a fi vămuiți, la fel și în „arta" de a jăcmăni bieții țărani. În „Privoz" ne așteptau alte surprize,

alți „băieți deștepți” specializați uimitor în a face marfa mai ușoară la cântar. Pe parcursul realizării producției, eu hoinăream prin Odesa, prin renumitele catacombe, scările de pe litoral, strada cu mare trecut istoric „Deribasovscaia” etc. Îmi amintesc cum în timpul unui asemenea negoț, împreună cu soacră-mea și, pare-mi-se, Clava, sora mai mică a soției, reîntorcându-mă din oraș, le-am găsit cu coșurile pline. Imediat le-am dat la o parte, am îmbrăcat un halat alb, am ales cel mai frumos strugure, și cât mă ținea gura de tare am început a face o reclamă nemaipomenită, împestrițată cu minciunele cu tentă de umor, astfel că în scurt timp cumpărătorii au început să se adune „ca la urs”, făcând o coadă apreciabilă și „ușurându-mi” coșurile împovărate. Aventura mea a fost răsplătită mărinimos de către fiecare „vânzătoare” cu câte un „pollitru” de vodcă – cadoul cel mai firesc de pe timpuri.

Un alt caz, tot în „Privoz”, eram cu socru-meu, când pentru prima oară l-am cunoscut pe frate-său mai mic, unchiul Timoșa, care venise la fel cu marfă în târg. Mă rog, bucurie mare, strângere de mâini, îmbrățișări, și cum pe atunci (anii 1962-1966) era deja împământenit de-a binelea obiceiul mongolo-tataro-rus de inaugurare a oricărui eveniment prin „pollitra”, cât ai clipi, apare și respectiva. Sticla e deschisă, dar ne pomeninm fără pahare, și atunci „inventivul” Timoșa scoate ceacâia din buzunar, alege trei ardei grași, îi curăță de ciocane, astfel că pe măsura scăderii volumului „pahărușelor”, în loc de „zacuscă” le ronțăiam pereții.

Cât privește discuțiile mele cu socru-meu pentru început erau de ordin uzual, știam că a fost în gulag, dar ce mâncare de pește o mai fi și asta nu prea „razumi”, despre cartea lui Soljenițân „O zi din viața lui Ivan Denisovici” habar n-aveam, astfel că fiind „verde” la propriu și la figurat, nici nu am încercat să-l trag de limbă. Nu vreau să mă îndreptățesc, la drept vorbind vina nici nu-mi aparține, dar în culoarea „verde” am fost spoit în școală, începând cu toamna anului 1944 și până

la absolvirea acesteia. Școala nu a făcut nimic altceva decât să mă dezmoștenească de limbă, obiceiuri, datini și cultura noastră strămoșească, a încercat prin toate mijloacele să mă transforme într-un „Pavlic Morozov", îmbâcsindu-mă cu idei și obiceiuri păgâne, străine neamului nostru. Observând atent comportamentul celor maturi, șușotelile lor, „dragostea" lor față de venetici, față de desfrâul și nelegiuirile acestora, am devenit antisovietic în subconștient, fără a-mi da seama cine sunt cu adevărat, cuvântul „român" prezenta un tabu înspăimântător pe atunci. În continuare a urmat facultatea exclusiv în rusă, apoi practicarea medicinei în rusă-paparusă, ne-am pomenit în situația lui Dafnis (din „Dafnis și Cloe"). Diferența este că ajuns la pubertat acesta avea frământări specifice vârstei, plus la toate a avut marele noroc să întâlnească acea excelentă „profesoară" ieșită cu gâștele la păscut, care i-a citit în ochi nedumerirea și durerea sufletului turbulent, apoi culcându-se lângă el pe iarba mustoasă și arătându-i „calea cea dreaptă", i-a luminat mințile. Noi, însă, generația mea, care am avut alte frământări, rămași dezinformați, în lipsa adevăraților povățuitori, am rămas cu ochii lipiți ca la mâțișorii noi-născuți mult timp după pubertat, începând să mijim abia-abia câte unul în urma unor anturaje fericite, dar nu toți au avut acest noroc.

Lucrurile s-au schimbat pe la finele anilor șaizeci. Perioada doctoratului la Moscova a produs o întorsătură radicală în viața mea. Mai întâi de toate, pe lângă lucrul asupra tezei de doctorat, în cugetul meu a apărut un interes nemaipomenit față de tot ce era nou, nu doar în domeniul medicinei, iar dacă mai iai în calcul că și mai mult din ceea ce era vechi, pentru mine era nou, cu alte cuvinte, căutând ieșirea din întuneric, tindeam spre raza din capătul tunelului, și rog să credeți, nu sunt cuvinte goale. A doua la mână este, că în conștiința mea s-a produs o metamorfozare totală, codița de mormoloc mi s-a desprins în librăria „Drujba", unde m-am adăpat din plin

la izvorul cărții românești, devenind în scurt timp român în carne și oase. De remarcat, că așa cum era ideologia pe timpul lui Ceaușescu, dar posteritatea va constata, că chiar fiind cizmar semidoct, totuși prin vinele lui se prelingeau și șuvițe de sânge românesc, și dacă nu intervenea „aquadamigeanaiapă" nesătulă, mai ceva ca Ecaterina II, cred că era un pic altul. Un alt beneficiu pentru mine a fost accesul parțial la „samizdat", unde circulau pronosticurile Institutelor de Sovietologie din America, Canada, Franța, Anglia, referitoare la supraviețuirea URSS până în 1970-75-80 etc., cărțile scriitorilor dezidenți ruși, spectacolele teatrului „La Taganca" în regia genialului Liubimov și interpretarea neîntrecutului Vladimir Vâsoțki.

Astfel, reîntors la Chișinău cu o viziune clară, l-am apreciat pe socru-meu sub alt unghi de vedere. Am observat un lucru curios, și anume, că cei trecuți prin mașinăria gulagurilor nu prea sunt vorbăreți, se lasă foarte greu provocați la discuție din varia motive, principalul fiind, probabil, să evite reînvierea durerii prin răvășirea sufletului. O altă observație pe care am făcut-o, nu știu dacă există o statistică oficială, este că cei care au supraviețuit din gulag au o longevitate admirabilă, majoritatea ajung la 80-90 de ani, unii reușesc chiar să depășească suta, drept urmare a unei selecții naturale, în care rezistă cei mai puternici.

În cele din urmă, mai la un pahar de vorbă, mai la altul, am reușit să deschid un mic gemuleț în sufletul lui socrumeu, să-i dezleg limba parțial, deși la cele auzite uneori se ridica părul măciucă. În capul mesei era bătaia. Existau doar două motive pentru a fi bătut: în cazul unei replici, unui gest inofensiv (o privire, un zâmbet ușor, neînțeles), ori, dacă erau suspectați că ar intenționa s-o facă. Bătăile aveau o anumită regie, începând cu locul aplicării loviturilor, intensitatea și durata acestora.

Călăii aplicau forță până la pierderea cunoștinței, apoi

victima era stropită cu apă rece până dădea semne de viață, iar după o scurtă pauză reluau „scenariul". În timpul bătăilor deținuții își ocroteau două din cele mai vulnerabile locuri – capul și testicolele.

Pentru a-l mai încuraja pe socru-meu, îi mai aduceam și eu exemple de grozăvii din cele citite ori auzite din gura altora, la care el încuviința că-i sunt cunoscute. O astfel de informație o aveam de la verișorul de gradul doi, Gheorghe Briceag din satul Costești (aflat acum pe fundul lacului de acumulare Costești – Stânca). Prin februarie 1944, când tăvălugul comunist se rostogolea vertiginos înspre noi, liceul de meserii din Bălți, al cărui elev era și el, s-a refugiat în România, prin părțile Dorohoiului. La scurt timp, în primăvara aceluiași an, fiind copil de 15-16 ani, l-a lovit un dor aprig de casă și ajuns la Stânca, sat pe malul opus, fără a sta mult pe gânduri a trecut Prutul în înot, ajungând acasă, la cei dragi. Bucuria lor nu a fost de lungă durată, că auzindu-se lătrat de câini, la scurt timp l-au înșfăcat grănicerii. Mulți ani mai târziu, după eliberarea din detenție am devenit buni prieteni, am contactat, chiar am și colaborat în unele probleme referitoare la mișcarea pentru eliberarea națională. Era unul din liderii mișcării, un mare patriot, disident de Bălți, a amenințat autoritățile orașului că în cazul reinstalării monumentului lui Lenin în piață se autoincendiază, și sunt convins că ar fi făcut acest pas. La auzul torturilor îngrozitoare prin care a trecut mi s-au umezit ochii. Fiind copil minor, era bătut cu bestialitate, iar pentru a-și recunoaște vina de a fi spion român îi striveau degetele cu ușa, îi înfigeau așchii sub unghii, îi băgau un cârlig sub rebordul costal și îl suspendau în aer, și alte grozăvii. Drept dovadă îmi prezenta degetele schilodite, pierdu-se senzația tactilă în buricul degetelor. Îmi face impresia că la „Lubeanca" din piața Dzerjinski din Moscova („Tartoratul" Suprem al kgb-oilor) exista o Academie de Studii speciale în problema inventării metodelor

de tortură pentru stoarcerea informației necesare în intentarea dosarelor.

Îmi amintesc de un articol mare al ziaristului Ilia Ghinzburg, publicat în ziarul „Pravda" prin anii 1965-66, prin care acesta făcea o paralelă uluitoare între cele mai dezastruoase regimuri din istoria omenirii, între comunism și fascism. Acesta a dovedit cu lux de amănunte că Hitler și-a croit caracatița după chipul și asemănarea comunismului, respectând cu fidelitate canavaua acestuia. Începând cu biletul de partid Nr. 1 al ambilor fiureri, cotizații și adunări de partid, luări de cuvânt și participare activă în manifestările acestuia, devotament nemărginit, până la amplasarea în cadrul muncii prin referințe neghioabe de ordinal: „politiceschi gramoten", ori „jenat po recomendații Fiurera".

Din alte grozăvenii povestite de socru-meu, am reținut că, nu știu din ce an, în barăcile deținuților politici au fost cazați și criminalii, care nu aveau nimic sfânt. Puteau juca în cărți pe viața oricărui deținut încătușat fără nicio vină, fără nicio jenă își băteau joc de ei. Îmi povestea socru-meu că își meșterise un jungher improvizat, pe care îl ținea încleștat în mâna dreaptă în timpul somnului, făcând tot posibilul să nu adoarmă primul. Îmi amintesc cum îmi prezenta „coloana funerară" a deținuților, mânați la munca zilnică, păziți cu strictețe de satrapii militari înarmați până în dinți, însoțiți de câini special dresați, iar un pas inofensiv în stânga ori în dreapta echivala cu moartea.

Zona preferată pentru amplasarea gulagurilor în viziunea lui Stalin a fost ținutul Kolâma, și nu numai. La drept vorbind, pioneratul în inventarea acestor „academii" de spălare a creierului prin metode de exterminare îi aparține celui mai „școlit" Scaraoțchi – jidovului Ulianov Lenin și executorului acestor idei, primvicetartorului Troțki, pământeanului nostru Lev Bronștein din Telenești (nasc și în Basarabia jidovi), fondatorul celei mai îndrăcite școli de teroare comunistă,

neîntrecut nici de Bin Laden. Din descrierea lui socru-meu, care a fost încarcerat în unul din aceste gulaguri, mi-am imaginat că e vorba de o câmpie, unde nici copacii nu cresc, cu excepția unor arbuști, unde primăvara apare pe la început de iunie, și luată împreună cu vara durează doar până la finele lunii iulie – început de august. Condițiile, puțin fie spus deplorabile, din gulag, hrana proastă și insuficientă, munca istovitoare, frigul, bătăile crunte, asistența medicală practic inexistentă, făceau ca deținuții să moară ca muștele. Viața unui om nu costa absolut nimic, fapt care mă face să cred că exista o întrecere „stahanovistă" între instituțiile respective în ceea ce privește procentul victimelor. Pe de altă parte, autoritățile gulagurilor erau puse la „grea" încercare, or, solul veșnic înghețat, care abia se dezmorțea puțin prin luna iunie, înhumarea cadavrelor era practic imposibilă. Soluția nu s-a lăsat mult așteptată, și ținând cont de faptul că pe parcursul celor aproape 10 luni cu temperaturi mult sub 0, „criza" de frigidere nu era resimțită, astfel cadavrele erau clădite ca lemnele în grămezi (loc atractiv și pentru jivinele carnivore). În primăvară se scormonea cu tractorul o adâncitură în care era împinsă prin același procedeu toată „producția" din lunile de iarnă, fiind acoperită cu câteva palme de pământ. După spusele lui socru-meu, nu era zi să nu scoată din baracă câte 5-7, uneori și peste 10 cadavre, mai mult, criza locurilor de „cazare" fiind resimțită prin afluxul exagerat de deținuți, împreună cu cei fără suflare, erau „evacuați" și distroficii, care abia de mai „protestau" mieunând că încă-s vii. Cât privește ultima categorie, „materia primă" era pusă din plin la îndemâna sanitarilor, care stabileau ordinea expunerii la „congelare". Printre aceștia nimerise și socru-meu, dar spre marele lui noroc, la ieșirea din baracă, o doctoriță în vârstă s-a interesat de „mortul" de pe targa sanitarilor și constatând un firicel de viață, a ordonat să fie dus la punctul medical. Nu știu prin ce farmece a cucerit-o socru-meu pe acea doctoriță,

dar l-a îngrijit ca o mamă, pentru început a fost hrănit cu linguriţa, apoi a urmat o alimentaţie dozată, cât de cât mai omenească, iar când a început a prinde la „fălci şi burtă" a fost trecut în echipa celor buni de muncă.

Dintre toate vieţuitoarele gulagurilor, pe lângă autorităţi, care se lăfăiau în belşug şi confort, cei mai favorizaţi erau câinii, care beneficiau de cele mai omeneşti condiţii, de hrană calorică şi vitaminizată, cazare etc. Din expunerea lui socru-meu, canicultura era cea mai întrebată şi binecuvântată ramură „ştiinţifică" din gulag. Se făceau cele mai sofisticate experienţe în dresarea şi îmbunătăţirea rasei câineşti. Erau captivaţi lupii şi lupoaicele cu puişori. Lupii erau încrucişaţi cu cătelele, iar lupoaicele cu câinii, astfel obţinând o „rasă" nouă – „lupei". Aceste „struţo-cămile" erau îmblânzite în anumită măsură, fiindu-le păstrate unele reflexe „strămoşeşti", urmau o „şcoală" specială, iar pentru a-i înrăi şi mai mult erau ţinuţi o perioadă de timp la întuneric pentru a nu vedea ţipenie de om, apoi erau experimentate în practica de toate zilele. Un deţinut în rol de gladiator „voluntar", care, de fapt, nu mai avea unde evada, era îmbrăcat în haine groase, zdrenţuroase, cu mâneci lungi, se deplasa pe o anumită porţiune de spaţiu, iar haitele erau puse pe urma lui pentru a-l identifica. Îmi amintesc despre aceste „concerte" din satul natal, Braniște, pe malul Prutului, când existau „zastave" şi „comendaturi" de grăniceri sovietici (pichete mai mici şi mai mari), în care ne erau demonstrate spectacole în regie similară referitoare la „arta" câinească în deconspirarea spionilor imperialişti (ruşii aveau agenţi secreţi).

Îmi amintesc de un caz strigător la cer povestit de socrumeu, la care şi azi mă trec fiorii. Doi flăcăi ucraineni, tineri, frumoşi, voinici, au evadat din lagăr, dar fiindcă în pustietate nu ai unde te ascunde, satrapii au pus „câine-lupi" pe urmele lor, şi în scurt timp au pus gheara pe ei. Pentru a-i înspăimânta pe deţinuţi, au intentat un spectacol oribil. Au îngrădit un

ocol cu rânduri dese de sârmă ghimpată prin care pasărea nu zboară, au adunat toți deținuții în jur, i-au băgat pe tineri înăuntru și au dat drumul haitelor peste ei, care le-au înșirat intestinele pe sârmă ca rufele la uscat. În încheiere, administratorul i-a avertizat pe toți cei ce vor intenționa să evadeze cu această sperietoare.

Cât privește „arta" câinească, îmi amintesc de un profesor excepțional din anii facultății la Institutul de Medicină din Chișinău (Institutul de Medicină numărul 1 din Leningrad evacuat în Kislovodsc, pentru colaborarea cu nemții în timpul ocupației a fost pedepsit, fiind exilat în Basarabia). Profesorul Zubcov era un om cu o ținută exemplară, de o politețe și erudiție rar întâlnite, trecut prin școala veche, descendent din viță aristocratică, cu toate rudele evacuate în Franța și Anglia, poseda engleza și franceza, era ca o cioară albă în pâlcul de gaițe șovine a celorlalți, unicul pe care nu l-am auzit să elogieze putoarea sovietică în lecțiile lui, cum a scăpat de pușcărie e greu de imaginat. Lecțiile lui, la care se oprea musca din zbor, la care asistau și mulți liber ascultători, erau fascinante, expuse într-un limbaj bogat, civilizat, ușor accesibile chiar și pentru cei „cu vată-n urechi". Până în ziua de azi mi-a rămas în memorie felul lui de a îmbina materia cu viața de toate zilele, pe lângă toate, fiind un fan pasionat al marelui fiziolog rus Ivan Petrovici Pavlov, profesor la Academia Militară Medicală din Sankt-Petersburg, fondatorul psihofiziologiei experimentale, ne povestea multe lucruri din viața acestuia. Ne reda aproape ad litteram stenograma legendară dictată discipolilor săi, în care expunea sentimentele intime pe parcursul morții sale, începând cu amorțirea degetelor la picioare, răcirea ascendentă a corpului până când nu a mai putut dicta, dându-și sufletul.

Ținând cont că experiențele lui Pavlov erau făcute în marea lor majoritate pe câini, apare întrebarea, dacă nu cumva în Academia respectivă exista și o secție de canicultură

pentru studierea psihofiziologiei patrupezilor, perfectării rasei prin împerecherea cu lupii, și dresării lor în materie de omucidere, posibil și fără știrea profesorului. Prin analogie, se cunoaște doar faptul că marele fanfaron paranoic Lenin a intenționat să zămislească și un om nou, *homo sovieticus*, de ce nu și „zobaca sovieticus". Acest lucru este elucidat cu lux de amănunte și documentat în unul din volumele trilogiei generalului de armată și istoricului Volcogonov – „V. I. Lenin" (primele 2 cărți sunt „Troțkii" și „I. V. Stalin"). Acest cercetător, în perioada gorbaciovistă, a avut acces la arhivele secrete ale comitetului central al p.c.u.s. și, ironia soartei, la intrare era un leninist înflăcărat, iar după ce s-a bălăcit în mocirla protocoalelor agramate ale guvernanților descreierați, cu cea mai cruntă teroare din istoria omenirii, la ieșire devenise un antileninist convins. Conform documentelor, la insistența lui Lenin a fost trimis în Kenia unul dintre discipolii lui I.P. Pavlov, un oarecare Ivanov, pentru a cerceta psihofiziologia momițelor. Nicăieri nu este specificat ce fel de „știință" a făcut respectivul, în schimb se cunoaște că la întoarcere a adus un lot considerabil de momițe, masculi și femele cu vârstă fertilă, fondând maimuțariul din Suhumi (Abhazia). După aclimatizarea „oaspeților" au început experiențele pe bază de voluntariat, mai concret încrucișarea femeilor cu maimuțoii, iar bărbații cu momițele, astfel că aburii revoluției multora le înfierbântau creierii, tonți și toante existând cu duiumul, „bordelul" zoofilic funcționa din plin. Câți ani a durat această „Sodomă și Gomoră" până la conștientizarea acestei neghiobii, nu se știe, dar treptat au renunțat, transformând-o în rezervație naturală.

Din relatările lui socru-meu am reținut că a fost încarcerat în același gulag cu mareșalul Rocosovski. Spunea că uneori îi tăia lemne, îi făcea focul în sobă, curățenie în odăiță, (mareșalul era deja cât de cât privilegiat), iar drept răsplată era miluit cu câte o conservă, o hrincă de pâine. Făcuse

o observație curioasă, avea degetele la mâini zdrelite și fără unghii, dar nu s-a încumetat să-l întrebe, iar cineva i-a spus că acestea erau consecințele torturilor bestiale, când îi smulgeau unghiile cu cleștele, una câte una, pentru a recunoaște păcatul de a fi spion polonez și japonez. În timpul războiului (controversele se explică prin multiplele pete albe din biografia mareșalului), Stalin și-a amintit de unul, dacă nu chiar unicul rămas în viață, din cei cinci mareșali arestați după tărășenia lui Adolf Hitler din 1937, apelând la serviciile lui. La eliberare, mareșalul și-a consolidat o echipă considerabilă de voluntari aleși pe sprânceană dintre deținuții mai multor lagăre, colaboratorii acestora, și a plecat direct pe front. Drept urmare paza gulagurilor s-a golit considerabil, iar autoritățile au recurs la un șiretlic ingenios, angajând paznici dintre deținuții de încredere, care urmau să-și vegheze confrații, fără armă și salarii, drept „ajutori de băgători de seamă" pentru militarii înarmați.

Un alt caz deșucheat am aflat de la socru-meu. Prin anii '70 a fost invitat la o petrecere (hram, ori ceva la fel) la un gospodar din sat, la care venise în ospeție o familie de ruși (mai curând turiști veniți la odihnă pe malul Nistrului). Intrând în casă, socru-meu a înlemnit, în fața lui era administratorul gulagului unde a fost încarcerat. Cu un zâmbet prefăcut binevoitor, dă mâna cu el, îl privește țintă și îi spune că îl cunoaște foarte bine, și concret de unde. Acesta, desigur a negat totul, dar după o pauză a ieșit chipurile la fumat și nu a mai revenit până la plecarea fostului său sclav, iar cum s-a luminat de ziuă a spălat putina din sat.

Sărmana Basarabie, am ajuns să fim locul cu cel mai mare număr de populație pe metru pătrat. Toți râioșii, bețivanii, păduchioșii, în căutarea raiului pe pământ au tăbărât peste noi, învrednicindu-se cu posturi comode de tăiat frunză la câini, plătite din belșug cu amabilitate, mai mult, ca oaspeți „mult doriți și așteptați", erau asigurați cu apartamente în cel

mult 6 luni. La rândul lor, aceştia îşi invitau alte lepădături, astfel transformându-ne într-o adevărată Siberie. Ofiţerimea, care avea dreptul legal pentru a-şi alege locul de trai după pensionare, au venit încoace buluc. Mai mult, nu ştiu prin ce farmece ne-au îndrăgit (ştiu prea bine) criminalii, care curgeau droaie după eliberarea din detenţie. Îmi amintesc, că până prin anii ’50, cea mai sigură lăcată la sate era mătura în uşă. Aceştia ne-au adus lăcăţi sofisticate. Diluarea populaţiei s-a produs şi prin multe alte atrocităţi.

Cât priveşte rudele apropiate ale lui socru-meu, cunosc puţine lucruri. Când, unde şi cum a fost arestat tatăl Timofei Moldovanu, în ce groapă comună îi putrezesc oasele nu mai ştie nimeni. După anul 1940, când a avut loc primul pârjol sovietic, membrii familiei Moldovanu s-au risipit ca potârnichile, a doua generaţie practic în totalitate i-au urmat in ceruri, iar urmaşii celor de a a treia şi a patra generaţie, având alte interese, s-au înstrăinat. Am reţinut doar că fratele mai mare, Gavril, s-a oploşit prin Harikov, fără a da vreun semn de existenţă. Solovăstru a procedat la fel, stabilindu-se prin staţia Razdelnaia (Ucraina). Cât priveşte ultimul, un fecior al lui, se pare că unicul, Nicolae Moldovanu, stabilit în Iliciovsk, în apropiere de Odesa, prin anii ’70 îi făcea câte o vizită-fulger lui socrumeu. Personal l-am contactat de vreo două ori. Era un bărbat cumpătat, get-beget viţă „Moldovanu”, dar rusificat până în măduva oaselor, nicio vorbuliţă românească, şi, din păcate, invalid de gradul întâi, suferind de silicoză (plămînii lui erau impregnaţi cu praf de cărbune din minele din Dombas).

Ceva mai multă informaţie dispun despre unchiul Zaharia, stabilit cu traiul în Nezavertailovca. La fel ca socru-meu, a fost arestat în anul 1940, şi-a ispăşit pedeapsa prin părţile Salihansculuі. În mod special aş vrea să invoc soarta vitregă a multor români deţinuţi în infernul gulagurilor. După ispăşirea termenului de detenţie de zece ani, prin anul 1950, pierzând orice legătură cu familia, rămas pe drumuri, s-a căsătorit cu

o rusoaică (după război era o criză masivă de bărbați). Câțiva ani mai târziu, nu știu prin ce miracol, se pare că l-au dat în căutare feciorii Mitrea și Vasile, aranjați pe la vetrele lor, au aflat adresa și câte ceva despre soarta lui, și fără a sta mult pe gânduri, i-au apărut bob-sositori. E greu de redat, rămâne doar de imaginat care a fost starea lui sufletească, emoțiile care l-au copleșit, când și-a revăzut copiii lăsați minori, deveniți gospodari, iar cel mai important lucru care l-a impresionat a fost statutul lui de bunel. Nu știu dacă a fost consumată prea multă forță de convingere pentru a se reîntoarce cu ei în sânul familiei. L-am vizitat de 2-3 ori împreună cu Valentina. Era un bărbat zdravăn, cu o constituție atletică pentru cei șaptezeci de ani ai lui, cumpătat la vorbe și la fapte, un bun gospodar al unui „harman" bine îngrijit, iar trufandalele din grădina lui se țineau lanț din primăvară până toamna târzie. Mai mult, avea și un „magaz" spațios din care vinul curgea gârlă din toamnă în toamnă. Acum regret că nu am încercat „să-l trag de limbă", aș fi putut afla multe lucruri interesante, nu știu însă în ce măsură și-ar fi deschis sufletul, or, viața lui ca și a lui socru-meu, ar fi constituit tema unui roman întreg, dar trenul a plecat. Cu Mitrea, și în special cu Vasile, am contactat sporadic până la transnistrizare, când firele s-au întrerupt.

În continuare relațiile cu Olăneștii s-au derulat după principiul „de la sat la oraș și viceversa". Spuneam cândva, că toată viața am cărat torbe, cât părinții erau în putere – „de acasă-acasă", iar când s-au mai vlăguit, traseul s-a inversat, rămânând după același principiu – „de acasă-acasă". Păcat de un lucru, că în ultimii 20-25 de ani rapoartele „părinți – copii" și „copii – părinți", comparativ cu anii precedenți au cam degenerat, în special ultimul lasă mult de dorit, dar viața le pune pe toate la punct, orice mireasă cândva devine soacră și orice mire – socru.

Un lucru curios e să urmărești acțiunile medicilor în cazul urgențelor, în special când ai de furcă cu cei dragi, o spun din

propria experienţă. Era în seara de 6 ianuarie 1996, ajun de Crăciun pe vechi, vroiam să le aducem părinţilor o rază de lumină în casă. Afară era un polei nemaipomenit, drumurile acoperite cu o sticlă de gheaţă, nici urmă de materiale de antiderapaj, dar nici vedenie de transport, caz de suicid curat, dar, intuiţia ne dirija corect. Un bărbat bine clădit, pădurar de prin Ialoveni, se încumetă să pornească cu noi la drum. Astfel, echipa în componenţa şoferului cu soţia, subsemnatul cu soţia Valentina şi sora ei mai mică, Maria, după mai multe peripeţii (maşina patina, făcea virajuri) ajungem la Olăneşti. Acolo, poarta de la drum încuiată, batem cu pumnii, cu picioarele, facem mare tărăboi, nici o mişcare. Cineva sare gardul, la fel de intens bate la uşă, la geam, acelaşi efect. Părinţii, conform obiceiului la moldo-români, construiesc case-castel, dar locuiesc în sărăieş, în special iarna, la călduţ. În cele din urmă, forţăm uşa, sare zăvorul, intrăm, aprindem lumina şi asistăm la un tablou şocant: tata, cu hipoacuzie, sforăie liniştit, mama inconştientă, respiraţie aproape inexistentă, bătăile inimii nu se mai aud, mâinile şi picioarele, în special pe dreapta, cad ca piatra, şi atunci să vedeţi cum procedează doctorimea din Chişinău. Eu, doctor „năuc" (răstălmăcire din rusă din „nauc" în „năuc"), conferenţiar universitar la „Universi-tăt-ul" de Medicină, soţia – medic cu vechime considerabilă, cumnata Maria – medic veterinar, soţia şoferului – asistentă medicală, pentru început se pare că păşisem cu dreptul, începând cu „pălmuiala", masaj cardiac, cordiamină, strofantină, dacă nu ma înşel şi adrenalină intracardiac, astfel reanimându-i funcţiile vitale. Bâlbâiala a urmat mai târziu când am conştientizat că este vorba de un accident cerebral, că pacienta necesită o linişte perfectă, dar, probabil, din motivul de precauţie a consecinţelor ce vor putea urma a doua zi, când noi vom pleca, a fost luată decizia „unanimă" de spitalizare. Problema a fost soluţionată prompt, fiind selectat nu cel mai „specializat", ci cel mai apropiat – spitalul

din Olăneşti. Zis şi făcut, bărbatul şofer, plin de forță, a luat pacienta în cârcă, a aşezat -o în maşină şi am pornit la drum, ajungând până în centrul satului, în continuare drumul cotea la deal, iar maşina a patinat frenetic, refuzând să se mai mişte din loc. Cu greu am găsit un tractor cu ajutorul căruia am ajuns la spital. Şi acum mi se urca sângele în obraz când îmi amintesc cât de mari ochi au făcut asistentele medicale din secția de terapie când le-am păşit pragul. Pentru început ne-au refuzat internarea, dar după ce mi-am prezentat „noblețea" instituției pe care o reprezentam, au acceptat. Fără nicio intenție de a mă îndreptăți, îmi dădeam seama perfect că „bunele" noastre intenții îi provoacă contrariul, dar văzând dragostea pătimaşă a fetelor față de mamă, refuzând, mă puteam trezi cu mormane de pietre în propria vatră. După acest accident cerebral soacră-mea a pătimit un an şi ceva şi s-a stins din viață în martie anul 1997.

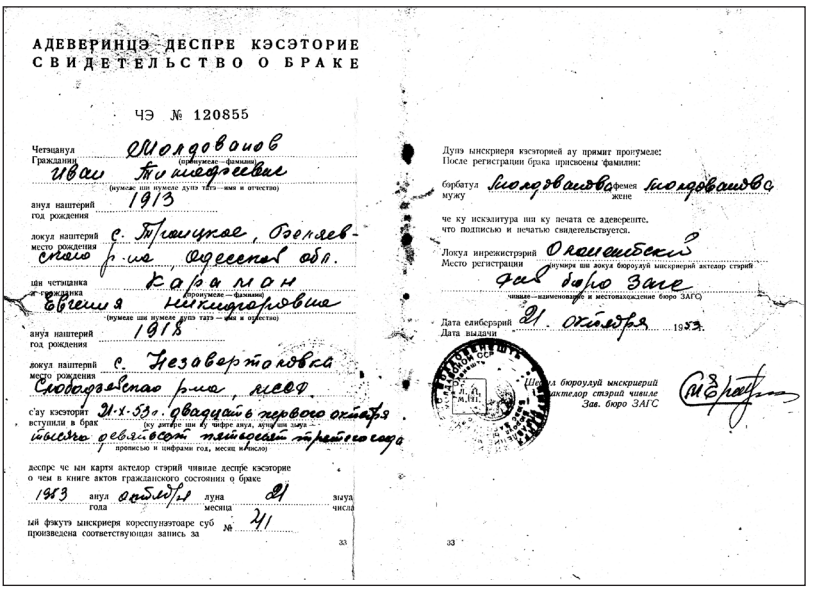
E binecunoscut faptul că în accidentele cerebro-vasculare, pe lângă paralizie, pierderea vorbirii, pacienții au şi modificări profunde psihoemoționale. Îmi amintesc de un episod din toamna anului 1996, când am apropiat-o pe mama aşezată în cărucior de tata, care întinsese mâna pe masa. Mama, cu un zâmbet plin de dragoste, cu o privire pătimaşă, a cuprins cu stânga acea mână a tatei, şi timp de mai multe minute s-au privit ochi în ochi. Doamne, cât de mult aş fi vrut să le descifrez sentimentele! Nimic mai uşor!

Socru-meu a supraviețuit până în februarie 2004, încheindu-şi misiunea pe pământ la doar fără şase ani suta. După moartea mamei îl vizitam aproape săptămânal, periodic ne rețineam pe rând pentru mai mult timp pentru a-i alina sângurătatea, îl ajutam cu lucrările agricole. Cu jumătate de an până la moarte (septembrie-octombrie 2003), când au început să-l părăsească forțele, a acceptat să treacă cu traiul la Chişinău, până atunci a refuzat categoric, şi i-am dat dreptate. De multe ori observam cum unii prieteni, cunos-

cuți, vindeau casele părinteşti, îşi luau părinții la Chişinău, dar închişi în „hulubărie”, cu unica privelişte de la balcon, în scurt timp se stingeau unul după altul.

M-a înduioşat până la lacrimi demnitatea cu care şi-a întâmpinat socru-meu sfârşitul. Cu o zi-doua până la moarte era sleit de puteri, căzuse la pat. În dimineața zilei de 18.02.2004 toată lumea plecase la serviciu, doar eu rămasem de veghe. Pe la orele 9-00 am observat că are o respirație superficială şi frecventă, l-am întrebat cum se simte, a făcut un gest de adio cu mâna, a țintit privirea asupra lumânării aprinse, a făcut o inspirație adâncă, urmată de o expirație prelungită, şi a plecat în lumea celor drepți.

24.02.2015

АДЕВЕРИНЦЭ ДЕСПРЕ КЭСЭТОРИЕ
СВИДЕТЕЛЬСТВО О БРАКЕ

ЧЭ № 120855

Четэцануа Гражданин (прономе: фамилия) Молдованов Иван Тимофеевич (нумеле шь нумеле дупэ татэ — имя и отчество)
ануа наштерий год рождения 1913
локуа наштерий место рождения с. Ташлык, Озерлев-ского р-на, Одесской обл.
шь четэцянка и гражданка (прономе — фамилия) Караман Евгения Никифоровна (нумеле шь нумеле дупэ татэ — имя и отчество)
ануа наштерий год рождения 1918
локуа наштерий место рождения с. Безовертовка Слободзейского р-на, МССР
с'ау кэсэторит вступили в брак 21.X.53г. (ку литере шь ку чифре ануа, луна шь зиуа — прописью и цифрами год, месяц и число) двадцать первого октября тысяча девятьсот пятьдесят третьего года

деспре че шь карта актелор стэрий чивиле деспре кэсэторие о чем в книге актов гражданского состояния о браке
1953 гола ануа октября месяца луна 21 числа зиуа
шь фэкуть инскриеря кореспунзэторе суб произведена соответствующая запись за № 41

Дупэ инскриеря кэсэторией ау примит прономеле: После регистрации брака присвоены фамилии:
бэрбатул мужу Молдованову жене Молдованова
че ку искэлитура шь ку печата се адеверинте. что подписью и печатью свидетельствуется.
Локуа инрежистрэрий Место регистрации Оланештский (нумэря шь локуа бюродуй инскриерий актелор стэрий)
фаб бюро ЗАГС (чивиле — наименование и местонахождение бюро ЗАГС)
Дата елиберэрий Дата выдачи 21 октября 1953.

Шефа бюродуй инскриерий актелор стэрий чивиле Зав. бюро ЗАГС

PROCURATURA U.R.S.S.
PROCURATURA
R.S.S. MOLDOVENEȘTI

277612, or. Chișinău, str. Gogol, 26
tel. 22 50 75

.06.90 I3-3330/89

На № от

2910310

ПРОКУРАТУРА СССР
ПРОКУРАТУРА
МОЛДАВСКОЙ ССР

277612, гор. Кишинев, ул. Гоголя, 26
тел.22 50 75

г.Кишинев, ул.Бельского,42, кв.4

Алексеевой В.И.

На Ваше заявление сообщаю следующее:

I. Согласно сведениям, полученным из Воркутинского архива УИД МВД Коми АССР, Ваш отец Молдованов Иван Тимофеевич отбывал наказание в Воркутинском ИТЛ, куда прибыл в июле 1941 г. и освобожден по отбытию наказания 14 августа 1948 г., значится убывшим в Цебриковский район Одесской области.

Архивное дело на него уничтожено в 1959 г. КГБ ССР Молдова сведениями о Вашем отце не располагает.

2. Дел о выселении Вашего дедушки Молдованова Т.А. и бабушки Цуркан А.Х. в МВД ССР Молдова нет.

3. Молдованов Захария Тимофеевич и Молдованов Гавриил Тимофеевич по данным КГБ ССР Молдова значатся реабилитированными в 1966 г.

4. В отношении Молдованова Т.Т. КГБ ССР Молдова сведениями не располагает, не проходит он и по архиву УИД МВД Коми АССР, в г.Воркута.

5. О том, что нами опротестован приговор в отношении Цуркана Н.М., Вам уже сообщалось.

В том случае, если Вам потребуются дополнительные разъяснения, Вы можете обратиться в удобное для Вас время в прокуратуру ССР Молдова, ул.Гоголя, 26, 4 этаж, комната 76.

Прокурор отдела Е.З.Окишев

Стр. тип. з. 979 т. 20000

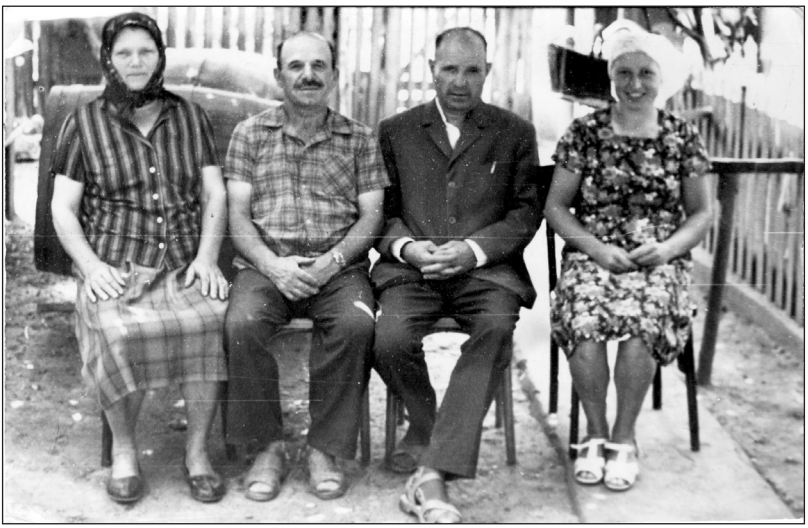
Ion şi Venea Moldovanu cu copiii: Clava, Maria, Nicolae şi Valentina, Olăneşti, 1949

Familia Ţurcanu cu nepoata Maria Moldovanu, Nezavertailovca, 1980

Împreună cu N. Ţurcanu şi doi vecini. De la stânga la dreapta, rândul I: Tanti Vera cu nepotul şi soţia mea Valentina; rândul II: O nepoată a poetului şi fiică-mea Angela; rândul III: fiica poetului Nina, familia Moldovanu, Nezavertailovca, anii '80

N. Țurcanu împreună cu Ion, Venea Moldovanu și fiica Clava, Olăneşti, anii '80

N. Țurcanu împreună cu Ion, Venea Moldovanu şi feciorul Nicolae, Olăneşti, anii '80

CUM MI-AU MANCURTIZAT RUȘII GENERAȚIA

1. Originea şi cei şapte ani de-acasă

Pe parcursul ultimilor două decenii a apărut o avalanşă de scribi, care se îmbulzesc la poarta istoriei cu volume imense de „mamuare" (vorba lui Ion Cana) pentru a se eterniza. Apar generali, preşedinți de Țară, medici-"aquadamigeni", şi alți nepoftiți, cu opusurile scrise de alții după dictare, desigur în limba rusă, fiindcă pe unii autori nici prin cap nu-i taie, la doi boi să-mpartă paie. Citindu-le, te podideşte râsu-plânsu, te miri, cu câtă naivitate şi impudicitate îşi dezgolesc laşitatea, slugărnicia şi pupcuria din timpurile de tristă amintire ca un lucru firesc, fără pic de roşeață-n obraz. Un fost preşedinte „intelihent" naşte volume de baliverne ca iepuroaica, a ajuns la al şaselea şi nu se poate opri, zice că mai are.

Cât priveşte umila mea persoană, de-aş fi întrebat la ce bun consum hârtia şi cerneala, ce aş putea spune? Mă rog, chiar dacă am ajuns la vârsta, vorba lui Branislav Nuşic, când omul pierde părul, dinții şi mintea, deşi primele două parțial au cam dat bir cu fugiții, a treia încă se ține scai de mine, bine mersi. În pofida faptului că s-a scris relativ mult despre anii intra şi postbelici, despre genocidul ruso-jidovesc, mult mai crunt decât cel al urgiei fascismului, deşi unii autori au mai îndulcit câte puțin rândurile, aruncând privirea în urmă să vadă dacă nu cumva îi înhață de guler kgb-oul, eu, care am fost, şi spre marele meu noroc mai sunt, martor ocular al unei lungi perioade de timp, începând cu Carol al doilea, Regele Mihai, Mareşalul Antonescu, urmați de adepții lui Scaraoțchi şi terminând cu „preaşedinții" din perioada „derimocrației" după 1990 încoace (numele cărora nu pot să-l dau din cauza că n-au personalitate, şi atunci, cum să dai ceea ce n-ai), invocând dreptul la opinie, am decis să fac o scurtă referință asupra anilor parcurşi, trecută prin propria

viziune. Astfel, de la bun început îi rog pe puținii cititori din „răspublicuța cui ne are", și nu numai, rămași singuratici în bibliotecile de necititori, să nu se aștepte la un „roman" cu eroi predilecționați, ci la o ordinară stoarcere de creieri cu permisiunea de a parcurge calea pe șapte cărări, schimbând subiectul după bunul plac, de la Ana la Caiafa, fără drept la șapte sâmbete în săptămână. Nu pot spune dacă îmi place să fiu lăudat sau nu, chiar nu mă simt în apele mele în asemenea cazuri, lăudăros precis că nu sunt, dar am observat că pe parcursul vieții există doar două situații când poți încasa lauri cu duiumul și de la cei mai înverșunați dușmani, în special de mai ești și un șefuleț cât de mic:

Pseudosinceritate

Ocazia cea mare
Când lauri îți aduc,
E la aniversare
Și-n groapă când te duc!

M-am născut la 15 septembrie 1937, într-o familie de gospodari harnici, Grigore Alexeev și Olga-Elena (Martin), în satul Râteni-Vasileuți (comuna Branişte), județul Bălți. Apropo de ziua de naștere, pe timpuri, țăranii care munceau în sudoarea frunții abia de mai știau doar anul, nu și ziua, cu atât mai mult s-o sărbătorească cu alai. Satul avea doar două sărbători principale: Hramul cimitirului de Duminica Mare, precedat de sâmbăta pomenirii morților, și Hramul bisericii de sfinții arhagheli Mihail și Gavril. Restul sărbătorilor erau destinate fie bisericii, fie așteptării părintelui de Crăciun și Boboteaza, ori urătorilor și sămănătorilor de Revelion. În ceea ce mă privește, spre marele meu regret, la fel ca și ceilalți ai mei, abia de mai știu anul, nu și ziua nașterii părinților, fraților și surorilor. Dar iată că veni vremea când urma să intru și eu în posesia unui pașaport și atunci mi-am dat seama că s-ar putea să am și eu o zi de naștere, apelând la cei mari.

Sfatul familiei adunat în grabă, în lipsa Nataliei, privindu-se nedumerit unii pe alții, scărpinând ușor ceafa, apoi fruntea, au depus verdict în unanimitate că ziua mea este 15 septembrie (adevăratul certificat lipsea), și mare scofală. Îmi amintesc, pe la mijlocul anilor șaizeci, într-o discuție cu sora Natalia, Dumnezeu s-o odihnească, care moștenise de la tata o memorie fenomenală, mi-a contestat veridicitatea zilei mele de naștere. Măi Loghinaș, zise soră-mea, tu ești născut marți după ziua Crucii, care a fost vineri. Îmi amintesc, zice, eram cu tata la recoltarea răsăritei (pe atunci strângeau pălăriile, iar bețele – când se uscau), iar seara, întorcându-ne cu carul încărcat, am constatat că mai avem un comesean. Pe atunci, urmând doctoratul la Institutul de Endocrinologie din Moscova, am trecut pe la biblioteca ovreului Lenin, unde, consultând calendarul zilelor și sărbătorilor religioase din anul 1937, constat cu stupoare că ziua de marți după vineri a fost nu 15 ci 10 septembrie, astfel, alegându-mă cu două zile de naștere: una documentară și alta originală.

Vor fi poate mai bine de două decenii de când clocesc aceste rânduri lăsate de azi pe mâine, și tot las mă cheamă, recent însă, uitându-mă în pașaport, m-au cuprins fiorii de spaimă că s-ar putea să nu reușesc s-o fac, astfel că acum, la finele lunii noiembrie 2013, simțindu-mă promovat după mai multe corigențe, în clasa a doua de lichidare a analfabetismului în materie de computator, mi-am pus mințile pe roate. Mă apucă nostalgia când mă gândesc cât amar de timp prețios am aruncat pe vânt, mereu mă autoflagelez pentru faptul cât de naiv am fost că nu am umblat cu blocnotesul și creionul după părinții mei și contemporanii lor pentru a nota atâtea zicale înțelepte, atâtea gânduri, sfaturi prețioase, foarte multe din ele s-au dus pe apa sâmbetei. Acum, când am rămas singur-singurel, la drept vorbind uneori mă autoconsolez în fața oglinzii că suntem doi, eu și cu mine, deși insul care mă privește mă irită, mă face să-l cert, să-i dau la

moacă, pentru faptul că am rămas fără istorie. Eu nu mi-am cunoscut buneii pe ambele linii, mă rog, asta încă e caleavalea, eu fiind mezinul în familie, iar ei au evadat la Domnul prematur, alta e că arborele genealogic al meu riscă să se usuce, se întrerupe la nivelul unchilor şi mătuşelor. Din cei aproape 30 de verişori mi-a mai rămas doar una, pe care, îl rog pe bunul Dumnezeu să mi-o mai lase, dar după repetate accidente cerebrale, speranța e minimală, e vorba de Liusea Briceag, fiica tantei Mărioara din Duruitoarea, actuala preoteasă din Răspopeni, matuşca Maria, soția fostului armonist „culitprosvetcic" Mircea, la moment preotul Mihail Drăguță.

Tentația identificării originii numelui mă urmărea de mai multă vreme, până la urmă suplinirea acestui gol a fost făcut tot de tata. Îmi amintesc că în copilărie tata îi spunea fratelui mai mare: „Măi Ioane, dacă o fi să mă călătoresc în lumea celor drepți, tu să le spui celor mai mici, că noi suntem din ruși, dar eu cu rușii nu mă dau". Când eram în România Mare, dar şi acum, sătenii ne numesc Alexiof. Fapt este că un stră, mai curând stră-stră bunelul a fost rus, sângele căruia s-a purificat atât de bine că a devenit mai român decât toți românii. În satele învecinate, Râtenii Vechi şi Râtenii Noi (Vasileuți), mai sunt urmaşii unicului clan de Alexiofi – rude nu prea îndepărtate (tata Grigore, Nicolae, Gheorghe, Alexei, Spiridon, zânaticul şi afemeiatul Zotic, cam atât), care pare a fi unicat prin raioanele învecinate: Râşcani, Glodeni, Făleşti, şi paremi-se nu numai. Deducția mea, nu ştiu cât de corectă, este că acest strâ-stră-bunel nu poate fi altcineva decât un amărât Alexeev rătăcit pe meleagurile noastre pe timpul campaniei amantului pistolar al sexomanei nesătule Ecaterina II, Grigore Potiomkin, care şi-a dat ortul popii la patru octombrie 1791 în apropiere de satul Rădenii Vechi, cu un relief pitoresc rar întâlnit, şi după cum spuneam, acest hoinar, dând de un vin gustos, de plăcinte poale-n brâu, posibil că şi-n şold, s-a stabilit cu traiul la noi, ne-a „rusificat" de ne-a gătit, românizându-

se. Aici aş vrea să fac o scurtă anexă la text. Ceva mai târziu am decis totuşi să-mi reconstitui arborele genealogic, apelând la Dl Vlad Ciubucciu care este cunoscut drept un specialist de forţă în acest domeniu, dar spre marea mea surpriză am aflat că D-sa mi-a depănat firul strămoşilor pe linia paternă până prin anul 1739, ajungând la un oarecare Alexa, numele fiind probabil rusificat pe timpul ţarismului. Am rămas „cu căruţa-n drum", nedumerit, şi, la drept vorbind chiar puţin revoltat, ştiind că prin anii '50 prin piaţa din Bălţi umbla un prostălan Alexa care râdea de-un deget. Prin urmare, cunoscând deducţiile sigure ale părinţilor, am găsit de cuviinţă că depănatul a mers pe un fir greşit şi am revenit la varianta mea.

Bunelul Ion Alexeev a avut cinci copii în ordinea care urmează: Catinca, măritată Briceag în Duruitoarea, decedată de tânără, lăsând doi copii orfani, Gheorghe şi Luca, crescuţi de tata şi stabiliţi în România; Eufrosinia din Râtenii Vechi, mamă a trei copii (Mitruţă, Vasile şi Eudochia), cea mai vestită doftoroaie prin împrejurimi (mi-a scos cu limba din ochi un fragment din mustaţa spicului de grâu); tata Grigore; Vasile, ţăran, Râtenii Noi, cu patru copii (Liuba, Gheorghe, Ştefan şi Leon); Eremia, Râtenii Noi, învăţător, directorul căminului cultural „Regina Maria" din Râteni, şi membru fondator al celui din Branişte, cu trei copii (Olga, Iluşa şi Nuţu) şi Mărioara, căsătorită Briceag, în Duruitoarea, cu unica fiică Liusea, şi unica în viaţă dintre toţi verşorii mei.

Tata era un bun agricultor, anual cumpăra cel puţin câteva prăjini, uneori şi câte o falce de pământ, că, având cinci copii se gândea la zestrea care urma să ne-o dea când vom pleca pe la casele noastre. Era din tagma ţăranilor intelectuali, cu doar două clase primare la împăratul Neculai, se descurca excelent în geografie, istorie, iar calul lui de bătaie era politica. Din păcate, sămânţa acestor ţărani ageri la minte, care făceau cât zece diplomanzi actuali, a fost strivită sub şenilele tancurilor sovietice. Pe lângă toate, tata vorbea fluent rusa şi

germana (în timpul Primului Război Mondial a făcut 2-3 ani de prizonierat la nemți, de unde, după spusele lui, s-a întors gras şi frumos, deseori amintindu-şi de blândeţea cu care a fost tratat, spre deosebire de tartorii comuniști). Apropo de acel prizonierat german, din spusele tatei, comparativ cu cel de exterminare al rușilor, era un adevărat sanatoriu, nu erau mânați în ocolul împrejmuit cu sârmă ghimpată ca animalele, ci repartizați prin gospodăriile nemților, unde munceau cot la cot cu aceştia, erau considerați oameni. Era cam taciturn, trebuia să-l provoci la discuție, dar odată pornit, aveai ce asculta. La drept vorbind, pe linia tatei toți erau cam scumpi la vorbă, sătenii ne porecleau motani. Cât privește religia, tata era cu trup şi suflet supus în fața lui Dumnezeu, nu știu în ce relații era cu preotul Porcescu, care, din spusele sorei Natalia, la moartea ultimului vlăstar din familia noastră, Mihăluță, prin anul 1940, pe care îl văd ca aevea mort într-o covățică, cu buricul uscat nedespărțit de corp, cum îl spăla bunica mea adoptivă, mămuța Iustina, petrecând defunctul pe ultima cale, i se adresă tatei: „Gligore, colacii i-ai pregătit?, Doamne miluieşte, Doamne miluieşte, coliva-i gata?”. Știu doar că era rob al lui Dumnezeu, după 1944, când a fost starostele bisericii până la moarte, pe timpul propovăduirii celui mai onest, cinstit, inteligent, cu adevărat uns de forțele ancestrale, părintele Cernei, preot la biserica din Cobani, dar care făcea slujbă şi la Râteni, care mi-a intrat adânc în suflet prin cultura, abnegația, discernământul şi patriotismul său clandestin, la moment așa preoți, din păcate, nu mai avem.

Nu pot spune în sămânța cui m-am aruncat, a mamei ori a tatei, știu doar că am moștenit câte ceva de la amândoi, deși se putea însutit mai mult. Mă frământă gândul că, analizând generația mea, a copiilor şi cea a nepoților mei, experiența acumulată este departe de a fi transmisă în totalitate din tată-n fiu, în special, în cea de bunel-nepot. Admit cazul că problema părinți-copii a existat de când lumea şi

pământul, bate-i bumbac în cap copilului cât vreai, până nu se frige, nu înțelege, dar frântura actuală dintre generații, când unii nu prea au ce da și alții ce lua, și dacă mai pui la mână că nici nu-i interesează nimic, când aproape că nu se citește nimic, când cartea a devenit doar o sursă de învelit ouăle pentru a fi transportate, când zi și noapte lumea stă holbată în ecrane ori cu „debilnicul" în urechi, toate acestea mă îngrozesc, și dacă Guvernul, în special, ministerul educației ar scoate pastilele antisunet din urechi, i-aș sfătui ce să facă. Îmi amintesc de anii 1965-66 când am conștientizat că „există" și literatură cu caractere latine, am descoperit un roman al lui Jack London, decedat în 1916, care, nu cred să fi fost informat, mai curând a intuit apropiata instaurare a adevăratei ciume comuniste, sub egida evreului Vladimir Lenin, cu titlul „Ciuma stacogie" (pe atunci interzis în urss), prin care șirul evenimentelor decurge precum urmează: se zice că pe un imens spațiu s-a declanșat o ciumă în urma căreia a decedat întreaga populație cu excepția unui academician, fiica acestuia și șoferului său, un alcoolic degradat, care, căsătorindu-se cu fiică-sa, snopind-o în bătăi, bolnavi fiind, ambii decedează, lăsându-i tatălui în moștenire 5-7 nepoți. Rămași orfani, săraci lipiți pământului, îmbrăcați în haine confecționate din piei de capră, păscând caprele pe malul mării, bunelul le povestea nepoților despre cultura premergătoare, despre perioada înfloritoare a Țării, iar aceștia râdeau, aruncau cu pietre în el, numindu-l bătrân nebun și prost.

Dar, să revin la ai mei. Maică-mea, Olga (botezată Elena), Doamne, știu că cele mai frumoase expresii sunt atribuite, în primul rând, mamelor, dar mă voi strădui s-o descriu prin prizma celor din afara propriei viziuni. Era o femeie fermecătoare la trup și suflet, îngăduitoare, nu-mi amintesc să fi ridicat vreodată vocea la careva din copii, era o mamă iubitoare, dulce, mângâietoare, o gospodină excelentă, o furnică harnică, muncind din zori până-n noapte, înzestrată cu umor

sănătos, descendentă dintr-o dinastie de oameni cu zâmbetul pe buze și în cele mai grele momente ale vieții, nu mi-o pot imagina altfel, decât cu furca în brâu pe la șezători, ori țesând la stative. Apropo de acele stative, în fiecare an, din toamnă târzie până la început de primăvară, cam un sfert din camera noastră de locuit era ocupată de „utilajele" țesetoriei, iar eu eram „primvicețesător", responsabil de vârtelniță și letca pentru aranjarea firului de bătătură pe țevile suveicii, și alte „meserii" adiacente, care la drept vorbind, uneori mă scoteau din pepeni, dar, știind că „nado", înghițeam în sec și continuam mai departe. Din păcate, la ora actuală sunt pe cale de dispariție cuvintele r*ăzboi, cergă, șatrancă, lăicer, leșier*, dar ce mai pânză se țesea, cămașa și izmenele din acest material excelau ca cea mai fainâ scărpinătoare. Una din nepoatele mele, Valentina, fiica surorii mele, Natalia, și acum păstrează un covor nemaipomenit de frumos „Rusul și rusca", țesut de stră, dacă nu chiar de stră-străbunica pe linia mamei. Mai e un lucru care m-a impresiont, și anume, că momentele tensionate care mai pot apărea între soți au fost închise sub cinci lăcăți, noi, copiii, nu am fost niciodată martori oculari.

În ambele sate Râteni mai locuiesc urmașii unicului clan de martini, al bunelului Ion Martin, descendent din Șaptebani, unde, mama avea un verișor de-al doilea, pe nume Vanea Martin, ori din Mălăiești, unde se pare mai e cineva. Bunelul Ion Martin, căsătorit cu (?) Natalia sau Elisaveta, au avut cinci copii în ordinea care urmează: Olimpiada, căsătorită Farmagiu, Râtenii Vechi, cu șase copii (Filip, Gheorghe, Olina, Olga, Iluța și Valentina); Toadre, Râtenii Noi, cu trei copii (Anton, Mărioara și Ion); mama – Olga-Elena; Loghin, orașul Bălți, grefier la judecătorie, cu patru copii (Valentina, Mihai, Nona și Vanea), refugiat cu familia în martie 1944 în Năsăud; și David, Râtenii Noi, Curgan (deportat la 06 iulie 1949), stabilit apoi în Bălți, cu unica copilă decedată la vârsta adolescenței. Bunica a decedat în timpul nașterii ultimului

copil, David, probabil, în urma unei hemoragii profuze, în anul 1906, astfel că bunelul, rămas văduv cu cinci copii, se recăsătoreşte cu bunica adoptivă Iustinia Negrea, din satul Dumeni, văduvă cu doi copii (Eugenia şi Anatol). La rândul său, Eugenia, viitoarea mea nănaşă Jenea, căsătorită cu Constantin Moşanu, din mai mulţi copii, alegându-se doar cu unul în viaţă, Alexandru Moşanu, care mi-a devenit verişor prin alianţă, dar cu mult mai veritabil decât cei pursânge. Apropo de mămuţa Istina (cum o numeam noi), era o femeie viguroasă, plină de viaţă, cu obrajii permanent îmbujoraţi, cam supraponderală, dar destul de mobilă, pe cât îmi amintesc locuia la fiica mai mare, Eugenia, dar şi la unchiul David pe care l-a crescut din fașă, de unde mi s-a întipărit mai mult în memorie, de fiecare dată când o vizitam, mă răsfăţa cu un măr roşu (avea unchiul un copac) ori un scofet, era o bună povăţuitoare, oricând sărea în ajutor mamei şi celorlalţi copii. Îmi amintesc un caz, era prin anul 1948, avea tata un lot de 5-7 prăjini mai sus de bulhacul lui Filaş Sprijaucă, semănat cu fasole, când, înzestrat cu o săpuşoară corespunzătoare vârstei, însoţit de fratele Grişa am fost trimişi la prăşit lotul. La întoarcere frate-meu face dare de seamă în vederea productivităţii muncii mele: a prăşit o suprafaţă cam cât s-ar aşeza mămuţa Istina cu fundul.

În arhivele lui Alexandru Moşanu am dat de o fotografie veche (editată în memoriile sale) în care pentru prima oară mi-a apărut imaginea bunelului meu Ion Martin, „tânăr” cu Iustinia Negrea, dar cel mai mult mi-a atras atenţia o fetiţă abia intrată în pârg de pubertate, chipul căreia trăda anumite semne de tristeţe şi surmenaj. Mi s-a părut ciudată informaţia lui Saşa cum că aceasta ar fi o nepoată a nu ştiu cui, cum adică, bunelul având două fete, plus una adoptivă, Eugenia, în cadrul unui eveniment ca fotografierea pe atunci să accepte în preajmă o copilă străină? La o analiză mai profundă, nu cred să se fi recăsătorit bunelul chiar a doua zi după înmormân-

tare, mai curând la 1-3 ani, unchiul David probabil o fi fost alăptat de vreo vecină, fotografia fiind făcută nu în 1906, ci prin 1907-1909, maică-mea născută în 1895, plus la toate, colac peste pupăză, am observat unele trăsături comune cu cele ale mamei când era în viață, dar și ale umilei mele persoane, la fel intuiția și faptul că sângele apă nu se face, mare mi-a fost uimirea, în special bucuria, să descopăr fără niciun dubiu în acea copilă plăpândă pe maică-mea. Pe lângă toate tristețea și surmenajul fiind îndreptățite pe deplin prin faptul că la anii ei devenise pentru un timp unica „gospodină" în casă, sora mai mare Olimpiada își avea familia ei, astfel grijile gospodăriei parțial erau puse pe umerii ei, dacă mai pui la mână frățiorii mici, Loghin avea câțiva anișori și David în față.

Pentru a nu face cale întoarsă, aș mai invoca aici un moment. Fiul mămuței Istina, Anatol Negrea era cam afumat cu idei îndrăcite, inspirate de „Sloboda" (răsunetul ghivoltului din Petrograd din 1917), fie de torentul socialiștilor naivi de tip „Anton Bacalbașa". Despre acesta îmi amintesc doar un scurt episod de prin anul 1945 când, vizitându-și sora, a trecut pe la noi, vesel, bine dispus, călare pe un cal alb. Era în sâmbăta Paștelor, mama îl servește cu ceva mâncare de sec, la care el înșfacă un cozonac și câteva ouă roșii și se delectează din plin, fapt care ne-a descumpănit pe toți. O altă gogomănie (aflată mai târziu de la verișorul Alexandru Moșanu), care avea să-l coste viața, a comis-o prin anii 1918-19. Intrând demonstrativ în iarmarocul din sat, într-o droșcă cu două roți, în compania unui individ, îndemnându-și gloaba cu „De, de, grajdanca" și vociferând sloganuri la adresa celor bogați, au fost arestați și condamnați la pedeapsa capitală. Aflând tragedia, mămuța Istina, care era în relații foarte bune cu preotul, l-a făcut să întrerupă slujba în biserică, gonind spre jandarmerie și salvându-l numai pe el chiar în momentul când era pus cu fața la perete. Venirea rușilor a întâlnit-o cu bucurie, i-a aservit din plin, ca la scurt timp să piară tot

din mâinile acestora. Fiind responsabil de un depozit cu diferite bunuri, inclusiv alimentare, prea puțin înzestrat cu glagoli contabilicești, împrospătând mereu treuca porcilor, fără a le cunoaşte coțcăria, tot aceştia, în urma unui control, constatând mari lipsuri, l-au încarcerat, unde a şi murit în circumstanțe nu prea clare.

În familie am fost cinci copii, de fapt am fi putut fi şapte, dar, prima, Capitolina, născută prin 1921-22, şi ultimul, după cum spuneam, Mihăluță, de prin 1939-40, au decedat din fragedă pruncie, iar cei rămaşi în viață, am fost precum urmează: fratele Ion, bădița (unicul „privilegiat", în rest le spuneam pe nume) născut în 1923; sora Natalia din 1926; Liuba din 1928; Grişa din 1930; şi subsemnatul din 15, pardon, 10 septembrie 1937. Am avut noroc de o familie unită, bine închegată, aş spune, exemplară, unde nu exista ură, invidie, pizmă, ceartă, mai mult, nici n-am prea auzit să ridice vocea unul la altul. Nici unul dintre copii nu a fost bătut, cu mici excepții: bădița Ion a încasat o palmă de la tata pentru faptul că a târât de coadă o oaie de la stână până acasă, traumatizând-o, şi, se pare a fost impus s-o taie, iar eu m-am ales cu o palmă uşoară la buca stângă (!) pentru că, jucându-mă cu un ac țigănesc pe o laiță de scânduri, lată de vreo trei metri, acoperită cu o saltea cu paie, la fel de lată, mi-a lunecat acul, iar tata a pierdut jumătate de zi în căutarea lui. Era suficientă o privire atentă şi ceva mai pironită a tatei pentru a conştientiza că „ai călcat pe bec". În asemenea situații, mama avea o metodă mai educativă, cu o voce calmă, răspicată, putea să țină o lecție de moralitate în aşa măsură, că mai curând acceptai câteva cureli la fund, de erai gata să intri în pământ, iar vorbele ei erau înşurubate adânc în creier pentru tot restul vieții. Educația în familie se desfăşura după principiul imitației, noi, copiii, le urmăream cu atenție comportamentul, felul de a fi, de a gândi, de a expune ceva, gesturile părinților, într-un cuvânt, ne străduiam să le urmăm exemplul. Mă fură gândul că aş putea

fi acuzat că-mi idealizez șatra, că am fi rupți din soare, ori buricul pământului, sunt departe de acest gând, desigur, am fost și obraznici, năzbâtioși, e binecunoscut faptul că exagerat de cuminți sunt doar copiii bolnavi. Un extraordinar exemplu demn de urmat pentru mine era soră-mea Liuba, care a făcut în timpul războiului 2-3 clase de gimnaziu la Botoșani. Îmi amintesc ca prin vis cum tata pleca încolo de 2-3 ori pe an cu carul încărcat cu produse alimentare (elevele se alimentau la cantina gimnaziului). Pe lângă faptul că era foarte frumoasă, Liuba avea niște maniere fine, o atitudine binevoitoare, poseda o limbă dulce, îmbietoare, cu adevărat Română, într-un cuvânt, eu am fost și continui a fi vrăjit de felul ei de a fi, deși, Dumnezeu s-o ierte, nu mai e printre noi mai bine de zece ani. Nu pot spune cu certitudine care dintre noi, copiii, a moștenit creierii cei mai perfecți, dar părinții au decis ca primii doi, bădița Ion și Natalia, după școala primară să rămână la vatră, pentru ajutor, iar ceilalți să facă studii, nu se exclude că anume primii doi să fi fost cei mai indicați, dar, asta e.

Actuala comună Braniște este un conglomerat din patru sate îngemănate cu o fâșie liberă de 500-700 de metri între ele: Râtenii Vechi la 4-5 km mai jos de hidrocentrala de pe Prut Costești-Stânca cu ultimul așezământ – școala primară; Râtenii Noi (sau Vasileuți) începând cu gospodăriile lui Anton Martin și Loghin Cojocaru și terminând cu podul lui Rodion și moara lui Naizer, după care începea satul Braniște încheind cu casa lui Luțic și Podul Roșu, de unde urma satul Avrameni, ori Fandolica (avea o mahala de țigani). Acum satele s-au contopit, și dacă pe timpuri numărau 7-800 de gospodării acum numărul s-a dublat, dar paralel a crescut semnificativ și numărul celor cu ușile și ferestrele bătute în scânduri, rămase în așteptarea stăpânilor plecați pe coclauri, dacă se vor mai întoarce. În inima satului Braniște, Prutul are o curbură spre stânga, astfel, măcinând malul din an în an, a înaintat în interior cu câteva sute de metri, intenționând să-l

captureze în întregime. De mult timp au trecut în dreapta Prutului baia comunală, şoseaua, fabrica de cherestea a evreului Ştelemberg, crâşma lui Dudel şi alte gospodării. Un alt „rapt" românesc prin intermediul Prutului, ceva mai masiv, a fost şi continuă să fie la ieşirea din Avrameni înspre „Suta de movili", unde mai multe case au trecut pe malul drept.

Apropo de podul lui Rodion, nu ştiu ce au în comun coada vacii cu ştampila primăriei, adică podul cu individul. Personal nu-mi amintesc, ştiu doar din spusele celor mai mari, că în Râtenii Noi era un alienat mintal, la drept vorbind, ţinând cont de clarviziunea lui, e foarte greu să-i apreciezi gradul de nebunie (gurile rele spuneau că şi-a pierdut minţile din prea multă carte), e vorba de Rodion, fratele lui Filaş Sprijaucă, care, în ajunul invaziei mongolo-tataro-ruse din 1940, urca pe piscul dealului, vizavi de Anton Cucu, strigând cât îl ţinea gura: „Vă-hă-hă-hă, măi, să ţineţi minte ce vă spun eu, măi, în curând va veni împăratul roşu, care va pângări aceste locuri, va zdruncina credinţa în Dumnezeu", şi multe alte lucruri înţelepte în această ordine de idei, iar lumea ca lumea, râdeau de el, socotindu-l nebun şi prost. Pe parcurs, dintr-o sursă demnă de încredere, am aflat că, acest Rodion, pe timpul când se construia şoseaua Botoşani-Bălţi, în anii 1919-22, parţial, prin munca prizonierlor austro-ungari, probabil o fi fost un ţăran înstărit, posibil, şi cărturar, că şi-a permis să sponsorizeze construcţia podului care îi poartă numele.

Comuna Râtenii Noi este aşezată pe o văgăună cu o lăţime de circa 2-3 km, între două maluri, care pe timpuri îndepărtate, probabil, să fi fost albia unui bazin mare de apă: pe stânga – ponoarele, sărăturile cu sumedenie de izvoare cu ape, cu nimic mai inferioare celor minerale (cel mai renumit era izvorul din pădurea de la Şipot, se pare că acum este devastat), care urcă în continuare cu un mal abrupt cu numele de „Holm", după care urmează un platou drept – „Derenea", între teiuşul pădurii şi satele Buteşti şi Cobani; malul respec-

tiv începe de pe la Văratec, Şarbaca, Dumeni, poate şi mai sus, şi se încheie cu Moara Domnească, Călineşti, posibil, în continuare până la Dunăre. La poalele „Holm"-ului erau două bazine de apă, alimentate nu numai cu apele de ploaie, ci şi din propriile izvoare: bulhacul lui Staver şi Şipotul, ultimul e desecat. Malul drept al Prutului urcă în sus de la satul Stânca, spre satele din dreptul Brătuşenilor, Lipcanilor noştri, iar în jos, spre oraşul Ştefăneşti şi în continuare. Între aceste maluri imaginare, între Avrameni şi Cobani este situat landşaftul „Suta de movili" cu diferite înălțimi dintre care cea mai impozantă e „Movila țiganului" cu cărarea cea mai bătătorită de vizitatorii de pretutindeni, de pe piscul căreia se deschide o privelişte încântătoare, începând cu Stânca, Ştefăneşti cu biserica lui Ştefan cel Mare, satele Bădiuți la nivelul Avramenilor, Bubuleşti şi Romăneşti vizavi de Cobani, ceva mai slab Cobanii cu Stânca Mare, în schimb toată valea Prutului până spre Lipoveni, Clococeni, Bisericani. Există şi o legendă interesantă cu această movilă. Se zice, că odată un țigan a urcat pe ea cu scopul de a cloci un ou de rață, meditând astfel: anul curent voi avea o rață, peste un an – 20, în continuare 200-400-800 etc., le voi vinde, îmi construiesc un castel, procur trăsură cu patru cai albi, şi ajuns la poartă voi trage de hățuri, exclamând: „Tr-r-r-r-r, Tr-r-r-r-r", şi ridicându-se, oul rămas fără control, încet, încet, s-a cotilit la vale.

Au fost făcute săpături arheologice în căutarea aurului îngropat de turci (ați găsit proşti?!), constatându-se că acesta este un landşaft format pe fundul bazinului de apă. Apropo de acel platou de pământ fertil de pe „Derenea", unde tata avea două loturi, aveam două căi de acces spre ele, unul era prin sărături, iar altul – pe şosea în sus până la cotitura din stânga spre satul Izvoare, la fântâna lui Streche, de unde urma un drum de țară, pe deasupra bulhacului nănaşei Olimpiada, unde ambele drumuri se uneau, urcând în continuare spre holm – o cale abruptă pe marginea unei râpi adânci, săpată

de apele ploilor, numită „borta lui Chiva". Denumirea poartă numele unui pădurar din pădurea Buteştilor, continuată pe pământurile Izvoarei până sub Petroşani, care vroind să coboare în satul Râteni, zăpada nivelând toate văgăunile, s-a prăbuşit cu tot cu sania cu cai în râpa care-i poartă numele.

Primele sclipiri vagi ale vieţii le am cam de pe la vârsta de 2-3 ani, de prin anii 1939-40. Nu ştiu prin ce „farmece" era îndrăgită casa părintească, dar în permanenţă servea drept adăpost pentru militari (familia noastră locuia, ca la moldoveni, într-un sărai cu trei secţiuni: o odaie largă de locuit, tinda şi grajdul pentru vite): până la 28 iunie 1940 erau jandarmii români Ursache, Max şi Păsăilă, apoi soldaţi şi ofiţeri ruşi, iar din martie 1944 din nou ruşii. Românii se jucau cu mine, fiind cam durduliu, mă numeau „purceluş" (spre marele meu noroc, crescând mai mare, n-am moştenit aceeaşi specie), iar cu ruşii contactam ruseşte, cântam cu ei „siloca stana moia lonaia" (nu vă grăbiţi să mă acuzaţi de rusofilie). Ceva-ceva mai desluşit îmi amintesc lunile iunie-iulie 1941, când ne-am evacuat de pe linia frontului şi ne-am cazat la baba Anica, o rudă îndepărtată de a tatei. Mi s-a fixat adânc în memorie centrul satului Hâjdieni cu răstignirea la ieşirea înspre Glodeni, drumul spre stânga înclinat în sus, cocioaba veche cu prispa de lut lată şi înaltă pe care mă urcam cu greu, patroana casei, baba Anica, slabă şi încovoiată ca o virgulă, dar una dintre cele mai vii amintiri pe care am purtat-o mulţi ani în suflet, a fost prima mea „dragoste" – Sanda, care era cu un an mai mare ca mine, ne jucam, ne duceam împreună la croitorul Herşcu după cordele, confecţionam păpuşi, îmbrobodind ciocălăii, ne certam de la ele, şi ne împăcam repede din nou. După aceste semnalmente am regăsit-o peste 70 de ani, mi-a reînviat în memorie imaginea acelei Sănduţe frumoase cu părul de culoarea florii soarelui împletit într-o cosiţă lăsată pe umăr, până aici toate bune, dar avea o cu totul altă înfăţişare, locuia într-o cocioabă cu un miros de „locuin-

ța mea de veră, e la țeră", cu o cloșcă pe ouă şi una cu o ceată de pui, m-am prezentat, i-am readus în memorie unele crâmpeie din anii scurşi la vale, pare-mi-se că şi-a reamintit ceva, şi, deşi eram văduvi amândoi şi nici cu gândul la peție, mi-a pierit pe loc pofta de însurătoare.

Din bruma de amintiri nedesluşite din anii 1941 – început de 44, îmi amintesc cum am trecut Prutul cu poronul spre Ştefăneşti (podul fusese aruncat în aer de către ruşi la începutul războiului) însoțit de mama, despre iarmarocul dintre Branişte şi Avrameni, cel mai mare din împrejurimi. La fel îmi amintesc de moara de apă a lui Şalaru din Costeşti, amenajată pe Ciuhur, ceva mai sus de vărsarea acestuia în Prut, când l-am însoțit pe tata cu sacii cu grâu, priveam ca vrăjit cum apa punea în mişcare roata imensă, umplându-i ulucii. Cât priveşte începutul războiului, mi-au rămas în memorie convoaiele de motocicliști italieni, câte trei în fiecare motocicletă cu ataş, care ne salutau bucuroşi şi din mers ne aruncau galete. O altă amintire am din vara anului 42, mai curând 43, când i-am făcut o vizită lui tanti Mărioara la Duruitoarea (soțul ei, Arion Briceag, a fost dus la urşii albi în primele zile după „eliberarea" din iunie 1940), însoțit de surorile Liuba şi Natalia, mi-a rămas în memorie curtea împărăginită cu gardul devastat, un tractor „părăsit" de conducător, dar mai ales faptul că puteai să mănânci mierea de albini cu lingura. Cu verişoara Liusea, care era o „domnişoară serioasă", începuse pare-mi-se şcoala, nu am contactat prea mult. Alt lucru care mi s-a întipărit în memorie este că în acel an, de Învierea Domnului, tata mi-a făcut cadou o preche de pantofi, desigur cu un număr-două mai mari, cu „perspectivă" în viitor, achiziționați de la cizmarul Mojaicu din centrul Braniştei, cu care am fost împodobit la plecare. La ieşirea din sat, toți trei ne-am descălțat (să nu se roadă talpa), iar în apropierea destinației ne-am oprit la un pârâiaş, ne-am spălat picioarele, ne-am făcut „cicea" şi am intrat în curte ca „scoşi din cutie".

Mi-am amintit de un banc gabrovean, la drept vorbind, cu ce am fi noi mai prejos? Se zice că un gabrovean îşi vizitează vecinul pentru a mai „scărpina" limba, iar gazda, socotind că pot discuta şi prin întuneric, face „puf în lampă". După ce „au pus ţara la cale", gazda vrea să aprindă lampa, fiind rugat de vizitator să aştepte până îşi îmbracă iţarii, pe care îi dase în jos ca să nu se roadă de scaun.

Apropo, Braniştea era un centru cultural, economic şi comercial, dispunea de un pod peste Prut, poron (plută de trecere), fabrica de cherestea a lui Ştelemberg, rafinăria de rachiu a unchiului David, batoza şi moara lui Naizer (la care era asociat şi verişorul Filip Farmagiu), deci, având la dispoziţie un trafic comercial intens de vite, pâine şi alte bunuri, lucru firesc este să aibă şi un centru evreiesc. Fiindcă nu dispun de arhive, nu le-am reţinut numele lor, l-am cunoscut doar pe Avrum cuşmarul, ceva mai vag ştiu despre Dudel cu crâşma lui, se pare, Surca, Ghitla. Mi-a rămas în memorie doar un banc veritabil despre unul, zis Motohoi, cam redus la facultăţile mintale, fiind invidios pe conaţionalii săi, toţi cu dughene, a decis să-şi ajusteze şi el una, cumpărând din Dorohoi scofeturi cu zece lei bucata, le vindea în sat cu opt, de unde vine zicala: „am ieşit ca Motohoi cu lauca". Nu ştiu care era atitudinea lor faţă de localnici, deşi e binecunoscută firea evreului, nu ştiu să fi existat ură între ei, au convieţuit în pace, chiar dacă evreul te trage pe sfoară cu zâmbetul pe buze. Nu ştiu dacă evreii din Branişte au întâlnit ruşii în iunie 40 cu flori şi pâine cu sare, de i-au petrecut pe românii refugiaţi, împroşcându-i cu oalele de noapte, aş crede că nu, în caz contrar, la 22 iunie 41 ar fi „rupt cuiul", cu atât mai mult că pe timpul războiului au continuat să convieţuiască cu sătenii. La drept vorbind, între anii 1941– 44, toate târgurile, de la mic la mare, începând cu Râşcani, Zguriţa, Călăraşi, nemaivorbind de Orhei, Bălţi şi Chişinău au fost destul de masiv populate de evrei, fără a li se smulge barem vreun firicel

de păr de pe scăfârlia lor din partea autorităților române, cu excepția celor, cărora li s-a adus „poclon" pentru petrecerea „onorabilă" din 27-28 iunie 1940. Sunt departe de gândul de a mâ prezenta drept deținătorul ultimului adevăr în carne şi oase, dar după modesta informație de care dispun (mă refer la „Basarabia şi evreii" de Paul Goma), România este pe nedrept acuzată, mai mult, chiar şantajată cu acel inexistent holocaust evreiesc cu 400000 de victime. Fățarnicul nenorocit Rosen Moses şi la fel minciunosul deținător al „Premiului Nobel" (?!) Elie Viesel cu cea mai sfruntată neruşinare au sucit şi au învârtit cifrele în aşa măsură ca să obțină un rezultat cât mai „balşoi şi mnogo", dar, atenție, cât mai rotund, 400 mii, nici mai mult, nici mai puțin, pe care, ambalându-l într-un buchet de trandafiri, fâțâind din coadă, să-l închine mai marelui „Scaraoțchi cotropitor". Pe lângă toate, e binecunoscut acel dute-vino evreiesc pe întreaga România, în special în Basarabia de până la război, acel „turizm" spre Asia Mijlocie din iunie '41, unde şi-au perfecționat arta de schingiuire a victimelor, iar aceşti doi nenorociți, cu bună cunoştință în cauză, dar intenționat, au turnat toate cifrele în aceeaşi oală, şi amestecând „orzul cu gâştele", au născocit iznoava gogonată prin care a reieşit că unul şi acelaşi evreu a fost victimizat de peste douăzeci de ori. Dacă mai ții cont cine a condus lumea, şi mai continuă s-o facă, cine sunt autorii şi promotorii comunismului, de mai pui la mână etnia lui Roosevelt, dar şi a întregului guvern bolşevic, argumentele sunt de prisos. Să-şi mai pună lumea pofta-n cui, aşteptând timpul când va fi anunțat un al doilea proces Nurnberg pentru a înfiera la stâlpul infamiei cel mai mârşav regim din istoria omenirii. La fel se mai ştie, că Mareşalul Antonescu a refuzat să pună evreii la dispoziția lui Hitler, din contra, printr-o dispoziție tacită a favorizat deplasarea lor din lagărul din Transnistria spre Cetatea Albă, de unde au fost escortați cu vapoarele engleze în America. Urmărind presa ultimilor ani am aflat cum că

în apropierea litoralului românesc, în adâncul mării au fost găsite vapoare englezești, posibil și schelete evreiești.

Dar, să acord o atenție cuvenită și altei minorități migrante pe meleagurile noastre, țiganii (pe timpuri nu existau „romi"), care ocupau aproape toată coasta dealului satului Avrameni, pe stânga de la Podul Roșu. Meseria lor de bază era fierăria. Povestea tata cum se ducea la Gavril țiganul (nu-i reținn numele) pentru a confecționa un ciocan, topor, secere, ori pentru a ascuți un cuțit de plug, punea în car făină, brânză, ulei, și alte bunuri, îl întreba dacă e mulțumit, la care i se răspundea: „apăi, dă, cumătre, dacă-i mai vre, mi-i mai da". Apropo, tata avea relații speciale cu Gavril, botezându-i unii copii, și îmi amintesc cu câtă admirație lăudau părinții mesele copioase și curate la cumătriile țiganilor, nici pomină ca vreun țigan să bage mâna în bucate ori altceva.

E binecunoscut faptul cum se bat în piept și se rățoiesc colonizatorii ruși și progeniturile lor, mândrindu-se cu puzderia de cultură implimentată pe meleagurile noastre. O mai mare gogoriță falsă nici nu există. Pe parcurs mă voi strădui să le „onorez" cu precizie cultura în genere, și în special cea „implementată". Ceea ce au reușit, totuși, să ne inoculeze, auzim și astăzi la tot pasul în stradă încheierea discuției parazitare la telemobil cu „Nu, ladno bleadi (recent transfigurat în „blin"), hai, davai, coroce, poca vse" și poate fi exprimată prin epigrama următoare:

Scrisoare părinților

O duc bine, am de toate,
Cu serviciul „horoșo",
Voi veni la vară, poate,
Hai, privet, coroce, vseo.

Iată, deci, sinteza evenimentelor memorizate în mintea mea de copil în cei șapte ani de-acasă, cu unele detalii voi mai reveni, dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult, au fost

relațiile dintre oameni, nivelul cultural, cumsecădenia, înțelepciunea lor. Acești țărani aveau cunoștințe profunde, confirmate prin practica de secole a strămoșilor noștri, puteau combate zece agronomi luați împreună, după lună, stele, semnele anului, se orientau foarte bine când să are, să samene, să recolteze, cum să intercaleze culturile pe ogor etc. Pe lângă toate erau foarte cumpătați, să tot căutați acum un individ care la terminarea mesei, ar face palma stângă căuș, iar cu dreapta ar mătura până la ultima fărămitură de pe masă şi le-ar răsturna în gură. După toate greutățile vieții, după cât păreau de serioși, încruntați, acești țărani aveau simțul umorului sănătos, erau mari inventatori de poante, posedau arta descrețirii frunții, deplasând stresul din inimă şi cap cu 50-70 cm. mai jos. Îmi amintesc din copilărie cum îmi făcea o deosebită plăcere să călăresc porcul îmbăiat în uncrop la Ignat. Eram la vecinul Doroftei Moraru. După ce a scos măruntaiele porcului, care s-a dovedit a fi scroafă, îmi învelește într-o cârpă două boțuri de carne şi îmi spune: „Du-i mă-ti carnea şi spunei să-şi facă o zamă din bucata mai mare, iar cea mai mică cu crăpătura în afară să i-o prăjească lui tat-to". Zis şi făcut, pornesc spre pârleaz, dar mă ajunge din urmă, mă întoarce şi îmi înlocuiește ofranda cu alte două bucăți de carne, s-a răzgândit. Mai târziu am înțeles că îi ofeream mamei „făcătoarea de purcei". Altă gafă s-a produs pe la finele anului 1937, chiar la cumătria mea, martor ocular al căreia am fost fără nicio îndoială, când fratele mamei, nănaşul Tudor Martin, mi-a făcut cel mai valoros cadou, aducând în casa cea mare un buhăieş din grajdul tatei. Prin analogie, această glumă am preluat-o prin anii '80 în satul Cotova (Drochia) la nunta Steluței, fiica bunului meu prieten, regretatului Efim Sergentu, când „le-am pus pe cheptul copchilului" tinerilor la masa mare vaca socrilor mari. Pe lângă toate, se descurcau destul de bine pe care orator cățărat pe „butoiul electoral" să-l voteze. Aş vrea doar să aduc la cunoştință celor care au

avut norocul să se nască mult mai târziu, unii, era mai bine să nu se nască, fiindcă nu-i interesează nimic (vina se atribuie în prim plan părinților), unele crâmpeie despre experiența acumulată și păstrată secole în șir de către înaintașii noștri, masa principală a cărora erau țăranii, procentul posesorilor de diplome, pe vremuri, fiind destul de redus. După cum am mai menționat, acei țărani înțelepți, posedau un grai nemaipomenit de frumos, dulce, liniștitor, plin de moleșeală, molfăit cu o dicție leneșă, vorba lui Ionel Teodoreanu: „ca la gura sobei, între două cafelețe, cu ochii cârpiți de somn". Spuneam cândva, că un străin, ascultând combinațiile de cuvinte ale graiului nostru, cum ar fi „și fași, uăi" sau „iacamuș mantorc", nici în ruptul capului nu s-ar descurca chiar cu zeci de dicționare, fapt este că pentru a-l înveșmânta nu există litere în alfabet. Și totuși, e cel mai frumos, chiar observ cu plăcere că uneori, unii intelectuali de forță din dreapta Prutului se străduie să ni-l imite. Mult mai important este pericolul care ne paște pe toți românii, că în viitorul apropiat, pentru a înțelege limba română, care zi de zi este tot mai îmburuienită, insalubrizată cu englesizme, va trebui să purtăm dicționar în buzunar.

Un alt specific al populației satelor noastre erau înjurăturile, care aveau o alură „culinară", incluzând toate bucatele și obiectele din bucătărie, dar și alte lucruri decente din gospodăria omului, și compuse din „tuț"+„factura"+„măti", trimiterea la origini era de domeniul bădăranilor. Îmi amintesc de un țăran din vecinătate, Anton Cucu, care poseda cea mai originală „enciclopedie" de înjurături cu tentă religioasă, începând cu cel mai inofensiv sfânt până la Atotputernicul, astfel că puteai însuși toată Biblia fără a o citi, aranjamentul expresiei „suculente" fiind: „vin istu, vin ciala + tuț + sfântul respectiv + măti". Pe tata nu l-am auzit niciodată înjurând, expresiile lui de elecție erau: „ducă-se la cioarle" (care?), ori „bengu știe" (nu cred să fi știut că pe țigănește bengu-i drac), cuvântul „drac" în familie era interzis.

În copilărie, cred că am fost ataşat mai mult de mama, pe tata se întâmplau zile întregi să nu-l văd, era plecat la loturile de pământ, putea să rămână pe noapte, ziua muncind, iar noaptea păscând boii. Compania preferată a mamei erau cumnatele ei cele mai apropiate: nănaşa Dochia, soția nănaşului Toadre, fratele mamei, şi tanti Dunea, soția unchiului Vasile, fratele tatei, care umblau consecutiv cu torsul şi împletitul de la o gospodărie la alta, iar eu ca un mânzişor, mă țineam scai de fusta mamei. Acest „trio umoristic", cu zâmbetul, mai curând cu hohotul pe gură, fără a scădea „productivitatea" muncii, spuneau atâtea bancuri frumoase, acum îmi dau seama că unele mai erau cu perdeaua întredeschisă pentru ca eu să nu pricep.

Îmi amintesc cu dragoste de acele şezători frumoase, privite cu coada ochiului de pe fundul cuptorului, unde se adunau nevestele, rude apropiate, vecine, cu trăistuța plină cu caiere de lână, buci, fuioare de cânepă, unde sfârâitul fusului îmi părea o melodie ademenitoate. Se adunau fete mari, cu adevărat mari, fiindcă pe atunci fecioria era păstrată cu sfințenie până la măritiş, era vai şi-amar de fata care o pierdea, în special, dacă nu inventa vreun şiretlic şi intra în gura lumii, rămânea fată bătrână. Apropo de aceste şiretlicuri, mi-am amintit de un banc popular. Se zice, că dimineața după nuntă, mireasa aleargă cu sufletul la gură la maică-sa, cerându-i sfatul cum să-şi salveze alesul inimii, care, trezit din somn, fericit, a rontăit mărul. Am şi o epigramă cu poanta respectivă:

Consolarea mamei

Nu mai fi mâhnită, fato,
Că nimic nu sa-ntâmplat,
Când eram mireasă, tat-to,
Un harbuz a-nfulecat!

Oricum, se zice că dragostea e un drog şi după concluziile unui grup de sociologi englezi, efectuat recent pe un lot de

35-40 mii de cupluri, s-a constatat că durează, în medie, doi ani, şase luni şi douăzeci şi cinci de zile, iar în continuare persistenţa ei îşi schimbă faţa prin obişnuinţă, interese comune, întreţinerea şi educaţia copiilor, şi, deşi cincizeci la sută ar divorţa chiar mâine, există încă un factor important – frica de singurătate. În această ordine de idei, chiar dacă dragostea este incandescentă şi se aprinde fără chibrit ori brichetă ca lumina în Ierusalim de învierea Domnului, unii o mai compară cu combustia focului de paie, frâna este în mâinile domnişoarei (vai şi-amar dacă-i prea pârjolită), aşa e dat de la Cel de Sus ca bărbaţii, forţa activă, să fie mai slabi de înger în asemenea situaţii, li se mai întunecă minţile şi ar putea, deşi n-ar fi cazul, temporar să-şi piardă cugetul, dar mai e ceva, un bărbat prea cuminte este unul bolnav.

Veneau flăcăi mascaţi cu cojocul şi căciula pe dos, mai agăţau câte o domnişoară, făceau diferite glume, declamau versuri populare, conocării, spuneau bancuri hazlii. Era o veselie nemaipomenită, se mai servea şi câte o gustărică, mai stăteau şi la un păhar, pardon, pe atunci, degetar de vorbă. Începând cu anii 1920-25, iniţiativa lui Spiru Haret de educaţie a adulţilor în mediul rural prin organizarea de cercuri culturale, biblioteci populare, şezători săteşti, teatru sătesc etc., a fost continuată în Basarabia de către marele istoric Nicolae Iorga, la fel marele sociolog Dimitrie Gusti şi alţi cărturari. În fiecare sat activau aşa numitele cămine culturale, conduse de puţinii învăţători care se ocupau cu şcolarizarea, culturalizarea populaţiei, în componenţa cărora erau coaptaţi şi mulţi ţărani „dezgheţaţi”, cum ar fi Filip Farmagiu, Grigore Gaşpar, unchiul David Martin. Aceşti puţini posesori de diplome de prin sate erau nişte oameni deosebiţi, cu o pregătire excelentă, cultivaţi, citiţi, adevăraţi semănători de cultură şi se bucurau de un deosebit respect printre săteni. Astfel în anul 1925, în Branişte a fost înfiinţat căminul cultural „Însufleţirea” sub conducerea directorului Alexandru Ciaglic. Despre învăţăto-

rul de la Branişte, Ciaglic (originar din Costeşti), personal nu l-am cunoscut, ştiu doar din auzite unele lucruri despre el, îmi amintesc de anii şaizeci când mi-am început cariera de doctor în Râşcani am avut-o ca pacientă pe cumnată-sa. Ceva mai desluşit îmi amintesc de Micu, directorul şcolii din Râteni, care închiria casa vecinului Doroftei Moraru. Despre stima pe care i-o purtau sătenii, şi în special elevii, îmi amintesc de un scurt episod: era pe la început de martie 1944, când începeau să se audă mai desluşit bubuiturile molimei comuniste dinspre Soroca, profesorul se retrăgea către poronul din Branişte pentru a se refugia, iar la auzul trăsurii care era la 2-3 sute de metri de poarta noastră, elevul recunoscător, frate-meu Grişa a sărit ca ars din casă, şi ridicând mâna dreaptă în sus, l-a onorat cu: „Să trăiţi, domn director!" Programul educaţional pe timpuri era foarte bine pus la punct, scopul primordial consta în a pregăti OAMENI! Pentru atingerea acestui scop, pe lângă materiile de bază, li se inoculau noţiuni de cultură generală, erau pregătiţi pentru viaţa de toate zilele: fetele – bune gospodine, soţii, mame înţelegătoare, băieţii – buni gospodari, viitori taţi, ocrotitori ai familiei.

Urmăresc actualmente cum zeci de savanţi, aquadamigeni, îşi storc minţile, inclusiv cele lipsă, în vederea implementării unui sistem educaţional nou. Le-aş da un sfat util: Dlor, nu vă chinuiţi, nu vă scremeţi, să nu păţiţi ruşinea, luaţi ca bază programul vechi, ajustaţi-l la condiţiile actuale, vânturaţi puzderia de cunoştinţi inutile din programul actual şi începeţi să produceţi „factură" naţională. Mă rog, noţiunea de „a vrea" oricând este binevenită, dar de unde? Din simplă curiozitate urmăriţi discuţia ori monologul unei bune părţi ale pedagogilor de la sate, dar îs buni şi orăşenii, ascultaţi-le dicţia, aranjamentul frazei, vo-ca-bu-la-rul, limbajul de lemn, aceleaşi convorbiri telefonice cu „nu, hai, davai, blin, coroce vseo", faceţi o testare elementară, rugându-i să vă prezinte lista cărţilor citite. Apropo, după cum spuneam,

unchiul Eremia Alexeev (pentru noi era Irinaş) a fost directorul căminului cultural „Regina Maria" din Râteni, înfiinţat în anul 1941, şi membru fondator al celei din Branişte. A decedat de tânăr prin anii 42-43, pare-mi-se din cauza unei pneumonii franc-lobare, dar lucru curios, chipul lui mi s-a mi-a rămas adânc în memorie, astfel că reîntâlnindu-l pe fiul său mai mic, Nuţu, după o perioadă de 35-40 de ani (fiind orfan a fost dat la casa de copii) l-am revăzut pe taică-său mort în sicriu, asemănarea fiind uluitoare. Pe lângă şezători, nu trecea nicio sărbătoare, niciun eveniment al satului, fără a se face serbare în cadrul şcolii, la care învăţătorii, elevii, fetele şi flăcăii, gospodarii şi nevestele din sat care dispuneau de un auz muzical şi erau înzestraţi cu o voce fină, interpretau cântece populare, în special romanţele erau pe atunci la modă, dansau frumos, declamau poezii, înscenau chiar piese de teatru.

Dar, ce mai petreceri se organizau de hramul satului! Ambele sate Râteni (Vechi şi Noi) dispun de biserică şi cimitir comun, şi, lucru firesc, de hram comun, mai mult, nu de unul ca în majoritatea satelor, ci de două, şi anume, hramul cimitirului de Duminica Mare şi cel al bisericii de Sfinţii arhangheli Mihail şi Gavriil (21 noiembrie). Îmi amintesc cum veneau hrămarii, rude, prieteni, din sate, uneori destul de îndepărtate, cu căruţa cu cai sau carul cu boi, fiind găzduiţi „trei zile cu oiştea de la drum şi altele trei – înspre drum". Circula bancul cum că un hrămar, pierzând noţiunea de timp, obişnuia în fiecare dimineaţă să se apropie de măsuţa de sub pom, unde era căldarea cu apă şi cănuţa, se spăla, apoi ridica instinctiv mâna în sus spre creanga pe care era agăţat prosopul. În dimineaţa următoare procedă la fel, dar mâna rămase în gol, prosopul lipsea, şi solicitând gazda, acesta îl întreabă la ce bun i-ar servi, păi, zice, să-mi şterg obrazul, la care urmează: da-l mai ai?

Satul întreg se separa în zeci de companii, în care se întruneau câte 5-10 gospodari împreună cu invitaţii săi, petrecând toată noaptea, de la casă la casă. Lupta cea mare se dădea la

sorți, în ce ordine, care era „capul" și care – „coada". Fapt este că la prima casă se „păpa" bine, iar la ultima nimeni nu se mai atingea de bucate. După câte îmi amintesc, tata, în ajunul hramului procura de la Ștefănești (orașul de peste Prut) un monopol (sticlă de un litru) de rachiu, care, servit cu păhărțe-degetare de 10-15 ml, plus câțiva litri de vin, putea să închefăluiască o companie de 20-30 de persoane. Dar, ce mai glume, cântece, dansuri, se făceau! Erau dansuri astăzi date uitării, cum ar fi: „Ca lupul", „Coasa", „Bătrânească", „Cracoviacul", „Șaierul" și multe altele, iar muzicanți erau însăși dansatorii, uneori mai apărea câte o armonică de gură, fluier ori patefon. Parcă astăzi, îl văd pe fratele mamei, nănașul Tudor Martin, care nu se lăsa bătut până nu juca de mai multe ori toate femeile din companie. Cu vârsta, când a mai secat izvorul „benzinei" din tinerețe, când se ridica anevoios de pe scaun, ne încuraja vehement, bătând cu piciorul în tactul cântecului, exclamând: „Pa-pa, pa-pa, pa-pa, măi băieți".

Odată terminate sărbătorile cu „guleai Vasea", țăranii noștri știau să muncească, și cel mai cu spor o făceau întrajutorându-se în întruniri sub formă de „clacă", adunându-se câte 5-10 și mai multe persoane, prelucrau pe rând ogoarele, ținând strict cont de zilele lucrate, care trebuiau întoarse. În comun se lucra mai cu spor, se întreceau între ei, luau câte un rând de prășit și concurau, care ajunge primul la capăt. Gazda era datoare să hrănească lucrătorii de cel puțin trei ori: când era soarele de o prăjină (cam ora 9), prânzul, urmat de un scurt pui de somn la umbră, și de chindii (orele 17-18), și să-i asigure cu apă.

Toate bune până aici, dar cea mai frumoasă și multașteptată sărbătoare a satului o ofereau flăcăii, care, din banii câștigați cu „Plugul" de Revelion, angajând diferiți muzicanți (cel mai vestit era un orb, pare-mi-se din Viișoara, care mânuia vioara de te făcea să radiezi ori să plângi, iar cu un anumit dispozitiv bătea toba cu piciorul), organizau „Joc" și „Bal" de

Duminica Mare cu participarea de la mic la mare a întregului sat. Jocul începea pe la orele 11-12, când ieşea părintele din slujbă, şi dura până pe la 18-19. Fetele erau cerute de către flăcăi de la părinţi şi veneau însoţite de mame, care aprobau şi invitaţia lor la dans. Jocul era organizat în centrul satului Râtenii Noi, în incinta cimitirului părăsit de foarte mulţi ani. Se jucau nişte sârbe nemaipomenite, inexistente astăzi, doi flăcăi cu mâinile încleştate cuprindeau două domnişoare cu mâinele pe umerii flăcăilor, făceau asemenea rotocoale că sărmanele fete nu atingeau pământul cu picioarele. Balul începea seara la Daria Rusu în casa mare (o cameră încăpătoare) pe la orele 19-20 şi dura până spre dimineaţă, respectând toate legile nescrise, cu marş pentru fiece „bobsositor", cu alegerea reginei balului, domnişoarei de onoare, cu „damişvals" şi alte obiceiuri. După bal fata era condusă acasă de flăcăul favorit, se convenea asupra orarului următoarei vizite (lampa de pe fereastra casei mari de era aprinsă dădea sorţi de izbândă flăcăului).

Pe timpuri erau flăcăi virili, adevăraţi bărbaţi, nu actuali purtători de ciocălău în buzunar pentru a-şi şterge nasul. Când închegau o chiuitură, ecoul revenea din alt capăt de sat, iar acum ţi-e mai mare groaza să auzi cum aceştia au transformat-o într-un adevărat urlet. Cu mare regret, această floare a satului cu numele de „flăcăi" a fost exterimentată de către cotropitorii ruşi, prin intermediul cozilor de topor din guvernul provizoriu de la Soroca din martie 1944 în frunte cu Emilian BUCĂ, când, fiind mobilizaţi şi fără nicio instruire corespunzătoare, cu o armă la 3-4 inşi, au fost expuşi drept carne de tun la Chionigsberg, unde colonizatorii nici până astăzi n-au pregetat să împământeze victimele războiului, cică mai poţi găsi şi acum părţi neputrezite ale organizmului uman prin zonele de torf, ori pentru forţarea râurilor Visla şi Odra. Puţini s-au mai întors, şi cu mare regret, reconstituirea acelei elite de „Flăcăi" este imposibilă. Un exemplu sugestiv

servește familia țăranului Toadere, se pare că Moraru, cu porecla de „Aţichel" (închidea ochiul stâng, privindu-te cu dreptul), căruia i-au fost sechestrați vreo cinci-şase feciori ca bradul, dintre care nu s-a întors niciunul.

Obiceiurile de Anul Nou erau încântătoare. Primii urători erau cei mici, însoțiți de o călăuză şi cei din clasele primare, până la instalarea amurgului, urmați de cei de vârsta adolescentină, care veneau, individual ori în mici cete, cu o urătură frumoasă, fiind răsplătiți cu un colăcel, covrig, măr ori nucă şi desigur cu un „galben", după puterile gospodarului. Cei mai „copți" formau cete, care prezentau adevărate piese de teatru, cum ar fi: „Căluțul", „Ursul", „Capra", cu un aranjament excelent, un joc frumos şi strigături pline de haz, se mai uneau câte doi-trei şi veneau cu „Buhaiul". Pe timpul războiului veneau urători şi de prin împrejurimile Ştefăneştilor. Fiindcă veni vorba de urători, îmi amintesc de un lucru hazliu, ieşit din comun, mai bine zis, cu nuanță tragicomică, dar spre marele nostru noroc informația nu a ajuns la urechile direcției, altfel eram zburătăiți din şcoală.

Eram prin clasa a opta – a noua, la Balatina, prin anul 1951-52, locuiam în aşa numitul cămin (o cameră mare în casa Dnei Catinca), vine 13 ianuarie, Anul Nou stil vechi, toți petrec, umblă cu hăitul, iar noi „servim" pâine seacă şi răbdări fripte, şi atunci o idee fulgerătoare ne-a străpuns mințile tuturor. De comun acord, din lipsa elementelor scenografice pentru căluț, urs, capră, dar şi din lipsă de timp, am hotărât să inventăm un erou nou: „Măgarul". Ideea a fost realizată în doi timpi şi trei mişcări: Doi vlăjgani uniți cu o curea spate la spate, corpurile aplecate, acoperiți cu un cearşaf alb, unul prezenta „capul", iar celălalt cu o mătură de stuf în mână – „fundul", iar eu, posesorul constituției „categoria pană", cu căciula pe dos şi o mască improvizată, eram cocoțat cu fața înspre „cap" cu o vărguță în mână, şi prin țopăitul frenetic şi smintit al „măgarilor" şi uralelor colegilor însoțitori, im-

provizam atâtea savantlâcuri, strigături populare, nici nu mai ştiu ce neghiobii îmi veneau exprompt prin cap, ştiu doar că se prăpădea lumea de râs. „Măgarul" nostru, mă rog, fiind un „intelectual" mişto pentru timpul respectiv, a avut un răsunet atât de puternic prin mahala, că ne implorau vecinii să le onorăm şi casa lor. Astfel, „onorând" câteva case, ne-am întors cu inima împăcată, „hrăniţi şi beuţi", la căminul cui ne are. Aş vrea să mai punctez încă un lucru extrem de curios privitor la îndărătnicia ţăranilor noştri, cărora pe parcursul celor peste o sută de ani de robie ţaristă, stilul vechi al sărbătorilor li s-a înrădăcinat atât de adânc în suflet, că în cei 25 de ani cât am fost în cadrul României Mari nu au mai putut fi aduşi la brazdă.

Dar să revin la plugul flăcăilor, aşteptat cu sufletul la gură de fiecare gospodar, cu lampa aprinsă pe geam, care începea pe la orele 21-22 şi trecând din casă în casă până la ultima, putea să dureze până în zorii zilei. Plugul era o ceată bine consolidată, cu o disciplină de fier, chiar de mai apărea câte un „cocoş", rapid era pus la punct, condusă de o căpetenie, cu bănar, colăcar, harapnicar, unii purtând măşti ale eroilor legendari ai neamului, înzestrată cu clopot, talancă, buhai. Urătorul, de regulă, mai mulţi, prezentau urături lungi, cu un conţinut bine închegat, pe înţelesul tuturor, urări speciale se făceau domnişoarelor din gospodărie. La finele hăiturii, membrii cetei erau serviţi cu un păhărel de vin, o gustărică fulger, li se ofereau colaci, şi bineînţeles ceva bani, arvuniţi pentru petrecerile de Duminica Mare.

Un alt obicei frumos, dispărut la ora actuală, probabil, din cauza nivelului intelectual al prelaţilor, era în ajun de Crăciun şi Boboteaza, când preotul umbla din casă în casă, urmat de o puzderie de copii care strigau cât îi ţinea gura: „chi-ra-lei-sa iu-hu-hu". Gospodina casei pregătea o masă cu orez, prune uscate, turtele, bomboane, scofeturi, la care râvneam şi noi, copiii, dar eram struniţi: „caca, să mănânce naş părintele".

Masa mai era împodobită cu busuioc, agheasmă şi neapărat un fuior de cânepă, care era înmânat părintelui împreună cu colacii şi alte daruri, iar copiilor li se dădeau covrigi, bomboane, nuci. Preotul stropea casa cu agheasmă şi trecea în continuare la alte gospodării. Colindatul în ajun de Crăciun prin satele noastre era doar de domeniul ţiganilor, care umblau cu florile dalbe, pentru români se socotea ceva ruşinos, semn de sărăcie lucie.

Şi totuşi cea mai multaşteptată sărbătoare erau Sfintele Paşti. După cum spuneam, în special privitor, la postul mare, tata era mai catolic decât Papa de la Roma, în schimb mama ne mai îndulcea cu câte o lingură de chişleac, mai spăla urmele pisicuţei care smântânise ulcica, iar în săptămâna florilor, şi, în special, în Săptămâna mare respectam cu strictețe, deşi mai „greşeam" involuntar. În ziua de Paşti copiii umblau prin mahala, ori pe la rude „cu ouă roşii", obţineau dulciuri, dar cel mai important era accesul liber la clopotele din clopotnița bisericii, care sunau necontenit în primele două zile. Pe lângă toate, Nicolai Alexiof organiza în fiecare an în faţa porţii un scrânciob sub formă de morişcă orizontală.

Până la absolvirea gimnaziului, cât timp mai eram pe lângă casă, în fiecare an luam sfânta împărtăşanie, şi aici aş vrea să abordez un ritual inteligent, la fel profanat la ora actuală. Cu multă dragoste îmi amintesc de părintele Cernei, cu câtă îngăduinţă şi răbdare ne spovedea în ajunul slujbei, sâmbătă seara, într-o chilioară obscură, mai curând o scorbură în peretele bisericii, cu întrebări de câte-n lună şi câte-n stele, dar absolut utilitare, la care mai strecuram câte o minciunică. La finele serviciului divin de duminică, ne aranjam într-un rând în faţa păstorului, care ne îndemna să lăsăm capul puţin pe spate, să căscăm gurița mare, iar el separa un cubuşor integral de anafură cu o mică cantitate de vin din cupa pentru împărtăşanie, şi ne turna tot conţinutul fără a-mi contacta buzele. Iată că vine anul 1991-92, devin viceministru sănă-

tății, soția mă ia la rost că nu m-am mai împărtășat de peste 40 de ani, și ar fi cazul să îngenunchez în fața lui Dumnezeu, îmi iau inima în dinți, mă prezint la biserica sfinții cui îi are de la Botanica, intervine ritualul spovedirii, o față bisericească, adjunct ori preot hirotonisit, ne aruncă peste cap „poala popii" la 5-10 inși (bărbații au prioritate în ritualul religios, nu știu de merită), fără a mă „trage de limbă" de păcatele săvârșite, achităm toți taxa filantropică pentru minimumul de „existență" a fețelor bisericești, și pășim spre pragul sanctificării. În calea înfruptării cu produsul sanctificat, observ în fața mea niște indivizi suspecți, un bălos, un sărăntog păduchios, altul nu mai puțin suspect, astfel ajung în fața prelatului, cu rang ierarhic avansat (iertată-mi fie necunoașteraea treptelor ierarhice bisericești), părintele Borșevschi, despre care auzisem vorbe plăcute. Ajuns în fața lui, cum mă învățase părintele Cernei, înclin capul pe spate, deschid gurița mare și aștept savoarea divină, fără a-l slăbi din ochi, la care spre stupoarea mea, aud cele ce urmează, fără comentarii: „ce te holbezi la mine, ia mai repede împărtășania și „șterge-o din gară" (puțin cam exagerat, dar ceva asemănător). Vă dați bine seama, când am observat cupa lui de împărtășanie cu un terci consolidat de anafură cu vin, când predecesorii mei au lins conștiincios lingurița, urmând să le savurez zăbalele, cu câtă „pioșie am servit" o parte din conținut, având grijă să las ceva și succesorului meu, după care am grăbit numărătoarea pașilor până la ieșirea din biserică. Următoarea împărtășanie am făcut-o acum câțiva ani în Ierusalim, la o mănăstire românească de maici, dar am rămas la fel dezamăgit. Un preot tânăr, frumos ca un brad, mi-a părut destul de inteligent, dar m-a „servit" cu aceeași căcașă, fiind nevoit să-i ling lingurița. După toate acestea, nu știu de voi mai putea accepta linguriță chiar și la sfintele masle, pe care „fă-le Doamne cât mai întârziate". În niciun caz nu mă socot un ateu convins, nu insist să dau cu părerea de perete, dar am impresia că ortodoxia cere

o relativă reformare in timpul cel mai apropiat, în caz contrar riscă să-şi înpuțineze enoriașii în următorii ani. În mod special mă refer la ramura basarabeană, dacă nu se va debarasa de patriarhul Kiril, agentul kgb-ist „Mihailov", fostul membru al Comitetului Central în Consiliul Mondial al Bisericilor, cea mai abilitată instituție în problema dezinformării, iar de prin 1975 devenit unul dintre cei mai influenți reprezentanți, dacă nu cumva chiar şef al acestuia, de nu va reveni cât mai curând la mitropolia mamă, de nu-şi va revizui cadrele de lăcătuşi, va suferi mult, riscând să rămână fără enoriaşi. Mai e ceva, după ce Iudușca-Lenin a ordonat linşarea ultimului patriarh țarist, Tihon, dedat cu trup şi suflet lui Dumnezeu, chiar de era rus, din simplu motiv că a refuzat colaborarea cu Lucifer, după ce a exterminat peste două sute de mii de popi şi înalte fețe bisericeşti, ortodoxia rusă a bătut palma cu Scaraoțchi, astfel toți slujitorii cultelor, înainte de a fi hirotonisiți, erau obligați să accepte porecle kgb-iste. Drept exemplu elocvent serveşte Mitropolia Moldovei, soră de cruce şi cu Voronin, şi cu Plahotniuc, blagoslovindu-i de fiecare dată în reuşita alegerilor, acceptă cu smerenie banul, ştiind prea bine că este considerat ochiul dracului, nu pare a fi străină de lăcomie, hoție şi preacurvie. Dar cel mai îndrăcit exemplu este ortotontul Marchel din Bălți, care acționează fără perdea, meritând afurisirea neîntârziată şi expulzarea din țară împreună cu idolul său Vladimir.

Un spectacol deosebit îl constituiau nunțile. Părinții mirelui trimiteau un sol la părinții fetei, care îi făcea reclamă favorabilă mirelui, iar dacă peştişorul accepta nada, se prezentau în peție, însoțiți de câteva rude apropiate, şi desigur „făptaşul". După ce conveneau, pe prim plan, asupra zestrei, şi rânduielii nunții, fixau data. În ajun şi în ziua nunții, vorniceii, ori cei apropiați, umblau cu poftitul pe la case, i se dădea sticla cu vin fiecărui invitat, care servea câte un gât, două, în funcție de volumul gâtului, iar gospodarul unde i se golea sticla era

dator să i-o umple. Mireasa își convoca în prealabil echipa sa de druște, de dorit cât mai spornică, iar în semn de recunoștință, oferindu-le câte o jemnă (o fracțiune de colac împletit în șase sau opt cu o lungime de, circa 10 cm, înconjurat cu o vargă subțire din același aluat). În ajunul nunții, la casa miresei, un flăcău special pregătit recita conocăria. În toate cele patru sate ale noastre cel mai iscusit conocar era Timofte Luchian din Fandolica, care a însurat și măritat toate generațiile de băieți și fete până prin anii șaizeci, rămânând holtei convins până la moarte. Tinerii însurăței se luau din același sat, ori își găseau perechea în Avrameni, fapt este că brănișstenii erau mazili, situați pe o treaptă mai înaltă a societății, unde toți bărbații erau „capitani" (absolut nici pomină de sergent!), iar femeile „căpitănese", dar aici se cere o epigramă:

Cum îi turcu-i și pistolu

Soțul „proastă" mă numește,
Dar puțin îmi pasă,
Popă de era, firește,
Eram preoteasă!

Deci, după cum spuneam, brănișstenii, fiind mai „văzuți", „cătați", și „băgați în seamă", aveau relații mai strânse cu satele Butești, Moșeni, la fel mazili, cu noi, „țăranii", mai rar puneau boii în plug. Nunta începea ziua la casa miresei, apoi cu tot alaiul se deplasau spre cea a mirelui. Existau pe atunci două „posturi vamale": Podul Roșu și cel al lui Rodion, funcționale în ambele direcții. Flăcăii din Avrameni opreau alaiul pe pod până ce încasau „vulpea" de la mire, era un fel de recompensă pentru faptul că au scos-o în lume, la serate, baluri etc., și dacă conveneau asupra prețului, puteau continua drumul. Alaiul era compus din miri, rudele miresei, vornicei, druște, iar la casa mirelui nunta continua până dimineața. După miezul nopții se organiza masa mare, la care socrii, nănașii, apoi nuntașii, care mai de care, afișau în gura mare darurile

aduse „pe cheptul copchiilor". Concubinajul pe timpuri era în afara, mai curând pedepsit în măsura legii, iar cununia tinerilor neîntinați constituia un spectacol demn de scena teatrului „Eminescu". După o expunere cât de cât aprofundată a preotului referitoare la conviețuirea pașnică în familie, cu distribuirea obligațiilor fiecăruia dintre ei, tinerii erau legați de mâini cu o băsmăluță, încununați cu coroane deasupra capului de către nănașii de cununie și erau conduși de către preot pe un cerc închis, pe parcursul căruia mirele arunca pe podeaua lăcașului sfânt caramele, iar copiii se îmbulzeau pentru acapararea dulciurilor. Dar și aici zăpăceală mare, îmi amintesc cu siguranță că tinerii erau legați de mâini pe stânga, la fel purtau și inelele, iar actualii popi, foști tractoriști, combaineri și lăcătuși îi leagă pe dreapta și tot astfel le îmbracă verigheta. Poftiți, o altă pisică moartă aruncată de Moscova în curtea noastră.

Acum, odată ajunși la nuntă, rămân doar luni numărate până la abordarea factorului demografic, care pe atunci era în permanentă creștere. Indiscutabil, că și mortalitatea infantilă nu era de neglijat, oricum, natalitatea prevala cu mult. Pe atunci, la moartea copilului părinții erau adânc îndurerați, dar nu-și rupeau cămașa de pe dânșii din disperare, consolându-se că peste un an vor face altul. Pe acele vremuri lumea se mai încadra în legile naturii, contracepția de pe cuptor echivala cu cea din carul cu paie. Prin anii cincizeci, sora Natalia, Dumnezeu s-o odihnească, care era cu 11 ani mai mare ca mine, îmi povestea cât chin a avut cu mine. Vecinul, Maftei Rusu, avea un copil, Serioja, de aceeași vârstă cu mine, și ne lăsau pe amândoi în grija Nataliei. Ea, ne aranja într-o ladă, care avea destinație dublă, ne servea concomitent drept „sufragerie" și „wc-eu", ne punea câte un urs cu brâză în mână pe care îl vânzoleam peste tot, lega o funie de ladă și ne târâia toată ziua prin curte. La un moment, peste amândoi a dat o dispepsie extrem de gravă, și, mă rog, vorba babei care

făcea tocmeală cu moşneagul: „dacă-o fi şi Domnu-o da, şi-om muri din doi, neata…”, Serioja, unicul copil, dă ortul popii, iar eu rămân. Cum se mai tânguia biata copilă că alegerea Domnului nu a fost inversată. Apropo de acel comfort cu „wc-eu” şi „sufragerie” din ladă mi-a întărit imunitatea, „extremiştii” civilizaţi păţesc mai rău. Drept exemplu concludent poate servi cazul marelui cărturar Garabet Ibrăileanu, care suferea de o fobie exagerată faţă de infecţie, permanent avea în dotare lampa cu spirt şi la sosirea ori plecarea de acasă nu se atigea de cleampă până a fi dezinfectată, dar ironia soartei, a murit de dizenterie. Aici aş mai vrea să menţionez un caz hazliu. Era pe la finele anilor şaptezeci, eram asistent la catedra de endocrinologie, aveam o pacientă de prin Bardar, mamă a 12 copii, toţi puşi pe la casele lor, şi o întreb cum s-a încumetat să nască atâţea? Ei, zice, dragu chiochi, pe timpul românilor bărbatu-meu anual era luat la concentrare pe 2-3 luni, şi cum se-ntorcea acasă, cum făceam un copil, dar cel mai grozav a fost cu ultimul, bărbatul făcea armata la tunari, şi dacă nu a rezistat două luni, mă trezesc într-o noapte cu omul meu „fugar”, călare pe calul înhămat la tun, şi m-am ales cu Costică. Aţi mai văzut copii făcuţi cu tunul?

Mi-am mai amintit încă de un lucru extrem de important pe care riscam să-l trec cu vederea, anume disciplina care sălăşluia în întreg satul. Pe atunci nu exista poliţie economică, veterinară, sanitară, a moravurilor etc., jandarmul era „specialist” universal, iar de era observat la un kilometru distanţă, toţi erau cu măturile în mână, făcând o curăţenie exemplară. Nu pot spune cu exactitate câţi inşi erau, şi dacă deserveau numai comuna noastră ori şi satele din împrejurimi, ştiu doar la sigur că exista jandarmerie şi şef de post. Uneori mă doare mintea şi capul când mă gândesc cât de creduli, mai curând naivi, am fost şi suntem de le îngăduim şovinilor rusofoni şi mancurţilor românofobi aborigeni să continuie şi astăzi speculaţia cu „palma jandarmului român”. Care, Domnule?!

Trecea jandarmul prin sat calm, binevoitor, trăgea cu coada ochiului de e curată curtea, șanțul la drum, de-i dat „puțul cu var", clozetul de e la peste treizeci de metri de casă, fântână, și alte chițibușuri mici. Cel care încălca regula era avertizat o dată, a doua oară, iar a treia – jap o palmă. Această palmă inofensivă trecea ca o vâlvătaie din gură în gură pe tot satul, și era o ordine exemplară, în așa mod, că sărmanul jandarm, chiar de-l mai mânca palma, nu mai avea cui s-o dea.

Mai exista încă un control riguros – controlul sanitar. Umbla felcerul Butnicu cu o echipă de voluntari prin sat, dar cel mai eficient era controlul copiilor la școală (clasele primare erau obligatorii pentru toți) și ferit-a lui Dumnezeu de găseau la cineva o lindină, a doua zi se trezea cu etuva la poartă, iar a treia zi era arătat cu degetul de către tot satul. Apropo de Butnicu, mi-l amintesc drept un bărbat înalt, zvelt, inteligent, un bun prieten al tatei, găseau limbaj comun, puteau să stea ore întregi la o discuție în anturajul unui „păhar de vorbă", făcea tata un vin nemaipomenit de gustos (mult mai târziu m-am „înfruptat" și eu cu țevișoara – trestia de stuf care ajungea la fundul butoiului), fermentat din mai multe sorturi de poamă: nova albă, busuioacă, cudercă, rozovică, ochiul boului, corniță, țâța caprei, plopică văratică etc. Nu știu în ce măsură acorda asistență medicală acest felcer, dar pe lângă nănașa Frăsina, mai aveam în sat o doftoroaie, baba Anica, mama lui Neculai Ciubotaru, care se mai implica și în politică, afirmând că „aracan di mini, i rău di tătu sorâ Oli, sâ bati neamțu cu germanu la Bacău, iar Hitler li dă agiutoriu". Dar aceasta e treacă-meargă, făcusem o „bubă neagră" în nas, care amenința să-și reverse răutatea, cam în felul „cu cine se poate învecina rusul?", iar de lua calea creierului, aveam șansa să dau „drasti" fostului meu coabitant de „sufragerie și wc-eu". Era vară, mă duce mama la doftoroaie, aceasta făcea focul afară la cuptoraș, turnă ceva lichid într-o căniță (la sigur era aghiasmă), bolmojește niște descântece, eu fiind expus

cât mai aproape de para focului, stinge câțiva jărateci în cănițâ, îmi spală nasul și toată fața cu descântecul respectiv, după care îi spune mamei să facă o mămăligă și să mi-o „răstoarne" pe nas. Am adormit buștean, iar când m-am trezit mămăliga nu mai era comestibilă, a fost dată la câini. Amintindu-mi de această pățanie, mai târziu am izvodit parodia:

Leac de bube

Draga babi, ia aminte:
Răsătură de pe dinte,
Scoți din nas și din urechi,
Pui pe-o frunză de curechi,
Cu pișat, sare și humă,
Le amesteci împreună,
Frunzei dă-i forma de glugă
Și lipește-o peste bubă…
În decurs de-o săptămână,
Scoate tot, pân-la țâțână.

Adevărul e în carne și oase, pe drept cuvânt îmi amintesc cum orice început de bubuliță era „tencuită" cu strictețe cu acel „balzam" dentar, care părea a fi de ajutor.

Pe lângă noianul de griji și nevoi pe care le duceau în cârcă, viața, deși frumoasă, era destul de grea pe acele vremuri, paralel cu educația morală, părinții, pe neobservate, erau preocupați și de educația sexuală. Nu știu cum și în ce măsură reușeau mamele să facă față acestei probleme, oricum, nota pentru munca lor era apreciată după comportamentul fetelor la școală (spun aceasta nu doar din experiența primilor șapte ani de acasă, ci mai adăugând încă pe atât și-un pic). Cum o dai, fetele au și ele inimă și suflet, s-ar putea chiar în primul rând, cui nu i-ar face plăcere să i se facă un compliment, să fie măgulită, dezmierdată, alintată, încurajată, ușor atinsă, dar existau două categorii de fete. Erau fete serioase, care acceptau vorbele frumoase, toate bune până aici, dar cugetau: ce-ar putea să zică mama. Altă categorie erau cele mai

„blânde", care se împotriveau ușor cu „șii cuminte, uăi", echivalent cu „dute-ncolo, vino-ncoace, șezi binișor și nu-mi da pace", se lăsau relativ ușor cuprinse, puțin șifonate, bâjbâite pe la mijloc, mai sus, și… „Doamne, potolește-mi gura", oricum, majoritatea absolută știau măsura, dispuneau de semnalul: „Stop!" În zilele noastre lucrurile s-au mai schimbat:

Căsnicia – stil modern

Căsătoria azi la noi
A obținut un nou limbaj:
Trăiesc ca-n codru amândoi
Și spun că fac concubinaj.

O calitate indispensabilă pentru o domnișoară, inclusă în numărul de cerințe strict necesare pentru măritiș era broderia. Se știe că pe timpuri, pentru a evita trecerea în categoria „piatra din casă" majoritatea fetelor se măritau când erau „cerute", nu mai stăteau în așteptarea prinților „Făt Frumos", „Alaine Delone" ori „Florin Piersic" ca în zilele noastre, chiar dacă știu prea bine că fabrica producătoare de asemenea „idealuri" demult a dat faliment. În afară de bluze, ii, prosoape, fețe de pernă, fiecare domnișoară își broda băsmăluțe fine cu inima străpunsă de săgeată, marcate cu inițialele numelui. Pasiunea flăcăilor era de a „fura" cât mai multe băsmăluțe de la fete. La rândul lor, „patroanele", își păstrau factura ca ochii din cap, iar în același timp trăgeau cu coada ochiului cărui flăcău i-ar fi pe plac băsmăluța și pe neobservate se lăsau ușor învinse, fiind în culmea fericirii în adâncul sufletului. Un alt hobby al domnișoarelor, pe timpuri, erau albumele de amintiri (stihuri din 2-4 rânduri cu anumit sens amoros), cărți poștale primite de la prietene, flăcăi îndrăgostiți etc.

Cu băieții se ocupau tații. Când vaca intra în „călduri", călărindu-și toate suratele din cireadă, ți se punea în mână o vărguță, de nu aveai la ce te uita, și trebuia să-l însoțești pe tata, ducând-o la buhai. Pentru început o compătimeam, îmi venea să plâng, îmi era milă de frumoasa, drăgălașa mea văcuță,

căreia mai că i se frângeau picioarele sub povara acelui monstru, trântor butucănos, acelei namile burduhoase, necioplite, nespălate, necultivate şi toate epitetele din lume. Mai târziu am început a mă înduioşa, iar când mi-au observat pantalonii-colibă, când acest „spectacol" mi-a aprins interesul, devenind „gelos" pe buhai, mi-au rupt vărguţa. Îmi amintesc de un banc cu două „proţapuri" din copilărie, de un dialog dintre profesoara claselor primare cu un elev: „Vasilică, de ce n-ai fost ieri la şcoală? /Păi, am dus cu tata vaca la buhai./ Bine, dar taică-tău nu putea?/ Putea şi tata, dar tot buhaiul mai bine."

Mai exista pe timpuri o metodă „originală" de educaţie sexuală pentru băieţi. La ieşirea din satul Râtenii Vechi pe drumul spre fosta zastavă apoi spital, pe toloaca unde se aduna cireada satului, în fiecare vară îşi instalau corturile clanurile de ţigani nomazi, ursari, şătrari, căldărari, care se mai zice că furau copii români pentru a-i „ţiganiza", fapt confirmat şi acum prin sclipirea uluitoare a fizionomiilor româneşti printre mutrele indiene. Cu puţin timp până la alegerea văcuţelor din cireadă, câte un grup restrâns de băieţi se adunau în faţa corturilor, unde se derula un „spectacol" de nedrescris cu unica regizoare şi interpretă Mătăsoaia, Babica ori Păsătoaia. „Spectacolul" demara prin controlul „biletelor", preţul cărora valora 4-5 ouă călduţe, recent sustrase de sub găină, după care regizoarea interpretă cerea atenţie sporită. În clipa când „spectatorii" erau „ochi şi urechi" sută la sută, „actoriţa" apărea în uşa cortului, zveltă, cu picioarele distanţate la 50-70 cm., înşfăca din ambele părţi fusta largă şi lungă până la călcâie, pe care o ridica fulgerător, iar celor nedumeriţi le sugera procurarea biletelor noi. Vizionarea primului spectacol mi s-a impregnat adânc în memorie, astfel deficitul bugetar al familiei echivalent cu cele 4-5 ouă l-am acoperit prin refuzul consumului de ouă câteva zile în şir, spre marea nedumerire a mamei, în schimb am însuşit tema pentru tot parcursul vieţii.

În zilele noastre a devenit aproape drept regulă, ca până la

fondarea adevăratei familii, să se instituie „căsătoria de probă", care aduce daune mari atât „actorilor" cât și întregii societăți. În primul rând dacă, după cum spuneam, dragostea durează doi ani șase luni și 25 de zile, iar „mariajul" a depășit 4-5 ani, „soții" încep a se plictisi unul de altul, a le sta bucățica-n gât, ar dori să mai rămână repetenți pentru a repeta „clasa", de ce nu și în alt liceu, cu atât mai mult, dacă se spune că femeia, bine-ar fi să fie o carte necitită până la ultima filă nici la nouăzeci și nouă de ani și șapte luni, iar în cazul când bărbatul a reușit s-o răsfoiască până la capăt într-o lună, devenind „cititor" pasionat, și-ar putea încerca norocul prin alte „biblioteci". Aici se mai cere ceva:

Sfat unei femei înșelate

Căsnicia-i artă mare
Care cere-ndemânare,
Iar femeia-i ca o carte
Citită doar pe jumate,
Or, bărbatul de-ntr-o lună
O-nsușește pân-la urmă,
Poți să-l certi, chiar poți să-l legi,
O apucă pe poteci,
Credeți că după ciuperci?…
În alte biblioteci!

Alta la mână este că, pentru o femeie vârsta optimă de fertilitate se încadrează între 20-30 de ani (ideal ar fi 18-25 de ani), iar în continuare, cu cât mai sus, cu atât mai mulți factori de risc intervin, și mai e încă ceva, copiii preferă părinți tineri, în aceeași minte cu ei, iar devenind tată „tânăr" după 60-70 de ani, riști să fii împroșcat cu ouă clocite. Apropo de fertilitate, la ora actuală, conform datelor unor statisticieni, fiecare al șaselea cuplu cu mare greu de mai poate face copii chiar și „împreună cu doctorul". Dar să nu aruncăm pietre doar în grădina femeilor, statistica prezintă date concludente

că s-au cam rărit și bărbații „buni de sămânță", cauzele fiind, parțial, identice cu cele feminine.

Mentalitatea oamenilor s-a hrentuit, toți umblă cu mințile pe dos, acordând în exclusivitate prioritate factorului material, fără a ține cont de faptul că acest „ideal" chiar dacă are sorți de izbândă, ar putea fi atins abia după treizeci de ani, sau mult mai târziu, uitând că bunăstarea a distrus imperiile, că ar putea deveni mai leneși, pasivi, somnoroși, că „utilajele" procreării ar mai putea prinde la rugină. Dar, admitem cazul că v-ați atins scopul scontat, aveți și „templu" și toate cele necesare, fiind în așteptarea progeniturii mult dorite, ce-ar fi dacă nenorocita de barză, la fel bătrână și ea, fiind beată ori nebună, v-ar trânti în cuibul presărat cu petale de trandafir, un zălud, dacă nu, Doamne ferește, un idiot „bun de legat"? În astfel de situație să nu vă audă nimeni smiorcăind. Oricum, fetele ar mai avea o șansă, urmând exemplul Alei Pugaceova, să-și conserveze ovulele, doar cu condiția că la vârsta „nu știu câta" vor mai fi în stare să ademenească un jidănaș naiv ca Maxim Galkin, care, în loc să-și consolideze cariera, se pare că a legat-o la ieslea din grajd. Oricum, cum vine vorba, găina bătrână face zeama bună doar cu morcov tânăr. Din păcate fenomenul globalizării la fel planează deasupra „șatrei" cui ne are și nu știu cât de îndreptățită ar fi zicala „înainte fetele găteau ca mama, acum fetele beau ca tata".

Pe lângă toate, nu prea cred să fi citit cineva dintre țărani „Decameronul", dar circulau pe atunci niște bancuri populare, similare cu „izgonirea diavolului din iad". Era vorba despre o tânără căsătorită neinițiată în tainele sexului. Mirele, după mai multe eșecuri, a inventat un șiretlic ingenios, cel de „a coace turte", prin care, la fiece mișcare erotică îi servea câte o turtică. Satisfăcută la nebunie, fiind vizitată a doua zi de taică-său, îi povestește fericita întâmplare, și regretând că a consumat toată „producția", îi propune să ciugulească fărămiturile rămase prin tigaie.

Eram cât pe ce să uit, dar mi-am amintit la timp, e vorba de ritualul funeraliilor. Mortul era ținut în casa mare, întins pe podeaua de lut, timp de trei zile, în funcție de anotimp, temperatura de afară și intensitatea procesului de putrefacție. În fiecare seară se aduna lumea la priveghi, fiecare venea cu doi-trei pumni de făină, câteva cepe, o bucățică de brânză, care și cum putea, aprindea o lumânare, era servit cu un gâtișor de vin și o prăjitură, punea în farfurie câțiva bănuți, stăteau cât găseau de cuviință, apoi plecau, făcând loc altora. Important ce vreau să spun este altceva, anume comportamentul celor care privegheau. Mortul nu prea era bocit, lumea părea familiarizată cu moartea, periodic interveneau doar bocitoare „de meserie", neapărat soția și fiicele, dar și femeile rude apropiate, în rest, se discutau probleme actuale, se încheiau tocmeli, dar cel mai important ce vroiam să spun, era obiceiul moștenit de la strămoșii noștri daci, se spuneau diferite glume, bancuri, trăgeau câte un hohot de râs, parcă înadins se străduiau să-și înveselească defunctul, flăcăii jucau „țoașca". Acesta era un joc barbar, se dezbrăcau până la brâu, unul dintre ei se apleca înainte, cu ochii legați, iar ceilalți îl loveau pe rând cu un ștergar umed împletit în două până era ghicit făptașul, care îi lua locul. Alt joc, nu mai puțin barbar consta în faptul că unul își acoperea privirea cu palma dreaptă la coada ochiului, își acoperea umărul drept cu palma stângă deschisă în afară și la fel era lovit nemilos până când ghicea.

Pomenile pe timpuri erau foarte modeste și constau dintr-un colăcel cu lumânare, chibrituri, și un ștergărel ori o bucată de pânză de cânepă. Astăzi funeraliile s-au transformat într-o întrecere sportivă, fiecare cu „a mâne-sa", cu pomene cât mai costisitoare, cheltuielile fiind aproape echivalente cu cele de la nuntă. Pe timpuri mai exista un obicei, dat uitării în totalitate, cel de a conduce mortul la cimitir cu sania cu boi, indiferent de anotimp și condiții climaterice. Plecat din sat de la 14 ani nu prea eram versat cu tradițiile funerare și mare

mi-a fost mirarea, când la moartea tatei la 11 iunie 1962, să văd o sanie trasă de boi, pe care a fost aranjat sicriul, pomenile, toți cei 10-11 nepoți, și dacă nu mă înșel, și mama, astfel pornind alaiul funerar. Nu știu a cui a fost ideea, și dacă obiceiul era înregimentat în tradițiile întregului sat, oricum pentru mine a fost ceva nou. Parastasul începea cu o rugăciune, cu veșnica pomenire și *Tatăl nostru*, rostit de către păstorul bisericii și dura până la al treilea rând de pahare, fără a ține cont de refuzuri, încheiat fiind la fel prin rugăciunea părintelui, iar cei prezenți, de regulă rudele apropiate și vecinii, își bâjbâiau pălăriile ori își împrospătau broboada și țineau calea porții. Privesc acum cu durere în suflet, cum sărăntocii, umiliții, așteaptă flămânzi, cu sufletul la gură, în poarta cimitirului, sosirea cortegiilor funerare, iar la reîntoarcerea în autocare, cei îndurerați găsesc locurile ocupate, dar se pare că acum și pe la sate lumea își exprimă „solidaritatea", participând fără a se lăsa prea mult trași de mânecă. Mai mult, uneori, de multe ori, nici nu mai înțelegi de e vorba de parastas, petrecerea feciorului în armată ori ziua de naștere a defunctului, iar unii „îndurerați" nu nimeresc poarta la ieșirea din local. Nu cu mult mai civilizat decurge și pomenirea morților la hramul cimitirelor de Blajini, Ispas și Duminica Mare, când unii uită la ce au venit, făcând analogie cu frigăruii de „pervomai" ori hora satului. Un alt tablou nu mai puțin tragicomic îl prezintă popii promovați de regimul comunist din tagma mecanizatorilor, muzicanților, guriștilor, uneori chiar profesori de istoria partidului ori materialismului dialectic. Aceștia, înveșmântați în rase lungi, înzestrate cu un buzunar larg și adânc pe dreapta, respectiv pentru stângaci, se prezintă la fiecare mormânt, eliberează cu grijă pomelnicul de sub povara arginților, buchisind cu greutate câte un cuvânt din latiniță. Îmi amintesc de un popă din Râteni, originar din Funduri Vechi, care îmi descifra pomelnicul cu fundu-n sus, pronunțând numele morților din gândul mâței. Referitor la cele expuse prezint următoarea epigramă:

Pomenirea morților

În cimtir dacă-au venit,
Obicei să-nvrednucească,
Într-atât i-au pomenit,
Că-au rămas să-i pomenească.

Altă variantă:

La morminte de-au venit
Au hălit și-au tot chilit,
Și-atât le-au deplâns sorocul…
Că-au ajuns să-și schimbe locul!

Mai era pe timpuri o îndeletnicire, la ora actuală uitată în totalitate. Este vorba despre cânepă (sămănată des) şi hlandani (unde şi unde câte o semincioară, de regulă, prin lanul de porumb). Mai avea tata câteva prăjini „la Ciugureanu" (pământurile fostului boier), ceva mai sus de şleau, care era împărțit în mai multe parcele, cultivate cu prosie (mei), hrișcă (pe atunci hrană pentru porci), şi neapărat – cânepă. Pe atunci nu se știa de canabis, dar nici pomină de narcomani. Până acum mi-a rămas în memorie acel miros desfătător de cânepă, recoltată după înflorire, fiind înmănuncheată în snopișori de 10-15 cm în diametru. Cu această ocazie aș vrea să mai relatez o cumpănă prin care aveam să trec, despre care știu mai mult din informația celor ai mei. Era prin anii 1942-43, când am plecat împreună cu frate-meu Grișa şi soră-mea Natalia, cu carul cu boi, pentru a transporta cânepa la baltă, unde urma să fie pusă la murat. Zis şi făcut, ajunşi în vârful dealului Râtenilor, şoseaua fiind şerpuită, frate-meu a luat-o pe scurtătură cu o pantă mai abruptă. Astfel, povara fiind prea mare, jugul firav se rupe, boii se feresc în părți, cei mari sar, iar carul cu unicul „conducător" o ia razna la vale pe o distanță de 8-10 m, se înfige cu proțapul în marginea șanțului, face un salt de 1,5-2 m, aruncând întreaga povară împreună cu însoțitorul. Spre marele meu noroc, snopii

moi de cânepă m-au protejat de orice lovitură, alegându-mă doar cu spaima, rămasă fără consecințe în continuare.

Îmi amintesc cum iarna, uneori ne desfătam cu așa numitul „lapte de buhai" – semințele de cânepă pisate cu macahonul elimină un lichid de culoarea laptelui, care, la fierbere face o spumă la fel de gustoasă, numită „juflă". În ceea ce privește prelucrarea cânepei și destinația ei ar putea fi scrisă o nuvelă întreagă.

Ar mai putea fi enumărate încă multe alte lucruri frumoase referitoare la „incultura" noastră incriminată de invadatorii ruși, iar acum să facem o ușoară trecere în revistă asupra „paradisului" adus de ei.

II. Jigodia comunistă și „școlarizarea" (anii 1944-1955)

Nu știu dacă i-am adus tatei respectul cuvenit, aș vrea să cred că da, dar acum, analizând evenimentele din timpul războiului, și nu numai, în special, cele care s-au succedat în continuare până la sfârșitul vieții lui, abia acum îmi dau seama că el nu a avut viață personală, toată forța, tot elanul, întreaga sa viață și-a sacrificat-o pentru binele familiei. Când tăvălugul antihrist și-a inversat rostogolirea, grație ajutorului integral al evreului Roosevelt (alimentația și tehnica erau asigurate în mare măsură de americani), și zăpăcitului Cherchel (mințile la cap i-au revenit abia după război), ajungând la Soroca, unde a fost format primul guvern provizoriu al veneticilor sub conducerea lichelei Emilian BUCĂ, pornind vertiginos la vale prin Drochia, Râșcani, apropiindu-se de Branițte, unde, de regulă, era linia frontului, normal era să se ia măsuri de evacuare, dar de unde, când liderul comunist din 1940, Cobzaru, era prin „popușoaie", iar cel actual se refugiase. În astfel de situație tata a decis să-și protejeze familia evacuându-ne în Cobani, la o bună cunoștință, posibil, și rude

îndepărtate, viitorul cuscru Toadre Dorofte (mai târziu, fiul mai mare al acestuia, Elisei, s-a căsătorit cu soră-mea Natalia), iar el a rămas să aibă grijă de gospodărie, la fel cum a procedat și la începutul războiului când ne-a evacuat la Hâjdieni. Apropo, comparativ cu comportamentul actualilor „eliberatori", tata ne povestea cât de bine s-a înțeles cu nemții la începutul războiului când noi eram evacuați. Ei prindeau câte un pui, o găină, luau ouă de pe cuibar şi veneau la tata cu mărci să se răsplătească, desigur, el nu lua nimic, dar important era cât costă cinstea şi onoarea neamțului. Pe la mijlocul lunii martie 1944, nordul provinciei fiind „eliberat", în primul rând, grație operației Chişinău – Iaşi, iar odată cu aceasta, ruşii au instaurat infernul în provincie. Îmi amintesc şi acum destul de clar intrarea primilor barbari din batalioanele de pedeapsă, care nu găseau nicio diferență între viață şi moarte: din față era „inamicul", iar din spate îi ochiau ai lor. Eram iarăşi evacuați, după cum spuneam, la Cobani (Glodeni). Țin minte cum într-o noapte au năvălit în sat o ceată de golani înrăiți, plini de noroi, cu picioarele goale, în loc de cizme erau înfăşurate cu nişte cârpe murdare legate cu alte fâşii de cârpe, „înarmați" cu măciuci în loc de arme de foc, cu care aruncau în garduri, devorau tot ce zgârâie şi mişcă. La scurt timp au venit alții, mai „civilizați", înarmați cu arme de foc, îmbrăcați ceva mai decent, care au dat busna în beciurile oamenilor, şi fiindcă pe cepurile butoaielor licoarea curgea cam încet, au dat rafale cu automatul peste doage, umplându-şi mai rapid cotelocul, iar cei întârziați sorbeau rămăşițele de pe jos. Şi, dacă nu s-a mai văzut băutură fără „zacuscă", un țăran avea în ocol un porc gras, peste care au tăbărât câțiva hajmalăi şi au tăiat din buca porcului viu o halcă de slănină, lăsându-l apoi în prada altor hiene. Sărmana soră Natalia ne era curierul de legătură cu tata, ne aproviziona cu producția necesară, iar într-o zi tata a trimis-o cu văcuța Marțolea spre Cobani, era un noroi înfiorător, o

lapoviță cu ninsoare cumplită, iar pe la jumătate de cale, pe la Movila țiganului, i-au căzut tălpile de la ambele ghetuțe, întorcându-se acasă ca un țurțure de gheață, fiind salvată cu vin fiert și frecții cu gaz. În Cobani am fost cazați într-un sărăieș cu o singură cameră, jumătate din care era ocupată de un cuptor masiv, pe care ne înghesuiam în permanență împreună cu tanti Tasia, văduva unchiului Irinaș cu doi copii, Nuțu de 3-4 anișori și Iluța de 5-6 ani, care avea capul împestrițat cu bube, nu știu cum s-a descurcat în continuare, dar a supraviețuit. La Cobani nu am făcut „purici" prea mult timp din mai multe motive, dintre care unul era dorul de casă, iar altul că gazda, tanti Eftimia, pe care ne străduiam să n-o deranjăm cu nimic, era însăși întruchiparea răului (fapt confirmat și mai târziu după măritișul Nataliei), mereu era bosumflată, supărată, cu ochii pe dos, parcă îi eram în permanență datori pentru ajutorul filantropic.

Întorși acasă, pe bădița Ion nu l-am mai găsit, a fost înrolat în armata păgână împreună cu toți bărbații din sat între 18-50 de ani și după cum spuneam anterior, expuși drept carne de tun, de unde s-au întors puțini la număr. Îmi amintesc de Ionică a nănașului Toadre Martin, unicul copil comun cu nănașa Dochia (ambii s-au recăsătorit fiind văduvi), un flăcău ca o floare, permanent cu zâmbetul pe buze, neîntrecut în glume (semăna cu taică-său), cu o voce de tenor, interpreta niște romanțe excepționale, după mobilizare, având un traseu prin apropierea satului, nu a ezitat să-și vadă părinții, probabil, fiind declarat dizertor și trecut în batalionul de pedeapsă, a dispărut fără urmă. Părinții îndurerați, până la ultima suflare, anual îi făceau parastas, în același timp așteptându-l să le păsească pragul.

Comportamentul hoardelor invadatoare în Râteni a fost identic cu cel din Cobani, cu unica diferență că tata, cunoscând firea rusului, benevol a pus căldările în mișcare, eliberând butoaiele, le-a desfundat, păstrându-și vasele intac-

te pentru alt an. Odată cu încartiruirea lor a coborât iadul pe pământ, au urmat crime, jafuri, înjosiri, violuri, într-un cuvânt, prăpădul lumii. Cea mai înfiorătoare hărmălaie de rusofoni era în casa vecinului Doroftei Moraru (mai târziu poreclit „Lenin", avea unele trăsături uluitor de asemănătoare cu ale acelui necurat). În timpul unei beții crâncene, venindu-le gust de un frigărui, i-au scos din grajd un buhai gras şi l-au căsăpit chiar sub ochii lui, la care aşa-zisul „Lenin", protestând s-a trezit cu pistolul la tâmplă. Marele lui noroc a fost că tata l-a alertat la timp pe ofițerul lor, care încă nu se deplasa pe brânci, potolindu-i puțin, ca mai apoi cât pe ce singur să devină victimă. Cu trecerea anilor, îmi amintesc de o discuție a tatei cu acest „Lenin", care în iunie 1940 a fost impresionat de „paradisul" prezentat de ruşi cu sumedenie de suluri de stambă de diferite culori şi lățimi, cu cizme de „chirză şi hrom", bucuros că a scăpat de „opincari", explicându-i că era nu altceva decât o momeală pentru proşti, pentru a înghiți mai rapid cârligul, apoi în scurt timp au declanşat deportările, iar acum şi-au preschimbat fața cu fundul.

Ajungând la Prut şi apreciindu-l drept un pârâiaş inofensiv, fără a-şi da seama că „Buturuga mică răstoarnă carul mare", au decis să-l forțeze dintr-o suflare. Echipați cu scânduri, uşi smulse de la casele oamenilor, butoaie şi alte obiecte plutitoare neştiind de prezența găurilor adânci din albie şi bulboanelor, unde mai pui că mulți dintre ei erau beți ca porcii, Prutul, frate cu românul, le-a întins o cursă cu o „horă" înfiorătoare şi o „tananică" satanică, „dănțuindu-i" până în gurile Dunării. Dealtfel, tâmpenia respectivă de a subaprecia forțele Prutului a fost repetată de către colonizatorii ruşi şi satrapii lor, cozile de topor naționale, în anii şaizeci, la construcția hidrocentralei Costeşti-Stânca, când au confundat sula cu căciula. Românii, oameni gospodari, chiar de erau şi ei parțial bolşevizați, şi-au onorat datoria fără a se juca cu focul, în schimb porcimea proletară, scăpată la treuca cu ci-

ment, l-au vândut aproape în întregime pe basamac şi vin, înlocuindu-l cu nisip de care Prutul nici pe departe nu ducea lipsă. Aş fi foarte curios să ştiu, dacă cineva ar întocmi o listă a caselor şi cărărilor cimentate care creşteau ca ciupercile după ploaie nu numai prin satele învecinate, ci şi la zeci de kilometri. Atunci, când se apropia finisarea temeliei iată că veni „Prutul mare", care îşi croi o „cărăruie" bunicică pe sub fundament, lucrările fiind reluate de la început.

După terminarea războiului, chiar dacă incorect, România a fost impusă oficial să plătească Rusiei o contribuţie nemaipomenit de mare, mă intreb, şi-mi stă mintea-n loc, cum rămâne cu jafurile înfiorătoare comise de hoardele comuniste pe teritoriul ei, începând cu martie 1944 şi până la semnarea documentului oficial din 1945, în care catastif au fost incluse? E binecunoscut faptul că pe unde au trecut barbarii, au făcut pârjol, totul ce nu reuşeau să devoreze, expediau în spatele frontului. Îmi amintesc foarte bine cum treceau de peste Prut convoaie întregi, cirezi de vite, dar ce mai vite, grase, frumoase, cu coarnele arcuite, cenuşii una ca una, făcute parcă de acelaşi „tată". Mi-aduc aminte ce mai spaimă a tras tata când s-a trezit cu o vacă cenuşie în grajd, rătăcită din cireada respectivă, cu o viteză fulgerătoare i-a pus funia-n coarne şi a ajuns cireada din urmă, restituind-o. La urma urmei, ceea ce am observat noi la punctul de trecere din Branişte constituia doar o fracţiune mizeră din jaful enorm comis prin miile de treceri, începând cu localităţile mai sus de Cernăuţi şi terminând cu gurile Dunării.

După cum spuneam, hoardele invadatoare ne-au adus sărăcie lucie şi toată molima „civilizatoare" de prin pustietăţile cui îi are. Gospodăriile au fost devastate, zeci de mame rămase cu o casă plină cu copii fără sprijin de bărbat, satul a fost pus sub stăpânirea puricilor, păduchilor, scabiei, bolilor de piele, epidemiei de tifos exantematic, paludism şi multe alte rele, au dispărut chibriturile, sarea, săpunul, gazul şi multe alte bu-

nuri pentru uzul casnic. Nu s-au lăsat mult aşteptate primele victime ale tifosului. Îmi amintesc de chiochea Marusea, soția vecinului „Lenin", „achiziționată" de prin părțile Cernăuțului, o ruscuță frumoasă-foc, pe care am văzut-o după convalescență transformată într-un schelet acoperit cu piele şi tunsă chilug. Cât priveşte râia, păduchii şi alte probleme de igienă, am avut noroc de tata, care cunoştea secretul fabricării săpunului din cadavrele animalelor, iar pe lângă toate dispunea şi de rezerve de sodă caustică. De purici, nu duceam lipsă nici până la război, dar noua specie colonistă, acei vampiri hămesiți, dornici de „materie primă" europeană, săreau ca armăsarii prin aşternut, de nu te lăsau să ațipeşti o clipă. Doamne, parcă şi astăzi mai simt vârcele rămase pe corp de la fibrele de pelin, iar pielea şi acum mai aduce a „dust".

Dar, iată că frontul a pătruns mai adânc în România, bubuiturile se auzeau mai puțin deslușit, dealul sărăturilor era împestrițat cu tranşee (săpate de sătenii scoşi forțat la muncă), mai rămâneau câteva „antiaeriene" instalate, frecvent zburau convoaie de avioane de prin părțile nordului, formate dintr-un bombardier masiv american, înconjurat de avioane de vânătoare, care țineau direcția Iaşului şi în continuare. Oricum, apa trece, pietrele rămân. Vine primăvara '44 şi satul, mai bine zis, cei care au mai rămas apți de muncă, cu toate grijile şi nevoile, încearcă să-şi revină la viața de toate zilele. Până aici, mai mult rele decât bune, tata s-a trezit fără mâini de lucru: bădița Ion – pe front, Natalia mobilizată la construcția drumului pe la Cubolta, Pelenia (?), iar apoi angajată la atelierul de croitorie din Balatina, Liuba – la Bălți, în clasa a 6-7-a, Grişa în a 4-5-a la Balatina (pe atunci trecerea de la un regim la altul te costau trei ani de şcoală pierduți: ruşii veniți în 1940 – un an înapoi, românii reveniți în 41 – la fel, din nou colonizatorii ruşii în 1944 – acelaşi lucru), dar împreună cu mama au depus tot efortul şi nu au lăsat nicio prăjină de pământ în paragină.

De prin martie-aprilie 1944 curtea noastră a servit drept depozit pentru uzina de zahăr din Ripiceni, demontată şi devastată în totalitate de nişte agramaţi, fără a ţine cont de rostul fiecărui şurubaş, au evacuat totul la hurtă, practic, amestecând orzul cu gâştele. Ograda era răvăşită cu dispozitive metalice de diferite dimensiuni, roţi cu diametrul de la 0,2-0,3 până la 2-3 metri, mulţime de detalii aruncate la voia întâmplării, stive de conuri de aluminiu de 30-40 cm., amplasate unul în interiorul altuia, în care mai puteau fi găsite boţurele de zahăr. Casa noastră, în care era încartiruit un capitan şi câţiva soldaţi, era arhiplină de diferite mărfuri, care mai de care căzute la îndemâna tălharilor de la drumul mare: mobilă, instrumente muzicale, maşini de cusut, veselă, la drept vorbind, nu ştiu dacă exista vreo inventariere, în scurt timp toate dispărute fără urmă. Unica „recompensă" cu care s-a ales soră-mea Natalia, croitoreasă descurcăreaţă (a însuşit meseria la tanti Daşa, soţia unchiului Loghin din Bălţi), pentru munca acordată militarilor, cărora le-a cusut diferite lucruri, a fost o maşină de cusut „Zinger", care i-a fost de mare folos în viaţă. O altă achiziţie amplasată în curtea noastră au fost 2-3 stive cu o lungime de 10-15 m, înaltă de 1-1,2 m, constituită din baloane pline cu bioxid de carbon, iar pe parcursul a 3-4 ani cât mai erau la noi, devenisem cel mai mare maestru în producerea gheţii, sursă pentru desfătarea gratuită a tuturor doritorilor pe timp de vară. Procedura era foarte simplă: o căldare nu prea plină cu apă, acoperită cu un capac de placaj cu o gaură prin care trecea un tub de gumă afundat în apă, alt capăt era unit la balon, se deschidea robinetul şi procesul putea continua până la obţinerea consistenţei dorite. Altă „achiziţie", de această dată pentru tata, a fost un dispozitiv de metal sub formă de cruce cu o lungime de 1-1,2 metri, îngropat la capul copiilor Capitolina şi Mihăluţă, decedaţi din fragedă pruncie, prezentă şi astăzi în cimitir. Probabil, cel mai mare beneficiu l-a avut Vologhea Pahaliuc din Branişte, care, după plecarea

militarilor, trecea adesea pe la noi, își umplea traista cu conurile de tablă, din care confecționa căldări, cazane etc. Un alt țăran, Filaș Sprijaucă, poreclit „neamțu" pentru aptitudinea lui spre inginerie, răscolind acel rebut fieros și selecționând diferite dispozitive, rotile, șurubașe, a construit pe vârful dealului, mai sus de casa lui, o moară de vânt, de mare folos pentru ambele sate Râteni, pe care tot el a distrus-o din frica să nu fie deportat în iulie 1949. În ceea ce mă privește, pe parcursul celor câțiva ani cât am „găzduit" acea uzină, devenită fierărie inutilă, până la momentul când au fost furate ultimele șurubașe de către hoții rusofoni din Bălți, fiind băiat „astâmpărat" și având așa un teren de „joacă", m-am ales cu nenumărate cucuie și spărturi de cap.

Apropo de această uzină dezmembrată, taică-meu, om cinstit, cum era firea basarabeanului pe timpuri, furtul se socotea un mare păcat, era o mare rușine să intri în gura satului fie și pentru un fir de ață, stătea cu grijă zi și noapte, ca nu cumva să ceva, fără a fi angajat se simțea oricum responsabil, era doar amplasată în curtea lui. După plecarea militarilor încartiruiți la noi și evacuarea tuturor bunurilor transportabile, care pe parcurs sunt sigur că au fost furate și schimbate pe vodcă, în continuare a rămas un singur soldat responsabil. Acesta era un țăran gospodar trecut de cincizeci de ani, pe nume Ștefan, îngăduitor, domol la vorbă, chiar dacă era rus, iubitor de copii, lăsase și el acasă copii de vârsta mea, în anturajul lui am învățat rusa. Devenise aproape membrul familiei, chiar dacă avea rația sa de alimente, niciodată nu era lăsat să privească în gura noastră când ne așezam la masă, se înțelegea de minune cu tata, îl ajuta nu numai în gospodărie, ci și la muncile câmpului. Dar tot binele are și sfârșit, de unde până unde bârfele că ostașul sovietic colaborează cu „dușmanul de clasă" a ajuns la comenduirea lui, fapt pentru care a fost trimis pe front. S-a despărțit de noi cu lacrimi în ochi. Infernul s-a dezlănțuit după plecarea lui Ștefan, când s-a declanșat

decimarea uzinei. Hoții, după cum spuneam, majoritatea din Bălți, bine informați despre „comoara" metalică, s-au năpustit ca un roi de muște de gunoi asupra „victimei". Nu era zi să nu vină grupuri de geambași cu documente false, iar tata, deși nu era responsabil legitim, se străduia să le țină piept, știind că în orice clipă putea fi zburătăit în puşcărie, fără a-l întreba cum îl cheamă. Îmi amintesc de un caz, când tata s-a luat la harță cu ei, iar aceștia i-au propus să-i însoțească până la Petroșani pentru a se documenta. Ajunși în pădure, drept document, i-au pus pistolul la tâmplă și l-au lăsat în drum, însuşindu-şi prada.

Dar să revin la zbânțuielile mele, care aveau să mă aducă într-un final la o cumpănă soră cu moartea. După cum spuneam, șoseaua coboara dinspre Păscăuți. Din deal la vale, ea şerpuia prin sat, trecea pe lângă poarta noastră, apoi spre Branişte. Vizavi de noi drumul este înălțat cu 1,5-2 metri pe o porțiune de 5-6 sute de metri, urmat de o fâșie de imaș cu o lățime de 5-10 metri până la malul bălții, care scurta cotul Prutului de la Râtenii Vechi până la casa lui Ştelemberg din Branişte, fiind alimentată cu apă la fiecare 3-4 ani, odată cu revărsarea râului. Într-o zi de mijloc de aprilie 1944, împreună cu un băiat din vecinătate, Valoghea Moraru, cu vreo doi mai mare ca mine, păşteam cârlanii pe acel imaș. La un moment observăm o maşină coborând din vârful dealului, şi minte crudă de copil, ne luăm la întrecere, care de mai multe ori întretaie drumul până la apariția ei. Nu mai ştiu cât a durat numărătoarea, dar la ultima m-am împiedicat de o cremene şi m-am lungit în drum. Maşina, fiind foarte aproape, şoferul a frânat brusc şi, spre norocul meu roata dreaptă din față m-a lovit la nivelul bazinului şi articulației talo-crurale din dreapta, probabil am fost împins vreo doi-trei metri pe şoseaua pietruită, şansele de mişcare înainte ori înapoi erau nule, important e că nu m-a făcut piftea. Ca prin vis îmi amintesc stresul provocat părinților, scuzele soldatului-şofer al „polu-

torcei" (camion cu cabina de placaj și capacitatea de 1,5 tone) și cum eram întins în căruța cu paie în drum spre Balatina la un medic militar. Nu știu ce s-a ales din bazinul meu, câtă carte cunoștea acel medic, că pe atunci, pe timp de război, „acolo când n-are treabă, orice babă, este medic sanitar", așa erau timpurile, fără radiografie (de unde?), fără nimic, mi-a pus oasele la loc, nu știu dacă în aceeași ordine, de nu le-o fi suplimentat și cu vreunul de pui de maidanez, și am înțeles că de voi mai avea zile, posibil să mai trăiesc. Am tânjit la pat vreo 2-3 luni, și fiindcă „carnea rea" se prinde la loc, mi-am revenit. M-am ales doar cu un pubertat ceva mai întârziat și o creștere mai încetinită, dar, slavă Domnului, nici azi nu mă plâng nici de una, nici de alta, cu excepția perioadei de după șaptezeci și cinci, când mai scârție periodic vertebrele lombare, dar vorba lui Ion Luca Caragiale: „Mai este, mai este!". Reconvalescența mea progresa din zi în zi, dar, colac peste pupăză, în vara anului 1944, pentru a lua o gură de aer, sora Liuba, Dumnezeu s-o odihnească, m-a luat s-o însoțesc la păscut vaca Marțolea. Erau mai mulți copii cu aceeași misiune, printre ei, și un flăcău, Vasile Moraru, care, călare pe cal, învârtea o cutie plină cu jeratic legată cu o sârmă, dându-i drumul în adâncul cerului. Nu zăbavă mă pomenesc cu o fierbințeală teribilă în moalele capului și conștiința confuză. Soră-mea, adânc șocată, cu greu a scos cutia implantată în oasele încă moi, copilărești, m-a dus la bulhacul lui Filaș Sprijaucă, m-a spălat de sânge, mă mir de nu mi-o mai fi băgat și vreun boț de mâl prin creieri, dar, voia lui Dumnezeu, mi-am revenit și după asta. Mult mai târziu, maică-mea, Dumnezeu s-o odihnească, satisfăcută de „cariera" mea, mă rog, „doctor năuc în știință", profesor la Institutul de Medicină, îmi povestea, că în acele timpuri, înspăimântată, mi-a „tras" zodia la unul Racoviță din Branițte, care i-a spus că pe parcursul vieții voi mai avea încă destule cumpene, dar cea mai serioasă va fi cea de la 60 de ani, în schimb de voi scăpa, voi avea ani lungi

de viață și voi deveni om învățat. Mă gândesc acum și nu mă dumiresc dacă am acumulat ceva gărgăuni până la 60, ori, de nu cumva, am pierdut tot până la 70, dar atât cât am și mă voi strădui să acumulez până pe după 80, n-am avut niciodată.

După toate aceste peripeții, iată că vine unu septembrie 44 și intru în clasa întâi, mă rog, eram tocmai bun de școală, pe lângă toate mai aveam încă o sursă de comunicare a creierului, de acumulare a cunoștințelor – gaura din tidva capului (am și acum o adâncitură), centrul de gândire rămânând intact. Lecțiile se făceau în două schimburi, câte două clase paralele: întâia cu a treia și a doua cu a patra, respectiv în două rânduri de bănci în aceeași sală. Dar despre ce mai carte am făcut eu, voi reveni.

Mai era pe timpuri un obicei rămas de la înaintași, dispărut acum ca multe altele, cel de a aprinde focuri în sâmbăta Paștelor. Bieții țărani mai păstrau pe la loturile lor câte un stog de paie, fân ori „ripcă" (vițe de la via curățată), care erau râvnite de flăcăi pentru a face ruguri pe deal. Oricum, deși unii erau păgubiți, făceau haz de necaz la adresa acestui obicei frumos care înviora spiritele sătenilor. Prin anii 1944-45 acest obicei a luat o întorsătură nedorită, războiul a împestrițat pământul cu grenade, cartușe, șrapnele, bombe și alte năzdrăvănii explozibile, iar rugurile erau aprinse fără un orar fix, anticipând învierea, și atunci ce fel de foc fără vreo explozie. Aceste jocuri periculoase erau opera adolescenților, adevărații flăcăi de mult timp îngrășau pământurile baltice cu trupurile lor, în urma cărora mulți s-au ales fără mâini, picioare, ori chiar au încheiat târgul cu viața. Îmi amintesc cum unii foloseau praful de pușcă la aprinderea focului în sobe, pomenindu-se uneori cu plita aruncată în aer împreună cu ciaunul cu mămăligă. Îmi amintesc cum frate-meu Grișa, adolescent, împreună cu la fel de „deșteptul" vecin Ștefan, încercau să despice lemne cu cartușe până în momentul când s-au ales cu câte o palmă de la tata.

Anul 1945 a fost un an cam secetos pe la noi, iar sudul Basarabiei a fost pur și simplu pârjolit. Din toamna anului 45 și pe parcursul anului 46, veneau din sud (din jos, cum spuneau țăranii) șiruri de căruțe încărcate cu covoare, vase, lucruri din gospodărie, oferite „mărinimos" pentru o baniță de pâine, iar în final s-au cam rărit, chiar au dispărut. Seceta cruntă ne-a pus pe gânduri și pe noi, în special, anul 1946, prin crăpăturile adânci ale pământului îți puteai prăbuși piciorul, gropnicerii nu dădeau de strop de apă nici la peste doi metri adâncime, porumbul abia de a atins buricul broaștei, la fel și restul culturilor. Îmi amintesc cum aproape săptămânal organizam ceremonialul popular românesc de combatere a secetei, caloianul, iar luna, ca înadins rămânea cocoțată cu cârligul bârligat în sus, în care putea fi agățată vadra (prevestea ploaie doar cârligul lăsat în jos). Ne adunam cete de copii, confecționam o păpușă din cârpe și cu o cruce improvizată, cu icoana împodobită cu un prosop, cu rugăciuni către Preasfântul, ne deplasam în „sărăturile" satului, pe timpuri doldora de izvoare, unde înmormântam caloianul.

La scurt timp după invadare, lihota comunistă a început să urle de foame, și fiindcă pofta vine mâncând, cu atât mai mult că dorea și ceva cât mai gustoșel, a purces la măturarea podurilor sătenilor prin așa numita „Postavca". Țăranii, care aveau experiența bogată, transmisă din tată-n fiu, știind prea bine că fiecare al treilea, al patrulea an este mai puțin roditor, își făceau rezerve pentru doi-trei ani înainte, aveau podurile pline cu pâine, câte un sâsâiac mare, dacă nu chiar mai multe, cu porumb. Dâjdiile erau cele mai sofisticate: de la ultimul ou de sub găină la ultimul strop de lapte al Marțolei, pare cam exagerat, dar aproape de adevăr, impozite pe copaci roditori, mai rămânea pe aerul respirat și pe fumul din hogeac. „Postavca" necruțătoare îi dobora la pământ pe bieții oameni. Au început a da ghes satului „polnomoșnicii" raionului (persoane acreditate cu funcții de control). Se mai putea uneori

ca aceştia să flămânzească, iar preşeditele „selsovietului", precaut fiind şi cu propriul apetit, în prealabil trimitea portărelul la unul dintre gospodari, căruia îi comanda o masă boierească pentru o anumită oră a doua zi. Îmi amintesc de un caz, când cineva le-a întins o cursă acestor mâncăi. La sosirea „înalţilor" oaspeţi lihniţi de foame, gazda le serveşte o mămăligă mare răcită, cu ceapă şi câteva oale smântânite cu chişleac, iar când şi-au umplut burţile până la refuz, stăpâna casei pune pe masă două maldăre de plăcinte poale-n brâu. De menţionat, că fruntea satului era reprezentată de puturoşii, mangosiţii „cărturari" cu unica clasă de mirişte, zilierii, proletarii beţivani, care şi-au vândut pământul pe un ştof de rachiu: Vanea Ungureanu, secretarul organizaţiei de partid formată din doi blegi, tatăl „eminentului" meu învăţător, Pechea Fedoraş, preşedintele selsovietului, Nastas Sprijaucă şi portăreii – Vasile Şoşu şi Nicolae Gameţchi, şi mulţi alţi „târâie oghială", buluciţi la treuca comunistă plină „ochi" cu bunătăţi stoarse din sudoarea gospodarilor. Îmi amintesc de un banc veritabil care a contribuit pe parcurs la formarea antisovietismului meu. Maică-mea a apucat „sloboda", care a avut un oarecare răsunet în anul 1917 şi prin părţile noastre. Ne povestea cum soldaţii ruşi, părăsind linia frontului, se refugiau spre Rusia prin Basarabia, unde comiteau crime, jafuri, îşi maltratau ofiţerii, păstrându-le viaţa doar dacă îşi rupeau epoleţii de pe umere. Ei, fiind copii, neînţelegând ce se întâmplă, îl întrebau pe taică-său (bunelul meu) ce e cu aceşti mojici criminali, din ce cauză îşi bat joc de ofiţeri, îi impun să-şi scoată epoleţii de pe umăr, se ştie doar că în Rusia francofonă ei reprezentau elita intelectuală. „Păi, măi copii, cum să vă spun eu vouă, zicea bunelul, ei vor să fie toţi egali, să nu existe proşti, deştepţi, bogaţi ori săraci, vor ca toţi să fie tunşi cu acelaşi ciaun". „Dar, cum se poate, dezaprobau copiii, cum pot fi toţi egali, unii au făcut carte, au devenit deştepţi, iar mojicii sunt proşti de dau în gropi". „Bine, dragii

mei, relua bunelul, cum să vă explic eu vouă, ruşii vor să facă la ei în țară o „poreadcă" nouă, un fel de „riviluție", iar copiii, rămaşi descumpăniți, vroiau să afle ce o mai fi şi asta. Văzând că mintea lor crudă nu e în stare să digereze această dilemă, le-a lămurit ceva mai popular, mai accesibil: „Păi, zice, vor să schimbe curul – cap, iar capul – cur". „Dar cum vor face aşa ceva?", întrebau copiii? „Simplu de tot, zicea bunelul, imaginați-vă că primarul, părintele, câțiva din cei mai buni gospodari sunt capul satului, iar Patrache, Trahanache, care şi-au vândut pământul şi l-au băut, reprezintă „fundul", ce ar fi dacă s-ar schimba cu locul?" După moartea lui Stalin mama ne spunea că a trăit şi a văzut lucrurile aranjate exact în ordinea expusă de taică-său.

Spuneam adineauri despre impozitul pe lapte şi ouă, îmi face impresia că din aceste bunătăți a avut ocazia să se înfrupte nu atât Statul, cât mai curând „Şezutul". Laptele de seară şi de dimineață îl căram cu căldăruşa la Naghia Alexiof (văduvă de război, la fel şi ea proletară), în dealul Sărăturilor, unde era instalat un separator pentru degresarea laptelui. Rebutul, probabil, era destinat porcilor, iar frişca pentru a suplini golurile din burdufurile proletarilor, în special, al burduhosului Nastas Sprijaucă. Ouăle, constituiau prada altui hoț, vânzătorului magazinului din Branişte, Ifteni Ilaşciuc, locatar din Râtenii Vechi. Acesta, la cea mai măruntă achiziție, îți anexa la preț şi „marfa" obligatorie, opusurile marelui plagiator Lenin, ale „ilustrului limbău" Djugaşvili etc., la drept vorbind, materie primă pentru şoarecii din pod. Referitor la acelaşi individ, la marginea satului era o cărare prin lanul de porumb, care scurta calea până la şcoală. Noi, copiii, îl pândeam pe vânzător când se reîntorcea la prânz, îl urmăream pe cărare cum se oprea din mers şi vorbea singur: „opt ruble sarea, zece ruble gazul, patru ruble broşurile, ptiu, paştele mamei lui, iar m-a amăgit". Îmi amintesc de anii facultății de medicină din Chişinău cum am însuşit cu brio „Tezele din aprilie" şi

„Manifestul partidului comunist" (maică-mea învelea ouăle cu hârtie pentru a fi transportate).

Referitor la postavca câinească, hledia sovietică, obişnuită cu obiceiul rusesc de a-şi devora toate rezervele astăzi, fără a gândi la ziua de mâine, a rămas uimită la vederea acelei abundenţe de cereale, întâlnită de ei pentru prima dată în viaţă, şi s-au grăbit să ne sară în ajutor, „uşurându-ne" de această „povară". Cerinţele statului, mai corect ale autorităţilor locale, care stabileau la bunul lor plac cota de impozitare, creştea în direcţie ascendentă, cu cât mai mult dai, cu atât mai mult ţi se impunea, iar ajunse la un anumit prag, depăşeau cu mult posibilităţile. Dacă mai iai în consideraţie că ţăranii neobişnuiţi cu maltrapazlâcurile ruşilor, uneori nu obţineau chitanţa la mână drept dovadă de achitare, ori se mai întâmpla ca acestea să se mai piardă „ocazional" printre hârtii, şi iarăşi se trezeau cu portărelul la uşă cu o nouă cerinţă. O parte din săteni, care nu s-au orientat la timp, ajunsese să mănânce ultimul grăunte din vatră, foametea bătea insistent la uşă. Prin vara-toamna anului 1946 tot mai des erau auzite cuvintele: contrarevoluţie, intrigă, boicot, culac şi alte gogomănii, pe care lumea nu le prea înţelegea şi nu le prea lua în seamă, dar în scurt timp s-a observat că nu-i lucru de şagă.

Satrapii satului de comun acord cu „polnomoşnicul" din raion şi reprezentantul kgb-oului au început „colinda" gospodăriilor, inspectarea podurilor şi ascunzişurilor suspecte, controlul lotului de pe lângă casă, în locurile suspecte băteau cu drucul în pământ pentru evidenţierea eventualelor gropi cu cereale, şi dacă reuşeau să le identifice, producţia era confiscată, iar făptaşul risca ani grei de puşcărie. Cât priveşte această instituţie, uşile rămâneau larg deschise la cel mai mic denunţ. Imediat după venirea ruşilor a pornit valul arestărilor, nu dispun de lista concretă a victimelor, atâta doar că verişorul Gheorghe Farmagiu a stat zece ani în puşcărie pentru simplul motiv că a făcut armata la jandarmi. Îmi amintesc de soţia lui

Vasile Cojocaru, se pare că Lidia, când un răuvoitor i-a aruncat în grădină un epolet nemțesc și a denunțat-o, după care a încasat opt ani de gulag. Un caz mi s-a întipărit adânc în memorie. Scriam mai sus că sărăiețul nostru consta din două încăperi, una în care locuiam noi, acoperită cu pod de lut, și alta pentru dobitoace (mai avea tata o văcuță și o iapă frumoasă) cu podul improvizat din scânduri, arhiplin cu fân pentru iarnă, despărțite de o tindă fără pod, iar ambele încăperi erau unite pe partea de sus cu o scândură lată. Iată că vine și rândul nostru, soseşte comisia, burduhănosul Năstase urcă pe cuptor, de acolo în podul casei unde nu găseşte nimic, trece pe brânci, pe scândură în alt pod, și fără niciun rezultat coboară jos. Eu stăteam împreună cu părinții în fundul tindei în aşteptarea deznodământului, mama avea în mână un răşchitor, iar când bruta burduhoasă se târa pe scândură, tata intuindu-i cugetul, i-a strâns mâna cu tot cu unealtă până a învinețit-o, ca după plecarea lor să recunoască faptul că l-ar fi doborât.

Referitor la relația călău-victimă despre care se vorbea mai adineauri, nici prin gând nu-mi trece să justific potlogăriile acestor trădători de neam, netezindu-le capetele „rotunde" prin mişcarea mâinii sub unghi drept, totuși îmi vine să cred că în adâncul sufletului mai păstrau o urmă firavă de omenie, dar făcând legământ cu necuratul erau datori să joace sub scripca lui, fără a da de bănuit, altfel vai și-amar de steaua lor. Judecând la rece, nenorocitul de Năstase, să fi fost nebun bun de legat sau idiot desăvârşit să nu-i fi dat prin gând să înfigă mai adânc sulița prin fânul respectiv, să fi inspectat ieslea vitelor, ori să facă un control mai riguros, sută la sută ar fi găsit ceva, acum îmi vine să cred că făceau aceste spectacole mai mult pentru ochii lumii, „ut fieri videatur", se pare că frica cea mare îi încolțea doar când găseau cu adevărat ceva, astfel puteau fi și ei pedepsiți. Drept un posibil argument al mortalității crescute este faptul că, din păcate, s-au prăpădit cei mai oneşti, cinstiți, creduli, mai curând naivi, dezaprobatori

ai păcatului, cu frica minciunii în fața lui Dumnezeu, la fel și cei care nu aveau nici ce da, nici ce ascunde. Din alt punct de vedere, cei pe care i-a dus mintea și capul să-și pună strictul necesar la adăpost au procedat corect, astfel ferindu-și munca agonisită de ochiul hulpav al hlediei nesătule.

Pentru o apreciere cât mai corectă a politicii mosco-vite de exterminare a românității pe acest picior de plai, mă simt obligat să mai prezint un caz strigător la cer. În toamna târzie 1946, să fi fost prin luna noiembrie, tata primește un aviz că ar mai datora statului încă două sute de kilograme de răsărită, și încearcă să te pui în poară cu michiduță. Cu lacrimi în ochi, a urcat în căruță o scroafă frumoasă, ultima reprezentantă a acestei specii, a legat de carâmb ultima sursă de lapte, văcuța Marțolea, ne-a urcat în căruță pe mine și pe mama, și am plecat la târgul de la Petroșani. Nu știu cum a negociat în târg, dar am înțeles că întreaga lui marfă, cu greu a echivalat cu două sute de kilograme de floarea soarelui și o sută de grame de bomboane, pernuțe cu gem. Oricum, fiindcă așa cadou uitasem când am primit ultima oară, pentru a-mi prelungi plăcerea, fiecare pernuță a fost tăiată în opt bucățele, i-am scris și lui bădița Ion, care „eliberase" recent Berlinul de sub nemți, parcă văd aievea o hârtie împăturită într-un mod special sub formă de triunghi ascuțit, trimisă gratuit, în care l-am „lăudat" pe tata cu târgul făcut. La o zi – două, tata pune în căruță nenorocita „datorie" și pornește spre Fălești, punctul de achitare a impozitului pe pâine, iar pentru a-i ține de urât mă „roagă" să-l însoțesc. Marea mea deziluzie a fost când, ajunși la gara feroviară, m-a frapat un tablou șocant: vrafuri de pâine care putrezeau sub cerul liber, în ploaie, vânt, păzite cu strictețe de moscalii înarmați până-n dinți și însoțiți de câini dresați, de ochii celor muribunzi de foame. Acum îmi revine în memorie acel „aquadamigean", locatar la doi pași de gară, care și-a scris „mamuarele", omițând acest tablou îngrozitor, iar la reproșul meu zise că așa au fost

timpurile, deşi sunt convins că această fărădelege ar fi fost convingătoare şi pentru Pavlic Morozov.

Cât priveşte acest personaj, despre care habar nu aveam pe atunci, urmăream cu mintea mea de copil relațiile tatei cu verişorul Filip Farmagiu (cu peste douăzeci de ani mai mare) şi Grigore Gaşpar, ambii coproprietari, pe cât se pare, ai „paroviculuiˮ, batozei şi morii lui Naizer, despre şuşotelele lor, fără nicio intenție, ori vreo posibilitate de a descifra planurile lor. Nu era un secret pentru mine cada pentru fermentarea strugurilor cu o capacitate de o tonă aproape plină cu orz, mai mulți saci cu grâu, şi alte culturi din cămară, provenite din vama de la moară, împărțite în anumite proporții în trei. Mulți ani mai târziu m-am convins că tata a avut o clarviziune excepțională, fără niciun calculator electronic a estimat nu doar cota minimală de consum pentru existența noastră până la roada nouă, ci şi strictul necesar pentru însămânțare în anul următor. Unicul loc unde ştiam că tata a dosit ceva pâine era ieslea din grajdul dobitoacelor inexistente (vaca a fost sortită pentru postavcă, iar iapa s-a îmbolnăvit şi a pierit în iarna anului 1946). Apropo de această pierdere enormă, au fost depuse eforturi mari pentru a o salva, dar în final, a fost chemat verişorul Vasile Falcaş, rezervele alimentare ale căruia erau pe sfârşite, care a sacrificat animalul. Fiindcă această specie la români se socoate animal sfânt, „pradaˮ de aproape 8-9 centnere a fost pusă la buna dispoziție a măcelarului, familia noastră, care a rămas cu lacrimi în ochi, nici nu s-a atins. Amintirea acelei iepuşoare blânde, frumoase, înțelegătoare, mi-a rămas neştearsă în memorie.

Cu trecerea timpului, rând pe rând, morile şi-au ferecat uşile, în capul mesei s-a cocoțat râşnița cu cele mai sofisticate dimensiuni în ceea ce priveşte diametrul tubului şi frecvența dinților, unii dispuneau şi de pietre de moară în miniatură. Făina vălțuită a cedat locul celei de ciocălău şi rumeguşului de lemn. Iarna apărută pe neprins de veste ne-a făcut pri-

zonieri în case cu zăpada mai sus de streşină, circulam prin curte ca prin labirint. Crivățul iernii fluiera nestingherit prin podurile şi cămările oamenilor, ca din senin dispăreau pisicile şi câinii, mai mult, dispăruse şobolanii, fie din lipsa sursei de alimentare, ori din frica de a fi devorați. Ferice de cei care au avut rațiunea să-şi facă rezerve de opinci cu talpa roasă, aruncate în pod, astfel substituind găina în „zeama de opincă". Deşi am ieşit din opinci abia la începutul anilor cincizeci, slavă Domnului, la aşa ceva nu am ajuns. Aveam şi noi un cățeluş de vreo 3-4 luni, dolofan, frumuşel, cu steluță în frunte, pe nume Tărcuş, care a dispărut într-o bună zi. Mi-am amintit că l-aş putea suspecta pe un brănişteanu, care ne-ar fi ademenit javra, tata a alergat într-un suflet la el, desigur că făptaşul a negat categoric, iar victima era deja digerată la sigur. În unele familii cu 5-6 şi mai mulți membri, unde rezervele alimentare puteau fi suficiente, uşor fie spus, cu scârț, doar pentru doi-trei, uneori se apela la tragerea prin sorți ai acestora, celorlalți le era retrasă rația, fiind sacrificați prin înfometare, iar verdictul, în majorritatea cazurilor, pare-mi-se, era pronunțat de către femei. Drept dovadă vreau să aduc un caz concret. Vecinii noştri, Gavril şi Dunea Ciubotaru, aveau o fată, Domnica, şi un flăcău de vreo 20 de ani, puțin cam gângăvit, Toadere. Stăpâna casei, calculând prezența rezervelor doar pentru două guri, şi-a ales fata, iar pe soț şi băiatul i-a încuiat în căsoaie, supraveghindu-i prin geam dacă mai respiră, parcă şi astăzi aud scâncelile lor din ce în ce mai stinse. Mai mult, după moartea lui Gavril, a mai aşteptat o săptămână să moară şi băiatul, parcă văd cum a încărcat în car două sicrie, unul peste altul, petrecându-i la cimitir fără nicio lacrimă. Aceeaşi tragedie s-a repetat şi în familia lui Dumitru Gârlă, la trei case de noi. Soția acestuia, Anica, făcând la fel calculele respective, şi-a preferat fiica Olea, colega mea de şcoală primară, aruncând în gura morții soțul şi unicul fiu Costea, suferind de o infirmitate psihică congenitală.

Circulau zvonuri despre canibalism la Bălți și în alte localități, lucruri confirmate de presa ultimilor ani. Îmi amintesc de o legendă, transmisă din gură în gură cu lux de amănunte, cu nenumărate sfaturi cum să te ferești de grea cumpănă. Se spunea cum că jidanii din Bălți îi momeau pe cei mai durdulii în laucă, îi dirijau spre o vitrină frumos amenajată, în fața căreia era un capac camuflat în podea. În momentul când victima se afla în locul cu pricina, parfa apăsa un buton și aceasta se prăbușea în beci, iar nu zăbavă, în alt colț al sălii conveierul transporta salam proaspăt din carne de om. Oricum, poveste fantasmogorică, nu știu în ce măsură lipsită de adevăr. Cu această ocazie îmi amintesc de gluma unui moșnegel, care la fel eliberase de sub nemți orașul Drezda, nivelat cu pământul în urma bombardamentului sovietic, aducând elogii fantastice referitore la nivelul progresului tehnic din Germania. Conform spuselor acestuia, nemții băgau berbecul pe una din părți ale unui dispozitiv, iar pe alta ieșea cârnațul. Spre deosebire de aceștia, zicea moșul, la ruși lucrurile stau mult mai anapoda, pe o parte bagă cârnațul, iar pe alta iese berbecul.

Incidența deceselor creștea de la o zi la alta, iar picioarele umflate butuc era un fenomen la modă. Îmi amintesc cum într-o zi de duminică serveam prânzul la umbra nucului, când s-a apropiat de fântâna dintre noi și vecinul Maftei Rusu, Tania lui Filuță Șoșu (mort pe front, feciorul lui Vasile) cu un covor mare și frumos, pe care intenționa să ni-l cedeze în schimbul favoarei de a rade ciaunul de mămăligă. Desigur că a fost ospătată și s-a întors acasă cu covorul, dar în curând a decedat. Mă uit acum la indivizii sănătoși tun care o fac „pe calicul", pe timpuri, cerșitul era o mare rușine, oamenii, chiar de ajungeau la sapă de lemn, se stingeau încet, liniștit, fără a umbla cu mâna întinsă, știau că nici în alte curți nu-i culmea fericirii. Cel mai des veneau copiii vărului Vasile Falcaș, că, ba moare tata, ba moare mama, și le mai dădeam din puținul

nostru câte o căniță de grăunțe. Mai era la „modă" plecarea în Ucraina, la uzinele de zahăr, în căutarea rebutului din sfeclă după extragerea zahărului (așa numitul „jom", melasă). Dacă se mai întorceau, spuneau povești înspăimântătoare, cum, ajungând la acel „paradis", mâncau lacom și mureau ca muștele. Străbunul Prut, deși era la fel însetat și cu nivelul apei destul de scăzut, ar fi mai fost în stare să hrănească cu scoicile și peștele lui o bună parte de sat, dar de unde, că era sărmanul încarcerat în două rânduri de sârmă ghimpată de nu putea zbura vrabia, cu arătură boronită și moscalul cu pușca la ochi. Îmi amintesc de acel Prut neîntinat de pe la finele anilor patruzeci, cu apa lui străvezie, atât de limpede că se întrezărea fundul, acel râu doldora de pește, cum se apropiau de mal cârduri de peștișori neînfricați, iar cei mai dolofani, unde și unde, săreau ca delfinii din apă, producând o feerie întreagă. Accesul la Prut îl aveam grație faptului că tata vorbea fluent rusa, unde mai pui că purta numele de Alexeev, intrase în favorurile șefului zastavei de grăniceri. Alt motiv putea fi o întâmplare de prin toamna anului '45, când într-o seară, în casa noastră intră un bărbat într-un hal fără de hal, îmbrăcat într-un suman rupt, în loc de încălțări avea picioarele înfășurate cu cârpe, iar în loc de căciulă o altă cârpă îi atârna pe cap. Faptul care m-a frapat cel mai mult a fost că mama i-a dat o cană cu lapte, iar acesta, secătuit de foame, a uitat să-și astupe gaura din gât și când dădu cana peste cap, licoarea îi țâșni pe acel loc nenorocit, împroșcându-i hainele. Tata, pe furiș a dat veste prin cineva la pichet, și la scurt timp au sosit grănicerii cu câini dresați, care l-au suflat pe sus. După cum spuneam, tata era tăietor de lemne pe Prut, astfel înjghebându-se cu o grămadă de nuiele pentru gardul de la drum. O altă sursă pentru copii era „vânatul" vrăbiilor, în special pusă pe picior larg de copiii lui Ionică Moraru, cinci la număr. Când intrau vrăbiile în fântână, așterneau napatca pe gură, iar victimile fiind zburătăite erau prinse cu mâna. Nu știu să fi fost cu adevărat

un deliciu prăjite pe jăratec cum afirmau copiii, eu am încercat un picioruș și mi s-a făcut greață.

Cu toate greutățile existente viața își urma cursul său, deși indicii demografici erau în adânc declin, ustensilele producătoare fiind falimentare, iar mortalitatea demara în progresie geometrică, se mai întemeiau familii noi. Mi-au rămas în memorie unele crâmpeie de la nunta vecinului Costea Moraru, de același leat cu bâdița Ion. Aleasa inimii lui s-a dovedit a fi Anuța Mereuță din Duruitoarea, care la fel mi-a fost învățătoare prin clasa a treia, avea doar școala primară terminată până în anul '44, ce mi-a predat concret nu pot spune, și în genere în materie de program mi-au rămas în memorie doar caligrafia cu cârligele, citirea, aritmetica cu „șicu" și „fără", era un sumbur total. Aș vrea să reamintesc aici un obicei frumos, dat uitării cu desăvârșire la ora actuală. La întoarcerea de la cununie, după intrarea pe poartă, calea spre casă trecea pe lângă fântână, unde eram postat, subsemnatul, cu o căldare plină cu apă, iar la apropierea lor le-am răsturnat căldarea cu uralele de „să-ți fie de bine, cucoană mireasă!" Seara a urmat nunta cu invitații aleși pe sprânceană, direct proporțional cu numărul turtelor din rumeguș și făină de ciocălău încropite cu câteva fire de făină de porumb (frații Ion și Natalia au economisit și pentru mine o jumătate de turtică), drept muzică se auzea fornăitul unui baian, chiuiturile erau cam stinse, gâtuite, cam atât. Mă gândesc uneori, Doamne, ce bine ar fi de s-ar găsi un regizor de film, fie și de teatru supraviețuitor al acelor timpuri, care ar înscena acea nuntă cu rit (mai curând rât) sovietic, cu „svideteli" și „posajionâi", ar fi o tragicomedie cu un răsunet fabulos.

Anul 1947, care s-a dovedit a fi unul roditor, a debutat cu o gamă imensă de plante, în special cu lobodă, iar „manualul" de botanică populară nu reflecta clar complicațiile diferitor ramificații ale acestei specii, populația ieșită „la păscut", s-a pomenit cu burțile-tobă. Cum pe parcursul iernii se cam

împuținase ciocălăii, rumegușul, miezul din bețele de răsărită, și alte năzdrăvănii, balta de sub coasta satului, Pirigoasa, era împodobită cu un strat frumos de papură, la fel și bulhacile lui Filaș Sprijaucă și cel al nănașei Limpiada, dar spre impactul acestora cineva a descoperit o sursă modestă de glucide în plantele respective. Astfel, bucătăria basarabeană fiind cea mai poznașă în fantezia felurilor de bucate, în timp record sursele acvatice respective au fost văduvite de acest covor verde.

Pe la începutul primăverii, rezervele alimentare s-au șubrezit și în gospodăria noastră, a fost recalculată rația alimentară, fundul pentru mămăliga răsturnată a fost trecut în rezervă, astfel de delicatețe mai visam doar prin somn, locul ei a fost preluat de geandra de mălai. Cât privește umila mea persoană, eram cel mai răsfățat, eram ultimul care se ridica de la masă, oricum, eram mezinul, nu am prea îndurat foamea chinuitoare, chiar eram destul de dolofan.

Scriam în rândurile de mai sus despre „proletarii" care se îmbrânceau unii pe alții de la „țâța scroafei", iar cei ce nu aveau acces la „sursă", își „arendau" locul în cimitir la fel ca toți muritorii de rând, iată că baba Anica îl înhață de guler și pe portărelul Vasile Șoșu. Am unele „elogii" și la adresa acestuia. Trece într-o bună zi cu o misiune (posibil și imaginară) de la „selsovet" pe la Mișa Bârgan, soția căruia în ajun înșirase pe sârmă rufele spălate. După plecarea lui, stăpânul observă lipsa izmenelor, și amintindu-și de unicul „vizitator", îl ajunge din urmă, întrebându-l despre paguba sa, la care acesta îi răspunde mirat: „măi Mișulică, măi, ieșind de la tine, ajunng eu prin marginea Râtenilor Vechi, simt că parcă ceva se târâie de picior, și când mă întorc văd niște izmene, iar dacă zici că-s ale tale, poftim, ia-le". Dacă veni vorba de numele Bârgan mi-l amintesc foarte bine pe tatăl lui Mișa, Vacuum, un bătrânel înalt, uscățiv, lățimea umerilor căruia aminteau prezența unei constituții cu o forță fenomenală în trecut, pe care îl admi-

ram de fiecare dată, mergând la vie (avea casa la 50 de metri mai jos). Important e altceva, aflând din cartea lui Iulius Popa „Buteștii" despre acel voinic Bârgan cu o forță fenomenală, caruia, scoțând o vacă dintr-un heleșteu, i-au ieșit degetele din ciubote și a rămas cu coarnele în mână, mă gândeam dacă pot avea rădăcini comune. Al doilea portărel, Nicolai Gametchi, la fel înțărcat de la țâță, care abia de-și mai târa picioarele, dădea târcoale cam des pe la școală, cineva a observat cum mă privea cu o „dragoste" incomensurabilă, afirmând că aș fi bun de căsăpit. Atât doar i-a trebuit mamei, ca de-acum încolo să fiu escortat la școală permanent de bodyguardul Valoghea Moraru (spre deosebire de șefii statului, care au în preajma lor doar „boi de gardă"). La scurt timp și acest potențial „canibal" Gametchi a plecat pe urmele lui Șoșu. Îmi amintesc de un caz, mai mult tragic decât comic, care mi-a servit exemplu concret în studierea reflexelor necondiționate, pe timpul facultății. Prin iunie 1947, Vologhea (de fapt, Loghin), fiul lui Oachim Cojocaru din vârful dealului, om înstărit, angajase la muncă doi zilieri, doi frați flăcăuani cu numele Ojog, părinții cărora murise de foame, cel mai mare Oja (probabil Sereoja), șchiop de piciorul drept, și al doilea mai mic cu 2-3 ani, nu mai știu cum îl chema. Într-o bună zi îi trimite pe ambii în sat cu carul cu boi pentru anumite scopuri, inclusiv să aducă mâncare la lucrători. La întoarcere Oja ținea cu sfințenie în mâini o oală de lapte cu tocmagi, iar „șoferul", sleit de puteri a ațipit, oferind drepturi depline boilor, s-au răsturnat în șanț. Sărmanul Oja, prins cu carâmbul în nu mai știu ce poziție, a ținut oala vertical fără a vărsa un strop de lapte.

Apropo de acest Vologhea (Loghin) căsătorit cu vară-mea Valentina, fiica nănașei Limpiada din mariajul cu zănaticul Ilie Gheorghiștean, fără a conștientiza și-a băgat în mormânt frumusețe rară, femeie dotată cu cele mai alese calități intelectuale și fizice, cu un umor sănătos, viitoare mamă, gravidă în 35-38 de săptămâni. Fiind robaci, mereu cu gândul la ago-

nisire prin sudoarea frunții, având curtea plină cu animale, la încheierea zilei de prăşit în rând cu toată lumea, soacră-sa Axinia îi pune în cârcă o sarcină enormă de mohor. Ajunsă cu mult greu acasă, i se face rău, i se desprinde placenta, face o hemoragie masivă, naşte prematur şi moare în condițiile unei anemii posthemoragice împreună cu fătul nou născut, în lipsa oricărei asistențe, nu doar medicale, ci al unei simple lumânări. Acest lucru m-a zguduit enorm de mult şi se pare că rana mai sângerează şi astăzi, dar asta era soarta femeilor pe timpuri. Îmi amintesc şi azi cum stăteam înmărmurit în afara gardului gospodăriei lui Ilie Gheorghiştean (familiile noastre erau rivale, zăludul Ilie divorțase) ascultând cu sufletul la gură iertăciunea recitată de renumitul conocar din satele noastre Timofte Luchian, în seara de adio a miresei în casa părintească, era un spectacol întreg. Nu ştiu dacă aceste capodopere populare sunt fixate undeva, mare păcat de-a fi date uitării, existau nişte momente care treceau prin toate camerele inimii de unde erau propulsate în orice colțişor al făpturii omeneşti, era de fapt o istoriografie feministă, de plângeau nu doar femeile, ci şi bărbaților le şiruiau lacrimile pe obraz.

Referitor la familia noastră, dacă cineva a avut de suferit mai mult pe timpul foametei organizate, acesta a fost tata, care avea cea mai încetinită frecvență a „implimentării" lingurei personale în strachina comună cu geandră, primul care se ridica „ghiftuit" de la masă, şi unicul care muncea ca un sclav cu picioarele umflate butuc. Nu ştiu dacă conştientiza originea edemelor ca fiind cauzate de distrofie, îmi amintesc cum mă trimitea uneori să-i aduc câte un braț de corcobețică (în popor îi zice „testiculele" popii) din lanul de floarea soarelui de pe lunca Prutului, pentru a le opări şi a-şi obloji picioarele. Odată cu venirea primăverii '47 se subțiease şi la noi rezervele, se micşorase de-a binelea rația alimentară, oricum, nu am ajuns la târsă, ciocălăi, iar cât priveşte buruienele, recurgeam doar la cele din grădină, mărar, pătrunjel, lobodă co-

mestibilă etc. Anul s-a dovedit a fi destul de slotos. Salvarea noastră mai avea să vină de la o băbană bătrână, de vreo 14-15 ani, care ne dădea zilnic, în două mulsori, câte 1-1,5 litri de lapte, care mai schimba gustul gendrei noastre. Un alt spor consistent a constituit demobilizarea din armată a lui bădița Ion, care a adus din Germania o torbă de 10-15 kg de zahăr cristalizat. Ne mai spunea bădița, că trecând prin Polonia, știind despre pârjolul foametei de acasă, a cumpărat un înveliș gros de slănină jupuită de pe întreg corpul porcului, dar în Ucraina, adormind în tren, s-a trezit fără marfa prețioasă. De menționat, că tata mai avea de ostoit încă două guri. E vorba de frate-meu Grișa, care învăța la școala din Balatina prin clasa a cincea – a șasea, și venea acasă în fiecare sâmbătă, iar când se reîntorcea, trebuia să-i umple traista cu ceva. A doua era sora Liuba, elevă în clasa a opta – a noua la școala nr. 1 din Bălți, spre care tata, la fiecare 2-3 săptămâni, făcea „naveta" cu traista-n băț și sacul cu pesmeți în cârcă (aceste bunătăți erau destinate în exclusivitate adolescenților învățăcei) pe traseul Butești-Hâjdieni – Glodeni – Grădinița ("Sadovoe"? de azi) – Bălți, cu frica-n sân, să nu-l omoare hămesiții de foame.

Mai avea tata o îndeletnicire – pescuitul. Nici pe departe nu cred să fi fost un pescar amator, mai curând era unul „obligator", aducându-și aportul la umplerea burților copiilor. Până la construcția hidrocentralei și lacului de acumulare Costești-Stânca, ca după un orar bine prestabilit, cu regularitate, la fiecare 3-4 ani venea „Prutul mare". Astfel lunca Prutului se transforma într-o mare imensă, șoseaua era parțial acoperită, apa ajungând până la pragul casei noastre, iar pe sub podul lui Rodion se unea cu „Pirigoasa", altă baltă care delimita satul de sărături. După retragerea apelor balta rămânea plină cu pește, cu excepția anilor 1945-46 când a rămas uscată, cu crăpături adânci. Se prindea somn, știucă, unele specii trecute în cartea roșie, cum ar fi linul, chișcarul cu o formă ciudată ca de șarpe (capul era aruncat la câini). Unealta principală era hodoroa-

ba, un coş împletit din lozie cu o înălţime de 70-80 cm., fără fund şi cu deschizătura de sus ceva mai îngustată. Pescarul se deplasa prin apă cu paşi de pisică, implantând cu repezeciune unealta din loc în loc, cercetând apoi prada agonisită. Când secătuia balta, punea coşurile, ori prindea cu napatca în bulhacul lui Filaş. Cu această ocazie îmi amintesc de un caz comic. Într-o primăvară, după o ploaie puternică digul bulhacului a cedat, iar apa a pornit-o la vale, împestriţând iarba cu peşte. Trecând pe acolo, tata, neavând nimic la îndemână, a dezbrăcat izmenele, le-a legat cracii, astfel inventând o nouă unitate de măsură – „izmenele cu peşte".

În cele din urmă, după ce a băgat în pământ mai bine de un sfert din populaţia Ţării (există o statistică precisă?), cică vestea ar fi ajuns şi la urechea struţo-cămilei gruzino-jidoveşti Iosob Stalin, care şi-a trimis păstorul-lup Kosâghin să inspecteze stâna proaspăt acaparată, dacă a mai rămas vreo mioară rătăcită. Nu ştiu dacă s-a dumerit corect trimisul ţarului, dar după o habă de vreme ne-am învrednicit de „paioc" (câteva sute de grame de pâine cleioasă, grea la cântar, o dată pe săptămână), şi anume atunci a crescut mai mult numărul morţilor.

Dar, vreme trece, vreme vine, morţii cu morţii, dar supravieţuitorii, pentru perpetuarea neamului, au datoria sacră de a le crea generaţiilor ce vor urma condiţii elementare de existenţă. După cum spuneam, nu ştiu unde şi ce cantitate de cereale a ascuns tata de ochii proletarilor, dar în primăvara devreme au început lucrările de însămânţare. Apropo de aceasta, pentru a nu fi lăsat pământul în pârloagă, statul oferea pe datorie grăunţe, grâu, şi alte cereale, impregnate din gros cu otrăvuri, dar, uneori de multe ori, „însămânţarea" se făcea pe gură, murind ca muştele. Forţa de tracţiune fiind inexistentă, aratul pământului fiind imposibil la fel, ce culturi, şi cum au fost însămânţate, nu pot spune, dar la sigur au fost. Oricum, doar două lucruri pe atunci m-au impresionat

profund. Cea dintâi a fost prima mămăligă de orz. Îmi amintesc cum tata da târcoale lanului de orz de „la movilă", după vie, iar într-o bună zi mă ia cu dânsul, orzul dase de-a binelea în bănuț, frecăm în palme vreo două-trei chilograme, le râșneam, și le dăm mamei pentru a înjgheba o mămăligă. Nu pot afirma cu certitudine, la începutul cărui spectacol am fost cândva emoționați în așa măsură, dar în acele clipe stăteam toți cu sufletul la gură, cu privirea fixată pe melesteul mamei, care se chinuia din răsputeri să „cimenteze" acele firicele de făină, iar când a fost răsturnată s-a întins pe toată imensitatea fundului. Pentru o clipă toți am rămas muți, ne-am înghițit limba, apoi, după ce s-a mai întărit, lăsându-se „violată" de ața pentru tăiat mămăliga, ne-am pomenit surprinși de savurația traseului înghițiturilor prin esofagul parțial împărăginit. Al doilea lucru care m-a uimit, era, că pământul rămas fără arătură, a acceptat grăunciorele de porumb implantate cu colțul sapei, unde și unde câte un firicel, iar în toamnă neam pomenit cu o pădure de „brazi", fiecare cu câte 2-3 știuleți, de-ar fi mai trăit Ion Creangă încă vreo 58-59 de ani scria mai multe și mai gogonate povești decât „Povestea poveștilor". În toamna aceluiași an, tata a cumpărat văcuța Rujana de la un țăran din Avrameni cu 19 centnere de grăunțe.

În vara anului 1947, când au început a se pârgui primele cereale, valul mortalității a sporit, unii plecau în altă lume fericiți că și-au alinat foamea, era o criză enormă de sicrie, gropnicerii erau sleiți de puteri. Tot pe atunci s-a declanșat o epidemie nemaipomenită de șoareci, care se înmulțeau ca dracii în infern. Erau de diferite culori, vărgați, împestrițați, îmblânziți ca pe arena circului, simțindu-se în largul lor, ca acasă, iar capcanele meșterite de tata țăcăneau în tact una după alta. După foametea îndurată, mortalitatea, deși s-a mai temperat puțin, a continuat să fie relativ înaltă până prin '49-'50, când au „plecat" majoritatea celor care au avut de suferit cel mai mult.

Ocupanții mongolo-tătaro-ruși, intrați la noi ca porcul în biserică, din primele zile au început, și, din păcate, au reușit cu brio, diluarea românismului prin menajarea dubioasă a populației. Flăcăii, la 18 ani, erau încorporați în armata hunică, iar la demobilizare, dacă se mai întorceau, le aduceau mamelor drept „cadou" câte o noră ruscuță. Adolescenții, în special, băieții, erau recrutați, cam „benevol cu forța", și înmatriculați în școlile de meserii, așa-numitele „FZO", după absolvirea cărora erau repartizați la uzinele velicorosiei, înșurați și rusificați, iar bărbații care mai rămăsese erau ademeniți cu salarii „fantastice" la minele de cărbune din Donbas, și nu numai. În schmb, Rusia-mumă (sper că a pădurii) ne asigura din plin cu „dvadțatipiatitâseacinichi", ba chiar cu „piatideseatitâseacinicami" de „intelihenți" cu două clase de miriște, constituite în special din muieruște extrem de blânde în relațiile cu bărbații, adevărate sc(ro)ufițe roșii, să nu zic altfel. La scurt timp orașele, centrele raionale, cele mai mici târguri, grohăiau în exclusivitate rusește, fiind inundate de zeci de mii de creaturi din coloana a cincia, care continuă și astăzi să troneze în capul mesei. Numele oamenilor, al localităților, au fost poreclite în modul cel mai grotesc. Din nume au dispărut terminațiunile „u", „eanu", „escu" etc., fiind substituite cu „ov", „iov", „ev", „iob", „schii" și alte prămătii, mai scriam cândva că toți „morarii" devenise „melnici", musteață – usatâi etc. Acest lucru s-a resimțit abia acum 15-20 de ani, când a intervenit avalanșa celor treziți peste noapte că n-ar strica să fie români, mai curând să intre în posesia pașaportului, continuând să rămână „mu-u-ulduveni", când a început iureșul arhivistic în vederea lustruirii numelui, și de-ar fi vorba doar de o literă nenorocită, dar ce te faci cu „Melnic", „Usatâi", în special nănașul meu de cununie Nedelcu devenit „Nedzelischii". Încă nu s-a născut omul care ar promulga o simplă lege pentru a răzălui această harababură, dar te mai apuci, ce-ar putea să zică Putin?

În anii 1947-48 statul calic a recurs la altă potlogărie, inventând un jaf la drumul mare, așa numitul „zaiom", un fel de împrumut de tipul „fie-ți milă și pomană de-un calic hătulomamă", umblând cu mâna întinsă pe la mult prea calica populație, cu restituire la paștele calului. Desigur, această „filantropie" purta un caracter atât de „benevol", încât o puiță întreagă colindau satul din casă în casă, implantându-se ca lipitorile în trupul omului și nu ieșeau din gospodărie până când nu storceau dijma pentru două-trei obligații, iar apoi „uitau" că au mai fost și se reîntorceau pe la casele celor mai „darnici". Această coțcărie a durat mulți ani după zdohnirea lui Scaraoțchi-Stalin, pe cât îmi amuntesc, în anii facultății încă mi se băga pe gât acel „zaiom" din stipendia mizerabilă. Drept momeală pentru proști, periodic se organizau „un fel de două feliuri", așa-zisele loterii în care figurau numerele obligațiilor „jucătorilor", iar dacă mai ținem cont de devalorizarea banilor și schimbarea lor, această „marfă" a devenit prada rozătoarelor.

După dezastrul din anii 1946-47, după foametea organizată, după pierderea a mai bine de un sfert de populație din fosta-proaspăta colonie, mai marele tartor a conștientizat că i-ar prinde bine și sclavi cât de cât sănătoși, apți de muncă, emițând, fie direct, fie prin intermediul „ministeriului ocârtirii sănătății" răs-publicuței cui ne are, două ordonanțe. Prima se referea la chimioprofilaxia paludismului (malariei) prin administrarea obligatorie a acrihinei, un medicament de culoare gălbuie și la gust mult mai amar decât talpa iadului. Nu știu dacă am avut sau nu epidemii de „friguri", la sigur că am avut, dar ca această molimă de țânțari adusă de terfoșii „iluminiști" de prin mlaștinile imperiale, nu s-a mai văzut prin părțile noastre. Cum numai se înclina soarele spre apus, zburau ca avioanele în căutarea victimei, de era imposibil să te miști fără o cârpă afumătoare.

Cea de a doua ordonanță era referitoare la generația în creștere. După cum spuneam și altădată, jigodia bolșe-ruso-

jidovească plănuia formarea unui nou tip de om, *homo sovieticus*, cu mintea strâmbă, dar cu picioarele drepte şi o constituţie atletică, aptă pentru munca sclavagistă. Pentru realizarea acestui scop imperiul avea în dotare două arme noi inventate: pentru a strâmba mintea avea la dispoziţie şcoala, iar pentru combaterea rahitismului avea din plin untură de peşte (navele de pescuit sovietice „călăreau" toate mările şi oceanele). Continuă şi astăzi să mă urmărească gustul şi în mod special mirosul unturii de peşte, pe care tânărul felcer jidănaş Pilciu, mi-o băga forţat pe gât. Implementând această stratagemă statul urmărea scopul remanierii armatei cu tineri strâmbi la minte, dar cu arătătorul mâinii drepte bine aranjat pe trăgaci. Cât priveşte sexul frumos, arhivele demonstrează clar că lui Stălinică, şi nu numai, îi plăceau la nebunie „fetele de unică folosinţă", vânate de Beria şi acoliţii săi pe străzile Moscovei, dar şi oriunde, care în continuare dispăreau fără urmă. Apropo de picioarele strâmbe cauzate de rahitism, româncile i-au conştientizat cauza abia pe la finele anilor şaizeci. Până atunci pruncii erau „împachetaţi" ca pachetele poştale, înfăşuraţi strâns cu o faşă lungă, lată de 6-8 cm., începând de la umeri până la tâlpi, scopul final fiind dezvoltarea unui copil cu picioarele drepte. Uneori, imobilizaţi în aşa hal, copiii se căzneau în plâns, iar mămicile naive, crezându-i flămânzi, le astupau gura cu ţâţa. În una din nuvelele sale, marele zăpăcit al neamului, Ion Druţă, pomeneşte despre Lev Tolstoi, căruia i s-a imprimat în memorie cum se revolta în pruncie contra acestei „torturi".

Vorbeam anterior despre proletarii portărei Vasile Şoşu şi Nicolai Gametchi, prin satele noastre mai existau şi alt soi de vagabonzi cu de-a băutul prin sat, iar unuia i-a mers vestea nu numai prin sat, ci şi prin împrejurimi. E vorba despre David, fiul lui Vasile Secrieru, un moşneag cumpătat, din viţă de ţigani corciţi, în tinereţe hoţ de cai, dar neîntrecut meşter „încleietor" de oase fracturate, parcă îl văd şi acum cum şedea pe

scăunelul din portiță cu capul sprijinit în palma dreaptă. Dar să revin la David Secrieru, se zice că la cel sărac nu doar mâța-i curvă, care plecă într-o seară cu cerşitul păharelor prin sat, lăsând acasă soția gravidă în grija unicului fecioraş de 8-9 anişori. Pe neaşteptate o apucă facerea, fără a fi pregătită cu cele necesare pentru nounăscut, dar lucru nemaipomenit, naşte nu unul, ci patru la rând, naturali unul ca unul. Pe atunci, mai scrieam undeva, tehnologia fertilizării „în vitro" pe cuptor era identică cu cea din căruța cu fân. Rămasă fără niciun ajutor, descumpănită, fără a avea cu ce înfăşa cel puțin unul, nu ditamai patru, din lipsă de „pampers"-uri pe atunci scutecele erau confecționate din cârpe, vechituri, bucăți de pânză, îşi trimite fecioraşul în căutarea tatălui rătăcitor. Umblând din casă în casă, în cele din urmă Victoraş dă de urmele tatei, făcându-i următorul raport: „Hai, tată, acasă că mama fată ca o iepuroaică, pe unul l-a învelit în paltonul cel vechi, alți doi în suman şi pufoaică, pe unul îl ține la piept, şi zice că mai are" (surcica nu sare departe de trunchi). Drept răsplată statul i-a acordat ajutor material, vacă cu lapte, iar „fiul rătăcitor" a făcut ce a dres şi în jumătate de an i-a înhumat pe toți patru, rămânând cu vaca şi unicul fiu.

Mi-am mai amintit încă de un lucru trecut cu vederea. Munca la pământ cerea râuri de sudoare, dar eforturile erau eşalonate între diferite activități, unele erau îndeplinite cu anumite pauze, admiteau câte un scurt răgaz, altele cereau o mobilizare maximală a forțelor. Cea mai importantă dintre acestea era secerişul, care necesita recoltarea roadei în timp record, cerea operativitate, motivele fiind bine cunoscute, cum ar fi ploile cu fulgere şi trăsnete, frecvente pe la sărbătorile Foca şi Ilii Pălii, ori arşița excesivă şi uscarea spicelor, urmată de scuturarea grâului. Îmi amintesc de timpurile până la înglobarea în ocolul colectiv, când tata era încă țăran mijlocaş cu şapte hectare de pământ arabil. Era prin anii 1948-49, lanul de grâu pe un masiv de un hectar se afla

pe „Derenea", ceva mai sus de borta lui Chiva, cu unicul cosaş, tata, scăldat în sudoare, care începea cositul cum numai se mijea de ziuă până când se încingea arşiţa nemaipomenită, pentru a evita scuturarea boabelor, iar pe la chindii îşi relua munca până se lăsa întunericul, în rest ne ajuta nouă de eram codaşi, ori îşi permitea „luxul" să tragă un pui de somn. Nouă ne revenea adunarea brazdelor în snopi, legătorile le confecţionam din firele de grâu ori le pregăteam în prealabil din rogoz ori mohor, apoi snopii erau clădiţi în căi, sub formă de cruce, cu spicele în interior, exista şi un număr strict determinat, fie că 19 ori 21. Pe atunci nu existau pălării pentru „domni şi doamne", nici ochelari de soare, iar tălpile de la picioare puteau fi râvnite de cei mai buni producători italieni de încălţăminte, aşchiile ascuţite ale miriştei se tolăneau benevol înainte de a fi călcate. Oricum, fiecare spicuşor îşi afla locul în snopul ori claia respectivă, după care pământul oferea „arendă" gratuită diferitor plante pentru păscutul animalelor, spre deosebire de staulul comun, când după cea mai uşoară ploiţă răsărea un lan nou de grâu, în pofida faptului că toţi elevii, de la mic la mare, erau mobilizaţi la strângerea spicelor. Ar mai fi cazul de menţionat faptul că în prealabil, cu mult timp până la seceriş, lanul era plivit cu atenţie de orice buruiană parazitară. În continuare urma treieratul, în scopul căruia pe malul bălţii, peste drum de Doroftei Moraru, acelaşi zis Lenin, erau instalate batoza şi parovicul lui Naizer, iar snopii trebuiau transportaţi la faţa locului. După război, lucru paradoxal, pentru existenţă şi întreţinerea familiei, femeile văduve erau obligate să devină „bărbaţi", iar vacile, pe lângă faptul că erau mulse, devenise „boi", unica sursă de transport. Nu mai ştiu dacă exista un orar privitor la accesul treieratului, dar nu au prea fost conflicte între săteni. Batoza, ca orice aparat „digestiv" dispune de „gură" (zis baraban), şi vorba ţăranului „cur" pentru eliminarea paielor. Astfel că lucrul cel mai responsabil, dar şi obositor, era „în-

doparea" atentă a „dinozaurului", ca nu cumva să se înece, la care tinerii se schimbau din jumate în jumate de oră, chiar mai des, iar la fund erau neprofesioniști alde mine. Nu știu care era linia de demarcație a cotei de grâu între săteni, îmi amintesc doar că fiecare își agăța sacii la „țâța" batozei de la începutul primului snop până la ultimul.

Anul 1948 a fost un an însemnat pentru mine, am absolvit prima mea „universitate" – școala primară, despre ce fel de carte, după cum am promis, voi reveni. Nu-mi prea amintesc despre detalii, ce fel de examene am susținut, să fi fost „de Stat", ori mai curând „de Șezut", atât doar am reținut cum ne duceau prin lunca Prutului, în rând câte doi, spre școala din Branițte, amplasată în fosta casă a lui Ștelemberg, penru a susține examenele de absolvire a „stato-șezutului".

După obținerea primului atestat, am fost înmatriculat în școala de șapte ani din Avrameni, mai mult îmi place să-i zic Fandolica, astfel am trecut puntea dintr-o cloacă în alta, la care voi reveni, fiindcă până la absolvirea ei, în ordinea cronologică s-au mai produs evenimente importante.

Anul 1949 a adus un nou val de diluare a populației indigene prin „răsculăcirea" celor mai de frunte gospodari. În ziua de 5 iulie a mers zvonul că în noaptea de patru, în pădurea de la Petroșani a staționat un adevărat „roi" de mașini militare (marca americană studobecher), iar scopul fiind necunoscut, populația înfricoșată stătea cu sufletul la gură în așteptarea următoarei potlogării. Enigma a fost spulberată pe la miezul nopții de cinci spre șase iulie, când satul copleșit de vise era prăbușit în somnul cel mai dulce (unii au înțeles abia spre dimineață), mașinile cu zgomotul motoarelor „înmuțite" și lumini camuflate, însoțite de cozile de topor locale, au staționat la două porți din ambele sate Râteni. Una a fost a lui Vasile Ciubotaru cu o casă plină cu copii, nu știu ce fel de „culac" o mai fi fost, că poate și deținea ceva pământ, dar nicio „coadă" de lapte prin curte. Cea de a doua, a fost la un-

chiul David Martin, fratele mai mic al mamei, care avea până în 1944 o rafinărie de rachiu, falimentară la moment din frica de a fi numit chiabur, dar şi din lipsa materiei prime. Soldaţii, în număr nu mai puţin de doi, intrând în curte, puneau sechestru pe întreaga gospodărie, însoţindu-şi stăpânii până şi în locurile cele mai intime. Soţia unchiului, tanti Nadejda, o gospodină nemaipomenit de descurcăreaţă, pe drept cuvânt noi o numeam „jidaucă", aflând de la inchizitori ce „zestre" are voie să-şi ia, a ales maşina de cusut şi separatorul de lapte, pe care l-a prezentat soldaţilor drept un lighian de baie, iar la întoarcerea din surghiun, prin anul 1956, avea geanta doldora de bani, pe care şi-au cumpărat o casă în Bălţi, restabilirea în sat le-a fost interzisă. Îmi amintesc cum m-am trezit în toiul nopţii şi am surprins-o pe mama cu o covăţică plină cu inimi, rânze, măieri şi scurme de găină, la care, văzându-mă cu gura căscată, mi-a spus să-mi caut de somn. Nu ştiu prin ce ipostaze tragedia s-a răspândit ca fulgerul prin sat, iar rudele, vecinii, scoteau prin ferestruica din spatele casei covoare, lucruri din gospodărie, pe care le transmitea tanti Naghia. În dimineaţa aceleiaşi zile, pe la orele 9-10, aflându-mă la poartă, am auzit apropiindu-se o maşină militară şi un bocet sfâşietor de femeie, din care am deslușit cuvintele: „măi, Loghinaş, rămâneţi cu bine, că eu mă duc", era sora mai mică a tatei, tanti Mărioara, din Duruitoarea. Am observat cum soldatul i-a astupat gura, a trântit-o în caroseria studobecherului, a acoperit-o cu un brezent, iar în continuare am auzit doar un schelălăit înăbuşit. Am alergat în ogradă să-i comunic tatei, pe care l-am găsit cu lacrimi în ochi, semn că intuise tragedia. Pe aunci eram integraţi în raionul Balatina, care se întindea pe o fâşie de pământ, începând din partea de sus cu Şaptebanii, Camenca, Buteştii, Braniştea, Cobanii, Cajba (satul dobitocului Vasile Stati), iar în partea de jos se termina cu Călineştii. Apropo de termenul „Bolotino", inventat de ruşi (de la boloto-baltă) este incorect, originea lui pro-

vine de la o cucoană bogată, pe nume Tina, deținătoarea unui castel bogat în „broscăria" Balatinei din lunca Prutului, care organiza baluri, posibil şi serate de binefacere, unde se aduna spuza societății, şi provine de la „bal la Tina". „Bașcanul" raionului pe atunci era transnistrianul, renegatul aquadamigean Lazarev, iudă devotată regimului, care, pentru a mai obține vreo svastică comunistă, a supraîmplinit planul deportării de câteva ori. Rămân perplex la auzul laudelor din partea unor intelectuali de forță, inclusiv din Uniunea Scriitorilor, aduse acestui dobitoc pentru nu știu care alee şi a căror clasici, izvodite din ideea confirmării statalității mssr-âsului, ochind paralel şi în Moldova din dreapta Prutului. Nu știu câți au fost deportați din Branişte şi Avrameni, iar în Râteni, adevărații „culaci", bunii gospodari Grigore Gaşpar şi Filip Farmagiu au fost ocoliți. Enigma salvării lor am descoperit-o abia pe timpul împărăției lui Hruşciov, când aceştia s-au răsuflat, recunoscând câte piei au fost jupuite de pe spinarea lor (corupția era „inexistentă"). Mulți ani mai târziu, regretatul Todiriță Farmagiu, fiul verişorului Filip, mi-a destăinuit cum în copilărie se furişa seară de seară prin fundul grădinilor, spre casa potlogarului Fedoraş cu traista plină cu brânză, smântână, lapte, carne şi alte bunătăți din gospodărie, iar dobitocul strâmba din nas, dezaprobând calitatea. Bunurile din gospodăriile celor deportați au fost „expropriate" de către proletari, unele ar mai putea fi găsite şi astăzi prin casele descendenților acestora.

Îmi mai amintesc de un caz amuzant, un fel de râs cu plâns. Era prin vara anului 1948, cea mai de lux încălțăminte care depăşea însutit cizma de hrom era opinca, iar tata fiind cel mai dotat „cizmar" în domeniul respectiv, avea destule rezerve puse la adăpost de şoareci, fiind şi un bun cunoscător în achiziționarea materiei prime. Pe lângă toate, această încălțare sofisticată necesita şi un canon special pentru întreținere, cum în timpul zilei se usca până la duritatea fieru-

lui, de-ți ajusta laba piciorului mai abitir ca cea de balerină, seara era pusă la „murat" în căldarea cu apă, iar dimineața fiind stoarse până la ultima picătură, în interior se ajusta un mănunchiaș de paie de secară ușor jilăvite, împăturit pe toată lungimea talpei. Uitasem să mai spun că iarna, Pirigoasa ne servea drept cel mai fain patinoar, începând cu gospodăria lui Scridon Alexiof din dealul sărăturilor, vizavi de Vasile Șoșu, și încheind cu Profir Moraru și Zotic Rusu. În lipsa patinelor pentru baletul pe gheață, acestea erau cofecționate în două variante de către tata, și constau în catalige (două oase de animal șlefuite la talpă), ori patine de sârmă (pe o scândurică subțiată la vârf se îmbrăcau două sârme grosuțe), iar drept forță motrice servea un băț cu țintă la capăt, implantarea căruia în gheață asigura toate vitezele de accelerare. Mai aveam pe atunci și un câine frumos, cu o blană albă, stufoasă, iar într-o bună zi, rămas singur acasă, toată lumea fiind la prășit, am observat că javra și-a dat ortul popei. Pipăindu-l și amintindu-mi de chinul ce l-am îndurat cu opincile iarna trecută, fiind cucerit de blana lui excepțională, am decis să-i fac cadou tatei, și fără a ignora umila mea persoană, câte o pereche de opinci. Zis și făcut, târâi cadavrul în șanțul drumului, ascut bine cuțitul de bucătărie, experiență elementară acaparasem pe când asistam la sacrificarea animalelor de către tata, și mă apuc de lucru. Doar un lucru de nimic m-a dat de sminteală, soarele fiind pe la chindii, iar „opera" mea ajunsă doar la jumate, mă trezesc cu toți prășitorii în ogradă. Fără a-mi pierde firea, încurajat de fapta profitabilă, mă apropii de tata și îi raportez cele întâmplate, cerându-mi scuze pentru faptul că nu mi-am dus lucrul până la capăt, și rugându-l s-o continue el. Tata m-a ascultat atent, a schițat un zâmbet ușor, îmi făcea impresia că îi creşte inima ca o pâine la vederea unui asemenea „gospodar", fără a mă dojeni, nici a mă lăuda, a plecat și a îngropat câinele.

În aceiași ani 1948-49 hunta comunistă, care încă nu re-

nunțase la ideea inventării unui „homo sovieticus" lansată de către „homo-sexo-alzheimer"-istul Ulianov-Lenin, prin aplicarea metodelor de copulare ruso-jido-maimuțo-kenio-comuniste ale discipolilor lui I. P. Pavlov în rezervația maimuțelor din Suhumi, a continuat explorările. Iertat fie-mi faptul că mai repet, am mai scris undeva, dar pentru a se ști, referitor la ideea paranoică a lui Lenin de formare a unui nou popor, promotor al ideilor sale halucinante, fac trimitere la cea de a treia carte din trilogia istoricului rus Volcogonov cu titlul „V.I. Lenin", editată în două volume a câte 800-900 de pagini. Acesta, având acces la arhivele secrete ale comitetului central al urss-ului, pe timpul lui Gorbaciov, intrând leninist convins, după ce a luat cunoștință cu fărădelegile, teroarea înfiorătoare ale uzurpatorilor puterii în stat, a ieșit antileninist înflăcărat. Prima carte a fost destinată lui Troțki, iar a doua – hoțului de vagoane și de la drumul mare, jido-gruzinului I.V. Stalin. Conform datelor acestuia, impotentul fizic, sexual și spiritual, teroristul, ingratul și plagiatorul Lenin, pentru a-și valorifica intenția trăsnită, l-a deplasat pe un discipol al marelui fiziolog din Petersburg Ivan Petrovici Pavlov, un oarecare Ivanov, în Chenia pentru a studia fiziologia psiho-comportamentală a maimuțelor. Nu știu în ce măsură, prin ce metode „sofisticate" sovietice, a reușit să-și atingă scopul acest pseudosavant, dar la finisarea misiunii s-a întors în orașul Suhumi cu un lot imens de momiți, femele și masculi, inaugurând acea „clinică de planificare a poporului sovietic", în care se practica împerecherea acestora cu voluntarii drogați cu sovietism, care prezentau pe atunci elita revoluționară. Desigur, efectul s-a dovedit a fi nul, deși mai rămân în derivă. Recent, în timpul unei discuții cu bunul meu prieten pe o durată de peste 50 de ani, Mitică Holban, profesor, șeful catedrei de fiziologie a necuvâtătoarelor de la Universitatea Agrară, mi-a confirmat că acest lucru ar putea fi posibil, chiar ar fi văzut asemenea progenituri părăși și cu

fruntea îngustă, purtători ai patronimului „Orangutanovici". Judecând retrospectiv, îmi dau bine seama că am întâlnit şi eu asemenea „capodopere" pe la anumite posturi de conducere, în special, prin eşaloanele superioare ale puterii, dar sunt tentat să cred că aceste „rarităţi" erau promovate direct în şcolile superioare de partid din Moscova, Leningrad ori Kiev, după absolvirea cărora se căţărau în vârful piramidei. Aceste experienţe năuce (de la „nauc") au fost continuate de djugaşvilişti în toate coloniile ruseşti de prin anii 1927-28, prin urmare, au încercat implementarea lor şi în spaţiul nostru civilizat. Este vorba de acele nenorocite gospodării colective, aşa numitele colhozuri, în care era amestecat „orzul cu gâştele", lumea era înghesuită la grămadă, esenţa cărora consta în faptul că turma poate fi mult mai uşor controlată şi manipulată după bunul plac. Nu ştiu ce gărgăuni în cap o mai fi avut bărbosul Marx şi ginerele său Enghels, dar cei din urss, începând cu jidovii-fondatori din 1917, şi în continuare toţi cei ce s-au perindat până când dihania a dat ortul popii, au fost bolnavi psihici, suferinzi de grandomanie, în orice lucru pe care intenţionau să-l facă (nici unul dus la capăt) vedeau în exclusivitate doar ceva „balşoi şi mnogo". Pe timpurile lui Hruşciov circula un banc de la radioul armean, referitor la un congres internaţional consacrat problemei elefanţilor, la care ruşii participau cu raportul: „Elefantul sovietic – cel mai mare şi cel mai progresist elefant din lume". Dealtfel, şi prin părţile noastre am avut „şizoici", Nicolae Ceauşescu, nu ştiu dacă o fi frunzărit romanul lui Bulgacov „Cotlovan", dar a încercat realizarea ideii, construind „Casa românilor de pretutindeni". Pe lângă toate, în turmă mai uşor pot fi promovate invidia, concurenţa, şi turnătoria. Au început „invitaţiile" la „selsoviet", unde ţăranilor li se punea la dispoziţie călimara cu cerneală, tocul şi un petec de hârtie, iar dacă nu cunoşteai alfabetul erai „servit" din plin, oferindu-ţi o sticlă afumată. În caz conrar erai condus în „confortul" beciului. Tata a pe-

trecut mai multe nopți în asemenea condiții, iar în primăvara anului 1950 a fost impus să cedeze. Statul a recurs la altă hoție, celor care refuzau intrarea în colhoz li se repartizau cele mai proaste și mai îndepărtate pământuri. „Culacii" Gașpar și Farmagiu au fost admiși la treuca comună cu „mă rog" abia după moartea lui Stalin. Îmi amintesc de unica „neînțelegere" tragicomică din cadrul familiei noastre. La nunta fratelui Ion din toamna anului 1949 tata i-a juruit un hectar și jumate de pământ, iar la cea a Nataliei din februarie 1950 doar un singur hectar, la care a cam strâmbat din nas, dar la scurt timp statul i-a împăcat pe toți. Ambele sate Râteni formau un kolhoz cu numele „Pogranicinic", ori „Puti Ilicia", nu contează, același drac, iar drept „bascarma" în frunte îl aveam pe vecinul nostru, Michea Moraru, din același leat cu frate-meu Ion. Îmi amintesc cum între ambele sate, pe malul bălții, se realiza treieratul grânelor. Pe o fâșare de 4-5 ari era cioplit terenul de orice fir de buruiană, în centru se îngropa un stâlp, în jurul căruia se așterneau snopii de grâu pe o rază egală cu funia și suprafața celor doi cai legați de ea. Caii erau mânați din două părți opuse până ajungea funia la par, apoi schimbau direcția. După măcinarea spicelor paiele erau îndepărtate iar grâul vânturat cu lopata, procedeu strict dependent de bătaia vântului. Paralel cu treieratul cailor, țăranii măcinau spicele manual cu umbleciul (unealtă trecută în cartea roșie).

Această hulubărie colhoznică forțată a constituit lovitura de grație aplicată din spate țărânimii noastre civilizate. A dispărut păcatul furtului, totul ce era comun era a nimănui, țăranul s-a înstrăinat de pământ, estimându-l ca pe un copil adoptiv, dacă nu chiar pe unul din flori, s-a instaurat fățărnicia, munca de mântuială, pentru ochii lumii, după principiul „cum plătesc așa lucrăm", lenevia, trândăvia, îar unicul petic de pământ adorat rămase doar lotul de lângă casâ, care constituia și unica sursă de existență. Acest lucru nu a fost scăpat din vizorul brutei jidoviste și nu multă zăbavă,

pentru a-i pune pe țărani cu botul pe labe, aceste terenuri au fost limitate drastic, te puteai trezi în fiece dimineață cu doi-trei proprietari în propria curte. Astfel, acea pătură socială, țărănimea conștientă, civilizată, a dispărut în totalitate, îmi vine greu s-o spun, dar, din păcate, asta e. Spuneam despre păcatul furtului, munca era remunerată la un preț derizoriu, cu doar câteva sute de grame de pâine la „trudozi" (zi de muncă în sudoarea frunții). Circulau cântece de tipul: „la colhoz pe dealul mare, cine fură, acela are". La drept vorbind, acest ciugulit păsăresc nici pe departe nu poate fi numit furt comparativ cu amarul de bogăție pe care monstrul statalist îl jecmănea de pe spinarea oamenilor trudiți, aceștia își recuperau doar cota minimală pentru existență. Părinții își învățau copiii să nu vină acasă cu mâna-ntr-un loc. Alt lucru îngrijorător sunt consecințele acestui „furt" inofensiv, care au perturbat mentalitatea generațiilor în continuare. Cunosc un caz concret, un bărbat cumsecade, dar educat în spiritul respectiv, oriunde ar intra, îi fug ochii, unde şi ce ar fi de ciordit, un fel de hoț al propriei căciuli, important e că nu are strictă necesitate, și nu o face în proporții mari, ci doar din obișnuință, se mulțumește cu lucruri mărunte, iar mai apoi te face să înnebunești în căutarea lor. Am mai văzut chibuț și în Israel, dar acela era colhoz, adevărată gospodărie colectivă, cât ar fi ei de șmecheri, nu prea cred să se fi fraerit unii pe alții, însă mai știi, unde mai pui că președintele se repatriase din urss. În schimb primul lucru pe care erau datori să-l facă colhozurile, era achitarea „postavcei" la stat, iar pentru acest lucru arendau coloane întregi de camioane la stațiile de mașini și tractoare, alți hoți hrăpăreți (așa numitele MTS), în fruntea cărora plana însăși președintele cu drapelul roșu fâlfâind, onoare nemaipomenită. Aș vrea să mai remarc un lucru, mă uit eu la basarabenii ăștia, nu toți, cu câtă ardoare se vor în Europa, fără a-și da seama ce îi așteaptă. Vorba e că mă impun cu greu să intru pe poarta pieței centrale din

Chișinău, când mă uit la acești târgoveți amărâți cum își ridică marfa în slăvile cerului, cum îți strecoară cu zâmbetul pe buze cel mai prăpădit morcov și mai împuțit cartof și mă gândesc în sinea mea, cât de fericit ar fi cumpărătorul european, cum ar putea să le accepte toate coțcăriile? Astfel, chiar dacă descreieratului Lenin și acoliților sau din talpa iadului nu le-a reușit fondarea docilului popor sovietic implementând metodele zoofilice, prin afurisenia celor ideologice erau pe cale să „făurească" pe meleagurile noastre un nou speciment de românism basarabean – moldovenismul românofob. Faptul că au obținut anumite succese se reflectă clar în dodoniada prezidențială din anul 2016.

Nu știu dacă îmi face cinste ori ba, de fapt nici nu contează, dar în procesul de vânzare-cumpărare am fost și sunt un om ratat, dealtfel nici membrii familiei din care descind nu au profitat de acest procedeu, și nici nu l-au prea urmărit. Am slăbiciunea de a mă încrede în oameni, pot fi luat ușor cu zăhărelul, astfel că nu s-a ales din mine nici tu vânzător, nici tu cumpărător, dar nici nu regret. Îmi amintesc de anii când soția era în viață, însoțind-o la piață pentru cumpărături, cel mai reușit interpretam rolul calului școlii. Uneori mă apucă nostalgia când îmi amintesc de câte ori am fost, și continuu să fiu tras pe sfoară și din stânga și din dreapta… Prutului. Se mai întâmpla să-mi dau seama la timp de intențiile „filantropice" ale sforarului, și atunci obișnuiam să mă uit în ochii lui, să-i fac aluzie că văd prin perete, infraroșu, că îi deslușesc intențiile, dar cum vine vorba „obraznicul mănâncă praznicul", acesta își continua sforăria cu zâmbetul pe buze. Dar cât contează modesta mea persoană comparativ cu soarta sutelor de mii de români basarabeni rătăciți de „Moise" pe această aşchie de Țară! Oricum, dragii mei „stângo-dreptiști", vă iubesc așa cum sunteți, sângele apă nu se face, dar totuși rămân smerit în așteptarea zilelor ceva mai echitabile, dacă nu se vor lăsa prea mult așteptate, ori de va fi posibil acest lucru.

Aceste mofturi cer o analiză specială, ele fiind implimentate de „eliberatori". Noțiunile de chiulangie, furt și coțcărie, dacă și existau pe la noi în proporții reduse, purtau un fenomen sporadic, nu băteau la ochi. Cât privește chiulangia, îmi amintesc de un consătean, Colea Revencu, vecin cu lotul de pământ, capetele cărora coborau în bulhacul lui Filaș. Lotul lui Colea era mereu îmburuienit, iar la observațiile mamei, deși era secetă, argumenta că „e ud de prășit", chipurile pământul atrage umezeala. În schimb lucrul la clacă nu se făcea „de clacă", nu exista loc pentru chiulangii, din contra, se întreceau, care mai rapid și mai calitativ termină rândul de prășit. Furtul era de regulă domeniul țiganilor, în special la găini, dar dacă erau prinși, le legau păsările de gât și erau purtați prin tot satul. Exista un banc, cum că un țăran îi reproșa unui țigan, copilul căruia îi furase vițica. Țiganul revoltat întrebă copilul de-i adevărat la care acesta, crucindu-se răspunse țigănește „giatas bulea, șarbar, șarbar, tatăi". Bucuros țiganul zice „vezi, cucoane, copchilu jură că n-o furat". Înșelătoria era practic imposibilă din motiv că acei țărani înțelepți erau familiarizați cu obiectul cunoașterii. Puteai auzi doar în piață vreun evreu chilipirgiu întrebând, pentru a scădea din prețul cocoșului „cât vrei pi parșivu ist cu gâtu gol?". Faptul că aceste vicii au prins rădăcini adânci, poate fi explicat prin fenomenul de „turmă". Ținută în întuneric, condiții mizerabile, salarii derizorii, muncă în sclavie, aceasta trezește reflexe necondiționate de supraviețuire, imposibil de realizat fără implicarea coțcăriilor, oricum, vrem ca nemții să trăim, dar ca-n CSI muncim. Îmi amintesc despre o experiență chineză de deratizare. Erau închiși în cuști câte 4-5 șobolani, ținuți fără mâncare până când aceștia, fiind înfometați, se devorau reciproc. Când rămânea câte un singur „canibal", erau împreunați la fel până rămânea unul. Acest procedeu fiind repetat de câteva ori obțineau „canibali convinși", care se „delectau" în exclusivitate cu confrații lor. Spunea cineva că suntem țara cu cei mai ingenioși hoți,

cu un profesionalism net superior mafiei siciliene, să mai încerci să găseşti în această mârțoagă de stat pârlit miliardul de dolari, să te ducă capul şi mintea să-l sustragi, posibil şi alte două-trei neînregistrate, jos pălăria! Nu cred să fie chiar aşa, având în mână şi pâinea, şi cuțitul, trebuie să fii tâmpit cu totul să nu observi „izvorul minunilor". Mai curând e vorba de o lăcomie hienică, de obraz gros, de lipsă totală de moralitate, demnitate, respect, de patriotism nici pe departe, posibil chiar de o alzheimerizare precoce. Din păcate, pe parcursul ultimilor 70 de ani, aceste vicii se transmit din generație în generație, posibil chiar prin născare. Se zice că maternitatea din „Centrul Mă-sii şi Copchilulu" dispune de o statistică ciudată, care te pune pe gânduri. Conform acesteia, majoritatea copiilor apăreau pe lume cu capul înainte, mai rar, cu fundul, iar pe parcursul ultimilor ani, din ce în ce se întețesc cazurile când pentru început apare o mânuță întinsă şi nu face un pas înainte până nu i se aureşte palma cu un bănuț.

Pe timpuri mai exista o mârlănie sovietică cu numele „(Dez)organizarea ştiințifică a muncii" (transmisă nouă prin ereditate), în care erau înmănuncheate toate viciile enumărate, astfel, se pare că bestia antihristă a dispersat disciplina „Caracterologia" în sute de fracțiuni, conform diferitor specialități, ranguri ierarhice, socio-politice, iar membrii fiecărei grupări seamănă leit unii cu alții, parcă ar fi făcuți de aceeaşi mamă (oricum, în mamă eşti sigur sută la sută, în tată – câteodată), cu similitudini comune, pe drept cuvânt, tună şi-i adună, exemple concrete pot fi aduse cu duiumul. Constructorul va camufla orice defect ca pisica-n grâu până în momentul când îşi va încasa solda, lăcătuşul îți va monta o vechitură lustruită de robinet, telemaistrul îți va substitui un detaliu bun, ori îți va plasa o siguranță cu o durată la fel până la plecare, şi tot aşa firul poate fi continuat până în vârful piramidei. Se zice că odată, un geamgiu cinstit devenise la un moment şomer, muritor de foame, iar pentru a supraviețui

a angajat câțiva ștrengari cu buzunarele pline cu pietre, care mergeau înainte spărgând geamurile, în urma cărora repara pagubele. Dacă tot mă apropii de curtea cui mă are, am observat că și studențimea poate fi încadrată într-o asemenea ceată, de multe ori mă amuzez cu câtă abilitate încearcă unii să-și șmecherească pedagogul (vă spui eu din propria experiență), cu câtă inventivitate aplică arta de a copia, fie cu telefonul mobil, ori cu anumite chițibușuri implantate în urechi, uneori atât de adânc că recurg la asistența orelistului. Odată ajuns și la meseria cui mă are, mult aș da ca să greșesc, se pare că și unii doctorași, pentru a-și spori clientela obișnuiesc să trateze „pacienți" sănătoși tun, „îmbrobodindu-i" cu moțochine de ordinul „ciulică-bulică", aplicații cu alifii, ori turte de lut sau ceară, și tot așa la fiecare câteva luni să mai repete analizele, investigațiile și același tratament neschimbat. Dacă acestea se repetă de zeci de ori și nu mai ajungeți la semnalul „Stop!", meditați asupra situației:

Doctorul parcă-i nebun,
Pacienți-și cicălește,
Chiar dacă-i sănătos tun,
Tot ceva putred găsește.

Și după cum se zice că ziua în care nu ai râs este o zi pierdută, și dacă tot e vorba despre caracterologie, cu tot respectul față de confrații mei dotați cu simțul umorului, aș vrea să aduc câteva mostre care demonstrează că anumite „bzâcuri" sunt propice și unor caste profesionale, iar fruntași în această privință par a fi psihiatrii. Îmi amintesc de anii studenției, pe la finele anilor cincizeci, când studiam psihiatria la „durdom", care mi-a rămas în memorie drept cel mai tragicomic obiect. Urmăream cu atenție manierele, comportamentul profesorului Molohov, ale pe atunci tinerilor asistenți, dar și în general al doctorilor de rând, și observam anumite stranietăți, aveam impresia că aceștia se simt în apele lor în compania celor țic-

niți, că discută cu ei de la egal la egal. Am reținut un caz, când în timpul unui seminar, examinând o sărmană alienată, dar tânără și frumoasă foc, aceasta îi arde o înjurătură moscovită asistentului Boris Demianovici, imputându-i că nu a închis un ochi noaptea întreagă în așteptarea lui, iar el s-a dovedit a fi un laș, la care acesta îi promite solemn că seara următoare îl va avea la dispoziție. O altă șotie de care îmi amintesc, e că pe timpuri controalele catedrelor se țineau valvârtej pe linie de partid ori sindicate, și iată că îmi revine misiunea să controlez catedra de psihiatrie. Mă prezint la șeful de studii, bun prieten, fost coleg de facultate, îl pun la curent cu intenția și chiar de aveam un chestionar strict ideologizat, evit să-l pun în aplicație și o iau razna haihui, luându-l cu întrebări care mai de care mai năstrușnice, cam câți nebuni avem în „răspublică", care sunt cauzele îmbolnăvirii și incidența crescută a țicniților de la an la an, și tot așa. Vă dați bine seama, pe atunci aceste date erau strict secretizate, exista chiar o secție specială făcătoare de nebuni. Sărmanul meu intervievat pentru început făcea doar fețe-fețe, că nu dispune, nu poate, nu știe, că ceva nu e corect, dar fiindcă îmi interpretam rolul cu toată seriozitatea, la un moment îl văd că zâmbește, intuind că își zice în mintea lui „stop, acesta e clientul meu", la care am izbucnit în hohote de râs. Pentru a mă „reabilita" îi aduc un exemplu din cartea „Despre sentimentul umorului" scrisă de un psihiatru sovietic, se pare că sănătos la moment. Cică un ziarist ia un interviu unui medic șef din casa de nebuni, iar după verzi și uscate îl roagă de binevoiește să-i mai răspundă la o întrebare. Esența acesteia consta în faptul că pe parcursul anilor, în contactul permanent cu cei alienați, dacă nu cumva psihicul colaboratorilor, în special, al medicilor, ar putea fi influențat de cel al pacienților. Șeful infirmă categoric acest lucru, că e imposibil așa ceva să se întâmple, iar amintindu-și de ceva, spune cu toată seriozitatea cum că are el un adjunct care uneori afirmă că ar fi Napoleon, pe când tot spitalul știe

că rolul respectiv îi revine doar propriei sale persoane. Un alt caz hazliu autentic l-am reținut de la docentul Rotaru. Fără a-i identifica, cu adevărat un profesor, să zicem ginecolog, îi face o vizită altuia la Costiujeni. Stând la taifas, amintindu-și de una-alta, la un moment gazda îmbracă paltonul, ia geanta, pune pălăria pe cap, rugând musafirul să aștepte o clipă, dar cum e obiceiul „casei", toți umblă cu șiragul cu chei pentru a ține nebunii grămăjeoară, încuie ușa după sine. Așteaptă sărmanul oaspete ore bune după care sună în secția de internare cu rugămintea de a fi eliberat, recomandându-se drept profesor, la care rămâne tablou auzind refuzul argumentat că ei au în spital chiar și academicieni. În cele din urmă își sună colegul la domiciliu, iar acesta fericit, ospătat și cinstit își amintește gafa, sunând în secția de internare, rugând să-l elibereze, precum că acesta este cu adevărat profesor.

Prin anii 1950-52 taică-meu, ajuns la etatea pensiei (noțiune inexistentă pe atunci), era numit paznic la fățare, iar cum se lăsa întunericul eu îmi făceam „drum" până acolo, ducându-i mâncare într-o gentuță de 10-15 kg., desigur plină cu grâu la reîntoarcere. Într-o bună seară, nici nu știu cât de bună, mergând pe șoseaua centrală, ajung în dreptul grădinii lui Ațichel, unde mă „împiedic" de copacul cu mere nistreț (trecut în cartea roșie) cu niște fructe paradisiace de tipul „ia-ne, piciule", situat la trei metri de șanț. Fiind slab de înger, lipsit de forța rezistenței către ispită, fiind convins că satul sforăie adânc, pun geanta cu grâu sub gard, trec printre scânduri, urc pe o creangă mai arătoasă dinspre drum, și îmi fac sânul plin cu mere. La un moment inima mea coboară brusc în călcâie, un bărbat, cu un glas prefăcut, îmi ordonă insistent să cobor din copac. Emoția primordială care m-a străfulgerat, nici pe departe nu era gândul la umila mea persoană, cu cea mai mare plăcere aș fi acceptat o „bătaie măr" decât să-l văd pe tata în fața judecătorului. În lipsa altei variante, atent, cu sânul plin, cu cât pe ce pipele-n pantaloni, mă înfățișez în

fața „judecătorului", care nu era altul decât bunul meu verișor Gheorghe Alexiof, fiul unchiului Vasile. Într-o clipită mi s-a părut că în fața mea a căzut din cer Dumnezeu cu tot raiul și „consilierii" săi. Pe timpurile lui Stalin, nu existau plahotniuci, voronini și filați, dar furtul era aspru pedepsit, și dacă totuși se mai fura, erau „filați" în prim plan „făptașii" cu doi știuleți ori cu trei boabe de grâu. Judecățile pe timpuri (unele) erau teatralizate, cu regia „cine-o face ca mine, ca mine să pățească", noțiuni ca avocat, apărare, ori prezumția nevinovăției nu existau. Un astfel de spectacol judiciar mi s-a rămas adânc în memorie, în care putea fi implicat și tata. Doi bieți țărani din Râtenii Vechi, Gheorghe Vieru, și pare-mi-se tot Gheorghe Rotaru, de bun acord cu tata, au sustras trei saci cu grâu, ascunzându-i într-o scârtă de paie (unul ne-ar fi aparținut). Fiind prinși, judecata a decurs în „selsoviet", cu microfon și difuzoare pe toți stâlpii, norocul tatei a fost că ei au luat toată vina asupra lor. Altă gafă, care l-a stresat adânc pe frate-meu Ion, am făcut-o tot eu. Într-o sâmbătă seara, venind de la școala din Balatina, ajuns în gospodărie, acasă nici țipenie de om, inspectez toate colțurile, dau de „casa cea mare" și rămân cu gura căscată la priveliștea apărută: cămara era plină cu grâu până la pervazul geamurilor. Fără a-mi da seama că ușa era sigilată, am deschis-o minunându-mă de atâta amar de pâine, iar bădița Ion când a venit, a înmărmurit. Marele noroc a fost că a alergat într-un suflet la președintele Moraru cu mii de scuze, care l-a crezut pe cuvânt.

După cele relatate, revin la anii de școală. În clasa întâi, prima jumătate de an am însușit caligrafia, scriam pe bucăți de carton, ziare, tăblițe (plăci negre de argilă) pe care se scria informația, iar fiind însușită, era ștearsă cu o cârpuliță umedă și se imprima alt text. Din jocurile copilărești exista cel „de-a pietricelele", cel „în bumbi" era pentru fraieri, puteai veni acasă cu pantalonii în mână. Nu-mi amintesc de jocul „de-a șoarecele cu pisica", știu doar că la scurt timp „educatorii"

le-au implimentat pe cele „de-a partizanii" şi echivalentul său „de-ai noştri (naşi) şi fasciştii" (pe atunci nu existau nemţi). Ne separam în două tabere, echipaţi cu puşti improvizate din beţe de răsărită, ciocleji sau ogrinji, unii şi le meştereau din fragmente de scândură, iar în ceea ce priveşte victoria, nu-mi amintesc s-o fi obţinut vreun hitlerist.

Lista integrală a obiectelor din şcoala primară nu mi-o amintesc, atât doar că eram eminent, pentru care merite nu pot spune. Unicul inconvenient era discordanţa dintre limba vorbită în familie şi cea din manuale. Fără a intenţiona inventarea bicicletei, lucru arhicunoscut, pentru eradicarea românismului din Basarabia, imperiul ţarist, şi cu mult mai îndrăcit, cel sovietc, au inventat, vorba lui badea Cârţan: „Cine-a mai văzut graniţă în mijloc de Ţară", o limbă păsărească „ruso-maldavnită" de origine slavonă (?) a renegatului I.D. Ciobanu şi a predecesorilor săi, rămâneam tablou în vederea pronunţiei autocenzurate. Faţă de ciobanul Moţoc, ţăran din talpă, nu aveam niciun dubiu, cuvintele „cior" şi „tşior" se încadrau în graiul moldovenesc, marea enigmă era a comunistului Alexei Ungureanu. Acest ins, implantat în rubedenia noastră, căsătorit cu vară-mea Olga, fiica lui Irinaş Alexiof, care nu avea somn până a se îmbăta la limita de comă şi a-şi lăsa soţia plină de vânătăi, nu ştiu să fi păşit cândva pragul liceului, devenit directorul şcolii, avea o pronunţie autocenzurată. Rămâneam contrariat, cum de poate spune acasă „mă doare piciorul", ca să ajungi la şcoală cu „ma doari tşiorul". Ştiu doar că aveam probleme la aritmetică, în special, cu adunarea, procedura se aranja pe beţişoare ori pe degete, iar ciobanul ne lămurea cum doi „şicu" (un singur cuvânt) doi fac patru, înţelegeam prea bine cât fac două degete cu alte două, mă rog, cum vine vorba, doi cu doi, ştiu, patru fac, dar pe „şicu" un-să-l bag? Oricum, am ieşit din şcoală bute de carte, potcovit în aşa măsură că nu mi-a rămas nimic în cap.

Pe lângă scopul de eradicare a românismului, şcoala mai

era implicată în lupta cu vătămătorii nevorbitori. Exista un plan de predare la stat a pieilor de țistari, fornozari (trecuți în cartea roșie grație aportului nostru). Secole la rând țăranii au coabitat cu aceștia, iar statul cu guvernarea din Șezut i-a suspectat că le fură recolta. Îmi amintesc de acele animăluțe rozătoare, păreau chiar inteligente, cu câteva fire de păr lung pe mustăcioară, cum zburdau pe imaș, se ridicau în două lăbuțe, emanând niște sunete sâsâietoare. În timpul vacanței de vară bătătoream imașul cu căldările pline cu apă în căutarea vizuinelor acestora, în care scăldam victima până când era impusă să iasă la suprafață, unde era nimicită. Școala mai avea încă un plan nescris nicăieri, cel de colectare a semințelor de salcâm, în special cel cu păstaia lată. Altă spaimă care intrase în sărmanul stat, era gândacul de colorado, fotografia colorată a căruia era pe toate etichetele cutiilor de chibrituri. Circulau zvonuri cum că „șpigonii" americani veneau cu buzunarele pline cu gândaci, special pentru a distruge cel mai „progresist" regim.

Gimnaziul din Avrameni, proaspăt înființat în vara anului 1948, în care am fost înmatriculat, era ceva, ceva mai breaz, dar nu excela cu mari personalități. Distanța până la școală era de circa trei kilometri, pe care o parcurgeam zilnic dus și întors (circa șase km), făcând „naveta a pied". Apropo de acea navetă, din ambele sate Râteni eram o echipă de 10-12 copii, iar în lipsa ceasurilor, timpul se aprecia după poziția luceferilor. În cazul când cel mai îndepărtat copil era indus în eroare de către cei vârstnici și pornea prea devreme, în lanț erau ridicați din culcuș toți ceilalți. Se întâmpla uneori, în special iarna, să trezim din somn paznicul școlii pe la orele trei-patru dimineața, care ne aprindea focul în soba cancelariei pentru a ne continua somnul dulce. Ar mai fi de spus că printre noi erau unii cu doi-trei ani mai mari ("repetenți" de război – schimbarea împăraților echivala cu pierderea unui an de școală), care ne manipulau după bunul lor plac. O bună

parte dintre băieți, fiind deja fumători de forță, ne impuneau să le strângem chiștoace. Pe atunci țigările „la modă" pentru „proletariat" erau – *box, racheta, priboi, pamir,* iar pentru „barosani" – *kazbec.* După ce își afumau creierii de-a binelea, „colegii" se delectau, forțându-ne să fumăm și noi, reușind să ne aducă la același numitor comun. În ceea ce privește cadrele didactice, marea majoritate erau, vorba lui Arcadie Raichin, „zaușnici" (trași de urechi), care urmau studiile pedagogice la externe, și i-aș putea aprecia în modul care urmează. Învățătorul de „istoria nu știu care și nici cui", Roibu, nu prea cred s-o fi știut și el, când vine vorba de el, îmi amintesc de dialogul lui Topârceanu cu cineva: „mă, cum e numele ăluia, mă? ;– care, mă?; – ăla, mă, bou cu nume de cal?; – a, Roibu? (același Murgu)". Comentariile sunt de prisos. Apropo de acest individ, se pare că era transnistrian și cum eram obișnuiți să ne separăm de fete, le îndemna pe acestea „să se răștchire" printre noi, iar la educația fizică ordona „ni crăcănăm și fășem prisidănii", iar noi stăteam „crăcănați" ca proștii și nu înțelegeam ce ni se cere. Costică Țenchiu abia terminase gimnaziul, poate și vreo clasă de liceu, și ne preda „limba maldavnească", se pare că încerca și ceva din matemateci. Directorul școlii, Vlad Tutunaru, caz unicat, ne preda fizica, venea la lecție, își selecta băieții cei mai „copți" pentru a juca volei, iar nouă, celor mai bicisnicuți, rămași cu fetele, ne dădea indicații să citim paragraful șase până la al șaptelea, am „înțâles tăt", iar la examen, „examenatorul și examinatul" neam privit ca muții unul pe altul și m-am ales cu nota „patru" în condică. Unica învățătoare de la care m-am ales cu câte ceva a fost Claudia Sprijaucă, colega de gimnaziu de la Botoșani a sorei Liuba, ne preda franceza, de la ea am însușit pronunțarea corectă a cuvintelor, care mi-a fost de mare folos mai târziu. Cât privește etapele politizate ale școlii sovietice, de cea de octombrel habar n-am avut, de cea de pionier îmi amintesc doar că în cadrul unei scenete „teatralizate" în ajun

de revelion, diriginta de pionieri, Maria Sterpu, mi-a oferit și mie un rol „fulger" cu o rugăminte pentru un cadou către moșul: „Dă-mi și mie, moș Gerilă". Moșul binevoitor îmi oferă o cravată pionierească, bucurie mare, iar la finele „spectacolului" diriginta mi-o retrase. Mai clar mi s-a imprimat în memorie aderarea „benevolă" la comsomol, demonizat în popor drept o organizație antihristă, care impune tinerilor să calce icoanele în picioare, să spurce lucrurile sfinte și alte drăcovenii. Nu pot tăgădui că asemenea atrocități să fi avut loc pe undeva, ei bine, noi eram opriți ca ostateci după lecții, flămânzi, înghețați, cu cerneală, toc, coală de hârtie și rămâneam captivi până ce semnam cererea. Prima care a semnat cererea cu pieptul deschis (se pare că până mai jos de buric) a fost Varvara Văzdăuțan, fiică de „proletar", nu cred să fi făcut carieră strălucită. Cum am scăpat cu onoarea nepătată nu-mi dau seama, probabil m-a salvat retardul fizic cauzat de cumpenile suportate. Astfel, generația mea, am depășit primele două etape de, să zicem, educație școlară, fără a ni se deschide o cale luminată, care ar putea fi trasată pe parcursul vieții, noroc de cei care au avut ce lua de acasă. Dar, ironia soartei, pe parcursul examenelor de absolvire, directorul școlii ni-l prezintă pe reprezentantul secției raionale de învățământ, care ne ține un discurs întreg referitor la criza de cadre pedagogice, așa că cei care doresc să îmbrățișeze această profesie sunt așteptați cu brațele deschise imediat după terminarea școlii. Doamne Dumnezeule, nici prin vis să-ți treacă asemenea ocazie, după atâta amar îndurat, tifos, râie, foamete, echipați la moda „a la fundul gol", cu creierele „dezinfectate" și bine spălate de „urgia" trecutului, o bună parte din colegii mei, au tras adânc aer în piept, și-au suflecat mânecele și au purces la transmiterea „noianului" de cunoștințe „acumulate" pe parcursul celor șapte ani, întru „iluminarea" și spălarea creierilor noilor generații, și „fericirea" acestora.

Acum aș vrea să fac o scurtă analiză a faptului, cum am

ajuns în situația tragicomică, ca studenții mei de la medicină, la vârsta de 21-22 de ani, după cei 25 de ani de „derimocratizare", să aibă tupeul, să nu zic altfel, ca în data de 23 februarie 2015 să mă felicite cu ziua armatei sovietice, și sunt convins că nu e un caz unicat, asemenea gogomănii există în toate universitățile. În primăvara anului 1944, când epidemia ciumei stacogii s-a extins prin părțile noastre, noi am rămas orfani nu numai de tați, care le-au servit rușilor drept carne de tun, ci și orfani de minte. Toată floarea societății, toată intelectualitatea, majoritatea celor mai de frunte gospodari au trecut Prutul. Mai mult, cei cu scaun la cap, care din varia motive nu au reușit să emigreze, la fel și cei pescuiți prin România de către secăturile jidovului bălțean Lev Oighenștein (Leonte Răutu), chipurile pentru repatriere, fără niciun popas au fost duși la urșii albi. Astfel, în serviciul pedagogic s-au înrolat cei loiali, care au acceptat colaborarea cu necuratul, posibil chiar i-au întâlnit cu pâine și sare, majoritatea cu gimnaziul absolvit, în cel mai bun caz și cu vreo clasă de liceu, ori cei care nu au avut altă ieșire din situație, camuflați în surdină, dar și din cei, după cum spuneam, cu două clase la împăratul Neculai. Dacă mai pui la mână și asocierea pe parcurs ai colegilor mei de „semiletcă", aluatul este bine adunat, cum mai bun de copt. În continuare cei cu studiile medii neterminate, fie prin școala de seară, fie prin externe la diferite colegii (diploma echivala cu atestatul de zece clase) obțineau document de studii medii. Metoda urecheților „zaușnici–externiști" de a obține diplomă de studii superioare fără a-și „viola" prea mult bunătate de creieri era cea mai solicitată și relativ ușoară. Se cereau doar câteva lucrări de control (apă chioară „stoarsă" din manuale) trimise prin poștă și două sesiuni de examinare pe an, remunerate de stat prin păstrarea salariului, la fel și câteva examene susținute cu orătănii de pe lângă casă și damigene cu alcool. Mai mult, acești proaspăt deținători de atestate ori diplome dintre colegi, unii setoși

de carte, au asaltat instituțiile superioare de învățământ, iar după absolvirea acestora, indiferent de ramură, criza acută de cadre fiind la fel resimțită, erau admiși în doctorantură la staționar, în continuare având posibilitatea de a trece la externe, astfel îmbinând lucrul științific cu pedagogia. Pentru obținerea acestei cariere se cerea doar să fii docil, devotat partidului, să-i elogiezi cât mai des în gura mare pe înalții făuritori ai „că-cauzei" comuniste, neapărat membru de partid, mare activist, fie și „durac", dar neapărat „s inițiativoi", să molfăi cât mai mult rebut pe la adunări, într-un cuvânt să fii un bun tăietor de frunză la câini. Unii șefi de catedre, șovini înverșunați, intenționat îi selectau pe cei mai proști, ca apoi să-i arate cu degetul, priviți, cadrele voastre naționale! Cunosc un caz concret, filozoful Șceglov, transferat de la Universitate la Institutul de Medicină, vă las plăcerea de a-i identifica discipolii. Dacă la „amarul" de literatură inclus în programul școlar mai asociem și lista cărților citite, constituită doar din două titluri „Vasioc trubacioc" și „Timur și comanda lui", coeficientul intelectual al acestora devine transparent. Aici cred că ar fi locul potrivit pentru o altă epigramă:

Ca să-și potoale cheful,
Între ei se bat,
Cum să-și lingă șefu-n
Cur-meziș și-n lat.

Prin urmare, procesul educativ s-a derulat prin jocul „de-a capra", ne-am educat prost pe prost și, culmea, ștafeta se prelungește și în zilele noastre, doar cu o mică diferență, prin „pusul pe cheptul copchilului". E binecunoscut faptul că o societate progresează doar în cazul când copiii sunt mai deștepți decât părinții, iar nepoții mai deștepți decât unii și decât alții, în caz contrar evoluția stagnează, intervine jocul „de-a capra". Astfel, luând în considerație lipsa inițială de cadre naționale bine pregătite, promovarea jocului respectiv

prin aprigul război informațional al rușilor, pe care noi l-am pierdut din start, predându-ne fără nicio împușcătură, la fel faptul că pe parcursul celor 25 de ani de „derimocratizare" comisia electorală a rămas neschimbată, cu sediul la Moscova, nu îmi rămâne decât să prezint strofa de încheiere din fabulația mea „Carul cu proști":

E dureros și pare cam bizar,
Dar mai târziu s-a constatat cu mult amar,
Că legificatorii ce-au muncit cu har
Erau chiar inșii dispăruți din car.

Oricum, chiar dacă par a fi pesimist, sunt departe de gândul de a-mi pune chistolul la tâmplă și în pofida faptului că mi-aș dori ceva mai bine, mă rog, vrabia mălai visează, ar fi o naivitate din partea mea să nu recunosc saltul enorm făcut de tineretul de astăzi, așa cum au fost struniți cu zăbalele în gură, când văd această mișcare civică, îmi crește inima ca o pâine. Mă rog, „a vrea" înseamnă mișcare, iar atunci când nu mai vreai nimic, vorba lui Gică Petrescu: „mori și nu trăi nebun, mori că numai mort ești bun".

Scopul educației comuniste era cel de a mă îndobitoci, de a mă mancurtiza, de a-mi amputa sentimentele de demnitate de neam, limbă, obiceiuri, tradiții strămoșești, și dacă nu m-am lăsat prins definitiv în mrejele acestei caracatițe, meritul este al providenței, care, după ani buni de întârziere, m-a trezit, și văzând în ce hal fără de hal am ajuns, m-am făcut autodidact. Din lucrurile însușite în școală am reținut doar cum nechează și cabrează armăsarii lui Prjevalski, cât cântărește fundul oii „curdiuc" (Asia Mijlocie), îi ziceam altfel, și cât lapte la o mulsoare dă vaca din Vologda, fără a specifica din oraș ori de la sat, dacă nu greșesc, se pare că era vorba și despre o întrecere stahanovistă între cele urbane și rurale, care dintre ele dă mai mult lapte, stă mai cuminte la muls și solicită buhaiul în timp record, despre patrupedele autohto-

ne nici pomină. Vă dați bine seama câtă minte puteam aduna din cele nouăsprezece mămăligi ale lui I.D. Ciobanu, ori din „luminația cui îl are" de Andrei Lupan.

Vorbeam despre ideea schizofrenică a graseistului Ulianov, deşi nu sunt tentat să cred în reuşita zăpăcitului fiziolog Ivanov, mă poartă gândul la Alfred Nobel, în cazul când acesta ar fi instituit în testamentul său un al şaselea premiu pentru cea mai odioasă porcărie, beneficiarii nestrămutați din an în an ar fi ruşii, inventatorii şi succesorii sovietismului „triumfal", prin înscăunarea la nivel de stat a metodei politice prioritare „Dezinformația", lighioană care a împânzit întregul glob. Îmi vine să cred, dacă aceştia vor mai continua o perioadă de timp mancurtizarea aşchiei de pământ cu pretenție de țară prin războiul aprig informațional, nici maimuțele din Suhumi nu se mai cer. Privesc consternat la gloata cu placatele „Libertate lui Ilan Şor", sloganurile vendetelor Dodon, Usatâi, şi parcă îl văd imaginar pe Ivanov „muncind" în sudoarea frunții în propriul laborator.

Pentru a defini cât se poate de elocvent sistemul educațional respectiv, voi cita un fragment din prefața cărții mele „Staniştea proştilor", întocmită de mai tânărul şi bunul meu prieten, bibliofilul Alexandru Horațiu Frişcu: „Pentru cei mai tineri care au avut norocul să se nască mult mai târziu, vreau să prezint câteva titluri de carte, cu care bolşevicii au pornit la crearea omului nou: „Dila-ntuneric la luninâ" (F. Malai), „Frăsâna tractoristă", „Când calul râde" şi „Mama" (mai curând „pi Mă-sa") de Ion Cana, „Cu şiocanu tioc şi tioc" (N. Culai), „Jespili încâ bâzâi" (D. Milev), „Pionerâi în țăh" (L. Corneanu), „Deşteptarea" (A. Lipcan), „Deadea Colea prinde-muşte" (L. Casil), „Socotealâ copchilărească – carte de aritmeticâ" (Golubenco), „Mânuirea alghebrii" (K.Lebedințev), „Himia în şcoalâ di trudâ" (E. Hotinschi), „Dispri doghitoaşi" (M. Barâşeva), „Pi tractori călari" (P. Ijațcki), „Învățălnic pi naturoştiință" (colectiv di avtori), „Cuvântelnic orfografic moldovnesc" (I. D. Ceban), şi tot

așa. Mai adăogați aici și o istorie falsificată scrisă de venetici și „șantiști", precum L.V. Cerepnin (Reazan), N. A. Mohov (Krasnodar), D. E. Șemeacov (Gorki), S.P. Trapeznikov (Astrahan), A.M. Lazarev (Tiraspol)… – vă dați seama, citind astfel de cărți bezmetice, e foarte greu să eviți prostia.

Ocupantul, vrând a se da deștept în fața celor ocupați, deseori punea în cărți minciuni adevărate, minciuni promovate cu obstinație până-n ziua de azi. Deseori descoperirile și invențiile străine erau trecute drept opera rușilor. Deschideți manualele școlare de fizică și veți vedea că locomotiva a fost inventată de rusul Polzunov, și nu de inginerul scoțian James Watt, că becul electric a fost opera rusului Ladâghin, și nu a americanului Edison, că radioul e al rusului Popov, și nicidecum al italianului Marconi, că automatul a fost inventat de muncitorul rus Kalașnicov, și nu de un inginer neamț, Hugo Schmeisser, cel mai bun constructor militar al lui Hitler, capturat de spionii ruși și dus la uzinele militare din Ural, iar bazele televiziunii au fost puse de rusul Zvorâkin, și nu de americanul Philo Fransworth, care a tranmis primele imagini electronice.

Rusul nu se lasă până nu se vede prost. Pentru dânsul e puțin că ți-a secat sufletul și ți-a dezumanizat ființa, lui îi mai trebuie ca tu să fii și țicnit. Prin toate mijloacele s-a urmărit obliterarea memoriei și obscurizarea adevărului încât, până la urmă, să se șteargă deosebirea dintre victimă și călău. Cu părere de rău, aceste eforturi au dat rezultatele scontate. Treptat nemulțumirile și indignările firești ale anticomuniștilor, printr-o malefică simbioză uitare-iertare, s-au surdinizat și prin persuadare călăul și victima au pactizat. S-a făcut totul pentru a nu distinge victima de călău. Astfel, sunt ori toți vinovați, ori toți inocenți – care și cum îi place. Dacă noi purtăm totuși vreo vină, atunci doar pentru faptul că am fost naivi și creduli. Am crezut orbește în tot ce ne-a spus Ivan, dar Ivan este mare meșter la spălare de creier. Ne-a spus că

noi suntem moldoveni, nu români, noi am crezut. Ne-a spus că el ne-a eliberat, nu ne-a ocupat – noi am crezut. Ne-a spus că el ne este frate, iar românul din Țară ne este dușman de moarte – noi am crezut. Ne-a spus că foametea, deportările și omorurile în masă sunt floare la ureche pe lângă palma jandarmului român, noi și pe aceasta am crezut-o, și tot crezând așa, ne-am trezit că am fraternizat cu călăul. Se vede că noi, strănepoți de oieri, am luat ceva din naivitatea și obediența oilor. Îmi vine greu s-o spun, dar n-am încotro…"

Iată deci o mostră concretă referitoare la procesul educațional implimentat de șantiștii transnistrieni de ordinul „serbi seapa în seaun" veniți să suplinească breșa artificială apărută în problema cadrelor. După ce ne-au nimicit nu numai floarea, ci și tulpina înmugurită a intelectualității, autohtonii pierzând accesul autoadministrarii, în ajutor rapid a sărit toată pleava transnistriană, ocupând în scurt timp posturile-cheie ("dacă vrei sâ șii menestru treb sâ șii di piști Nestru"). În același timp, criza tăietorilor de frunză la câini fiind atât de profundă, de timpuriu a fost inaugurată „Aquadamia" din Brânzenii Vechi, un fel de colegiu de „agrostologie", forjerie de cadre zis naționale, care a inundat masiv „cu băgători de seamă" nu doar economia, ci și alte sfere, inclusiv cultura și știința, iar zestrea acesteia mai poate fi întâlnită la tot pasul și astăzi (dispun de exemple concrete). Comentariile sunt de prisos. Cu această ocazie prezint un stih compus pe timpul „riviluției" agrocomuniste ghidată de Moțpan, Snegur și Lucinschi:

La sfat cu „boborul"

Circulă prin lume o nostimă-ntrebare:
Agrocomuniștii, ce nație-or fi oare?
Și-a doua încă, studii de au superioare,
Că-atât de mult, „sărmanii", pentru „nărod" îi doare?
Răspunsu-i fără echivoc: îs „mu-u-ulduveni"
Cu studii la „Academia" din Brânzeni.

Aș putea fi de acord cu colegul meu, Alexandru Frișcu, care spune că noi, strănepoți de oieri am fi preluat câte ceva din obediența oilor, chiar aș fi înclinat să cred că și din cea a porcinelor, dacă nu cumva chiar din ambele surse. Medicina confirmă că pe scara biologică porcul e doar cu un fucel mai jos față de om. Psihologia medicală figurează cu o noțiune foarte convingătoare, cea a „porcului interior". Drept exemplu, vreai să strângi praful cu aspiratorul, iar grohotina te oprește, ce te-a apucat, nu vezi că e destul de curat, chiar crezi că arde în această clipă, mâine doar tot e zi? Ori să zicem că sună deșteptătorul, sari ars din pat, iar porcotina, te calmează: Ho Țară, că nu dau turcii, încotro te izbești, nu arde nimic, fii cuminte, închide ochii, liber mai poți dormi încă cinci minute, astfel adormind buștean. Și totuși, la drept vorbind, nu prea cred să fi preluat această latură direct din obediența oilor, mai curând nu știu de prin care epocă ni s-a cuibărit în suflet îngăduința, modestia exagerată soră cu naivitatea, să nu spun altfel. Au rușii în comportamentul lor niște metode îndrăcit de mieroase de a te „înfrăți". Citisem undeva despre acest lucru, în care se spune că rusul este cel mai slab atunci când se rățoiește și bate cu pumnul în masă (observați comportamentul lui Putin) și se simte în apele sale, deține cozul din mânecă atunci când te cuprinde, te mănguleşte, îți promite marea și sarea, te numește „frate", iar cu un zâmbet angelic pe buze, îți bagă sula-n coastă. Am pierdut războiul informațional grație faptului că suntem un fel de „lasă-mă să te las". Anume pe această latură a caracterului nostru au mizat păgânii, ne-au decapitat intelectualitatea, au făcut un pescuit valoros printre „sticleții" noștri, rămași fără dresor, i-au dezinformat, le-au inoculat adânc în suflet românofobia prin „copleșitoarea palmă a jandarmului" care părea mult mai distrugătoare decât tunul nebunului, i-au asmuțit asupra celor inocenți, ne-au învrăjbit, iar apoi s-au aciuat în fotolii moi, delectându-se cu râsul în barbă referitor la războiul nos-

tru fratricid. Cel mai bine ne-a pus-o în frunte fostul ambasador german în Moldova Mattias Meyer cu ocazia recentului furt al miliardului/delor din BEM, atenționând că de s-ar fi furat doar o mie de dolari în Germania, toți nemții ieșeau în stradă, noi am așteptat cu „capul plecat sabia nu-l taie, dar ce folos e oare ditr-un cap de oaie". Referitor la mancurtizarea mioritică a neamului cui ne are, îmi amintesc de un banc din seria radioului armenesc. Cică se iau la harță doi directori de uzine mari, unul sovietic şi un american, în care acesta îi reproșează rusului, ce se întâmplă cu muncitorimea sovietică, sleită de puteri în munca de sclavie, cu salarii mizere, duc o viață de calic, fără a se revolta prin greve, a recurge la sabotaj, iar rusul îi argumentează cum că la mijloc e rodul educației marxist-leniniste, toți conştientizează că la moment țara este în ananghie, dar cred în viitorul luminos al comunismului. Fără a se lăsa convins americanul propune să facă schimb cu locurile. Cum a procedat rusul în America nu se comentează, în schimb americanul ține sub observație mersul lucrurilor. Cum situația decurgea din prost în şi mai prost, la câteva luni, de comun acord cu organizațiile de partid, comsomol şi sindicate (unanimitate sovietică) convoacă adunarea generală, anunțând drept pedeapsă tăierea salariului la jumătate. Problema pusă la vot, obține unul unanim, la care americanul rămâne descumpănit, nicio replică publică. La alte 3-4 luni, productivitatea muncii fiind aceeaşi, o altă adunare cu decizia de a anula în genere salariul şi a organiza nişte cantine pe lângă uzină, cu acelaşi vot unanim, iar americanul îşi iese din pepeni. Mai trece o habă de vreme cu aceleaşi „succese", o nouă adunare, unde li se comunică falimentarea uzinei, că ei nu merită nici acea ciorbă nenorocită şi că s-a luat decizia de a-i spânzura pe toți. Votul fiind de aceeaşi sorginte unanimă, niciun murmur public, americanul rămâne debusolat, iar la un moment observă în fundul sălii o mânuță ridicată timid. Voios nevoie mare, că acuşi începe revolta, îi oferă cuvântul,

dar rămâne stană de piatră când acesta pune problema frânghiilor, li se oferă de la sindicate ori să-şi aducă de acasă.

La drept vorbind, nimic nou, netrebnicii au făcut uz în totalitate de experienţa englezilor în colonizarea indienilor, conform căreia aceştia i-au învrăjbit trib cu trib, iar măcelărindu-se reciproc, au fost luaţi cu mâna goală, tactică descrisă cu lux de amănunte de Fenimore Cooper în romanele sale. Am rămas de râsul găinilor referitor la noţiunea de „şefie" şi „şef", cum vine vorba, dai cu cuşma într-un şef şi nimereşti într-un prost, îmi face impresia că această secătură privilegiată se înmulţeşte prin rizomi, de la un tâmpit la altul, pentru a vă convinge aruncaţi o privire fugară prin Parlament. Cu adevărat gură de aur cântă interpretul Pomohaciu „a fi şef e-o întâmplare, a fi om e lucru mare!". Mai e ceva, uneori de multe ori auzi morala unora: ce te-ai legat de ruşi, doar sunt şi ei oameni, au făcut ei ce au făcut, aşa au fost timpurile, şi? Cât priveşte ultima versiune, personal am auzit-o de la mulţi din cei ce au nu un singur exemplar, ci o cocină întreagă în interior. Nu ştiu cât de corect ar fi, dar aici aş putea invoca şi sindromul Helsinchi, prin împăcarea victimei cu călăul. Iată încă destule argumente în favoarea studenţilor mei, care nu au prea avut ce lua de la înaintaşii lor, felicitându-mă cu ziua hoardei sovietice.

Acum câţiva ani discutam cu mai mulţi prieteni de la diferite universităţi despre starea deplorabilă a studiilor. Credeam că aceasta se întâmplă numai la noi, dar colegii m-au convins că aceeaşi situaţie este peste tot. Mi-am amintit de zicala francezilor, în care se întreba dacă toţi corsicanii sunt hoţi, răspunsul fiind: „Nu, doar Buona Parte". Cam în aceeaşi măsură sunt constituite peste tot cadrele, din foşti „activişti", secretari de comsomol, de partid, preşedinţi de sindicate, şefi de curs, nu fără cumătri şi feciori de bani gata, şi mulţi alţi „ajutori de ajutori de băgători de seamă". Spuneam cândva, că înainte de a numi orice comisie, fie de atestare ori examinare,

ar fi de dorit testarea membrilor acestora, mai mult, să prezinte obligatoriu lista cărților citite. Dacă Maia Sandu ar aplica acest test, nu doar școlile, ci și universitățile ar rămâne cu sălile pustii. Nu e un secret, că există doctori „handicapați", pardon, hab-bilitați, cu suficientă pregătire în materia îngustă, iar de vine vorba de cultura generală, rămân cu gura căscată, în loc de listă a cărților citite îți prezintă o hârtie albă, „nici tu Vasioc, nici tu Timur". Apropo de categoria acestor „savanți învățați", prin anii 1990-91, când „tronam" în postul de viceministru al sănătății, un profesor din București mă întreabă contrariat despre proveniența termenului „habilitat", la care îi răspund în glumă, după cum urmează:

Acest fapt să nu vă mire,
Pentru-a fi-n deosebire,
Românescu-al doilea stat,
Comuniști-au inventat,
Nu doar noua națiune,
Ci și-o nouă noțiune –
De doctor handicapat,
Mă iertați, habilitat.

Nicidecum nu pot accepta existența acestui termen deșucheat, cuvânt practic inexistent în dicționare, cu unica excepție rar întâlnită, a cincea roată la căruță, în cuvântul „abilitat", unde figurează un „germanism" asemănător, un fel de „docent". Această trucare vicleană poate fi ușor urmărită prin activitatea mai marilor „sugaci", care nu se lasă înțărcați nici în ruptul capului de la țâța stearpă postmenopauzală de sorginte sovietică. Au revenit țările baltice, de nu mă înșel, Georgia și Armenia, la unica noțiune de „doctor", iar ca lucrurile să difere de cele din Țară, fie și cu fundul în sus, ai noștri „bașcani" țin morțiș să mențină statalitatea acestei caracatițe pârlite, mai curând pentru accesul la „treuca minunilor", și trag cu coada ochiului, ce va zice Moscova. Dar ce te faci

dacă misiunea universităților este de a pregăti OAMENI, nu doar specialişti cu fruntea îngustă. Din alt punct de vedere, dacă urmăreşti scara relelor, ajungi la for-r-r-r-r-năitul şi mâr-r-r-r-r-r-r-lănitul Lenin, care după cum spuneam, era călăuzit de ideea schizofrenică de invenție a unui popor nou, sovietic, eradicând totalmente inteligența rusă, intenționa să coboare balastul rezidual la nivelul analfabeților, şi nu invers. Dacă stai strâmb şi judeci drept, salariul unui învățător nu mai era ca pe timpuri la nivel de „cocon", ci se apropia de suta de grame la ziua de muncă a colhoznicului, iar pentru a supraviețui, sursele de existență erau stoarse prin sudoarea frunții din pământ, chiar dacă conspectele pregătite cu mulți ani în urmă începeau să prindă la mucegai, astfel devenind egali cu țăranii de la coarnele plugului, iată frământarea minții lor:

Pedagogie rurală
Profesoru-i necăjit,
Mintea-i pe coclauri dusă,
Că e timpul de prăşit…
Şi Rujana lui nu-i mulsă.

Şi totuşi, cine suntem noi, cei care am împânzit lumea cu creiere luminate, noi, locatari ai celui mai fertil spațiu pentru naşterea celor mai sofisticate „computere vii", care, pe de o parte, au fost infectate premeditat cu viruşi, iar, pe de alta, ducem lipsă de programatori, caz în care cât de bun ar fi computatorul, fără program devine hârb. Savanți, scriitori antici, arheologi, în majoritate străini, prin operele, descoperirile lor, ne pun pe tavă argumente de netăgăduit despre trecutul nostru glorios, iar noi parcă am fi luat apă în gură, tăcem ca prostul de teamă să nu ne cunoască lumea. Oricum, chiar dacă o facem pe prostul, cel puțin de-am face-o pe „Ionică cel prost", asta da, înțeleg şi eu, ar mai merge. Accentuez acest lucru, că cei care ne „bârfesc" de bine sunt doar străinii, şi nu ştiu ce interes ar avea s-o facă atunci când prea bine se

cunoaşte că oricine îşi trage jăratec la propria turtă. Se zice că strămoşii noştri, fie daci, geți, havi ori mai ştiu cum ne-ar mai numi lumea, au locuit în Grădina Edenului, au stat la masă şi au creat planuri vitale înpreună cu Dumnezeu, că Dunărea e râu sfânt, iar costumele populare de culoare albă sunt cele ale îngerilor, cum că Atlantida scufundată ar fi la „o aruncătură de băț" de Constanța, fie acestea şi un vis fantastic de frumos. Cu certitudine, se ştie că noi nicicând nu am fost nomazi, iar descoperirile arheologice, cultura Cucuteni demonstrează clar că suntem aici de la începuturi, cu peste cinci mii de ani până la Hristos, din contra, hoarde întregi de venetici neau înconjurat, ciuntind la prima ocazie câte o halcă bună de teren, că noi am fi „buricul" Europei, că izvorul civilizației a pornit de la gurile Dunării, şi câte şi mai câte, dar în loc să ne mândrim, noi ne ferim ca de râie. Cu adevărat „chici gios şi faci ca trenul", mă întreb uneori prin care coclauri am găvozdit noi românismul de altădată, mă refer la cei 106 ani de corvadă şi surghiun, ținuți în întuneric, când alfabetul latin era anatemizat, puținele şcoli serveau drept ghetouri de rusificare, româna izgonită din program, când şi lui Dumnezeu erai impus să te rogi într-o limbă păgână, țăranii găsind refugiu în inochentism, ca până la urmă să rezistăm, uzurpatorii fiind nevoiți să ne redea şi limbă, şi alfabet? Există popoare cu diferite obiceiuri, tradiții, dar care îşi păstrează cu sfințenie identitatea națională. Să luăm americanii, care nu prezintă o națiune, ci mai curând o adunătură de oameni, dar îşi onorează glia, țin la prosperarea propriei economii, preferând să cumpere produsele de origine autohtonă. La noi tot ce e străin, fie şi „rahat", pe prim plan e întrebat. Însă mereu îmi dau pinteni răspunsul la întrebarea constantă, cine am fost, de unde am coborât şi la ce fucel de scară am ajuns de nu mai ştim dacă provenim de la maimuță, ori lucrurile s-au inversat? Halal de noi, dacă am ajuns ca cei coborâți de pe copaci abia un mileniu în urmă să dea busna în casa cui ne are,

cei care încă nu atinsese nivelul „intelectual" al lui Tarzan, să pretindă a ne „civiliza". Şi după toate ce noi, proroci cu „buricul" Europei, i-am înzestrat cu atâtea minți luminate, îmi vine greu cu ce să încep, să zicem cu Petru Movilă (poreclit Petro Moghila), cu primul academician Dimitrie Cantemir şi fiul său Antioh Cantemir, primul diplomat şi poet liric al rușilor, cu Nicolae Milescu Spătaru şi nepotul său, fondatorul microbiologiei ruse, savant cu renume mondial (porecliți Mecinicov), marele terapeut, fondator al catedrei respective din Kiev, Nicolae Străjescu (cu terminațiunea „o la codă"), Ciaicovschi şi Capița din Dondușeni, şirul poate fi continuat, dacă mai pui la mână şi pe „ai noştri ca brazii" pescuiți cu fusta-n cap, iluzia de a-ți asuma rolul de „iluminator" pare a fi un lucru paranormal de ordinul „durdom"-ului. Până la urmă, Chiril şi Metodiu, care le-au plămădit alfabetul, la fel erau călugări bizantini de origine română.

Aici aş vrea să mă opresc pe scurt la „dragostea" rușilor față de noi. Probabil că aşa ne-a fost hărăzită soarta ca după revenirea rușilor din căderea de pe copaci, să nimerim sub cizma lor. Pânzele acestora au fost umflate de mai mulți curenți favorabili, începând cu destrămarea Imperiului Bizantin şi neîncheiate încă odată cu alegerea lui Do(n)don la președinția cui ne are. În intervalul acestora au mai beneficiat încă de nenumărate beleli ale neamului nostru, cum ar fi trădarea grecilor care au vândut pe trei arginți Moscovei Patriarhia Constantinopolului, invaziile devastatoare ale hoardelor tătare, în special, ale turcilor, altă trădare din partea țărilor europene, care în adâncul sufletului se bucurau de victoriile noastre, oricum, eram un bastion în poarta Europei, fără a mişca cel puțin un deget pentru a ne veni în ajutor. Situația disperată i-a făcut pe predecesorii noştri să fie în permanentă căutare a unor vecini, care ne-ar servi drept pavăză, şi aceştia nu puteau fi alții decât rușii, dar după cum spuneam, căderea de la înălțime le cam şubrezise forțele, aveau nevoie de ajutor re-

convalescent. Primul filantrop a fost Petru Movilă, care după tot prinosul adus s-a ales doar cu porecla de Petro Moghila. Cel de al doilea a fost Dimitrie Cantemir care a rămas dezamăgit de „prietenia" lui Petru, chiar până la urmă, disprețuit și dezonorat de acesta. Așa-zisa prietenie a acestora a fost încheiată în anul 1711, în timpul luptei cu turcii de la Stănilești, când au pus boii în plug. Fiind încolțit în permanență de turci, având experiența seculară de luptă a românimii, cunoscând călcâiul lui Achile al turcilor și mizând pe forța armată a Rusiei, Cantemir era convins în izbândă. Prezentând planul de luptă, marele lui ghinion a fost că s-a lovit de îndărătnicia acelui țar „samodur", adevărat țap încăpățânat, care a întors totul cu fundu-n sus, pe de altă parte, muscal-ii (insectă mamifer provenită din împerecherea calului cu musca), fiind mahmuri după îmbulzeala la treuca cu licoarea lui Bachus, la nu știu a câta împușcătură s-au pomenit încercuiți. E binecunoscut faptul că omul gospodar își sporește averea, iar nebunul adună arme, tot astfel bugetul Rusiei, deși nu este amenințată, are deschidere liberă în prim plan pentru militari.

Cea mai sofisticată armă a rușilor este țeava focoasă a blondei. Nu se știe care era culoarea părului Ecaterinei I, probabil blond, se cunoaște doar că în timpul războiului cu Carol XII, soțul ei a fost omorât (ambii de origine letonă), iar ea devine spălătoreasă în armata rusă. Fiind înzestrată cu cele mai alese farmece ale sexului frumos, trece din mână în mână printre soldați, în continuare ștafeta urmează printre generali, iar în final devine amanta lui Menșicov. În timpul unei vizite a lui Petru I la curtea acestuia, îi cade cu tronc la inimă, înaintând-o în rangul profesiei. Aflând de pericolul de moarte al scumpului iubit, adună toate bijuteriile, alte lucruri prețioase și aleargă în goana cailor spre Soliman Pașa, petrece o noapte furtunoasă în cortul acestuia, iar a doua zi turcii deschid un coridor prin care trec „ambii viteji" împreună cu suitele lor, în schimb pe sărmanul pășulică îl va aștepta decapitarea la

Constantinopol. Şi în final, după ce devine soţie cu acte în regulă, se răfuieşte cu Maria Cantemir, omorându-i copilul, îi vine sorocul şi „iubitului" soţ. Se ştie că Petru I suferea de epilepsie, la fel şi legea nescrisă a ruşilor conform căreia împăraţii nu prea au parte de moarte bună, în timpul unui acces de rutină, „iubita" angajează doi vlăjgani care l-au strangulat.

Urmărind şirul cuplurilor dinastiilor suverane eram pe cale să intru în păcat, afirmând că mai marii acestora ar fi lipsiţi de sentimente parentale, încredinţându-şi progeniturile oricărui întâmplător, uitând de faptul că am apucat timpurile când şi la noi peţiile se întocmeau pe principii de avere, pământ, dragostea fiind aproape total neglijată, iar cele mai păgubite, de regulă, erau fetele. Fără „a intra în poară" cu Ştefan cel Mare, mă întrebam uneori, cum de s-a îndurat să dea frumuseţe de fată, crescută şi educată în „buricul" Europei, care, graţie bunătăţii, purităţii sufleteşti, frumoaselor maniere şi vocii fermecătoare, a devenit eroina principală a numeroaselor legende ruseşti cu Elena Precrasnaia, cum s-a încumetat s-o înstrăineze bărboşilor nespălaţi şi necizelaţi, pe mâna timorosului Ivan cel tânăr, fiul lui Ivan III Vasilievici, cuscria căruia nu i-a adus prea multă brânză. Chiar dacă în legendele ruseşti figurează Vasilisa Precrasnaia, aş putea pune mâna-n foc că aceasta este anume Elena, cum o mai numeau ruşii „Olena", „Olisa", de ce nu putea fi şi „Vasilisa", puţin probabil ca după căderea acestora din copaci, într-un timp atât de scurt să li se fi limpezit minţile în aşa măsură încât să plăsmuiască un prototip mai inteligent decât romînca noastră. Am putea crede că unicul avantaj jinduit de bătrânul Ştefan să fi fost speranţa de a vedea la cârma Rusiei un românaş isteţ. Spre marele nostru noroc-nenoroc, deşi Marele Ştefan în viaţa lui nu a dat ochii cu fiorosul său cuscru, am fi prea naivi să credem că ar fi râvnit la înglobarea Moscovei în „împărăţia" Moldovei, povestea cu tronul rusesc avea să se întâmple cu adevărat. Anume acest brav românaş, Dimi-

trie, în anul 1498 a ocupat tronul și coroana „tuturor rosiilor" (cnezatele ruseşti unificate), anume el a fost primul țar al Rusiei unificate încoronat cu „cuşmulița" lui Monomah şi nu Ivan Groznâi cum pretind rușii. Din păcate, această încoronare a durat doar un an, până în 1499 (1502?), când josnicia, invidia, nimicnicia, sălbăticia şi bârfele constante din curtea proaspeților coborâtori pe pământ, în special, intrigile grecoaicei Sofia Paleolog, au condus la întemnițarea Preafrumoasei Elena Voloşanca împreună cu fiul său în beciurile Kremlinului, unde ambii şi-au aflat sfârşitul lent, mama în 1505, îar Dimitrie în 1509, la doar 26 de ani. A doua tentativă, absolut nepremeditată, de a avea un posibil moştenitor la tronul Rusiei a fost concubinajul neafişat al lui Petru I cu Maria, fiica mai mare a lui Dimitrie Cantemir, rămasă borțoasă. Fiind plecat din Astrahan la război cu perşii, împăratul îşi lasă iubita sub oblăduirea unui mamoş neamț, care fiind cumpărat de către Ecaterina I, strangulează fătul în timpul naşterii, iar drept „răsplată"a fost linşat de Petru I.

Dar să revin la oile noastre (ruşii zic „la berbeci", fiecare cu „intelectualul" lui), după obținerea atestatului de 7 clase, în anul 1951, nu cred să fi avut un scop bine determinat pentru viitor, oricum, cariera de dascăl imediat din toamna următoare nu-mi prea surâdea din cauza retardului fizic în urma accidentului auto. Decizia a fost luată de către „consiliul" familial, fiind luați în calcul mai mulți factori. Sora Liuba absolvise în vara aceluiaşi an facultatea de „limbă natală" la Institutul Învățătoresc din Bălți cu o durată de doi ani. Pe atunci forjeria de cadre avea un termen redus, cantitatea prevala asupra calității, studiile fiind recunoscute de rang superior. Frate-meu Grişa mai avea un an până la absolvirea facultății de geografie şi ştiințe naturale (?) a aceluiaşi institut. Verişorul meu, Alexandru Moşanu, era student la anul patru la „Şcoala pedagogică", amplasată în curtea aceluiaşi institut. Scopul scontat era, că în cazul când trec concursul, pe parcursul unui an cât

voi fi sub aripa acestora, mă voi acomoda, iar apoi, floare la ureche. Cât privește cazarea, frate-meu locuia într-un cămin improvizat, e vorba de o cameră la ultimul etaj al turnului clădirii institutului, în care studenții dormeau câte doi în pat. Unica salvare era la văru-meu Alexandru. Și acum mi se umple inima de bucurie, când îmi amintesc ce onoare am avut să dorm într-un pat cu lățimea de 60-70 cm, cu viitorul președinte al Parlamentului R.M. (jos pălăria!). Care erau examenele de admitere nu-mi mai amintesc, atât doar că am avut condiții excelente pentru pregătire, aveam la dispoziție sala de lectură a bibliotecii școlii, șeful căreia era chiar văru-meu. Pentru participarea la concurs am venit împreună cu 7-8 colegi de clasă, dintre care eu unicul am reușit. Pe atunci nu era cunoscută noțiunea de „corupție", iar mai târziu, când a dat în floare, l-am întrebat pe Saşa dacă nu cumva îi datorez ceva bacșiș pentru susținerea tacită. El a negat categoric.

Până aici toate bune, dar socoteala de acasă diferă de cea de la târg. Rămas singur ca un strigoi, am refuzat categoric să rămân și împreună cu colegul de clasă Valeriu Gheorghiștean, am încercat sorți de izbândă la școala nr. 1 din Bălți. Curtea școlii era plină cu copii din fostul județ. Am așteptat o zi și o noapte, ca până la urmă să vină directorul școlii, parcă îl văd aievea, un bărbat frumos, chipeș, cu mâneca dreaptă a cămășii prinsă cu un bold (pierduse mâna pe front) să ne anunțe că admiterea a fost supraîmplinită de câteva ori. Pe atunci școlile de 10 clase erau o raritate, „unde și unde câte-un sovietic", în Balatina era unica pe tot raionul. Soră-mea Liuba își amintește de o bună cunoștință, învățătorul școlii respective Pavel Scobioală, originar din Mălăiești, și cum era sfârșit de august, fără a mai trece pe acasă, am plecat direct. Acesta, când ne-a văzut, aflând scopul vizitei, „plini pantalonii de bucurie", ne-a explicat că șansele noastre sunt minimale, deja fiind formate șase clase de-a opta, dar va încerca. Nu știu care au fost căile disponibile salvatorului nostru, dar spre incomesurabi-

la noastră bucurie, am fost înscrişi în listă. Nu-mi amintesc prea bine de litera finală însoțitoare a cifrei „8” (să fi fost „f” ori „g”), dar la careu apare directorul şcolii, fostul partizan Danilov, în strai militar, fără epoleți, şi ne preîntâmpină că în primele două săptămâni, cei care vor încasa patru note de „2”, să-şi facă bagajele, capacitățile şcolii fiind posibile doar pentru două clase. Zis şi făcut, învățătorii s-au echipat cu metode drastice pentru alegerea grâului de neghină.

Cât priveşte cadrele didactice pentru început aş vrea să mă opresc la unul, care era spaima elevilor. Era profesorul de franceză, evreul Hugo Şaievici cu piciorul drept protezat şi cu nişte apucături ieşite din comun. Îl auzeam cum se apropie şontâc-şontâc, cu piciorul de gumă scârțâind în pantof, cu bastonul în mână, deschidea uşa clasei, noi ridicați în picioare, masa lui fiind în colțul opus al clasei, auzeam cum zboară pe deasupra capetelor noastre mai întâi geanta lui de piele naturală, apoi pălăria cu borurile largi, ambele aterizând pe masa de lucru. Ajuns la pupitru, ne cerceta cu o privire scrutătoare, gen „kgb”-istă, salutându-ne cu un „bonjour mes amies”, nu ştiu în ce măsură eram familiarizați şi cât de buni prieteni să fi fost. Se zicea că a fost cândva angajat al ambasadei, care, unde, în ce calitate, unicul Dumnezeu ştie, fapt este că poseda o franceză perfectă. Arma lui preferată era conjugarea complicată a verbelor „avoir” şi „etre”, care erau calul meu de bătaie, puținul însuşit de la Avrameni. Era suficient ca cineva să pronunțe „je suis, tu suis, il suis” pentru a încasa o notă negativă şi atunci privirea lui era îndreptată spre mine, iar răspunsul meu excelent parcă îi miruia fruntea cu alifie aromatizantă de la Ierusalim, fiind răsplătit cu un zâmbet încurajator. Pe lângă toate Hugo Şaievici, vorbea o română perfectă. Ironia soartei, după exterminarea vorbitorilor de română literară, aceasta era afişată fățiş de către evrei, cu un accent excelent, fără nicio umbră de teamă de a fi acuzați de românofilie (românul ar fi fost devorat cu tot

cu măruntaie), deşi între ei preferau rusa. Acelaşi lucru l-aş putea spune şi despre viitorii profesorii evrei din Institutul de Medicină, Landa, Derji, Trahtemberg, la fel şi rusul Smirnov. Profesorul de limbă „natală" nu costa nicio para chioară faţă de ei. Pe la finele lunii septembrie preîntâmpinările directorului au fost îndeplinite cu acurateţe, din şase clase au rămas doar două a câte 45 de elevi.

De la bun început am înţeles că la Balatina se va face carte, chiar dacă era de sorginte străină sufletului meu, mi se perindau lucruri enigmatice prin subconştient. Cadrul didactic era constituit preponderent din evrei (clasa favorizată a regimului), numele cărora nu mi-l mai amintesc în totalitate. Profesoara de geografie, Aculina Petrovna (gen D-ra Cucu din „Steaua fără nume"), avea un arătător lung, în formă de ţepuşă, pe care îl mânuia fulgerător pe hartă, trecând de la o localitate la alta, şi vai şi-amar de pielea nenorocitului care nu găsea prompt răspunsul cuvenit. La matematici era holteiul convins, evreul Beniamin Petrovici, împătimitul de femei, fetele obţineau note mai bune, nu ştiu în ce măsură era răsplătit. Pe la finele anilor '50 l-am întâlnit la dansuri în clubul Institutului de medicină, actualmente biserica Sf. Nicolae, când i-a suflat de sub nas domnişoara colegului meu, pur evreeşte. Chimia ne preda Ana Efimovna, cuminte şi bună ca pâinea caldă, prietena Aculinei, la fel domnişoară şi ea la cei peste 50 de ani, şi un pic de tot la fel cam jidăucuţă. La lucrările de control o provocam de 2-3 ori, prefăcându-mă că folosesc manualul, la care ea se arunca asupra „prăzii" ca uliul, dar în lipsa dovezilor, în continuare copiam nestingherit. Parcă şi acum îmi sună în urechi vocea ei: „A-lex-e-ev, mi-cu-ţu-le", eram cel mai mic din clasă şi îmi plăcea să fac comicării la lecţii, şi dacă e vorba de domnişoare, am o epigramă, nu neapărat la adresa ei:

La cincizeci o domnişoară,
Chiar de-avu viaţă uşoară,

Nu știu dacă-i încercată,
Dar, precis că-i înțărcată.

La „limba natală" l-am avut pe Vârlan Ivan Dmitrievici, pe care nu l-am putut identifica, la drept vorbind, nici nu mă prea ducea mintea şi capul ce ar fi trebuit să fac, oricum, dar despre Eminescu şi alți clasici români n-am auzit. Se pare că în program figura doar epizodul „Caprele Irinucăi" şi „Bravul" soldat Ivan Turbincă, prin care Creangă îi lua pe ruşi peste picior. Oricum, pe la începutul anilor cincizeci bâlbâielele cacafonice ale lui I.D. Ciobanu treptat falimentau, dispăruse arhaismele transnistriene. În continuare pentru orbul găinilor, situația a fost „îmbunătățită" prin schimbarea detergenților pentru spălarea creierilor, cu operele evreilor Corneanu (Corenfeld), Barschi (la facultate mi-a fost coleg fiul acestuia, bleg ca taică-său), şi alte potlogării. Profesorul „limbist" obişnuia să facă glume pe seama noastră, îmi amintesc de o colegă, Liza Uzun, care încerca împerecherea „râmelor", dar în loc s-o încurajeze, o numea „Poiată". Unii dintre colegii mei mai acaparau câte o notă bunicică, ajutându-l prin gospodărie, tăiau lemne, râneau balega din grajd. La fizică era Lazăr Gheorghievici, cu vreo 7-8 ani mai în vârstă ca noi, sumbru, timid, nicicând nu l-am văzut să zâmbească, nu ştiu cum de a avut curajul să se însoare, făcea impresia că se teme de fete, oricum, m-a ajutat să recuperez lacunele moştenite de la Vlad Tutunaru. Am avut şi unul din Branişte, Ion Luțic, care nu mi-a predat, în schimb m-a ajutat să obțin cămin, până atunci am stat în gazdă la Grigore Mititelu. Milităria ne preda un fost ofițer rus, fost cercetaş, de la care am însuşit că ruşii au „razvedcici", iar capitaliştii „şpigoni", discrepanță grozavă. La limba rusă, cât de dragi mi-ar fi mie ruşii de i-aş pune-n sân, recunosc, că şi printre ei sunt oameni. Aceasta era profesoara Olga Pavlovna, o cunoscătoare excelentă a literaturii ruse, şi fără a afişa deschis, şi a celei universale, o adevărată actoriță, când ne prezenta ceva din „Război şi pace" de

Lev Tolstoi, „Crimă şi pedeapsă" de Dostoevski, renumitul erou Danco al lui Maxim Gorki din „Bătrâna Izerghili", îmi făcea impresia că ea uită de pupitru, intră cu adevărat în rolul respectiv. Apropo de acest Danco, mulți ani mai târziu, aflând că Gorki a auzit povestea respectivă în Cetatea Albă, mi s-a părut că acesta ar fi mai curând dac decât rus. S-a mai văzut cândva un rus să lumineze calea popoarelor cu propria inimă incendiată? Mai mult, ar putea fi vorba de o confuzie verbală, o trecere nereuşită de la „Dacu" la „Dancu" (ruşii preferă terminația"o"), iar această eroare putea fi comisă de însăşi Gorki, care habar n-avea de originea noastră. Lucru curios, profesoara de rusă, spre deosebire de cel de „limba de stat", ne dădea lista obligatorie a cărților care urmau să fie citite în vacanța de vară.

În cele din urmă, cel mai zăpăcit era profesorul de istorie, Latu Nichita Nichiforovici, transnistrian din Camenca, limba crăcănată a căruia, lată conform numelui, mai a dracului decât cea gen I.D.Ciobanu, împestrițată cu „si-si"-eli, era destul de greu de înțeles. Pentru a reflecta cât se poate de elocvent gradul de tâmpenie al acestuia, voi aduce un singur argument. Insul avea doi copii, dintre care un băiat cu numele de Marchenghelstalen, o adevărată struțo-cămilă, un fel de îngemănare a numelor celor doi bărboşi cu cel al ambilor terorişti, fondatori ai ideologiei antihriste (Marx, Enghels, Stalin, Lenin), şi o fată cu numele Alenista (Lenin, Stalin). Comentariile sunt de prisos, păcat doar că unii dintre colegii mei s-au lăsat captivați de „ideologia" lui, devenind în continuare antiromâni convinşi, iar unul din ei, răsplătit din plin pentru nivelul de retrogradare cu posturi înalte de prim secretar de partid, director de întreprinderi solide, ministru, a fost şi este cel mai înverşunat (A.C.).

Dar cel mai nesăbuit lucru este că acelaşi „cum să-i zic", acum doi-trei ani, înhăitat cu o clică de evrei, insista să i se ofere şcolii din Balatina numele lui Şor, fostul director, evre-

ul burduhos, succesorul ofițerului kgb-ist Danilov, fără a i se atribui anumite merite deosebite. Îmi amintesc de un eseu al lui Iulius Popa publicat mai mulți ani în urmă în „Literatura și arta" despre deputatul din Sfatul Țării Gheorghe Fală, originar din Buteşti, prin care se confirmă că anume acesta a înființat şcoala. Am rămas profund emoționat de chinurile îndurate de către acesta din partea răzvrătiților săteni românofobi. Prin urmare, şcoala merita să poarte doar numele acestuia. Pe parcursul ultimului an tot mai insistent apare pe arena editorială numele escrocului legitimat Ilan Şor. Fiindumi cunoscut acest nume, mă întrebam de multe ori cine este cu adevărat această lindină liliputană cu mintea obrintită. Spre marea mea surpindere, aflu recent din spusele balatinenilor că acesta este nepotul fostului director. Bravo, secătură, înveşniceşte-i numele pe frontispiciul şcolii!

Pentru a nu plictisi prea mult cititorul mă voi opri pe scurt la câteva peripeții și pățanii, una chiar destul de gogonată, în timpul studiilor la Balatina. Prin decembrie 1952, într-o sâmbătă, după lecții, ne pornim cu traistele „şifonate" spre casă cu toți colegii din sat. Ajuns la zastava Cobanilor, creierul meu, flămând și înghețat, intrând în hipoxie, m-am așezat pe o grămadă de pietriș, fiind copleşit de o căldură și o fericire paradisiacă. Nu știu cât să fi durat „paradisul" meu, dar m-am trezit sgâlțâit de umeri de Sergiu Moraru, care observându-mi lipsa, s-a întos după mine. Tot pe atunci, în iarna lui 1953, venind acasă, peste noapte cade o zăpadă până la acoperișul casei, iar tata a ieșit cu greu pe geam pentru a ne face cărări. Am rămas ostatec timp de o săptămână, dar pentru a nu avea de recuperat prea multe lecții, m-am echipat cu traista cu merinde, două bucăți de scândură legate cu o sfoară de picioare, și în jumătate de zi am ajuns la şcoală, păcat că pe timpuri eram într-o criză totală de fotocorespondenți (aveam talia 140 cm și ponderea sub 40 kg). Tot pe atunci, rămăsesem fără încălțări, iar părinții mi-au oferit o pereche de pâsle de

ale sorei Liuba, destul de uzate, confecționate dintr-un fel de material de pâslă, dar cu talpa cu călcâi înalt. Doamne, eram în centrul atenției întregii școli, dacă nu cumva a întregului centru raional, ciocănitul călcâilor mele prompt își anunțau prezența, dar cel mai important este că nimeni nu m-a luat peste picior, mulți m-au compătimit. Dacă veni vorba de veșmântărie, nu cred să mă fi născut în cămașă, dar unicul meu veșmânt din copilărie de care îmi amintesc, era cămașa de pânză ghilită, lungă până ceva mai jos de genunchi, cu chiloți eram înzestrat de natură, de fapt cu aceștia ne-au împodobit rușii, erau niște „podoabe" negre, largi, lungi până la genunchi de te împotmoleai în ei. Apropo de vestimentația sovietică, prin anii '50-'60, cineva din actorii francezi Jerar Filip (Yve Montand?), vizitând urss-ul, au procurat un lot imens de lengerie de „damă sovietică" cu dimensiuni de la numere minimale până la nouăzeci și nu știu cât, e vorba de chiloți în care încăpea fundul vacii pariziene și sutieni cu capacitatea de două ugere de Costroma, astfel organizând o expoziție de mare amploare la Paris.

Un alt eveniment, rămas neșters în memoria mea, a fost dimineața zilei de 5 martie 1953. Ne prezentăm la ora cuvenită la lecții, așteptăm o oră, ceva mai mult, nicio mișcare, ieșim cu toții buluc afară, spre marele nostru noroc baba Dochia își scutura câteva zeci de cojoace consecutiv, așternând o zăpadă de peste zece centimetri, iar noi, fericiți am declanșat o bătaie atât de crâncenă cu bulgări de zăpadă, că vocea adânc îndurerată (nu știu cât de sinceră) a lui Levitan a rămas neluată în seamă. Apropo de „culturalizarea" băștinașilor, pentru a ne băga pe gât toate măgăriile regimului, au implementat radioficarea. În fiecare localitate, fie cât de mică, în centrul satului, de un stâlp înalt era spânzurată o dihanie metalică-emițătorul porcăriilor, înzestrat cu o forță diabolică de decibele de-ți spărgeau timpanele. Îmi amintesc de satul meu, când lumea avea drept la doar șase ore de somn

liniștit (între orele 24 și șase dimineața), în rest se sculau și se culcau cu imnul. Chiar dacă majoritatea nu cunoșteau o slovă rusească în afară de „cac", această lichioană îmbuiba din oră în oră urechile sărmanilor oameni cu „Vorgheşti Chişinău, dăm ştirili din urmâ", urmată de „o şetit Grom şâ Caramanuța". Abia ceva mai târziu, când directorul Șor cu întreg cadrul didactic cu lacrimi în ochi, unii plângând în hohot, în așteptarea armaghedonului, au potolit acea hărmălaie veselă, probozindu-ne ca pe niște nesimțiți. Abia atunci am auzit despre „nenorocirea" care ne-a lovit, toți tâmpiții plângeau în așteptarea unui dezastru (posibil unii mimau acest lucru), iar noi ne bucuram în suflet că a crăpat Scaraoțchi-Stalin.

În cele din urmă, cel mai nesăbuit lucru pe care l-am făcut la Balatina, fără a conştientiza consecințele posibile, a fost aderarea la o organizație clandestină cu denumirea profund patriotică, cu iz „revoluționar": C.Ş. F. M. S.P. (Cei șase frați de pe malul stâng al Prutului. Nici mai mult, nici mai puțin!). Aceşti „frați" nenorociți erau colegii mei de clasă: Dusea Popov, Vania Colotiniuc, Boris Alexeev, Sergiu Moraru, Afet Captaru și subsemnatul. Președinte era Dusea (născut din tată rus și mamă româncă), iar vicepreședinte era Afet. Organizația avea prototipul celei de partid, cu cotizații de 20 de kopeici lunar, adunări de partid, bilet de partid cu coperta roşie, şi nu ştiu de ce, cu semiluna turcească imprimată pe ea. Afet Captaru ne meșterise câte un coif improvizat cu o țepușă în vârf ca la „voinicii din poveste". Despre ordinea de zi a adunărilor nu-mi prea amintesc, nu cred să fi fost și probleme din stânga Prutului. Din toate bâiguielele respective, se pare că intenționam să-i batem pe evrei (să fi fost un răsunet la procesul grupării „antisovietice" a savanților medici evrei, intentat de I.V.Stalin?), iar primul pe listă era Beniamin Petrovici, profesorul de matematică, care ne punea note proaste. Oricare ar fi fost doleanțele noastre nobile, dar, fără a reuși să aruncăm cel puțin o piatră într-un câine, nu ditamai să

batem un evreu, iată că pe la finele anului 1952, prin clasa a noua, cineva ne-a călcat pe urmă, se pare că Văluță (?) Corj. În mod urgent a fost convocată adunarea, au fost incendiate biletele de partid, coifurile şi protocoalele adunărilor, ni s-au returnat toate cotizațiile, care erau păstrate într-o puşculiță. Abia mulți ani mai târziu mi-am dat seama care puteau fi consecințele acelei naivități. Am citit undeva despre soarta unui scriitor rus (?), caruia i-a fost pronunțată sentința capitală pentru faptul că împuşca cu praştia cu boabe în portretul lui Stalin fixat pe perete, dar fiind minor, a fost preschimbată în 15-20 de ani de închisoare. Cât priveşte viitorul fraților naivi, nu ştiu dacă s-a ales ceva din umila mea persoană, ceilalți cinci în continuare toți s-au căsătorit cu rusoaice, dintre care unul cu fiica unui militar cu grad înalt, mâna părooasă a căruia l-a avansat până la postul de director al fabricei avicole din Vadul lui Vodă, iar altuia, înrolat în armată ca medic militar, i-a revenit fiica altui militar „degradat".

Un interes special, în orice caz pentru mine, prezintă „dietoterapia" pe parcursul studiilor mele. În fiecare sâmbătă plecam acasă cu traista goală, 15 km. pe jos, iar duminica reveneam la şcoală cu provizia pentru o săptămână. Rația alimentară era constituită dintr-un codru de pâine, o halcă de slănină ori carne topită, o felie de brânză de oi, prune uscate ori gem, uneori o ulcică cu chişleac, nu neapărat lista întreagă. Provizia respectivă era aranjată într-un rucsac improvizat (cu mijlocul unei fâşii se lega gura traistei, iar cu capetele erau legate colțurile, în care se punea câte o nucă ori un cartof). În cămin alimentația era împărțită la ochi în şase porții egale, iar de se mai întâmpla uneori să fiu mai „harnic", înfulecând câte două porții, în rest înghițeam noduri. Meniul „delicateselor" a rămas neschimbat pe tot parcursul anilor de învățătură, şi l-am însuşit atât de minuțios, că pe tot restul vieții cu greu m-am mai putut uita la produsele respective. Oricum, regimul de studii, cel alimentar şi de conviețuire

cu colegii mei în cămin, mi-au fost de mare folos în viață, m-am maturizat la 14 ani, am prins la imunitate către proşti şi potlogari, toate acțiunile le coordonam individual, fără a aștepta povața celor mai mari. Uneori şi acum mai visez acele bătăi cu pernele din cămin, eram vreo 10-15 copii într-o cameră mare. Restricțiile permanente m-au învățat să trec peste greutățile vieții, să combat situațiile stresante, care m-au pus la grea încercare, la unele voi reveni, să mă mulțumesc cu ceea ce am, fără a conştientiza, m-am călăuzit de zicala: „mulțumeşte-te cu puțin căci puținul nu se va termina niciodată". Nu m-am lăfăit în lux, chiar mă simțeam jenant, nu am fost alintat cu bucate alese, dar nici n-am fost pofticios, iar stomacul meu, la cei aproape 78 de ani neîmpliniți, cred că ar digera şi chiroane.

După ce m-am lăudat de mai să-mi crească urechile, aş vrea să mărturisesc şi o faptă nechibzuită, comisă de mine, care nu s-a ales cu urmări grave, atât doar că am pierdut un an de şcoală, dar până la urmă, cred că am mai prins la minte. Menționam mai sus, că după vânturătoarea din clasa a opta, am fost înmatriculați doar fiecare al treilea copil, ceilalți s-au împrăştiat ca potârnichile. O astfel de „potârniche" pentru mine a fost colegul meu de la Avrameni, consăteanul Vasile Melinte, care, după ce nu i-a zâmbit norocul la Balatina, în anul următor reuşeşte la şcoala de meserii din Chişinău. Condițiile istovitoare, naveta cu traista-n spate dus întors, regimul alimentar, programul supraîncărcat îmi cam ieşeau pe ochi. În vacanța de iarnă 1952, urmând clasa a noua, dau cu ochii de Vasile la Râteni şi rămân perplex. Vasile, pe care îl ştiam drept un prăpădit, îl văd bine hrănit, chiar a prins la fălci, bine îngrijit, echipat într-o uniformă neagră cu bumbi auriți, şleapcă înaltă cu cozoroc de os, în fruntea căreia era o cheie lăcătuşărească încrucişată cu un ciocan, hotărârea a fost luată spontan, las dracului şcoala şi mă fac meseriaş, fără a mă destăinui părinților. Pasul hotărâtor îl fac în vacanța de

pimăvară. După cum spuneam, în urma accidentului auto aveam o creştere încetinită, întârzierea era cam de 2-3 ani, iar părinții erau îngrijorați, auzindu-i cândva şuşotindu-se că n-ar strica să mă mai țină vreun an pe lângă casă, poate mai răsar puțin. Mai aveam încă un argument, pe atunci exista taxa şcolară, pare-mi-se 300 ruble anual, plătită în două rate, iar banii în casă lipseau. Aşadar, expiră vacanța, trec două-trei zile, eu nici gând de plecare, şi atunci sunt tras de limbă, ce se întâmplă. Eu fac o mutră serioasă şi pe o manieră de om adult le spun că am hotărât să rămân acasă până la toamnă, poate mai cresc, oricum, nici bani pentru taxă nu avem. Astfel, prinzându-i cu oca mică, ambii au muțit pe loc, dându-şi acordul tacit. Obținând victoria, vreo săptămână am avut regim sanatorial, ca pentru distrofici, la care maică-mea, cu mult tact mi-a lămurit că numai din mâncare copiii nu cresc, ci doar dacă aceasta e îmbinată cu munca, chiar îmi şi găsise serviciu, şi nu unul oarecare, ci unul „intelectual", conform celor nouă clase neterminate ale mele. Pe atunci toate cele trei ori patru colhozuri mici din Avrameni, Branişte şi ambele sate Râteni s-au unificat, formând unul „balşoi", şi se cerea cadastrarea pământurilor. Fără a conştientiza ce colac mi-a căzut, am fost pus la dispoziția şefului cadastrajului, care nu era altul decât Doroftei Moraru, vecinul nostru, poreclit Lenin. Unealta mea de lucru era „metrovca", un instrument format din două leațuri unite sub un unghi de 90 de grade, cu un mâner în partea de sus, iar distanța dintre capetele de jos (puțin ascuțite) era egală cu doi metri. Munca fiecăruia dintre noi nu era împărțită cam echitabil. Şeful, care avea la fel un „instrument", punea pe pământ un scăunel cu picioarele scurte, se aşeza comod, scotea din buzunar chiseaua cu tutun, rupea o foiță de ziar sau orice hârtie, împăturite din timp după lungime şi lățime pentru răsucirea unei țigări, uneori folosea pănuşă de popuşoi, şi pufăind din „țaharcă" îmi dădea instrucțiunile necesare. Misiunea mea era să în-

cep măsuratul din colțul terenului în lung şi-n lat, apoi după o formulă specială se calcula suprafața, uneori se încurca în socoteli şi mă ruga să verific corectitudinea, astăzi n-aş mai fi în stare s-o fac.

Astfel, șontâc-șontâc cu unealta mea, zile în şir, am făcut zeci de kilometri, dacă nu chiar mult peste suta, iar la un timp metrovca cu tot cu şef mi s-au oprit în gât, în ficat şi în alt loc, hotărând să-l părăsesc. Într-o bună dimineață moşul mă aştepta-n portiță să mergem la muncă, iar eu parcă intrasem în pământ, fiind ascuns pe cuptorul din iatac. Îmi amintesc şi acum cum am făcut-o pe mama să cotrobăiască toate cămările, orice colțişor posibil, aproape o oră bună, iar când am văzut că se apropie de mine, cu sucitorul ori cu melesteul în mână, am sărit ars ca un cangur şi dus am fost. Aceasta a fost unica revoltă a mea, în continuare, după ce am măsurat toate lanurile, am muncit smerit în colhoz la orice mi se propunea. În special, îmi făcea o deosebită plăcere, pe timpul treieratului, munca la „fundul" batozei (țăranii zic altfel), la evacuarea paielor în cel mai mare praf, să mă întorc acasă doar cu ochii sticlind. Vorbeam despre grandomania sovietică, pe timpul lui Hruşciov se declanşase o întrecere socialistă, care colhoz are mai mult teren agricol. Preşedinte pe atunci era Cobzaru, fostul şef al selsovietului din 1940, căruia i-a venit ideea bleagă de a ara suta de movili. Sărmanele movilițe, arătau ca nişte fecioare dezgolite până pe sub urechi, doar chelia capetelor li se mai observa. Mai târziu şi-au mâncat mâinile de necaz, erau impuşi să plătească impozit ca pentru pământ fertil, dar roadă ioc. Munca în colhoz, încetul cu încetul mi-a domolit patima arzătoare de a deveni meseriaş, iar pe la finele lunii august, mama îmi ține o lecție cu adevărat la rang de magistru. Mi-a adus laude cu duiumul, că sunt apt de muncă, şi bine ar fi dacă aş binevoi să rămân în colhoz, că m-aş descurca de minune, că mă va însura când va veni timpul, că mă va ajuta să-mi ridic cuibul, şi multe alte poveşti de adormit copiii. I-am

mulțămit respectuos pentru cuvintele frumoase, dar mi-am pus traista în spinare şi am plecat să recuperez anul pierdut. Pe parcursul clasei a noua, am însuşit cu multă uşurință materialul, doar era o simplă repetare, unicul inconvenient era că mă despărțisem de foştii mei colegi şi mă asociasem cu cei ce veneau din urmă, dar m-am obişnuit.

Dintre colegii de clasă, cel care mi-a lăsat o urmă în memorie, a fost şi rămâne poetul, la moment ieşeanul, Gheorghe Blănaru, cu 2-3 ani mai în vârstă. Era un băiat dezgheţat, părea a fi crescut şi educat într-o familie inteligentă (cu ambii părinți țărani), aveau gramofon. Îmi amintesc cum ne fredona nişte cântece excepțional de frumoase, printre care şi „Fa Ileană unde-ai mas, de ai semne pe obraz?", mai târziu am aflat că erau ale ilustrului interpret Ion Zavaidoc. Apropo de acesta, prin 2000 şi ceva i-am descoperit mormântul devastat în cimitirul mănăstirii Cernica, şi adresâdu-mă starețului cu rugămintea de a-l amenaja, mi-a răspuns că aceasta este datoria rudelor, dar de unde să le iai? Mai era sora lui Gheorghe, Cleopatra, am reîntâlnit-o după o pauză de 60 de ani, Doamne, cum îşi mai bate joc timpul ăsta de noi! Mai aveau ei o soră mai mare, Maria, dirigintă de pionieri, frumoasă foc, după care se ținea scai evreul Beniamin. Dintre alți colegi, țin să-i menționez pe Vasile Scurtu, medic din Bălți, decedat, Jenică Gonța, fratele lui Tolea Gonța, profesor în Cobani, rude cu renumitul istoric, academicianul Alexandru Gonța, originar din satul Camenca, toți trei decedați, Liuba Andronic, farmacistă undeva prin România, Tolea Ursu, păstrez şi acum o poză învechită de ani, de fratele lui mai mare, Valentin, Nicolae Țurcanu, ultimii doi, cei mai mari „măgari", renumiții actori din spectacolul „Măgarul" din seara de Revelion din anii '50 la Balatina, pe care îi călăream cu atâta zel, şi mulți alți copii inimoşi. În mod special aş vrea să-l evidențiez pe bunul meu coleg din Cuhneşti, Zosim Umaniuc, care pe parcursul vieții a avut nenorocul să facă un diabet

zaharat, iar nerespectarea strictă a regimului alimentar al acestuia conduce la erodarea vaselor sanguine în general, dar în special al ochilor, rinichilor, picioarelor, inimii, creierului, și ce mai rămâne. L-am întâlnit de câteva ori în clinica de endocrinologie a Spitalului Clinic Republican, unde dețin funcția de conferențiar universitar al catedrei de endocrinologie, dar nimic nu se mai putea face, a rămas cu ambele picioare amputate, şi la scurt timp a murit. Îmi amintesc cum în una din ultimele discuții mă întreba dacă mai compun poezii. Uitasem cu desăvârşire că în acei ani încercam jocul „de-a râmele", când ticluiam unele parodii, în marea lor majoritate banale, la adresa colegilor, pedagogilor (atent) şi umilei mele persoane. I-am dedicat una din cărțile mele și a rămas fericit, Dumnezeu să-l ierte. Referitor la acelaşi Zosim, îmi amintesc cum mă întreba de mi-am mai păstrat virtutea de „iluzionist", scoteam fumul de țigară pe ochiul şi urechea stângă aidoma unei locomotive cu aburi (canalele respective erau comunicative cu faringele). Mă întreb uneori, fără a regreta câtuşi de puțin meseria îmbrățișată, ce s-ar fi ales din mine dacă conştientizam la timp românismul din interiorul sufletului, mai corect, dacă aveam sursele necesare ca cele pe care ni le inocula profesoara de rusă.

Și totuși, cel mai atașat coleg al meu este Tolea Lupuşor, care mi-a fost însoțitor pe unele perioade ale vieții mele, lucrând ca felcer în Râteni, Râşcani ori Chişinău. Este unicul dintre toți colegii care întreține relații directe ori telefonice cu foarte mulți, este un magnet care îi ține grămăjoară pe toți, şi de la care pot lua orice informație despre fiecare. S-au cam împuținat colegii mei, unii au plecat în lumea celor drepți. Păcat, dar asta e. Mi-am amintit de un banc evreiesc, cică Iți c îl sună la telefon pe Moişa şi zice: îl ştii pe Avrum cuşmarul? Da, zice, cum să nu? Află că a murit. Dar pe covrigarul Dudel? Păi, sigur că da! Şi acesta a murit. De Surca de la hanul din deal îți amintești? Cum să nu, doar am ibovnicit cu ea în

tinerețile mele. A plecat şi ea pe urmele lor. Şi atunci Moişe stupefiat îl întreabă: Şi ce mai aveți nou?

În primăvara anului 1954 se pare că soarele intenționa să răsară şi pe hudița mea. Şcoala din Şaptebani, aflată la aceeaşi distanță de 15 km ca cea din Balatina, a dat prima promoție de clasa a zecea, iar soră-mea Liuba s-a transferat încolo din Lăpuşna, în calitate de profesoară de limba şi literatura moldovenească. Pe atunci transferările de la un loc la altul se făceau foarte anevoios, statul te lega de mâini şi de picioare, dacă nu chiar şi de gât, de locul de muncă. Pentru realizarea scopului scontat a recurs la un şiretlic. Soțul ei, Serghei Protasov, get-beget „dvadțatipiatitâseacinic", comandiruit la noi prin anii 1949-'50 împreună cu întreaga promoție de felceri ai şcolii de medicină din Briansc (câtă mărinimie!), pasăre liberă, toată răspublicuța fiind a lor, trece cu serviciul în spitalul din Râteni, apoi în cel din Şaptebani în calitate de medic şef. Criza profundă de doctori pe atunci permitea felcerilor să suplinească aceste funcții. Apropo de acesta, după cum spuneam anterior, chiar dacă rusu-i rus şi fâs când face, nu şi-a afişat intențiile şovine, chiar a acceptat obiceiurile, tradițiile noastre, a învățat limba, fiind membru de partid şi-a astupat urechile şi a închis ochii, când i-au fost botezați copiii pe ascuns, iar mai târziu, când a răbufnit în cele din urmă şi din mine românismul, ne-am ciocnit de câteva ori, dar l-am pus la punct. Astfel soră-mea s-a transferat fără probleme cu scopul reîntregirii familiei, iar eu m-am transferat la acea şcoală, fiind găzduit în familia ei. După şcoala din Balatina, mult mai serioasă în predarea materiei, dar şi destul de şovină, în cea din Şaptebani lucrurile s-au inversat, iar eu am devenit eminent peste noapte. Nu cred că era vorba de o „mână păroasă", mai curând munceam conştiincios, altfel o făceam de ruşine pe soră-mea. În documentele din Balatina aveam şi note de trei la 2-3 obiecte, iar în ajunul examenelor de absolvire directorul Gurschi mi-a propus reexaminarea, la care

am refuzat categoric, mă rog, băiat cinstit, intuiam anticipat rezultatul final. În Șaptebani am avut la fel învățători buni profesioniști și cu mult mai loiali decât cei din Balatina. Mulți ani mai târziu mi-am dat seama că deasupra școlii plutea un spirit românesc invizibil, despre care nouă, copiilor, nici pe departe nu ne trecea prin cap, nu știu dacă și prin mintea profesorilor noștri, fapt este că niciunul dintre ei nu s-a încumetat să ne deschidă ochii încleiați ca la mâțișorii și cățelușii nounăscuți. La drept vorbind, acest lucru era practic imposibil, kgb-eaua era mereu trează, iar mama proștilor gravidă în permanență. Dintre profesori l-aș menționa pe Ivan Pavlovici Scobioală, care ne preda „limba și literatura moldovenească", limba căruia se deosebea radical de cea crăcănată a lui I.D. Ciobanu. Oricum, pe la începutul anilor cincizeci, mințile unora au început ușor să se limpezească, iar limba stâlcită a acestuia să mai cedeze treptat din poziții, deși era departe de a fi română, ușile pentru Eminescu și alți clasici rămâneau ferecate în cinci lăcăți. Profesoara de rusă, Maria Ivanovna, era încântată de cunoștințele mele în vederea literaturii ruse, păcat că același lucru nu-l pot spune și despre cea română. În special aș vrea să aduc multe cuvinte de laudă unui alt profesor de limbă, Pantelimon Bogdan, care se străduia din răsputeri să-și „schilodească" româna perfectă, fără a reuși de multe ori, românismul lui răbufnea din adâncul sufletului ca apa dintr-un izvor puternic. Acest personaj enigmatic ne ademenea cu o forță identică cu cea a șarpelui, care își hipnotizează broasca pentru a o înghiți. Maniera didactică de expunere a materialului, dicția cursivă, felul lui de a fi, acele nemaipomenit de frumoase poezii pe care ni le recita, fără a ne divulga numele poetului (descoperit mai târziu de noi ca fiind Eminescu), ne captivau. A organizat și un ziar literar „Vitrina literară", în care mai tinerii învățăcei, Anatol Ciocanu, Aurel Scobioală și mulți alți, își încercau forțele literare. Abia prin anii '60, pe timpul lui Hrușciov, când clima se mai

încălzise puțin, când îți puteai trimite, cu mare atenție, șeful la origini, am aflat că până la „eliberarea" din 40 făcuse vreo doi ani la Academia Mihăileană din Iași, lucru ținut în mare secret de frica kgb-oilor.

Aș putea descri mai multe peripeții din acea perioadă, dar una merită a fi menționată cu adevărat. La finele iernii 1955, soră-mea Liuba începe a mă discoase referitor la planurile mele după absolvirea școlii și care este atitudinea mea față de comsomol. Cât privește instituția superioară spre care m-aș îndrepta, i-am dat un răspuns evaziv, nici eu nu mă clarificasem definitiv, iar referitor la comsomol am conștientizat că nu e nicio salvare, că aceste „zavidenii" nu admit oameni neinițiați cu regimul. Nu-mi mai amintesc de formalități, adunări comsomoliste, de motivat cauza întârzierii, m-am trezit într-o bună dimineață urcat într-o căruță cu doi cai, în compania a 8-10 copii cu 2-3 ani mai mici decât mine, ținând drumul Balatinei spre comitetul raional al comsomolului, dus-întors 60 km. Ajungând în instanța respectivă, ne prezentăm secretarului raional, Grigore Dușmăneanu, fratele mai mare a colegului meu de clasă din Balatina, Pavel, pe care îl cunoșteam foarte bine, iar după nu prea multe formalități și un pahar de apă dulce, luăm calea înapoi. Unicul lucru fericit care mi-a rămas în memorie din acea călătorie a fost primul sărut furișat al virginului cui mă are cu nu știu cât de virgină minora Zina Pelin, elevă în clasa a șaptea, oricum nu vreau să intru în păcat, „dragoste" care nu a mai avut sorți de izbândă.

În școala din Șaptebani mi-am făcut prieteni noi, dar prea puțini au fost cei cu care am întreținut relații pe parcurs. Îmi amintesc de Sezont Mardare, rezolvam împreună probleme la trigonometrie, exerciții la algebră, iar când intram pe linie moartă alergam la profesorul Tudor Junghină, făcându-l uneori să verse sudori în rând cu noi. Auzisem de Titus Sobețchi care era prin Chișinău, l-am și telefonat, dar vocea lui mi s-a părut a fi a unui activist de partid, și nu l-am mai deranjat.

I-aș mai menționa pe Ionică Moraru, Valentina Ciocanu, sora mai mare a poetului Anatol, toți trei decedați. Nu-l pot da uitării pe cel mai șmecher hoțoman din clasă, Ițĭc (se pare că Bronștein), cu câțiva ani mai în vârstă, mare hoț de fete, nu cred să fi avut victime în clasă, că pe timpuri fecioria era o barieră invincibilă. Spuneam de acest pui de jidan, înalt, frumos, proaspăt bărbierit în permanență, care ne asigura cu prezervative, iar noi, negăsindu-le aplicarea cuvenită, umflam baloane. Mulți ani mai târziu l-am întâlnit în Bălți, era directorul unui magazin, aproape de Podul Chișinăului.

Nu cred să fi luat mult din astronomia directorului școlii, Constantin Bogdan, știam de la tata că după solstițiul de iarnă din 21 decembrie creșterea zilnică a timpului este echivalentă cu saltul cocoșului din prag, de la mama am preluat obiceiul de a înfige cuțitul în prag în caz de grindină, și îmi făcea impresia că ajută, citeam semnele de ploaie ori secetă după cârligul lunii, dacă ține căldarea, ori nu, preziceam apropierea furtunii după asfințitul soarelui, era intersectat cu linii negre de nori, și alte lucruri practice. Nu par a fi superstițios, nu-mi vine să cred în telepatie, extrasens, în acea Giună georgiană, doftoroaia lui Brejnev, care a dat o raită și pe la noi prin anii 1990-'91 și ne-a plodit ca epuroaica asemenea „specialiști", astfel provocându-mi probleme mari când eram la minister. Un lucru totuși m-a pus pe gânduri. În toamna anului 1975 maică-mea făcuse un accident cerebral, dar își revenise în mare măsură, își restabilise mișcarea, mai rămâneau unele probleme cu vorbirea. În una din nopți, în urma unui coșmar, mă trezesc fix la ora trei. Visasem că mama striga în gura mare, cerându-mi ajutor, iar a doua zi primesc telegrama de deces. Venind acasă, aflu de la frate-meu că a decedat exact la ora trei de noapte. Îmi dădeam prea bine seama de situația creată, de starea psihologică, dar coincidența cronologică mult timp mi-a tot dat târcoale.

Dar iată că timpul zboară vertiginos, suntem în pragul

examenelor de absolvire a şcolii medii, iar minţile noastre, aidoma puilor de cuc, orfani de părinţi, crescuţi şi educaţi în cuibul impregnat cu drogul sovietismului, lipsiţi de cea mai elementară informaţie privitoare la identitatea noastră, neam pomenit a fi mancurţii lui Cinghiz Aitmatov din romanul „O zi mai lungă decât secolul". Îmi vine nespus de greu să apreciez sediul minţilor mele din timpul respectiv, de mai forfoteau prin cap, ori dacă nu cumva coborâse mai jos, eram sută la sută antisovietic în subconştient, iar glagolii mei refuzau să recunoască acest lucru. Analizând la rece acea perioadă, îmi dau seama că am perfectă dreptate asupra celor expuse. Îmi amintesc de unele crâmpeie din discuţiile tatei cu vecinul Doroftei Moraru-„Lenin", care aştepta cu sufletul la gură venirea ruşilor, chipurile să-i schimbe opincile pe cizme. Tata îi combătea naivitatea, lămurindu-i că ruşii din 1940 au umplut magazinul din Braniște cu suluri de stambă, gaz, chibrituri şi alte lucruri de uz casnic cu scopul premeditat de a ne hipnotiza minţile, iar la scurt timp au declanşat deportările. Abia în martie '44 când „eliberatorii" i-au pus pistolul la tâmplă, vecinul şi-a cerut scuze în faţa tatei, recunoscând că aceştia sunt cu totul alt soi de ruşi. Din alte argumente care au contribuit la formarea antisovietismului meu nedeclarat, erau comportamentul porcesc al ruşilor, violurile, jafurile masive fără perdea, inclusiv cele din România, impozitele pe tot ce „bâzâie şi pişcă", postavca nemiloasă, scroafa şi Marţolea cedate pe 200 kg. de răsărită şi suta de grame de bomboane, vrafurile de pâine aprinsă încercuite cu gard dublu de sârmă ghimpată, păzite cu mâna pe trăgaci de moscalul din Făleşti, foametea indusă artificial, deportările, hulubăriile colhoznice, şi multe alte potlogării. Îmi amintesc cum, după declanşarea războiului rece, sărmanii ţărani aşteptau venirea americanilor, fixând şi anumite termene concrete. Avea mama un verişor de-a doilea, ghiaghia Gherman Ciubotaru, care venea uneori pe la noi, spunându-i mamei:

„Soră Ole, dacă nu se duc rușii până-n Paști, să mă stucheşti între ochi", iar Paștele treceau, rușii rămâneau pe loc, mama îl dojenea pentru promisiunea făcută, la rându-i, fără a recunoaşte eroarea, afișa un alt termen: „Dacă nu se duc până-n arhanghelul Mihail, să mă stucheşti în acelaşi loc". Astfel, schimbând termenul din arhanghel în Paşti şi viceversa, s-a înecat cu o jumară în poarta casei lui Senea Rusu, fără a-şi vedea visul realizat. Era un tip de om deosebit, îşi păstra în podul casei sicriul pregătit din timp. Începuse să apară sporadic aparate de radio „Rodina", care transmiteau vocea Americii, ascultată cu geamurile şi uşile ermetizate. Circulau aproape deschis diferite bancuri cu nuanță politică, am reținut unul din gura verişorului Filip Farmagiu. Cică pe podul peste Prut din Branişte se întâlnesc un măgar care venea din România şi o vacă plecând încolo. Întrebându-se reciproc despre motivație, vaca spune că a ajuns la capătul răbdării de atâta mulsoare şi că mereu tot cer şi cer, majorându-i planul. La rândul său, măgarul zice că a auzit cum că în urss tot măgarul poartă geantă. Apropo, de aceşti purtători de geantă, am şi un exemplu concret. E vorba de Gheorghe Hurjui, preşedintele colhozului din Avrameni, devenit peste noapte „ateist" convins, acest „geantodont", întâlnindu-l pe la movila țiganului pe părintele Cernei călare pe o mârțoagă în drum din Cobani spre parohia din Râteni Vasileuți, aflată sub oblăduirea lui, a decis să-l ia peste picior, apostrofându-l că după datină s-ar cuveni să călărească pe măgar. Replica prelatului e în epigrama ce urmează:

– Vai, părinte, rău ce-mi pare,
Cum de eşti pe cal călare?
– Păi, cum să-ți spun, te rog, mă iartă,
Azi măgarii geantă poartă!

Fără nicio intenție de a înveşnici toate bancurile antisovietice, trăgând cu urechea la vorbele lui badea Filip, îmi amin-

tesc de unul demn de toată splendoarea, frumusețea, înțelepciunea, dar și de cel puțin 5-10 ani de pușcărie pe atunci. Cică Stalin și Roosevelt se plimbau cu mașina prin marele imperiu, și de unde până unde, la o margine de sat calea le-a fost blocată de un bou uriaș culcat în latul drumului. Nevoie mare, se adună bună parte de sat, încearcă să miște animalul din loc, nimic, la care o văduvă de război se apropie de Stalin, promițându-i că eliberează drumul cu condiția îndeplinirii oricărei rugăminți. Zis și făcut, Stălinică de acord, hoața se apropie de urechea boului și îi șoptește ceva, la care dihania sare friptă din loc și o ia razna spre toloacă. În continuare, după cum le-a fost târgul, femeia îl roagă pe Sărsăilă să dezbrace pantalonii și să-i arate cocoșelul. Descumpănit, cât-mât, acesta se împotrivește, dar promisiunea fiind dată, îi îndeplinește rugămintea, la care vulpișoara îl ia peste picior: „și cu această râmuliță dumneata pretinzi să freci o țară întreagă?". La rândul său Stalin se interesează ce i-a șoptit boului la ureche, la care să auzi, să vezi și să nu crezi. Aceasta îi spune că l-a amenințat că de nu-și ia tălpășița va fi dat în colhoz. Apropo de râmulița împelițatului, se știe că Napoleon și Hitler aveau câte un singur testicol.

Un alt motiv care ar fi putut contribui la posibilul meu antisovietism erau întrebările simple ale tatei către mama, când se întorcea din „deplasările" de la pământurile de pe „Derenea", cam îndepărtate de sat, unde avea de lucru și timp de o săptămână, despre evenimentele petrecute în sat și în gospodărie, în lipsa lui. Maică-mea, necunoscătoare de rusă, îi prezenta toate cele întâmplate: „Apăi, neata hăi, Gligore, (adresare civilizată a femeilor către bărbați, trecută între timp în „cartea roșie"), au venit doi soldați ruși și m-au întrebat „cac, cac", iar eu le-am arătat closetul și au plecat". Echivalent cu răspunsul de rutină al țăranilor români dat soldaților lui Cutuzov: „Rusește nu știu, dar iapa nu ți-o dau". Iar cel mai convingător obicei al mamei era cel de a îmbrăca pereții sobei

cu ziare. Spuneam anterior că vânzătorul Ifteni Ilaşciuc de la magazinul din Branişte avea şi plan de „culturalizare" a populației, anexând la orice mărunțiș cumpărat sumedenie de fleacuri, ziare, broșuri și alte rahaturi comuniste. Maică-mea, pentru a-și proteja pereții dați cu var, îi învelea cu ziarele pe care erau imprimate în format mare fotografiile celor mai mari cornorați, începând cu Velzevulul Lenin, semijidănaşul Djugaşvili-Stalin, ovreul polonez Dzerjinski, Molotov, Voroşilov şi alți căcăcioşi ca Şvernic, Micoian şi Caganovici, toți ca unul aranjați cu picioarele în sus. În cazul când o corectam că pozele se cer aranjate corect, argumenta că nu ştie carte, iar când o cicăleam că fundul de cap diferă, ne răspundea cu durere: „lăsații să stea spurcații spânzurați de picioare cel puțin în casa mea".

Eram cât pe ce să trec peste un moment plauzibil pentru o schiță umoristică „gen Caragiale". Alegerile cornoraților purtau un caracter fulgerător. La ora șase dimineața toți sătenii cu drept de vot erau hăituiți de către gonași spre selsoviet, iar odată cu imnul „velzevulilor", în urnă cădeau primele voturi. În această scamătorie electorală exista o întrecere tâmpită, care sat anunță primul terminarea alegerilor, unii reuşeau şi timp de o oră, nimic de mirare, iar 99,99% din voturi erau pentru tătuca Stalin. După numărarea buletinelor, o echipă bine înarmată pornea goana în spuma cailor spre centrul raional pentru a fi primii. Iată că într-un an, după un astfel de spectacol, părinții ne trezesc din somn, ne așezăm cu toți la masă şi ne punem burțile la cale. La un moment dat, mama pusă pe gânduri în așa măsură că părea inexistentă la masă, întrerupe liniștea, și după cum avea obiceiul, se adresează tatei: „Apăi, neata hăi, Gligore, ce ar fi dacă ai lua creionul din cabină şi i-ai mâzgâli pe toți spurcații din buletin?". Tata îi răspunde cu seriozitatea prefăcută, că oricine ar putea face acest lucru, dar să fie atent, că deasupra cabinei stă unul cu o strachină cu făină, care îți presară câteva firicele pe șalincă,

iar la uşă stă altul care te ia la „carandaş". Cu viteza fulgerului ajunge mama în casa cea mare, deschide sofca, cercetându-şi cu atenţie şalinca, după care se întoarce cu un zâmbet fericit pe buze, continuându-şi masa. Totul este clar, a făcut-o!

Un alt factor care ar fi putut reflecta un firicel de lumină prin obscuritatea minţilor mele, dar, din păcate, a ricoşat, a fost faptul că pe la începutul anilor '50, dacă nu cumva atunci când „intenţionam să cresc şi să nu plătesc taxa şcolară", am descoperit în podul casei un adevărat tezaur, dar în lipsa „experţilor" necesari efectul nu s-a declanşat. Este vorba de câteva cărţi româneşti, dintre care una cu doar câteva foi din „Crimă şi pedeapsă" de Dostoievski, din care nu am înţeles nicio boabă, chiar m-au înfiorat (alfabetul l-am însuşit graţie limbii franceze şi cerşind fiecare literă necunoscută de la cei mai mari), a doua era o carte de citire de clasa a patra cu portretele persoanelor eminente ale României, printre care Carol I, Ferdinant, regina Maria, Nicolae Titulescu, Carol II, regele Mihai, mareşalul Antonescu şi mulţi alţii, toate mâzgâlite din gros cu creion chimic pentru a nu putea fi identificate, altfel erai sub vizorul kgb-icului, alta era o carte de poveşti cu coperţile rupte, fără a putea fi identificat autorul, la sigur era Ion Creangă, iar la cea de a patra voi reveni. Relicvele respective mi-au aprins setea către lectură, aşa ceva nu mai întâlnisem până atunci. Astfel, recitindu-le de zeci de ori, le ştiam pe toate pe dinafară, devenind în scurt timp un povestitor iscusit. În timpul vacanţelor de vară, toţi băieţii din mahala ne adunam aproape în fiece seară la „Reşedinţa din şanţ", ne tolăneam pe iarba mustoasă de pe marginea drumului şi stăteam până noaptea târziu, timp în care eu le repetam de zeci de ori aceleaşi poveşti, iar ei aşteptau cu sufletul la gură deznodământul, rugându-mă să le repet. Sper că până la urmă şi ei le-au memorizat în întregime.

Mai e ceva, pe la finele anilor cincizeci, Gheorghe Gheorghiu Dej a reuşit să îmblânzească buhălăul ucrainean Nichita

Hruşciov, se zice că nu fără aportul imparțial al Mariei Tănase, nu comentez, convingându-l prin dragostea şi devotamentul românilor față de marele popor sovietic, să-şi retragă trupele armate din țară, ca mai apoi să-i închidă uşa-n nas chiar în aeroportul din Bucureşti, refuzându-i vizita porcească neanunțată. Oricum, basarabenilor refugiați în România li s-a deschis cale verde pentru a-şi vizita rudele. Aveam un verişor la Bucureşti, Mitruță Falcaş, care aproape anual îşi vizita fratele Vasile, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi, iar acestea coincideau cu vacanța mea de vară, astfel l-am întâlnit de nenumărate ori. Nu cred să fi avut vreodată o discuție deşteaptă, creierul meu era lipsit de asemenea lux, iar al lui chiar de era doldora de astfel de idei, era sub cizma socialistă. Abia după prima vizită în România în anul 1969, împreună cu soția şi fiica Angelica, când devenisem român în carne şi oase, chiar mai român decât românii, discuțiile noastre au devenit sincere şi destul de aprinse.

Dacă aş scotoci mai scrupulos prin memorie, la sigur aş găsi nenumărați alți factori benefici pentru a-mi pune mințile la loc, dar, din păcate, şcoala lui Sărsăilă, beneficiara unor detergenți mult mai valoroşi, a întărit coaja găoacei ca fierul, astfel ca embrionul românismului, cu ciocul lui mult prea firav, să nu fie în stare s-o străbată pentru a ieşi la lumina zilei. Pe lângă toate, regimul dispunea de metode psihologice sofisticate de ordinul „cap plecat şi mers pe labe", predominant la nivelul coloanei vertebrale, cu efect „îngheboşitor", puțini erau cei care o purtau dreaptă cu demnitate, „Buona-parte" o aveau ca în epigrama ce urmează:

Unui ghebos

Obținuşi în viață multe,
Dar, permite-mi să te-ntreb:
De când şefului faci curte,
Nu observi… că-ți creşte gheb?

Niciodată nu am fost instrumentul regimului, care de fapt mi se oprise-n gât, în cur-meziş şi-n lat, dar vorba ceea, evreul s-a spânzurat pentru a-i face companie cuiva, uneori umblam şi eu ca toată lumea cu paiele-n cap. Îmi amintesc cum, până la plecarea pe coclauri de la 14 ani, nu era duminică să lipsesc de la slujbă, ori post fără a mă împărtăşi, în continuare nu ştiu dacă devenisem ateu sau nu, uneori îmi plăcea să fredonez cântecul unui jidălău spurcat „Dumnezeu cât îi de mare şede pe butuci călare", o dată chiar am avut tupeul s-o contrazic pe sora Natalia, credincioasă cu trup şi suflet, în existența lui Dumnezeu, la care ea mi-a aruncat o privire scrutătoare, spunându-mi că proşti mai mari ca mine nu a întâlnit, iar eu mai că mi-am înghițit limba şi nu am mai abordat această temă cu nimeni pe tot restul vieții.

III. Anii de studenție şi primii de doftoricire (1955-65)

Prin anii copilăriei trăgeam cu urechea la discuțiile celor mai mari. Venea pe la noi Grigore Gaşpar, coproprietarul batozei, parovicului şi morii lui Naizer, cel care în condițiile corupției şi mitei „inexistente" a reuşit să se salveze de la deportare, cel care abia după câțiva ani de rugăminte cu mâna întinsă a fost admis la treuca comună a colhozului, îmi punea unele întrebări cu tâlc, şi rămânând satisfăcut de răspunsurile mele, îl sfătuia pe tata să mă facă popă. La rândul său, tata spunea că de era voia lui şi-ar fi dat la carte toți copiii, regreta că i-a oprit la vatră pe primii doi, Ionică şi Natalia, dar altă soluție nu avea, era mândru că i-a făcut pe doi învățători, Liuba şi Grişa, a încercat să mă facă la fel şi pe mine, dar socoteala a eşuat, aşa că se va mai vedea, fapt este că la sigur voi face carte. De fapt ideea de a deveni medic mi-a apărut spontan în pragul examenelor de absolvire, prin pădurea dintre Petroşani şi Izvoare, în drum spre casă, cu traista-n băț. Dar

până atunci vreau să amintesc un lucru uitat de multă lume. Pe partea stângă a drumului care ocolea prin acea pădure era un pâlc mărişor de stejari seculari, pe care doi-trei oameni nu-i puteau cuprinde. Nu știu cărui bleg de partid i-a încolțit ideea nenorocită de a îndrepta drumul, stejarii au fost doborâți, iar pădurea a rămas orfană de ctitorii săi.

Spuneam adineauri că în podul casei am mai găsit un lucru prețios, este vorba de o „carte" de vindecare a bolii, mai curând aş spune de dezlegare a stării de lucruri. Era un text scris de mână, pe doar trei pagini, cu caractere latine, conținutul căruia era o rugăciune către Dumnezeu pentru vindecarea împătimitului (era indicat de fiecare dată numele concret), fiind condamnat cu asprime necuratul, iar pe pagina a treia se desena o cruce masivă de lemn cu moartea încătuşată în lanțuri de mâini şi de picioare. Prin care circumstanțe s-a răspândit vestea în sat nu-mi amintesc, dar în scurt timp am început a fi solicitat. În prealabil, am avut grijă să „traduc" textul în chirilică. Regia era una simplă de tot, scriam textul, indicam numele „pacientului", acesta se culca cu capul spre icoană, iar eu trei seri la rând, când se lăsa întunericul, citeam textul, apoi îi puneam „cartea" sub cap, îi făceam semnul crucii şi îl stropeam cu agheasmă. Efectul „tratamentului" era benefic în orice ipostază: dacă se vindeca – îi era de ajutor, iar de pleca în lumea celor drepți – avea dezlegare de la Dumnezeu. Nu-mi amintesc cât de gravi să fi fost „pacienții" mei, dar niciunuia nu i-am înmânat bilet de călătorie la cimitir. Nu pot uita prima pacientă, Adela, fiica lui Vasile Scutelniciuc, unica la părinți, o fetiță de 5-6 anişori, blondă, frumoasă-foc, cu o cosiță trecută peste umărul drept, sănătoasă tun şi până azi, făcuse o viroză banală, oricum, unicul copil, părinții erau îngrijorați, iar eu aveam emoții ca la primul examen, tot sângele îmi clocotea în cap şi urechi. Astfel, devenisem în scurt timp „doctorul" satului, iar drept răsplată aduceam acasă câteva ouă, doi-trei pumni de făină. Sunt înclinat să cred că

această intenție o purtam în subconștient din momentul vrăciuirii mele, iar decizia finală a fost luată anume în acea clipă, acel loc, acea cotitură a drumului, lângă acel pâlc de stejari seculari. Îmi amintesc cum momentan mi-a crescut inima ca o pâine, parcă m-am eliberat de o povară enormă, aproape că am zburat până acasă, am uitat de toate relele cum uită femeile durerile facerii. Apropo de aceasta, dacă femeia ar memoriza chinul prin care trece în timpul nașterii, s-ar izola cu odoraşul ei într-un colț tăinuit, şi s-ar feri ca dracul de tămâie din calea oricărui mascul. Oricum, practica de toate zilele demonstrează că unele au curajul să se încumete şi la al cincilea, al zecelea, mai mult, citisem undeva despre un caz ieşit din comun, când o femeie bună de sămânță născuse peste patruzeci, dacă nu chiar mai mulți, aproape anual ca iepuroaica, uneori dipleți, tripleți ori cvadripleți, şi tot aşa până la menopauză, când „Dumnezeu dă, Dumnezeu ia". Referitor la aceasta am şi o epigramă:

Pofta vine mâncând

Mândră-i şi cochetă,
Copii nu mai face,
Dar mereu repetă,
Că metoda-i place.

Faptul că „repetetur est mater studiorum" se datorează unui proces fiziologic, prin care imediat după naştere, când lehuzei îi este prezentat boțul de aur, în organismul ei se secretă o substanță benefică, cea a plăcerii, numită beta endorfină, care șterge de pe creier toate grozăviile, ca de pe banda de magnetofon.

Dar se pare că am cam luat-o razna, ca cetățeanul turmentat „pe trei cărări". După obținerea atestatului de maturitate, am depus documentele la Institutul de Medicină din Chişinău. În ajunul examenelor de admitere mi-am aşezat toată „garderoba", mai mult decât modestă, printre care o cămaşă

frumoasă de mătase, cadou de la cumnatul Serghei, în care puteau încăpea doi ca mine, câteva cepe, slănină, brânză de oi (mâncarea mea „preferată") și un codru de pâine, în cufărul tatei de pe timpurile lui Nicolai II, mama mi-a mai dat și o sticlă cu ulei astupată cu dop de ciocălău, care pe drum mi-a „aranjat garderoba", și am pornit spre Chișinăul necunoscut.

Concursul oficial era de 5,5-6 pe un loc, pentru români „ceva mai măricel", reieșind din faptul că la anui întâi, în ambele facultăți, medicină generală și pediatrie, din totalul de 300-310 studenți, ne-am pomenit cu 80-90 de evrei, 120-140 de alolingvi, restul români. Pentru perioada examenelor ne-au cazat în cămin (două clădiri cu un singur etaj pe teritoriul actualului parc Dendrariu), „claie peste grămadă", nici nu mai știu câți eram într-o cameră, ziua eram rozători de manuale, iar seara ne relaxam. Dar iată că în una din asemenea „relaxări", zbenguindu-ne, un abiturient, pe nume Victor Cucer, îmi prinde degetul median de la mâna dreaptă cu ușa, scoțându-mi unghia cu tot cu țesuturile moi. Drept urmare, adresare la medic, pansament, mi-au făcut un deget cât un gălătuș, încerc să scriu, nu pot, uneltele de scris, tocul și penița, nu-mi dau ascultare, o iau razna, iar a doua zi urma dictarea la limba rusă. Scriam în una din cărțile mele, că admiterea mea la facultate se datorează faptului de a mă fi născut în „cămașă", având mare noroc de doi evrei și un rus, toți trei cu studii românești, pe care involuntar i-am cucerit pur sufletește chiar în momentul examinării, de mită nici vorbă (nici sticla cu ulei nu mai era). Iată că unul din idolii mei, căruia îi aduc poclon și astăzi, era rusul Serghei Mihailovici Smirnov (la sigur nici pomină cu pocitura transnistriană), care, intuiesc că avea, nu mă tem să spun, un atașament sufletesc față de noi, copiii autohtoni, ne-a făcut o dictare cum nu s-a mai pomenit, avea o voce asemănătoare cu cea a lui Levitan, la orice cotitură accentua: „adverb", „conjuncție", și alte părți gramaticale. Pe timpuri existau doar trei auditorii, numărul

unu şi doi, pe locul decanatelor de azi, şi numărul patru în actuala sală de conferinţe din preajma rectoratului. Dictarea pentru români se făcea în fosta nr.2, cu două rânduri de bănci din scândură groasă, fiecare cu capacitatea de 8-10 persoane, pe care studenţii mai încrustau cu bisturiul felurite lucruri deşucheate. Îmi amintesc cum stăteam la margine, cum trecea pe lângă mine, se uita suspect la degetul meu bandajat şi scrisul ca pişatul boului, şi atunci am sfeclit-o, eram gata să-mi fac bagajele. I-am destăinuit acest lucru „supraveghetorului" comisiei, Ionică Melnic, Dumnezeu să-l odihnească, pe atunci student la anul cinci, care m-a sfătuit să mai îngădui. Marea mea uimire a fost să aflu la următorul examen că am obţinut nota patru, nu ştiu să fi fost vreo urmă de sânge pe pansament, dar scrisul meu anevoios, fără nicio greşeală gramaticală l-a convins pe ilustrul profesor. I-aş putea aduce nenumărate cuvinte de laudă acestui rus românizat, care în continuare mi-a fost profesor de latină, de la care am reţinut până în ziua de azi zeci de zicale, cum ar fi: „gutta cavat lapidem non vis, sed sepe cadendo", „sera venientibus ossa", „errare humanum est" şi multe altele, păcat că am pierdut conspectele. Apropo de acest Smirnov, era un rus special, să mai dea Dumnezeu asemenea venetici, era un om de o deosebită cultură, biografia căruia, vorba poetului Nicolae Ţurcanu, la fel a fost cârpită cu aţă neagră. Nu e prea clar cum s-a infiltrat între rusofonii venetici de la Institutul de Medicină, în special la catedra de latină, la şovinul zăpăcit Victor Eremeev, la fel dacă a avut de suferit de pe urma persecuţiei kgb-iste, în ce măsură, şi cum a reuşit să supravieţuiască, cert e că a trăit o viaţă cu frica-n sân. Unica informaţie de care dispun este că schimbarea din 1917 a curului rusesc cu capul l-a prins prin Petrograd, fapt care nu i-a prea „priit", refugiindu-se în România Mare, unde a urmat studiile (care?), a însuşit româna la perfecţie, astfel metamorfizând mai mult în român decât în rus. Am fost captivat de maniera lui pedagogică, devenisem

un fan înflăcărat al limbii latine şi chiar regretam că în Institut nu se predă mai aprofundat. Cu atât mai mult, dacă tot e să dăm cu părerea de gard, ce este primar oul sau găina, dacă tot ne porecleşte lumea cum că am fi „buricul" Europei, că am sta la baza limbilor indoeuropene, atunci care e prioritară – latina sau româna? Recent am rămas profund emoționat să descopăr mormântul acestuia în apropierea bisericii din cimitirul central, pe stânga locului ultimului popas al defuncților înaintate de înbunare. Alți doi idoli ai mei au fost şi au rămas evreii Landa, profesor de fizică, şi Trahtemberg – de limbi străine, dovadă că nu sunt antisemit convins, care m-au încurajat cu zâmbetul pe buze, nu ştiu să-mi fi identificat vreun talisman interior, dar mi-au fost profesori în continuare, cărora la fel le port tot respectul. Apropo de numele Landa, acum 4-5 ani întâlnesc la Institutul Oncologic o pacientă purtătoare a acestui nume, de naționalitate românсă, la care, despletind firele, dau de strămoşul soțului ei (la fel „român"), fostul meu profesor evreu. Referitor la dinastia „românilor" Landa apare un lucru curios, dacă nu cumva au ceva comun cu Mihail Landau, deputat în Parlamentul României în perioada interbelică, din partea partidului sionist? Astfel, după primul patru „ondulat a la bou", au urmat trei note de cinci. Fiind convins de reuşită, m-am întors acasă, satul forfotea că doctorul de „carte" s-ar putea transforma cu adevărat în cel de oameni, aştept cu sufletul la gură avizul de înmatriculare, care nu mai venea. Ai mei nu ştiau ce să mai creadă, eu la fel, şi atunci decid să mă pornesc spre Chişinău pentru a clarifica situația. Chiar în ajunul plecării soseşte şi avizul, care i-a convins pe toți ai mei că lucrurile se petrec aievea.

Cât priveşte studiile din Institut aş putea înşira pagini întregi, mă voi limita doar la momentele cele mai vulnerabile. Prima impresie dezolantă a fost trecerea bruscă de la „româno-moldovanschi" la rusă-paparusă în totalitate, mai mult, dacă ne adunam 8-10 români şi vreun rusolingv rătăcit prin-

tre noi, eram obligați să „pârlim" ruseşte, altfel eram acuzați de naționalism, stima față de „fratele mai mare" era obligatorie. În programul de studii erau incluse şi lecții obligatorii de limbă rusă, de la care am fost eliberat în scurt timp, o cunoşteam destul de bine.

Mai întâi aş vrea să fac o scurtă referință asupra instituției respective. Institutul de Medicină din Chişinău este fostul Nr. 1 din Petrograd, evacuat în timpul blocadei în Kislovodsc, iar înaintarea nemților fiind vertiginoasă, au fost opriți pe loc, fiind impuşi să colaboreze cu inamicul. Drept pedeapsă pentru „înalta trădare", li s-a interzis reîntoarcerea în Peterburg şi în anul 1945 au fost surghiuniți şi dați drept poclon mssr-âsului cu întreg cadrul didactic şi studențesc. Existau mai multe bancuri reale despre peripețiile studențimii „civilizate" sosite cu sacra misiune de culturalizare a neamului nostru de zeci de ori mai culturalizat.

Primul an de studii a fost pentru mine un adevărat calvar din mai multe puncte de vedere, dar nimic tragic pentru a-mi pune pistolul la tâmplă, am trecut prin mai multe încercări, care în loc să mă îngenuncheze, m-au oțelit, mai mult, nicicând n-am fost încolțit de depresie, chiar am avut destule clipe de umor. Sursa principală de existență era bursa, dar pentru a o poseda se cereau eforturi. Spre deosebire de tineretul de azi, cu unele excepții, pe timpuri se făcea carte. După orele obligatorii, conform orarului, într-o clipită veneam la cămin, serveam rația alimentară strict determinată, un sfert de pâine şi o sticlă de chefir, după care schimbam manualele şi alergam într-un suflet înapoi pentru a ocupa un locuşor pe băncile aulei, în care plutea un bâzâit monoton al unui enorm roi de albine, toți preocupați de speranța acapărării unei note pozitive în ziua următoare, puteai pierde bursa oricând. Cât priveşte munca sârguincioasă, îmi amintesc cum la anul patru, în ajunul examenului la anatomia topografică, neam „baricadat" în morga catedrei, studiind o noapte întreagă

poziționarea mușchilor, vaselor sanguine şi fibrelor nervoase pe cadavrul secționat al haiducului Boghiu, ori ceva în felul acesta, exterminat de ruşi, cândva o nămilă de om vânjos (habar nu aveam de existența arcaşilor lui Ștefan cel Mare şi altor cete de patrioți adevărați).

Pe timpuri, productivitatea muncii era atât de înaltă, şi economia atât de înfloritoare că banii se schimbau la fiecare 5-10 ani. Ultima schimbare fusese în anul 1953, iar prin 55-56 rubla din nou dădea prin gropi. Aveam o bursă de 220 de ruble, din care îmi rețineau 20 drept impozit pe venit (caaaare?!?!?!), şi culmea, să vezi şi să nu crezi, „chici gios şi faci ca trenul", alte 20 pentru „holosteațchi"-ul cui îl are. Stat tâmpit cu mintea-n șezut, indiferent de sex, în prim plan ne obliga să facem copii, fără a se interesa de condițiile necesare, cum ar fi, unde, cu cine, şi în special cu ce. Aici se mai cere ceva:

Nedumerirea unei femei înşelate

Ştiu demult, o ştiu prea bine,
Chiar concret ştiu şi cu cine,
Ba, mai mult, ştiu şi de ce,
Însă nu-nțeleg… cu ce?

Din cele 180 de ruble puneam la o parte 30 pentru cheltuieli neprevăzute (lengerie, caiete, transport etc.), iar restul 150 era împărțit cu strictețe echivalent la zilele lunii. Nu pot trece peste unele evenimente tragicomice. Locuiam în căminul din strada 31 august 137 (fosta Kievscaia), la etajul trei, în camera laterală cu geamurile spre curte, împreună cu 10-12 boboci, înghesuiți unul lângă altul, cu doar două cărărui înguste, prin care cu greu de mai puteai trece „hop pe-o parte". Toți eram măsurați cu acelaşi arşin de minte, unii aveau şi anumite particularități. Unul din ei era Petrică Roşca, care a împărțit aceeaşi soartă cu mine, începând cu anii studenției, continuând cu activitatea didactică până la sfârşitul zilelor sale, Dumnezeu să-l ierte. Aveam cufere de faneră identice, al

lui tot de la împăratul Neculai, deosebirea era doar că prin al meu vâjâia vântul, iar al lui, plin cu turte, încuiat cu lăcățică, periodic era suplimentat cu „producție" nouă. Rația alimentară a lui Petrică era una neschimbată: 8-10 turte și o cană cu apă la dejun, prânz și cină. Altul era vecinul din stânga, Mișa Furman, cu 8-10 ani mai în vârstă, căsătorit, care venea în fiecare duminică de acasă cu o valijioară plină cu ouă. Nu știu câte zeci de mii de ouă a consumat Mișa în cei șase ani de studii, dar avea un regim standartizat: câte 4-5 ouă la dejun, prânz și cină, avea rețou și tigaie. Noi, cei cu sfertul de pâine și sticla de chefir, ne uitam cu oarecare jind la ei, înghițind noduri, și am decis să ne „răzvrătim". Cu Petrică nu ne puteam pune boii în plug, lăcățica stătea de veghe, și atunci am decis să vărsăm tot amarul pe Mișulică. Observându-l cum înmoaie bucățele de miez de pâine în uleiul rămas după consumarea ouălor prăjite, am decis să-i jucăm festa. Punem mână de la mână, cumpărăm trei cutii de capsule cu ulei de ricină, cineva i le stoarce pe furiș în tigaie și rămânem în așteptare. Vine Mișa de la lecții, pregătește patru ouă, i se pare cam suspect surplusul de ulei, dar până la urmă, cine se plânge când „Dumnezeu dă mult"? Devorează Mișa cu multă plăcere ouăle prăjite, după un râgâit țărănesc trage un pui de somn, cum îi era obiceiul, se trezește și ne ia la rost de ce nu am plecat să pregătim lecțiile în auditoriu, de regulă, după masă rămânea stăpân. Noi, fani înflăcărați ai spectacolului preconizat, ne-am bâlbâit care de care, că din varia motive pregătim lecțiile astăzi în cămin, nu știu de ne-a mai rămas ceva în memorie din acea lectură fugară. Astfel, urmărim cu înfrigurare apropiatul acces de „pântecărie", seara, sătul și fericit, Mișa mai frige 4-5 ouă, linge cu gust tot conținutul de ulei, se culcă, sforăie, trage două-trei pucuri de țăran pe arătură, noi cu plapumele peste ochi rămânem în așteptarea efectului scontat, adormind involuntar, iar dimineața Mișulică al nostru este cristalin ca lacrima, savurându-și fericit de-

junul tradițional. Abia la anul trei, la farmacologie, profesorul Lialicov ne-a dezlegat enigma, că substanța activă din uleiul de ricină la temperaturi înalte își pierde efectul purgativ.

Spuneam adineauri despre regimul alimentar constituit doar din sfertul de pâine și sticla de chefir, nu vreau să induc lumea în eroare, aveam și alte asortimente carnivore de origine „ni-ha-ha" și un fel de răcitură evreiască, așa numitul „zeliț" preparat din toate resturile posibile, dar impregnat atât de intens cu usturoi că îți provoca foame de lup, cu atât mai mult, că spre fericirea noastră, noțiunea de dragoste lipsea total din orarul nostru cotidian. Scoteam în vileag undeva șmecheriile evreiești în vederea scăderii prețului cocoșului prin adresarea „cât vrei pi parșâvu ist cu gâtu gol"? pe la finele anilor cincizeci, când cei care am refuzat să aruncăm „conioacele" în urma holodomorului moldovenesc, ajungând să avem pâine din belșug, acaparasem și noi unele apucături israelite. Fapt este că în cantinele studențești pâinea și mușțarul era servit nelimitat, desigur fiind inclus în preț, iar noi, comandând o supă nenorocită ne „delectam" gratuit cu sandvișuri din pâine cu mușțar, dar ce mai mușțar, cum doar simțeai iuțeala pe vârful limbii, aceasta se răspândea la finele intestinului. Acest „caif" a durat până în clipa când bucătarii au sesizat falimentul.

Dacă cineva mi-a făcut peri suri și mi-a otrăvit sufletul mai aprig pe tot parcursul primului an de studii, acesta a fost vecinul din dreapta patului meu, Vasea Valicovschi, originar din Râbnița ori Camenca. Era un tip straniu, semidoct, cam nespălat, cu niște apucături, care păreau ciudate, de fapt prin anul 4-5 i s-a constatat diagnoza de schizofrenie. Aproape lunar era vizitat de maică-sa, o femeie de statură mică, slabă, gârbovită, nu știu ce avea în adâncul sufletului, dar părea cu adevărat zgripțuroaica întruchipată. Parcă o văd aievea cum venea sprijinită într-un băț noduros, cu desagii pe umărul drept, se așeza pe patul meu și tăifăsuia ore întregi cu

odoraşul Vasilică, veşnic tolănit în pat, care nu se ridica nici la sosire, nici s-o petreacă cel puţin până la uşă, iar eu mă trezeam a doua zi plin de păduchi. Până în ziua de azi îmi sare sângele în obraz când îmi amintesc de acel calvar infernal, cum alergam la frizerul de la baia comunală pe strada Petru Movilă, care mă tundea chilug, aruncându-mi paraziţii după gulerul cămaşei. Nu ştiu şi nici nu vreau să-mi amintesc de procedura despăduchirii, dar stăteam cu frica în sân în aşteptarea cotoroanţei, vizitele careia s-au repetat cu regularitate până la sfârşit de an. Dar ce pot spune, se pare că modestia exagerată este limitrofă cu prostia, niciodată n-am cutezat să-i interzic să se aşeze pe patul meu. Oricum, cele expuse aveau să fie floare la ureche pe lângă toate belelele ce urmau să vină pe capul meu. Dobitocul, altminteri nici nu-l pot numi, pe lângă faptul că ciordea câte puţin din raţia mea cvazidistrofică, nicicând nu avea pieptene în buzunar, folosindu-se de al meu, mă rog, obişnuit cu unica pieptănătură matinală pe zi. Dar iată că în primăvara anului 1956 observ pe cap nişte rotocoale mici cu părul secerat din rădăcină, care se extindeau din zi în zi, fiind împestriţate cu plăci şi cruste. Mă adresez medicului dermatolog din policlinica republicană, care îmi constată diagnoza de tricofiţie. Pe atunci policlinica respectivă era peste drum de spital, într-o căsuţă cu un singur etaj, fosta reşedinţă a medicului şef din timpurile fericite, Toma Ciorbă, la intersecţia străzilor Ştefan cel Mare cu cea care-i poartă numele, pe teritoriul actualei ambasade satanice. Ţinând cont de faptul că boala era contagioasă, au fost controlaţi toţi colegii din cameră, fiind depistat şi autorul distribuitor. Pe atunci metodele de tratament erau mult mai barbare, iar investigaţiile de laborator, scriam cândva în glumă, se limitau doar la analiza urinei la miros, culoare şi gust. Unica metodă de tratament a bolii respective era radioterapia, iar drept „unealtă" servea un hârb de aparat rămas drept moştenire de la împăratul Neculai, dacă nu chiar de la Alexandru II. Pentru început am lăsat

să crească părul de un centimetru, după care am fost uns cu clei de lemn şi înfăşurat cu bint ghipsuit pe toată suprafaţa păroasă a capului, apoi am fost trecut pe mâna aparatului, lăsat în voia câtorva evrei şi iradiat din patru câmpuri. Nu ştiu care era unitatea de măsură a radiaţiei, de mai era în rentgheni ori gray, sau mai curând „la ochi" ori „cu şchioapa", dar sunt convins că am primit o doză bunicică. Cunoscând prea bine consecinţile iradierii, am dus-o cu frica-n sân până pe la cincizeci, iar apoi am scuipat în acelaşi loc şi mi-a trecut. După iradiere, când a fost scoasă de pe cap „casca" de clei cu toată peruca, mi-a fost arsă pielea de pe cap cu acid salicilic de vreo şapte-opt rânduri, până când mai rămase doar al nouălea strat, care abia de mai acoperea creierul.

Ambele sesii le-am susţinut cu bine, eram asigurat cu bursă şi cămin. Cât priveşte cadrele didactice, aş putea aşterne pagini întregi, dar intenţia mea nu e de a-l face pe cititor să consume zeci de băsmăluţe pentru a-şi şterge lacrimile, ci mai curând pentru a-i schiţa un zâmbet pe buze, fie şi tragicomic, prin urmare mă voi referi doar la unele „bancuri" reale. Aş putea descri sumedenie de asemenea bancuri, dar teamă-mi e ca Maia Sandu să nu cumva să-mi conteste proveniența diplomelor obţinute cum a procedat cu ţiganul corcit, primministrul „Haburişi". La istoria partidului comunist o aveam pe „baba" Vera, partizancă nu ştiu pe unde, care îmi dădea răspuns la toate întrebările din bilet, solicitându-mi părerea, iar fiind solidar, obţineam nota 5. Altul era la chimia organică, Ivan Ivanovici Poprujnâi, fost aviator de război, în loc de formule chimice, ne bâzâia şi ne fâşâia decolările şi aterizările avionului. La anatomie era evreul Perlin cu palma dreaptă fracturată şi fixată sub unghi de 90 de grade, venea la lecţie cu craniul şi o andrică în mâna calică pe care o întroducea în orice loc ori găurică posibilă şi erai obligat să dai prompt denumirea. Dar cel mai eminent spectacol s-a declanşat la examenul de biologie, unde eram obligaţi să ne prezentăm cu

albumele pline cu desene improvizate ale tuturor viermilor, râmelor, helminților, paraziților şi altor dihănii dăunătoare implicate în proveniența bolilor infecțioase. Aici zăpuşeală, căldură peste 35 grade, auditoriile închise, geamurile acoperite cu cearşafuri permanent umezite, citim de zeci de ori acelaşi text, în cap nu rămâne nimic, cum să reții în minte toate particularitățile sumedeniei de „infractori" ai sănătății publice. Soluționarea problemei a venit de la conferențiara catedrei Vera Filipovna, care era foarte severă în cursul anului, în special cu fetele, iar la examen i s-a făcut milă de noi. Toată lumea şi-a suflecat mânecele, am împărțit biletele şi am dat răspuns detailat pe o coală de hârtie la toate întrebările. În continuare procedura era simplă, cel care trăgea biletul striga tare numărul pentru a fi auzit pe culoar, iar următorul care intra îi punea la îndemână albumul cu răspunsul pregătit, rămânea doar sustragerea atentă. Am obținut cel mai faimos rezultat din toate examenele care au mai urmat, unanim pe nota cinci. Unicul reproş ne-a făcut totuşi profesoara, poreclită „baba Vera", o bătrânică uscățivă, destul de severă şi cu unele stranietăți, un început de Alzheimer, a rămas şocată de urletele noastre, la care i-am răspuns că stăm prost cu auzul. Alt obiect la care aveam probleme seroase era educația fizică, spuneam doar că țara avea nevoie în prim plan de armată şi atunci ce fel de muscal (insectă-mamifer, provenită din împerecherea masculului muscă cu iapa) poți fi dacă nu eşti în stare să arunci grenada (anume obiect exploziv) peste 30 metri, să sari peste un metru în înălțime, ori să imiți diferite maniere de mers soldățesc „de-a latul", ori „de-a crăcănatul". Îndeplinirea acestor cerințe erau peste puterile mele, iar profesorul mi-a semnat totuşi colocviul, fără de care puteam pierde bursa la sesiunea de iarnă. În al doilea semestru am avut marele noroc să mă descopere „trântorul" Ivan Dobrovolischi, antrenorul secției de luptă clasică şi sambo, care ducea criză de sportivi la categoria „pană", iar lipsa acestora

la competițiile sportive între instituții, ori cele orășenești se amenda cu penalități. Nu-mi prea amintesc să fi câștigat vreo partidă, dar campion am devenit de câteva ori, din lipsă de concurență, plus la toate, aveam colocviul semnat automat. Oricum, sunt sigur că antrenamentele săptămânale, la fel și-au adus contribuția la accelerarea puseului meu de creștere.

Cu alte cuvinte, am avut profesori de toată mâna, șovini, alcoolici, curvari, agramați, unii întruneau chiar toate calitățile, dar am avut și foarte buni, doar păcat că puțini la număr. Printre cei mai șovini, după gradul de răutate aș enumăra pe filososcroafa Vera Smelâh, care nu permitea nici să respiri românește, nu în mai mică măsură erau Olga Comaric, Anatol Crâlov, farmacologul Cernov, chirurgul Râjov și mulți alții, nu pot spune cât de loiali erau cu noi decanii Borzov, Balachin, nemaivorbind de ofițerimea de la catedra militară și rectorul Starostenco. În ceea ce privește vânătorii de fuste, în prim plan l-aș pune în țeapă pe peregrinul Golovin, șeful catedrei anatomiei patologice, care zbura nu numai din pat în pat, ci și din catedră în catedră, la noi venise din Odesa, iar la scurt timp și-a reluat zborul pe urlați, în căutarea altor mândre. Cel de al doilea era sfrijitul caucazian, se pare că și un pic cam albăstrelul, Hatmuș Lutfuleevici, noi îi preschimbam litera „L" cu „F", astfel profitând de faptul că nu ne cunoștea limba, părând a fi măgulit de pronunția noastră, așa îl și numeam, desigur doar băieții.

Privitor la cei buni, îmi amintesc doar de doi, care întruchipau însăși înțelepciunea supremă, purtătorii frumoaselor maniere cu adevărat aristocratice. Unul dintre ei era profesorul Anatol Anatolievici Zubcov, cu mustață și barbișon, înălbite de povara anilor, cu ochelari intelectuali fixați numai pe nas, suplu, la ai săi peste șaptezeci de ani, cu coloana vertebrală dreaptă ca semnul exclamării, gentil, cu o înclinare ușoară a capului la orice salutare. Ne ținea un curs demn de academician, care depășea cu mult capacitățile mintale

studenţeşti, dar atât de clar, răspicat, pe înţelesul tuturor, că trebuia să fii scăpat din scăldătoare să nu înţelegi nicio boabă. Orarul cursului său era cunoscut, probabil, de tot oraşul, se ţinea în fosta aulă Nr.4, permanent arhiplină cu mulţi din cei ce nu aveau nimic comun cu medicina, prezenţi doar de dragul de a-l asculta. Deşi nu mai păstrez conspectele, lecţiile lui mi-au pătruns adânc în memorie, erau împestriţate cu exemple concrete din explorările savanţilor din lumea mare. Spuneam despre posibilităţile analizelor de laborator de pe timpuri prin aprecierea urinei la miros, culoare şi gust, aproximativ cu acelaşi arşin ne prezenta experienţele savantului francez Brown-Sequard, care aprecia funcţia testiculară după lungimea jetului urinar. Cel de-al doilea aristocrat, cu aceeaşi mustaţă şi bărbiţă tunse scurt, aceiaşi ochelari pe nas, la fel suplu, cu spinarea dreaptă şi cu inteligenţa moşteniă din aristocraţia ţaristă, era şeful catedrei de terapie spitalieră, profesorul Poliuhov. În pofida posibilităţilor paraclinice, în centrul atenţiei se afla pacientul cu toate metehnele lui, dar şi cu o anamneză detaliată până la stră-străbunici, din păcate, la ora actuală paraclinica a depăşit clinica, dar se cam uită de pacient. De menţionat, că ambii profesori nu erau membri de partid, nu prea erau bine văzuţi de către autorităţi, le stăteau ca un spin în ochi, despre Poliuhov nu ştiu, dar Zubcov avea soră şi frate în Anglia, emigraţi în timpul răsturnării paşnice de guvern din 1917, oricum, în capul mesei se înghesuiseră proştii, adjuncţii directorului „Departamentului de prins muşte", escrocii şi curlingiştii.

Prin anii 1955-56 Nichita Hruşciov a declanşat agricultura extensivă, au fost arate mare parte din stepele Kazahstanului, se manipula ideea de întoarcere a râurilor sibiriene cu fundul în sus, să nu zic altfel, erau desecate masiv bălţile, numai dobitocul de Jucenco în ce hal a transformat delta Prutului, de la Leova în jos, dar „fraţii" ucraineni cum au procedat cu delta Dunării, vorbeam adineauri despre dezvirginarea sutei

de movili, într-un cuvânt, ideea tâmpită de „balşoi şi mnogo". Apropo, în descrierea mea figurez cu diferite epitete, cum ar fi: prost, tâmpit, dobitoc, porc etc., oricum, conform referinței merituoase, și fiindcă pe parcurs pot apărea personaje contemporane, în cazul când cineva se va simți vizat, îi voi răspunde cu zicala celui pedepsit pentru faptul că l-a numit porc pe un rus: „de azi încolo chiar oricărui porc îi voi zice rus".

În anul 1956 se aştepta o roadă nemaipomenită de grâu în Kazahstan, credeau că vor astupa toate găurile lumii, dar au pățit ca țiganul cu oul clocit pe Movila Țiganului (voi reveni). Tot atunci au fost formate primele detaşamente studenţeşti de țelinari, cei cu adevărat primii au fost ademeniți cu zăhărelul cu doi-trei ani mai înainte, fiind în marea lor majoritate mecanizatori. Iată că şi în Institutul de Medicină, secretarul organizației comsomoliste, Ghinju, mare activist de partid, cu mari şanse de urcare pe scara ierarhică, dar care până la urmă a fost păpat cu tot conținutul intestinal, un fel de struțocămilă moldo-ruso-evreească, a purces la formarea unui asemenea detaşament. Pentru început printre studenți a apărut o rumoare, în mare parte s-au dat cu fundul la perete, cum să lase un loc călduț pe lângă casă, doar „Buona-parte" erau orăşeni, cum să călătoreşti 7-8 mii de kilometri, fără hrană caldă, în vagoane pentru dobitoace, iar până la destinație se cerea timp de cel puțin o săptămână. Mai cu benevol, mai cu forța, secretarul a înjghebat numărul necesar, în ceea ce mă privește, cred că am fost printre primii care au depus cererea de înrolare, eram curios să călătoresc, să văd lumea şi poate mai câştig şi ceva bani. Nu voi descrie peripețiile călătoriei, doar unele secvențe din mizeria locului. Destinația finală a noastră a fost regiunea Pavlodar, raionul Czâl Orda, unde am fost repartizați prin colhozuri. Mie mi-a căzut „norocul" să fiu repartizat împreună cu un grup de israeliți în stația feroviară Kialî, la un elevator, unde se aduna amarul de pâine. La drept vorbind, atâtea vrafuri de grâu de 8-10 metri,

la înălțimea transportorului, nu mai văzusem niciodată. Roada nu era chiar atât de impresionantă, doar de 7-9 sute kg la hectar, dar imensitatea terenurilor dădea milioane de tone. Lucrul consta în încărcarea vagoanelor cu grâu prelucrat prin elevator, în rest era absolut inutil, un fel de „tăiat frunză la câini", drept e că și salariul era de băgat în fundul măgarului. Capacitatea elevatorului fiind de sute de ori mai redusă față de roiul de mașini, care curgea în permanență, grâul era depozitat în vrafuri imense în aer liber, și neadus la condiție, se aprindea. După cum spuneam despre tăiatul frunzelor la câini, misiunea noastră era să-l vânturăm cu niște lopățele de mână, dar fiind început de toamnă, timp răcoros, câte o ploiță, făceam o gaură comodă în interiorul vrafului, în căutarea condițiilor favorabile pentru un pui de somn. Drept colegi de echipă îi aveam pe trândavul Țvainer, demagogul Cravcic, fricosul și zăpăcitul sorocean Bene Șiț, burduhosul Lionea Nosaci, sudoarea căruia dobora musca din zbor, și alți 4-5 harhari. Tot grâul din vrafuri s-a aprins, astfel milioanele de tone s-au dus pe copcă, au pățit ca Motohoi cu lauca, zicala despre evreul tontălău din Branișteе. Nu știu cu cât m-o fi răsplătit statul pentru frunza tăiată, dar îmi aduc aminte că primele cumpărături au fost un costum simplu pentru tata, pe care l-a păstrat ca de sărbători, se pare că a și plecat cu el în lumea celor drepți, și o șalincă mamei.

Dar cel mai mare avantaj pentru mine a fost maturizarea fizică, pe neobservate mi-a apărut puseul de creștere, care în mod normal era cazul să se instaleze la 14-15 ani, în câteva luni am crescut cu 16-17 cm. În anul 1964, fiind la o perfecționare pe endocrinologie în orașul Haricov, i-am destăinuit cele întâmplate unui profesor de la catedră, care, mai în glumă, mai în adins, mi-a spus că eu sunt avantajat, or, perioada întârzierii pubertatului urmează a fi triplată cu întârzierea andropauzei, și sunt înclinat să cred că a avut dreptate. Oricum, lucrurile s-au inversat, eu le spun studenților

în glumă, că la ora actuală maturizarea sexuală o precede pe cea intelectuală cu 5-10 ani, unii mai rămân copii şi la 40-50. Scriam anterior că accidentul auto din copilărie mi-a provocat o creştere încetinită, fiind student la anul întâi eram luat sub observaţie de comisariatul militar, nu-mi ajungeau 3 cm. până la limita inferioară de 152. Colegii mei de facultate, puţinii care au mai rămas, şi acum mă mai iau peste picior, amintindu-mi cum intram la film numai cu paşaportul. Apropo, pe timpuri filmele erau strict cenzurate, Doamne fereşte, să vezi cum un bărbat sărută o femeie, educaţia sexuală se limita doar la inscripţiile de pe garduri şi în anumite locuri publice. Dar, ironia soartei, prefer expresia „chici gios şi faci ca trenul", în Universitatea de Medicină nici astăzi nu se predă sexologia ca obiect important, există doar un curs aleatoriu de cinci zile, a cincea roată la căruţă, mai mult, de acest lucru nu se ocupă psihoneurologii şi endocrinologii, cum ar fi mai corect, ci urologii, în competenţa cărora intră doar uneltele sexului. Şi, fiindcă veni vorba, austriacul Sigmund Freud a fost un om deştept, este arhicunoscut faptul că la baza celei mai răspândite boli cotemporane, distonia neurocirculatorie, prioritară sexului feminin, în, mă tem să spun, peste optzeci la sută din cazuri, stă incompatibilitatea sexuală. Nu poţi fi doctor bun fără a fi iniţiat în ramura respectivă. Apropo de acest psihanalitic, chiar fiind austriac, era evreu de-a binelea, iar pe lângă toate, în jurul lui pluteşte o enigmă, conform căreia ar fi dedus o axiomă precum că Moise nu a fost evreu, ci egiptean, lucru ţinut în secret de acesta până la moarte. Fiind vorba de sexologie nu mă pot obţine să aduc un banc real. Pe la începutul anilor şaizeci lucram în Râşcani, iar frate-meu Grişa era şef de studii în şcoala din Gălăşeni. De fiecare dată, la 28 august, de Sântămăria Mare sărbătoream împreună hramul bisericii. Ne adunam o grupă de mânzoci tineri şi la un păhar de vorbă, precum bine se ştie tema discuţiei sexului tare (ceva mai „mole" la moment), muierea nu era

ruptă de la gură. Fapt este că între noi era şi directorul şcolii, Beţu, ceva trecut de vârsta senioralǎ, bancurile curgeau valvârtej, de vibrau pereţii de hohotele tinerilor mânzălăi, iar acesta rămânea stană de piatră. Tot ha-ha şi ha-ha, iar pe faţa seniorului nicio schiţă de zâmbet, frate-meu îl ghionteşte cu cotul în coastă „neata di ci nu râzi", zero reacţii. După câteva coturi consecutive i-a crăpat răbdăul: „Măi băieţi, măi, cum să vă spun eu, măi, eu îs om bătrân şi n-am nevoie de nimic, măi, dar să ştiţi un lucru, măi, eu în fiecare seară când mă culc fac cu mâna în stânga-dreapta de câteva ori pe sub plapumă. Măi, cum să vă spun, eu îs om bătrân şi n-am nevoie, dar dacă este, las să fie, cândva va prinde bine".

Dacă tot vorbeam de ţelina Kazahstanului, statul avea grijă şi de cea autohtonă, începând la fel cu anul 1956, anual luna de studii septembrie era înlocuită cu „luna de mirişte", toată studenţimea colegiilor şi institutelor superioare era mobilizată la seceratul porumbului şi culesul strugurilor. Misiunea noastră era „desţelinirea" satului Corjova (vatra împeliţatului „moldovean" Voronin) actualmente aflat pe fundul lacului de acumulare a hidrocentralei Dubăsari (păcat că tânjeşte după scumpul consătean), iar dirigintele nostru era conferenţiarul catedrei de chimie, Abram Moiseevici Derji, „român" get beget. Era un om cu o cultură deosebită, cumpătat, cultivat, mai târziu s-a dovedit a fi şi actor, a interpretat rolul unui evreu burduhos (după propria măsură) din filmul lui Emil Loteanu „Lăutarii". Am memorizat episodul când la vizita lui Barbu Lăutaru, evreul îşi îndeamnă copilaşul de 6-7 ani să-i cânte ceva înaltului oaspete, iar puiul de jidan „schârţâe" la vioară melodia: „calule frumos făcut, mie-mi vine să…lea-lea/ Fugi deaicea, măi băiete… lea-lea-lea-lea". Sărmanul de el, avea un chin cu noi să ne trezească dimineaţa când eram cufundaţi cu toţi în somnul cel mai dulce şi în apogeul viselor carnale, deschideam ochii cu greu, iar cum se îndepărta, adormeam buştean, şi atunci el trăgea plapumele de pe noi, dezgolindu-

ne pe toți. Eram cazați în casa de cultură (care?) cu saltelele așternute direct pe podea, aranjate în două rânduri lungi. Azi așa, mâine așa, până la urmă lui Victor Melniciuc, Dumnezeu să-l ierte, îi încolțește ideea, nu știu cât de deșteaptă, dar hazlie, de se culcă gol pușcă, iar a doua zi la procedura „dezgolirii", profesorul a rămas mut, atât doar a cârâit: „ptiu, spurcăciune ce ești tu", arucându-i plapuma peste „cuc"-oi, în schimb gestul nu l-a mai repetat. Un lucru interesant este modul în care se ducea evidența contabilă a bunurilor gospodăriei cu cifre din pod. Culegând strugurii, opinteam în doi câte un coș de 50-60 kg și câte o căldare în mâna liberă, le cântâream, după o scurtă pauză, reveneam la cantaragiu cu aceeași producție, iar apoi, dacă insul era afumat de-a binelea, reușeam și a treia escapadă, astfel împlineam norma în doi timpi și trei mișcări, iar colhozul înregistra o producție „triplă".

Pe la începutul anului doi de studii, conform legii pediatrice, am început a sta „copăcel", am intrat în drepturi plenipotențiare cu toți bobocii, cât de cât mi-am nivelat echilibrul statural, intram fără legitimație la filmele cu „pornografie" sovietică, numărul convieţuitorilor unei camere din cămin s-a redus de la 10-12 la 5-6, am scăpat de ouă, turte și, în special, de păduchi. Nu-mi mai amintesc numele tuturor colegilor de cameră, unicul de care am fost cel mai atașat a fost Lionea Petrache, fratele preotului Nicolae (?) Petrache de la biserica Sf. Nicolae, fostul club al institutului, restabilită prin anii 1990-91. Eram în aceeași grupă studențească cu Lionea, constituită din 16-18 inși și insoaice, și iată că la pregătirea pentru examenul la chimia biologică sunt invitatul lui într-un sat prin părțile Sorocii. Aveau casa în vecinătatea bisericii, parohul căreia era chiar taică-său. Doamne, nici azi nu pot uita cu câtă ușurință intrau în cap, indiferent de căile de aderență, formulele chimice întortocheate ale puilor împănați prăjiți și tăvăliți prin smântână, acelei fierturi de găină bătrână care face zeama bună cu și fără morcov tânăr, a

turtelor şi dulciurilor dăruite cu mărinimie de către enoriaşi Celui de Sus, puse la dispoziția celui de jos, fapt este că la examen ambii am fost apreciați de către profesorul Mihlin, „român" la fel, cu note de cinci. Apropo de acest profesor, cadrele didactice erau obligate să supravegheze viața de zi cu zi a studenților din cămin, pentru a preveni invazia virusului românismului cu o patogenitate „covârşitoare", mai curând a influenței agențiilor anglo-americane, care vociferau cât se poate de concludent „succesele" economiei socialiste şi termenul de supraviețuire a sistemului. Într-o sâmbătă seara, Lionea îl invită pe profesorul respectiv, în prezența căruia era bine să stai la cel puțin 1-1,5 m., altfel erai scăldat în salivă, la o întâlnire de resort cu cei din cămin. Noi, bobocii, fără a ne da seama, l-am atacat cu o serie de întrebări, la care nu am avut şi răspunsuri clare, până la urmă s-a fâstâcit, iar pentru a nivela urmele, a se familiariza, ne aducea exemple din propria studenție, când îi vizita un profesor bătrân, chilug, pe care îl numeau „glans penis" (intraductibil), fără a conştientiza că tărtaca lui reprezintă acelaşi lucru, oricum era o mostră reprezentativă a profesorimii noastre.

Acestea fiind spuse, am susținut cu bine sesia de vară, obținând bursa, şi fiindcă pofta vine mâncând, am depus din nou cerere de plecare la țălină, nimerind de această dată în colhoz, într-o localitate cu denumire poznaşă, Aman Ghildî. Cum bine se cunoaşte că cele mai gogonate cuvinte se memorizează uşor, însuşisem că în cazahă „am" înseamnă „păsărică", iar „aman" posibil că era ceva de proporții considerabile. Motivul plecării era dublu, una că mai câştigam un ban, iar a doua, că la fiecare rublă câştigată se oferea un kilogram de grâu pe care îl puteai primi conform chitanței la orice elevator din Moldova. Am mai menționat anterior, că pe timpuri munca colhoznicilor era apreciată cu țârâita, abia de atingea câteva sute de grame la ziua de muncă, astfel dacă în primul an de țălină am adus în gospodărie vreo 500

kg de grâu, al doilea an cifra a urcat la 8-9 sute, care era un ajutor substanțial, nu mai văzuse taică-meu atâta pâine de când deținea cele șapte hectare. Păstrez și astăzi mai multe amintiri de prin acele locuri, dar un lucru m-a șocat cel mai mult, popor mai murdar ca cazahii nu mai văzusem. În unele localități existau magazioare mici, un fel de buticuri, băuturile alcoolice fiind restricționate drastic, în special, pe timpul coasei, iar orarul aprovizionării cu marfa respectivă era urmărit cu strictețe, fiind transmis de la om la om prin „unde infraroșii". În apogeul fericirii, când soseau butoaiele cu „crepleac" (vin fortificat), un fel de leoarcă împuțită cu miros de vin, o amestecătură de spirt, zahăr și vin, toată suflarea localității era aranjată într-un rând respectat cu strctețe, în așteptarea cu sufletul la gură a cotei strict determinate, și să fi dat cu pușca nu vedeai pe câmp țipenie de om până la consumarea ultimei picături de borhot, plus 1-2 zile de mahmureală. După toate să mai aud vreo pușlama, fie ea și europeană, care near plasa pe primele locuri în vederea consumului de alcool!!! Îmi aminesc cum și la noi în perioada brejnevistă, satele Călărașilor, Nisporenilor, în special, Vornicenii, Lozova, Bravicea etc., înfloreau ca ciupercile după ploaie, oamenii își săpau în curte fântâni betonate cu diferite dimensiuni de tonaj, procurau din timp zeci de saci cu zahăr și făceau tone de vin, îl predau statului, care își supraîmplinea planul, iar ei își burdușeau punguțile. Unii erau mai hoți, uscau bine tescovina, prioritar din struguri negri, se încărcau cu zeci de geamandane, aveau gazde angajate din timp prin Siberia, Altai, Cazahstan, utilate cu butoaie și alte ustensile necesare, spălau materia primă cu zahăr și drojdii până la apă chioară. Dar să revin la cazahi, în timpul unei astfel de ploi aurite cu „bormotuhă", suntem invitați în casa unui sătean. Discutând despre una, alta, trăgeam cu ochiul la gospodina casei, care ne pregătea masa pentru a ne servi, un fel de turte coapte, fără nicio umplutură, dar am rămas șocat de modul confecționării lor. Fără a avea sucitor

şi fund de scândură, cum eram obişnuit că se întinde turta, jupâneasa făcea uz de cel natural, cam aşa, sumeca poalele-n brâu, dezgolea coapsa şi buca, pe care îşi modela boţul de aluat după bunul plac. Dacă mai ţinem cont că nu fusese îmbăiată de la ultima scăldătoare din pruncie, poftă mare!

Un alt episod, care ne-a servit drept odihnă sanatorială, a fost călătoria cu carul cu boi la o distanţă de 40-50 km. Avea colhozul o porţiune de fânaţ într-o poiană imensă din mijlocul unei păduri mari de pini. Am fost delegaţi încolo patru „ţărani" şi doi „aristocraţi", toţi la acelaşi curs. Misiunea ţăranilor, nu-i mai pot identifica pe toţi, printre care şi subsemnatul, era să adunăm fânul şi să-l clădim în grămezi, iar cea a aristocraţilor, mai concret, Ian Cernăuţan, „român" din talpă, la fel ca purtătorii numelor de Chişineovschii, Tiraspolischii etc., era de supraveghetor al calităţii muncii şi de purtător de grijă al sufletului, şi în mod special al corpului proaspetei, multpreatinerei soţii, Nadia, la fel „romăncă" şi ea. Alimentaţia proastă cu macaroane stpopite cu untură de porc cu termen expirat, iute şi amară ca pelinul, era compensată cu ciupercile strânse de tinerii însurăţei, şi mai ales prin ozonul respirat.

Anul trei a luat o întorsătură benefică pentru mine, am prins de-a binelea la viaţă. La aranjarea în cămin am format o echipă din patru persoane, de care nu m-am despărţit până la absolvirea facultăţii. Aceştia erau Coliţă Nedbailov din Bălţi, Tolea Nicolaenco din satul Corotna, r-nul Slobozia, şi Ion Ostavciuc din Mihălăşeni (Ocniţa). Pe primii doi, Dumnezeu să-i ierte, a mai rămas doar Ionică în Bălţi, care are probleme cu vederea. Am procurat reşou electric, veselă şi ne-am făcut bucătari. Am făcut casă comună, fără funcţia de casier, achitam din bursă lunar câte 100 ruble, făceam serviciu câte o săptămână, timp în care eram datori să îmblânzim patru stomăcele, fără a ţine cont de volum. Achiziţiile de la domiciliu constituiau un bun comun, fără a ţine cont de contribuţia fiecăruia în parte. Din acest punct de vedere, prioritate

avea Ionică, tatăl lui lucra la calea ferată, era un om cu inimă mare, ne asigura lunar cu sacul cu catrofi, ceapă şi neapărat „purcelul" de doi litri cu basamac de sfeclă (termofor de gumă). După ce am depus fundamentul medicinist, din păcate, un sfert pierdut cu ştiinţele satanice, studiile au devenit mult mai interesante, am început a contacta cu pacienţii, a pune câte o injecţie, făceam cu plăcere serviciile serale prin spitale pentru a însuşi această măiestrie, simţeam cum creşte embrionul doftoricesc din noi. Din păcate, la ora actuală, această flacără abia de mai mocneşte.

Scrieam mai sus, că înainte de a fi incluşi în comisia de „răfuială", examinatorii necesită o testare obligatorie pentru a-i demonstra celui examinat cu cine are de furcă, precum urmează:

Relaţia profesor – student

Dacă-„o face pe nebunul",
Mereu întinde cursa,
Chiar de-i prost din doi doar unul,
Al doilea pierde bursa.

Vă spun eu din propria experienţă. În sesia de vară la anul trei, cel mai uşor examen era chirurgia generală, aveam 13 zile pentru pregătire, repet materialul de 2-3 ori, îl ştiu pe dinafară, îl întâlnesc pe colegul de grupă, Grişa Popovici, care se frăsuie că nu ştie nimic, îi povestesc de două ori toate întrebările din bilete, şi mă prezint la „tatami" cu pieptul descheiat. Am avut ghinion să nu cad la şeful catedrei, profesorul Gladârevschi, un om destul de cumpătat, ci la o muiere, conferenţiara Zoia Evstafievna Gorbuşina, s-o ia toţi dracii, răspund ca din apă, ajung la pregătirea câmpului operator, bine la fel, la care mă întreabă cum procedez dacă am de furcă cu o doamnă blondă cu idiosincrazie la iod, nu mă pierd nici aici, îi turuiesc toţi dezinfectanţii, şi rămân descumpănit, nenorocita îmi ticseşte nota trei în matricul şi mi-o aruncă-

n nas. Nici până acum nu înțeleg ce toane o fi apucat-o, ce muscă s-o fi mușcat, să nu fi dormit cu bărbatu-n pat, ori să fi… şi aiurea, oricum, epigramiştii au sumedenie de epigrame la tema proceselor care se petrec uneori în creierul femeii. La ieşire mă cuprinde Grişa, mă pupă, bucuros că a obținut nota cinci, iar eu rămân tablou, fără urmă de invidie. Dar să vedeți ce se întâmplă în continuare, spuneam recent despre noțiunea porcului interior inventat de psihologi, de fapt, existent în realitate, în loc să mă dumirească să scriu contestație, grohotina mă îndeamnă: „trimite-i mă pe toți la origini, ai ajuns tu, băiat deştept, principial, cu demnitatea neştirbită, să stai cu mâna întinsă în fața unor terfălogi, care nici nu merită să-ți spele picioarele, hai mai bine să-i ardem o beție". În lipsa mea colegii m-au căutat peste tot cu lumânarea pentru a fi reexaminat, bănuiesc că „poşla vidma na torbinca" s-a resemnat, dar m-au găsit în cele din urmă în cămin, în culmea „fericirii", cu un zâmbet angelic pe buze, la rândul lor rămânând tablou. Am şi pentru această „răfuitoare" o epigramă:

Raportul duhurilor

De are Dumnezei şi draci,
Aşa-i muierea, ce să-i faci,
Dar dacă calculezi la rece,
Raportu-i de unu la zece!

Ceva mai târziu, când s-au limpezit apele, mi s-a potolit orgoliul, mi-am dat seama că „adorata" mea porcotină m-a tras pe sfoară, am rupt cuiul, ce mă fac cu tata grav bolnav, aproape țintuit la pat, cu mama care abia de mai vâşcâia cu venitul firav din grădină, lipsit de bursă timp de şase (!) luni, în special, cele de vară, care îmi erau de mare folos, încasând banii cheş, fără altă sursă de venit, frații cu problemele lor, unicul ajutor îl aveam de la sora Liuba, dar nici ea nu-şi putea asuma întreținerea mea atâta amar de timp. Petrec vacanța acasă, halal de petrecere, lucrez în colhoz, tac chitic, nici vor-

bă de zilele negre care mă așteptau în curând, și meditez în sinea mea ieșirea din situație. Avea maică-mea un buhăieș dat la carne, pentru care avea de primit de la stat 800 ruble, i-am prezentat vestimentația mea, unica pentru zile de muncă și sărbători, la care i s-au umezit ochii și mi-a oferit toți banii pentru a-mi comanda un costum, la rându-mi promițându-i că peste trei ani va scăpa de sărăcie lucie, nu știu dacă am răsplătit-o din plin, oricum m-am străduit s-o fac. Norocul mai avea să-mi surâdă prin faptul că apăruse o dispoziție nouă referitoare la repartizarea burselor, iar comitetul studențesc avea o vorbă de spus, luând în considerație unica notă de trei, de fapt unica pe tot parcursul studiilor, am fost admis la adăpătoarea comună. Astfel, devenind cel mai bogat student, am depus o parte din bani în casa de economii, iar cu restul am alergat la atelierul de croitorie din casa vizavi de biserica Sf. Nicolae, în care și-a aflat sfârșitul eminentul istoric Rusev, aruncându-se de la etaj, Dumnezeu să-l ierte, iar în subsolul întunecat al căreia pe la finele anilor cincizeci a fost „întemnițat" împreună cu familia viitorul Președinte al Parlamentului, Alexandru Moșanu, la croitorul Gheliman, care mi-a prezentat un material excepțional și un model de făcea să joace câinii cu covrigi în coadă în jurul meu. Am păstrat acest costum de zile mari mulți ani la rând, chiar și fiind mire am nuntit în el.

Nu cred că ar fi cazul să mă opresc la toate banalitățile petrecute pe parcursul studiilor, atâta doar că procedura de mancurtizare descrisă de Cinghiz Aitmatov era în plină floare cu mulți ani până la apariția romanului, probabil chiar cu secole, de pe la epilepticul Patrache (Petru I), pluteam ca un gunoi pe albia râului împreună cu prietenii mei cosângeni, cu excepția rusolingvilor, unii dintre care erau foarte bine instruiți în materie de literatură faraonică, în special în arta șovinizării. Apropo de această mancurtizare, rușii au preluat experiența de la „compracicoșii" lui Victor Hugo, din „Omul care râde", care pregăteau măscărici pentru regii mapamon-

dului, înghesuind copii în vase predestinate anumitor handicapuri, unde aceştia preluau formele respective în procesul creşterii. Cât priveşte rusofonii, bine înveşmântaţi şi ghiftiuţi, erau cu mult mai tâmpiţi decât noi, doar că postura lor de vechili credincioşi ai boierilor investiţi peste noapte le dădeau aere false de superioritate, oricum, prostul dacă nu-i fudul, nici nu pare prost destul. Îmi amintesc de o colegă de grupă, o tâmpită pe nume Vichentieva, mergea cu nasul pe sus, fără a ne observa, nu comunica, nu răspundea la salut, iar când careva din români comitea vreo cacafonie în limba mă-sii, râdea în hohot ca Alexa de un deget în târgul din Bălţi. Din păcate, lista cărţilor citite de noi se limita doar la cele din şcoală, cu Pavel Corciaghin de Ostrovski, invenţiile comsomoliste ale lui Fadeev, povestea pilotului fără picioare Maresiev, „Ana Carenin", nu ştiu dacă am avut destulă răbdare să citesc până la capăt „Război şi pace" şi „Crimă şi pedeapsă", cam atât. Deşi nu-mi plăcea rusa, dar eram impus „s-o pârlesc" la tot pasul. Mulţi ani mai târziu am aflat că pe timpuri rafturile magazinului „Drujba" din Chişinău gemeau sub povara cărţilor româneşti, desigur cenzurate cu strictеţe, dar oricum, cu duh latin. Am abordat anterior problema forjeriei cadrelor în instituţiile superioare, şi nu numai, inclusiv şi la medicină, nu vreau să aduc nume concrete, cu atât mai mult că unii încă îşi mai foşnesc bojocii. Nu vreau să intru în păcat, dar toţi trecuse prin şcoala primară şi gimnaziul românesc, să nu li se fi lăsat vreo urmă în suflet? Mai mult, unii se temeau să vorbească româna cu noi, iar pentru a face carieră, o bună parte erau căsătoriţi cu porcotine ori evreice. Unicul curajos a fost şi va rămâne Nicolae Testemiţanu, cu adevărat Sfânt pentru românii basarabeni (voi reveni), din păcate, şi el căzuse victimă în mrejele unei rusoaice. Nu ştiu ce sursă de informaţie a avut autorul Stici când i-a înjghebat biografia, dar din păcate gura lumii spune că nu a prea avut parte de viaţă fericită. Socrul său, ofiţer cu grad înalt, rusoi şovin,

l-a înjurat și maltratat până în gura morții, iar din copiii lui nu s-a ales nimic, ambii au păşit pe urmele mamei. Aici aş reliefa obiceiul banditesc al ruşilor în vederea prestării „materiei prime pentru mariaj", de care dispuneau din belşug, au împânzit lumea cu ruscuțe blonde, blânde, care se lasă uşor convinse chiar la prima propunere. Începând cu flăcăii demobiliați din armată, continuând cu pretendenții la posturi cât de mărunte, în special, cu cele mai măşcate, aveau prioritate prin dezlegarea la aşternut. Majoritatea primilor secretari din țările socialismului implantat cu baioneta au fost înhămați la cheremul kgb-istelor, cu excepția lui Nicolae Ceauşescu şi Iosif Broz Tito, care la fel era contaminat de patima ruscuțelor, dar era destul de descurcăreț, dând bir cu fugiții de fiecare dată când mireasa se „îngrăşa". O cât de mică scuză a generației respective poate servi faptul că limba română, în genere cuvântul „român" devenise o sperietoare, dar totuşi nu le-o pot ierta, chiar dacă ar fi existat o slabă adiere românească, o cât de firavă rază de lumină, puteau fi găsite anumite căi tăinuite, însă părerea mea este că „adierea" a fost sufocată cu perna peste cap, iar raza de lumină distrusă împreună cu lampa. Ceva mai familiar cu noi se comporta Anatol Babin de la fiziologia normală, dar, în special, când era vorba de pahar. Astfel am fost feriți de „molima" românismului după cum în şcoală, la fel şi la facultate, cam intuiesc „imensitatea" listei cărților citite ale profesorilor mei. Contactul cu studenții de la Institutul Pedagogic şi Universitate, care păreau a fi mai versați în problema respectivă, se limita doar la îmbrâncelile de pe scările clubului (actuala biserică Sf. Neculai), pentru a nimeri la dansuri sâmbăta şi duminică seara, localurile discotecilor fiind doar „unde şi unde câte-un sovietic". Aceasta fiind situația, toți colegii conaționali ai mei, mă refer la băieți, de fete nici nu poate fi vorba, ne-am pomenit în categoria „Dafnis" (din „Dafnis şi Cloe"), prin care adolescentul copleşit de emoții, rămas în răspântie, marele lui noroc fiind de inter-

venția acelei „educatoare”, ieșită cu gâștele la păscut, care i-a intuit frământările și tolănindu-se pe iarba mustoasă i-a arătat calea cea dreptă. Unii dintre noi simțeam că se mișcă ceva prin interiorul creierilor, dar, în lipsa adevăraților povățuitori, nici pe departe nu ne ducea mintea și capul „cum, cu ce, în ce și unde dai și unde crapă?”. Pentru a vă da seama de gradul de mancurtizare a generației mele, mai concret a mea, vă mai divulg un secret al aceluiași Polichinelle. De fiecare dată la sărbătorile din calendar expediam zeci de ilustrate rudelor, prietenilor, celor apropiați, cu felicitări și urări de bine. S-ar părea că e bine și mai bine, dar partea tragicomică consta în faptul că aici erau incluse și cele două „sărbători” păgâne. Cea mai frumoasă surpriză mi-a făcut-o văru-meu Mitruță din București când l-am vizitat în anul 1969. A păstrat o colecție de ilustrate, prin care îl felicitam cu „Otreabscaia” și „Pervomai”, am râs cu poftă. Ceva mai târziu această zisă sărbătoare o asemuiam cu sfântul Dumitru (în popor – Sâmedru) care anual cade la opt noiembrie, astfel îmi întrebam colegii în ce turmă își dau oile la berbec, obicei păstrat după datină. Puținii dintre noi, devenind autodidacți, și-au revenit, iar majoritatea s-au înrolat în cohorta electoratului din alegerile primarilor locali (28.06.15.) în orașele Bălți și Orhei.

Referitor la colegii de facultate, pe lângă cei enumărați, aș putea aduce o serie de nume, dar cum spuneam, eram toți de-o breaslă, parcă făcuți de aceeași mamă. Îmi amintesc cu roșeața în obraz despre discuțiile noastre care purtau un caracter utilitar, pe unele probleme medicale, uneori chiar banal, să fi discutat vreo carte, dar de unde, să fi citit vreo una, să-mi fi sugerat careva dintre profesori ideea unei cărți, unei biblioteci cu cărți care merită a fi vizitată, să se fi amestecat orzul cu gâștele, să se fi egalat coeficientul intelectual al profesorilor cu cel al studenților, care, la sigur, nu citeau nimic nici ei, să fi fost cu adevărat gravidă în permanență mama proștilor? Să fi discutat vreun film, toate cenzurate și aranjate

după același calapod, constituite din două echipe combatante, din care învinșii erau „șpigonii" americani, iar cei constant victorioși – „razvedcicii" sovietici. Și totuși, am avut buni prieteni la care țineam foarte mult, ne înțelegeam de minune, cum ar fi Ionică Alexeev, Petrică Capmoale, Ion Zanosiev, Zina Țiganciuc, Emilia Bogdan, Ana Caradjova, Miron Popa, Ion Cuhal și mulți alții, dar toți tunși cu același „ceaun". Oricum, începând cu anii 1958-59 am început a-i evita pe rusofoni, în special discuțiile „pa ruschi", le preferam pe cele „pa maldavanschi". Am avut și destui pupcurișți și curlingișți, nu încerc să dau nume concrete, că erau destul de mulți. Dar cel care și-a imprimat cel mai adânc imaginea pe retina ochilor mei, este șovinul, criminalul, teroristul, sadistul, partocratul, măcelarul Alexandru Cerepanov. Era un tip straniu care te punea în gardă, suplu, scund, ceva mai în vârstă ca noi, cu privirea încruntată, fără urmă de zâmbet binevoitor, cu pometii obrajilor ieșiți în afară, fuma ca turcul țigară după țigară, culoarea cenușie a feței era cea a consumatorului de droguri, ne privea ca pe niște pigmei, dușmani ai propriei țări, pe care ne-ar fi strivit cu propria cizmă fără nicio remușcare, îmi făcea impresia că poartă și chistol în buzunarul din fund. Abia prin anii 1989-90, când am avut acces la gropile cu var, la beciurile infernului din Buciumul de pe Alexandru cel Bun, care comunică cu gara de trenuri, când am văzut aievea acele vetre de 70-80 cm. înălțime acoperite cu un strat gros de gloanțe trecute prin creierul și inima intelectualității basarabene, acele cuptoare subterane de ardere a cadavrelor, nu m-aș mira dacă nu și a celor vii, când am aflat numele marelui executor al basarabenilor ca fiind Cerepanov, fără niciun dubiu am scos de pe retină imaginea acelui dobitoc, cu siguranță fiind fiul măcelarului suprem plenipotențiar, care se antrena pe poligonul fantomelor vii.

Cât privește programul de studii, dacă s-ar cere părerea mea, de s-ar mai și face pe voia mea, aș schimba fără nicio toc-

meală cinci „bolonii" pe una veche, fie și sovietică, cu o singură condiție. Era de-ajuns să fie trecută prin ciur și dârmoi, spălată cu alți detergenți benefici, bine scuturată de toată mizeria comunistă, de umplut golurile cu dicipline noi, fie referitoare la medicină, dar și la cultura generală, să fi fost deschisă o catedră de psihologie medicală, de filozofie modernă, de ce nu, după cum spuneam, și una de sexologie. Intuiesc replica unora care mă vor învinui de miopie, mă resemnez, avem, dar cine sunt diriguitorii, dacă nu Țârdea cu toți nenorociții de la catedrele de comunism științific (?!), istoria partidului, economia politică și alte cacafonii. Înțeleg prea bine că oamenii nu puteau fi aruncați în stradă, dar erau datori să treacă o recalificare și să fie testați, dacă pot sau nu face față materiei respective, nu să fie trecuți bine mersi de la un loc căldișor la altul mai călduț, devenind peste noapte patrihoți înflăcărați. La drept vorbind, acel program de studii, profanat prin sovietizare, era unul moștenit de la imperiul țarist, împrumutat la rândul său de la nemți, dar mai concret, conceput și implimentat de eminentul savant austriac Virhov. Meritul salvării acestui program, fie și „clătit" prin zoile sovietice, aparține micii pături intelectuale din sfera medicală care au reușit să supraviețuiască, de ordinul profesorilor mei Zubcov și Poliuhov, rămasă în libertate, care în timpul revoltei porcine din cocina Petrogradului, au reușit să reanimeze acest torent. Așa cum era acel program îmbălsămat cu pântecărie sovietică care, deși ne stătea în gât, avea o proprietate benefică: de a ne elibera benevol creierii odată cu obținerea notei la examen, se producea așa-numita „autoclistire" cerebrală. Fără a arunca o piatră în grădina medicinei moderne, poate că ar și merita, cu siguranță, pe atunci se făcea carte la medicină, și nu doar prin amenințarea cu bursa, era și acesta un stimulent, nu știu dacă exagerez, dar majoritatea dintre noi eram setoși de cunoștințe noi. După terminarea anului patru, de fiecare dată în vacanța de vară, doctorul Conțu mă angaja în serviciu, desigur pe salariul de felcer, în spitalul

din sat, fiindu-mi încredințate vizitele, completarea foilor de observație și de indicație cu tot „arsenalul" de medicamente existente pe atunci, și cel de investigații de laborator, sub observația tacită la distanță. Dar să vedeți, se pare că aveam succes, îmi amintesc cum mergeam la vizită, imitând profesorii mei din Chișinău, însoțit de asistentele medicale, care îmi prezentau documentația și raportau cele petrecute cu pacientul în ultimele 24 de ore, și desigur ștergarul umezit cu soluție de cloroform. Timp aveam îndeajuns, mă așezam pe marginea patului pacientului, apoi cu întrebări care mai de care îl făceam să-și descarce sufletul, să-și verse tot amarul, îl aduceam până în stare să-și destăinuie și cele mai intime sentimente, iar în continuare îl răsuceam pe toate părțile, îi ascultam respirația prin toate punctele clasice, chiar de intuiam că plămânii lui sunt mai zdraveni decât foiul țigănesc, îi ascultam inima, știind că-i soră cu cea de armăsar, făceam palpația clasică a abdomenului cu toate segmentele ficatului și intestinului gros, cine mai face așa ceva azi? Aștept și aici o replică, cum că ar fi o pierdere de timp, dar pentru a cuceri încrederea pacientului anume aceasta este procedura optimală, cel puțin la prima vizită, iar tratamentul unui pacient neîncrezător este unul fără efect. Îmi crește inima și acum când îmi amintesc cum mă salutau oamenii în stradă cu capul ușor înclinat și pălăria scoasă. Iată motivul pentru care tânjesc după programul vechi. Dar ce mai, orientarea științifică a catedrei de terapie a profesorului Starostenco, în mare parte era dedicată tratamentului ulcerului gastric și duodenal cu novocaină și ape minerale, iar disertațiile profesorilor Botnaru, Coșciug, Melnicenco și alții, erau stoarse din soluțiile respective. Hai să stăm strâmb, dar să judecăm drept, în cazurile respective, în vindecarea pacienților ponderea principală aparținea atitudinii doctorului și Cuvântului. La cele expuse voi mai reveni.

Auzeam pe cineva spunând cum că cel mai bun doctor este cel trecut prin toate bolile. Absurditate, Doamne ferește,

bate-ți-vă peste gură, vă dați bine seama ce s-ar mai alege din umila lui făptură? În asemenea cazuri riscați să rămâneți fără „tămăduitori", aceștia ar „ghibiri" înainte de a păși pragul Universităților, iar până la urmă acest sacrificiu ar fi unul inutil. Se pare că mă repet, dar scrieam cândva că un doctor bun este dator să fie un bun analist, psiholog, pedagog, actor și umorist. Nu cred că ar fi cazul să tălmăcesc rostul fiecărei calități în parte, în același timp, vă asigur că în mult peste cincizeci la sută din cazuri poți pune pacientul pe picioare fără niciun medicament, doar îmbinând aceste calități. Mai e ceva, nu știu dacă această teză poate fi aplicată sută la sută, se pare că actorii, pedagogii și medicii se „plămădesc" congenital, se nasc cu un anumit har al lui Dumnezeu, nu poți frământa un bun specialist din orice lut întâmplător.

Fără a mă pretinde „Napoleon", dispun de documente în regulă referitoare la starea facultăților mintale, aș vrea să prezint un caz clinic la care îmi face impresia că mi-am adus și eu o contribuție modestă. E vorba despre vecinul Costea Moraru, fiul rebotezatului „Lenin" (Doroftei), nunta înfometată a căruia am descris-o anterior, om în toată mintea, familist, de același leat cu frate-meu Ion. Prin vara anului 1957 a suportat un stres nemaipomenit de puternic, în timpul unei ploi cu trăsnete săgeata fulgerului a lovit la doi pași distanță, fapt care a condus la modificări profunde în sistemul nervos autonom prin excitarea excesivă a inervației simpatice și frânarea celei parasimpatice (pe timpuri acestea încă nu erau cunoscute), luând poziția „șoarecului mort salvat de ospățul pisicuței" (acestea nu „servesc" mortăciuni), astfel fiind paralizat de ambele picioare pentru mulți ani, etichetat cu diagnoza de „isterie". Stresul, pe atunci noțiune în cercetare, era propice doar capitalismului, în cel socialist omul sovietic fiind deplin îndestulat cu toate necesitățile morale și materiale, era „protejat" de asemenea calomnii. Sărmanii părinți, l-au purtat ca pe un copil în brațe ani la rând (de cărucioare

nici pomină), deschizând zeci de uși pe la evreii din Bălți, folosind în acest scop capul (mâinile erau ocupate cu bunuri din gospodărie), care îi împrospătau cu prisosință traista cu medicamente. Pe atunci trecusem practica medicală în spitalele din Bălți, intuisem întrucât „dragostea" evreimei bălțene față de țărănimea truditoare, pe lângă toate mai prinsesem și ceva gărgăuni medicinali de prin manuale și de la unii profesori, oricum, încercam și eu s-o fac pe „tămăduitorul". De fiecare dată când reveneam acasă, în timpul vacanțelor de studii, dar și a perioadei de doftoricire prin Râșcani, îl vizitam, sugerându-i că orice medicament are două tăișuri, dintre care unul este otrăvit, îi cercetam cu atenție bucătăria medicinală, aducând critici serioase la adresa unora care nu-i erau de niciun folos. Acum îmi face impresia că aplicam unele elemente de psihoterapie, argumentându-i că este sănătos tun și că toate patimile lui sunt determinate de stolul de păsărele încuibate în creierul lui, și că sănătatea lui e în propriile mâini, că niciun doctor nu-i va fi de ajutor fără eforturile personale. Nu știu care o fi fost efectul magic, dar la un timp Costică al nostru, după ani lungi de imobilizare, dezamăgit de farmacoterapie, a încercat câte un degetar de vin, treptat umflându-i dimensiunile, s-a întremat cu încetul, devenind unica sursă de întreținere a familiei, și-a înmormântat părinții, soția, și a mai trăit mulți ani în singurătate.

În aceeași ordine de idei ar mai fi de adăugat, că pe parcursul ultimilor ani unii dintre tinerii părinți au declarat război aprig vaccinărilor, protejându-și odraslele de acest „flagel". Nu faceți prostia, vă aduc un exemplu elocvent din viața unui pățit și priceput. Era pe la finele anului cinci de studii, treceam bolile infecțioase, de unde mă pomenesc cu o restanță. Conform orarului, pentru lichidarea restanței mă prezint asistentului universitar, care era de serviciu pe spital. Acesta, fiind supraîncărcat cu probleme multiple, mă întâlnește cu brațele deschise, rugându-mă să completez foile de observație

a câtorva copii din secția de internare, printre care doi-trei cu rugeolă. Zis şi făcut, mă apuc de lucru, aceşti copii drăgălaşi m-au strănutat, scuipat şi îmbălat cu toată infecția „carnalității cui îi are", dar zero atenție, lichidez năpasta şi plec. Peste câteva zile fac o anghină, dar nu una normală ca la toată lumea, ci una nebună cu febra de 39-40 de grade, trântit la pat. Oricum, orgoliu doftoricesc, cu diagnoza mai clar nici că se poate, nu mă încumet să apelez la salvare, încerc cu ceaiuri, aspirină, dar nenorocita se ține scai de mine. Mai trec câteva zile, şi într-o bună dimineață mă trezesc cu tot corpul acoperit cu erupții purpurii, stacogii, de nu încăpea vârful acului între ele, iar oglinda mi-a şoptit diagnoza pe loc, dar să vedeți ce a urmat. Cu chiu cu vai, mai mult pe brânci, mă prezint în secția de internare a spitalului, la care doctorii rămân stupefiați. Mă urcă pe targă, mă conduc, unde credeți? – în secția de copii, cu patologia respectivă, cu paturile, lengeria şi alimentația corespunzătoare. Primul „inconvenient" a fost patul lui Procust, au încercat să facă anumite ajustări „struțo-cămileşti" de intercalare a două-trei surse, dar la cei peste 22 de ani mi-au găsit locul la podea. Nu vă pot reda acel infern de sorginte „reanimatologică", acel miorlăit constant copilăresc, acel somn „nesomnit", acea masă nesătulă, acei colegi „căcăcioşi" care se holbau la geamul meu ca la urs cu rânjetul pe buze, ca pe parcurs să le încurajez şi eu umorul. Deci, toate la timpul potrivit, iar cu cât întârzierea vaccinărilor e mai mare, pe atât creşte şi gravitatea complicațiilor. Vă mai aduc un exemplu concludent. Recent aflu prin surprindere din biografia reginei Elizaveta (pseudonimul – Carmen Sylva), că în anul 1869, la vârsta de 26 de ani, chiar în luna de miere, la primii paşi pe pământul românesc, face o rugeolă cu evoluție gravă, nici gând să-l învinuiesc pe regele Carol I. Aceeaşi regină la vârsta de 31 de ani face şi o variolă la fel de gravă. Acestea fiind spuse, sper să vă fi convins să ascultați sfatul medicului.

Tot aici, dacă veni vorba despre doftoricire, dar mai apăru

și apă la moară, mi-am mai amintit de alt caz. Există la ora actuală în medicină un joc sportiv, care pare-mi-se cam ia proporții, este vorba de „fotbalul medicinal" (sper să mai revin). Până una, alta, jocul e simplu de tot, având atâtea ramificații, când ceva nu e prea clar, la ce bun să mai încordezi bunătate de minte, începe pasarea „mingii" de la un deștept la altul. Îmi amintesc de anul trei de studii, când nimerisem și eu în joc în calitate de minge, după o răceală fac o pleurizie fibrinoasă, se pare că diagnoza era clară ca bună ziua. Mă adresez la medicul din cămin, care nu mă întreabă de are vreo legătură cu inspirația, face pas la neurolog, acesta mă suceşte pe o parte, pe alta, mă pasează la nu știu care, până la urmă ajung la infecționist, care mă trimite în spitalul de boli infecțioase cu tifos abdominal, cu adevărat „chici gios şi faci ca trenul". Aici am dat de un evreu mai în vârstă, un om cumsecade, care la prima vedere cu zâmbetul pe buze, mi-a constatat meteahna, dar nu m-a „pasat" în altă parte, tratându-mă ca pe un viitor coleg. Să mai zică cineva că nu am devenit şi eu doctor „bun"!

Se pare că am lungit de-a binelea șirul expunerilor, pentru a nu-l plictisi pe eventualul cititor, mă voi referi doar la câteva episoade scurte până la absolvirea facultății. La admiterea în rândurile studenților, procentul băieților era ceva mai mare. Fapt este că urss-ul, deținătorul celei mai mari armate din lume, după număr, avea nevoie de personal medical pentru a unge bătăturile cu iod şi a dezlindini moscalii sovietici, astfel, anual Institutul era dator să trimită 25 de studenți după anul patru la Kuibâșev pentru continuarea studiilor sub aspect militar şi înrolarea lor în armată după absolvire. Prin urmare, în primăvara anului 1958, decanul facultății, dar mai curând șeful catedrei militare, de comun acord cu comisariatul militar, selectează 50 de băieți, toți bravi unul ca unul, aleşi după sprânceană, printre care, nu știu pentru ce merite s-a încadrat şi sprânceana mea, iar comisia medicală urma să aleagă doar 25 dintre ei, cei mai sprâncenați, cea mai îndrăci-

tă selecție. Nu-mi fac probleme mari, îmi pregătesc un plan de simulare a unor boli concrete pentru fiecare specialist în parte, la terapeut mă dureau toate măruntaiele, neurologului i-am demonstrat niște reflexe de-mi săreau picioarele-n pod, pe chirurg am încercat să-l conving că uneori intestinele fac bolfă deasupra cucoşelului, că am un început de hernie inguinală, astfel am mărşăluit toți 50 de sprâncenați, goi puşcă, prin fața doctoriților, departe de a fi trecute în rezervă, cu gândul că i-am păcălit pe toți. Dar, ironia soartei, mare mi-a fost descumpănirea să mă descopăr în lista „sprâncenaților", nu dădeam crezare ochilor care văd, urechilor care aud, probabil exagerasem simularea, cum adică, eu, care intenționam să fiu doctor de oameni, nu de moscali, să fiu descalificat până la nivelul distribuitorului de clorură de var pentru clozeturile moschiceşti, să deslindinesc şi despăduchesc capetele lihotei cui îi are, eu, mezinul, stâlpul familiei la bătrânețe, eu, care i-am promis mamei că o voi salva de sărăcie lucie, să-i părăsesc nu peste doi ani, ci chiar acum în douătrei luni, şi atunci a început alergătura cu scăpătatul pe trepte. A pornit avalanşa de scrisori, cereri, adeverințe despre situația părinților, rugi din partea lor pentru a le lăsa unicul sprijin în vatră, toate ca nuca de perete. Disperat, rămasem în derularea soartei, iar la un moment dat, mi-a apărut ideea de a cerceta lista „nesprâncenaților", prin care îi descoper pe unul din doi, fie pe N. Tretiacov ori pe Iura Golânschi, nu contează, dar care ardeau de dorința de a fi înrolați în armata cui îi are, fericire enormă, îmi fată vaca doi viței, alerg la capitanul „nuştiucare", laborant la catedra militară, în posesia căruia se aflau mapele cu documente, îl țin de guler pe proaspătul voluntar, şi cu lacrimi în ochi şi sticla de vodcă în stânga îl implor să facă un simplu schimb de mape, după care am respirat uşor.

Astfel fiind aranjate lucrurile, vine practica studențească de la anul patru. Nu-mi amintesc cum am trecut obstretrica, dar mi s-au întipărit adânc în memorie terapia şi chirurgia,

petrecute în orașul Bălți, la spitalele Nr 2 și Nr. I respectiv. Abia mulți ani mai târziu, când am luat cunoștință de „Basarabia și evreii" de Paul Goma, am conștientizat „dragostea" eternă a acestor venetici, târgoveți și popularizatori de folclor, față de noi, poporul autohton. Practica de terapie a fost condusă de mai marele terapeut de prin nordul Basarabiei, Isaac Abramovici Bronștein, cu viță provenită din Teleneşti, posibil să fi fost ruda (fratele?) teroristului Lev Bronștein (Troki), de la care, ca și de la sfrijitul său adjunnct, Itchin, nu ne-am ales cu nicio iotă din știință. Am ros zeci de peniță și am consumat o mare de cerneală, scriind sute de foi de observație și zilnice până apăreau crampe în degetele mâinii drepte, ne-am ales doar cu profesia de scribi. În continuare a urmat chirurgia și mai gogonat, nu-mi amintesc să fi asistat la două-trei operații. Mai marii „profesori" ai noștri erau evreii Calinițchi (Calihman?) și Cotigher, adevărați măcelari, aproape că nu dădeau ochii cu noi, stăteau ore întregi după masa de operație, exersându-și profesionalismul, și nu pun mâna-n foc, dacă nu nimerea „întâmplător" și câte unul sănătos tun. Mai exista al treilea tutore, evreul Râbacov, care nu prea avea acces în sala de operație din cauza bojocilor învechiți, în schimb stătea de pândă la intrarea în spital, unde întâlnea rudele celor hăcuiți, recomandându-se drept salvatorul lor, iar bunurile din gospodăriile oamenilor necăjiți curgeau gârlă, nu intenționez să mă mai încarc și cu alte păcate. Dacă tot veni vorba despre evrei, pe timpuri circulau zvonuri cum că urologul Cațâf se fălea cu lista românilor ciuntiți de el. Dar profesorul Goligorschi, ori Lionea Bogomolinâi, cât de mult ne „agreau"?. Am și un caz concret simțit pe propria piele. Scriam despre criza terenurilor de dans, despre îmbrâncelile și bătăile la intrarea în discoteci. Era prin anul 1959, devenisem flăcăuan, încercam împreună cu domnișoara mea, viitoarea soție Valentina, să pătrundem la dansuri în localul Institutului Pedagogic, la care, un „viitor pedagog" îmi

ticsește un pumn în nas, lăsându-mă cu ambii dinți tăietori de sus purtați cu limba. Desigur pofta mi-a trecut, iar a doua zi mă adresez la cabinetul stomatologic al Spitalului Clinic Republican, unde activau doi medici, niște jidălăi zdraveni, cu speranța că voi fi privilegiat, mă rog, student la anul cinci, cu rugămintea de ai fixa cu sârmă. Unul din ei mă controlează, fără nicio radiografie, fără a mă întreba cum mă cheamă, înșfacă cleștele și îmi smulge ambii dinți, îmi umple gura cu un tampon masiv, astfel am rămas mut la propriu și la figurat. În continuare acel „ajutor" medical s-a complicat cu un abces local. Până și astăzi mă urmărește imaginea celor doi tăietori cu o strungă de toată frumusețea între ei. Exemple nenumărate existau și în alte sfere ale societății.

Referitor la tema evreilor, jur cu mâna pe conștiință că nu am fost nicicând antisemit, chiar le-am apreciat calitățile intelectuale ale unora dintre ei, dar stima mea dura atât timp cât era reciprocă, firul fiind rupt cum numai întrezăream „reclama" pentru a fi scos la vânzare. Voi insinua aici unele lucruri pe care le-am cunoscut mult mai târziu. Se scrie și se vorbește mult despre ocupația sovietică. Cred că nu e corect. Mai curând este vorba despre ocupația rusească, la care s-au asociat evreii, cărora le-a căzut tronc la inimă acest petic de pământ. Izgoniți și risipiți pe tot globul, obsedați de această idee absurdă, duși cu zăhărelul, cu „ptru-ptru-ptru, na-na-na", din timpul țarului, apoi de „tătucul tuturor popoarelor", se pare că această iluzie și astăzi mai mocnește în inimile lor. În cartea sa „Săptămâna roșie" sau „Basarabia și evreii", Paul Goma descrie cu lux de amănunte, riguros documentate, „dragostea" pe care ne-o poartă acești inși din momentul apariției lor pe aceste locuri. Faptul că ne-au „prihvatizat" hora, în genere muzica populară, croindu-și până și imnul Israelului din cântecul popular „Cucuruz cu aia-n sus" este floare la ureche, „Dumnezeu să-i iepure", poate chiar ne pune în evidență superioritatea noastră. E binecunoscut faptul, că încă

în anul 1897 țarul Nicolai II le-a promis evreilor, drept cadou, să le facă „Stat evreesc" pe teritoriul Basarabiei și Bucovinei, din fericire ideea lui nu s-a realizat. A doua promisiune le-a făcut-o Stalin în anul 1924, adăugându-le drept poclon Republica Autonomă Moldovenească şi o parte din Ucraina şi Moldova din dreapta Prutului, la fel nerealizată. Cea de a treia promisiune, făcută la fel de „tătuca" Stalin cu câteva săptămâni (luni) până la 28 iunie 1940, când evreimea europeană, toți kgb-işti până la unul, au invadat România, adunându-se anume în Basarabia, pregătiți cu pâine și sare, flori și drapele pentru întâmpinarea „eliberatorilor", împiedicând tranzitul populației civile și armatei române aflate în retragere, împroşcându-i cu excrementele din oalele de noapte. Se pare că nici după război această iluzie stearpă nu a fost abandonată, când conform unor date, din România s-au refugiat 5-6 sute de mii de evrei, așezați pe linia Cernăuți, Bălți, Orhei, Chișinău, Tiraspol, Odesa, idee la fel eșuată. Până la urmă, nu mai știi în ce să crezi. Acum doi-trei ani, în timpul unei plimbări serale pe străzile Chișinăului, împreună cu un bun prieten, profesor la Universitate, îi atrag atenția la majoritatea ferestrelor neluminate din casele ridicate spontan ca ciupercile, mirându-mă cum de nu falimentează acești magnați în lipsa cumpărătorilor, la care rămân stupefiat să aud că toate apartamentele sunt stăpânite de evreii din Europa, America, de peste tot. Colac peste pupăză, ceva mai târziu aflu că o parfă din partidul lui Voronin a construit o casă în exclusivitate pentru evrei.

Dar iată că se apropie examenele „de Stat", ori „de Șezut", oricum, de absolvire a facultății, iar între timp în Institut se făcuse schimbări radicale în corpul administrativ. După ani îndelungați de cârmă cade „atotputernicul" rector Starostenco, zvonurile erau care mai de care, că și-ar fi murdărit cu ceva mâna până mai sus de cot, ori să fi repetat experiența lui Vasile Șoșu cu izmenele lui Mișa Bârgan din Râtenii Noi, nu eu sunt judecătorul. Important este că după ani lungi

de aşteptare la cârmă vine un curent benefic, anume Marele Reformator al procesului pedagogic, şi în genere al întregului sistem de ocrotire a sănătăţii în răs-publicuţa cui ne are, Marele Sfânt al naţiunei, Nicolae Testemiţanu. În acelaşi timp, după ce au aruncat cu oala de noapte în cultul personalităţii lui Stalin, eliberând locul pentru cel al lui Hruşciov, începuse o uşoară dezmorţire a îngheţului regimului dictatorial, încercam să ieşim din starea de hibernare ca muştele, dar umblam tehui, buimăciţi de somn, nu exista un Danco care şi-ar fi aprins inima, luminându-ne cărarea. Apropo de cultul personalităţii, de această molimă au fost infectaţi toţi Scaraoţchii sovietici, începând cu Lenin şi terminând cu ? (să se fi încheiat în perioada derimocratizării cui ne are?). Spuneam că niciodată nu mi-au plăcut ruşii, cu unele excepţii, dar nicicând nu le-am purtat ură, ne obişnuisem cu prezenţa lor (sindromul Helsinki?), revolta noastră era provocată doar de atitudinea lor, de felul lor de a ne privi de sus în jos, ca pe nişte pigmei, factorul naţional lipsea totalmente.

Pe atunci nici prin cap nu ne trecea cine e acest Testemiţanu, ce avea de gând să întreprindă, atâta doar că era un bărbat frumos, bine clădit, energic, un om binevoitor, accesibil tuturor, cu un comportament simplu, prietenos, dar mai ales că ne vorbea limba, era „moldovan" de-al nostru. O altă latură benefică a lui am observat-o în cursul comisiei de repartizare în câmpul muncii. Pe timpuri locul de muncă era numit, mai curând dictat, de această comisie, conform listei locurilor vacante primite din sate, raioane şi oraşe, erai dator să faci trei ani împliniţi, după care pentru a te elibera aveai nevoie de argumente solide, iar soarta ta era pecetluită în mâinile medicului-şef şi a „scumpului" partid, în cazul când aceştia găseau de cuviinţă că eşti la locul potrivit, acolo îţi dădea broasca ţâţă. Spuneam adineauri că aveam vreo 80-90 de evrei la ambele facultăţi, dar şi alţi rusofoni, care nici în ruptul capului nu vroiau la sat, toţi la oraş şi basta. Comisia era convocată,

de regulă, cu aproximativ două luni până la examene. Iată că vine rândul meu să mă prezint în fața comisiei, președintele, rectorul Testemițanu îmi pune întrebarea tradițională unde mi-aș dori să muncesc, de parcă aș fi fost așteptat cu colaci în coadă, de parcă imediat mi s-ar oferi pe „bliaduşcă" locul preferat, urmat de o cafeluță și un șervețel de șters gura, apoi de mulțămiri pentru prezentare și urări de succese în activitate. Nu pot uita dialogul întreținut cu rectorul Testemițanu. La întrebarea pusă răspund calm, cum că aș dori să lucrez la țară, fapt care l-a intrigat pe președinte, probabil până la mine nu prea auzise așa ceva. La întrebarea concret unde, îi spun că mi-aș dori în satul natal, în spitalul din Râteni, unde locuiesc părinții bătrâni (nici prin cap să-mi treacă faptul că ajuns la vârsta lor voi detesta acest cuvânt, or vârsta niciodată nu merge paralel cu bătrânețea, aceasta poate înainta ori întârzia, după bunul plac). Bine, zice președintele, vei fi aproape de părinți, dar te vei duce în sanatoriul din Râșcani, la care eu refuz vehement, argumentând că eu am învățat șase ani pentru a fi doctor de oameni nu pentru trântorii care se odihnesc pe la curorturi. Atunci rectorul se ridică în picioare și cu o voce puțin cam răspicată mă apostrofează: „Mă băiatule, să ții minte că cei care se tratează în sanatorii la fel sunt oameni, iar tu te vei duce acolo unde te trimit eu, că de nu accepți, după tine vine un evreu care o să-mi cerșească în genunchi acest post". La cele spuse a rămas doar să plec capul și să tac.

În caz de nu mai apar detalii ieșite din comun din viața studențească, în continuare voi trece la activitatea doftoricească. Deşi termenul de angajare era 01. august 1961, rămas fără urmă de lețcaie în buzunar, mă angajez la 16.07.61. Mai întâi aș vrea să prezint pe scurt istoricul acestui sanatoriu, din păcate, inexistent la ora actuală. Situat pe malul unui lac bine amenajat, în una din mahalalele Râșcanilor, Malinovca, sper să nu aibă nimic comun cu mareșalul Malinovski, pe stânga de la intrarea în centrul orășelului, pe șoseaua dinspre

Pârjota. În mahalaua respectivă se organizase o gospodărie colectivă specializată în cultivarea plantelor oleaginoase (salvie, levănțică, trandafiri), având şi o uzină pentru extragerea uleiurilor eterice, instalată peste drum de sanatoriu, iar apele reziduale se scurgeau în lac prin teritoriul acestuia. Medicul şef Nicolai Grecin, angajat pe atunci în spitalul raional, nu mai ştiu în ce ramură, că până la urmă n-am mai înțeles care era, intuitiv a reactivat legenda măgarilor vindecați în apele Techirghiolului, fără a avea habar de aşa ceva. Observând nişte cai răpănoşi care se bălăceau în acele ape, devenind încurând mândri şi frumoşi, s-a interesat de conținutul altui material rezidual mai consistent decât păcura, extractul de salvie, care s-a dovedit a avea efect curativ, astfel punând pe roate organizarea sanatoriului. Cât priveşte persoana medicului şef, cunoştea limba, cică ar fi fost viță de român, pardon „mulduvan", de prin părțile Grigoriopolului, era un bărbat dezgheţat la minte, dar sovietizat ca majoritatea celor din Transnistria până în măduva oaselor şi alcoolizat până la crize, până la urmă, peste câțiva ani terminând cu spânzurătoarea. Era obsedat de complexul superiorității, cum adică, el, inventatorul unei metode eficiente de tratament fără titlul de doctor „năuc" (din rusă– nauc), iar după două-trei păhărele disertația era gata, măcar prezintă-te la cosiliul ştiințific, se autoaprecia ca fiind mai marele pe toate sanatoriile prestatoare de băi cu extract de salvie după metoda lui. Odată, după un acces halucinant de rutină, îi trece prin cap un vui (țăranii zic altfel), să controleze serviciul curativ al sanatoriului „Hârjauca", în fruntea căruia era alt nebun, alt alcoolic, fostul secretar al comsomolului, doctorul Ghinju, despre care spuneam că a fost păpat cu toate perspectivele mari de care dispunea. Păcat că nu aveam o cameră de filmat, mai al dracului umor e greu să vă imaginați, într-un cuvânt „kino i nemți". În una din zile, pe la finele lunii august, pe nepusă masă anunță plecarea, soarele pe la chindii, ne apucă amurgul pe la Prepelița, oprim pe

imaș, luăm o gustărică, scoate o sticlă de vodcă, mă serveşte cu o cinzeacă, şoferul Lionea refuză, el îşi face plinul cu cinci-şase şi pornim la drum. Ajungând la destinație la o oră destul de târzie, dăm de Ghinju care stătea la un pahar de vorbă cu „crepleac" la a nu ştiu câta sticlă la număr, în spatele unei bojdeuci dărăpănate, magazinul de „lux" al sanatoriului. Stăpânul casei, bine aghesmuit, bine dispus, cu pantalonii plini de bucurie la vederea „înalților" oaspeți, mai comandă câteva sticle de vermut, ori altă poşircă, iar drept „zacuscă" – câte un biscuit, apoi au urmat două-trei ore de biliard în clubul din interiorul bisericii mari. A doua zi pe la răsăritul zorilor, când şi-a revenit, şeful ne trezeşte pe mine şi şofer, apoi flămânzi, nedormiți şi rebegiți bocnă, cu coada între vine, spălăm putina pe neobservate, fără a ne lua adio de la stăpân.

După cum spuneam, şeful nutrea permanent titlul ştiințific, la fiecare beție scria câte o disertație, deşi nu prea cred să fi avut vreun plan concret al lucrării, dar mizând pe tinerețea şi energia mea a decis să mă instruiască pentru a-i fi un bun secretar în realizarea visului său. Pentru început a decis să mă inițieze în arta fotografierii şi electrocardiografiei, obținând o deplasare la Spitalul Clinic Republican pentru două săptămâni. Dar să vezi şi să nu crezi, îmi amintesc de un cântec cu tentă politică a lui Vladimir Vâsoțki „evrei, evrei, crugom odni evrei", ca înadns dau de „bunii" mei povățuitori, un vlăjgan bătrân cu aere de savant şi o hoaşcă de secretară, „haică" la fel, care nu m-au învrednicit cel puțin cu o privire, mi-au recomandat o listă de cărți, parcă eu nu le-aş fi ştiut, iar în ceea ce priveşte practica, scopul deplasării mele, nu mi-au permis să încerc cel puțin un cât de mic „dintişor" din cardiogramă, nu încă să mă apropii de aparat, astfel am rămas cu buza umflată. Cât priveşte fotografierea, l-am contactat pe Eremei Zota, student la anul patru, paralel angajat în calitate de laborant la catedra de anatomie patologică, un bun cunoscător al meseriei, i-am mărturisit scopul, la care mi-a spus

că penrtu a face poze nu se cere multă minte, iar dacă şeful meu intenționează să facă un lucru serios, să spună concret, ce organe, țesuturi, după care mi-a prezentat aparatura, un microscop sofisticat, preparate histologice unicale în urss. Astfel, misiunea mea fiind încheiată, fac o scurtă analiză la rece. Ținând cont de „clarviziunea" şefului asupra temei, forța lui de muncă cu „abnegație", posibilitatea de înzestrare a Râşcanilor cu asemenea aparatură sofisticată, peste o nimica toată, cincizeci, posibil suta de ani, am hotărât să mă ocup cu lucruri mult mai serioase. „Profesorilor" mei nu le-am purtat pică, la drept vorbind, nici nu erau datori, nici remunerați cu nimic, iar cuvântul „mită" pe atunci nu figura în dicționar, de mai ții cont de salariul derizoriu, le-am fost recunoscător pentru semnarea deplasării conform datelor din document. Având timp liber la dispoziție, pentru a nu-l pierde în zadar, cu intenția arzătoare de a face un lucru cu adevărat bun, în ziua mea de naştere 15 septembrie (cea din adeverință, nu cea de iure-10) plec la Olăneşti, la prietena mea Valentina, iar a doua zi, cea de naştere a soacră-mii, în „selsovietul" satului pun policele mâinii drepte pe sticla afumată, aplicându-l pe adeverința de căsătorie, am făcut-o şi pe asta, nu comentez, dar cred că am făcut-o la timp, altfel puştoaicele rusoaice din sanatoriu, proaspăt absolventele colegiului medical din Bălți îmi întindeau cursa. Nunta urma să fie jucată de „Velichii Octeabri". Am şi la acest capitol o ofrandă:

Sfat pentru însurătoare

Un flăcău vrând să se-nsoare
Ceru sfat altui mai mare:
Procedează cum doreşti,
Oricum, ai să te căieşti.

Fiindcă pe parcurs alte evenimente extravagante în viața mea nu s-au produs, pentru a nu plictisi cititorul, în caz de ceva este rugat să lase baltă lectura, celor curioşi aş vrea să le prezint

modelul de nuntă din anii șaizeci, comparativ cu cele de astăzi, devenite halucinante, purtătoare a unui caracter comercial. Scriam anterior că târg exista și înainte, dar se făcea în timpul pețirii, nu de fiecare dată coincidea cu dragostea reciprocă a tinerilor. Nu cred că ar fi cazul să înșir lucruri arhicunoscute, și totuși, la moment tinerii își înjgheabă pentru început un concubinaj de patru-cinci ani, și dacă nu se ghiftuiesc unul de altul, întorcându-se fund la fund, ori de nu intenționează să repete clasa în alt liceu, doar atunci bat palma și se începe târgul: cine și câte perechi este obligat să adune în jurul mesei, confecționarea plicurilor cu numele invitatului pentru identificarea cotei puse „pe cheptul copchiilor", cadourile reciproce ale socrilor, cele ale nunului și cu ce este răscumpărat, legăturile, într-un cuvânt, spectacol răsuflat care riscă să rămână fără spectatori în sală. Nunta mea a fost modestă, dar frumoasă. Planul a fost întocmit din timp, de fapt unul simplu, soacra mare, eu, mirele și invitații mei reduși la număr, eram obligați doar prin prezența la nuntă, tot greul a fost pe capul socrilor mici. Deplasarea avea să se facă în dimineața zilei de șase noiembrie, prin buna înțelegere cu șeful urma să am la dispoziție camionul acoperit cu cort și scaune improvizate, iar eu să achit costul benzinei, șoferului și altele neprevăzute. Zis și făcut, la ora convenită sosesc mama, frații Ion și Grișa, sora Natalia, cu familiile, (sora Liuba avea să vină cu verișorul Alexandru Moșanu din Chișinău), îi telefonez șefului gospodăriei Catulea, rugându-l să-mi trimită mașina, la care îmi răspunde că s-a defectat motorul și nu mi-o poate oferi, o mai mare trădare porcească nu văzusem, prima în viața mea (din păcate, nu și ultima). Am înlemnit, ajun de „sărbătoare", aglomerație mare, toți pleacă pe la rude, fratele Grișa avea o damigeană de 20 litri cu vin, sora Natalia cu cel mai de onoare vornicel de șase luni, la fel Grișa, ce mă fac? Nu știu care înjurătură mi s-a strecurat prima prin minte, e clar în ce limbă, mergem la autogară cu cohorta, ajungem cu greu la Bălți, cu mult mai greu la Chișinău, cu 5-10

minute înainte de plecare prindem autobusul de Olăneşti arhiplin, iar şoferul îmi refuză categoric. După ce i-am lămurit pe îndelete că nunta e în toi, că eu sunt cea mai importantă figură, mirele, că nu am niciun adjunct, niciun alt pretendent, în cele din urmă l-am convins. Ajunşi la destinaţie, în lipsa oricărei legături, fără telefonie mobilă, hulubi de poştă, zarvă mare, invitaţii prezenţi unul ca unul, iar mirele dat dispărut. În curând spiritele s-au calmat, nunta a început, nu ştiu cine a schiţat regia, oricum în continuare conducerea am preluat-o eu, fără a face schimbări esenţiale. „Orchestra" era compusă din doi oameni şi-o bucată, un violonist fără studii academice, unul cu toba şi talgerul, şi un pui de ţigănaş, care ţinea tactul cu o sârmuliţă pe latura unui triunghi suspendat. Au fost respectate toate obiceiurile locale, inclusiv recunoaşterea miresei dintre cele trei cotoroanţe, m-am descurcat de minune când am fost călcat pe picior. Unicul lucru care i-a decepţionat pe meseni, a fost întârzierea lor considerabilă la mult aşteptatul joc al cearşafului în dimineaţa nunţii. „Venitul" încasat la masa cea mare mi-a ajuns pentru achitarea muzicanţilor şi transportul cu zestrea miresei până la Râşcani. Cadourile erau care mai de care mai sofisticate, cineva ne-a dăruit o găină şi un cocoş, altul o pereche de iepuri, câteva căldări de grâu etc.

Dar fiindcă conform „calculelor" lui Branislav Nusic, biografia unui bărbat se încheie odată cu însurătoarea, mă grăbesc să mai adaug câte ceva până la aplicarea verdictului. La câteva zile de la nuntă socru-meu comandă o maşină în care încărcă zestrea miresei cu tot cu miri şi ne conduce la Chişinău. După ce am predat bagajele pentru a fi transportate la Bălţi, am rămas pe peron în aşteptarea trenului, acompaniaţi de „cuplurile" însoţitoare, cea a urecheaţilor şi cotcodăciţilor. Atunci am observat pentru prima oară cum un cocoş turmentat e în stare să-i facă curte suratei sale. Fapt este că pe timpuri nu exista în vânzare apa plată, pe drept cuvânt se socotea că nu e bună nici în pantofi, iar unica sursă era apa

roză gazată din automatele masive. Îmi amintesc de un coleg de facultate Rozenvaser pe care îl calificam drept originar al acestor automate. Se zice că un țăran întreba din ce cauză de fiecare dată apa își schimbă volumul și dulceața. Răspunsul era că în fiecare aparat era încorporat câte un evreu, care modifică marfa conform cotației rublei. Astfel, spre seară automatele fiind închise, nu-mi rămânea decât să-mi servesc condrumeții cu bere, în așa fel urmărind un spectacol pe roate.

În Râșcani stăteam în gazdă la Petru Lungu, cumnatul fratelui Grișa. Era un bărbat cumpătat, înzestat cu o răbdare monumentală, mai în vârstă cu 8-9 ani, cu studii la „Academia" din Brânzeni, care deținea serviciul de cadastru raional, iar din călătoriile zilnice prin colhozuri se întorcea ca albina încărcată cu miere. De fapt, ironia soartei, chiar dacă „aquadamia" respectivă nu avea așa facultate, pe atunci era selectat omul pentru post, și nu invers, prin anii cincizeci anume Pechia, care ocupa postul respectiv în Olăneşti, a fost cel care l-a „izgonit" din casă pe socru-meu din motiv că se învecina cu masivul colhozului (la indicația mai marilor proletari). Stăpânul casei era căsătorit cu Nadia, o rusoaică uscățivă, veșnic încruntată, zburătăcită împreună cu familia de prin fundurile siberiene în Slobozia transnistriană. Cu această ocazie îmi amintesc de un unchi al Valentinei mele, Avram, cumnatul soacră-mii, care avea unele handicapuri mintale, dar se întâmpla să spună și lucruri cu tâlc, adesea figura cu noțiunea de „sămânță de femei rele". Nu știu limitele în care s-ar încadra o astfel de femeie, de fapt se pare că majoritatea acestora o constituie muierile nesatisfăcute la al doilea cântat de cocoși, dar amfitrioana casei le depășea pe toate. Era o adevărată viperă șovină, noi nu eram socotiți drept oameni (se zice că la fel și pentru soția unui mare cornorat eram un fel de „mulî"), era o adversară înverșunată a tot ce e „maldavnesc", darămite să mai fie românesc. Sărmanul Petrică, în fiecare dimineață era trecut ca un mănunchi de cânepă murată în baltă mai întâi

prin meliţoi, apoi scuturat de puzderie şi trecut prin meliţă, după care „fuiorul" scuturat era aruncat în curte. Îmi amintesc de un caz de râs cu plâns. Într-o seară, venind de la serviciu, îl găsesc îngândurat la masă, trist, amărât, cu capul sprijinit în mâini. Îl întreb ce se întâmplă, o fi păţit ceva, la care mereu oftează şi dă din mâini a lehamite. La un moment îmi spune că a fost la o înmormântare prin vecini, era vorba de o femeie cuminte, bună gospodină, iubitoare de soţ, şi toate laudele lumii, iar eu îl consolez cum pot mai bine că asta-i viaţa, nimic nu poţi schimba, aceasta îşi urmează cursul, la care, fără a intra în dedesubtul frazei, zice „ei, ce ştii tu, măi, la oameni mai mor femeile…", înţelegeţi cum vreţi. Ajuns în primăvară m-am grăbit să-mi schimb gazda, de teamă ca tânăra mea gospodină să nu însuşească prea multă carte.

Ca să închei poveştile cu gospodăria, spuneam că aveam o pereche de iepuri de la care aşteptam urmaşi, deşi îi ţineam în aceeaşi cuşcă, iar cineva m-a dumirit să-i separ, astfel ei fac concubinaj. Până la urmă, drept pedeapsă pentru nerespectarea angajamentelor demografice, i-am sacrificat.

Erau timpuri grele, nu reuşisem să ieşim dintr-o criză, ca Nichita Hruşciov să ne adâncească în alta, pâinea pe zi ce trecea tot mai mult adulmeca a soia, carnea devenise o trufanda de vis, aveau ruşii o expresie originală despre resturile din carnea exportată peste hotare, rămase populaţiei, şi anume: „sisica, pisica, vâmea, hvost", iar nănaşul comunismului implantat cu aceleaşi baionete în Cuba urla ca din gură de şarpe, trântind cu pantoful în tribuna Asambleei Naţiunilor Unite „ia vam pocaju cuzichinu mati", pacea se mai ţinea doar de un fir de aţă. Apropo de acest bădăran hoholesc (măscăriciul preferat al lui Stalin), asasin a sute de mii de ţărani ucraineni, hoţ împeliţat, care ne-a jecmănit nordul şi sudul Ţării, la fel ca predecesorii şi succesorii săi, şi nu le fie cu bănat, diriguitorii noştri derimocraţi, care calcă prin gafe ca prin oale sparte, făcând şi multe „binefaceri" populiste. Pe la începutul

anilor șaizeci a emis o directivă prin care, pentru a „ușura" munca țăranilor, recomanda predarea vacilor la fermele colhozurilor, care, chipurile, se angajau să asigure populația cu lactate (sic?!). Cei mai creduli și-au supt în continuare altceva în loc de țâță. O altă gafă, mult mai gogonată, a fost cea de a declara calul animal inutil. Crezând că tractorul ar putea substitui forța de tracțiune a cailor, aceștia au fost expuși unui adevărat holocaust, cei care mai dispuneau de cât de mică urmă de țesut moale între piele și oase erau predați la carne, iar mârțoagele exterminate. Nu cunosc amănunte despre cele petrecute în sat, dar după informația de care dispun, am aflat că o potaie de potlogari au înghesuit pe la Șipot o parte din mârțoage, vrând să-și exerseze arta ochirii cartușului, dar au fost potoliți la timp de săteni. Tot referitor la acest tip cu făcătura corpului „cartof în scobitoare". Se vorbește tot mai mult despre unire, mă rog, „vrei, calule, orz?", cineva din „Sfatul Țării 2" de-acum își visează coroana și căpăstrul mânzului din iapă, culmea, cică până când și „iubiții" guvernanții și-ar dori acest lucru, doar pentru perioada preelectorală. Anume acest tip burduhos era pe cale să ne facă o pocitură de unire. Nu știu care haimana științifică, mai curnd „năucă", i-a sugerat ideea creării unei zone geopolitice agroindustriale, care ar încorpora o parte din Ucraina cu minele fieroase din Crivoirog, Mssr-âsul, România și „boligarii" cu fundul pantalonilor până la genunchi, pretendenți la cea de a șaișpea republică unională. Marele noroc a fost că la cârma României mai apăruse și oameni cu scaun la cap.

Dacă se zice că gafele pot fi uneori benefice, în primăvara anului 1963 am făcut una gogonată de tot, care peste ani putea să mă împingă fără voia mea în tagma partocraților, cu detalii voi reveni. Aveam în sanatoriu un șef de depozit, pe nume Ștefan Dodul, membru de partid cu vechime considerabilă, responsabil pe lângă toate și de alimentația bolnavilor, un hoț nemaipomenit de abil, știa toată lumea, medicul-șef

ştia chiar mai multe, dar îl tolera, sigur că era murdărit şi el. Plecând în concediu, ca de-obicei, şeful mă lasă mai marele pe toată „zdania" doftoricească, iar în lipsa bulibaşului hoţul a început să acţioneze deschis. În una din zile mi se plânge bucătarul Vologhea că nu poate servi prânzul din cauza că Dodul i-a eliberat doar jumătate din necesarul alimentelor, iar din 30 de pâini nu a primit niciuna. La rândul meu, invit făptaşul şi îi cer socoteală, la care dobitocul minte în modul cel mai obraznic că i-a eliberat sută la sută conform facturii. Această porcărie m-a indignat la culme, şi fiind adept înflăcărat al dreptăţii (care, cui, cum?), urgent convoc o comisie abilitată pentru cercetarea cazului, după care anunţ adunarea întregului colectiv, nutrind un plan diabolic. Mai aveam pe atunci în colectiv şi un felcer responsabil de toate şi totodată de nimic, cam bolnăvior, părerea mea este că suferea de diabet zaharat din fragedă copilărie, ţinut sub cinci lăcăţi, complicat cu sindromul Moriac (hepatomegalie, hipogonadism şi retard fizic), ceva cam naiv, probabil avea şi encefalopatie diabetică, dar sovietizat din talpă şi membru de partid, pe nume Vasile Guţu. Având la mână o carte de bătaie atât de reuşită, însufleţit de un elan nemaipomenit, înarmat cu documente veritabile, declaraţii, protocoale, hotărâri, cu „parteinicul" înşfăcat de guler, la drept vorbind măgulit de onoarea acordată, mă prezint, nici mai mult, nici mai puţin, decât în anticamera primului secretar de partid al raionului, Grigore Vişnevschi. Solul partinic al meu mă prezintă, cerând audienţă. Fără vreo întroducere protocolară, îl întreb pe primul secretar dacă îmi pot permite în calitate de şef interimar să concediez din serviciu un hoţ, membru de partid, prezentând documentele. Îmi face impresia că eu am fost primul tânăr zăpăcit care se adresează forului superior al raionului cu asemenea întrebare, nu ştiu ce se petrecea în sufletul lui, dar am observat cum faţa lui radia de bucurie, intuind în sinea sa ce odor de cadru partocratic ar putea frământa din acest lut, răspunsul lui fiind

un „DA" afirmativ. Revenind la serviciu, ticluiesc ordinul de concediere pe care îl înmânez nenorocitului împreună cu cartea de muncă, fiind urmărit cu un zâmbet batjocoritor de sus în jos, iar când i-am prezentat cartea mea de coz a rămas cu ochii holbați și părul măciucă. La întoarcerea din concediu, șeful a luat apă-n gură, nu m-a apostrofat, dar nici cu laudă nu m-am învrednicit, am înțeles că se mai încălzea și el pe lângă acesta. Informația o dețin de la secretarul de partid al potaiei, Vasile Guțu, constituite din trei membri. Oricum, până la urmă, am schimbat un hoț cu altul mai perfecționat.

Cât privește serviciul, temerile mele s-au adeverit în totalitate, puteau fi favorabile doar pentru un pensionar pârțâit, de a tăia frunză la câini, era vorba de un așa-numit sanatoriu de tip spitalicesc. Profilul medical era constituit din poliartrite, radiculopatii și chiulangii, amatori de un concediu suplimentar de 24 de zile remunerat de către stat, la externare se elibera buletin de „chiulanboală" pentru tot termenul plus 2-3 zile de drum. Existau și cazuri amuzante, îmi amintesc cum soția unuia îl căuta prin sanatoriu la 10-15 zile după externare, intrase în mai multe „pene". Ordinea repartizării foilor de tratament era una extrem de îndrăcită, trecând prin mai multe mâini: „mulsă" la minister, „smântânită" de medicii-șefi raionali, „brânza închegată" de către șefii policlinicilor, iar „zărul" era pus la dispoziția oamenilor muncii. Astfel, acest contingent de „pacienți" era constituit în „Buona parte" din șefi, șefuleți și șefuți, „preaședinți" de colhoz, iar „Altra parte" din clientela medicului șef, nu pun mâna-n foc dar, posibil și „șpagodonatori". Aceștia veneau cu damigene cu vin, pește argintiu era din plin în lac, lupta cea mare se dădea doar pentru saloanele individuale. Lucrul cel mai intens era la internare, intrau câte 50-60 de inși în primele 1-2 zile, când trebuiau completate foile de observație, și la externare, pentru eliberarea buletinelor și extraselor din foi, în rest, făceam vizitele pacienților în fiecare zi, scrieam două-trei zilnice pe

săptămână, controlam ordinea eliberării băilor cu extract de salvie, şi desigur nu era servită masa bolnavilor, în special, prânzul, până când doctorul lua proba şi dădea verdictul pozitiv. Tratamentul consta în băile cu extract de salvie, masaj, proceduri fizioterapeutice, dar şi medicaţia bolii de fond şi celor asociate. Vă daţi seama cât amar de timp liber am avut pentru tăiatul frunzei la câini, pescuit, jocul în table şi şah, şi alte îndeletniciri de „gură cască", urlam de dorul adevăraţilor bolnavi, dar statul mă încătuşase pentru trei ani în acelaşi loc.

În astfel de hal au durat aproape doi ani, contactam permanent cu colegii din spitalul raional, chiar îi invidiam cum muncesc în sudoarea frunţii, iar eu trăgeam mâţa de coadă, dar iată că apăru o rază de lumină şi pe hudiţa mea. Colegul meu, medic endocrinolog, Lionea Gavriliuc, fusese admis în doctorantură la Institutul de Endocrinologie din Moscova, pe atunci o specialitate rară, abia în curs de dezvoltare. Era prin iunie 1963, în prealabil convin cu medicul şef al spitalului raional, Gavril Petrov (cândva Petrescu), care a acceptat cu plăcere, avea doar în total puţin peste 15 doctori, să-mi păstreze locul, ne ţinem limba după dinţi şi aştept momentul potrivit, care nu a întârziat să apară. Într-o bună zi, la un modest pahar de vorbă, şeful era aghesmuit de-a binelea, recent „aşternuse" pe hârtie ultima concluzie din disertaţie, îi agăţ de ureche atâţia lauri, că nici pentru papa de la Roma n-aş fi fost în stare s-o fac, îl implor în genunchi să mă elibereze, promiţându-i că voi munci zi şi noapte, iar în afara serviciului din spital îi voi îndeplini tot lucrul din sanatoriu, de fapt m-am şi ţinut de cuvânt. La un moment de slăbiciune, când l-am adus în starea aproape de a i se prelinge o lacrimă de jalea mea, nu a mai rezistat, văd că pune mâna pe toc, scoate cartea de muncă, emite ordinul şi mă eliberează cu aceeaşi zi, iar în cea următoare eram deja medic endocrinolog.

Nu pot uita acea bucurie nemărginită din suflet când m-am văzut cocoţat în fotoliul medicului „endocrinolog",

când am consultat primul bolnav, nici nu mai știu dacă „părțile" implicate au înțeles, ori s-au ales cu ceva. Vă dați bine seama ce mai endocrinologie era, dacă la ora actuală se scriu monografii întregi despre fiecare boală în parte, pe atunci puținele boli endocrine, nu mai mult de 8-10 la număr, erau „șifonate" pe doar 2-3 pagini în manualele de boli interne, multe din ele nici nu erau cunoscute. Cu adevărat endocrinolog am devenit abia în primăvara anului 1964, când am trecut perfecționarea în orașul Haricov. Până atunci, dar și mult timp după, cum eram doar o mână de doctori în spital, nici nu știu care profil medical nu l-am abordat, desigur pe prim plan eram internist, în schimb am fost și neurolog, orelist, obstetrician, de toate. Pe lângă faptul că lucram pe 1,5 salarii, eram datori să facem 3-4 servicii de noapte pe spital pe contul micșorării zilei de muncă, și tot atâtea cu plată la urgența medicală pe raionul întreg, în timpul cărora te puteai aștepta la orice pisică moartă aruncată în propria curte. Îmi amintesc cum în timpul unui serviciu, în sala de naștere se internează o țigăncușă de 15-16 ani la prima naștere, cu apele scurse. După miezul nopții contracțiile uterine devin mai frecvente și mai îndelungate, la care intenționez să o urc pe masa ginecologică, iar puștoaica refuză categoric, adresându-mi-se cu rugămintea: „Apâi, tovarăș doctor, nu ma sui pi stanoc câ nu-ni plași, dă-ni mai ghini o prostiri ș-o garafâ dișartâ, șâ-ț fac copchilu teafăr cât ai zâși pești, cum m-o-nvățat mama". Mă rog, dreptul pacientei, îi ofer toate atributele necesare și rămân spectator ca la urs, la care cioroița așterne cerșaful, se culcă și începe a sufla în sticlă ca dintr-un foi țigănesc, și nu zăbavă, să fi durat 20-30 de minute, țigănașul țâșnește din gaură cu o înjurătură „tuciurie" răcnită pe buze.

Prin anul 1961, grație creșterii „palpitante" a economiei socialiste și bunăstării populației, intervenise a treia, ori chiar a patra devalorizare a rublei, după unica unitate de măsură de unu la zece, cunoscută în urss. Eram plini de bani ca broasca

de păr, dar mai având 0,5 salariu, uneori și unul întreg la sanatoriu, pluteam la suprafață. Salariul unui doctor începător era de 72 ruble minus impozitele pe „îmburghezire", sindical și cel de „bezdetnosti" (o aveam deja pe fiica Angela). La drept vorbind, noțiunea de salariu Stato-șezutul sovietc, iar prin inerție și derimocrații noștri, au preluat-o de la romani, care ofereau soldaților o soldă de sare la marș, transformată mai târziu în bani, sub denumirea de „solarium", cu o mică diferență că marșul dura doar câteva zile, iar noi tragem în plug o lună întreagă. Pe lângă toate aceștia erau bine hrăniți, echipați și îngrijiți, iar noi suntem impuși să împărțim „solarium"-ul la numărul de guri. Cuvântul „mită" pe atunci nu se cunoștea, cu unica diferență că șefii și șefuleții raionali, în special șefuții, dispuneau de un drept nescris la un ajutor filantropic din partea președinților de colhoz, adevărații deținători al tuturor bunurilor, fiind asigurați din plin cu fructe, legume, carne, lactate, cu orice. Unica donație de care m-am învrednicit a fost o torbiță de 3 kg. cu făină de porumb și o găină, primită de la un moșulică din Nigoreni, care m-a rugat cu lacrimi în ochi să-i fac o paracenteză la domiciliu (eliberarea lichidului din abdomen) babei suferinde de ciroză hepatică, pe care am executat-o cu frica în sân, putea deceda în timpul procedurii.

Fără nicio intenție răuvoitoare, fără a arunca vreo piatră ori pisica moartă în grădina medicinei moderne, constat cu tristețe, că în pofida progreselor incomesurabile ale științei, asistența medicală putea fi ameliorată mult mai eficient în favoarea pacientului, mă refer doar la „răs-publicuța cui ne are". Sunt cu fruntea descoperită, fără vreo coroană de lauri ori de spini, dar s-au produs unele lucruri nu prea clare. După cum spuneam, pe timpuri eram doar 15, fie chiar 20 de doctori în spital, existau și atunci normative, dar niciun doctor nu pleca din cabinet până la deservirea ultimului pacient, în special cei de la sate, mai mult, se ținea cont și de orarul transportului autogării. Nu știu cum se face acum, când în majoritatea ra-

ioanelor activează mult peste suta de doctori, iar bolnavii se plâng de rânduri mari pentru a obține un consult. Dar ce se întâmplă și în Chișinău, unde rândul la mulți specialiști, fără a concretiza disciplina, poate atinge 1-2 luni, mai mult, chiar și la medicii de familie nu e prea ușor de ajuns. Pe parcurs sper să am curajul pentru a comenta și asemenea lucruri.

Nu voi înșirui toate banalitățile din activitatea mea pe parcursul anilor 1961-65, aș vrea doar să punctez, cu mâna pe inimă, unele succese și insuccese. Voi revoca doar unele dependente și nu prea, de mine. Prima, și se pare unica cu adevărat nereușită, am încasat-o în spitalul din Pârjota, când am fost chemat de urgență la un țigan, consătean din Branişte, negru ca fundul ceaunului, la care m-am bâlbâit fără a fi în stare să constat diagnosticul, de fapt, ceva mai târziu, nici experimentații, terapeuta Maria Luchianenco și chirurgul Pomeranțev, nu s-au descurcat mai bine. Enigma a fost descifrată abia peste câteva luni când am trecut perfecționarea la catedra de endocrinologie din Haricov, cauza decesului fiind criza adisoniană (prăbușirea catastrofală a secreției hormonilor corticosuprarenalieni), în care bolnavii devin tuciurii. Semnele distinctive erau simple de tot, la țigani și negritoși, pe lângă prăbușirea tensiunii arteriale, mucoasa cavității bucale și liniile palmare se hiperpigmentează, dar cui să-i dea prin cap așa „trăsnaie". Un alt caz, de această dată dependent doar de providență, e vorba de cumnata lui Ciaglic, fostul învățător din Branişte, care suferea de lupus eritematos, incurabil pe atunci, când am rămas adânc îndurerat în fața bărbatului care mă ruga în genunchi să-i salvez soția. Cred că și aici s-ar potrivi una:

Arta vindecării

Doctor bun să fii de-ai vrea,
Să-nveți, nu rata momentul:
Arta de a învia
Și a muri cu pacientul!

Am avut și din cele care m-au înduioșat. Prin anii optzeci, eram asistent universitar la catedra de endocrinologie în cadrul Spitalului Clinic Republican, un moșulică își pironi atent privirea asupra mea, după care îngenunchează și îmi sărută mâna drept răsplată că i-am salvat copilul de la moarte sigură. Mi-am amintit că era vorba despre un flăcăuan premilitar, care făcuse o meningită meningococică extrem de gravă, aproape cu un picior în groapă, la capul căruia timp de o săptămână, dacă nu mai mult, ne-am rânduit împreună cu la fel tânărul specialist, neurologul Jenică Prus, scoțându-l din gheara morții. Bucuria tatălui nu avea margini, fapt este că băiatul fusese înrolat în armată, iar după demobilizare îl făcuse de cinci ori bunel, îmi cerea adresa lui Jenică, dar nici eu nu știam de urma lui, plecase în armată.

Mă voi opri aici cu mărturisirea activității mele doftoricești din Râșcani, însă nu înainte de a arunca o rază de lumină asupra pericolului de a fi îndrăgit de partidul comunist. În contractul de muncă figura un punct, prin care autoritățile locale erau obligate să ne asigure cu spațiu locativ, pe care l-aș fi putut primi la sfântul așteaptă, dacă nu era intrarea mea îndrăzneață călare pe calul bălan în cabinetul primului secretar, fapt despre care, naiv fiind, crud la minte, nu-mi trăsnea nici prin cap, nici prin alt loc. Începând cu cel de al doilea an de activitate tot mai des pășeam pragul adjunctului președintelui executivului raional, un oarecare transnistrian Țurcan, calic de piciorul drept, dar și de cap, invocându-i dreptul la locuință, alegându-mă de fiecare dată cu „bine, bine". Între timp la Chișinău cineva mai inventase un ministeriu de tăiat frunză la câini, un fel de „Sfatul colhozurilor", iar Grigore Vișnevschi ocupă un post de căpetenie. În vecinătatea spitalului erau finisate două blocuri a câte opt apartamente fiecare, gata pentru a fi date în exploatare. Pe la finele anului 1963, bulibașul își vizitează familia rămasă pentru moment în Râșcani, nu obținuse apartament. Ne în-

tâlnim întâmplător pe teritoriul spitalului, chiar în preajma blocurilor respective. El se apropie bucuros şi dădu mâna cu mine, mă rog, om vajnic şi nujnic, iar eu fac o mutră acră şi îl încaier vertiginos, cum că, vedeți Dvoastră, pe ici şi pe dincolo, bătaie de joc de tinerii specialişti, ce fel de conducere are raionul, iată, în curând se dau în exploatare aceste blocuri, iar noi vom vedea apartamente când ne vom vedea ceafa, şi tot aşa mă rățoiesc rău de tot la dânsul, fără a-i da dreptul la replică. În cele din urmă reuşeşte cu greu să mă ostoiască puțin, îmi zâmbeşte prietenos, mă bate pe umăr, mă roagă să mai aştept puțin că totul va fi bine, iar eu dau din mână a lehamite, îi întind o mână fugară şi plec. Trec 2-3 săptămâni, nu mă mai prezint pe la executiv, dezamăgit de lipsa sorților de izbândă, mă pomenesc cu invitație la serviciul comunal, unde îmi sunt înmânate cheile şi ordinul de repartiție a unui apartament cu trei camere. Nu doar atât, intervenția mea îndrăzneață a favorizat eliberarea a încă patru apartamente pentru medicii tineri specialişti (Mihai Garaz, Soroceanu, F. Carazan şi Nicolae Curlat, cel mai lat din Institutul de medicină în viitorul apropiat). Subit îmi fată vaca trei viței (nu doar doi), părerea mea despre puterea sovietică, vorba vițelului Moțpan care a supt la două vaci, Moscova şi Bucureşti, devenind un buhălău enorm, se schimbă cu 380 de grade, cât despre o posibilă intervenție a lui Vişnevschi nici prin cap să-mi treacă. Mai trece ceva timp, se reformează raioanele, cele din Drochia şi Glodeni intră în componența Raionului Râşcani. În primăvara anului 1965 se convoacă adunarea sindicală a lucrătorilor medicali ai marelui conglomerat raional nou înființat. Pe nepusă masă mi se oferă loc onorabil în prezidiu, mi se oferă cuvântul, iar eu habar n-am cu ce ocazie, şi nici ce ar trebui să spun, am bolmojit şi eu ceva ca nuca de perete. Buimăceala mea cea mare a fost în momentul alegerii biroului comitetului sindical, când am obținut votul de sută la sută, iar când adunarea biroului pro-

puse candidatura mea la post de preşedinte, mai că m-am pişat în pantaloni. Culmea zăpăcelii a urmat atunci când am fost ales în unanimitate, fără niciun concurent. În pofida refuzului meu vehement am fost încătuşat în noua postură, iar la şedinţa noului birou ales pe care am condus-o, de mirare să nu fi făcut şi altceva. Dacă mai adaug o trăsnaie, atunci cu adevărat „chici gios şi faci ca trenul". Nu zăbavă după această bazaconie, în primăvara aceluiaşi an 1965, în ajunul alegerilor locale, sunt inclus în lista pretendenţilor pentru deputăţie, na-ţi-o bună, că ţi-am dres-o! Pe atunci, lista candidaţilor trecea cu 99,9 la sută „pentru", nu existau învinşi. Astfel fiind situaţia, plec împreună cu prietenii mei, familia Sergentu, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi, la un picnic, tocmai la coada iazului, fără a mă prezenta la vot. Comisia electorală intră în alertă, cum adică, pretendentul se eschivează de la vot, mă calcă pe urme, vâslaşii împânzesc lacul, dau de mine şi mă conduc sub escortă, dar numărătoarea s-a dovedit a fi terminată, alegându-mă doar cu felicitări pentru „reuşită". Nu pot spune nimic rău la adresa colegilor mei, să mă fi invidiat, ori nu, dar niciunul nu m-a luat peste picior, enigma ascensiunii mele rămânea sub cinci lăcăţi în eşaloanele superioare ale puterii raionale (aş fi foarte curios să văd mutra secretaului pe la finele anului 1972, când figuram pe lista „naţionaliştilor"). Iată o mostră concretă de promovare a cadrelor sovietice, nici gând la implicarea lui Vişnevschi. Nu ştiu dacă pot fi considerat naiv ori greu la minte, dar această mârşăvenie nu m-a pasionat niciodată în viaţă, a trecut neobservată pe parcursul anilor, analizând starea lucrurilor doar în momentul când înşir aceste rânduri, din simplul motiv că nu am fost molipsit de patima carierismului partinic, chiar am detestat acest lucru. Altă concluzie care îmi vine în minte cu întârziere este că Petrov a acceptat plecarea mea din spital cu multă bucurie, temându-se de mine ca de papagalul lui Hazanov – „priduroc culinarnogo tehnicuma" (prostănacul colegiului

culinar), trecut cu vânzarea din mână în mână, așteptându-se la orice trăsnaie din partea mea.

Mai e un moment de pe timpul activității mele în Râșcani, la care am fost martor ocular și merită o atenție deosebită. După cel de al treilea, nici nu mai știu al câtelea la număr, val de deportări de prin anul 1951, când au fost vânați evangheliștii, adventiștii, martorii lui Iehova și alte secte, când bisericile „întâmplător" se prăbușeau peste noapte, sporadic, la începutul anilor șaizeci, hunta comunistă i-a declarat război deschis lui Dumnezeu. Pretextul prielnic, bine pus la punct de către kgb-ou, a scânteiat în satul Baraboi. Fără a pretinde reconstituirea cu precizie a evenimentelor, firul roșu l-am memorizat. În primăvara-vara anului 1962, prelatul bisericii se deplasa cu căruța într-un sat vecin, nu știu cauza concretă, dar căruța se răstoarnă și îi strivește capul părintelui cu carâmbul. Pentru început cazul pare a fi mușamalizat, dar ajungând la urechea kgb-elei a fost folosit din plin. Cineva îi șoptește „ursului la ureche" cum că făptașul ar putea fi însăși căruțașul. În scurt timp bârfa, vehiculată cu abilitate, cuprinde întregul sat. Enoriașii revoltați încearcă să-și facă dreptate fără a apela la organele abilitate. Adunați în curtea bisericii, îl cheamă pe căruțaș, începe interogatoriul, fiecare dă cu propria părere de gard, spiritele se încing, astfel se recurge la linșarea „făptașului". Gloata înrăită (mai târziu gura lumii spunea că au observat și persoane străine locului care au spălat putina la timp), nu-și dădeau rând la aplicarea celor mai crunte lovituri, schingiuiri, au fost puse în aplicare și cuțitele, care au condus la moartea victimei. Furia gloatei sălbătăcite s-a potolit doar când și-au dat seama de crima îngrozitoare săvârșită, dar au continuat să-și ducă fapta până la sfârșit. Câțiva tineri mai isteți, au legat cadavrul cu o funie de picioare și de organele genitale, târându-l până în marginea cimitirului, unde l-au lăsat în voia soartei.

La scurt timp, judecătoria colonială supremă a înscenat

în localul clubului din centrul raional, un proces judiciar demonstrativ cu participarea directă a populației, astfel dând sfoară-n țară peste toată răspublicuța. Au fost instalate difuzoare pe toți stâlpii din centru, era o hărmălaie nemaipomenită, transmiteau în direct anchetările inculpaților, desigur, toate „pa rusca", fără ca aceştia să înțeleagă măcar vreun cuvânt. Era ceva îngrozitor să auzi cum se bârfesc sărmanii țărani, arătându-se unul pe altul şi aruncând pisica moartă dintr-o ogradă în alta. Nu voi invoca aici metodele interogatoriului, de stoarcere a informației false, bine puse la punct de evreii Troțki şi Dzerjinski prin deviza: „Divide et impera". Acest proces spectaculos a durat câteva zile, dacă nu chiar o săptămână întreagă, verdictul a fost înspăimântător: din cei 25-30 de inculpați, vreo 5-7 au primit pedeapsa capitală prin împuşcare, alți 10-15 au încasat câte 15-25 de ani de închisoare cu regim sever, iar restul la termene ceva mai scurte, dar nu mai puțin de 5 ani. Pentru mult timp populația raionului a mutit, umblând cu capetele plecate, iar cât priveşte umila mea persoană am mai primit o lecție de antisovietism.

Nu zăbavă după aceasta, într-o noapte sare în aer frumoasa biserică din Râşcani, iar locul ei de lângă iezitura lacului a fost acoperit până dimineața cu brazde de iarbă verde. Rând pe rând, raionul s-a pomenit cu bisericile închise, iar în curând transformate în depozite de chimicate, rămânând intacte doar în satele unde oamenii au protestat vehement. La scurt timp ciuma roşie a cuprins întreaga țărişoară, rămânând funcționale doar „unde şi unde câte-un sovietic" la distanța de 10-20 de kilometri. În pofida acestui fapt lumea s-a adunat cu mai mare îndârjire în jurul lui Dumnezeu, apărându-l de farisei, astfel făcând pelerinaje cu osârdie înzecită pe la bisericile îndepărtate. Din păcate au început a înflori şi sectele multiple.

Pomenindu-se cu buza umflată, Scaraoțchi a recurs la altă potlogărie, deschizând larg uşile seminarelor duhovni-

ceşti pentru tractorişti, combaineri, „culitprosvetcici" şi alţi analfabeţi, strecurând abil printre ei şi potlogari de partid. Astfel, vorba mamei mele, a fost schimbat capul cu curul, cei deştepţi la gropile de var, iar oala de noapte a societăţii în vârful piramidei. Cred că nu voi divulga secretul lui Polichinelle, dacă voi îndrăzni a spune că acelaşi lucru se petrece în Buona-parte din instituţiile ţărişoricuţei cui ne are, de la opincă până la vlădică.

IV. Anii doctoratului, ascensiunea şi prăbuşirea carierei (1965-1973)

Salvarea mea avea să vină dintr-o sursă absolut necunoscută pentru mine pe atunci. După demolarea cultului personalităţii lui Ioşca Djugaşvili şi pregătirea piedestalului pentru cel hoholesc, Nichituşca prostuţul a întredeschis pentru o scurtă durată supapa balonului cu oxigen occidental, care a stimulat dezvoltarea germenelui românismului în sufletele puţinilor posesori ai acestuia, printre care cel mai important s-a dovedit a fi Nicolae Testemiţanu. La acesta voi reveni, dar pentru un moment nu pot trece peste un banc referitor la schimbul cultului personalităţilor promovat de „radioul armean" prin anii şaizeci. Se zice că prin anul 1956 ucrainenii ridicase în centrul Kievului un piedestal pentru instalarea bustului lui Stalin, dar odată terminat, hop şi critica cultului, la care intervine marea prosternare, toţi rămân fâstâciţi, iar după un moment de reculegere, unui zăpăcit îi apare ideea genială de a-l întrona pe Taras Şevcenco. Zis şi făcut, iar la inaugurarea monumentului, clasicul literar li se adresează urmaşilor:

Ghitî, ghitî, şoj vâ narobeli,
Na gruziniscu jopu
Hohla posadeli!

Referitor la cultul personalităţilor, pentru cei mai tineri neiniţiaţi, ar mai fi ceva de adăugat spre luare aminte. Până

la preschimbarea cultului de pe capul, mai curând fundul, unuia pe altul, la intrarea centrală a parcului dinspre str. Ştefan cel Mare şi Sfânt (fosta Lenin) era expus bustul lui Stalin înconjurat de un strat enorm de cale, nişte plante înalte până la nivelul postamentului, cu flori roşii bătute de o frumusețe rară. Aveam un profesor „născut ceva mai înainte" (nu-mi place cuvântul „bătrân"), şeful catedrei de fiziologie patologică, pe nume Colpicov, îndreptat cu paşi mărunți pe cărarea alzheimeriană, care venea de fiecare dată după muncă şi stătea ore în şir cu zâmbetul pe buze, motivul e greu de constatat, fie că era adresat mutrei lui Stalin, fie ansamblului floristic, fie inventatorului bolii sale, iar noi ne adunam pe partea opusă a străzii şi chicoteam. Iată că la scurt timp după preluarea estafetei cultului, într-o noapte dispare postamentul împreună cu pramătia cocoțată pe el, iar dimineața pe acel loc răsărise ca din pământ un strat de cale de aceleaşi dimensiuni, verzi, pline de viață la fel ca suratele lor, nici urmă de vestejire, să vezi şi să nu crezi.

În unul din romanele sale Marc Twen vorbea despre consecutivitatea lucrurilor în natură, ceva în felul cum că țânțarii sug sângele nu ştiu cui, broaştele îi devorează pe aceştia, şerpii devorează broaştele, se ajungea până la lupi, oameni, la statele mari care le devorează pe cele mici, şi tot aşa. Exact aşa stau lucrurile referitoare la cultul pesonalității în pocitura „urss"-ească, unicat în istoria omenirii. Marele promotor al urgiei comuniste V. Ulianov a exterminat intelectualitatea pentru a-şi întrona tâmpenia în capul mesei, teroristul Stalin i-a măcelărit pe toți discipolii lui Lenin, măscăriciul Hruşciov pe stalinişti, desigur în prim plan pe Beria, încătuşat cu mâinile lui Malencov. Pentru ochii lumii şi merite „deosebite" acesta a fost înscăunat în postura de şef al Consiliului de Miniştri, iar dovedindu-se prea ager, la scurt timp e transferat ca prim secretar de partid într-un oraş siberian. Instalându-se comod în tronul împărătesc, după critica

cultului stalinist şi vizitarea Indiei împreună cu acolitul său nemijlocit Bulganin, şeful guvernului pe atunci, după pupăturile înflăcărate cu Djavaharlal Neru, parcă îl văd şi astăzi pe acesta cum le agăța ghirlande de flori care atârnau până la pământ, când se simțea cocoțat comod în vârful piramidei, inventează aşa-numita „grupă antipartinică" în componența lui Bulganin, Malencov şi un al treilea împelițat, însoțiți de cea mai hazlie anexă „i primcnuvşii k nim Șepilov", şi cu sânge rece îşi devorează bunii său prieteni. În continuarea jocului „de-a capra", degradatul Brejnev îi mazileşte pe hriu-hriu-hriuşcevişti, Gorbaciov pe trei dintr-o lovitură (Brejnev, Cernenco şi Andropov), Elițin pe acesta, şi tot aşa „de-a capra" cu impertinentul Putin, şi toți cei care vor mai urma în continuare, obicei preluat de pocitura stato-şezutului cui ne are până în prezent.

Dar să revin la Nicolae Testemițanu, după ce la o vârstă fragedă devine medic-şef al celui mai prestigios spital republican, promovat în funcția de rector al Institutului de Medicină, este avansat în anul 1962 la cea de ministrul sănătății. Nu sunt cel mai abilitat să delimitez termenul dezvoltării embrionului românismului în sufletul lui, dar sunt convins că nu a fost cel tradițional de 9 luni, ci a celui din poveste desfăşurat în zile, ore, minute ori secunde. Fapt este că acest mântuitor al românilor basarabeni, dar şi al celor de pretutindeni, până a fi răstignit pe cruce, a înfăptuit o schimbare revoluționară în readucerea românilor zăpăciți cu picioarele pe pământ, meritând astfel onoarea de a fi sanctificat, iar portretul lui cu aură de sfânt şi aripioare să fie expus în biserica Sfântul Nicolae. Sub aripa acestui curent favorabil, renunțând la propriile interese şi cele familiale, cu un curaj nemaipomenit, asemeni celui al lui Danco din poveste, s-a dedat cu trup şi suflet în problema repunerii la locul meritat al cadrelor naționale, la fel şi revoluționizării întregului sistem medico-sanitar. Instalând în posturile-cheie oameni de bună credință,

în Institut – pe Andrei Banaru, îar şef de cadre în minister pe Grişa Bălan, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi, bunii mei colegi de facultate, care au dat sfoară-n ţară, adunând tineretul studios, au fost admişi la doctorat, să nu exagerez, peste două sute de tineri. Având respectul nemărginit al ministrului unional, Petrovski, care îl aprecia ca fiind cel mai bun dintre toţi miniştrii republicani, care şi-l dorea la Moscova, şi care l-a susţinut şi în momentele de grea cumpănă, o bună parte dintre aceşti tineri au fost trimişi peste hotarele „răspublicuţei". Paralel cu aceasta, în scurt timp a implementat şi predarea în limba maternă în Institutul de Medicină.

Prin iunie 1964 am fost invitat de Andrei Banaru la Chişinău, având propunerea de a intra la doctorantură la catedra de boli interne a profesorului Poliuhov. Cu tot respectul faţă de profesor, am refzat, argumentându-i că am îndrăgit endocrinologia, iar în cazul apariţiei unei atare posibilităţi, voi accepta cu plăcere. Aş vrea doar să menţionez că deja făceau doctoratul în Institutul de Endocrinologie din Moscova Lionea Gavriliuc, Nuţu Migali şi Victor Rusnac, îar în secundariat era medicul pediatru, colega mea de clasă din Şaptebani, Zina Ţiganciuc (Moraru). Nu ştiu ce intenţii avea Testemiţanu, îndrăgind atât de mult endocrinologia, bănuiesc doar, că având o uşoară endemie a guşii, plănuia să deschidă un dispensar endocrinologic, dar n-a fost să fie.

Mai trece un an, şi în iunie 1965, primesc a doua invitaţie a lui Andrei de a face doctoratul pe meseria mult dorită. Mai târziu am constatat că oferta era destinată soţiei sale, fiica evreului activist, militant al prtidului comunist, bună prietenă cu „cineva" până a împuţi brânza, apoi „divorţând" inteligent prin împărţirea sferelor de acţiune. Mă rog, lucru firesc, s-a răzgândit la timp. La mintea cocoşului, cum se putea lipsi un bărbat tânăr de femeia dulce şi frumoasă în aşternutul cald, trimiţând-o pe coclauri, şi încă pe trei ani, exact aşa am procedat şi eu în anul 1964 (voi reveni). Unica

condiție era ca în timp de trei zile să susțin examenele de admitere, la care am rămas tablou. Cântărim împreună situația, cu specialitatea nu am probleme, cu franceza, zic, mă descurc, dar ce mă fac cu istoria partidului, pe care am băgat-o forțat de nenumărate ori în cap, iar nenorocita, parcă ar fi unsă cu vazelină, lunecă pe o ureche, evaporându-se pe alta, mai mult, examenul trebuia susținut la catedra respectivă din cadrul Academiei Medicale a urss-ului, la „spaima copiilor", șeful Țaregorodțev. Dar situația fiind de ordinul „aut bene, aut nihil", accept să plec, ce-am avut și ce-am pierdut. Ajuns în metropolă dau și de altă belea, eram dator să prezint un referat impunător pe una din afecțiunile endocrine. Colegii mei plecați în concediu, eu rămân cu fundul pe gheață. Marele meu noroc a fost să întâlnesc în căminul institutului o struțocămilă, în cel mai frumos sens al cuvântului, o urâțenie de nedescris, un adevărat Quasimodo, cu o rusă încununată în stil specific georgian, dar cu o bunătate și o inimă mult mai caldă ca a acestuia, bunul meu prieten viitor, Eduard Veinberg. Este vorba despre o progenitură ditr-un aliaj al unei georgiene, nu știu cât de mustăcioase, cu un evreu nu știu cât de „frumos", să fi dat cu ochii de el, Constantin Brâncuși, pe lângă „Cumințenia" ar mai fi creat și capodopera „Urâțenia pământului", dar o ființă extrem de cultă și civilizată. Fiind absolut dezinteresat, mi-a oferit un referat bine pus la punct, mi-a dat sfaturi cum să mă comport la examenul de specialitate, președintele căreia va fi la sigur Oleg Vladimirovici Nicolaev, calul de bătaie a căruia era gușa endemică, iar după răspuns, de voi fi întrebat care e sursa de informație, să-i prezint titlurile monografiilor sale. Zis și făcut, obțin nota cinci. La franceză obțin aceeași notă, ce mă fac cu istoria? Așadar, mă prezint la examen, trag bilet, parcă nu erau mult prea complicate întrebările, dar aveam anumite dubii asupra unor date concrete, și atunci convoc consiliul suprem de apărare cu participarea tuturor forțelor interne, inclusiv

a porcului interior, devenit pentru o clipă înțelept, care adoptă unanim tactica de „a o face pe prostul". Deși posedam o rusă destul de bună, răspunsul meu era constituit din cuvinte desfigurate din toate limbile existente de la Turnul Babel încoace, în special cu moldovenisme, îmbinate cu terminologia politică a manualului, în așa mod că nu mai înțelegeam nici eu ce spun, nu tocmai examinatorul. Acesta, un tânăr cu doar câțiva ani mai în vârstă, mă oprește la un moment, mă întreabă de unde sunt și dacă la noi se studiază rusa, la care eu o țin morțiș că „ia na Maldava și parusca-i slabă". În cele din urmă mă întreabă, dacă mi-ar conveni o notă de trei cu condiția să învăț rusa în timp record, la care eu cad de acord și promit solemn. După cele întâmplate nu știu dacă aș fi în stare să dau ochii cu Maia Sandu, dar altă soluție nu aveam.

Revenind la Chișinău, fie că Andrei, ori cineva la un nivel mai înalt, mă întreabă dacă sunt membru de partid, îar în caz de doresc să rămân în capitală după doctorat, acest lucru ar fi binevenit. Ura față de partidul comunist mi-a fost altoită intuitiv din familie, iar pe membrii acestuia îi apreciam pe-un cap, fiind pupcurișți și curlingiști, dar vrei, nu vrei, bea, Grigore, agheasmă. Am avut destule probleme și aici, locurile se ofereau cu țârâita, prioritate aveau potlogarii proletari, dar am reușit. Am inventat o minciună că nu am trecut concursul, iar pe de altă parte primsecretar devenise Filip Dnestreanschi, fostul director al școlii din Șaptebani, cu atât mai mult că în aer continua să plutească mâna părosă a lui Vișnevschi.

În primăvara anului 1965, în Institutul de Endocrinologie s-a produs „revoluția de catifea", după mulți ani de suferință a fost detronată directoarea-despot Ecaterina Vasiucova, care trișa cu subalternii ca în jocul de cărți. Având „mână părosă" în eșalonul superior al „putorii", și-a întronat adevăratul cult al personalității, sărmanii vasali veneau cu frica în sân la serviciu, ca nu cumva să li se închidă ușa în nas. Prea multă informație despre ea nu dispun, dar nici nu merită, atât

doar știu cu siguranță despre terorizarea evreului, docilului profesor Havin, pe care îl încuia în cabinet, punându-i toată informația la dispoziție pentru a-i însăila lucrările științifice, inclusiv disertația de doctor handicapat (habilitat). Dacă tot veni vorba despre cultul personalității, începând cu Nero, Caligula, tagma fascisto-comunistă, iar șirul poate fi continuat până în ziua de azi, am impresia că acesta este domeniul analfabeților, proștilor şi nebunilor, un om cu scaun la cap nici în ruptul capului n-ar luneca atât de jos. Încercați să-i puneți prostului coroană de lauri pe cap trei zile la rând, că în cea de-a patra o va cere insistent, crezând că o merită cu adevărat. Avem şi noi destui dintre aceştia, poate ceva mai răsuflați, la toate nivelele, de la instanța superioară până la întreprinderi, universități, catedre etc., dar care știu a lucra cu mănuşi. Dar m-am cam luat cu vorba, la început de octombrie 1965, conform ordinului, mă prezint la instituția respectivă. Stâna rămasă fără păstor, nu mai știu cine m-a întâlnit „cu pâine și sare", mai mult sare decât pâine, se pare că vicedirectorul Goliberg, care m-a repartizat în secția de endocrinologie, pe mâna șefei pensionare Ana Gheorghievna. Nu mă voi opri la tot calvarul îndurat, dar am înțeles de la bun început că șefa mea nu prea are chef de știință. După vreo 2-3 luni, în cele din urmă s-a încumetat să-mi propună o temă aiurită, se pare că era vorba despre funcția tiroidiană in distrofia adipozo-genitală. Am adunat datele din literatură referitoare la tema respectivă, am întocmit scheletul preventiv al viitoarei disertații, am însuşit metodele de investigație, chiar am strâns şi unele materiale, cam puțin concludente. Aş vrea să menționez, fără a-i invidia ori, Doamne ferește, a-i jigni pe tinerii învățăcei, cărora li se aduc „pi bli(a)duşcă" toate datele necesare, măcar așează-te şi scrie, pe timpuri investigațiile se făceau „cu secera și ciocanul", erau extrem de voluminoase şi de lungă durată, dar cel mai important era lipsa „servitorilor", tot borşul trebuia pregătit

cu propriile mânuțe. Cei „născuți ceva mai înainte" cred că îmi vor da dreptate, dacă își amintesc de metodele barbare, cum ar fi iodul cuplat cu proteinele, ori alta și mai gogonată, a iodului butanolextractibil. Făceam „cursa" de la etajul unu la șase de zeci de ori, fără a aștepta ascensorul, eram palid și slab ca un adevărat Hristos. Această poreclă am auzit-o abia în toamna anului 1990, când devenisem viceministru al sănătății, fiind invitat pentru o regulamentară „lăutoare" centralizată, am vizitat și Institutul de Endocrinologie, iar doamna Maria de la vestiar mă cuprinde și exclamă: „Vot i naș hristosic priehal!" La începutul anului 1966 ajunsesem la disperare când șefa secției științifice, caucaziana Maghidei, m-a invitat pentru o dare de seamă, dându-mi sfat „maternal" de a trece la secundariat cu o durată de doi ani. I-am promis că mă voi mai gândi, știam prea bine că noi, cei de la periferie, le stăteam ca sarea în ochi, le ocupam locurile prețioase. Marele meu noroc a fost vizita neașteptată a verișorului Alexandru Moșanu, care venise pentru susținerea doctoratului la Institutul de Istorie, vecin cu serviciul meu. Ascultându-mi metehnele, m-a incurajat, mi-a dat o lecție de bărbăție, să nu miorlăi ca un pișorcos în fața greutăților, care vor mai veni cu prisosință, pasul făcut nu are întoarcere, să mă apuc de muncă. Între timp se încălzește clima și în institut, este numit noul director, academicianul Iudaev, un bărbat zvelt, frumos, inteligent, dar cu înclinație teoretică, biochimician. Paralel cu aceasta, pensionara mea șefă este înlocuită cu tânăra, frumoasa, înțeleapta, sufletista, profesionista, inteligenta Ninela Trofimovna Starcova, reprezentanta generației cu idei progresiste, iar pe de altă parte, se pare, amanta directorului. Lucrurile s-au schimbat radical, a fost pusă căruța pe roate, iar caii înhămați din față, voi reveni.

De menționat că pe timpuri, primul an de doctorat era consacrat în mare parte susținerii așa-numitului „minimum de candidat", care se încheia cu examene la specialitate, lim-

ba străină şi filosofie. Dacă specialitatea o însuşeam în particular, pentru ultimele două, în afara orelor de muncă, săptămânal făceam seminare la catedrele respective din cadrul Academiei Medicale. La franceză mă duceam cu mare plăcere, aveam o profesoară isteață, tânără, frumoasă-foc, cu un zâmbet fermecător, aranjamentul lecțiilor era sub formă de joc, cu glume, bancuri, lucruri utilitare, iar filosofia ne era băgată pe gât, am tocit operele „marchengstaleniste" ale jidălăilor respectivi de ne-au ieşit pe ochi la acelaşi Țaregorodțev, spaima doctoranților. Operele evreului calmâc, graseistului Ulianov-Lenin ("porecla" provine de la Lena Zasulici ?), până în ziua de azi îmi strangulează gâtlejul, le-am conspectat o viață întreagă, fără a înțelege ceva din harababura respectivă, ca abia în perioada derimocratică istoricul Volcogonov să-mi clarifice dubiile care mă copleşeau. Acest „autor" hârhâit s-a dovedit a fi un plagiator, copiind fraze din Heghel, Diuring, Plehanov şi mulți alți autori, îmbinându-le haotic, cred că nu mai înțelegea nici el nicio boabă. Existau două obiecte separate, materialismul istoric şi cel dialectic, iar în rusă le numeam: „istmati i diamati", pe care le „studiam" cu un profesor tinerel, un fel de papagal „roadetexte", însă din fericire, am avut mare noroc de colegii mei de pe la alte instituții, băieți ageri, dezghețați, care se certau la cuțit cu pocitura didactică, afirmând că socialismul a fost întrodus în Balcani cu baioneta, astfel antisovetismul meu a prins rădăcini temeinice. Cu aceşti dezidenți isteți mă înțelegeam de minune, dar oricum, rusu-i rus şi fâs când face, ei au în codul genetic o genă suplimentară, una parazitară, transmisă prin ereditate, gena imperială. Toate bune până la un moment, dar de venea vorba că avem şi noi cultură, tradiții, obiceiuri, istorie, „drujba" se încheiea cu „noi v-am eliberat" şi „noi v-am culturalizat", ei care abia acum un mileniu au coborât de pe copaci…

Dar iată că timpul zboară vertiginos, termenul de probă expiră, şi vine momentul „băgării" mele în partid, de fapt

acesta are numai băgare, scoaterea-i periculoasă. Până aici toate bune, dar nimeni nu se încumetă să-mi dea recomandare, se cereau trei ani de muncă în comun, astfel am mai făcut un drum la spitalul din Râșcani, unde lucrasem patru ani. La biroul de partid al organizației primare am trecut cu bine şi ne prezentăm împreună cu secretarul de partid Zairatianț (îl porecleam Zasraitianț, după merite) la comitetul de partid al raionului Lenin din Moscova. Constatăm îmbulzeală mare, peste 50 de inşi, toți ca unul proletari, în 3-5 minute erau spovediți, împârtâșați şi miruiți cu alifia partiinică. Eu, unicul reprezentant al tagmei intelectuale, am fost lăsat la „zacuscă", oricum, prezentam mărul discordiei, am pus comisia pe jar, le răpeam un loc din limita raionului. Primul secretar, un oarecare Davâdov, cică fost comandant de partizani, la întrecere cu alți doi-trei semidocți pârțâiți, nu știu cât de familiarizați cu marxism-leninismul, au recurs la bombardamentul cu „istmati-idiamati"-ul şi istoria partidului, care erau calul meu de bătaie, recent susținusem examenul la academie, şi dacă mai pui la mână „deputăția" mea, preşedinția la sindicate, după un raund de 30-40 de minute, ofensiva a bătut în retragere.

Mă refeream anterior la pronosticurile institutelor de sovietologie cât priveşte durata supraviețuirii dinozaurului sovietic, editate prin „samizdat", în toamna anului 1966 am fost martor ocular la un tablou care prevestea acest lucru. Pe timpul „paradisului" comunist fiece organizație orășenească tutela câte una sau mai multe unități agricole rurale, cărora era obligată să le sară în ajutor la necesitate. Institutul de Endocrinologie avea în subordine un colhoz prin regiunile Kalininsc ori Pscov, care se împotmolise la strânsul cartofilor. Echipa de „intervenție" a fost formată rapid din aspiranți, ordinatori, colaboratori științifici (aveau ruşii două categorii: mladşii şi starşii naucinâi sotrudnic, pe care îi botezau cu „malo nujnâi" şi „sovsem ne nujnâi" sotrudnic). Ajungem seara în sat, suntem cazați într-o casă părăsită ca multe altele

cu ușile și geamurile bătute în scânduri, o cameră mare cu podeaua așternută cu paie, ni se oferă câte o vechitură de cearșaf, în rest vestimentația personală, ne aranjăm în două rânduri, nu fund la fund, ci călcâi la călcâi, fetele pe stânga, băieții pe dreapta, și ne străduim să ducem porcii la jir. Ne trezim dimineața, mizerie, glod, ploaie ciobănească, nici țipenie de om din jumătatea satului părăsit, dar avem obraz, am venit la muncă nu la hram. În câmp ne aștepta un lan de câteva hectare de cartofi, brazdele fiind răsturnate în ajun, pe fonul glodului atotcuprinzător luceau unde și unde „câte-un sovietic". Am fost repartizat într-o echipă cu „sovsem nenujnicul sotrudnic" Evghenii Șapiro, un bărbat tânăr, frumos, deștept, deținătorul unui umor evreiesc nemaipomenit, fără prea adânci amprente de sovietizare. Eu, țăran de la coarnele plugului, îmi răsucesc mânecile, implantez mâinile până la coate în mocirla solului și încerc să pescuiesc câte un cartof, cum ai căuta piatra din baltă. De la un timp, văd că mă privește țintă și mi se adresează: „Mă, zice, tu care ești din Moldova, au mai rămas naivi ca tine pe acasă, ori v-ați oploșit cu toți în Moscova, tu nu vezi că asta-i munca lui Sizif, crezi că acest colhoz nenorocit va înflori cu cei 10-20 de cartofi ai tăi, tu dacă vezi cartoful afundă-l cu un băț cât mai adânc, spală-ți mai bine mâinele și vino să cinstim câte un degetar de coniac". Dar apogeul comediei avea să se producă la vreo oră după ieșirea noastră în câmp. La un moment auzim o melodie interpretată la baian și un cor discoordonat de femei, în curând se apropie de noi un grup de 10-15 inși, să le onorăm cu tot respectul, tovarășe doamne, însoțite de doi-trei bărbați chifligiți, continuă veselia, țopăiesc, trec la strigături, după care unul dintre „feții frumoși" se adresează altuia: Vaniușa, probabil că s-a deschis bufetul, trage o fugă și adu ceva de chilit. Reamintesc doar că vodca deficitară putea fi ușor substituită cu parfum ori cremă de ghete unsă pe o felie de pâine. Cu aceasta închei tabloul rural și fără a fi

răutăcios, urez stimabililor imperiali să rămână la cartofii recoltați de noi, mai mult, să rămână la munții de mere, conserve, carne, sticle cu vin şi alte bunuri agonisite prin sudoarea frunții acestui popor chinuit al meu, strivite în modul cel mai barbar sub şenilele tancurilor păgâne. Spuneam adineauri despre prezicerea „casandriană" a Institutelor internaționale de sovietologie privitor la prăbuşirea catastrofală a urss-ului într-un timp record, comparativ cu imperiile de pe timpuri, acum 3-4 ani am auzit, ori am citit undeva, că imperiului rus, ultimul din istoria ruşinoasă a lumii, i-au mai rămas doar 10-15 ani de existență, după care va reveni la Moscovscaia, Pscovscaia, Novgorodscaia, şi „Mormolocscaia" rusi, s-ar putea chiar să urce din nou pe copaci. Acum câteva zile, din surse demne de încredere, întoarse de la Moscova, am aflat că acolo găina trebuie fiartă mai bine de trei ore pentru a avea gust comestibil, altfel rămâne cauciuc, iar medicina avertizează populația să nu folosească peştele vopsit în „roşu" şi lactatele confecționate în mod suspect, iar dacă urmăriți presa cum acest limbric sportiv umblă cu coada între vine pe la întâlnirile internaționale, termenul ar putea fi mult mai redus, păcat doar de acest popor infectat de narcisism comunist, printre care au mai rămas şi oameni cu mintea trează.

Fără a mă opri la detalii privind lucrul ştiințific care m-a cucerit în totalitate, devenind destul de atractiv, aş vrea să fac lumină şi asupra studiilor mele la o altă Universtate fără frecvență, anume cea de A FI ROMÂN. Am pomenit parțial anterior despre contradicțiile şi lupta dintre „găzdaşii" sufletului meu, îngerul păzitor şi porcul interior. Fiind admis la doctorat am fost repartizat în cămin, un apartament de două camere (Institutul arenda câteva apartamente într-o casă din vecinătate), împreună cu Victor Rusnac şi alți doi mancurți sovietizați, unul Riciard din Belorusia, mai curând polonez zăpăcit decât belorus, iar altul Cristi, viță de român, un zăpăcit la propriu şi la figurat, projenitură din țăranii strămutați

după 1812 prin părțile Caucazului, câteva luni a locuit cu noi şi „struțo-cămila" Eduard Veinberg. Contactam mai strâns cu Victor şi cu Nuțu Mihali, ambii deja românizați, cel de al treilea coleg de doctorat, Lionea Gavriliuc, era de altă croială, vorba țăranului, s-a dus aşa şi s-a întors altfel. Apropo de acesta, băiat frumos, brunet, cu părul pana corbului, pe lângă teza de doctorat a suplinit şi altă „teză", i-a făcut o fată bibliotecarei Tania, fată bătrână, la solicitarea acesteia.

În apartamentul nostru se făceau uneori diferite festivități, veneau ai noştri, colegii ruşi de doctorat, vecină cu noi locuia Lenuța Voino-Iasinețcaia, fiica renumitului medic academician din Peterburg, o femeie deşteaptă şi frumoasă-foc. Pentru prima oară nimerisem într-un anturaj, în care discuțiile intercalau armonios umorul cu lucrurile serioase, departe de gândul de a-i considera rupți din soare, am simțit că nivelul meu de pregătire lasă de dorit şi atunci am ciulit urechile şi m-am apucat de muncă. Venea pe la noi Tudor Botnaru, fratele geamăn al Frosei, regretata soție a lui Victor, securist în „Comitetul neprimejduirii de Stat" (?!), care avea deplasări frecvente la Moscova. Deşi nu ascundea acest lucru discuțiile noastre se limitau la doar „ce mai faci" şi „cum îți merge", în rest se izola în camera mică a lui Victor. De la un timp s-au îndesit şi vizitele lui Mircea Druc, prietenul lui Tudor (nu cred să-i fi răspuns cu aceeaşi monetă în anul 1991când deținea postul de ministru), care coincideau cu deplasările acestuia. Erau doi tineri frumoşi, ageri, îi admiram pe ambii interlocuori cum în timpul discuțiilor scoteau limbile latine ca aşii din mânecă, trecând leger de la o română perfectă la franceză, italiană, spaniolă, portugheză. M-am ataşat foarte rapid de el, cu atât mai mult că eram pământeni, eu din Râteni Vasileuți, el – din Pociumbăuți, o aruncătură de băț, pe lângă toate Mircea avea un lipici nemaipomenit, era foarte atractiv, când începea să vorbească „stătea pisica uimită în vârful cozii", în acelaşi timp cheia sufletului său era adânc ascunsă

în safeul inimii. Pe adevăratul Druc l-am cunoscut mult mai târziu, când am citit jurnalul său „Mircea Druc sau lupta cu ultimul imperiu". Sărmanul Mircea a fost, şi continuă să fie înghesuit din două părți, de stânga extremă ca „naționalist", şi de extrema dreaptă, naivă, ca „securist". La mintea cocoşului, ce e mai important, acel petic de hârtie, nici nu sunt sigur că l-a avut, ori ce fierbe în sufletul omului? Dacă stai strâmb şi judeci drept, cum putea să se infiltreze Mircea în securitatea aeroportului internațional Şeremetiev fără a fi acceptat de ei, iar până la urmă ce păcat i se incriminează?

Nu ştiu ce o fi găsit Mircea în mine, în acel lut neprihănit, în ce măsură l-a frământat şi cât de reuşită i-a ieşit „opera", dar a început să-mi dea târcoale. Într-o zi mi-a propus, aşa „pro mejdu procim", să-l însoțesc la magazinul „Drujba", unde mi-a deschis porțile raiului. Frunzărind cărțile de pe rafturi, dar ştia bine cum s-o facă, scotea câte o cărțulie, mă îndruma cum să selectez scriitorii, îmi dădea lecții de istorie, unde mai pui, că după înscăunarea lui Ceauşescu, oricum, român prin naştere şi cuget, s-a mai încălzit puțin clima şi prin edituri, astfel mi-a aprins pălălaie în suflet, lucru pentru care îi voi rămâne o viață recunoscător. Dacă tot veni vorba de „cel mai iubit fiu al poporului", chiar dacă rămăsese cu mentalitatea la nivel de cizmărie, deşi nu intră în competența mea să apreciez gradul lui de patriotism, avea şi destui germeni româneşti în suflet. Mi s-a întipărit adânc în suflet cuvântarea lui din august 1968, drept răspuns la ocuparea Cehoslovaciei de către hoardele sovietice, fapt care a salvat România de invadare, se zice că prin regiunea transcarpatică tătaro-ruşii ar fi forțat frontiera, dar au fost întâmpinați cu focuri de avertisment, iar rezerviştii basarabeni mobilizați de urgență, stăteau în aşteptare la Ungheni. Îmi amintesc de acele zile, plecând spre Olăneşti, am întâlnit zeci de coloane de maşini pline cu bărbați tineri gata în orice clipă să le înfigă sula-n coastă fraților de peste Prut, drept răzbunare pentru palma jandarmului

român, şi ar fi făcut-o, erau sută la sută mancurți românofobi. Oricum, cred că de nu se lăsa influențat de nimfomana „acuadamigeana-iapă" nesătulă, mai dihai ca Ecaterina a II-a, care zice-se că ar fi sedus întregul birou politic, şi nu numai, ar fi fost cu totul alt om.

Dar să revin la „Drujba". Încep a procura cărți, ieftine ca braga, fac lectură zi şi noapte, inclusiv prin metrou, cum era obiceiul la Moscova, dar altă belea, orbecăiesc prin pădurea cuvintelor necunoscute. La sfatul lui, Mircea îmi procur dicționar şi fac lista cuvintelor necunoscute, fixată pe perete, ca la deşteptare să dau cu ochii de ea, fiind schimbată pe măsura memorizării, astfel am însuşit limba în scurt timp, devenind ROMÂN în carne şi oase, mai catolic decât Papa de la Roma, în special decât unii din dreapta Prutului, păcat că doar la cei 28 de ani împliniți. Dacă e să revin la punctul de pornire a „românismului" meu, îmi amintesc de primii ani de doctorat, când procurasem o monografie „Sexologie masculină" şi o studiam în timpul serviciului, iar şefa dând cu ochii de ea, mă roagă să-i traduc ceva, posibil chiar ar fi editat-o. Tot la acest subiect mai e ceva. Nivelul cunoaşterii limbii mi-a permis să traduc doar prefața, executată în stil mot a mot, la care şefa îmi zice că i-a prezentat-o academicianului Iudaev, care n-a înțeles nimic. Astfel, nici până, nici după acel episod, nu m-am mai încumetat să fac traduceri, rusa mi se încarnase prea adânc. Nu ştiu ce impresii vor lăsa aceste dezgoliri sufleteşti asupra cititorului, la fel şi unitatea de măsură a minții cu care mă va aprecia, dar fiindcă niciodată n-am adorat cioara împopoțată cu pene de păun, mai mult, când cartea de coz îmi aparține, mai arunc o piatră de încercare. Despre cruditatea generației „cui mă are", precursoare a altor câteva generații, pe care le-am „educat" în aşa măsură, că după ce au fost instruiți în liceu cu Istoria românilor, pretind a fi în continuare de naționalitate „mu-u-u-ulduvnească", rânjind colții doar la auzul cuvântului „român", vă mai aduc un eşan-

tion din practica personală. Pe timpuri, în fişa documentară exista o rubrică referitoare la cunoaşterea limbilor străine, în care notam de regulă româna şi franceza cu dicţionar. Se ştie prea bine că regimul comunist nu era cointeresat în cunoaşterea limbilor străine, chiar le socoteau periculoase. Fiind boboc neîmpănat, prin iarna anului 1966 vine la Moscova marele academician Ştefan Milcu, directorul Institutului de Endocrinologie „C.I. Parhon" din Bucureşti, împreună cu doctorul Stan, la care sunt şi eu „cătat şi văzut" în capul mesei, ca un „bun" cunoscător de română, cu adevărat străină pentru mine pe atunci. Doamne, când îmi amintesc de acele clipe, mă cuprinde roşeaţa până la ultimile câteva fire de păr rătăcite pe chelie. Nimerisem între ciocan şi nicovală, pe de o parte, pentru români cu moldovenismul meu, iar pe de alta, cu rusa mea crăcănată pentru moscoviţi, mi-am dat seama că nu cunosc niciuna acătării. Colacul salvării a venit din partea colegului de doctorat, georgianul Arcil Hamasuridze cu o engleză perfectă, fecior de bani gata, îmbrăcat la patru ace, bun cunoscător al restaurantelor moscovite (nepoţii lui Stălinică o duceau bine în continuare). Trecusem pe locul doi ca translator, dar ca român pe primul, nu ştiu în ce măsură erau informaţi despre situaţia noastră, nici cât de adânc lunecase ei în mocirla comunismului, le eram recunoscător că m-au acceptat, mă corectau cu mult tact.

Pe parcursul doctoratului mi-am înjghebat o bibliotecă de peste 7-8 sute de volume, care includea toţi clasicii literaturii române şi o bună parte a celor universali, dar şi manuale, monografii referitoare la endocrinologie şi boli interne. Important e că aveam acces la informaţia referitoare la lista cărţilor în curs de editare, care puteau fi comandate prin poştă. Pe lângă toate, anual eram abonat la ziarele „Contemporanul", „Scânteia", revistele „Lumea", „Magazin istoric", „Endocrinologie". În acelaşi timp le expediam colete cu cărţi tuturor nepoţilor, frate-meu Grişa era abonat la ziare româneşti,

sora Liuba primea cu regularitate la domiciliu reviste de specialitate, referitoare la limba română. Asemenea cadouri le făceam şi unor prieteni din Chişinău.

Când m-am mai pârguit, iar cunoştinţele mele creşteau nu cu lunile, ci cu zilele, orele, m-am împământenit cu trupa de studenți care făceau actoria la GITIS, cărora le devenisem şi eu un fel de mentor. Ne-am împrietenit rapid cu Anatol Răzmeriță, Ion Puiu, Mihai Iorga, Ninela Caranfil, regretata Diana Barcaru, şirul poate fi continuat, iar aceştia şi astăzi mă venerează cu „nea Loghin", până când şi Mariana lui Mircea la fel mă numeşte. Mă simțeam în apele mele în prezența profesorului lor de română, nu cu mult mai în vârstă decât studenții, Simion Ghimpu, care era un cu totul alt ghimpe, nu avea nimic comun cu zăludul Mihai. Important este că actorii, profesorii lor, nu recunoşteau „limba natală" a lui Marian Lupu. Participam la seratele, repetițiile lor, chiar interpretam un număr de pantomimă „Facerea lumii", preluat de la un spectacol al actorilor, se pare că brazilieni, cel mai bine îmi reuşea desigur zămislirea Evei. Aceşti actori-învățăcei m-au contaminat cu pasiunea teatrală, devenind în scurt timp un spectator împătimit. Cele mai îndrăgite teatre ale mele erau: cel în numele lui Vahtangov cu renumiții actori Ulianov, Lanovoi etc., „Leninskii Comsomol"cu talentatul Rostislav Pleat, Teatrul mic cu Gogoleva, Nemirovici-Dancenco, „Sovietscoi Armii", în care mai târziu am privit cele mai frumoase piese ale zăpăcitului Ion Druță (patriot pe timpuri), teatrul unui actor, lista ar putea fi continuată, dar practic nu era teatru în Moscova pe care să nu-l frecventez. Mi-au rămas adânc în memorie baletul, operele din „Bolişoi Teatr" (pe atunci biletele puteau fi procurate relativ uşor), mi-au plăcut foarte mult, aveam anumite emoții în suflet, dar spre marele regret, ciobanul Moțoc nu m-a familiarizat cu alfabetul acestora pentru a le descifra corect. De mare folos mi-au fost şi spectacolele din teatrul „Taganca" cu neîntre-

cutul actor Vladimir Vâsoțki, în regia neînfricatului regizor Liubimov. Aș menționa că pe timpuri arta teatrală urma calea clasicismului, spectacolele erau regizate minuțios, cu un umor inteligent, bădărănismele erau interzise. După atâția ani și ani mi-a rămas neștearsă în memorie acea faimoasă Chiriță a eminentului actor al teatrului „Vasile Alexandri" din Iași, Miluță Gheorghiu, prezentată la Chișinău în cadrul turneului din 1958-59. La fel nu pot uita de rolurile eminenților actori, Dumitru Caraciobanu, Ecaterina Malcoci, mulți ani mai târziu aceasta mi-a fost pacientă, suferea de o hipotiroidie avansată până la pragul de mixedem, era într-un hal fără de hal. Nu știu ce se întâmplă acum cu teatrele de pe ambele maluri ale Prutului, ce gărgăuni mișună prin creierii acestor actori, care apar în fața spectatorilor cu atâtea vulgarisme, expresii banale, gesturi demne doar de stâna satului. S-ar putea să fiu demodat, să mi se fi învechit pașaportul, înțeleg prea bine că se vor originali, cât mai apropiați publicului, dar observ că râd în hohote preponderent proștii, iar restul spectatorilor simt o ușoară incomoditate față de vecini, dacă nu și oarecare dezgust, și atunci cărui public se adresează?

Printr-un fericit concurs de împrejurări, în compania aceloraşi studenței – viitori actori, am avut norocoasa ocazie s-o ascult pe Maria Drăgan. Doamne, îmi amintesc cât suflet punea ea în orice notă muzicală, cât românism era în fiecare vibrație sonoră și cuvânt rostit, era o adevărată turturică. Cântecele Mariei Tănase aveau un nou răsunet, mult mai viguros, iar aceasta, de i-ar mai fi dat Domnul zile s-o asculte, sunt sigur că l-ar fi parafrazat pe Vasile Alexandri cu „e una care cântă mai bine decât mine, cu-atât mai bine Țării, și ei cu-atât mai bine". Ar fi avut un succes fulminant pe viitor, „păcatul" ei a fost că talentul ei întrecea însutit miorlăitul protagonistei sale, în special românismul ei, fapt neîngăduit de grohotina sovietică, iar vocea și talentul interpretativ îi stăteau în gât corciturei țigănești Tamara Ciobanu, care a

spulberat-o fulgerător într-o dizgrație profundă, încheiată cu tragicul final. Astfel, această viperă a continuat să troneze în capul mesei, dar mă ia groaza când îmi amintesc de acea voce sacadată, acel urlet pițigăiat, acel „hai, hai la vie" și „cănățuie, cănățuie", de acel stil fals „maldavnit", cu iz sovietizat. Mă mir cum de i se mai păstrează și acum numele la cinste și onoare, dar de unde, când nu s-a schimbat nimic. Aceeași soartă ar fi avut-o și Sofia Rotaru, dar aceasta s-a orientat la timp și, din păcate, astăzi promovează cultura păgânilor. Tot aici aș fi curios să știu câtă demnitate națională au unii interpreți de muzică populară, dacâ mai poate fi vorba de asemenea lux, și în ce loc o păstrează, de-și permit să le cânte acoliților lui Voronin, mârșavului la trup și suflet Renato Usatâi, jidanului puchios Ilan Șor și altor avortoni. Fiindcă veni vorba de interpreți autohtoni, aș mai menționa un lucru, dar aceasta e o altă bucătărie cu „urs cu brânză". În primăvara anului 1968, la concursul „Ciaicovski" din Moscova, Mariei Bieșu i-a fost respins titlul onorific de „Primadona Cio Cio San" (acordat la scurt timp de japonezi), iar votul decisiv în această porcărie a fost cel al renumitei soprane Arta Florescu. Sunt convins că în această mârșăvie a pus copita aquadamigeana corigentă Elena Ceaușescu, care deja privatizase hățurile puterii, aducându-i astfel „laurii" binemeritați:

Cum stătea la îndemână
Pe Putere ai pus mâna,
Dar ți-ai depășit ispita…
Precum văd, ai pus copita.

Banii pentru bilete erau economisiți din munca suplimentară în sudoarea frunții la medicina de urgență. Asemenea serviciu prestau toate policlinicile în afara orelor de lucru, care avea trei angajați: felcerul care înregistra chemările, șoferul mașinii și medicul. Fiind echipat cu o trusă de 7-8 kg., dotată cu întreg arsenalul de medicamente necesare pentru

acordarea ajutorului medical urgent, era o „plăcere" deosebită să urci pe la etajele 10-15, în special, după miezul nopții când ascensoarele plecau „la culcare". Totuşi, îmi amintesc şi de unele perle umoristice, la care mă umfla râsul, un fel de râs cu plâns. Moscova a fost şi rămâne un oraş comunizat, la propriu şi la figurat, nu rareori într-un apartament cu două odăi dai de doi proprietari, astfel nu mă ducea mintea şi capul pe care buton să apăs, mai mult, prin raionul „Cereomuşki" existau multe barăci, nişte săraie lungi, posibil cândva şi grajduri ale marilor proprietari, despărțite în celule, cu un coridor comun îmbâcsit cu lucruri de toată mâna. Anume într-un asemenea grajd locuibil, pe un perete lung, mucegăit, cu un miros strident, dar dacă facem distincție între „pute" şi „miroase", adevărată putoare, constat cu stupoare o lozincă scrisă cu litere uriaşe: „Mî k comunizmu derjim puti", mă rog, vorba lui Vladimir Voronin „hren s vami, derjite".

După admiterea la doctorantură la Institutul economiei țărilor Americii Latine, din lipsă de spațiu, l-am găzduit pe Mircea o durată bună de timp, până la însurătoare, rămasem doar în doi cu belorusul Riciard. Apropo de căsnicia lui Druc, sper că Mariana va trece peste secretul lui Polichinelle, mai aducea Mircea câte o domnişoară, încercată deja, fiind întrebat de fiecare dată dacă i-ar fi bună de nevastă, iar eu tot dezaprobam, până în momentul când a vânat actuala căprioară, l-am sfătuit să pună mâna pe ea până ce nu i-a ciordit-o altul de sub nas.

Am mai spus nu o dată, că pentru mine Mircea era o enciclopedie ambulantă, stăteam la taifas seri întregi, uneori şi până noaptea târziu. Cu această ocazie vreau să dezvălui un secret neştiut de nimeni, anume faptul că Druc a fost „proclamat" în post de primministru încă pe la început de an 1967. Într-un târziu de noapte, în timpul unei discuții, Mircea propune un joc „de-a ministerele". Astfel înşiră pe o coală de hârtie cele patruzeci şi ceva de ministere, şi începe cu „ăsta, ăsta

și ăsta le anulăm, ăsta cu ăsta le unim", și tot așa, rămânând cu 16, la care îmi zice: „Mă, când eu voi fi primministru, tu vei fi ministrul sănătății". La rându-mi, îi potoleam elanul că e noapte târzie și ar fi binevenit un pui de somn, iar dimineața, în caz că mă instalez eu în postul respectiv, îl fac ministru economiei, uitând de această glumă naivă până în anul 1990. Pentru a-mi termina gândul anticipez evenimentele. În preelectorala anului 1990, când a fost respectat votul uninominal, regretatul Ion Vatamanu l-a rugat pe Mircea, care încă nu era angajat nicăieri, să-i fie persoană de încredere la Cojușna. Nu știu ce discurs a ținut Druc acolo, dar lumea a rămas hipnotizată, după care se apropie de el câțiva bărbați din Lozova cu rugămintea de a se balota în districtul lor. Să fi fost „tras de mânecă" ori nu, zis și făcut, devine deputat, se convoacă ședința Parlamentului pentru alegerea guvernului. La tribună iese același primministru Pascari, deputat și el, cu aceleași patruzeci și ceva de ministere, lumea e pusă pe gânduri, și atunci, înfierbântat ca tot „boborul" de drogul derimocrației, apare Mircea cu lista de 16 ministere concepută în anul 1967, sala intră în extaz și este ales unanim. Referitor la această „însurătoare forțată" a lui Druc existau divergențe de păreri, unii mai aprinși insistau precipitarea evenimentelor, alții mai cumpătați, inclusiv „mirele", propuneau să mai rabde puțin. Important este că atunci s-a comis o greșeală, dacă nu chiar una fatală, să-l fi lăsat pe acel Pascari cu ministeriada lui, peste cel mult un an dădea faliment, iar atunci putea fi instalat Druc. Cu atât mai mult că Mircea era sub vizorul kgb-oului, iar țărănoiul Snegur nu-l putea suporta, mă rog, unde s-a mai văzut ca un șef tâmpit să accepte un subaltern deștept?!

Spuneam adineauri că în „căsuța noastră cuibușor de nebunii" se făceau nenumărate „șezători", întruniri ale conaționalilor noștri, petreceri de revelion etc. În primăvara anului 1968 a fost celebrată cu mult fast nunta lui Vlad Druc cu prima soție Galina (dispun de o casetă de magnetofon), iar în

vara aceluiaşi an, Gheorghe Druc a făcut o nuntă pe cinste ambilor feciori. Îmi amintesc de noaptea de revelion 1968, când în compania noastră era şi un profesor bolivian, adus de Druc, cu care am discutat o noapte întreagă, pentru prima şi ultima oară în franceză, după mai multe păhărele „de vorbă". Rămaşi amândoi în noaptea albă, fără vreun loc posibil de a aţipi puţin, nu ştiu ce impresie i-am produs bolivianului, dar unicul lucru pe care l-am memorizat din acea discuţie este că ajunsesem la acelaşi numitor comun, cum că popoarele noastre sunt înfrăţite „prin frunză", că folclorul nostru este împestriţat cu „frunză verde", iar al lor cu „folia verte". O impresie deosebită mi-a lăsat turneul teatrului Lucia Sturza Bulandra, în frunte cu Marele regizor Liviu Ciulei, care au prezentat în inima velizevulilor, teatrul Kremlinului, spectacolele caragialiene „D-ale carnavalului" şi „O scrisoare pierdută", care vizau în direct cancelaria dracilor. La unul din spectacole am trecut fără plată împreună cu băieţii de la actorie sub aripa actorilor români, şi acum văd cum ne vânau fără succes prin sală. Îmi amintesc de o repetiţie a teatrului absurd, când maestrul Ciulei îi spune unui actor: „Dle, dumneata intri în cameră, fixezi cu privirea peretele din faţă, te izbeşti cu capul de el şi rămâi o clipă nemişcat", iar la refuzul acestuia cu „de ce, dle?", răspunsul fu: „De Ionescu!". Acolo am admirat cu nespusă plăcere jocul captivant al tinerilor actori Toma Caragiu, Florin Piersic şi alţii. Ar mai putea fi înşirate multe şi mărunte, atât doar că dispun de două casete cu poezia cântată a oaspetelui frecvent al meu, Anatol Răzmeriţă.

Cât priveşte „căsuţa noastră" mai avea şi un aspect hotelier gratuit, se mai rătăceau prieteni, cunoscuţi, printre care şi Gicu Muşet, găzduit timp de mai bine de o lună, pe care Mircea îşi pusese ambiţia să-l aşeze cu picioarele pe pământ, dar până la urmă a căzut în mrejele „babacului" Snegur, fiind răsplătit cu medalii lucitoare, dar nu acesta este cuiul lui Pepelea. Cel mai important muşteriu pe care l-am găzduit

a fost rectorul Institutului Vasile Anestiade. Pe atunci orice problemă puteai rezolva la Moscova cu „darurile naturii". Aș avea nenumărate exemple de adus, dar iată că odată, spre fericirea noastră, una din probleme, rămânând fără sorți de izbândă, ne trezim într-o seară (telefoane – o raritate) cu înaltul oaspete, însoțit de doi fecioraşi durdulii tăbărând o valiză plină cu sticle de vin, după care aceştia au plecat la alte adrese. Se pare că era prin iarna anului 1967, locuiam împreună cu Victor Rusnac, Ion Moiş şi Mircea Druc. Îmi amintesc că am făcut un benchet pe cinste, devenisem prieteni „la cataramă", mai că ne băteam pe burtă, iar pe măsura creşterii temperaturii corporale ne-am dezgolit până la chiloți, şi cum noi purtam modele mai moderne, nu chiar bichini, oaspetele purta chiloți negri, lungi până la genunchi, modă partinică pe atunci, fapt pe seama căruia am făcut haz mult timp în continuare. Apropo de bodigarzii dolofani, îmi amintesc de bunul prieten Jenică Popuşoi, care se întreba ce se întâmplă cu şeful, că îi preferă pe cei mititei şi cu poponeața groasă, comentariile au plecat împreună cu viziunea autorului. Referitor la faptul că pe timpuri la Moscova toate „ghişefturie" se încununau cu succes prin intermediul lăzilor cu vinuri şi coniac, mai prezint o parodie:

Unui „Aquadamigean"

Ai dus nuci şi caramele,
Ai cărat coniac cu stele,
Vinuri seci, Ciumai-Cagor,
Să se-nfrupte dumnealor,
Inşii de la capitală,
Obținând favoruri, fală,
Devenind chiar într-un an
Mare „AQUADAMIGEAN".

După ce mi-am perfecționat limba de-a binelea, următorul pas al lui Mircea a fost infiltrarea mea în rețeaua de trans-

latori din uniunea sindicatelor, care avea stringentă necesitate pentru limba română. Având o şefă îngăduitoare, oricând îmi puteam lua timp liber pentru 5-10 zile fără a-i dezvălui scopul concret, iar avantajele erau enorme, remunerarea muncii mele consta în trei ruble ziua plus masa în restaurant, pe lângă toate am colindat urss-ul gratuit în lung şi-n lat, dar cel mai important este faptul că mi-am perfecţionat ţinuta, am contactat cu oameni de altă urzeală, cu o mentalitate civilizată, unii dintre ei de rang înalt, profesori, academicieni, oameni cu studii, deplasări occidentale. Îmi amintesc că eram foarte îndrăzneţ, uneori chiar din cale-afară, în discuţiile mele cu românii din ţară, abordam probleme de istorie, deşi cunoştinţele mele nici pe departe nu echivalau cu cele ale specialiştilor în materie, oricum erau net superioare celor ale unui „ţăran informat", dar şi unele potlogării socialiste. Unii dintre ei pentru început ciuleau urechile, crezându-mă provocator, dar până la urmă, fără a mă trăda, ne înţelegeam de minune, mi-am facut şi mulţi prieteni. Îmi amintesc şi de unele gafe făcute, dealtfel benefice, prima a fost în primăvara anului 1967, când însoţeam un grup de 40 de inşi de „activişti de nu ştiu ce, băgători de seamă, şi, în special, ajutori de ajutori de băgători de seamă", sosiţi la o conferinţă internaţională de tipul „Elefantul sovietic cel mai progresist elefant din lume", ori ceva asemănător. De menţionat că ruşii aveau o tactică şmecherească de neimaginat, din cele câteva zile de lucru, pentru început îi purtau pe la mare, Leningrad, prin cocinele istorice leniniste, iar când rămâneau ore numărate, convocau şedinţa, proiectul rezoluţiei, pregătit din timp, era pus la vot, şi toată mascarada se încheia cu o beţie comună, încununată cu „Marselieza" şi „Barbera rosa", iar cei mai daţi dracului, cei mai stângişti, erau francezii lui Moris Torez şi italienii lui Toliati, care spre marele noroc al acestor ţări erau autohtoni şi nu ruşi deghizaţi. Exact la fel s-a procedat şi cu acest grup, i-au bălăcit în mare 5-6 zile la Soci, apoi

2-3 zile i-au purtat prin Leningrad, Carelia, în Razliv, locul unde şi-au petrecut luna de miere în ajunul „riviluției" din 1917 concubinii Zinoviev şi Lenin (vezi scrisoarea de dragoste a „mirelui" către Vladimirița Lenina), iar la sfârşit votul a fost unanim. Apropo de gafă, în program figura şi vizitarea mauzoleului lui Scaraoțchi, astfel îi conduc prin grădina Alexandrov până la colțul muzeului „Lenin", îi instalez în coada interminabilă şi le spun că îi aştept la ieşire în partea opusă. Întreg grupul rămâne cu gura căscată întrebându-mă de ce nu-i însoțesc, la care le răspund că nu prea am ce vedea, iar la întrebarea şefului, Neacşu (adevăratul şef era evreul Bonder), ce prezintă acest Lenin, îi spun că nimic deosebit, un om mort, o păpuşă fardată, aici observ că toată lumea a muțit, iar catecolaminele m-au străfulgerat din creştet până-n tălpi, dar totul a rămas fără repercusiuni. Tot aici aş mai aduce un exemplu de „man(rus)curtizare", securistul grupului nostru era un oarecare Plomudianov, viță cantemirească de prin părțile Malorosiei, româna cotcodăcită a căruia abia de mai putea fi înțeleasă.

Referitor la cosmopolitismul european, urmăream nedumerit comportamentul bizar al reprezentanților capitalismului „în putrefacție" cu salarii decente, la fel condițiile de trai, beneficiari ai libertății gândului şi cuvântului, cât de uşor se lăsau luați cu firfirica, cum puteau fi ademeniți cu cele câteva zile petrecute la mare, cu excursii la cocina leninistă din Razliv şi alte giumbuşlucării, hrăniți, adăpați şi adăpostiți gratuit, cu câtă plăcere savurau acel „rahat lucum" sovietic, doar la auzul căruia nouă ne provoca dezgust, cum nu sesizau falsul acelor îmbrățişări şi pupături băloase. Aceasta cu atât mai mult că pe atunci în Moscova forfotea „samizdatul", printre care şi prezicerile argumentate ştiințific ale Institutelor de Sovietologie din țările lor de origine, referitoare la dăinuirea imperiului răului. Intuiam că Michiduță Scaraoțcovici îşi implantase coada în toate sferele vieții întregului mapamond,

dar că atât de adânc nu-mi puteam imagina. La drept vorbind, odată cu trecerea anilor, m-am convins că pentru mine adevărații „sovietologi" au fost cei autohtoni. Primul a fost bunelul Ion Martin, care în timpul „Slobodei" a ticluit cea mai înțeleaptă tălmăcire „riviluției" din 1917, conform căreia rușii urmau să schimbe „curul – cap și capul – cur", fapt confirmat de maică-mea după moartea lui Stalin, care ne spunea că a trăit și a văzut. Un alt „sovietolog" mi-a fost nebunul înțelept Rodion Sprijaucă din Râteni prin avertismentul din dealul Sărăturilor în ajunul războiului cu „Vă-hă-hă, măi, luați aminte, măi, că va veni împăratul roșu și le va întoarce toate pe dos". În cele din urmă nu cel mai puțin dotat „sovietolog" era văru-meu Filip Farmagiu care îi eticheta cu „Țara hoților și minciunoșilor".

Cu adevărat genială expresia lui Mao Zedong, conform căreia o minciună repetată de o sută de ori devine adevăr. Minciuna transformată în „știința" dezinformației s-a născut în Rusia țaristă. Această idee năstrușnică îi aparține consilierului politic și militar, guvernator general al Noii Rosii, Grigore Potiomkin, care în anul 1787 a purtat-o pe Ecaterina cea Mare într-o călătorie prin Crimeea recent anexată de la turci, aranjând pe întregul traseu sate false pline de belșug și atașament față de noua putere (aceleași găini fripte fiind transmise înpreună cu stăpânii „de-a capra", din casă în casă). Pe lângă toate a mai înălțat și un arc de triumf pe care scria: „Acesta este drumul spre Constantinopol". Preluată de Rusia neoțaristă dezinformația s-a transformat în continuare în cea mai eficientă armă a politicii de stat, valoarea căreia a depășit semnificativ furtul secretului bombei atomice. În timpul războiului rece mașinăria dezinformației kgb-eului sovietic a „umbrit" lumea cu „sate Potiomkin", printre care: Consiliul Mondial al Păcii cu filiale în 112 țări, Federația Mondială a Sindicatelor cu filiale în 90 de țări, Federația Democratică Internațională a Femeilor cu filiale în 129 de țări, Uniunea

Internațională a Studenților cu filiale în 152 de țări, Federația Internațională a Tineretului Democrat cu filiale în 210 țări, Consiliul Mondial al Bisericilor ghidat o habă de vreme de agentul kgb-ist Mihailov (patriarhul Kiril), mitropolitul Nicodim (agent kgb-ist Adamant) ajunsese chiar la rangul de președinte, și alte federații internaționale pentru octombrei. Dar ce mai talmeș-balmeș prezenta Universitatea Patris Lumumba, care era scopul ei, intereselor cui erau destinate cadrele instruite de această „zavidenie"? Mai mult, dacă tragi cu urechea la gura lumii, ce e cu „școala" din Balașiha (mahalaua Moscovei) destinată pregătirii teroriștilor islamici (mai târziu aceste „licee" au fost transferate pe la casele cui îi are), iar de mai pui la mână „Cheghevarismul" cubanez, asasinarea lui Kenedi, ce e cu acel Oswald, cu acel Rubi, căsătorit cu rusoaica Marina, relațiile lui cu ambasadorul urss Kostiucov (?), evenimentele din 11 septembrie 2011, ce e cu acei aviatori sinucigași, relațiile lor cu kgb-oul, stratagema dezinformației sovietice apare în carne și oase. Aud multă logoree referitor la embargoul declarat Rusiei după ocuparea Crimeei, pe când aceștia, bine mersi, tac ca porcul în cucuruz, mai mult, tac și fac, recent îi amenințau pe americani că i-au depășit într-o anumită ramură de armament, în schimb unele guverne europene se comportă ca muierușca nurlie care își avertizează soțul cu post negru în vederea sexului, iar când o bagă dracii în călduri aleargă la pat ca o smintită. Faptul că dezinformația kgb-istă dăinuiește pe întreg mapamondul o dovedesc din plin recentele evenimente, cum ar fi reușita roșcovanului prieten Trump-tararamp în America, dezbinarea Uniunii Europene prin implicarea în Brexit, victoria rusofililor socialiști „bo(ă)ligari", de Do(n)don nici vorbă, CEC-ul le aparține, dar inima îmi spune că și-au băgat codița și în alegerile din dreapta Prutului. Dar totuși, cea mai dureroasă lovitură dată Europei în scopul dezbinării acesteia, a fost izgonirea forțată a sirienilor, având grijă să implanteze și sute

de terorişti printre ei. Desigur că Putin, Lavrov şi acoliţii lor neagă categoric implicarea Rusiei, aruncând totul pe seama capitalismului putrefiabil, dar metaforic aceasta ar putea fi redată prin:

Veghea lumii

Ea, zice că-ar fi cinstită
(Lumea ca în palmă vede)
Şi duc viaţă fericită,
Că el, prostul, chiar o crede!

Pe lângă toate, revenind în mahalaua cui mă are, dacă sistemul fariseic a reuşit să mancurtizeze generaţiile celor cu cel puţin una-două clase de liceu care au adulmecat cât de cât şcoala românească, atunci cu noi, sticleţii orfani, înregimentaţi în procesul şcolirii în anul 1944, daţi pe mâna dresorului fanariot, posesor absolut al artei compracicoase, astfel stâlcirea minţilor noastre a fost pentru ei floare la ureche, fapt care a condus la instalarea educaţiei „de-a capra", din prost în prost. Dar, culmea, cu câtă uşurinţă au reuşit ruşii în România, prin aceeaşi dezinformare, cu aportul vânzătorilor de neam Ana Pauker, Petru Groza, Leonte Răutu (bălţeanul Lev Oighenştein), Gheorghe Gheorghiu Dej, Emil Bodnăraş şi succesorilor acestora, să tâmpească tânăra generaţie, descendentă din familii culte, educate după alte principii. Cum frica obliga la compromis, ocupanţii racolau noi informatori, la fel au pus în scenă ideea zămislirii omului nou, definită corect de cineva „prin împerecherea unui măgar cu un bou". La fel e arhicunoscut faptul că ruşii sunt meşteri neîntrecuţi în achiziţionarea cozilor de topor, care se lasă ademeniţi cu trei gogoşi şi două sfori. Rămâi perplex privind la neobrăzaţii guvernanţi ai noştri cum umblă cu lacrimi de crocodil prin Europa şi America, miorlăind că au scăpătat „ţara" în liota dezinformaţiei ruseşti, de parcă nu ar vedea cum sub ochii lor mişună maşinăria spălării creierilor, cum circa 99%

al editorialului, posturilor audiovizualului propagă minciuna sfruntată, fără a mișca cel puțin un deget pentru a repune carul cu roțile pe pământ, şi de ar fi numai aceasta, dar nedreptatea o simți la serviciu, în societate, o respiri şi în stradă împreună cu aerul, poluat şi acesta de-a binelea cu atâtea deşeuri. În aceeaşi ordine de idei, te apucă damblaua când observi cum se bâlbâie aceşti vânzători de neam în tratativele de 5+2 referitoare la făcătura latrină „transnistria" oferită cu generozitate de către Mircea Snegur drept cadou țuicangiului Boris Elțin. Dar ce se întâmplă cu aceşti diversioniști, nu doar numai hoți, ci şi trădători de țară, în persoana dolofanului Dodon, necizelatului Usatâi şi sfrijitului Ilan Şor, care deschis, în văzul lumii, vând interesele națiunii în favoarea Rusiei, iar guvernarea se face că plouă. Apropo de această hâdoşenie cu cravată leninistă la gât, face-şi-ar laț din ea, care s-a dovedit a fi, precum spuneam, nepotul, dacă nu chiar strănepotul fostului director al şcolii din Balatina, în perioada când îmi făceam studiile. Referitor la acesta, discutam zilele trecute cu un bun orheian, informându-mă cum sunt remunerați acei țipălăi, aprigi „apărători" ai primarului hoț, la care aflu simplu de tot că plata se apreciază în funcție de vibrația coardelor vocale, expresia feței şi mişcarea ritmică a mânii drepte strânsă în pumn, şi variază între una şi trei sute lei, iar excesul de zel este onorat gradual.

Un alt gen de gafă de altă natură, l-am comis în primăvara anului 1968, când însoțeam un academician şi un şef de editură ceva legat de probleme ideologice, dar aici poanta se divizează. Prima parte e că i-am condus în Azerbaidjan, desigur însoțit de securistul moscovit, iar în timpul recepției la Academie am asistat la o manifestație cvaziantisovietcă, un grup de aspiranți aproape deschis îi luau peste picior pe ruşi. Eu, care împărtăşeam aceleaşi idei, dar discutânnd după paravan, dintr-o clipită m-am împrietenit, fiind invitat în aceeaşi seară la o petrecere în apartamentul unuia dintre ei.

După ce mi-am „desfăşat" savanţii şi securistul la hotel, am spălat putina pe neobservate. Noii mei prieteni mi-au asigurat transport dus-întors, unde am petrecut o noapte de vis. Am avut o discuţie de aşa natură, că Lubeanca chiar de-ar fi fost informată din timp, îi crăpau microfoanele în priză, noii mei prieteni aveau probleme similare cu colonizatorii, dar, spre deosebire de noi, care purtam capul plecat în stil mioritic, ei le spuneau direct pe şleau. După despărţire am mai corespondat un timp cu unii dintre ei. De la ei am aflat că în munţii Azerbaidjanului există câteva ferme de berbeci, care asigură bărbaţii din biroul comitetului central al urss cu alimentaţie testiculară, nu ştiu sub ce formă, fiartă, prăjită, crudă, ori extract de testosteron. Nimic de mirare, după coeficientul intelectual al acestora, sunt convins sută la sută că folosesc şi creierii respectivi cu efect similar. Dar ce mai tura-vura, gura păcătosului adevăr grăieşte, îmi amintesc că în copilărie am servit şi eu asemenea „delicateţuri", nu ştiu să fi urmărit vreun scop concret, dar maică-mea mi le prepara în smântână. Uitasem să spun că pe lângă toate, taică-meu era meşter neîntrecut întru scutirea „tineretului" patruped. Mai mult, nu ştiu din ce considerente, pe când nu era nici pomină să devin doctor, deşi începeam a adulmeca boarea de catrinţă, mă „angaja" de fiecare dată în calitate de asistent operator secund, fie pentru a imobiliza „pacientul", ori a-i pune la dispoziţie „instrumentele chirurgicale". Am însuşit de minune acest pocedeu şi cred că l-aş putea aplica cu acurateţe oricând: câmpul operator şi anestezia se făcea cu gaz de lampă, drept bisturiu servea briciul, canalele spermatice erau legate cu aţă de tort, în scrot se turna ulei, iar după câteva suturi „tânărul" era liber să zburde.

Revenind la Moscova am avut o altă întâlnire fericită. Aceeaşi oaspeţi m-au rugat să-i însoţesc la cumpărături, desigur, cu rusul sub coastă. Ajungem într-un magazin mare pe bulevardul Calininsc, îi las pe ai mei să cerceteze marfa

și mă apropii de o vitrină cu ceasuri, în fața căreia observ un domn „bine" care stătea la cumpănă. Nu știu după care semnalmente am intuit că ar putea fi basarabean, posibil după căciula de miel, și spun așa într-o doară că eu aș prefera marca „poliot", la care domnul mă întreabă într-o română perfectă cine și de unde sunt?, oricum kgb-oul nu ducea criză de băgători de seamă. Îi răspund în aceeași manieră, cu ușor accent basarabean, că sunt român din Chișinău, la care din nou face ochi mari și zice că noi am fi moldoveni. Eu îi lămuresc situația în care am fost rebotezați de către nănașii adoptivi fără voia noastră, iar în ceea ce mă privește, fiind născut în România Mare nu pot fi nici moldovean nici turc. Acestea l-au impresionat la culme pe interlocutorul meu, care s-a dovedit a fi, nici mai mult, nici mai puțin, decât academicianul Dumitru Năstase, istoric, membrul Academiei Române, fiul renumitului deputat din Sfatul Țării, Gheorghe Năstase, care a contribuit în mare măsură la recunoașterea integrității României reunificate de către Occident. La rândul meu, am făcut ochi și mai mari, pentru prima oară în viață aveam în față un academician român, iar în răstimpul scurt care ne presa nemilos, am „privatizat microfonul" și i-am turuit mai multe puncte care îndatora România să le îndeplinească pentru întreținerea relațiilor între generațiile viitoare. Discuția a fost întreruptă de către rusul meu rămas nedumerit de această scenă, căruia i-am lămurit că acesta era un pământean, un bun dascăl al meu de școală, luându-mi subit rămas bun de la academician. Pentru a-mi termina gândul, l-am revăzut după o pauză de 40 de ani, în anul 2008, când a vizitat Chișinăul, iar prima lui dorință către însoțitorul său, Alexandru Bantoș a fost întâlnirea cu românul basarabean rătăcit pe străzile Moscovei. În lipsa totală a unor coordonate, fiind căutat cu lumânarea, am fost găsit în cele din urmă, am avut o întâlnire nemaipomenit de frumoasă la Universitate, în prezența profesorilor catedrei de istorie, a lui Bantoș, Ion Dediu, unor scrii-

tori, eram în centrul atenției, în culmea fericiri, brațul drept al academicianului a rămas nedezlipit de umerii mei.

Altă sursă de comunicare cu românimea o aveam chiar în cadrul serviciului. E vorba despre Maria Ionescu (alintată Denda), doctorantă sub tutela aceleiași șefe Starcova, soția lui Iordache, reprezentantul României în C.A.E.R. Această caracatiță de ajutor reciproc era la cheremul rușilor, îmi amintesc de un banc care circula pe atunci, mai curând un adevăr, prin care un român fiind întrebat în ce constau relațiile cu aceștia, răspunse franc: „noi lor le dăm grâul, iar ei nouă ne iau porumbul". În scurt timp am închegat o prietenie trainică, devenisem omul casei. Dacă mai pui la mână cunoștințele Mariei în materie de rusă, textul disertației a trecut prin trei etape, prima a fost întocmită de autor în stilul acrobației pisicii în vârful cozii, a doua a fost cea de prim ajutor pentru înlăturarea trunchierilor celor mai crase de către nu prea strălucitul cunoscător al particularităților stilistice a limbii, subsemnatul, după care a fost finalizată de șefă, bună cunoscătoare de limbă și conținut. Discuțiile sincere, dar au fost nenumărate, la care am avut deplină înțelegere, de regulă, le purtam în pădurile suburbane, în zilele de duminică, când ieșeam la odihnă. Uneori la aceste întâlniri eram însoțiți de un alt moldovean de prin părțile Dorohoiului, Roman Dragomirescu, de care mă simțeam mai atașat, cum o dai, aproape pământean. Aceștia au fost invitații mei la modesta petrecere după susținerea tezei, în căminul nostru, la care au fost prezenți Mircea Druc, Ion Puiu, Mihai Iorga. A fost o întrunire sinceră, o discuție deschisă, tare de tot, iar Anatol Răzmeriță ne-a prezentat un concert de pomină cu poezia cântată, fiind aplaudat în picioare. De la acești români înțelepți, chiar dacă erau securiști, am învățat multe lucruri, în special particularitățile graiului românesc în diferite zone ale Țării. Îmi amintesc cum se amuzau binevoitor când figuram cu expresiile „fund" și „trăiesc", care pentru ei aveau altă

semnificație. Asemenea pățanie avuse și o basarabeancă aflată în ospeție la niște prieteni din Oltenia. Pentru a se revanșa, a decis să pregătească o mămăligă „ca la noi acasă". După ce a frământat mămăliga minuțios prin toate colțișoarele (cineva făcea analogie cu femeia), când a rotungit-o de-a binelea, întrebă gazdele, dacă există vreun fund prin casă pentru a o răsturna, la care toți și-au protejat fundul la perete. La plecarea în București i-am înmânat lui Iordache un bilețel cu 15-20 de puncte, concepute de Mircea Druc, pe care era de dorit să le îndeplinească România pentru înlesnirea mișcării naționale de eliberare din Basarabia, cu rugămintea de a le înmâna organelor de decizie. Mare mi-a fost deziluzia când am vizitat România în anul 1969, contactându-l pe Iordache și așteptând răspuns, acesta mi-a reproșat, că trecând prin vamă cu acel bilețel s-a expus unui mare pericol, iar securitatea română îl califică pe Druc drept agent kgb-ist. Nu mi-a rămas decât să compătimesc acest avorton în care se transformase actuala securitate, în ce hău se prăbușise comparativ cu siguranța inteligentă din perioada interbelică. O gafă și mai gogonată a comis această lepădătură în frunte cu jidanul magh(i)ar Ion Stănescu (Szilagy) în vara anului 1970, când l-a turnat mai marelui kgb-ou Andropov pe Usatiuc-Bulgăr. Acesta, fiind un patriot înflăcărat, prin iunie 1970 îi cere o audiență lui Nicolae Ceaușescu, care era plecat pe coclauri în căutarea potcoavelor de cai morți, iar în lipsa lui este primit de trei copoi, printre care și același măgar maghiar. Marele patriot le înmânâ o scrisoare, prin care cerea României ajutor pe linie de cultură și învățământ, iar maidanezii securiști fără întârziere o transmit pe tavă Moscovei. În speranța unui „pescuit" masiv, descoperirea unei mari organizații naționale pentru eliberare, kgb-eaua l-a ținut sub urmărire până prin decembrie 1971, când a fost arestat. Tot pe atunci sunt arestați Gheorghe Ghimpu și Graur, care și-au ținut limba după dinți, și-au asumat „vina" în totalitate, fără a scoate în

vileag existența acesteia. Această tentativă de descoperire a organizațiilor clandestine, deşi existente, dar fără ședinți, cotizații, protocoale a durat până prin anii 1972-73, şi în continuare până când şi-a dat duhul. Spre marele nostru noroc, conspirarea acestora i-a salvat în mare măsură pe mulți conaționali de „luxul" de a revitaliza barăcile din gulaguri care dispuneau de suficiente locuri vacante.

Ar mai putea fi multe de spus referitor la „meseria" mea de translator, oricum, la una mi-aş îngădui să poposesc. Am avut un grup constituit din trei pictori tineri, nu le mai reţin numele la toți, unul dintre ei era Băieşu din Constanța, pe care i-am însoțit timp de 10-12 zile în casa de creație a lucrătorilor de artă în pădurea din suburbiile Moscovei. Numi amintesc să fi avut mari relații creative, mese rotunde cu sovieticii, atât doar că rușii veneau cu lăzile cu vodcă, iar românii cu „Nescafeaua". Un singur lucru mi-a rămas în memorie, în „crasnâi ugoloc" era instalat un televizor, la care ne adunam serile. Iată că în una din seri, pentru prima oară privesc filmul „Moromeții", citisem şi reținusem pe dinafară romanul, îmi făcea impresia că Marin Preda a procedat intenționat ori a confundat perioada „palmei jandarmului român" cu cea a „fericirii sclavagiste", schimbându-le cu locul (nu-mi plăcuse volumul doi). Privind filmul, interpretarea marelui actor Victor Rebengiuc m-a zguduit, scenariul mi-a părut arhicunoscut, acțiunea se petrecea în Basarabia anilor „eliberării" de sub români, l-am văzut pe tata (aveau ceva comun la înfățişare), am văzut văcuța Marțolea şi scrofița dolofană, schimbate pe 200 kg de răsărită şi suta de grame de bomboane „pernuțe cu gem", mi s-au derulat ca un film fulgerător anii foametei, mi-au reapărut în vis acei țărani cu tâlc la cuget şi la faptă, dispăruți pentru vecie în cartea roşie, şi am început a smiorcăi tacit. Celor care au observat acest lucru le-am dat explicații contradictorii, pentru ruşi contractasem un adenovirus, iar românilor, la o modestă căniță de

„Nes" le-am povestit de-a fir în păr toată tragedia prin care am trecut. Nu știu ce diriginți de pionieri o fi avut aceştia la şcoală, să fi avut rude prin „sanatoriile" din Gherla, Aiud ori la canal, să fi înțeles ceva, dar mi-au făcut impresia că au luat poza pisicii în vârful cozii.

De menționat că „ministeriul neprimejduiri de stat" nu-şi abandona fiii rătăcitori prin imensitatea imperiului, păstorul nostru la Moscoba era Gheorghe Mazilu, care ne aduna cu regularitate într-o sală impunătoare a nu știu cărui institut pentru a ne bate bumbac în cap, din care nu am înțeles prea mult, de fapt l-am înțeles prea bine.

Dar se pare că am uitat scopul plecării mele la Moscova. La drept vorbind nici nu intenționez să plictisesc cititorul cu savantlâcurile mele, nu acesta este scopul „opusului", ci mai curând înşiruirea nu ştiu cât de cronologică a evenimentelor, mă voi opri la unele lucruri doar în linii generale. După ce am păşit pe calea cea dreaptă, lucrurile au mers strună. Arhitectonica disertației fiind bine pusă la punct, totul ce se cerea de la mine era doar efortul fizic, spiritual şi nopțile nedormite. Orele de muncă erau destinate consultării pacienților, investigațiilor de laborator, analizei statistice a datelor, iar în continuare, în incinta bibliotecii medicale, sălii de disertații ori bibliotecii „Lenin", până seara târziu, lecturii şi analizei lucrărilor ştiințifice ale autorilor premergători şi concordarea lor cu datele obținute de mine. De fapt acest lucru îmi devenise extrem de atractiv, cu cât mai multe lucruri noi aflam, cu atât mai mult mă aprofundam, vorba lui Creangă: „mai la fund, părinte, mai la fund că-s mai cornute". Alimentația mea se limita la chefir, conserve de fasole şi legume bulgăreşti şi salam de „ni-ha-ha", deşi aveam bucătărie, existau condiții, prepararea unei ciorbițe cerea timp. Nu pot afirma în ce măsură eram zgârcit, la sigur că da, mai curând cumpătat, cheltuielile mele erau strict reglementate, or, din salariul meu de 100 de ruble, plus alte 50-60 din serviciile de la medicina urgentă, pe

lângă cele necesare aranjamentului tezei, o parte erau menite şi pentru acoperirea unor găuri familiale. Pentru a mai amuza puțin cititorul, îmi amintesc de unele peripeții tragicomice ale acestor seri târzii. Revenind acasă, pentru grațierea stomacului, intram prin magazinele alimentare pe la spartul târgului, înainte de închidere, unde stăteau în așteptare câte un ins-doi cu cutia de chibrituri în mână, cu propunerea tradițională „na troih" (cooperarea în trei la achiziționarea unei sticle de vodcă, iar cutia servea drept unitate de măsură). Un alt caz, la fel într-o seară târzie, urcând cu escalatorul spre ieşirea din metrou, am întâlnit şi pământeni, observ în fața mea o țigăncuşă tuciurie, dar frumoasă-foc, cu un puşti de 6-7 anişori, pe care îl întreb doar într-o doară, într-o țigănească clasică: „Di undi eşti, măi Fo-ti-că?", la care cioroieşul îmi răspunde: „Di-i-in So-o-o-ro-ca". Ghinion.

În pofida multiplelor peripeții, piedici, dificultăți, teza a fost copertată cu 3-4 luni până la expirarea termenului doctoratului (30.09.68), fiind gata de a o prezenta la consiliul ştiințific, însă ținând cont de faptul că Starcova avea doi discipoli, din două state româneşti, de fapt al meu cu statut de colonie, ambii cu lucrările finalizate, de prioritate a dispus Maria pentru luna septembie, iar eu urma să susțin în octombrie 1968. Astfel succesul carierei Dnei Ninela, fără a conştiintiza, s-a încununat prin promovarea românității, iar Mariei i-am răspuns sub formă de glumă:

Mărie, surioară,
Cedez locul ție,
Or, tu eşti din Țară,
Eu – din colonie!

Fără a mă impopoța cu lauri, care nu-mi aparțin, eu am fost primul şi ultimul dintre endocrinologii doctoranzi basarabeni ai timpului, care m-am încadrat în termen şi urma să susțin teza în aceeaşi instituție, de aici şi emoțiile care m-au copleşit.

Procedura susținerii tezelor pe timpuri, era supusă unui regulament strict determinat, disertantul avea la dispoziție doar 20 de minute pentru prezentarea materialului, referenții – 10, iar pentru discuții – 5 minute. Apropo de atenția cu care urmăresc membrii consiliului, aduc un banc real. În timpul susținerii disertației, acea struțo-cămilă caucaziană, bunul nostru prieten, Edic Veinberg, le turna pe toate ca din apă, iar la un moment face o pauză de 1-1,5 minute, noi încremenim în sală, pregătiți pentru primul ajutor medical, după care turuieşte restul materialului, nicio emoție, fără cea mai mică observație din partea „înaltului for". După liniştirea apelor, fiind întrebat în ce consta bâlbâiala lui, ne răspunde simplu că îi lipsea o foaie din text. Fără a luneca în torentul empiriocriticismului, deşi această părere o împărtăşesc şi unii colegi din alte universități „maldavneşti", valoarea tezelor de doctor, inclusiv şi cel de „handicapat", la fel şi cel al consiliilor ştiințifice mai lasă de dorit.

Pentru a face față acestui spectacol, a mă încadra în regia respectivă, am sucit şi răsucit textul de zeci de ori, l-am imprimat la magnetofon, l-am repetat de mai multe ori, îl ştiam pe dinafară. În ziua suținerii i-am interzis soției prezența în sală de teama de a fi părăsit a doua zi după bâlbâiala care urma să se producă. Pe drept cuvânt, susținerea disertației, în special, în Moscova, prezenta un anumit stres, era suficient ca şefa disertantului să aibă vreun adversar în consiliul ştiințific, ori şi mai tragic, doi şi mai mulți „savanți învățați", care, vorba radioului armean, anunțau o luptă pentru pace atât de crâncenă că nu rămânea piatră pe piatră, cu alte cuvinte, declanşau un bombardament cu întrebări, fie şi neghioabe, dar atât de înverşunat, că nu puteai scoate capul pentru a lua o gură de aer. În diaspora noastră de români basarabeni aveam şi doi matematiceni, printre care un bun prieten, Costică Gaindric, din Şaptebani, care ne povestea un caz tragicomic, dar absolut real. Un biet doctorand, la fel matematician,

surmenat de vai de steaua lui după munca istovitoare, urcă la tribună pentru susținerea tezei cu adresarea ce urmează: „Multstimate tovarășe Președinte, Onorați membri ai Consiliului Științific, aveți în față autoreferatul disertației, rog să luați cunoștință cu materialele expuse, iar între timp, cu permisiunea dumneavoastră eu voi zbura nițel", din fericire fiind iarnă, geamurile închise ermetic, insul o ia razna fâlfâind din mâini ca din aripi, de la etajul șase pe scări în jos, fiind prins abia la ieşirea din instituție. Important e că din momentul când am urcat la tribună, catecolaminele mele au coborât în călcâie şi ceva mai sus, s-au limpezit mințile şi totul a decurs cum nu se poate mai bine. Aş vrea doar să descriu pe scurt comportamentul moscoviților la banchet. Pe lângă vodcă, coniac, aveam două butoiaşe cu vin de la socru-meu, cu un volum de 20 şi respectiv 50 de litri. Când s-a terminat licoarea cu tărie, au trecut la vin, dar fiindcă distanța dintre stomac şi creier li s-a părut cam lungă, au schimbat paharele de 250 ml. cu borcanul de 0,5 l. Cu toate că i-am preîntâmpinat să nu se joace cu focul, că vinul e o bombă cu efect încetinit, nu mi-au dat ascultare, iar a doua zi femeile de serviciu mi-au aprins paie în cap. Să ne mai adjudece cineva locul trei la consumul de alcool!!!

Există o lege nescrisă, prin care pentru a vedea în ce mocirlă te bălăcești, adună piatră cu piatră, ajustează-ți un cât de mic piedestal, urcă pe el şi admiră priveliştea în care ai nimerit. Ei bine, Moscova pentru mine a fost acel „trunchi", la urcarea căruia „lampa lui Aladin" mi-a reflectat o rază de lumină pe cărarea vieții. Cunoşteam prea bine procesul de rusificare al „fraților mai mari", dar Moscova mi-a deschis ochii şi asupra altor lucruri mari. Am înțeles că națiunea rusă este o cloacă imensă, care, conform întrebării cu cine se poate învecina Rusia, răspunsul fiind „cu cine dorește", ar fi în stare să înglobeze toate cele şase continente, fără a aştepta încuviințarea, aidoma „dragostei" şarpelui față de broasca

hipnotizată. Drept confirmare aduc câteva exemple concrete de ruşi botezați. Spre deosebire de români, care obligau evreii trecuți la ortodoxie să preia numele de „Botezatu", ruşii permiteau oricărei națiuni să-şi păstreze numele conform etniei, cu o „mică" condiție de cenzurare prin terminațiunile de „ev"-"iov"-"iob"-uri. Referentul disertației mele a fost asiatul, se pare că tadgicul, fiul lui Hodja, devenit Mirhodjaev Hodja Hodjaevici „rus get-beget". Colega de doctorat, Silvestrova (mai că Solovăstru) Neli Batmaevna, iacută, o urâțenie înspăimântătoare, cu fața stricată de vărsat, prin crăpătura ochilor căreia abia de mai trecea lama cuțitului, rebotezată rusoaică, dar cu sângele clocotind pe la mijlocul corpului în aşa măsură că a reuşit să-l dezbată din familia cu doi copii pe mult mai tânărul şi simpaticul rus Volodea Cemodanov, doctorand la fel. Altă colegă, Svetlana Ghenrihovna Cheili, „rusoaică" la fel, provenită din nemții surghiuniți în Cazahstan. Dacă îl asociez aici şi pe fostul meu profesor de microbiologie, Hatmuş L(F)utfuleevici, tabloul se rotunjeşte. Iar pentru reîntregirea buchetului îl mai prezint pe „iluministul" agramat cu alfabetul însuşit prin „licbez", Mamedov Mamei Mameevici de sorginte asiato-caucaziană, brigadier, secretarul organizației de partid din satul natal, Branişte. De menționat, că toată pleava agramată venetică s-a cuibărit prin oraşele mari şi centrele raionale, la posturi de coducere, unde puteau fi încasate salarii decente, tăind frunză la câini, iar la sate au ajuns doar terfălogi alde Mamei Mamedov, dar şi aceştia oploşiți la posturi călduțe.

Tot aici ar fi cazul de adăugat că, precum rusul de-l răzăluieşti puțin, dai de tătar, astfel şi limba rusă, studiată mai atent, pare a fi la fel o cloacă imensă, care ar fi în stare să înglobeze toate limbile globului de la Turnu Babel încoace, astfel, jos pălăria, la ora actuală se află printre cele mai bogate limbi ale lumii. Nu vreau să fac o gaură în cer, nici să inventez melesteul, dar mi-au plăcut oricând „găselnițele". Muncind mult prin

bibliotecile Moscovei, în clipele scurte de relaxare îmi plăcea să răsfoiesc Dicționarul Enciclopedic de Brocgauz și Efron, în care dau întâmplător de cuvântul „șantrapa" cu trimiterea etimologică la verbul francez „chanter" (a cânta). Enigma mi-a fost tălmăcită de același Mircea Druc. Moșierii țariști își organizau teatre particulare pe lângă conacurile lor, iar Rusia fiind francofonă, regizorii erau aduși din Franța. Pentru a selecta actorii, aceștia organizau audiții printre țăranii iobagi, rugând să cânte Feocla, Mașenica, Sulanbec ori Ibraghim, iar concluziile erau împărțite între „chantera" și „chantera pas". În așa măsură primii erau oameni, iar ultimii deveneau „șantrapa". Tot aici fie vorba, îmi făcea o deosebită plăcere să răsfoiesc ziarul „Plugariu roșu", editat după masacrul adepților socialismului utopist din anul 1937, din care mă delectam cu realitatea umoristică „maldavniască". Am memorizat și o poezioară scurtă, ortografia căreia nu o pot reda integral, la sigur era mult mai crăcănată, în schimb conținutul este autentic:

„Plânji mami, moldovanu,
Greu și ninșatat,
Cî golanu lui, românu,
Rău loncălicat,
Nui nimic, el șiocoimea
Veșnic na trăi,
Sor scula munșitorimea
Și ni ior goni,
Și atunșia moldoveni
Noi neom înfrățî,
Șamândoi supt steagu țări
Ghini om trăi".

Aș mai menționa faptul că această cloacă, spre marele nostru regret, s-a chivernisit din plin din cei peste suta de tineri trimiși la studii de Nicolae Testemițanu, din cei nu mai puțini trimiși de Rădăuțanu de la Institutul Politehnic, dacă mai pui la mână cel Pedagogic și de la Universitate, tineri îm-

potmoliți până în creștetul capului în această mocirlă. Îmi amintesc cum unii dintre „ai noștri ca brazii", parafrazând zicala într-o spaniolă trunchiată ar putea suna cam: „naltos come el brados, prostos come el gardos", se „războiau" cu ruşii, bravând cu „ne freacă ei, ruşii, dar şi noi rusoaicele". Oricum, bățul are două capete, nu e prea clar până la urmă, care pe care? Din pleiada acestor tineri, o parte, fiind mult prea slabi de înger, au căzut în mrejele blândelor Natașe (termen inventat mai târziu de turci). Vorbeam despre turci, care şiau îmbogățit codul genetic cu românași pentru ieniceri şi cu românce brunete pentru haremuri, ruşii procedau la fel. Unii şefi de catedre de prin Moscova, Leningrad, Kiev, aveau şi fete de măritat, astfel pentru a scoate piatra din casă, fiind şi „pescari" ingenioşi, îi luau cu bombonica pe tinerii şi frumoşii brăduleți, ademenindu-i cu posturi la catedră, vize de reşedință şi alte capcane cu țăcănit uşor. Astfel o parte dintre „bravii" noştri, treziți peste noapte cu fusta-n cap, fără a conştientiza, acești fii rătăcitori mancurtizați din fragedă pruncie, lipsiți de noțiunea de Patrie biologică, istorie, nu ştiu dacă nu cumva şi de demnitate, au schimbat cu uşurință, fără urmă de remuşcare zicala „Ubi Patria ibi bene" pe contrariul „Ubi bene ibi Patria", lăsând prin cosecință echivalentul de românce basarabene nemăritate şi sporind numărul puilor de români travestiți la islamul sovietic. Aş aduce exemple cu duiumul, mă voi referi doar la câteva, cunoscute cu precizie, cum ar fi Victor Pungă, Simion Zghibarță, Ştefan Vetrilă, Vasile Chițac, biologul Tudor Ghițu, printre ei şi celibatarul înveterat, dealtfel un bun patriot, Ştefan Raevschi, unii promovați de către tătuca socru cu serviciul în America, cum ar fi geneticianul Emil Martin, fiul verişorului Ştefan.

Dar ce mai tura-vura, nu cumva o parte dintre conaționalii noştri, trecuți prin maşinăria de tocat mințile din şcoală şi familie, erau extaziați de plăcerea de a se bălăci în această cloacă? Am acceptat fără niciun ciripit porecla de „mu-u-u-

ldu-van", însoțită de terminațiunile cui îi are, le-am încuviințat obiceiurile hidoase, le-am preluat înjurăturile, unicat în cartea Guiness, am însuşit rapid de la ei furtul, fumatul, beția şi, posibil, preacurvia. Cât ai zice peşte, s-a umplut țara cu „călcători pe greblă", care grohăiau într-o limbă de cocină, grozav de stâlcită, metamorfizând în ruşi de când îi făcuse mă-sa, în special, printre cei demobilizați din armată, aducând şi câte o „bli(a)duşcă" în familie pentru fericirea deplină a mamelor, îşi dădeau copiii doar în clasele de limbă rusă (pocituri întâlnite şi astăzi la tot pasul în partidele stângiste, şi nu numai), copii mancurtizați, care se poticnesc, înghit noduri cu „ă-ă-ă-ă"-uri prelungite în „pescuirea" cuvântului potrivit la locul potrivit, şirul ar putea fi continuat.

Contrar celor spuse, o fațetă deosebită prezintă cazul pe care vreau să-l scot în vileag. Marele Testemițanu, paralel cu trimiterea tinerilor la studii în centrele imperiale, Moscova, Leningrad, Kiev, era şi un bun „pescar", aducând la vatră conaționalii rătăciți prin pustietăți. Prin anii şaizeci am cunoscut un medic radiolog în secția respectivă a Spitalului Clinic Republican, repatriat de către Testemițanu de prin părțile Ucrainei (?), i-am reținut doar numele Ghițulescu. Despre acesta se vorbea doar în şoaptă că pe timpuri a fost doctorul personal al mareşalului Ion Antonescu. Nu ştiu dacă cineva ar cunoaşte detalii referitoare la soarta lui tragică, posibil cu excepția binefăcătorului său. Am observat o trăsătură comună pentru majoritatea celor trecuți prin infernul gulagurilor, sunt oameni modeşti, închişi, păstrează grozăviile trecute în adâncul sufletului sub cinci lăcăți. Era un bărbat de statură mijlocie, ținuta lui mai păstra încă din plin bărbăția şi inteligența de altădată. De altfel, soarta lui ar putea fi uşor descifrată, după ani grei de detenție (de mirare cum a supraviețuit), peregrnări prin imperiu, unde mai pui că se prea poate şi retragerea cetățeniei române de către Gheorghe Gheorghiu Dej. Peste câțiva ani, nostalgia şi dorul de țară în vecinătatea căreia se afla, fără

drept de a-i păși hotarul, la fel și „schimbarea la minte" a românilor de altădată, l-au făcut să se îndepărteze, stabilindu-se în Moscova. Cu această ocazie țin să abordez un alt subiect. Nu știu dacă cineva cunoaște, nici eu nu-mi amintesc sursa informației, că Chișinăul are un edificiu, pe viitor un posibil muzeu, vila lui Ion Antonescu, situat în raionul Botanica, la intersecția străzilor Valea Crucii cu Grenoble, în mijlocul pâlcului de pădure din dreapta, pe timpuri parc, acum sălbăticie. Nu pot ști dacă a fost ridicat de mareșal, ori a fost găzduit temporar, posibil să fi fost și unele altețe regale, oricum ocupanții l-au adus într-un hal fără de hal.

Vorbeam despre îndârătnicia românilor basarabeni de a trece de la stilul vechi la cel nou, în cei 25 de ani de „ocupație" românească, instituția culturală din Branițte „Însufleți-rea", cât și cea din Râteni „Regina Maria", nu au reușit să-i convingă pe Zotic Rusu, Anton Cucu, Gheorghe Melinte și alți râteneni despre eficiența acestui transfer. Oricum, aceasta ar fi floare la ureche pe lângă faptul mult mai dureros, cel al implantării patronimului în profunzimea minților cui ne are. Această poreclă a fost și rămâne străină neamului nostru strămoșesc, fiind implantată cu abilitate de către rușii „țarișți", și cu o mai mare înverșunare de cei „neoțarișți". Există o diferență între acești foști și noi „țarișți". Primii îi măgu-leau cu acest „privilegiu" pe intelectuali, clasa bogătanilor, care bătuse palma cu dracul mult mai înainte de a trece puntea. Unul dintre cei mai înflăcărați adepți ai „patronimic"-irii s-a dovedit a fi mult prea tânărul etiopian, mucosul adolescent, deși poet consacrat, strănepotul arapului lui Petru I, Alexandr „Etiopievici" Pușkin, care fără a arunca o privire în oglindă, ne-a nominalizat drept țigani, autoproclamat fiind drept buricul pământului în casa lui Zamfir Arbore din satul Dolna, insultând mojicește pe toți cărturarii noștri. Acum un an, după peste douăzeci de ani de „indepe(z)dență", vizitând acest muzeu, constat cu amărăciune că în capul mesei con-

tinuă să troneze acelaşi pui de arap, aproare nici pomină de Donici, Stamati, Zamfir şi Ecaterina Arbore, toate exponatele aparţinând acestuia, iar la reproşul meu, dna directoare mi-a răspuns în rusă că acesta prezintă cea mai importantă figură. Nu comentez!

Referitor la ruşii „neoţarişti", aceştia şi-au racolat slugile credincioase printre sărăntoci, aplicându-le covrigi pe coadă prin onorificul „Terfălogovna" şi „Bradipsihovici". S-ar părea că după cei 25 de ani, noi, sticleţii ieşiţi din colivie cu cântece despre libertate, ar fi timpul să prindem la minte, să ne debarasăm de aceste porecle străine, dar ce ne facem când ne „preacinstim" la dreapta şi la stânga cu „Hulughiţa Latifundovna", „Dormidont Oligofrenovici", „Ivan Mormolocovici" şi „Ponaiopite Grandiburtovici", şirul epitetelor poate fi continuat. Medic fiind, mă îngrozesc la auzul modului de adresare cu „vici"-urii cui îi are din „Universi-tăt"-ul de Medicină, Spitalului Clinic Republican, din vecinătatea nemijlocită de la catedra şi clinica de endocrinologie. Am încercat în fel şi chip să stârpesc acest fenomen tâmpit, însă aiurea, continuă să fie transmis prin ereditate, din tată-n fiu, din gură-n gură, din prost în prost, teamă-mi-e să nu mă bâlbâi şi eu. Dar până la urmă, „Ho, Ţară", stimaţi confraţi, nu vă grăbiţi cu insultele, nu sunteţi solitari, această caracatiţă a împânzit toată „ţărişoricuţa cui vă are", toate şcolile, universităţile, inclusiv catedrele de limbă şi literatură română, ceva asemănător am auzit şi prin birourile ministerului culturii şi celui al educaţiei, mai mult, în vârful piramidei toată lumea se bagă şi se scoate cu „Mircea Ivanovici" şi „Piotr Chirilovici".

Mi-am amintit că adineauri l-am scos în prăjină pe colegul Andrei Banaru pentru faptul că a renunţat să-şi îndepărteze soţia de casă pentru trei ani, cu promisiunea de a-mi face autodafeu în plină piaţă, am procedat la fel. Prin anul 1964 soţia Valentina, cu studii la facultatea de farmacie a Colegiului de medicină, angajată în farmacia spitalului, s-a simţit

marginalizată, oricum, jur de jur tot numai doctori, insistă să-şi continue studiile la Institutul de Medicină. Eu nu mă puteam opune fățiș, nu puteam spune nici da, nici ba, dar eram cu inima tângă, ce mă fac eu timp de șase ani cu Angelica de doi anișori? Fără a-mi da arama pe față, mare mi-a fost bucuria când a căzut la examene, întorcându-se acasă cu un televizor, lux preferențial pe atunci doar pentru familiile „intelihente". Lucrurile s-au inversat în anul 1967, după al doilea an de doctorat, fiind sigur că mă întorc în Chișinău, inițiativa mi-a aparținut mie, cu atât mai mult că secretarul comisiei de admitere (șeful era ceva mai sus) era colegul meu, Andrei Banaru, nu comentez. După susținerea cu succes al examenelor am vândut „pe datorie" tot mobilierul casei surorii Natalia şi fratelui Ion, au încărcat o maşină bună. În aceeaşi zi, cu restul avuției am plecat la Olănești, medicul şef Gavril Petrov mi-a oferit transport, bineînțeles contra plată. Unicul lucru pe care l-am regretat a fost „dă, Doamne, mintea de pe urmă", păcat că nu eram evreu, am cedat benevol cuibul, aş fi putut lăsa pe cineva în apartament, iar peste un an-doi făceam schimb cu cineva de prin apropierea Chişinăului.

După ce am onorat aranjamentul documentar al tezei cu „VAK"a (comisia superioară de atestare), am luat trenul Chişinăului, unde am avut prima surpriză. La ieşirea din vagon, având un bagaj masiv, constituit din 8-10 lăzi mari de carton presat pline cu cărți, reviste şi ziare, i-a atras atenția unui milițian pârlit, căruia, la întrebarea ce conțin lăzile, naiv fiind, îi răspund în glumă, că de vrea găsim şi bombe şi grenade. Mangositul convertit, care-mi vorbea într-o limbă stâlcită, făcând-o „pe rusul", imediat îşi fluieră puița şi sunt mototolit cu tot cu bagaj la sectorul de poliție din gară. Norocul meu a fost că acolo am dat de un capitan rus, corigent la examenele din clasa a patra, dar susținute în toamnă, care încă mai dădea semne de cuget. I-am prezentat informația detailată de unde vin şi încotro mă îndrept, că lăzile conțin documentația

disertației, literatură medicală și alte lucruri utilitare. Aruncând o privire suspectă asupra bagajelor, a ales o ladă pe care mă rugă să o dezleg. Nu știu să fi intuit ce avea să mi se întâmple la Chișinău, dar lăzile au fost legate cu o funie de rufe în atâtea noduri, că practic se cerea tăiată în întregime. Până la urmă l-am convins pe tovarășul capitan, dezdoind ușor colțurile lăzilor, că bagajele nu conțin lucruri subversive, fiind lăsat să plec. Frica mi-a cuprins întregul corp abia după ce am scăpat cu bine, aducerea cărților românești în țară era considerată drept o crimă ideologică. Pe atunci exista și în Chișinău un magazin „Drujba", marfa căruia era constituită din diferite potlogării socialiste traduse în rusă, până când și alfabetul latin prezenta mare pericol.

Odată ajuns la acest capitol, țin să menționez faptul că mă voi strădui, chiar promit acest lucru, să urmez cu fidelitate cărarea pe care am pășit de la bun început, să prezint în continuare derularea evenimentelor cât mai aproape de adevăr. Spunea cineva că adevărul poate avea mai multe fețe, părerea mea este că adevărul este unul, cu o singură față, iar dacă unii afirmă că dispun de două, cea suplimentară mai curând este „șezut", în cazurile mult mai grave, s-ar putea ca ambele să reprezinte acest atribut. Sunt după natură un pacifist, niciodată n-am sărit în cap nimănui, am însușit perfect conjugarea verbului „a ceda", din păcate limitându-mă mai frecvent la persoana întâi, oricum, călcat în picioare nu m-am lăsat niciodată. Prin urmare, apropiindu-mă de contemporaneitate, fiind obligat să spun lucrurilor pe nume, fără a scoate în prăjină pe cineva, cu unele excepții, voi aborda unele lucruri foarte leger, voi opera mai mult prin „childuri", iar cine o vrea să înțeleagă, o va face. Concomitent, fiindcă tot mai clar voi simți pașii tiptili și boarea respirației copoilor puși să-mi adulmece urma, în cazul când acești critici ambulanți, înarmați cu tolbele pline cu puncte, virguli și semne de întrebare, se vor autosesiza și se vor năpusti asupra acestui text cu sco-

pul corectării evenimentelor, îi voi ruga să-mi aducă contraargumente, obligatoriu trecute prin detectorul de minciuni, dar până una, alta, le dau anticipat un răspuns comun:

Eu vă jur, declar deschis,
Zău, nu despre voi am scris,
Și cu ce-s de vină, dacă
V-ați uitat ca boi-n apă?

Cât privește aranjarea în serviciu pe specialitate, echivalează cu un banc reținut din copilărie de la mama. Cică o gospodină, intenționând să coacă cozonaci de Sfintele Paști, își trimite bărbatul la Ștefănești (peste Prut de satul natal, Branişte) pentru a-i cumpăra șofran. Cum pe timpuri calul era cea mai comodă bicicletă, fiind preocupat de alte gânduri, pentru a nu uita marfa scontată, pe tot parcursul drumului acesta a repetat într-una „șofran", „șofran". Descălecând în târg, în fața laucei evreului, continuă să vocifereze „calacan", „calacan"… Prin analogie, pe parcursul celor trei ani de doctorat bolmojind în continuu noțiunea de „endocrinologie", „descălecând" în Chișinău am trecut subit la „terapie", „terapie".

Între timp la Chișinău lucrurile se schimbase radical. Marele Patriot Nicolae Testemițanu fusese detronat, nu cunosc prea multe detalii, deși gura lumii spune că nu și fără implicarea dezideratului „apără-mă, Doamne, de prieteni…". Noțiunea de dispensar endocrinologic preconizată de Testemițanu a fost „avortată" cu mult timp până la „concepție", iar în capul mesei trona altcineva, care la fel îndrăgise această meserie. Dar, Doamne, potolește-mi gura, o spun fără nicio răutate, nici urmă de pizmă, invidie, din contra, a fost promovată această specialitate, a fost deschisă o secție specială, au fost implimentate metodele de investigare a funcției tiroidiene și tratamentului cu iod radioactiv, deși s-ar fi putut găsi loc pentru toată lumea, dar… era deja fondată o echipă nouă. Deși, după susținerea tezei m-am reținut în Moscova până pe la mijlocul lunii noiembrie, umblând „de-a sita la cumătră"

prin diferite instituții pentru documentarea tezei, fără știrea mea, fără cerere, documente (le-am completat post factum), eram deja angajat din ziua de întâi în calitate de asistent la catedra de terapie pentru facultățile de sănătate publică și stomatologie, astfel am fost întâlnit cu salariul de o sută de ruble pentru o jumate de lună nemuncită. Ideea fructificării catedrei respective cu tocmai trei endocrinologi a încolțit în mintea „Știueucui" cu mult până la decapitarea lui Testemițanu. Primii s-au întors de la Moscova în anul 1966 Lionea Gavriliuc și Nuțu Mihali. Lionea s-a lăsat măgulit cu postul de docent în viitorul apropiat, la catedra de propedeutică a bolilor interne în frunte cu alcoolicul descreierat, aprigul șovin Corovin (mai corect Bâcicov), astfel a rămas fericit cu „sărut mâna, nănașule", pe tot parcursul carierei. Nuțu a fost aranjat pentru început la catedra de terapie spitalieră, la profesorul Poliuhov, iar meseria de medic o profesa in cadrul secției de endocrinologie, care a durat doar o jumătate de an. Se cerea fortificată catedra lui Diordița, mai curând formarea unui azil special pentru endocrinologi, al unui ocolaș cu vizor comun, un „ghetou" în miniatură, printre care primul a fost Nuțu, prin 1967 a urmat Victor Rusnac, iar în 1968 avea să urmeze și rândul meu. Pentru a-mi termina gândul, țin să relatez faptul că la scurt timp șeful catedrei Diordița (cvasi Gheorghiță) Alexandr Gheorghievici ne-a adunat pe toți trei, la care după o profilaxie psihologică, printre altele ne-a transmis sfatul „prietenesc" al „Știueucui", fără a identifica sursa, să uităm definitiv de endocrinologie, doar așa, pentru a ne mai mângâia sufletul, de ochii lumii, să mai însăilăm câte un articolaș, lucru în care am fost „promovați" cu grijă paternă până la sfârșitul carierei. Cât privește originea acestuia, era fiul președintelui „Sovietului miniștrilor" ori „Sovietului Suprem", nu mai știu care mâncare de pește, fapt este că privitor la cadre, în prim plan erau privilegiate progeniturile din familiile în care exista cel puțin o mână „păroasă".

Referitor la aceasta, îmi amintesc de o situație de râs cu plâns, era pe la începutul anilor optzeci, toți trei deja în cadrul catedrei de endocrinologie, având același birou comun, și fiindcă gura mea nu are astâmpăr, știind că Nuțu revenise de la Moscova cu planuri înaripate, fără niciun gând răutăcios, îi fac acest pamflet:

Din Moscova cu îngâmfare
Venisei proaspăt candidat,
Vroiai să faci o treabă mare,
Și ai făcut… cu-adevărat!

Am râs cu poftă împreună, iar când am conștientizat seriozitatea celor spuse, care ne priveau pe toți trei, am mutit. Tot aici, cât privește umila mea persoană, cum se zice, fie vorba între noi, fetele, la finalizarea disertației, tema căreia era foarte actuală la momentul respectiv, cu perspective în continuare, șefa Starcova insista să facă un demers către Institutul de Medicină, pentru a-mi continua doctoratul de „handicapat". Am refuzat din două motive, primul că mă aștepta familia acasă, și al doilea că demersul ar rămâne suspendat în aer, fără a-i prezenta argumentele de rigoare.

Unica „mângâiere" endocrină o aveam doar din deplasările anuale (câțiva ani la rând) la catedra de endocrinologie din Haricov unde, conform tradiției, se organizau așa-numitele „decadnice", un fel de perfecționare cu toptanul timp de zece zile, în cadrul cărora luam cunoștință de noile realizări în acest domeniu. Ar mai fi de remarcat, că fanii mei preferați erau profesorii Havin și Leites la Moscova, iar la Haricov îl aveam pe Ghenes, toți trei evrei. De altfel nimic de mirare, știința și cultura rușilor, după cum spuneam, au făcut-o în mare măsură europenii, inclusiv evreii, printre care și-au adus contribuția din plin și românii.

Serviciul nou nu mi-a creat prea mari dificultăți, pe atunci medicina purta un caracter generalizat, medicii aveau o pregătire fie și ceva mai modestă, de ordinul „de toa(n)te pen-

tru to(n)ți", corespunzătoare timpului respectiv, prin urmare, fără a subestima importanța ramificațiilor multiple, apariția specialităților înguste ca ciupercile după ploaie, profesiile de tipul „călcâiului drept" și „urechii stângi", exercitate de cei 15-20 de doctori, câți eram în Râșcani, puteau să pară mult prea ridicole. Din alt punct de vedere, dacă făceam față urgenților medicale, moșitului „cu garafa și prostirea", și altor cazuri de excepție, trecerea de la endocrinologie la terapia generală nu era o problemă pentru mine, care, pe parcursul relativ scurtei cariere, le-am intercalat reciproc. Fiindcă veni vorba despre ramificațiile exagerate ale medicinei se pare că gluma se cam îngroașă. Recent sunt luat prin surprindere să aflu că în România, începând cu anul 2016 va demara o ramură nouă în endocrinologie, sub numele de „Podiatrie", care se va ocupa de „piciorul diabetic", și în general cu modul de păstrare a picioarelor sănătoase până la 99 de ani și șapte luni. Mai aflu că această meserie funcționează în Occident de peste 8-9 ani. Pentru început am schițat un zâmbet inofensiv, s-ar părea mare scofală să știi cum să-ți îngrijești picioarele, dar când m-am aprofundat în tematica respectivă, am dat de atâtea „găselnițe", flecuștețuri, pe lângă care noi, cei sănătoși, trecem cu vederea. Pe de altă parte, atunci când apar primele semne, fie și destul de ușoare de hrentuire a sănătății, cum ar fi obezitatea cu sindromul metabolic îngemănat, diabetul zaharat cu o creștere galopantă a incidenței anual, dar și alte boli, atunci când scade imunitatea, trecerea cu vederea ale acestor „nimicuri" transparente poate conduce treptat la amputații. Până nu demult citeam cu zâmbetul pe buze prospectele diferitor firme farmaceutice referitoare la modul sănătos de viață, cum ar fi cele zece porunci pentru îngrijirea picioarelor, vederii, funcției altor organe, concepute cu atâta simplitate, limită cu naivitatea. Spuneam în glumă că firmele respective dispun de 2-3 funcții titulare de proști. Oricum, savanții elaborează procedee, tehnici, scriu prospecte, le trans-

mit proștilor pentru lectură, iar dacă aceştia au înțeles, sunt editate pentru difuzare. Oricum, fără a fi adeptul convins al acestor ramificații, medicina, la fel ca multe alte disciplini, nu bate pasul pe loc, nu poate rămânea la nivelul lui Hipocrate, când urina era analizată după miros, culoare şi gust.

Pentru a urmări cu strictețe firul roşu al evenimentelor, la fel cum am procedat şi până acum, voi aborda doar sumar problemele privitoare la exercitarea meseriei. În scurt timp mi-am întocmit cursul facultativ, petreceam seminare practice. Am căzut la catedră ca din ceruri, pentru prima oară am îmbrățişat cariera de pedagog şi, deşi nu păream a fi cu stea în frunte, diferența de vârstă fiind doar de 6-8 ani, deşi niciodată nu mi-a plăcut poza cu creionul ascuțit sub bărbie, chiar dacă mă străduiam să întrețin relații prietenești, de la om la om, cu discipolii mei, noua postură de tutore mă obliga să fiu barem cu 2-3 cm. mai presus față de ei. În acest aspect m-a ajutat foarte mult lectura sistematică din Moscova, acumularea cunoştinților noi, de remarcat că pentru mine şi tot vechiul era nou, mai ciupisem câte ceva şi din psihologie, ştiință de sorginte „burgheză" prigonită pe atunci, aveam şi un chestionar cu peste 500 de întrebări pentru constatarea coeficientului intelectual. Îmi povestea donatorul acestui chestionar un caz ieşit din comun. Un pasionat al acestei specialități a implimentat testul în una din uzinele mari din Moscova, iar rezultatul a fost copleşitor, cel mai înalt coeficient l-au obținut muncitorii, iar cadrele de conducere se bălăceau la coada vacii. Astfel, sărmanul explorator a fost expulzat din post cu tot cu test şi materialele obținute.

Predarea în Institut se făcea în română, fiind implimentată de Nicolae Testemițanu prin anul 1963, chiar dacă era de factură „po mulduvanschi", era destul de benefică pentru descătuşarea minților tineretului studențesc, deşi, pe lângă instruirea profesională benefică, creierii lor continuau să fie contaminați cu brejnevizme marxist-jidoviste. Îmi amintesc

cum la fel şi noi, profesorii, la orele obligatorii de educaţie politică studiam „eminenta" trilogie a plagiatorului Leonid Ilici Brejnev: „Malaia zemlea", „Ţelina" şi „Vozrojdenie", încropite de Şolohov (deţinătorul premiului Nobel cu patru clase primare!). Fiind la curent cu turnura intervenită în endocrinologia de la Chişinău, am înţeles „ca unul mare" că şansele de a îmbrăţişa această meserie sunt nule, urmărind catalogul ediţiilor medicale prin magazinul „Drujba", pe lângă monografiile de specialitate, mi-am înjghebat şi o bibliotecă bunicică pe terapie. Ar mai fi de spus că pe atunci sursa pincipală din biblioteca Institutului era literatura rusă, iar folosirea celei române era urmărită aproape penal, astfel ne-am răsucit mânecile, încadrându-ne cu toată lumea la clacă pentru a traduce manualele. Chiar dacă pe atunci încă nu apăruse dicţionarul româno-"maldavinesc" al dobitocului Vasile „K-Stati", literatura română era în mare căutare, însuşisem de minune procedeul înjugării boilor în urma carului, schimbând capul cu fundul pentru a o readuce la tradiţia sovietică. Păcat de acea muncă arsă de „Ştiueucine" în rugurile din faţa blocului vechi al catedrelor de anatomie, şi alte două-trei camioane prin vecinătatea satului Mălăieşti din Transnistria, posibil să mai revin. Apropo de acel zălud „dicţionarist", pe timpuri era cel mai mare „başcan" pe ideologia scriitoricească, iar sărmanii grămătici veniţi pentru o audienţă, ocupând rând se adresau cu: „Vâ k Stati ili vâ ne k Stati?", cum ar fi: „sunteţi binevenit ori nu prea". Spre deosebire de medicina generală, care studia terapia pe etape la diferite catedre, facultăţile noastre o urmau în exclusivitate la noi, începând cu propedeutica la anul trei, terapia facultativă la patru şi terminând cu cea spitalieră la anul cinci. Şeful catedrei, Alexandru Gheorghiţă, un om pe cât de morocănos pe atât de sever, ne-a impus de la bun început severitatea. Pe lângă toate, şeful îşi avea canalele nazale întortocheate anapoda, care comunicau exagerat cu faringele, urechea şi ochiul, în aşa măsură că la respiraţie,

vorbire, producea niște sunete bizare, un țiuit strident, făcea impresia că găzduiește o duzină de rozători, iar pe noi ne junghia râsul. Se pare că devenisem mai catolici decât Papa de la Roma, astfel că cerințele noastre nu erau cu nimic mai prejos decât cele de la terapia generală. Drept dovadă este că o bună parte dintre absolvenții facultăților noastre, îndrăgind medicina curativă se recalificau ca medici de familie, reanimatologi, dar şi în alte specialități, unii au devenit chiar şi „handicapați", un zănatic rătăcit a nimerit şi pe treptele altarului academiei de „năuci". În cadrul unui seminar studentul putea încasa trei-cinci şi mai multe note negative, începând cu ordinea interogatoriului, abordarea pacientului, auscultarea plămânilor, cordului, palparea abdomenului, concluziile și tratamentul efectiv. Studenții erau datori să recupereze restanțele în afara orelor de studii, important era că nu prea am avut duşmani, reuşeam să-i fac să se autoaprecieze, secretul era că ştiam cum să mângâi locul unde aplicasem palma. Unicii care încercau să trântească copita-n podea erau cei din grupele ruse, dar i-am pus la punct. Apropo de severitate, până la urmă, se pare să-i fi ieşit şefului nu doar prin ochi, depăşindu-l cu mult. Pe atumci nepotismul, cumătrismul încă nu luase amploarea dezastruoasă din zilele noastre, dar se mai întâmpla uneori, cineva, undeva, ca şefului să-i mai „şoptească ursul la ureche". Nu știu de era vâpaia tinereții, ori eram Toma necredinciosul, dar eram intransigent la orice apel de acest ordin, fie şi din partea şefului. Nu-mi amintesc de toate peripețiile, am reținut doar două cazuri în care şeful insista să-i promovez, iar până la urmă ambii au rămas corigenți pe toamnă. Unul era nepotul unui şef de catedră din cadrul Institutului, dar cel mai tragicomic a fost al doilea caz. E vorba de nepoata unui academician, bine mersi şi azi, care nu era în stare să facă față cerințelor. S-a ajuns până la aceea că în timpul serviciului de noapte în clinica de terapie, mi s-a prezentat în cabinet, iar pentru a înlesni „susținerea" restanțelor s-a dezgolit

„pușcă", inclusiv frunza, rămânând în costumul primordial al Evei. Nu pot reda frământările contradictorii care se petreceau în creierul meu, la cei treizeci şi-un pic, oricum am rămas perplex, dar am rezistat, rugând-o prietenește să-şi pună chiloțeii şi rochița la loc pentru a nu contracta vreo viroză şi să mai concretizeze temele restanțelor. Îmi amintesc de un banc reținut de la colegul Edic Veinberg despre un georgian care, nimerind în situație similară, a ordonat: „vstavai, odevaisea i soprotivleaisea". Oricum, am dat semne de bărbăție, cum aş proceda acum, nu ştiu.

Cam acestea fiind spuse referitor la instruirea profesională, nu am pregetat să întârzii şi la cea spirituală. Încă în perioada moscovită am luat o decizie pe care am respectat-o pe tot parcursul vieții. E vorba de propunerea lui Mircea Druc de a profesa paralel cu meseria de bază, desigur prin „cumul gratuit", şi cea de „sămănător" în vederea redeşteptării naționale. Mircea era obsedat de ideea egocentrismului, care consta în pregătirea, în grup ori individual, a cinci persoane bine încercate din jurul tău, în scopul instruirii în spiritul tradițiilor naționale, istoriei, limbii, literaturei etc. Pentru început se cerea aruncarea „seminței" la întâmplare, fără vreun motiv bine definit, iar în cazul când firicelele care nimereau în sol fertil cu destulă umezeală şi dădeau lăstare, erau selectați cei cinci „discipoli" de bună credință. La rândul lor, aceştia şi-ar fi pregătit echivalentul de câte cinci fiecare, şi tot aşa, în timp record toată Basarabia ar fi cântat „Trăiască Regele". Ideea părea a fi fantastică, era un vis frumos, chiar prea frumos pentru a fi adevărat, pe drept cuvânt, având un număr atât de impunător de „posesori" de diplome am fi putut redeştepta acest colț de țară în doi timpi şi trei mişcări, păcat că aceste „trofee" reprezentau doar zestrea din sofcă cu miros de naftalină, iar procesul de mancurizare a populației atinsese un grad mult prea avansat. Pentru obținerea acestui deziderat, strecuram pe neobservate câte un pasaj din „Viața

lui Ştefan cel Mare" de Iorga ori Sadoveanu, din „Ion", „Mara", „Pădurea spânzuraților", „Moromeții", „Frații Jderi", „Apus de soare", din scrisorile lui Eminescu, câte o poezioară de Goga, Cojbuc, Topârceanu, câte ceva din „poezia cântată" de Anatol Răzmeriță, nişte diminutive de Geo Bogza decupate din ziarul „Contemporanul", şirul poate fi continuat. În special preferam să manipulez cu „minusculele" Majore ale lui Bogza, iar una dintre acestea mi s-a imprimat adânc în memorie. Nu ştiu dacă voi reproduce textul cuvânt cu cuvânt, însă conținutul îl voi reda cu precizie, cu atât mai mult că rămâne valabil şi actualmente pentru mințile cui ne are. „Cică era odată o țară săracă, cu oameni săraci, cu sate sărace, cu cocioabe sărăcăcioase cu acoperişurile de paie şubrezite de vânt şi ploi, şi doar lespedele de lut desprinse de pe pereții acestora puneau în evidență nişte picturi tainice care vorbeau despre trecutul glorios al locatarilor nenorociți. Cică mai exista în acea țară săracă cu oameni săraci, un sat extrem de sărac, în centrul căruia se înălța un turn ca din poveste, pictat pe spirală de jos în sus cu schițe din trecutul istoric al acestor sărăntoci (aluzie la columna lui Traian?). Se mai spune că acest turn servea drept scărpinătoare magică pentru vacile strechiate din cireada satului, la fel şi pentru copiii râioşi. Cică acel turn prezenta una din cele şapte minuni ale lumii, de veneau turişti de pretutindeni să-l admire. Peste ani şi ani, turiştii reveniți să admire turnul nu l-au mai regăsit. Fiind întrebați localnicii ce s-a întâmplat, aceştia le-au răspuns că l-au dărâmat, fiindcă era prea înalt şi li se frângea gâtul pivind în vârful lui." Cu adevărat fantastică „minusculă" Majoră, valabilă şi pentru epoca comunistă. Exact la fel a procedat şi primul secretar al mssr-âsului (moldavscaia să te strici de râs, pocitură din scheletul trunchiat al Basarabiei), originar de prin Valea Hoțului, tovarăşul Vanvanbou (Ivan Ivanovici Bodiul), felcer veterinar, soțul amantei degradatului Leonid Brejnev, Claudia Petrovna, căreia i-a făcut una, dacă nu chiar două fete, oricum, prietenul la nevoie se

cunoaşte. În faţa catedralei era înălţată o clopotniţă frumoasă (originalul identic al celei de azi), pe care descreieratul a aruncat-o în aer prin anii şaptezeci, din simplul motiv că la intrarea în oraş dinspre Orhei se arunca o privelişte cu crucea suprapusă pe drapelul roşu al casei faraonilor. Cu deosebită plăcere îi dedic ceva şi acestui tătic „adoptiv”:

Unui rezervist

Rezervist era-n armată,
Rezervat şi la-nsurat,
Chiar de-avea muiere-n vatră,
Rezervist era şi-n pat.

Referitor la aceşti împeliţaţi, primul secretar Nichita Hruşciov, după ce l-a trecut pe linie moartă pe principalul său rival, Bulganin, devenind astfel atotputernic, a purces la instituirea suitei sale de pupcurişti, printre care şi bunul său pământean Leonid Brejnev, fără a intui că şi-a oploşit viitorul gropar. La rândul său acesta, în alerta căutării „omului potrivit la locul potrivit”, la începutul anilor cincizeci, a fost investit cu coroana făcăturii de stat „maldavnit” de către Stalin, care şi-a amintit de „acel „maldavanin cu sprâncene stufoase?” de prin Haricov sau Dnepropetrovsc. Cât priveşte acest semn dat de la Dumnezeu, mai curând de la Scaraoţchi, nu-mi amintesc ce sprâncene vor fi având fetele lui Bodiu, dar ale insului respectiv prezentau ca doi tufari faimoşi demni de cartea Guiness. Cum acest adevărat taur, atât la trup cât şi la minte, înzestrat pentru moment cu destulă virilitate, devenind buhaiul statului, ne-a cam sporit numărul sprâncenaţilor. Fără a intra în păcat, am cunoscut un tânăr, fostul meu student, însemnat cu asemenea splendoare, care ceva mai târziu avea să interpreteze rolul lui Brejnev într-un filmuleţ. După cum spuneam, locuia prin părţile Ialovenilor acel amărât felcer veterinar, pre nume Ionică cel prost, norocul şi bunăstarea familiei căruia avea să fie asigurată de către soţie-sa, femeie frumoasă-foc, taurină blândă şi cuminte,

devenită printr-un concurs de împrejurări secretara și, prin cumul, amanta sprâncenatului:

El, bărbat cu mușchi ca fierul,
Ieri mai că mureau de foame,
Ea, cu latifundierul
Azi învârte milioane!

Referitor la acea muierușcă dolofană, pe timpurile când devenise „prima doamnă", posibil și de mai timpuriu împreună cu amantul sprâncenat, pentru a-și menține șarmul, obișnuia să se îmbăieze zilnic în lapte cald, astfel că în fiece dimineață la poarta casei staționa cisterna cu „alifia" concesionată de la văcuțele „fermei de tovar și lapte" din apropierea satului Bardar. Conform tradiției de pe atunci/acum, când nu era selectat omul pentru post, ci era inventat postul pentru om, când raioanele treceau printr-o adevărată mișcare brouniană, ba erau fărămițate de nu aveai la ce te uita, ba erau unificate în proporții enorme, cum erau Râșcanii, Drochia și Glodenii, ba apăreau și gâze liliputane cum ar fi Căinarii, Suvorov, Kutuzov, cu sumedenie de posturi călduțe pentru altă gașcă de curlingiști. Drept răsplată pentru trufandalele erosului, prințul încornorat din cracă-n cracă-a tot săltat, și a avansat din post în post, dar nimeni nu l-a observat, cum că-ar fi prost, cuibărindu-se comod în primăvara anului 1961 în postul de prim secretar, devenind și autorul masacrului din Baraboi în anul 1962, iar pe lângă toate, revitalizând involuntar un obicei străvechi bizantin. Se zice că în Bizanț regii își selectau amantele printre soțiile curtenilor, iar drept răsplată aceștia aveau privilegiul de a-și agăța pe frontonul casei o splendidă pereche de coarne de cerb:

Ți-ai visat o viață-ntreagă
Capul plat încoronat,
Da-n Bizanț de erai, dragă,
Te-ai fi vrut încornorat!

Aș mai menționa că îmi instituisem un stil al meu de a ține curs, aveam sub vizor permanent întregul auditoriu, știam din propria experiență că un curs turuit la rece, plin de maximă seriozitate, cu fruntea încrețită, mai ales și bâlbâit cu „ă-ă-ă-”uri prelungite de pe hârtie, adâncesc studenții în cel mai dulce somn din primele cinci minute, astfel cum doar observam cel mai ușor clipocit al unui student, interveneam cu un banc, o glumă, un citat, altoite cu grijă la situația respectivă, apoi, după ce descrețeam frunțile și le așterneam zâmbetul pe buze, continuam expunera pe viu. Aruncând sămânța, urmăream căderea și efectul. Pe lângă toate, o mai făceam intenționat „pe niznaiul”, expunând întâmplător la vedere câte o carte cu semnificație „dubioasă”, iar dacă cineva insista s-o citească, nu mă lăsam rugat prea mult. Nu pretind să fi făcut o bortă-n cer, dar o spun cu toată responsabilitatea că eram ascultat cu atenție, fapt confirmat de foștii mei studenți de acum 40-45 de ani. Erau cei mai diferiți, puțini care prindeau ușor firul gândului, cei mai mulți meditau cu gura căscată, dar existau și destui „băgători”, „ajutori de băgători” și în special „ajutori de ajutori de băgători de seamă”, raportul fiind de unu la 4-5 studenți, care nu făceau nimic, fiind obligați doar să „bage” de seamă și să raporteze. Am avut destui informatori cu întrebări provocatoare, la care le dădeam răspuns evaziv, că va mai trece puțin timp, vor mai crește și vor vedea singuri. Tot pe atunci apăruse tranzistoarele, iar ascultarea posturilor românești era strict interzisă. Noi, asistenții, pentru o mai solidă educație tartoricească, păstoream câte o grupă, astfel eram obligați să-i supraveghem pe neprins de veste și prin căminele studențești. Rolul de „polițai” nu mi-a plăcut niciodată, cu atât mai mult că studenții intuiau „ardoarea” mea de a-i vizita. Îmi amintesc de o singură vizită, când fără nicio intenție răuvoitoare l-am surprins pe un biet student ascultând posturile respective. Acesta s-a făcut alb la față, mă tem de nu și-a umezit puțin și pantalonii, iar când i-am spus că n-am

auzit nimic şi l-am netezit pe cap, s-a înduioşat, i-a reapărut sângele în obraz, atât de adânc intrase spaima în ei. Dacă veni vorba despre didacticitate, fără a pretinde înrolarea în cea mai reuşită tabără, mai prezint o versificaţie:

În expunerea pe viu
Lectorii se deosebesc:
Unii spun ceea ce ştiu,
Alţii ştiu şi ce vorbesc.

Îmi amintesc de anii 1969–'70 când abonarea la ziare şi reviste româneşti era strict interzisă în Basarabia, deşi mai recurgeam la anumite şiretlicuri, făcând abonarea în alte oraşe cu adresa Chişinăului, începând cu anul 1971 corespondenţa nu mai ajungea la destinatar. În zilele de odihnă îmi plăcea să mă odihnesc în parcul de la Valea Morilor, era un loc frumos, agreabil, dar nu ştiu cum se făcea ca dinadins să întâlnesc de fiecare dată doctoraşi tinerei, proaspeţi velizevuli ai „neprimejduirii şezutului", înarmaţi cu „Scânteia", „Contemporanul", „Magazin istoric", alte ediţii proaspete, care mă provocau la discuţii referitoare la situaţia din România, în special după cotitura lui Ceauşescu. Îi cunoşteam foarte bine, ştiam că fusese racolaţi baistruci din promoţia anului 1962, o făceam pe niznaiul, nu cunoşteam şi nici nu mă interesau acele ediţii, astfel au încetat să-mi mai dea târcoale.

Efectul sămănatului, deşi a dat unele rezultate, a rămas cu mult sub aşteptările mele, cauzat de mancurtizarea avansată prin „palma" jandarmului român. Fie-mi cu iertare că revin mereu la tema respectivă, dar îmi stă ca un junghi în coastă. Aceasta s-a produs în urma rupturii catastrofale dintre generaţii începând cu martie 1944, când intelectualitatea a fost strivită sub şenilele tancurilor, bărbaţii până la cincizeci de ani măcelăriţi pe Odra, iar acea spuză de ţărani înţelepţi, neînrolaţi în armată, trecuţi prin „Holodomorul" artificial, fiind daţi dispăruţi odată cu înfiinţarea colhozurilor. Astfel

tineretul sticletesc, rămas fără dresori, nu numai că nu a avut de la cine învăța cântece noi, dar le-a dat uitării şi pe cele ştiute, iar talpa iadului i-a instruit în islamul său.

În vara anului 1969, având o invitație specială (cu acordul ambilor kgb-oi) de la verişorul Mitruță Falcaş din Bucureşti, trecând printr-o testare detailată de ordinul „de ce, unde şi cu ce scop", după obținerea unei referințe cu „politiceschi gramoten" şi „jenat po recomendații Fiurera", aprobate de adunarea de partid, semnată de secretarul organizației locale, a primului secretar al raionului Lenin, şi încheind cu cercetarea arborelui genealogic până la răs-străbuneii cui mă are, pe ambele linii, de către „OVIR" (altă caracatiță kgb-istă), după 2-3 luni am obținut permisiunea de a pleca împreună cu familia. Plecam în România cu scopuri înaripate, desigur pe prim plan era dorul de Țară, de a-mi revedea rudele, de a discuta cu văru-meu pe picior egal, de a-i cunoaşte pe alți trei verişori, copiii unchiului Loghin Martin, refugiați în Năsăud prin februarie 1944, dar nu în ultimul rând şi dorința de a-mi revedea bunii mei prieteni, cărora le-am fost translator în Moscova. Pe lângă toate, Mircea Druc mi-a dat unele adrese, printre care figura şi regretatul poet George Pituț, pe care urma să-i vizitez şi să le transmit unele mesaje verbale.

Pentru început i-am făcut o vizită academicianului Dumitru Năstase la Academia Română, unde am întreținut un dialog în jur de două ore în incinta unei cafenele cu capitanul absent din priză. I-am prezentat situația din Basarabia, pe care o cunoştea nu mai prost ca mine, dar cel mai important, i-am transmis adresele câtorva zeci de studenți, fără ştirea acestora, cu rugămintea de a fi trnsmise tinerilor români pentru a însăila o corespondență între ambele maluri, cu scopul menținerii continuității neamului. La sfârşit mi-a făcut cadou două monografii cu monumente istorice şi câteva cutii cu diapozitive, care mi-au creat unele probleme la vama sovietică.

Altă vizită, tot în București, le-am făcut-o bunilor mei prieteni Maria și Iordache Ionescu, care s-au dovedit a fi nemaipomenit de ospitalieri. Ne-am odihnit o noapte împreună cu ei în Sinaia, într-o cabană la munte. După ce am aranjat fetele, am făcut o plimbare la aer liber cu Iordache, în timpul căreia am avut o discuție aprinsă. Iordache mi-a mărturisit cu câtă frică a trecut prin vama sovietică cu biletelul lui Mircea, și cât de mare i-a fost deziluzia când colegii lui, mai marii securiști, l-au luat peste picior, admonestându-l pentru viitor să fie mai atent când va contacta cu kgb-iștii sovietici. La auzul acestora, am rămas tablou, fiind dezamăgit în prăbușirea dezastruoasă al așa-zisei securități socialiste față de inteligenta siguranță de cândva. Argumentele mele privitor „agentura" lui Druc au ricoșat, lăsându-se convins abia la următoarea întâlnire din1990. Dacă tot veni vorba despre securitate, recent mi-a încolțit curiozitatea să aflu care este atitudinea generației tinere de securiști români față de generalul Pacepa. În cele din urmă am reușit să contactez doi tineri de treizeci și ceva de ani, cizelați în serviciul respectiv după 1989, care au rămas revoltați la întrebarea mea, socotindu-l trădător de Țară. Nu cred că opinia acestora reprezintă SIS-ul în carne și oase, dar, la rândul meu, am rămas crucit, oricum, ce are în comun coada vacii cu ștampila primăriei, cum poate fi confundată divulgarea potlogăriilor criminale ale regimului comunist, dealtfel binecunoscute în lumea capitalistă, cu trădarea față de popor.

Ceva mai complicată s-a dovedit a fi intenția mea de a pleca spre Năsăud la verișorii mei. Am constatat cu stupoare că în România s-a produs aceeași metamorfozare a curului cu capul, ca la noi la nimeni, prin urmare și securitatea era completată cu borfași analfa-beți. Nenorocitul de milițian de sector se informa despre fiecare pas al meu, astfel călătoria mea era sub mare semn de întrebare. Nu știu câți gogoși și câți tocmagi agățați pe urechea acelui slugoi l-au costat pe văru-meu, dar am camuflat totul ca pisica-n grâu. Până la

urmă călătoria noastră a fost cu ghinion, am nimerit în apogeul inundațiilor, iar circulația trenurilor se făcea cu pauze mari din stație în stație. Cea mai îndelungată pauză am făcut-o în Ciceu, unde pentru prima oară am simțit pe propria piele „ospitalitatea mogheo(ă)reasc㔝. Nu mă voi opri la toate peripețiile, la insultele acelor tipi bețivi cu cizmele lustruite din bufetul gării, care nu mi-au eliberat cel puțin o hrincă de pâine pentru copilul flămând, la „confortul" în condițiile aglomerației excesive, la timpul triplat al călătoriei, unicul ce m-a frustrat este că în transport nu se anunțau stațiile și nu era mult să ne rătăcim. Întâlnirea a fost plină de emoții, pentru început înstrăinați, fără a ne cunoaşte reciproc, iar la despărțire ca adevărați frați de sânge. Am petrecut 5-6 zile fericite împreună cu verişoara Vali cu soțul Vlad Iațcu, originar de prin Sofia ori Cubolta, și verişorul Mihai Martin cu Anişoara, de prin părțile Dorohoiului, și fiul Steluțu. În timp ce soția și fetița erau în grija gospodinei, eu mă delectam cu lectura captivantă în muzeul „Liviu Rebreanu" din satul Prislop, la 2-3 km. de oraş, unde văru-meu deținea funcția de director. Acolo am luat cunoştință de multe detalii referitoare la istoria, motivele scrierii romanelor „Ion", „Pădurea spânzuraților", „Răscoala" şi alte opere ale ilustrului scriitor, am vizitat locuri concrete, drumuri pe care au păşit și cocioabe în care au locuit eroii, se pare că Veta lui Ion decedase doar cu câțiva ani înainte. La întoarcerea spre Bucureşti am făcut un popas la Sibiu, la cea de a treia verişoară Nona, căsătorită cu un pârlit gradat degradat, care nici nu s-a încumetat să se salute cu noi. În schimb vară-mea m-a vrăjit cu adevărat, era de o frumusețe rară, avea o voce melodioasă, plină de românism, maniere excepționale, plus la toate semăna leit în toate cu soră-mea Liuba, făcute parcă de aceeaşi mamă, în scurtul popas ne-a făcut o excursie prin oraş, am vizitat muzeul Bruchental. Tot acolo am cunoscut-o pe tanti Daşa, soția unchiului Loghin, o femeie viguroasă, plină de viață,

în deplină feminitate pentru ai săi peste șaptezeci și ceva, lucidă, așezată la vorbă.

Știam câte ceva despre „duelurile" dintre olteni și ardeleni, chiar îmi plăcea uneori să fac haz de anumite bancuri, dar pentru prima oară am constatat cât de mult avem în comun noi, basarabenii, cu aceștia. Fără cea mai mică intenție de a răsturna demografia cu cracii peste cap, îmi vine să cred că o parte din populația Moldovei, ferindu-se de pârjolul tătarilor, turcilor și altor lighioane, inclusiv al „fraților" sciți, s-au retras peste munți, în Ardeal (țara oierilor), ca mai apoi să coboare prin părțile noastre cu turmele de oi în căutarea pământurilor fertile și pășunilor mănoase, în special pe traseul râului Nistru, unde pădurile seculare au îngroșat stratul de pământ negru în unele locuri până la 1,5-2 metri. Tot pe aici pare a fi și „bârlogul" purtătorilor numelor „Țurcanu", „Cojocaru", „Ciobanu", „Baciu", „Brânză" etc., extinse prin intermediul celor mai mari meșteri din ramura oieritului, poposiți pe meleagurile noastre. Dar ce-am avut și ce-am pierdut, să mai trântesc una lată: ciobanul ungurean din „Miorița" nici pe departe nu putea fi ungur, ci mai curând ardelean, unde s-a mai văzut ca acesta să-și păteze lustrul cizmelor în ocolul oilor.

În cele din urmă, pentru a încheia acest episod, verișorul Mitruță ne-a organizat o scurtă excursie la Mamaia, unde pentru prima oară ne-am înmuiat picioarele în mare pe litoralul românesc. Întoarcerea ne-a fost cu ghinion la vama din Ungheni, aveam asupra mea un set considerabil de cărți „periculoase" din punct de vedere ideologic, uitasem să spun că am vizitat și Institutul de Endocrinologie „C.I. Parhon", unde colegii mi-au făcut cadou o serie de monografii noi. Le-am camuflat cum am putut cu lengerie murdară, lucruri inutile, am plasat la suprafață monografiile cu nuduri din fel de fel de sindroame genitale, dar de unde, porcotina blondă, mi-a fluturat toți chiloții, cu scopul depistării secretelor „de Stat" și „de Șezut", iar cât privește cărțile, am fost condus la șeful

vamei, pe care am reuşit să-l conving că zbrehuda sovietică poate dormi liniştit.

Revenind la problemele cu care m-am confruntat la serviciu aş aborda doar două laturi ale acesteia, una de natură didactică şi curativă, şi alta de ordin ideologic. Catedra avea două posturi titulare de conferenţiari, dintre care unul era ocupat de tătăroaica şovină, rusificată până în măduva oaselor, pensionara Miriam Caiumovna, care la scurt timp s-a concediat. Pentru postul liber nu a existat nicio concureţă între noi, din contra, am acceptat unanim să fie „hirotonisit" Nuţu, fiind primul angajat la catedră. Zis şi făcut, toate mergeau strună, doar că Nuţu care nu era mai puţin român decât noi, mai avea şi „un mic defect", nu zic chiar echivalent cu cel al fetei ovreului calificată de taică-său în timpul peţiei cu „un pic de tot îi cam gravidă", totuşi, aflându-se sub ocupaţie cehască, şi în special ungurească, uşor îi dădea sângele în clocot, nu suporta hamul, astfel intra frecvent în conflict cu şeful, care avea cu mult mai mulţi draci. Îmi amintesc cum în urma unui conflict de rutină, şeful ne-a adunat pe mine şi pe Victor, ca pe doi copii de grădiniţă în biroul său, insistând să dăm cu părerea de gard, să-l „miruim" cu oala de noapte, dacă nu chiar să trecem cu şenilele tancului peste Nuţu. Se pare că Victor a bolmojit ceva inofensiv, iar eu mi-am ales un punct de suport pe peretele opus, rămânând intransigent pe tot parcursul interogatoriului, după care şeful s-a lăsat învins, văzând că nu prea avem chef să ne linşăm colegul. Până la urmă şeful nu s-a lăsat bătut şi Nuţu a fost transferat la catedra lui Coşciug.

Primii doi ani am fost angajat ca asistent interimar conform tradiţiei, şi abia în anul 1970 am fost confirmat de consiliul ştiinţific. Astfel, primul pretendent la docentură, Nuţu, ieşise de sub favorul şefului, tătăroaica pensionară dispăruse, aşadar Concordia urma să-şi desfacă braţele pentru unul dintre noi. După cum am constatat tacit, şeful miza pe umila

mea persoană. Scriam adineauri care erau cerințele pentru urcarea oricărui prag ascendent de carieră, fie că te încadrai în categoria „râmă", „gâză" ori „omidă", deveneai „ghebos" prin „sărut mâna nănașule", ori activist, fie și „durac s inițiativoi". Am relatat deja comportamentul meu pe când îmi surâdea ascensiunea carierei grație eforturilor lui Vișnevschi, iar dacă atunci eram atât de naiv că nici prin cap nu-mi trecea încotro mă îndreaptă soarta, la momentul respectiv eram lucid, conștientizam perfect ce se întâmplă cu docentura „din par", am făcut-o „pe niznaiul" și m-am lăsat dus pe albia evenimentelor, fără a mă milogi în fața cuiva. Prima bilă albă care mi-a căzut în coș a fost în vara anului 1971, când m-am pomenit membrul comisiei de admitere. Fără a trăda semne superlative de bucurie, am rămas în aparență indiferent, dar am acceptat, să tot cauți prostul care ar refuza. Îmi luam câte o cărțulie cu caractere latine, înzestrată cu anumiți „drăcușori", pe care o răsfoiam „întâmplător" în scurtele clipe de răgaz, iar dacă existau curioși puteam să le-o împrumut pentru câteva zile. Îmi amintesc și de o gafă comică, de fapt comisă de subșefuții comisiei, dar drept țapi ispășitori neam pomenit noi, 3-4 executori, printre care figuram și eu. Ne-au pus la dispoziție vreo 20-25 de plicuri cu documente care urmau să fie returnate solicitanților la domiciliu drept refuz. Fără a intra în detalii privitor la cauza refuzului, pe loc am încleiat plicurile, am notat adresele și le-am expediat. Pălălaia cea mare s-a aprins la două-trei zile când au explodat indignările de la periferie. Documentele s-au dovedit a aparține absolvenților colegiilor medicale cu diplome roșii, celor admiși fără examene.

Nu zăbavă mă pomenesc cu membrul biroului de partid al facultății, responsabil pentru încasarea cotizațiilor de partid. Îmi amintesc și aici de un caz hazliu. Pe timpuri, nu mai știu din care considerente, aspiranții la docentură aveau un salariu „gâtuit" din momentul afirmării până erai confirmat de

„VAC”-ă (comisia superioară de atestare), după care recuperau diferența. Iată că mi se prezintă docentul confirmat, să-i zicem Iacob, valoarea coeficientului intelectual al căruia mai lăsa ceva de dorit, cu o sumă măricică de bani, iar la curiozitatea mea „de unde?”, mi-a răspuns cu „prost să fii, noroc să ai”, la care nu mi-a rămas decât să mă solidarizez cu el.

Mai trece ceva timp şi pe la începutul anului 1972, adunarea sindicală a Institutului pentru realegerea membrilor biroului mă include şi pe mine. Aici ar mai fi cazul de spus că, deşi predarea se făcea în „limba natală”, toate întrunirile, adunările urmau limba oficială de stat, rusa. Tot pe atunci era apogeul valului de repatriere a evreilor în Israel, iar până a obține permisul de plecare urmau să treacă prin maşinăria de tocat mințile şi duşului cu oala de noapte, începând cu şedința catedrei şi terminând cu partidul şi sindicatele din vârful piramidei. Voi relata doar un singur exemplu. E vorba despre laboranta catedrei noastre, Ema, o femeie veselă, prietenoasă, binevoitoare, cu un umor specific evreiesc, pasul căreia ne-a surprins pe nepusă masă. Nu-mi amintesc ce bâlbâieli neghioabe să-i fi inculpat la şedința catedrei, atât doar că în timpul „discursului” toți eram transpirați şi cu obrajii roşii, cu atât mai mult că în colectiv mai aveam una, ori chiar două evreici. Mi-a rămas adânc în memorie şedința biroului sindical al Institutului, în care toți eram obligați să dăm cu părerea de perete, aidoma votului din parlament cu bile negre şi albe, mai mult negre decât albe, pentru a ne aduce contribuția la îngenuncherea victimei. Iată că vine şi rândul Emei nostre, laboranta catedrei, în procesul linşării şi sunt obligat şi eu să dau cu bâta, atât doar i-am spus că s-ar putea să regrete fapta peste un timp, la care, cu un zâmbet pe buze mi-a răspuns că s-ar putea, dar se va mai vedea, am fost înțeles corect. Au existat şi insulte murdare, îmi amintesc de un cotonog cu numele Godonoagă, buimac în căutarea celei mai usturătoare insulte a întrebat-o cum ar proceda dacă ar

scuipa-o între ochi, la care Ema i-a răspuns zâmbind că nu l-ar socoti bărbat. La auzul acestora am observat cum reprezentanților sexului tare al biroului le-a sărit sângele în obraz, devenind în aparență ceva mult prea moale.

Într-un cuvânt, toate creșteau ca aluatul pe drojdii, doar că aici se cere bancul unui țăran chinuit. Cică după însurătoare au muncit din greu cu soția, și-au înjghebat căsuță, s-au chivernisit cu „cozi" de lapte și de tracțiune în gospodărie, totul mergea bine și mai bine, dar la fiecare 1,5-2 ani apărea câte un copil, probleme noi, apoi când din nou iar bine, hop și Capitolina, hop și Costică, și tot așa până la al optulea, și când iară bine și mai bine, hop și rușii.

Dacă până aici m-au însoțit bilele albe, în continuare trec la reversul medaliei, la culoarea mult mai smolită. În primăvara anului 1969, după absolvirea studiilor Marianei, Mircea Druc se aranjează la Institutul Politehnic în calitate de lector la catedra de economie. Îmi devenise cel mai bun prieten, contactam în permanență, și iată că în vara anului 1970, pe timpul concediului, îmi propune să mergem la Moscova, unde avea să demareze concursul internațional „Ciaicovski", și se cereau translatori. Nu am rămas nicio clipă pe gânduri și am plecat. Ajunși la destinație, metropola nu s-a grăbit să ne întâlnească cu muzică și flori, astfel apare problema cazării, una din cele mai dificile pentru Moscova. Se pare că pentru început am încercat la fostul meu cămin pe strada D. Ulianov, dar fără succes, lucrurile se schimbase. Atunci Mircea își amintește de un bun prieten al său, Alexandru Șoltoianu, referent la comitetul central al comsomolului. Ajungând la Sandu, am observat din start că și aici ne-a căzut bucuria-n scârbă, acesta locuia într-un apartament cu două camere împreună cu socrii, în schimb, la un modest pahar de vorbă s-a închegat o discuție dură pe probleme naționale, Alexandru prezentându-ne și câteva caiete groase, în care își nota anumite evenimente, impresii. Fără a afișa intențiile

vizitei, sfătuindu-l să-şi fixeze gândurile în cap şi nu pe hârtie, fără a suspecta că în casa lui se instalase tovarăşul capitan în priză, am plecat în căutarea adăpostului. Păcat că lui Mircea, care ştia probabil despre echipa lui Bulgăr-Usatiuc, nici prin cap să-i treacă despre ţintuirea acestora sub vizorul kgb-ist. Din alt punct de vedere, halal de acei socri care îi băgau în suflet „iubitului" ginere pe tov. capitan în priză de fiecare dată când era vizitat de cineva. Pâna la urmă, sorţii de izbândă ne aşteptau la bunul prieten al lui Mircea, desidentul, viitorul consilier al lui Boris Elţin prin anii 1990-91, Serghei Krasavcenco, pe bd. Volodarski. Acesta, fiind se pare divorţat, locuia într-un apartament cu două, ori chiar trei odăi, după cum mi-am dat bine seama, transformat într-un cuib al desidenţilor. Serviciul meu în calitate de translator consta în menajarea unui grup restrâns de pianişti concurenţi, care se schimbau, mereu fiind alţii, şi al unui şef, fie specialist în materie, ori simplu „băgător de seamă". Pe parcursul concursului pe o durată de 8-10 zile am audiat o „mare" imensă de muzică clasică, îi invidiam pe ascultătorii cu ochii înlăcrimaţi, simţeam crivăţul din suflet, dar rămâneam acelaşi Dafnis fără îndrumător.

Mai trec aproape doi ani fără prea multe peripeţii, totul părea să „meargă" bine, un fel a spune bine, nici gând să aruncăm privirea asupra sabiei lui Damocle. Pe la finele lunii decembrie 1971 este arestat Usatiuc, la început de 1972 merge judecata, împreună cu Gheorghe Ghimpu şi Graur, fiecare adjudecând pedeapsa de la opt la zece ani cu regim strict. Se înteţesc procesele judiciare, cel al studentelor curajoase de la colegiul de medicină, al bravului student Moroşanu de la politehnică. Prin aprilie-mai se zvoneşte cum că ar fi fost arestat şi Sandu Şoltoianu. Analiza post factum a evenimentelor de atunci demonstrează clar că acea gură de oxigen oferită de Hruşciov a încurajat gloata, creşteau aspiraţiile la libertate, fapt care punea în pericol de moarte regimul dictatorial,

astfel urss-ul kgb-ist s-a trezit din somnul letargic. Pentru a face o vânătoare de nimfe acvatice cât mai amplă, pentru a avea un pescuit cât mai avantajos au lungit năvodul până la proporții extreme, dar spre marele nostru noroc acesta nu a rezistat, fiind supraîncărcat a apărut o breșă, astfel s-au trezit cu maja pustie. Oricum o dai, teoremă cu rezolvare la discreția pruncilor, dacă Bulgăr-Usatiuc este urmărit din 1969, Sandu la fel păscut de tovarășul căpitan de prin '70, posibil şi mai devreme, la ce bun să mai aştepți doi-trei ani, decât pentru a captura o organizație „balşoi şi mnogo". Faptul că libertatea, fie şi sub forma unei şuvițe fine, „dăunează" maselor largi ale populației a dovedit-o din plin ceva mai târziu însăşi Mihail Gorbaciov.

În fine, prin aprilie-mai 1972 mă trezesc într-o bună zi, pe la ora cinci şi ceva seara, cu Mircea Druc venit într-un suflet la mine pentru a mă pune la curent că numai ce fusese interogat la „comitetul neprimejduirii şezutului". Mi-a redat în stil telegrafic declarațiile făcute de el şi am convenit asupra tacticei pentru viitor. Urma să neg orice faptă ce mi s-ar incrimina, să fiu foarte atent la întrebările provocatoare, nici vorbă despre caietele lui Alexandru, că am discutat doar despre fotbal, pe atunci mergea campionatul mondial, despre femei, s-au spus bancuri, posibil să fi abordat tangențial şi evenimentele din Cehoslovacia, dar nu e sigur. La precauția mea cum că tov. căpitan la sigur dispune de informație, mi-a spus să nu fiu naiv, ciulească degradatul urechile oricât ar vrea, sursa respectivă nu se ia în considerație în procesul judiciar. La fel m-a avertizat că în câteva clipe voi fi invitat şi eu. Imediat după plecarea lui Mircea, care a ştiut să-şi mătură urma, sunt chemat de urgență la şeful de cadre „I. Ceban", care mi-a indicat adresa unde să mă prezint, m-a încurajat să nu-mi fie frică, să mărturisesc sincer tot ce ştiu, şi totul va fi bine, mersi balşoi.

Pentru cei care au avut norocul, ori invers, să se nască mult mai târziu, s-ar cuveni să descriu sumar „ospitalitatea" kgb-

oului. Ajuns la destinație, sun. Un copoi cu o mutră serioasă, fără a mă întreba cum mă cheamă, îmi ordonă să-l urmez. Mergem timp destul de îndelungat pe un coridor întunecat de să-ți scoți ochii, la un moment îmi dau seama după anumite semnalmente că am mai trecut pe acolo de 3-4 ori, fără a da de înțeles, în cele din urmă ni se deschide o uşă, intrăm într-un birou semiîntunecos. La masa de scris trona un tip sinistru, care părea copleşit de probleme mari, rezolvarea cărora cerea scremătură de minte:

După frunte şi sprâncene
Faci impresii de temut,
Pari a rezolva probleme
Mari, „de Stat” şi „de Şezut”!

Fără a-mi acorda cea mai mică atenție, îşi cere iertare că e prea ocupat şi îmi indică un scaun din colțul camerei asupra căruia era îndreptat un reflector cu un bec extrem de incendiat. Nu ştiu cât timp m-a ținut dobitocul în poziția respectivă, dar mi-a părut o veşnicie, parcă şi astăzi simt cum îmi arde creştetul şi tâmpla dreaptă, iar când blegul a socotit că încep a-mi da creierii în clocot, m-a „chemat la tablă”.

Pentru început discuția a purtat un caracter paşnic, s-a interesat de serviciu, sănătate, familie, dacă îmi place să călătoresc şi prin care oraşe am fost, îi prezint câteva denumiri, iar pentru a-i curma fățărnicia numesc şi Moscova, la care se înviorează, simt că a pus degetul pe rană. În continuare, uitasem să spun, anchetatorul Mamalâga, începe sondajul minuțios cu ce scop, cum, de ce, unde, cu cine, la care îi înşir verzi şi uscate, şi în genere zic, au fost atâtea lucruri banale de care nu-mi mai amintesc după atâta timp. După o scurtă pauză, copoiul îmi vine în ajutor, mă întreabă dacă l-am vizitat pe Sandu Şoltoianu şi cu ce scop, la care îl rog să repete numele, îngăimându-l intenționat de câteva ori în gândul mâței. Astfel, simulând impresia că ceva mi-am amintit, sfrijitul mă ia

când cu zăhărelul, când cu puha, cu un pas înainte, doi pași înapoi, cu întrebări limitrofe, cu sens provocator, contradictoriu, despre relațiile mele cu Sandu, care sunt prietenii lui și ce prezintă aceștia, motivul vizitei, conținutul discuției, în special amănunte despre zilnicul lui, și alte chestiuni de pus în pască, sugerându-mi că ei dispun de lucruri concrete. Am fost sincer cu el doar atunci când i-am declarat că l-am văzut pentru prima și ultima oară, în rest am făcut-o pe niznaiul. La înscrierea pe bandă a ultimei fraze, intră un liliput crăcănat, în postură de colonel, cu cizmele lustruite, în pantaloni galife, curios să afle conținutul discuției, la care eu îi propun să consulte înscrierea, iar tipul insistă expunerea pe viu. Radiografiindu-i intenția, având cap pe umeri, la fel și creieri destui în el, am repetat „poezia" cu respectarea integrală a semnelor de punctuație, chiar dacă sensul întrebărilor era sucit, iar ordinea inversată. Am mai fost solicitat de un al treilea crăcănățel, iar răspunsul a fost identic. Până la urmă anchetatorul Mamalâga a rămas descumpănit, nu prea avea motive compromițătoare și atunci a recurs la un șiretlic, anexând în protocol o frază, prin care Șoltoianu ar fi dezaprobat invazia Cehoslovaciei în anul 1968, argumentând că în societate mai circulă păreri contradictorii asupra acestei probleme, iar mie nu mi-a rămas decât să strâng din umeri. La despărțire am fost rugat să nu divulg secretul vizitei.

În vara anului 1972 plec cu studenții anului patru la practica medicală în spitalul raional Hâncești, intenționând să-mi spulber urmele. Între timp soția primește citație la judecată, semnează și se obligă să-mi comunice la timp. În dimineața zilei cu pricina incerc s-o fac „pe fraierul", să nu mă prezint, dar ți-ai găsit, sunt invitat la medicul șef, care îmi propune două varinte, „una ceva mai comodă și alta nu prea", mă conduce personal cu mașina, ori plec „alabrațet" cu milițienii, desigur am acceptat prima, iar el m-a însoțit până la intrarea în judecătoria supremă. Judecata era secretizată, sala plină cu „oas-

peții casei", iar rândul martorilor la strungă cam măricel. Când mi-a venit sorocul am fost rugat să dau cu ochii de acuzat, imaginea căruia nu mi s-a întipărit în memorie în vizita scurtă din 1970, identificându-l cu aproximație doar după tunsoare, acesta fiind infiltrat printre securiștii civili din sală. Am negat existența relațiilor mele cu Alexandru până la, și după iulie 1970, acesta a confirmat același lucru, în schimb mare mi-a fost mirarea când mi-au pus protocolul sub nas, să văd subliniată cu creion roșu anume fraza referitoare la invazia sovietică. Categoric i-am negat apartenența, atribuind-o anchetatorului Mamalâga, care era de față, dar a luat apă în gură.

Au mai trecut trei-patru luni de acalmie și sunt invitat la „babacu", care mi-a oferit o audiență protocolară, în pofida obiceiului, ieșind de la birou, ne-am așezat în două fotolii la o măsuță de reviste (de regulă, semn prevestitor de furtună). După informația banală despre sănătate și familie, mi-a imputat faptul că nu l-am pus la curent cu ocazia vizitei la securitate, aflând aceasta cu mare întârziere, cum că și-ar fi asumat riscul de a aranja lucrurile (chiar bănuiam). Răspusul meu a fost unul bine argumentat, or șeful cadrelor, subalternul său nemijlocit, mâna sa dreaptă întru oblăduirea gloatei, chiar fiind „unsul" necuratului, era de datoria lui să-i comunice, cu atât mai mult că am fost avertizat de Scaraochi în vederea secretizării vizitei. Alt ganci a fost difuzarea literaturii române printre colegi, oricum, informatori cât frunză și iarbă. Știindu-l captivat de sindromul adaptării descris pe atunci de către marele fiziolog canadian Hans Selye, i-am spus că este vorba doar despre o carte memorialistică a acestuia „Calea spre ascensiune", și dacă dorește i-o ofer și lui. În cele din urmă am fost admonestat pentru scrisorica adresată partocratului agramat Canicovschi, primul secretar de partid, „regele plenipotențiar" al Chișinăului. Într-adevăr, la una din întâlnirile colectivului cu acest dictator afemeiat, i-am trimis un bilețel nesemnat prin care îl întrebam câți

ani poate dura rândul la apartament pentru profesorii Alma Mater, burduşiți în hulubăriile căminelor, unde urmau să-şi pregătească „lecția" pentru a doua zi. Habar n-aveam ce mi s-ar fi putut incrimina, era un adevăr dureros. De menționat că toate bilețelele erau cenzurate de către „tătuca", orice pârț era apreciat după miros, și ajungeau la destinație doar cele mai „înmiresmate". Am urmărit cu atenție unde s-a oprit bilețelul, iar mai târziu am observat și nişte cățeluși, dresați în depistarea „drogurilor ideologice", ciorovăind prin arhivele documentare pentru identificarea scrisului, printre care și Nicolai Cur-lat. La finele audienței șeful m-a asigurat că va avea grijă de mine şi totul se va termina cu bine, mersi.

După decapitarea lui Testemițanu, ieşirea urss-ului kgb-ist din bârlog, trezit din somnul letargic, şirul proceselor judiciare ținute lanț, revolta profesorilor de la medicină, scrisorile acestora adresate instanțelor superioare de partid, ziarului „Pravda" (elucidate parțial în „mamuarele" academicianului Diomid Gherman), apariția „celebrului" discurs al lui Piotr Chirilovici Lucinschi, marele ideolog comsomolist, prin defăimarea unui grup de peste 40 de „răzvrătiți" contra putorii sovietice, printre care și subsemnatul, discutat obligatoriu în toate colectivele, până la nivelul mulgătoarelor de la „ferma de tovar și lapte" și grădinițelor de copii, tocarea ideologică a creierilor s-a întețit, în special, la Institutul nostru. Îmi amintesc cum venea bulibaşul la adunări cu o mică întârziere, cu nişte plicuri învechite, pe care le flutura deasupra capului, vociferând „opiati pişut" şi amenințând cu „budete govoriti na iazâche Lenina!". Până la urmă, meritul lui era că nu tăia în carne vie, cu unele excepții, dar pentru a-și menține postul se întruchipase într-un adevărat Mefisto, devenise o sperietoare, frica le intrase în bojocii unora în aşa măsură, încât interveneau uneori bâlbâieli tragicomice, îmi amintesc de un asemenea caz. Cum toată lumea e datoare cu o moarte în fața lui Dumnezeu, se mai întâmplă că mor și doctorii,

fie ei şi profesori. Mitingurile de doliu se desfăşurau în club (biserica Sf. Nicolae), moderator era rectorul, iar vorbitorii erau strict determinaţi, la fel aleşi pe sprânceană ca în adunările de partid, desigur prioritate aveau viitorii derimocraţi. Se face că la moartea nu ştiu cărui profesor, unul dintre „apărătorii şefului de muşte" îşi încheie discursul precum urmează: „La revedere multstimate (urmează prenumele şi patronimul moderatorului), fie-ţi ţărâna uşoară, veţi rămâne veşnic în memoria noastră". Desigur că între timp vorbitorul, pare-mi-se Constantin Ţâbârnă, de frică şi-a amintit numele defunctului, dar sala a încremenit, a urmat o pauză de adevărat „doliu", nu prea clar la adresa cui.

Am înţeles că „docentura" mea este plecată la mezat, dar continuam să fiu „văzut şi căutat" în ambele birouri, de partid şi sindical, deşi buboiul slobozise cap şi era pe cale să se spargă. Secretarul de partid al facultăţii, colegul Costică Andriuţă, Dumnezeu să-l odihnească, îmi cere o dare de seamă cu ocazia chemării la judecată, iar la 25 decembrie, în ziua de Crăciun (sărbătoream pe stil nou), am fost invitat la „lăutoarea" cu leşie din cenuşă de beţe de răsărită din cadrul biroului de partid al facultăţii. E imposibil să redai prin cuvinte acel primitivism, acea făţărnicie, cum toţi se autoexcitau (un fel de masturbaţie cerebrală) pentru a părea cât mai furioşi, unii până la semne de turbulenţă, de voi avea spaţiu voi prezenta protocolul. Acest teatru absurd constituia un trafaret comun pentru toate adunările de partid, începând cu centrul şi terminând cu cea a boschetarilor şi măturătorilor de stradă. Devotamentul faţă de linia partidului era apreciat după frecvenţa şi duritatea discursurilor, inventivitatea şi severitatea acuzaţiilor. Calitatea, stilul, aranjamentul frazei, claritatea şi raţiunea discursului nu erau luate în consideraţie, toţi erau frizaţi cu acelaşi ceaun, aveau acelaşi coeficient intelectual. Verdictul unanim a fost de a propune adunării de partid eliberarea din ambele birouri şi a mi se anunţa votul

de blam. La adunarea de partid a facultății din 09.01.73, în care „a tunat și i-a adunat", mă așteptau alte surprize, drogul aiurelii a luat proporții incendiare. Deși în luarea mea de cuvânt le-am lămurit clar că nu am comis nicio crimă, că nu aveam ce declara, nici cui, nici ce, nici despre cine, o țineau una și bună că nu sunt sincer, în special zbierau șovinii Olga Comaric, Gherta Rudi, Crâlov și alți zăpăciți setoși de sânge, „onorându-mă" nu doar cu vot de blam, ci și cu excluderea din partid. Până la urmă „incendiul" a fost potolit de către secretarul de partid Croitoru, care a anunțat că eu rămân în colectiv și voi fi ținut sub observație. Nu știu ce era la mijloc, frica de a intra în dizgrație sau orgoliul de a fi cât mai catolic, dar unii exagerau în așa măsură că își mutilau numele pentru a exclude orice iz românesc. Apropo de acest „Croitor", cei din eșalonul superior i se adresau cu accentul implantat adânc în inima primilui „O", probabil pentru a părea evreu, iar insul se lăsa măgulit.

După furtuna declanșată, după apriga vânătoare de vrăjitoare inocente, cea mai amplă la Institutul Politehnic cu peste 25 la număr, cu decapitarea lui Rădăuțanu, cu excluderea din partid și expulzarea lui Mircea Druc din „Răspublică", ciobu-rile din aer păreau să se așeze pe pământ. Odată mă întâlnesc întâmplător în stradă cu secretarul de partid Andriuță, care mi s-a plâns că din cauza mea a fost chemat și el la securitate, probabil pentru a-mi schița portretul, iar eu îl întreb curios ce i-au spus, păi, zice, „ei nu au nimic cu tine, dar nu le place mutra ta". Bine mă Costică, zic, afl-o de la mine că niciodată nu mi-a plăcut mutra ta, dar asta încă nu înseamnă că puteam să-ți dau cu ceva în cap. Uitasem să spun că la judecată în calitate de martor a fost și Borea Stratu, chiar am rămas uimit să-l văd acolo, galben ca ceara și cu pantalonii vibrând pe el, iar la intenția de a-l contacta s-a ferit de mine ca de unul atins de lepră. Nu știu ce i s-ar fi putut incrimina și care era semnificația prezenței acestuia la proces, îl cunoșteam foarte

bine ca pe un activist de forță, omniprezent în lista vorbitorilor la adunările de partid, coeficientul intelectual al căruia se încadra de minune în limitele comunismului științific.

În niciun caz nu intenționez să bravez, nu sunt sigur, dar cu certitudine aș putea spune că prezența sabiei lui Damocle mă însoțea, conștientizam intuitiv că unicul, Institutul de medicină, rămas fără țapi ispășitori, nu putea să nu participe la întrecerea stahanovistă, oricum, fără a-mi pierde cumpătul, deși muream ca țiganul între două pâini „cea veche numai ce s-a terminat, iar cea nouă iată, iată s-o recoltez", am rămas în așteptarea oricărui final.

Dar iată că perioada de incubație al acestui „final" a durat 42 de zile, nu știu în ce zi căzuse 28 februarie, la sigur, era zi lucrătoare, șeful catedrei îmi întrerupe cursul facultativ și mă „invită" urgent în biroul său, dar nu la catedră, ci din cea de a doua reședință (era redactorul revistei „Ocârtirea sănătății"). L-am găsit dus pe gânduri, cam schimbat la față, nicicând nu am reușit să-i fotografiez interiorul sufletului, știam că e grangur, progenitură din cornorați, nu l-am prea surprins aplaudând tâmpeniile brejneviste, dar nici cu porniri antimaldaveniste, cu atât mai mult că mult prea tânăra sa soție, posibil amantă, era cât de cât familiarizată cu sfera intelectuală. Deși nu l-am considerat nicicând drept un orator iscusit, discursul lui a fost unul extrem de confuz, cu unele scuze și regrete, că s-a străduit, că a ținut și continuă să țină foarte mult la mine, nu știu se frăsuia de mila mea, ori mai curând își deplângea soarta, pierduse doi ani în așteptare, doar peste 3-4 luni urma să trec concursul pentru ocuparea funcției de docent. La drept vorbind, posturi de-ar fi, doritori se vor găsi, la scurt timp în această postură a fost investit alcoolicul depravat, desfrânatul Petrică Sangheli, fratele lui „Karandaș" (Andrei Sangheli, succesorul lui Mircea Druc la postul de primministru). Am intuit că aici miroase a „urnește-te să pun râșchitorul", astfel pentru a nu știu câta oară i-am lămu-

rit că nu port nicio vină, că totul nu e altceva decât o farsă politică, o sperietoare pentru ochii lumii, şi că nu am de gând să demisionez. La toate acestea, şeful, probabil fiind ghidat în prealabil cu verdictul definitiv, a ridicat din umeri şi mi-a spus că nu ştie ce fapte am comis eu, dar nu mă poate ajuta cu nimic şi trebuie să plec. La întrebarea mea ce s-ar întâmpla în caz de refuz, mi-a răspuns că voi fi destituit.

Judecând retrospectiv, după cei peste patruzeci de ani, îmi dau seama că am comis o prostie mai mare decât mine, era cazul să aştept destituirea, să aflu motivul care mi se incriminează, de fapt inexistent, decât doar că figuram în lista ideologului Lucinschi. E un fel a spune, dă Doamne mintea de pe urmă, dar atunci sângele avea o cu totul altă temperatură şi altă viteză de circulaţie. După acea discuţie, fără a sta mult pe gânduri, mă prezint în anticameră şi înaintez cerere de eliberare, secretara o transmite rectorului, care era pe loc, şi rămân în aşteptarea invitaţiei. La un moment secretara mă anunţă că cererea mea e trasmisă în secţia de cadre, unde îmi pot ridica documentele, iar eu încerc să intru nepoftit în biroul rectorului, la care amfitrioana mă opreşte spunând că acesta plecase, avea o ieşire clandestină???!!! Nu pot uita şi niciodată nu-i voi ierta acea fugă ruşinoasă de laş, ca un cățel cu coada între vine, urmărit de stăpâna casei pentru fapta de a-şi fi muiat botul în cratiţa cu borş. Abia în anul 1991, când a fost desecretizată lista şi emis ordinul de reabilitare a celor peste 40 de victime nedreptăţite în anul 1972, am aflat cu stupoare că unicul care nu a avut nicio cioară albă a fost Institutul de Medicină. S-a lucrat cu mănuşi, Borea a fost trecut uşor de la un „comunism ştiinţific” la altul mai puţin ştiinţific, iar zăpăcitul subsemnat a plecat benevol, prin analogie cu „Zece negri mititei” de Agata Cristi.

V. Gulagul de la Munceşti şi lumina din capătul tunelului (anii 1973-1978)

Acest comportament tâlhăresc nicicum nu m-a demoralizat, nu m-a împins în depresie, din contra, mi-a luminat mințile, devenisem mai combativ, se pare că sindromul adaptării își aducea contribuția. Aici ar mai fi de adăugat ceva, dar, Doamne, potolește-mi gura, se pare că fericirea deplină şi de lungă durată îl tâmpeşte pe om, devine leneş, mai somnolent, împăcat cu propria conştiință, prinde la burtă, astfel stresurile periodice, nu chiar de aşa amploare, ar putea fi benefice. Continuând această aiureală, cred că ar fi bine ca înainte de a se aşeza pe scaun să i se pună omului sub fund un arici ori un fragment din patul lui Rahmetov, pentru a-l readuce la viață, norocul nostru că „plahotniucii" ne țin în alertă permanentă. Urmărind soarta lui Druc, a celor din alte instituții, eram pregătit pentru un asemenea final, din timp mi-am preîntâmpinat soția în posibilitatea trecerii printr-un relativ infern. Unicul lucru care m-a determinat să-l fac, a fost să-mi ocrotesc fetița, ca nu cumva ceva să se strecoare la şcoală, se cunoaşte bine cât de receptivi sunt copiii, motiv pentru care, relațiile cu şcoala au fost trecute pe umerii soției. Nu cred să fi avut mulți prieteni, stăteam cam prost la acest capitol, mult mai dotat eram la cel de dușmani, deşi eram o fire împăciuitoare, cu unele excepții. De la un timp observam că unii dintre foştii mei binevoitori, când mă observau de departe venind în întâmpinare, „întâmplător" treceau pe partea opusă a străzii, devenisem un fel de „Zobaca Baskerville". Dintre prietenii care-mi mai rămăsese in imediata apropiere erau Nuțu Mihali, Victor Rusnac şi Valeriu Cenuşă, fost deportat în Curgan, iar în exterior îi aveam pe văru-meu Alexandru Moşanu şi pe Eftimie Sergentu de la Institutul de pedologie. O întâlnire neştearsă în memorie nici până azi a fost cea cu Nicolae Testemițanu pe strada Ştefan cel Mare, ceva mai jos

de biserica Sf. Nicolai. Mi-a întins mâna zâmbind, deși m-a botezat cu alt nume, nu m-a tras de limbă, era la curent cu cele întâmplate, m-a încurajat să nu cedez în fața greutăților care vor mai veni cu duiumul, că viața își mai schimbă cursul, îar cei de azi nu vor fi veșnici.

O adevărată blesfamie am avut de suportat din partea unui bun cunoscut, prodecanul facultății de medicină generală, actualmente „mare" democrat, care i-a anulat bursa soției, studentă eminentă, știind bine că eram șomer. După ce l-am contactat, fără a-mi cere iertare, mi-a spus că cineva a greșit involuntar, dar a corectat gafa.

Dar să revin la starea civilă, în fierbințeala minții, închizând ușa din urmă nu mi-am pus întrebarea pe care urma s-o deschid! Rămas fără serviciu m-am pomenit în fața unui labirint cu o singură portiță, care nu era alta decât secția de cadre a ministerului sănătății, unica deținătoare a cheii de la safeul locurilor de distribuție în câmpul muncii. Niciun șef de spital, cu atât mai mult din Chișinău, nu și-ar fi asumat riscul de a mă angaja, una e că la fiece pas prima întrebare ar fi fost motivul schimbării ciorii din mână pe vrabia din par, zicală inversată, dar corectă, la care nu prea aveam argumente, iar să deschid inima şi sufletul fiecărui întâmplător nu puteam, și alta că refuzul era premeditat. Astfel, am decis să „baricadez" ușa secției de cadre a ministerului, șeful căreia era bulgăroiul Pavel Isidorovici Cornogolub, iar ministru era Ivan Dmitrievici Sorocean, pe care îl cunoșteam foarte bine, lucrasem pe timpuri la Râșcani împreună cu frate-său Vasile, dar nu dădea pe față, chiar încetase să-mi răspundă la bineț e. Pentru început nici în ruptul capului nu voiau să audă despre angajarea în Chișinău, îmi propuneau doar două variante, un spital sătesc din Taraclia, ori ceva în Sergheevca. Prea multe întrebări nu mi-au pus, aveau informația deplină de la institut, fapt pentru care le rămâneam îndatorat. Argumentele mele sincere, prin care nu puteam părăsi Chișinăul, soția

studentă la medicină, fiica elevă la şcoală, nici pe departe nu le înmuiau inima. Nu ştiu cât de naiv eram, în ce măsură, dar încercam să-i conving pe necredincioşi, că aş putea face faţă locului în orice secţie terapeutică ori policlinică, acum îmi apare zâmbetul pe buze, asta e cum ar veni să încerci a îndupleca gâdele să-ţi permită o pauză pentru a servi o halbă de bere la dughiană înainte de decapitare. O altă „gafă" era propunerea de a organiza serviciul unei ramuri împărăginite pe atunci (de fapt şi până în prezent), cum ar fi sexopatologia, tema disertaţiei fiind legată de tiroidă şi gonade, m-am documentat şi în acest domeniu. Pe atunci unica funcţie din această ramură era ocupată de bătrânelul doctor Răilean, idem „Glavnâi sexopatolog Moldavii" pe care îl blagosloveam cu „Glavnâi impotent Moldavii". Apropo de această meserie, Cornogolub a râs cu poftă, dându-mi de înţeles că guvernul şi comitetul central sunt temerari la acest capitol, probabil se înfruptau şi ei din testicolele berbecilor din Azerbaidjan. Cât priveşte importanţa şi utilitatea acestei meserii aveam să mă conving mulţi ani mai târziu în Ţhaltubo (Georgia), când mi-am însoţit soţia care avea nevoie de băi cu rodon. Pentru a nu adăpa broaştele, între timp mi-am procurat şi eu o foaie de tratament, iar pentru aceasta urma să trecem un control medical. Având tichetele la mână începem a rândui specialiştii, iar la uşa unui cabinet soţia face doi paşi îndărăt, refuză categoric, eram la sexopatolog. Până la urmă am avut o discuţie sinceră cu specialistul, care a rămas intrigat de „sălbăticia" noastră, informându-ne că la ei nu există policlinică cât de mică să nu dispună de asemenea ramură. Dar să vezi, anume Georgia, asupra căreia Dumnezeu a plasat aura hormonală, solicită atât de masiv această disciplină, iar noi ne limităm la „glavnâi impotent Moldavii". Să tot cauţi şi la ora actuală prin instituţiile medicale un astfel de menajament, acum când distonia neurocirculatorie ne dă mereu târcoale.

Astfel, chiar a doua zi după concediere (02.03.73), mi-am

făcut „viză de reședință" la secția de cadre a ministerului, stând ore în șir zilnic în așteptarea rezultatului pozitiv. De la un timp am observat că șeful aproape că se obișnuise cu prezența mea, nu mă gonea, nici sub aripă nu mă ținea, de fiecare dată îmi spunea că încă nu a găsit nimic pentru mine. Uneori trecea pe acolo și rectorul, găsindu-mă prezent „la datorie", odată m-a întrebat pe ascuns, fără a se uita în ochii mei, ce am de gând să fac în continuare, la care într-un moment de disperare i-am răspuns că-mi voi lua lumea-n cap, iar el m-a „încurajat" cu un gest afirmativ. Nu știu ce era în sufletul acestuia, dar faptul că nu mușca până la sânge, mă face să cred că făcea un joc teatralizat, interpretând rolul unui șef sovietizat, păcat doar că în anturajul mulțimii de „sărut mâna nănașule", uneori intra cam adânc în rol. Nu-mi pot asuma riscul de a-i schița portretul, sunt sigur că se va găsi cineva care îi va însăila biografia, la drept vorbind mult depinde de mintea autorului, iar pentru confirmare aduc un exemplu demonstrativ din „Autobiografia" lui Branislav Nușic. Cică odată, viitorul biograf își întâlnește la un colț de stradă eroul preferat, beat criță, care se clătina mai rău ca firul de iarbă ln bătaia vântului, fără a se orienta în spațiu, implorându-l să-l conducă acasă. În biografie situația este inversată: „îmi amintesc cu durere în suflet cum l-am întâlnit odată pe marele cărturar la un colț de stradă, trist, amărât, îngândurat, decepționat de situația politică, mi-a spus că nu mai poate suporta atâta mizerie, și m-a rugat să-l conduc acasă".

După vreo două săptămâni de posluşanie sârguincioasă, nu cred să-şi fi şters lacrimile cu chistolul, probabil aceştia doi, s-au îndurat de mine, urzind un plan tainic cu medicul şef al spitalului oăşenesc Nr. I, Oleg Rusu. Detaliile acestui plan strict secretizat nici până astăzi nu le cunosc, îmi face impresia că Ozea şi acum se teme să le dezvăluie (frica are ochi holbați), făcându-mi unele aluzii de ordin general. Iată că în una din zile, când nu era țipenie de om, mă invită șeful,

şi rotind privirea împrejur, îmi şopteşte cu juma de gură să mă prezint imediat la Oleg, fără comentarii. Acesta la fel îmi dă indicații prin alfabetul surdo-muților, scriu cerere, după care mă trimite la policlinica nr. 4 de la Botanica. Surpriza care mă aştepta acolo mi-a rămas şi acum în fața ochilor, „amfitrioana" Elena Sergheevna Suhorucova, neîntrecuta şovină, tolănită în fotoliu, iar eu în picioare ca un elev cu lecția nepregătită, cu un zâmbet ironic a purces la interogatoriu, cel mai curios lucru pentru ea era schimbul gogonat al ciorii din mână cu vrabia din par. Cu aceeaşi „bunăcuviință" şi zâmbet pe buze i-am sugerat sursa pentru o informație mai amplă la secretarul de partid şi medicul-şef, de fapt nici aceştia nu mi-au pus întrebări, eram ca pentru toată lumea o persoană decadentă din punct de vedere ideologic şi nimic mai mult.

Strategia fiind axată din timp, mi se propune sectorul terapeutic din Munceşti, de ceva mai hidos Chisinăul nu dispunea. Pentru a nu fi suspectat că exagerez, rog să vă convingeți singuri. Acest sector unicat includea aproape în totalitate mahalaua Munceşti, satul Revaca, 2-3 clădiri cu cinci etaje distanțate de sat, şi orăşelele „MDK Codru" şi „Aeroport", nici mai mult, nici mai puțin, pe o distanță de 10-15 km, cu unica sursă de transport autobuzul pe ruta 18 şi o populație de peste 50 de mii, de fapt doar Dumnezeu ştie câți. Desigur, fabrica de mobilă avea o doctoriță, Aeroportul avea ambulator, dar aceştia deserveau doar angajații serviciilor respective, restul populației dispunea de suportul ambulatoriei din Munceşti, constituit dintr-un culuar modest, la fel un cabinet pentru cosultanță, şi un apendice pentru proceduri. Pentru început am fost secundat de o doctoriță, numele căreia nu-l pot afişa public, era o adevărată escrocă, în mrejele căreia eram pe cale să nimeresc şi eu. Fapt este că odată cu încheierea socotelilor cu Institutul, am fost suspendat şi din rândul la apartament, iar tipa mi-a promis ajutor „dezinteresat" pentru amanetare, cu greu am împrumutat banii, i-am dat o

sumă frumușică, iar când mi-am dat seama că mă trage pe sfoară, cu mare greutate i-am revăzut, grație ajutorului asistentei medicale Dusea. Nu zăbavă după aceea a fost prinsă in flagrant delict și judecată.

Primul botez în noul serviciu a fost unul dezolant, conform legii ziua de muncă de șase ore era împărțită în jumate, trei ore pentru consultații și alte trei pentru deservirea vizitelor la domiciliu, ușor a spune, dar ce te faci când ai o coadă de 40-50 de pacienți în ambulator şi 10-15 chemări la domiciliu, cam căte una la fiecare kilometru, iar autobusul pe rută circulă la interval de 20-30 de minute? Eram angajat pe un singur salariu, știam prea bine că sunt sub vizor permanent, însușisem capacitatea de a vedea „prin pertete", infraroșu, simțeam zâmbetele răutăcioase ale „binevoitorilor" mei, dar toate acestea mă făceau și mai încrâncenat, nu rămânea un singur pacient neconsultat, nicio chemare refuzată, deși în loc de șase, ziua de muncă continua până la 8-10 și mai multe ore. Pentru a face față cerinților create, devenisem „inventator" în domeniul raționalizării muncii, având două asistente medicale angajate pe câte o normă și jumate, le așezam la masa de scris, uneia îi dictam rezultatele explorării, cealaltă completa rețetele, buletinele de boală, alte procedee, iar eu permanent în picioare, mai că nu-mi scoteam fonendoscopul din urechi. Același procedeu îl aplicam uneori și la chemări în zilele suprasolicitante, luam căte una din ele, oferindu-i cazuri ceva mai ușoare, iar la apariția unor neclarități, mă prezentam personal. Aș vrea să mai menționez un lucru important, din primele zile am observat că populația sectorului era alintată cu buletine de boală, era destul să scape un pârț inofensiv și se alegeau cu document de trândăvie pentru cel puțin șase zile, astfel am declarat război simulanților, fiind chemat acasă, aveam termometru la mine, iar de-l găseam sănătos tun, în special de mai era și sticla cu vin pe masă, notam în cartelă toate argumentele și îi „pașoleam" la mun-

că. Tactica respectivă mi-a permis să reduc simțitor numărul chemărilor la domiciliu și vizitelor în ambulator, deși aglomerația continua să persiste.

Spuneam că „binevoitorii" mei, cu excepția categorică a lui Ozea Rusu, care era de altă sorginte, mă mai luau peste picior, poate să-mi ofere uneori transport, poate mai am nevoie de ceva, cărora le mulțumeam pentru atitudinea „mărinimoasă" și refuzam orice ofertă. Referitor la aceasta mi-am amintit de bancul țiganului cu trei flăcăi „ca brazii". Cică primii doi îl vizitează pe țigan, veniți cu buzunarele goale, și nu zăbavă soseşte și mezinul, care îi ia la rost pe aceştia: „Ce-ați venit mă, mârlanilor, cu mâinile într-un loc la tata, nu vedeți cât îi de slab și păcătos, nu va dus mintea să-l serviți cu ceva?", după care se adresează „iubitului părinte": „Tată-i, un puişor prăjit ai mânca?", „Da, dragu tati", „Dar nişte colțunaşi plutind în smântână, ori nişte plăcinte poale-n brâu?", și tot așa, la care țiganul înduioșat răspunde afirmativ, după care își dă frații cu nas-ntr-un loc: „Uite mă, cum trebuie să-l hrăniți pe tata!"

Pe parcurs am găsit limbaj comun cu populația sectorului. Nu știam nimic despre bârfele care pluteau deasupra capului meu, nici nu mă prea interesa, dacă exista așa ceva. În timp record am fost acceptat, se pare că am fost și îndrăgit, dar mai exista o belea la mijloc, vina căreia nu-mi aparținea. Serviciile auxiliare ale medicinei de pe timpuri erau într-o stare dezastruasă, pe lângă faptul că erau primitive, glumeam despre analiza urinei la miros, culoare și gust, erau și dificitare, erau strict repartizate prin bonuri. Aveam la dispoziție săptămânal 5-6 bonuri pentru analiza generală a sângelui, cea biochimică – „din paști în paști", 3-4 electrocardiograme, pentru radioscopia stomacului doar una pe lună, și tot așa. Vă dați bine seama cum puteam împăca și capra, și varza în asemenea condiții, astfel cerințele prevalau ușor de spus însutit asupra ofertelor, fapt care crează condițiile cele mai favorabile pentru înflorirea corupției, vedeți ce se petrece astăzi în jur, dar nu vă

grăbiți cu concluziile. Munceștii dispuneau de condiții excelente pentru așa ceva, având pe teritoriul său abatorul, combinatul frigorific, evreul inventiv de la „Ciocârlia", dar şi alte „zavidenii" avantajoase. Cu această ocazie îmi amimtesc de un banc real al unchiului David, fratele mamei, după deportarea din 1949 stabilit în Bălți, paznic-portar la abator. Populația orașului Bălți se împărțea în jumătate, una era angajată la abator şi alta la uzina de coniac, astfel toți bălțenii mâncau salam şi beau coniac pe gratis. Poanta consta în faptul că în poarta uzinei de coniac la un moment a fost instalat un portret mare al jidovului graseist cu şleapca strânsă în mâna dreaptă ridicată în sus cu inscripția: „Vî pravilinoi dorogoi idiote tovarişci!". Angajații ieşeau pe poartă cu burta înfăşurată şi pantalonii (chiloții) plini cu sticle, în hohote de râs, blagoslovindu-l pe „Ilici", iar la câteva luni dihania a dispărut.

Cu toate peripețiile, dificultățile care mă păşteau la tot pasul, spuneam că diagnoza se baza doar pe analiză, inspectare şi intuiție, greşeli grave nu am comis, îmi amintesc însă de un caz, care nu ştiu în ce măsură mi l-aş asuma. Aici aş mai adăuga că în condițiile respective medicul ar putea fi îndreptățit în comiterea unor erori inocente, la fel nu pot pune mâna în foc pentru întreaga breaslă medicală, dar în ceea ce mă priveşte, unele neclarități comise pe parcursul celor peste 50 de ani de activitate, şi astăzi continuă să-mi tulbure somnul. Cazul respectiv viza o pacientă cu sufocări, puls peste 150 pe minută, edeme pe gambe şi lichid în cavitatea abdominală, pe care am trimis-o în secția de terapie cu diagnoza de tahicardie sinusală, unde se constată cancer ovarian cu intoxicație canceroasă. Încearcă să vezi cu ochiul liber…

Acesta fiind anturajul, mă trezesc într-o bună zi cu un cadou, fie salam, şuncă, mai ştiu eu ce, oferit cu zâmbetul pe buze de către asistenta medicală Ecaterina lui Dumitru, zisă Liusea, din partea lui „Z" cutare. Am făcut ochi mari, am trimis-o să restituie cadoul beneficiarului şi am avertizat-o că

în caz de ceva pușcăria o va paște pe ea, ca pe viitor să nu-și mai permită așa ceva. Intuiesc riposta unora cu „Las-o mai moale, nene, vă știm noi", nu mă faceți să jur, e adevărul pur. Cunoșteam prea bine tragedia doctorului orelist Frumusache din promoția anului 1962, care a făcut câțiva ani de pușcărie pentru o găină nenorocită, iar eu mă simțeam cu polițmaistru pe urmă. Nu știu în ce măsură respectau fetele mele, Liusea și Dusea Prijilevschi, precauțiile mele, drept dovadă că la vreun an după aceasta, reprezentantul departamentului medical orășenesc îmi prezintă un buletin medical echivalent cu o durată de concediu sindical, cu semnătura mea falsificată, după care au fost concediate. Dar să vedeți „revolta provocatorilor corupției", cum așa, de ce (nu exagerez), noi, care nu am mai avut un doctor atât de bun, să ne refuze atenția inofensivă, cum am putea să ne exprimăm gratitudinea față de el? Unica solie în relațiile cu sectorul era Liusea, căreia i-am lămurit situația, cum că nenorocitul nostru de ambulator nici în pururea nu va putea face față cerințelor crescânde ale populației numeroase de pe sector, astfel că problema ar putea fi rezolvată doar în condițiile deschiderii unei noi policlinici, dar, pentru aceasta să nu ceară de la noi, ci de la instanțele superioare, să scrie la comitetul central al partidului, consiliului de miniștri, prezidiului sovietului suprem, în ziare, oriunde pot. Astfel s-a pornit avalanșa de scrisori, cenzurate la anumit nivel și repartizate în două categorii: cele de laudă la adresa mea luau calea coșului de gunoi, iar cele „cu luare aminte" pentru arhivă.

În lipsa oricărei informații relative despre derularea evenimentelor, uneori mă pomeneam în situații ridicole, oricum, mai există categoria „pescarilor de doctor znacom", care îmi sugerau că m-ar fi elogiat, fără a ajunge vestea la urechea mea, iar carul rămânea nemișcat din loc. Dar iată că la un moment, era prin primăvara anului 1974, vulcanul petițiilor munceștene a erupt. Nu cunosc rețeta preparării

„ciorbei" respective, dar mă pomenesc într-o bună zi cu o delegație de „mosafiri văzuți și cătați", întocmită din medicul șef Rusu, șeful de cadre Cornogolub și mai marele gâde ideolog din cadrul ministerului, viceministrul Iurii Serpuhovitin, care, fluturându-mi sub nas un teanc de scrisori, îmi cere dare de seamă cum stau lucrurile pe sector. Știindu-mă nepătat cu nimic, am pus mâna primul pe prăjină, replicându-i că în caz de are argumente pentru a mă inculpa, la ce bun urma să se mai trudească cu asemenea vizită. Acestea fiind spuse, „ideologul" a schimbat macazul, spunând că nu e vorba de persoana mea, ci despre populația sectorului care cere insistent înființarea unei policlinici, în pofida faptului că surse financiare, local și strictă necesitate pentru realizarea acestui scop nu există. Mie nu mi-a rămas decât să mă dau la perete, le spun că vina nu-mi aparține, iar cât privește populația nu-mi pot asuma rolul diplomatului pentru a duce tratative, misiunea e a instanțelor superioare, în același timp pe neobservate strecor momeala cum că local s-ar găsi. Cunoscând bine sectorul, eram la curent că administrația parcului orășenesc de autobuse, finisase un cămin cu cinci etaje, al cincilea la număr, pe strada salcâmilor 22/5. După ce le-m aprins curiozitatea, scărpinându-și ceafa și alte locuri favorabile stimulării cugetului, m-au rugat să-i conduc la fața locului. Parterul acelui bloc era destinat în întregime pentru spălătorie, frizerie și altor servicii auxiliare, care puteau fi prestate liber în perimetrul gării și altor puncte adiacente, iar modificarea proiectului ar putea face față cu prisosință tuturor cerinților unei policlinici în miniatură. Fără a sta mult pe gânduri, am bătut palma, la scurt timp a fost emis ordinul înființării policlinicii Nr.5, iar fiindcă era puțin probabil de găsit un alt zăpăcit, m-am pomenit în mâini cu căpăstrul mânzului din iapă.

Chiar dacă dețineam căpăstrul, continuam exercitarea serviciului pe sector, eram deja angajat pe un salariu și ju-

mate, în schimb mi-am asumat alte bătăi de cap. Pentru a-i conferi localului respectiv aspectul unui edificiu medical, astfel ca toate serviciile să fie comunicative reciproc se cerea formarea unui culuar comun, fapt care necesita demolarea câtorva pereți auxiliari. Paralel cu aceasta am schițat statutul titular al cadrelor, prin care urma să am în jur de 8-10 norme de doctori și peste 30 de asistente medicale. Reconstrucția localului mi-a dat cele mai mari bătăi de cap, dacă până atunci eram la curent cu breasla țărănimii, aici m-am lovit de gașca muncitorească.

Cunoșteam la perfecție toate giumbușlucăriile socialiste, arta tăierii frunzei la câini, lozinca împământenită pretutindeni „cum plătesc, așa muncim", dar pentru prima oară am dat piept nemijlocit cu realismul socialist. Apropo de această halucinație imbecilă, inventată de făptura ovoidă Nichita Hrușciov în anul 1960, care m-a ținut crăcănat timp de 20 de ani cu un picior în socialismul dezvoltat și cu altul pășind spre anul 1980, când urma să intrăm în comunism, picior rămas suspendat în aer și până în ziua de azi. Îmi amintesc de un banc din perioada respectivă. Se spunea că această mârlănie provine de la Ginghis Han, mai curând de la Baiazid I, e binecunoscută gluma răutăcioasă prin „râde hârb de oală spartă" a lui Tamerlan care era șchiop la adresa prizonierului său turc, cu adevărat chior de un ochi. Se zice că acesta adunase puzderie de pictori pentru a-i înveșnici chipul, care erau decapitați din simplu motiv că aceștia îl pictau ca în realitate cu ochiul schilodit. În cele din urmă a apărut unul mai șmecher, care l-a pictat din profil, călare pe cal, din partea ochiului sănătos, la fel și acest avorton socialist era prezentat în permanență din partea cât de cât lustruită. Exista pe atunci o tărășenie sucită (se pare că parțial valabilă și azi) referitor la articolul „construcții capitale", prin care finanțarea se făcea pe cvartale și anual, iar banii nefolosiți reveneau în haznaua statului. Astfel, conform verdictului desidenților Ilif și Petrov „seara

scaunele, banii dimineața", mai curând invers, eram în permanență la cheremul constructorilor, care forțau lucrările pe la finele cvartalului, încasau banii nemeritați şi se lăsau aşteptați până la paştele calului din alte trei luni. Pentru a mai netezi fruntea cititorului mi-am amintit de un caz hazliu. Cum toate policlinicile erau încadrate în diferite „colhozuri" spitaliceşti, având urgentă necesitate de anumite materiale, mă prezint la spitalul Nr. 1, ca un buimac caut cu lumânarea vreun cornorat responsabil, aiurea, cineva îmi şopteşte la ureche că ar putea fi prin curte. Cu adevărat, gura păcătosului adevăr grăieşte, pe o stivă înaltă de scânduri îi observ pe medicul-şef, adjuncții pe partea curativă şi cel pe gospodărie, secretarul de partid şi cel al comsomolului, preşedintele sindicatelor, oricum, fără aceştia nu se făcea niciun pas, cocoțați sus, cuprinşi de nişte hohote bezmetice de râs, cu mâinile la spate, probabil în lipsa unui punct de aplicație din față. Mă furişez fără a fi observat şi rămân perplex în fața unui tablou de nu mai ştiam nici eu în ce direcție să-mi deplasez mâinile. Căruțaşul ținea de căpăstu un armăsar de prăsilă, „înfuriat" peste măsură, pe care îl apropia pentru a nu ştiu câta oară de iapa spitalului aflată în „fierbinți", aşteptând cuminte „ostoirea", chiar fiind fixată între două bare solide de lemn. Spectacolul se încadra perfect în orele de muncă a instituției de sorginte sovietică.

Invocam mai sus noțiunea de „calul şcolii", iar pentru cei născuți „cu întârziere", neiniția în materie, ar fi cazul să deschid paranteza, să le spun că acesta avea un verişor drept cu numele de „calul spitalicesc", posibil şi alți verişori auxiliari din alte instituții, care ocupau locurile doi-trei în titulatura cadrelor. Pe timpuri, în lipsa surselor moderne de transport, cea mai sigură urgență medicală era calul înşeuat ori căruța cu cai, pe lângă toate aceşti „actori înfrățiți" asigurau funcționarea perfectă a instituțiilor respective, începând cu asigurarea spitalului/şcolii cu lemne, cărbuni, produse alimentare şi încheind cu transportarea şefilor spre anumite

locuri de agrement, pe la nunți, cumătrii și alte necesități în gospodăria personală.

Nu știu cui se datorează meritul remodelării localului, sforarilor constructori de bani gata, ori coletivului cu munca de voluntariat (între timp angajasem câteva asistente medicale și două doctorițe proaspăt ieșite din găoace), dar aranjasem în pripă câteva cabinete strict necesare, astfel că asistența medicală demara paralel cu construcția. Chiar dacă prestam serviciile unei policlinici „în carne și oase", finalul s-a produs abia în primăvara anului 1975, prin „tăierea buricului" cu un sabantui de tipul „guleai Vasea", și musafiri săritori oricând la crăpat și la dughit. Desigur că în prealabil, nu știu pentru care merite, i-am făcut o masă boierească (din salariul de „șefuțel") în localul „Beciului vechi" din Valea trandafirilor, președintelui comitetului executiv al raionului Lenin, tovarășului Magariu, la propriu și la figurat, oricum, acesta era concursul de împrejurări.

Deși cu aceasta zvârcolelile mele nu s-au încheiat, o sumedenie de limbricării noi aveau să-mi apară pe parcurs, nu vă imaginați câtă descărcare sufletească mi-a adus „Of"-ul ușurinței, devenisem consultant pentru tinerele mele doctorițe, doar că eram mereu cu ochii în patru să nu-mi facă involuntar vreo trăsnaie, iar pe lângă toate uneori aveam și mașină la scară. Prin analogie, această „schimbare la față" o asemui cu un episod din „Păsările tinereții noastre", în care baba Ruța discută în cadrul unei nunți cu tânărul violonist, dovedindu-se a fi nepotul ibovnicului ei din tinerețe, dezvăluindu-i următoarele: „Apăi, zice, bunelul tău era căpetenie de orchestră, și după ce pornea nunta cu bine, se îmbăta, lăsa scripca la mine, se culca în fundul grădinii, iar spre dimineață își relua lăuta și încheia nunta la fel de bine", cu aproximație preluam uneori rolul respectiv. Între timp evreii, principalii fondatori ai organizației de partid a policlinicii Nr 4 de care aparțineam, mi-au răzăluit votul de blam la un an după apli-

care, ne-am înțeles reciproc dintr-o singură privire „dragostea pătimașă" față de putoarea sovietică, de fapt la scurt timp au și plecat în Țara mă-sii.

În continuare nu voi mai îndruga verzi și uscate referitor la surghiunul din Munceşti, mă voi opri doar la unele „cotituri cu pavaroate". Nici prin cap să-mi treacă faptul de a mă complace în postura de șef al acestui apendice, la drept vorbind depindeam în mare măsură de policlinica Nr. 4, frământările mele urzeau o evadare cât mai grabnică din această situație. Pe atunci se încheia finisarea edificiului policlinicii Nr. 11, iar Ozea Rusu îmi venise cu prosoape, colaci și druște pentru a mă peți în noua postură, propunere care am refuzat-o categoric, aceasta revenindu-i apoi regretatului Arsenie Bâlba. După ce m-am spălat de rapănul partinic, votul de blam, naiv fiind, crezând că multe lucruri au fost duse pe apa sâmbetei, date uitării, fac o încercare la spitalul cornoraților, proaspăt inființat. Bașcanul spitalului, ceva mai tânărul doctor Popa, cu o ascensiune ierarhică fulminantă grație nu știu cărui fapt, mă întâmpină cu zâmbet pe față și o strângere afectivă de mâini, nicio întrebare de prisos, am înțeles că e la curent cu toate, mă asigură că la prima ocazie îmi va da de știre, lucru în așteptarea căruia rămân până azi.

În cele din urmă, ultima tentativă de reabilitare am făcut-o tot pe atunci, cerând audiență lui Filip Panfilovici Dnestreanschi, fostul director al școlii din Șaptebani. Acesta, după ce avansase la postul de prim secretar de partid al raionului Râșcani, devenise primul adjunct al Anei Melnic (cândva morăriță), șefa secției de știință, învățământ și cultură (Doamne, bate-m-aș pe gură) în cadrul comitetului central de partid al tărășeniei statale cui ne era. Deși ne cunoșteam destul de bine, am fost primit cu anumite rezerve, se pare că am discutat mai mult în gândul mâței, îi cam fugeau ochii prin părți, aveam impresia că am fost înțeles corect, chiar să mă fi compătimit un pic, iar când i-am solicitat șansa de a-mi

trasa o cărăruie la „mosomolistul" Lucinschi pentru a-i pune cărțile pe față, mi-a dat de înțeles că în cutia de transmisie a mașinăriei lipsește mișcarea în urmă. Astfel, acestea fiind unicele șanse de evadare spre medicina profesionistă, prin minister ori vizuinile milițienilor sau kgb-oilor nici n-am mai îndrăznit să revin, m-am consolat cu faptul împlinit.

Îmi amintesc cu plăcere de o gafă comisă involuntar, dar atât de reușită că de-ar fi fost intenționată n-ar fi avut un astfel de răsunet. În primăvara-vara anului 1975 scăldatul în Nistru și Marea Neagră a fost interzis, se instituise starea de carantină, fusese depistat vibrionul holerei. Reparația localului era pe sfârșite, și iată că pe la finele zilei de muncă sunt invitat de doctorița Izabela Șpitalinaia, un pic de tot cam evreică, pentru un caz dubios. Era vorba despre un bărbat deshidratat, sleit de puteri, cu vome repetate și diaree severă, se îmbăiase în mare, de fapt folosise și o conservă, dar fără bombaj, cumpărată din magazin, oricum, mănăstire-ntr-un picior. Pe lângă toate medicina a moștenit de pe la Hipocrate obiceiul de a compara excrementele și alte rebuturi din organism cu produsele alimentare, astfel că deși acest lucru mi-a displăcut de fiecare dată, asemănarea părea leită. De menționat că pe atunci seminarele referitoare la combaterea epidemiei se țineau lanț, toate verigile păreau bine puse la punct, sarcinile strict distribuite fiecărei instanțe în parte. Ne privim în tăcere cu Izabela, diagnoza nu mai părea a fi din categoria „ghici ciupercă ce e", dar mai era la mijloc nenorocita de conservă, și atunci am urmat fapta mamei care îmbrăca pereții cu ziare, expunându-i pe toți spurcații cu picioarele în sus. Dilema era foarte simplă. În cazul când se adeverea holera și nu luam măsuri aveam să fiu linșat, iar în caz contrar, îmi asumam dreptul la opinie. Zis și făcut, sun la urgență, iau toate măsurile de rigoare, ne baricadăm cu Izabela și pacientul în cabinetul ermetizat, ne înarmăm cu câte un ștergar și purcedem la vânătoarea muștelor, oricum, concert pe gratis, ori „kino

i nemți". Apare salvarea, un doctor evreu ascultă atent toată tărăşenia şi mă sfătuie să anulez diagnoza, la care intuiția îmi spune că ovreiul oricum este absolvit de responsabilitate, dar ce mă fac dacă dau greş, astfel am rămas neclintit. După ore bune de baricadare, aflăm că în condițiile spitalicești, după o rehidratare masivă, pacientul nostru a reînviat, iar diagnosticul de holeră a fost respins, în schimb partea tragicomică s-a derulat în tabăra adversă. Am râs cu poftă când am aflat că după atâta apă bătută în piuă, alarma falsă i-a găsit pe toți, dar absolut la toate nivelele, totalmente nepregătiți, s-a produs o bâlbâială generalizată, s-a dovedit că nu ştia Tanda ce face Manda şi viceversa, astfel fără voia mea m-am războit cu noii mei şefi comunizați, care mă priveau de sus în jos, răstignindu-i pe perete după metoda mamei cu curu-n sus.

Un alt caz, la fel cu o anumită doză de umor, a avut loc prin anii 1973-74 în secția de terapie a spitalului Nr. 1, în care toți medicii de sector erau datori să facă două servicii pe lună. Pe atunci spitalul cornoraților nu exista, iar suspuşii dispuneau de două saloane, respectiv pentru bărbați şi femei. Îmi amintesc cum umblau cu nasul pe sus, ca nişte ciori albe, înveşmântați cu halate „la patru ace" cu gulere albe, scrobite, fără a-şi observa semenii din jur. Iată că în timpul unui astfel de serviciu, asistenta medicală mă anunță că în unul din saloanele respective cineva solicită o consultație, la care fiind condus rămân stupefiat, dau cu ochii de Ion Canna. După acordarea ajutorului necesar insul mi se adresează cu: „apâi niata ma cunoşti pi mini?", păi, zic, cum să nu, maestre, or în şcoală am studiat-o pe Mă-ta (romanul plagiat Mama), care mi-a servit drept carte de căpătâi în procesul maturizării, mai apoi prefăcându-mă interesat de ultima sa „creatură". Fiind profund emoționat, îmi spune că la moment scrie „mamuare" (memorii), iar eu imit un gest cu mâinile la piept cât ai cuprinde două ugere de costroma şi mă adresez cu „chiar aşa?", la care „marele clasic" îmi răspunde afirmativ.

Deşi eram departe de a mă dedulci aidoma calului la tărâțe, racolat fiind în tagma nomenclaturistă, era de datoria mea să trec perfecționarea în domeniul medicinei sociale, lucru înfăptuit în toamna anului 1975. Nimerisem din nou printre foştii mei colegi, doar că acum în robă de cursant, imediat îmi merse vestea ca celui înecat, se fereau toți ca dracul de tămâie, eram ca o cioară albă într-o cocină de pupcurişti şi curlingişti românofobi, lucru firesc, altfel nu deveneai şef. Pentru licențierea studiilor se cerea un eseu despre activitatea anuală a unui spital municipal, la care curatorului nostru, celui care nutrea o ură fățişă față de aşa numiții naționalişti, idioblegului Sauşchin, i-a crescut inima ca o pâine, apreciindu-l cu nota maximală de „5+++". Nu pot spune cât de reuşit am apreciat indicii activității, în schimb aranjamentul stilistic şi literar l-am conceput cu atâta umor tragicomic că a meritat aplauzele unui duşman deschis. La drept vorbind, trebuia să fii *tabula rasa* să nu-ți dai seama că *de facto* era o bătaie de joc la adresa regimului, dar am voalat lucrurile în măsura necesară inducerii în eroare a analfabeților. Am înmănuncheat toți indicii nocivi pentru sănătatea omului, care erau de ajuns şi de rămas, începând cu râul Bâc, care nefiind navigabil servea drept sursă comodă de transportare a metalelor grele şi altor deşeuri de la uzinele militare spre largul mării, continuând cu factorii alergici proveniți de la plopii care acopereau străzile cu un strat gros de „bumbac", şi mulți alți alergizanți, şi încheind cu produsele alimentare infestate masiv cu nitrați, fără a sufla un cuvânt la adresa făptaşului. Mai mult, rânduiala comunistă includea şi o recepție a viitorilor lingăi la tovarăşul „menestru" Sorocean, în care profesorul Cant, jidov rusificat, pe toți i-a împopoțat cu pene de păun şi i-a miruit cu alifie de Ierusalim, cu recomandații la posturi călduțe, eu unicul am fost trecut cu vederea. De fapt se zice că Dumnezeu nu bate cu bățul, prin anii optzeci, în timpul serviciului de noapte, am fost chemat de urgență la un

pacient în secția de alergologie, iar când am dat cu ochii unul de altul, ambii am înmărmurit, era profesorul Cant, sincer mi-a fost milă de el. Era într-un hal fără de hal, avea o stadie avansată de cancer laringian cu gâtul, gura, limba și sinusurile nazale pline cu metastaze, scăldat în mucus și salivă, sufocat la maximum, abia de mai reușea să aspire o șuviță de aer. La încercarea de a-mi spune ceva n-am înțeles nimic, se pare că amândoi am slobozit câte o lacrimă, doar că din motive diferite, el, se pare din senzația de vină, de anumite remușcări, iar eu, îmi vine greu să spun, nu știu în ce măsură cei neinițiați în problemă ar fi în stare să aprecieze sentimentele unui medic, care ridică din umeri în fața unui pacient condamnat la moarte, fie și dușman înrăit, fără a-i putea întinde o mână de ajutor.

Am mai spus anterior, că odată cu plecarea din Institut, am fost șters din orice rând al pretendenților la apartament, lucru straniu, dar fapt concret, și atunci am decis să-mi caut „dreptatea" la atotputernicul împărat al Chișinăului, Primul secretar de partid tov. Canicovschi, cu rugămintea de a fi inclus cel puțin în rândul comun orășenesc. În ziua audienței, la ora fixată fac boc-boc la ușă, biroul liber, observ în fața unui geam pe stânga pe bulibașu tolănit într-un fotoliu luxos cu spinarea aplecată, cu picioarele întinse pe alte două tumbe plușate, și tot acolo un scaun liber. Fără a se sinchisi rămâne nestingherit și îmi face semn să iau loc pentru a-i mirosi ciorapii nespălați, posibil și așa. Eu arunc o privire la cotonoagele tipului și continui să stau în picioare, motivând că nu-i voi răpi mult timp, la care dobitocul s-a sculat și a trecut după birou. Amintindu-i cine sunt și ce caut, răspunsul lui a fost scurt, clar și fără drept la recurs, cum că nici nu merit (?!), și în genere vina îmi aparține, nu trebuia să plec și punctum. L-am mai întâlnit pe acest tip pe la finele anilor 80, s-a dovedit a fi un analfabet pârlit, chiar dacă se declara conațional, comitea cinci greșeli în trei cuvinte. Până la urmă

colacul de salvare avea să vină de la Ozea Rusu, căruia îi rămân recunoscător. Comitetul sindical orășenesc al medicilor obținuse vreo câteva apartamente prin ipotecă, din care vreo 5-6 i-au revenit spitalului Nr.1, în numărul cărora m-am aflat și eu. Cum am reușit să adun suma respectivă, până la care gaură am strâns cureaua nu contează, până la urmă am izbutit. Tot aici ar fi bine de spus că exista pe timpuri o paradigmă „grijulie" față de pacient, obligatorie în formularea anamnezei oricărei boli, fie în staționar ori ambulator, anume fraza „condițiile de viață și trai, dacă sunt satisfăcătoare", nu conta că sunt bune ori excelente, dar vai și amar de pielea celui ce adăuga prepoziția „ne". Printre cei care îmi solicitau o cosultație am avut oameni chinuiți, dar și destui măgari, fie șătrari ori căldărari, veniți aici de prin fundul mizeriei cui îi are, dar ce mai, cu document de „mosafir invitat", la posturi privilegiate, fie chiar sudori, măturători, cu unica condiție de a fi asigurați cu apartamente în timp de șase luni. Nu vă imaginați de starea mea sufletească, cu câtă plăcere i-aș fi agățat de guler pe acești păduchioși răpănoși, aruncându-i pe geam, eu, care să vedeți, nici nu aveam dreptul de a fi inclus într-un rând păcătos care putea dura mult peste 15-20 de ani. Mai mult, acești „cumătri de sub gard" își aduceau puzderie de mangosiți, rude, prieteni, veniți buluc la abundența treucii comuniste, la fel cu invitații oficiale, oploșiți prin apartamente, iar nenorociții noștri conaționali erau momiți cu țelina și minele de cărbuni. Iată încă o mostră plauzibilă de diluare a românismului basarabean.

Ar mai fi multe de spus, dar mă voi opri doar la unele momente care mi-au lăsat vreo încrestătură pe firul vieții. După ce am pus pe roate serviciul în policlinică, nu știu în ce măsură (ba, știu prea bine) „binefăcătorii" mei mă „îndrăgise", că devenisem un fel de dop de siguranță pentru anihilarea găurilor aparente, iar prima încercare mi-a fost în catacombele din Pașcani. Era în perioada războiului rece, ministerul apă-

rării „urss"-ului, dar, ce mai, toată protupendada politică era ingrozită de fobia războiului atomic, fiind în căutarea febrilă a colacului de salvare, astfel este implicat Institutul Unional de Igienă din Leningrad pentru derularea unor experiențe. Era vorba despre durata supraviețuirii și sindromului de adaptare în condițiile hipoxiei, iar pentru realizarea acestui scop a fost selectat un adăpost antiaerian în galeriile de piatră din Pașcani. Nu-mi pot da seama de locul unde ne aflam, posibil chiar sub mahalaua Râșcani a Chișinăului, ne-au dus ca pisica-n traistă, fapt este că ne-am trezit într-o sală de 60-70 metri pătrați, complet izolată, cu uși de metal duble, cu spațiu intermediar, ca pentru cosmonauți, cu unicul serviciu de „agrement", WC-eul comun, în care au fost înghesuiți 25 de soldați în calitate de cobai de experiență, 2-3 medici care ne schimbam consecutiv, 5-6 colaboratori științifici, laboranți, dietologi, personal auxiliar, și neapărat un kgb-ist „țentralizat". Desigur, experimentul a fost reprodus „ca la noi, la ruși", durata ușilor deschise mai lăsa de dorit, dar vă dați bine seama cât timp puteau rezista cele peste 50 de perechi de plămâni cu o frecvență de respirații de 18-20 pe minută, iar în condiții de hipoxie și peste 30, în condițiile acelui spațiu cât de cât ermetizat. Experimentul mi-a fost de bun augur, am observat pe viu că în condițiile hipoxiei scade evident metabolismul bazal, scad toate funcțiile organismului, când pulsul meu a scăzut sub 40, iar cel al soldaților se apropia de 30, acesta a fost stopat. Nu știu ce i-a captivat mai mult pe experimentatorii din Leningrad, localul subteran ori vinurile casei Moldova, dar peste un an experimentul a fost repetat.

Pe timpuri mai exista o instituție de afumat țânțarii din curtea guvernului, așa-numita „organizarea științifică a muncii", un fel de știință socialistă despre păstrarea zăpezii pe timp de vară prin metoda de uscare, ramificată după specialități. Directrisa secției medicale era o rusoaică, se pare că Malâghina, nu-mi amintesc, o doamnâ simpatică, cu anumit

șarm, feminitate și maniere cochete păstrate la ai săi sub șaizeci de ani, unicul lucru pe care l-am reținut este că fusese amanta țapului cu sprâncene stufoase Leonid Brejnev. Nu știu dacă mai dispunea de acest privilegiu, fapt este că abia de mai încăpea pe două scaune. Ei i s-ar potrivi de minune aprecierea epigramistei Constanța Apostol:

Femeia ca medicament
E întrebată-n mod frecvent,
Cât este tânără și fată…
Apoi e contraindicată.

Am fost convocat de câteva ori în asemenea controale prin diferite raioane, dar un caz mi-a rămas adânc în memorie. E vorba de raionul Dondușeni, medicul șef al căruia, pentru a se descotorosi de „savanți învățați", ne-a „fotbalit" la spitalul sătesc Rudi (cândva Roghi?). Un sat pitoresc, cu tradiții, cu unele monumente istorice cum ar fi „farfuria turcului", fosta mănăstire și încă ceva. Important este alta, în fruntea spitalului era un bun gospodar, medic înzestrat, Serghei Matcovschi, dar lucrul care m-a impresionat cel mai mult a fost românismul voalat al acestui patriot. Casa lui era împodobită cu portretele marilor cărturari, Eminescu, Creangă, Alexandri, Stamati, Asachi, iar în capul tuturor trona Ștefan cel Mare. Marea lui șansă a fost că oploșise pe lângă cazangeria spitalului un pictor talentat ucrainean, alcoolic, fugărit din loc în loc, dar care mai avea și pauze senine între episoadele bahice. Am ținut foarte mult să le procur, am comandat câteva din ele, însă dorința a rămas nerealizată, probabil că Sergiu, pe bună dreptate, avea unele rezerve. Un episod din viața lui m-a înduioșat adânc. Activa prin părțile Cahulului, avea o gospodărie întremată, doi copii, ducea o viață familială armonioasă, dar cum mai spuneam, când să fie bine și mai bine „hop și rușii". Plecând odată cu mașina spre Chișinău, soția fiind după volan, comite un accident urmat de una

ori două victime. Pe loc Sergiu a luat o decizie demnă unui bărbat adevărat, şi-a asumat vina salvând soția care urma să aibă grjă de copii, astfel încasă câțiva ani de puşcărie. Marele paradox a urmat pe parcurs, când judecătorului i-a căzut cu troc la inimă soția inculpatului, care se recăsătoreşte cu acesta. Detaliile care au urmat pe parcurs nu necesită comentarii.

O altă puricărie guvernamentală era departamentul controlului partinic, cel mai înfricoşător sector din cadrul Sovietului miniştrilor, spaima hoților de doi ştiuleți şi paravanul celor sub acoperire. Pentru aprecierea corectă a acestei porcării e destul să spun că în capul ei trona tovarăşul Hrenov, care întruchipa cu vârf şi îndesat înțelesul acestui cuvânt din limba rusă. Cu această ocazie aş remarca numele fostului guvernator Vâşcu, care după ce i-a adăpat şi îndopat pe toți porcii la treuca din târla comunistă, drept răsplată i-au pus în cârcă toate cheltuielile, astfel încasând ani grei de puşcărie. Sincer să fiu, fără voia mea, am participat şi eu la o asemenea treucă în timpul unui control al spitalului raional Sângerei, când urma să fie schimbată coroana cultului personalității de pe un fund pe altul. Am fost hrăniți şi adăpați timp de 5-6 zile, locuiam în acelaşi hotel cu medicul-şef şi preşedintele comitetului executiv (deveniți azi mari derimocrați, nu-i identific), proaspăt desemnați în funcții, care aveau frigiderele pline cu sticle de coniac, vin şi toate bunătățile lumii, asigurate prin mila lui Moş Crăciun, atotputernicul protector al departamentului respectiv.

Deşi au existat mai multe găuri de înfundat, îmi amintesc despre una din vara anului 1976, când Universitatea „de Stat şi de Şezut" solicita un medic pentru menajarea unui grup de copii pe litoral. Baza de odihnă Primorsc era amplasată la 2-3 km de Vilcovo (după transmiterea sudului Basarabiei drept poclon Ucrainei, Hruşciov a preschimbat numele tuturor localităților cu iz românesc), sătuc localizat pe stânga brațului Chilia al Dunării, cândva frumos amenajat dar cu

timpul împărăginit, care amintea o Veneție în miniatură, cu canale acvatice comunicative, în mare parte desecate și desfigurate, cu o populație de origine dubioasă, să fi fost cândva lipoveni cu româna uitată peste noapte, mai curând nemți, iar la moment erau ruși venetici. Pentru prima oară mi-am dat seama ce imensitate de litoral a jecmănit titirezul burduhos de la români. Aveam în subordinea mea peste suta de copii din clasele primare și gimnaziu, atunci mi-au încolțit sentimentele de consolare față de părinții cu mulți copii. Nu mă voi opri la nopțile nedormite, la toate peripețiile acestor „arieștanți", un caz doar încă îmi mai fâlfâie în memorie. În timpul unui joc, doi băiețași de 9-10 anișori alergau în întâmpinare, unul spre celălalt, cu viteză maximală, cu capetele plecate, fără a se privi, ca doi berbeci de luptă, astfel ciocnindu-se cap în cap s-a produs un sunet enorm, după care ambii au căzut pe spate aproape fără suflare. Mare noroc că eram chiar de față, nu-mi mai amintesc dacă era vorba de masaj cardiac ori respirație gură-n gură, atât doar că i-am imobilizat într-un spațiu ceva mai răcoros, le-am aplicat comprese cu apă rece, pungi de ghiață, nu mai știu ce chestiuni de pus în pască. Într-un cuvânt, mi-am înghițit limba, primul spital se afla în Chilia, la 30 km depărtare, cu aceleași capacități funcționale hipocratice prin analiza urinei la culoare, miros și gust, conștiința ambilor fiind clară, nu mi-a rămas decât să le controlez reflexele, intuitiv am exclus o eventuală hemoragie intracraniană, astfel angajându-mă cu frica în sân drept înger păzitor al ambilor pacienți pe parcursul întregii nopți, în audierea sforăitului armonios, păcat că nu cunoșteam notele muzicale, altfel compuneam o simfonie somnambulă.

În cele din urmă aș vrea să le dau succesorilor mei un sfat din propria experiență, cum ar putea fi satisfăcute în timp record peste 40 de femei tinere și frumoase. Nu vă grăbiți cu datul părerilor de gard! Era în ajun de sărbătoarea inventată de blândele doamne, să nu zic altfel, Roza Luxemburg și Clara

Țetkin, pe la 6-7 martie 1976, aveam doar doi „bărbați" peste 70 de ani, peste o oră-două, conform tradiției comuniste, urma să le felicit la adunarea festivă cu ziua cui le are, și atunci ce mă fac eu cu atâtea iepușoare? vorba lui moș Ilie din „Moromeții". Atunci mi-au sărit în ajutor galopant, să zic Muza, ori posibil să fi fost Musea, dar creierul a reacționat prompt:

O, femeie ne-nțeleasă,
Tu ești tristul meu calvar,
Ești când vreai ca mierea dulce…
Ca pelinul de amar!
Ești cuminte și frumoasă,
Și-ndărătnică-arțăgoasă,
Ești și tandră, delicată,
Mereu neînduplecată,
Dar așa cum ești cu vicii,
Cu cerinți, nagâți, capricii,
Dar cu har împărătesc,
De-al tău dor, eu mă topesc!

Drept consecință, la auzul acestora, chiar și cele alolingve, vorba Mariei Tănase: „și să credeți, oameni buni,/ că ce vă spun eu nu-s minciuni,/ eu într-una le-am cântat/ de cu zori pân-a-nserat/ și… toate-n șir m-au sărutat, măi!"

Pe la finele anului 1976, început de '77, am simțit o adiere ușoară a brizei, „cineva" susținuse teza de candidat, era închegată și cea de habilitat, chiar am avut onoarea s-o studiez. Tot pe atunci am fost invitat de șefa secției de endocrinologie, care mi-a propus trecerea la Spitalul Clinic Republican în calitate de endocrinolog – radiolog, motivele le voi expune pe parcurs. Aici s-au început peregrinările mele de la Ana la Caiafa. Șeful departamentului municipal de medicină era Valeriu Revencu, un bun cunoscut, de același leat, căruia mă adresam cu rugămintea de a mă elibera, iar acesta îmi cerea în prealabil viza cu acordul medicului-șef Rusu, care întorcea

căruța cu oiștea spre Valeriu. Acest fotbal nomenclaturist a durat timp de 3-4 luni, și iată că într-o bună zu, am reținut cu precizie data de 20 aprilie, mă invită Ozea Rusu, îmi întinde o coală de hârtie și îmi spune să scriu cerere datată cu 15 zile în urmă, mărturisind că încurând pleacă și el la postul de adjunct al șefului aceluiași spital.

Am respirat ușor luând carnetul de muncă în mână, dar cum „toate drumurile duc spre Roma", tot astfel toate cărările din cadrul muncii trec prin minister, eram sortit să trec muștruluirea ministerială. Același Cornogolub, instruit preliminar, m-a întâlnit binevoitor, dar fiindcă fără „sărut mâna nănașule" afacerea nu lua foc, mă conduce la împelițatul Serpuhovitin, sfătuindu-mă s-o las mai moale, nu are rost să mă bag în foc. Cu adevărat, parcă s-a uitat în apă, acesta mi-a ținut un curs întreg de morală comunistă și nu m-a lăsat în pace până când mi-am „recunoscut" greșeala, încuviințând din cap, dar fără a confirma verbal. Medicul-șef, Timofei Moșneaga, comunist înflăcărat, ceva cam încruntat, mă rog, cui i-ar conveni un dușman al poporului în colectiv, dar la fel pregătit în prealabil, a încuviințat. Secția de radiologie era destul de slab dotată, se lucra cu iodul radioactiv I-131 și cu tehnețiu Tc-99 m. Exista un scaner de pe timpul lui Papură vodă, cu o socotelniță demnă deputaților din Parlament, care bătea cifre colorate de la „0" la „10", în funcție de nivelul radioactivității, și câteva colimatoare, se făceau doar scintigrafia tiroidei, rinichilor și ficatului, și renograme. Pe lângă toate, mie îmi revenea eliberarea dozelor curative de I-131 pacienților cu hipertiroidie. În toamna anului 1977 am trecut perfecționarea pe radiologie, în special pe radioimunologie, la catedra profesorului Casatkin din Moscova.

Între timp se încheia finisarea sediului nou al spitalului, și cum eradicarea târlei constructorilor nu ținea de obrazul acestora, instaurarea ordinei era lăsată drept moștenire colaboratorilor, care zile în șir, pe genunchi și pe coate, cu

lămușoara în mână am curățat linoleumul parcă dinadins împestrițat cu pete de vopsea. Tratamentul cu iod radioactiv se făcea într-o adevărată poiată din curtea fostei secții de endocrinologie, iar precum în sediul nou se prevedea deschiderea unei secții moderne, dotată cu laborator pentru determinarea radioimunologică a hormonilor, fapt pentru care am și fost încadrat în serviciu, împreună cu noul meu șefuț Lot Iușchevici, de origine poloneză cu asemuire leită evreiască, ne-am apucat de muncă. După amenajarea secției de radiologie la parter am trecut la etaj pentru perfectarea părții clinice (secțiile comunicau). În final a ieșit o secție de toată frumusețea, cu patru saloane a câte două persoane, cu pereții tencuți cu aliaj special, cu ușile și paravanul dintre paturi căptușite cu foi de plumb, cu laborator, canalizație specială, și respectiv toate serviciile auxiliare. Până la deschiderea secției tratament cu I-131urmase circa 14-15 mii de pacienți, dar până aici toate bune. După cel de al doilea surghiun al meu (voi reveni), când mi-au fost tăiate toate firele de acces la endocrinologie, mai curând prin anii 1991-92, fiind în postul de viceministru al sănătății, întâmplător aflu că secția a fost închisă, și localul desfigurat și redat secției de fizioterapie. Mare mi-a fost uimirea să aflu din culise o versiune demnă de cea mai mizeră mahala, precum că „preaslăvitul" Timofei Moșneaga, încununat cu lauri de „doctor văzut și cătat" al putorii sovietice, marele rival al endocrinologiei, mai curând al șefei acestui serviciu, în scopul celei mai josnice răzbunări a desființat secția, lăsând pacienții de izbeliște. Marea șărlătănie consta în faptul că chipurile s-ar fi înțeles cu directorul Institutului Oncologic, Gheorghe Țâbârnă, care urma s-o reîntemeieze. I-am covocat pe ambii la minister, mi-au prezentat niște bâlbâieli infantile, au promis solemn, dar trenul a plecat, lăsându-ne cu promisiuni false. Nici acum, după 25 de ani, nu pot pricepe cât de greu și al cui a fost păcatul de până și acum capii endocrinologiei țin apa în gură, cât de

adânc a intrat frica în bojocii acestora, că de fiecare dată când unica salvare a unui pacient este acest iod nenorocit, dar cazurile sunt destul de frecvente, insist să facem un recurs către instanțele superioare, totul se trece cu vederea, iar dacă mai pui la mână varianta de a mă fi pus la curent de timpuriu în anii respectivi, această potlogărie, chiar adevărată trădare, putea fi preîntâmpinată ușor. Înțeleg prea bine că după surghiunul forțat din 1987 orgoliul nu le-a permis să plece capul în fața mea, dar nici nu era cazul, puteau apela la ministrul Ghidirim, mai mult, la „ministrul executiv" Lionea Olenițchi, și totul se rezolva fără probleme. E regretabil faptul că această potlogărie s-a produs sub observația tacită a cuiva.

După epurarea „Cotlovanului" medicinal (multe colonii sovietice ne invidiau) de circa o mie de paturi, de sub rahatul constructorilor, lucrul mergea strună, indicațiile pentru radioiodoterapie sporeau ca pe drojdii, printre ei erau și „blatnici" din eșaloanele superioare ale puterii, observam tacit tărășenia, cu plăcere i-aș fi „servit" cu dozele echivalente celor ale lui Putin oferite prietenului său Litvinenco din Anglia, dar nu m-am încumetat, cu atât mai mult că acestea erau simbolice, mai mult pentru „gâdilici".

Prin luna mai-iunie 1978 este convocată Sesiunea Extraordinară a Societății Unionale a endocrinologilor la Chișinău, în frunte cu academicianul Baranov, șeful catedrei de endocrinologie din Leningrad, nănașul de botez al tezei de candidat al șefei secției autohtone, iar în garsoniera acestei „cumătrii" s-a găsit un loc și pentru mine. Zarvă mare, vai, vai, vai, ce va urma, dar punctul pe „mu-u-u-u" a fost definit de către acea sesiune printr-o modestă recomandare Institutului de Medicină din Chișinău de a deschide catedra respectivă, altfel era „imposibil", lucru cu mănuși pe atunci (valabil și azi). Nimic deosebit, o spun fără nicio răutate, se cerea legitimarea postului potrivit, deja exista omul potrivit, era finisată teza de „hab-bilitat" care stătea în așteptarea locu-

lui potrivit pentru susținere. Important este altceva, printre membrii colegiului figura și buna, frumoasa și înțeleapta mea șefă de disertație, Ninela Trofimovna Starcova, care, pe lângă postul de vicedirector al Institutului de Endocrinologie, devenise și vicepreședinta „VAC"-ii ("ghilotina" tezelor științifice). Am avut o conversație intimă cu Doamna Ninela, i-am destăinuit partea oficială a „crimei" mele, desigur ea a rămas șocată că așa ceva se poate întâmpla, la care i-am lămurit un lucru simplu, că există două categorii de ruși, cei rămași pe la casele cui îi are, cinstindu-și mormintele strămoșilor, și alta de „fluieră-vânt" în căutarea paradisului din colonii. M-a întrebat dacă am luat cunoștință de teză, i-am spus că e voluminoasă, la care a afirmat același lucru, mărturisindu-mi că i-a fost solicitată susținerea în Moscova, însă a sfătuit-o să nu intre în groapa leilor, iar cea mai înțeleaptă cale e să susțină la profesorul Efimov din Kiev, în schimb „VAC"-a poate fi înzestrată cu ochelari fumurii. La încheierea discuției m-a întrebat cu ce m-ar putea ajuta și dacă aș accepta trecerea la catedră, răspunzându-i cu „vrei, calule, orz?".

Nu zăbavă după aceasta, apare ordinul de fondare a catedrei, colegii Nuțu și Victor sunt cooptați, îar eu urma să mă eliberez de la spital, deși mai era un semn de întrebare. Vorbeam despre modul rectorului de a acționa cu mănuși, pentru ca nu cumva cineva să ceva, toate deciziile cameleonice erau afișate în prezența martorilor, iar pentru aceasta de fiecare dată în timpul recepției avea în preajmă doi cățeluși însoțitori. Unul dintre aceștia, bunul nostru prieten, Jenică Popușoi, Dumnezeu să-l odihnească, sub cel mai strict secret Polichinelle, mi-a povestit cum a fost hotărâtă soarta mea. În prezența lui și încă a cuiva, șeful sună la kgb-oi, descrie situația precară în problema cadrelor, se interesează de gravitatea păcatelor mele și dacă ei mi-ar permite reîncadrarea în procesul didactic. Răspunsul acestora a fost scurt, că nu au nimic cu mine, iar meritul meu rămâne la gratitudinea

administrației Institutului. Se părea că păşisem „pe verde", dar ți-ai găsit omul, Moşneaga nici nu vroia să audă. Parcurg din nou calea de la Ana la Caiafa, care a durat mai mult de o lună. În cele din urmă, rectorul a emis un ordin prin minister, referitor la angajarea mea la catedră, iar când l-am prezentat şefului, acesta s-a făcut roşu ca racul şi a înghițit în sec. S-ar putea ca răzbunarea cu lichidarea secției de tratament cu I-131 să fi venit şi de aici.

VI. Revenirea la matcă şi alternarea „fericirii"

După cum bine vă dați seama, implementarea unui serviciu nou pe un loc absolut gol, cerea eforturi considerabile, astfel, fără a pune în funcție merticul cu „care, cât şi cum", ori „cum eu cu scripca", am sucit toți mânecele şi ne-am apucat de lucru. În scurt timp am elaborat lucrările metodice pentru întreg procesul didactic. De menționat că pe atunci predarea endocrinologiei se fâcea la anii cinci şi şase consecutiv, se pare câte ceva şi la anul patru, aveam mult peste suta de ore, totul era concentrat şi bine pus la punct. Observați un lucru, societatea noastră suferă de meteahna schimbării, fie din prost în şi mai prost, dar un pic altfel, chiar de-ar schimba sula cu căciula, aveam pe timpuri zece formulare documentare pentru wc-eu şi coşul de gunoi, acum numărul acestora s-a dublat, dar ce mai, exemple avem cu duiumul. Cândva am cunoscut o amfitrioană care, pentru fericirea deplină, săptămânal schimba mobilierul, permanent acelaşi, din sufragerie în dormitor, din antreu în bucătărie şi tot aşa. Exista pe timpuri o diferență în salarizare a profesorilor de la catedrele teoretice şi cele ale cliniciştilor, aceştia având un supliment modest pentru serviciul clinic. Pentru echivalarea acestora s-a recurs la un şiretlic, şi anume la fondarea struțo-cămilelor, cum ar fi: „Biochimia clinică", „Imunologia clinică", „Patofiziologia clinică", „Patomorfologia clinică", mai rămânea doar „Clinica

comunismului științific". Departe de gândul de a pleda în detrimentul celor marginalizați în salarizare, nu pot da crezare că cel mai inventiv sistem socialist în materie de tăiat frunza la câini să nu fi găsit o altă modalitate, în schimb orele au fost dispersate, rămânând în prezent doar la zece zile a câte șapte ore pe tot parcursul celor șase ani de studii. Rog să nu fiu etichetat ca antieuropean, dar nu știu cui, când, cum și în ce loc i-a încolțit ideea că cei peste suta de ani de sclavagie țaristă, cei 47 de ani de mancurtizare forțată neoțaristă, căpăciți cu alți 25 de ani de derimocratizare sub aceeași cizmă, ne-au pregătit în așa măsură că am putea ține hangul în marșul cadențat cu Bolonia. Nu am prea înțeles ce mâncare de pește o mai fi și acest program, dar tânjesc după sistema implimentată de Virhov, fie că era preluată de țariști și neoțariști, și de era cât de cât „deputorizată" de mucegaiul tataro-mongol, puteam intra liber cu ea în Europa.

Tot în acea perioadă am trecut perfecționarea pe endocrinologie la Moscova, când am dat de un album colorat cu schema patogeniei tuturor bolilor endocrine pe care l-am fotografiat, aducând la catedră peste suta de diapozitive. Îmi amintesc de un pacient cu diabet zaharat, pe nume Slavic Senicov, un pictor excepțional, pe care îl internam la prima solicitare, durata spitalizării nefiind strict limitată, timp în care mi-a reprodus mai toate diapozitivele pe planșe de format mare (existente și astăzi, dar desigur demodate), unde mai pui la mână că era încântat de compania asistentelor medicale, nu comentez.

Fără a pretinde la rolul de a fi biograful cuiva, pentru a nu alerta larma prin mahala, voi expune doar succint atmosfera care domnea la catedră, cele îndurate de mine, iar dacă cineva pretinde de a-mi fi îndulcit viața, n-are decât s-o facă, oricum, eu știu mai bine. Șefa era o fire bolnăvicioasă, plină de suspiciuni, secretomanie și alte calități pe care evit să le comentez. La tot pasul auzeam expresia rusească „Sidoro-

va coza", se avea în vedere acea capră a lui Sidorov care juca după cum îi cânta stăpânul, iar pentru a înțelege de unde adie vântul prezint o parodie despre distribuirea funcțiilor:

Îngâmfat zise bărbatul:
De-azi în casă eu sunt capul!
Înțeleg, bărbate, zău,
Dar să știi că gâtu-s eu,
Te-oi suci de colo-ncoace,
Și-i privi un-te-oi întoarce!

Chiar dacă nu eram nici cap, nici gât, eram doar niște figuri pe tabla de șah, înțelegeam prea bine că acest aforism ne vizează direct și personal, că se face aluzie la prezența pisicii în bătătură, schițam un zâmbet discret, dar nu ne lăsam mutați la discreția jucătorului. Existau chiar anumite pretenții de școală de endocrinologie, îmi amintesc cum odată, printre altele, am fost întrebat dacă ader sau nu la aceasta, la care răspunsul a rămas în așteptarea ecoului: „Comu ne spitsea v noci gluhuiu?". Știu că existau anumite disensiuni între centrele mari ale urss-ului, cum ar fi Moscova, Leningrad, Haricov, dar îmi face impresia că era doar un fel de „buricul sovietic – cel mai spațios buric din lume". Oriunde în lume savanții prezintă lucrările științifice, li se acordă prioritate după meritele cuvenite, astfel nimănui nu i se interzice să-și spună cuvântul, inclusiv Chișinăului, important e doar să aibă ceva de spus.

Vizita medicală a pacienților din secție se făcea săptămânal, uneori și mai des, și firesc lucru, era drept prioritatea șefei, niciunul dintre noi nu a pretins, de fapt nici nu ni s-a propus. Altceva era că echipa feminină, grămătici ai școlii respective, ne priveau ca pe niște ucenici, nici vorbă să apeleze pentru anumite sfaturi, consultații din partea noastră. Pe drept cuvânt, s-ar părea ca cei peste zece ani de pauză puteau să-și lase amprenta, e binecunoscută legea pilotajului, conform căreia la revenirea din concediu piloții fac un

zbor, două, în calitate de stagiar, însă oricum, lucrul metodic, studierea literaturii, procesul pedagogic, în timp record ne-au echilibrat călăritul în șea. Diagnozele erau formulate expromt, după principiul democratic „voia boierului", și chiar de mai existau anumite rezerve, ne învăluia cu privirea, reacționând la cea mai inofensivă grimasă.

Și în general, dacă tot veni vorba despre procesul diagnosticării, conform aspectului caracterologic psihologia medicală împarte pacienții în mai multe grupe, cum ar fi cele de imploratori, scâncitori, cerşetori, amărâți, procurori, teroriști, închistați, narcişi, supermeni şi cea de turuială alternativă. Nu mă voi opri la paticularitățile psihologice ale fiecărui grup în parte, marea de lacrimi ale acestora poate fi imaginată fără cuvinte. Dacă mai pui la mână încă vreo opt-nouă categorii respective care se scriu prin cratimă cu adiționalul „terorist", vă dați seama ce avalanșă de frăsuieli se prăbușesc acupra sărmanului doctor, dator să constate morbul satanic, încorsetat fiind în cele 15-20 de minute, iar aici se cere destulă răbdare, perseverență, mare îndemânare, intuiție bogată și desigur destui glagoli. Pe parcursul culegerii anamnezei diriguitorul principal este medicul, care este dator să îndrepte luntrea pe cursul izvorului, fie el cât de plăpând, în direcția cuvenită, în caz contrar când conlocutorul-vâslaş al acestuia dispune de muşchi mai bine puşi la punct, barca o ia razna, chiar poate face rotocoale pe albia râului. Uneori rămân uluit când văd cum sărmanul doctoraş leagă tei de curmei, punând în aceeaşi oală toate tânguirile pacientului, inclusiv cele imaginare, ca nu cumva acesta să rămână fără vreun verdict medicinal. Observați un lucru simplu, încercați să priviți necontenit în acelaşi punct timp de două-trei ore, după care găsiți semnele căutate. Concomitent e binecunoscut faptul cât de uşor poate fi etichetat pacientul cu o unitate nozologică, ca mai apoi dacă nu se confirmă, încearcă să i-o dezlegi de la gât, acesta se familiarizează cu propriul „handicap"

imaginar, chiar se mândreşte că „e în rând cu lumea". Aici intervine marele pericol pentru pacient de a fi tratat „sănătos tun", ori culmea, de a fi „fotbalit" pe la alţi vrăciuitori la fel cu „famelie mare, remuneraţie după buget mică". Evit dezlegarea nodului gordian în continuare, dar cam sporea/eşte frecvenţa sindromului pluriglandular, deşi nu poate fi neglijat, şi în special patologia tiroidiană, nu intru în detalii. Cât priveşte grupele de „scâncitori", aş vrea să atenţionez medicii, şi nu doar pe ei, că printre aceşti plângăreţi se camuflează şi o altă categorie, evidenţiată de psihologia medicală, anume cea de oameni „toxici". Nu, nici vorbă să credeţi ceva, ei nu sunt virulenţi, contagioşi, ori mai ştiu eu ce, în sensul cel mai bun al cuvântului, ei au stringentă necesitate de a se destăinui, de înţelegere şi compătimire sufletească, de a fi calmaţi, ocrotiţi, de ce nu şi purtaţî în cârcă. Astfel ei îşi descarcă sufletul, îl descătuşează de momentele stresante, fie ele şi imaginare, aruncând întreaga povară pe umerii, mai curând pe creierii altcuiva. De regulă „victimile" acestora sunt cei mai apropiaţi, rude, prieteni, buni cunoscuţi, în special medici, de ce nu şi „descărcăturile" de la pârleaz din partea vecinei care îşi varsă veninul îndurat de la bărbatu-său, într-un cuvânt, cei care pot fi uşor încolăciţi de şarpele Boa, fără niciun colac de salvare. În ceea ce mă priveşte am avut destulă clientelă de acest gen, dar cel mai „înverşunat" a fost bunul meu prieten Victor Rusnac, D-zeu să-l ierte, pe care l-am dus în cârcă mulţi ani în şir. Era o fire meditativă, mi-l amintesc stând în permanenţă la masă, fără vreun scop bine definit, cu capul sprijinit în palma dreaptă, oftând uşor, dar cu ritmicitate, încărcându-mă cadenţat cu toate durerile lui sufleteşti, sociale şi de altă natură, în special cele de sănătate, astfel îmi devenea clar că ar fi bine să preiau grupa lui de studenţi, ori să-l înlocuiesc la curs. Locuiam în aceeaşi hulubărie la Malina, îmi amintesc cum feciorul său, Eugen, un ştrengărel de 6-7 anişori, deghizat într-o „ghimnasteorcă", centură şi şleapcă

soldățească cu stea în frunte, cu un automat „Kalașnicov" improvizat, întorcea camera cu fundul în sus, iar Victor cu o răbdare monumentală și o voce blajină uneori comenta: „Eugen, fii cuminte, Eugen".

Referitor la anturajul, relațiile și colegialitatea din cadrul catedrei, dar și în raport cu cei din clinica de endocrinologie, oricum formam un colectiv, ar putea fi multe de spus, dar din nou, pentru a respecta acalmia mahalalei, voi face doar o scurtă trecere în revistă. Spuneam anterior că în capul mesei era echipa feministă, care nu-și dădeau rând, care mai de care, să stea la sfat intim cu șefa, oricum, firea femeiască nu o ocolise nici pe ea, să-i aducă cea mai proaspătă „informație", iar pentru a intra cât mai ușor în favoarea acesteia, de ce nu și-ar aduce câte o bârfă inocentă una alteia. Deși ascunse după paravan, erau adânc înfiripate invidia, suspiciunea, secretomania și maniera de a menține starea de șah. Pe atunci secția de endocrinologie de 90 de paturi era dislocată pe câte o fracțiune a etajelor patru și cinci. La cel superior existau două săli mari de studii, iar pentru a fi sub un vizor permanent, toți trei împărțeam una din ele, având fiecare câte un birou modest. Apropo de acest vizor, orice gest, replică, orice fâs involuntar era ambalat cu strictețe și transmis în „banca de date", în care oricine își putea afla locul cuvenit pe raftul cuvenit (fiindcă pasărea pre limba ei piere, mulți ani mai târziu la un moment de sinceritate a mărturisit că dispune de mai multe cutii tixite cu „faximilii"). Relațiile noastre cu șefa purtau un caracter pur diplomatic, cu zâmbet pe buze, nu-i perturbam liniștea pentru orice flecușteț, nu-mi amintesc să ne fi certat cândva, ori cel puțin să ridice vocea la noi, ce se întâmpla în adâncul sufletului e alt „lucum cu perje", la drept vorbind nici n-ar fi avut motive, lucrul mergea strună. De la bun început, cu toată sinceritatea, șefa ne-a împrospătat în memorie niște lucruri arhicunoscute încă de la catedra lui Diordița, transmise de „Știueucine" din gura „Știueucui", conform cărora

lucrul ştiinţific reprezintă o „fodulie", de care va avea cine să se îngrijească (de fapt nu am observat prea mare îmbulzeală), iar datoria noastră este să ne fixăm de ochii lumii câte o temă ştiinţifică, ca la fiecare cinci ani, pentru a ne menţine la suprafaţa apei la trecerea concursului, să avem câte două articolaşe, teze, chiar dacă, după cum spuneam, la conţinutul de trei fraze puteau reveni opt autori. Acestea fiind spuse, am rămas fără replică, cunoşteam prea bine situaţia creată, acel labirint sofisticat fără ieşire. Obligaţia noastră de bază era asigurarea procesului didactic, desfăşurarea seminarelor, cursului teoretic şi serviciul curativ. Cât priveşte persoana în cauză, şi-a asumat diriguirea, o parte din cursul teoretic, şi în mod special, aranjamentul documentar cu zeci de mape şi paragrafe demne de invidia oricărui primministru, completate atât de ireproşabil că şi-ar fi putut frânge gâtul la verificarea lor şi marele tartor al controlului partinic, Hrenov (la propriu şi la figurat). Se pare că a încercat să ducă şi seminare, dar la scurt timp s-a plictisit. Avea obiceiul pe nepusă masă să aducă osanale putorii sovietice. Noi, care eram antisovietizaţi de-a binelea, ne amuzam cu „psalmul" repetat continuu „Spasiba, sovetscoi vlasti, că dacă nu era, nu deveneam cine sunt", la care îmi permiteam cu toată „seriozitatea" uneori să confirm cu „Aveţi perfectă dreptate". Şedinţele catedrei erau de scurtă durată, în schimb protocoalele, redactate post factum, erau de o frumuseţe rară.

În acelaşi timp, ar fi nepoliticos din partea mea să nu remarc faptul că am avut parte şi de atitudine omenească la un moment de grea cumpănă. Exista în cadrul catedrei o lege nescrisă, conform căreia în situaţiile critice puteai beneficia de o zi-două libere, fără a înainta cerere de concediu pe cont propriu, de un tratament al unei viroze banale fără a prezenta buletin de boală, şi alte circumstanţe. Până la urmă nu pot spune cine a beneficiat mai mult de acest privilegiu, iar în ceea ce ne priveşte, nu am prea făcut abuz de acest lucru,

chiar îmi amintesc cum uneori când nu puteam lăsa grupa de izbelişte, ne prezentam smiorcăind şi cu „botnița" pe nas în fața studenților, dar asta e altceva. Nenorocirea s-a întâmplat în primăvara anului 1981, când la o mişcare involuntară, regretatei mele soții, Valentina, i-au apărut dureri insuportabile în regiunea gâtului cu iradiere în mâna dreaptă. Prezint acest episod fără nicio intenție de a apărea pe arenă în carne şi oase, ci mai curând pentru a demonstra capacitățile medicinei de atunci. Au fost sugerate zeci de diagnoze, investigații, metode de tratament, s-a ajuns până la radioterapie (?!), un conferențiar traumatolog mi-a oferit şi un „căpăstru" special cu greutăți de cântar suspendate de el, care fiind îmbrăcat pe cap ar spori creşterea spațiilor intervertebrale, şi alte gogomănii de această natură. Într-un final un bun coleg neurochirurg m-a „consolat" că este un caz ieşit din comun, fără sorți de izbândă în vederea tratamentului, sfătuindu-mă să-i ofer îngrijirea cuvenită şi să rămân în aşteptarea momentului când bulbul rahidian va ceda funcțiile vitale. Mersi. Norocul avea să ne surâdă în toamna aceluiaşi an, când catedra de neurologie şi neurochirurgie a găzduit un grup de specialişti ai catedrei respective din Institutul de perfecționare a medicilor din Novokuznețk, în frunte cu profesorul Osna. Acesta s-a dovedit a fi fostul soț al evreicei Natalia Ghiorghiu (frumos, nu?), membra Academiei Medicalle şi deputat în Sovetul Suprem al urss-ului, oricum, avea şi mssr-âsul câte un post vacant pe acolo. După cum spuneam, Osna fiind neglijat în Chişinău, în capul mesei trona şovinul Şarapov, s-a oploşit prin oraşul Gorki, dar ignorat şi acolo, a ajuns în Novokuznețk unde şi-a fondat o catedră şi o clinică de neurochirurgie de mai mare frumusețea. Mi-a părut interesant contrastul între aceşti foşti soți, spuneam anterior că ajunsesem de râsul găinilor (evreilor) la lecția de română, aceştia posedau o dicție perfectă, iar atunci când academiciana vorbea în exclusivitate rusa, am sesizat că profesorul tânjea după dorul de a o

exersa, drept că se afla în străinătățile siberiene, în afara vizorului kgb-ist. Din componența grupului făcea parte şi tânărul, dar înzestratul conferențiar Luțic, originar din Transcarpatia, după cum am constatat mai târziu şi avea ceva din spiritul lui Stepan Bandera. După consultație profesorul a trecut-o pe Valentina pe mâna lui Luțic, care în doi timpi şi trei mişcări îi introduce sub control radiografic o bulă de aer în canalul rahidian, procedură socotită periculoasă pe la noi. Astfel, bula oprindu-se între vertebrele cervicale patru şi cinci, diagnoza era scrisă în palmă, fiind hernie de disc. Conform recomandării profesorului Osna pentru intervenție chirurgicală, deşi lucrurile s-au mai tărăgănat, după ce ministerul a fost ghiftuit cu hârtii, prin luna noiembrie am însoțit-o pe Valentina la Novokuznețk. Acolo am văzut un mod relativ nou de organizare a serviciului medical, deşi sovietic după formă, puțin occidentalizat după conținut, mă refer în special la abordarea neurochirurgicală. Nucleul de bază al clinicii era constituit din 5-6 medici tineri, în frunte cu Luțic, care lucrau în grup, şi cel mai important e că timpul principal al zilei de muncă îl petreceau în sala de operație, iar de pansamente, îngrijire, se ocupa personalul mai puțin calificat. Deşi în prealabil am fost preîntâmpinat de complexitatea operației, era vorba despre aloplastie (substituirea corpului vertebrei patru cervicale cu un suport sintetic), rămâneam nedumerit să constat că ei o asemuiau cu o apendectomie de rutină. Vă dați seama de starea mea spirituală, când am petrecut-o spre sala de operație în adâncul sufletului m-am iertat cu ea, iar la revenire pe prim plan am cercetat dacă mişcă mâinele şi picioarele, şi m-au podidit lacrimile. Perioada reconvalescenței a decurs foarte bine, în scurt timp şi-a reluat serviciul drag, l-a continuat peste douăzeci de ani, şi dacă n-ar persista şi printre medici proverbul cizmarului fără cizme, l-ar fi urmat şi la nouăzeci şi nouă, dar şi-a încheiat cursul vieții din cauza altui exploziv cu reacție întârziată. Dar uitasem de unde am

pornit, cu această ocazie rămân recunoscător colectivului catedrei care m-au absolvit de unele sarcini, mai mult, luna cât m-am aflat în spital am fost socotit în serviciu. Atât doar că îmi amintesc de primele impresii la ieşirea din avion pe aeroportul din Novocuznețc:

Stepă, o imensitate,
Jur de jur tot numai rus,
Patru inşi mergeau pe coate
Şi grozav miros de urs!

Pe la începutul anilor optzeci a fost angajat un nou asistent, e vorba despre Chiril Dmitriev (cândva Dimitriu), originar din Pohrebea transnistriană, soarta căruia merită a fi reflectată. Era un tânăr frumos, chipeş, înalt ca un brad, dezgheţat la minte, cu unicul handicap că în copilărie făcuse o osteomielită, care i-a sfredelit barbar gamba piciorului drept, complicată cu anchiloza genunchiului, tragedie finisată cu amiloidoză renală şi uremie, curmându-i existența în floarea vieții. Îmi plăcea să discut cu acest băiat, era un bun ascultător, chiar dacă era favoritul cârmei, după modul în care încerca să mă provoace, eram convins că deține şi „postura" de informator local, nu era exclus şi al „Neprimejduirii de Stat şi de Şezut", că e la curent cu peregrinările mele profesionale. Ştiam că are doi fraţi, unul prim secretar de partid al raionului fantomă Cutuzov (Ialoveni), iar al doilea era directorul unei mari uzine din raionul Ciocana, care sub paravanul dubirii pieilor confecționa şi anumite „chiţibuşuri" pentru armament, lucru specific şi pentru restul uzinelor din Chişinău, la fel ştiam că Chiril ajunsese la noi în pânzele comsomolului triumfal. Îmi dădeam foarte bine seama că mediul în care a crescut şi s-a educat, „gen Pavlic Morozov", l-a prefăcut într-un leninist convins, şi totuşi pe neobservate îi „picuram" câte ceva din istoria neamului, în special al ținutului, vlăstar al căruia era. Am constatat mai târziu că pe parcursul anilor în

creierul acestuia intervenise o metamorfoză uimitoare. Prin anul 1993, când era în stadiul avansat al insuficienței renale, cu doar câteva luni până la deces, i-am făcut o vizită la domiciliu împreună cu Victor Rusnac, am avut o discuție lungă, în timpul căreia a recunoscut cu lacrimi în ochi, că până la urmă a înțeles că este român şi vorbeşte aceeaşi limbă, într-un fel parcă cerându-şi scuze în fața mea. Dar după cum spuneam, pe lângă „ghetoul" nostru, vizavi de noi, a doua sală de studii, la fel de spațioasă, era „reşedința" lui Chiril. Spuneam că statutul de „fumăgar" mi-a fost implimentat prin „grija" colegilor zdrahoni din şcoala de la Avrameni, iar pe parcursul vieții cred că l-am depăşit pe Hemingway în experiența sa de a se debarasa de această patimă, care afirma că e cel mai uşor lucru de îndeplinit, personal lăsase fumatul mult peste mia de ori. Cu această ocazie dau un sfat util fumătorilor, încercat prin propria experiență. La o vârstă respectabilă, când nivelul calificării mele a atins pragul „conştiintizării" daunei fumatului, am procurat două blocuri intacte de țigări, câte unul la serviciu şi acasă, iar în crizele de congestionare a nasului şi urechilor, admiram blocul, îl duceam la nas, adulmecându-l prin câteva respirații adânci, apoi îl lăsam la loc. Patima „înțărcării" a durat cel mult două săptămâni, după care am ajuns să ocolesc fumătorii din motiv că nu suport fumul de țigară. Pe atunci însă, când mă apuca „belca" fumatului, treceam în „rezidența" lui Chiril, care era fumător „înregimentat", la balconul căruia ne ostoiam împreună toți dracii. Îmi dădeam seama, că deşi eram pe diferite maluri ale tranşeii, Chiril totuşi mă stima, şi iată că în timpul unei şedințe de „drogare" mă atenționează să fiu mai cugetat la vorbe, altfel s-ar putea să fiu aruncat de sus de tot. Eram convins că ştia el ce ştia, doar era omul casei. Ştiam prea bine că unora le călcase ursul pe umor, că rămâneau cu gura căscată la unele vorbe, interpretându-le după chip şi asemănare, dar să se ajungă la aşa aberație nu puteam da crezare, astfel atenționarea lui a

trecut pe lângă urechile mele. Nici într-un caz nu mă socot longeviv, chiar cred că dispun încă de destule rezerve, dar de fiecare dată când sunt întrebat care este secretul longevității răspunsul este identic:

Am dus viață pe dreptate,
La proști am imunitate,
Mi-au plăcut din toate, numa
Vinul, femeia și gluma!

Apropo de elixirul tinereții, prin anii șaptezeci mă vizitează văru-meu Mitruță Falcaș la Chișinău, era trecut ceva peste șaptezeci, îl conduc pe străzile orașului, îi povestesc verzi și uscate, însă la un moment mă pomenesc că nu mă mai ascultă, fapt că în fața noastră înaintau două puștoaice în „minijopci", iar ochii lui erau înfipți în funducurile lor. Văzând că l-am prins cu mâța-n sac, mă cuprinde și zice: „măi Loghinaș, măi, de n-aș avea eu pașaportul atât de terfelit și de aș asculta proasta asta de inimă, măi, câte aș mai face!"

Dar iată-mă ajuns la un moment de grea încercare când sunt impus să-mi schițez autoportretul. Cunosc prea bine firea omenească, conform căreia bățul are două capete, chiar dacă ți-ai asuma cât de puține trăsături benefice, oricum în ochii lumii vor părea enorm de multe, și viceversa, cu cât ți-ai recunoaște mai multe handicapuri, cu atât vor părea mai puține. Până la urmă, care ar fi nătângul ca la privirea în oglindă, în unele momente de bună dispoziție, să nu-și asume și unele trăsături cât de cât voalate de ale lui Narcis ori Ileana Cosânzeana, îmi vine să cred că și Cvazimoda lui Hugo ar fi schițat un zâmbet discret. Ei bine, nu o voi face, las acest lux în favoarea celor cu firea bolnăvicioasă, ghidați de ideea fixă că le-aș sta în gât, fie în lat ori în cur-meziș, fără cea mai mică intenție din partea mea. Deși aveam cele mai favorabile condiții pentru decalificare, departe de a fi cel mai bun, nici cel mai rău nu eram, îmi consolidasem felul meu de a fi, de

a aborda problema în cauză, de a pune pe cântar datele pro şi contra, de a fi cinstit şi curat în faţa pacientului. Făceam servicii pe aviaţia sanitară, aveam „ambâţul" să duc lucrul până la capăt, nu-mi permiteam să las pacientul de izbelişte, eram atât de curajos că riscam uneori să mănânc colac cald în drum, transportându-i spre Chişinău. Aveam cazuri ieşite din comun, îmi amintesc de Lilia Cernei din Mileştii Nisporenilor, de acel tânăr din secţia de terapie a spitalului Nr 4, ambii în comă cetoacidozică cu o durată de peste 3-4 zile, de acea gâgâlice de fetiţă din Şoldăneşti în comă hipoglicemică de 4-5 zile, de acel doctoraş din Sărătenii Vechi care a păstrat în secret diabetul zaharat, fiind găsit la domiciliu în aceeaşi stare la 5-6 zile de lipsă la serviciu. Şirul exemplelor ar putea fi continuat, dar niciodată n-am agăţat sfoara clopotului triumfului, cu excepţia că serveau doar drept exemple pentru seminarele studenţeşti, altfel nu purtam nicio vină că mă încununasem cu asemenea „succese". Nu cred să mă fi schimbat prea mult pe parcursul vieţii, cu unica excepţie de a fi prins puţin la minte, am păstrat cu grijă copilul din mine, chiar se pare că l-am şi alintat puţin, am rămas aceeaşi fire deschisă, ştiu să păstrez secretul sub cinci lăcăţi, dar am momente când ce am pe suflet am şi pe limbă, sunt comunicativ când am cu cine, dar şi combativ, nu suport minciuna. După atâta laudă, dacă e cazul să folosesc aforismul evreului cu „are-un mic defect, un pic de tot îi cam gravidă", îmi place gluma frumoasă, fie şi puţin cam deşucheată, bancurile inteligente, îmi place să metaforizez, îmi place uneori să mă amuzez cu nasul caraghios al pedagogului, care aşteaptă cu frica-n sân să i-o trântesc în frunte, lucruri nu prea accesibile oricărui „deştept".

Dar, apa trece pietrele rămân, mă obişnuisem să nu râvnesc la bucatele cu sintagma „Caca, să mănânce naş Părintele!", nu aveam obiceiul de a-i face cuiva o vizită, pândind când se opreşte fumul din hogeac, semn că recent a fost răsturnată

mămăliga. După ce fusese pus pe roate serviciul în secția de radioiodoterapie şi investigarea radioimunologică a hormonilor, deşi puteam îmbina uşor cu procesul didactic, am fost transferat în clinica de endocrinologie, locul fiind ocupat de Silvia Mihailov. De fapt acesta a fost un lucru benefic pentru mine, aici exista o gamă mult mai largă de afecțiuni, se pare că pe parcurs aveam priză la pacienți, deşi clientelă artificială nu mi-am făcut, se întâmpla uneori ca adjunctul medicului şef Gheorghe Popuşoi, ori chiar Moşneaga, să interneze pe careva cu intenția neafişată de a fi sub oblăduirea mea. Totul mergea bine în aparență, mărit fata în anul 1986, îi fac o nuntă de pomină în condițiile prohibiției „andropo-gorbacioviste", peste un an, în ajunul semicentenarului, îmi face cel mai frumos cadou, îl aduce pe lume pe Dorinel, nepoțelul mult dorit, care mi-a schimbat radical cursul vieții, care a fost şi rămâne bucuria mea nepărtinitoare şi nestrămutată, deşi, din păcate, în ultimul timp s-au cam răcit relațiile, şi chiar de cunosc motivul, sunt fericit că o duce bine şi parcurge calea cea dreaptă, sângele apă nu se face. Apropo de nunta Angelei, s-a întâmplat să fie pe timpul luptei exacerbate a lui Andropov cu alcoolismul flagrant din Rusia (legiuitorul avea insuficiență cronică renală şi nu servea nicio picătură), răsunetul căreia s-a extins şi pe la noi, au fost dezrădăcinate mii de hectare de viță de vie, nunțile erau sub vizorul riguros al miliției, nuntaşii aveau dreptul doar la un pahar de vin şi cincizeci ori suta de grame de rachiu. La drept vorbind unica „reuşită" a fost dispariția parfumului, cremei de ghete şi altor produse aburitoare pentru creier. Salvarea din situație mi-a fost în cele 20 de sticle clandestine de vodcă, celor două damigene de vin aduse de frații Ion şi Grişa, la fel „comorii" din microbusul cuscrilor. Deşi după epuizarea rezervelor s-ar mai fi dorit ceva, nu ştiu cine era şefa „camerei de siguranță", m-au convins că traistele au fost întoarse cu fundul pe dos, ironia soartei, să mă trezesc a doua zi cu zece sticle de

vodcă restituite. Conduc practica studențească la Ungheni, în ziua de 15 septembrie 1987 organizez o petrecere cu ocazia celor 50 de ani, împreună cu colectivul catedrei şi clinicii, sunt pupat, elogiat, curtat pe toate părțile, şi când părea a fi bine şi mai bine „Hop şi ruşii", doar că de această dată „ruşi de-ai noştri".

Dar până a desfăşura firul perioadei de tristă amintire, mi-am amintit de unele clipe de bun augur şi ceva mai cu haz. Prin anul 1980, bunul meu prieten Mircea Druc, după ani lungi de pribegie forțată, se stabileşte cu traiul în Cernăuți, fiind călăuzit de visul vieții sale că anume Bucovina va fi reîntregită în primul rând cu Țara. Tot pe atunci, conform ordinului ministerului sănătății, exista altă făcătură, aşa-zisa „curație", care prevedea acordarea ajutorului consultativ şi profesional de către centru celor de la periferie. Astfel lucrătorii catedrelor aveau sub protecție câte două raioane, pe care erau obligați să le gestioneze timp de o săptămână, cel puțin o dată pe an. Era o tocmeală reciproc avantajoasă, prin care oaspeții erau cointeresați să facă față obligațiilor cât mai rapid, iar gazdele să se descotorosească de musafiri. Raioanele mele preferate erau Râşcani şi Edineț, mă străduiam să nu las gazdele cu buza umflată, dar îmi făceam şi ceva rezerve de timp pentru vizite la Cernăuți, ori la rudele din Râşcani. Din prima vizită am rămas vrăjit de frumusețea acestui oraş, îmi imaginam cât de frumos ar fi fără venetici, şi dacă Bucureşti e socotit a fi micul Paris, de ce nu şi capitala Bucovinei? Am vizitat toate locurile istorice, în special fosta Mitropolie, transformată în Universitate şi batjocorită într-un hal fără de hal, liceul Aron Pumnu, în timpul unei recreații am intrat în clasa unde a învățat Eminescu, pe un perete era agățat un portret minuscul al Marelui poet, care la scurt timp a dispărut, i-am întrebat pe copii cine este cel de pe portret (mai curând o fotografie), dar am auzit doar că e „cacoi-to deadea". Am vizitat sinagoga şi cimitirul evreiesc, ponegrit în modul cel mai bar-

bar, am trecut de nenumărate ori prin cimitirul central, care este cartea de vizită a oraşului, un adevărat manual de istorie, din păcate, cu toate monumentele în completă delăsare. Îmi amintesc cum din primele vizite, prin 1980-81 am găsit mormântul lui Aron Pumnu împărăginit de mai mare jalea, i-am lăsat lui Mircea bani pentru îngrijirea monumentului, iar mai târziu am rămas înduioşat până la lacrimi aflând cum sărmana Mariana muncea noaptea în sudoarea frunții, având în preajmă îngerul păzitor în persoana lui Mircea. Apropo, renovarea mormântului a străfulgerat oraşul dintr-un capăt în altul, enigma având zeci de interpretări. Pe lângă farmecul oraşului, vizitele mele erau înfrumusețate cu plăcerea discuțiilor lungi cu Mircea, şi nu în mai mică măsură de prezența magazinului Drujba, după care mă întorceam la Chişinău aidoma caprei cu trei iezi, împovărat cu carte românească. În cele din urmă, pentru netezirea ridurilor faciale, vă prezint un caz autentic, când în compania unui public sufletist am fost „hrănit" cu un delicates, jinduit de toată seva masculină trecută de pubertat, „masă" care m-a întinerit cu cel puțin 10-15 ani pe tot parcursul vieții. În timpul unei asemenea vizite din 1987, ultima făcută la Cernăuți, ajung spre seară la autogară, procur bilet, la bufetul din incinta holului înțesat cu românime, comand o farfurie țeapănă cu şuncă, salam şi alte bunătăți şi îmi caut de îngrijirea sufletului. La un moment simt un fâşâit fulgerător pe lângă urechea dreaptă, instinctiv las furculița şi prind o mână de țigancă tânără şi frumoasă foc. Rămas plăcut impresionat de acest scenariu, zâmbind, o rog să-şi ia o farfurie şi tacâm de la bufetieră, propun să împărțim porția relativ integră, de va fi cazul mai repetăm, şi astfel să mă însoțească la ostoirea rânzelor. Cioroița m-a străfulgerat cu ochii negri ca tăciunii, dar frumoşi, preia tiptil mersul racului spre uşă, iar la ieşire cu o voce desluşită pe tot holul, mă onorează cu „să ni-o mânânşi, zgârciogule", chiar mi-a concretizat „tacâmul". Nu vă imaginați explozia râsului

extinsă pe întreg holul, iar în ce mă privește am râs cu poftă împreună cu toată lumea. Fiind profund impresionat de cele întâmplate, până a ajunge la Bălți, toată pățania a fost pusă pe „râme" cu titlul „Cina cea de taină", pe drept cuvânt petrecută în orele cinei, nu știu pe cât de tăinuită:

O țigancă-n Cernăuți,
Frumoasă, bat-o norocul,
Mi-a zis: „Bade, să-mi săruți,
Ba chiar să-mi mănânci bijbocul!".
Vezi că vina mea era,
La bufet când luam cina,
Drept în farfuria mea
N-o lăsai să-și bage mâna.
Jur de jur amar de lume,
Care limba-nțelegea,
Veselă, bună de glume,
Într-un hohot se ținea.
Și cu-o poftă sănătoasă
Am mâncat și am băut,
Cină-așa delicioasă
Cât mă știu, n-am mai avut.
De-atunci îmi căzu cu tronc
Mâna cea neagră-bălaie
Și țiganca cea cu foc,
Și cu mintea ei… de oaie.

Pe la finele lunii septembrie, început de octombrie, tot mai clar se resimte duhoarea descompunerii pisicii moarte autohtone aruncată în curtea catedrei, șefa afișa mereu zvonul cum că în curând se va produce unificarea catedrelor, iar ea, soția fostului rector, înconjurată de „dușmani" înrăiți, care o „pizmuiau" la tot pasul, le „stătea" ca un gunoi în ochi, fără nicio mână de ajutor, ar putea deveni victima acestui proces, uitasem de avertismentul lui Chiril. Eu îmi consolam colegii,

le spuneam că nu e altceva decât o bufonadă de rutină, nu știu cât de naiv poți fi ca să crezi că cea mai favorizată catedră, cu cei mai mulți adepți susținători, ar putea fi sacrificată într-o clipită, mai mult, să te faci prizonier până la declarația de război. Ceva mai sus am descris rețeta „făuririi" cadrelor, de ascensiune în sfera înaltă, începând cu aspiranți, doctori „năuci sau handicapați" și terminând cu cei de la posturile-cheie erau aleși pe sprânceană, iar în cei aproape 25 de ani de domnie (vechime echitabilă cu cea a lui Ceaușescu) cota parte a categoriei „sărut mâna nănașule", mă tem să fac măsura procentuală, oricum era/este impresionantă, vorba francezului „Buona parte". Cu atât mai mult, noul rector, Lionea Cobâleanschi, legănat, crescut, curtat și promovat rapid pe scara ierarhică, ar putea îndrăzni să ridice mâna asupra tutorelui său, poveste pentru adormit copiii. Dar, să vezi și să nu crezi, fără știrea noastră „ciorba" era la etapa condimentării, nu zăbavă ne adună șefa, într-o stare „îndoliată", voalul negru lipsea, și cu adâncă tristețe ne anunță că „tragedia" s-a produs, catedra de endocrinologie nu mai există, fiind încorporată în cadrul catedrei de terapie, șeful căreia, Grigore Bivol, era cel mai fidel ortac al lor. Nu știu ce nume purta această struțo-cămilă, originalul ordinului nu ne-au prezentat, esențialul era că noi trei eram trecuți cu serviciul în cadrul secției de terapie a spitalului Nr.1 sub oblăduirea lui Bivol, dar ce mai contează, important e că eram înțărcați de endocrinologie. Desigur, noi ne-am revoltat și am solicitat explicații din partea rectoratului. În ziua de 11 octombrie 1987 a fost convocată sedința comună a ambelor catedre, în cadrul spitalului Nr.1, prezidată de rectorul Cobâleanschi, însoțit de nu mai puțin devotatul Victor Ghicavâi, nu mai știu care era poziția lui la treuca cârmei, se pare că un fel de vice. Am ascultat cu destulă răbdare ideea „benefică" a unificării, cunoșteam prea bine mania schimbărilor „radicale" cu rezultatul final intact, am încuviințat gestul, altfel nu se putea, le-am lămurit cu lux

de amănunte, pe înțelesul celor mai grei de cap, că noi nu ignorăm lucrul în sectorul terapeutic, că dispunem de suficientă experiență în acest domeniu, că suntem de acord să ducem grupe în orice ramură, că vom migra de la un spital la altul, în dependență de tematică, la fel și cursul teoretic, cu unica condiție să fim lăsați cu sediul în cadrul Spitalului Republican. Cel mai curios lucru e că șefa nu a opus nici cea mai mică rezistență, nici cel mai inofensiv „duti, uăi", la fel nici „curtenii" favoriți, era clar că regia spectacolului fusese întocmită în prealabil, iar „înalții" demnitari au ținut una și bună până în final, toată buba consta în înstrăinarea noastră.

După spectacolul de toată frumusețea, ne întoarcem amărâți spre casă. S-a întâmplat așa că locuiam în vecinătate, ne despărțeau doar două-trei sute de metri, formam un fel de „triumvirat", la despărțire le propun colegilor mei o variantă, se pare că cea mai optimală, conform căreia câte pe unul ne vor păpa în doi timpi și trei mișcări, iar de vom fi uniți în jurul ideei expuse rectorului le va veni mult mai greu. Zis și făcut, convenim ca a doua zi dimineața la ora nouă să ne întâlnim în anticamera rectorului pentru continuarea tratativelor. Fiind convins de reușită, mă prezint la ora cuvenită, rămân în așteptarea colegilor pe culuar, trec 10-15 minute, treizeci, o oră, nici țipenie de prieteni, rectorul ba intră, ba iese din cabinet, iar la un moment mă întreabă ce aștept. Îi povestesc în doi peri scopul vizitei, la care rămâne oarecum mirat că nu am fost informat, sfătuindu-mă cu un zâmbet blajin pe buze să nu aștept aiurea că aceștia nu vor veni, fiindcă Victor s-a conformat cu starea lucrurilor, Nuțu a acceptat trecerea în secția de endocrinologie a spitalului Nr. 3, la profesorul Botnaru, iar mie îmi revine borta covrigului, catedra de rezidențiat din cadrul policlinicii Nr.1, cu promisiunea de a mă catadicsi cu postura de docent în cel mai apropiat timp. La reproșul meu că acolo nu e locul meu potrivit, că voi fi lipsit totalmente de specialitatea îndrăgită, la care îmi răspunde

zâmbind cu expresia lui George Topârceanu (habar n-avea să-l știe) „cui nu-i place scrie cerere și pleacă". Mersi!

Să mai spună cineva că nu suntem „români și punctum", am primit a doua și cea mai dureroasă lovitură sub centură, prima a fost în ajun, dar am încăsat-o în trei, gravitatea forței a fost împărțită egal, aici s-a suplimentat și cu partea celor doi. Mă lăudam cândva că pot vedea infraroșu, că pot străbate vederea prin perete, s-ar putea să greșesc, dar nici prin gând nu mi-a trecut să pătrund prin cutia craniană a colegilor mei, aveam încredere totală. Situația creată i-a pus pe jar pe adjuncții sufletului meu, îngerul păzitor și porcul interior, începe păruiala, avalanșă de suspiciuni, care mai de care, mi-a părut stranie precipitarea atât de rapidă a evenimentelor, ce s-a întâmplat cu bunii mei prieteni, cum putea interveni interferența subită a „glagolilor" pe parcursul unei seri, păreau a fi sinceri, de unde știa rectorul că nu vor veni, cine și când a zămislit acest aranjament suspicios, de ce restul catedrei a luat apă în gură, în special șefa, și alte prăpăstenii, iar ceva mai târziu când s-au limpezit gărgăunii, mi-am amintit de preîntâmpinarea lui Chiril. Nu-mi amintesc să fi fost atinse și alte catedre de vârcolacii acestei unificări, chiar dacă și da, în cazul concret a servit un pretext cât se poate de îndemânos pentru răfuială, iar în ce privește motivul, nu comentez. Un argument cât se poate de plauzibil servește faptul că acum câțiva ani s-a produs cu adevărat unificarea catedrelor cu profil terapeutic în cadrul departamentului respectiv sub egida profesorului Matcovschi Junior, iar unica catedră care și-a păstrat autonomia a rămas endocrinologia, prin urmare, orice se poate când dai din coate. Parcă întrezăresc miile de argumente care-mi vor fi aduse, dar le voi accepta doar după trecerea lor prin detectorul de minciuni. După cele întâmplate, deși relațiile noastre s-au mai răcit puțin, au perpetuat în continuare, nu le-am reproșat niciodată nimic, dar niciunul nu s-a încumetat cel puțin formal să-și recunoască fapta. Cu această ocazie prezint epigrama:

Test de fidelitate

Dacă ai un bun amic
Şi nu-l ştii la caracter,
Mai aşteaptă doar un pic…
Să-l numească-n minister!

Cred însă că cel mai reuşit ar fi aforismul lui Confucius, conform căruia „prietenii sunt ca pepenii, încerci o sută, dar alegi doi-trei". Am impresia că Dumnezeu când a urzit dezbinarea popoarelor din turnul Babel, implementând limbi diferite, a mai inventat şi unele dialecte între indivizii acestora.

Revenind la autorul aforismului „cui nu-i place scrie cerere şi pleacă", de ochii lumii, îi cer o scurtă pauză pentru meditaţie, dar în sinea mea cântăresc argumentele pro şi contra, în lipsa oricărei ieşiri favorabile din situaţie, ce era să fac, să mă umilesc din nou în faţa mârlanilor care m-au călcat în picioare zece ani în urmă, să mă întorc la „dragii" mei Munceşti, de această dată nicidecum la şefie, ci mai curând la sector, să trec de la un salariu derizoriu la altul de două ori mai mic, şi atunci punctul pe „mu-u-u-u" a fost pus de aforismul „rău cu rău, dar mai rău fără rău". Fiindcă am fost preîntâmpinat ca pauza să fie cât mai scurtă, nu zăbavă, fără adânci plecăciuni, am acceptat osul aruncat. Apropo de situaţia creată, îmi tot dă târcoale un banc antisovietic, reţinut de pe timpuri de la acelaşi badea Filip, căruia i-a venit sorocul. Vorbeam despre slugoii lui Sărsăilă, proletarii satului, metamorfizaţi din „fund" în „cap", care măturau fărâmiturile, lingeau blidele de la masa „împăraţilor", iată că în una din atare localităţi locuia şi o familie de ţigani, săraci lipiţi pământului. Ţiganca Safta, pe umerii căreia atârna întreaga povară a familiei şi gospodăriei, mai ageră la minte, observa toate escrocheriile, şi iată că într-o bună zi îşi ia bărbătuşul la rost: „Uite mă, corcitură ce eşti, zice cioara, mangositul de Magdici, ţiganul Haburici, răpciugosul şi sfrijitul Geoană, beţivanul Tolici şi alţi potlogari de teapa lor, au intrat în partid, au devenit oameni

văzuți și cătați, rumeni la față, burduhoși, graşi şi frumoşi, iar muierile lor s-au făcut cucoane, nu vezi mă, zăpăcitule, cum cioroiul puchios, care din „Ilău" s-a făcut Iliescu, a devenit deputat în raion, iar duhornița lui umblă cu șalincă din lână de capră „Orenburg", strecurată prin inel, cu urechile împovărate cu cercei, de-i atârnă până la țâțe, şi din Păsătoaia Jagardeevna nici dracul n-o scoate, iar tu, sărăntogule, nu vezi cum curg cârpele de pe tine, stai ca o găină plouată şi aştepți mană cerească, ştii doar a face copchii, dar şi aceia urâți şi râioşi ca tine, lihniți de foame, de umblă din poartă în poartă, cerşind câte un boț de mămăligă, încearcă şi tu, poate te-or băga în gaşca lor". Azi aşa, mâine aşa, acelaşi cântec, până la urmă l-a răzbit pe țigan, înaintează cerere, tocește toate zâzaniile gen „Cârlâ-mârlâ", toate coțcăriile jidovilor sovietici, teze, programe de partid, congrese, câte-n lună şi câte-n stele, în fața comisiei răspunde ca din apă la toate întrebările. La sfârşit, mulțumit de devotamentul țiganului, secretarul îl încearcă, aşa într-o doară, cu o serie de întrebări: „Mă țigane, eşti cel mai vestit viorist prin împrejurimi, tu le-ai cântat cândva socialiştilor?". Bucuros, țiganul îi învăluie cu privirea pe toți membrii comisiei şi zice: „Cântat cucoane". Secretarul nu se lasă bătut şi continuă cu întrebările: „Mă, dar țărăniştilor, cuziştilor, legionarilor, personal lui Corneliu Zelea Codreanu, le-ai cântat?". Bietul țigan, cu capul adâncit între umeri, de fiecare dată roteşte privirea şi răspunde cu acelaşi „cântat cucoane". Indignat la culme, secretarul se rățoiește la el: „Afară, baragladină, cum îndrăzneşti să intri în gloriosul partid, tu care le-ai cântat la toți dușmanii poporului, plânge Siberia după tine!". Amărât țiganul îi povestește Saftei cele întâmplate, la care aceasta îl ia la trei parale: „Prostule, trebuia să le spui că n-ai cântat!", iar el îi răspunde cu lacrimi în ochi: „Cum, fă, să le spun că n-am cântat, dacă tot lor le-am cântat!".

Cunoşteam foarte bine catedra spre care mă îndrepta destinul, era o făcătură de prins muşte cu ceaslovul, era destinată

instruirii studenților anului șase în scopul de a-i familiariza cu specificul serviciului ambulator. La drept vorbind intenția era destul de serioasă, dar cum toate lucrurile pe atunci/acum se făceau/fac conform aforismului „Ut fieri videatur", se reducea la o afumătură sporadică de țânțari, profesorul nu reușea să asigure în totalitate instruirea celor 10-12 studenți, iar medicii de sector nu erau cointeresați, folosindui doar în calitate de scribi, ori pentru a încleia analizele în cartele, dealtfel, la doar un an de existență a fost redenumită „catedră de terapie" și trecută în cadrul spitalului constructorilor. Șeful catedrei era Costică Babiuc, D-zeu să-l ierte, coleg de facultate, am fost și în aceeași grupă, ne înțelegeam bine, dar în ceea ce privește documentația era mai catolic decât Papa Pius XII, depășea cu mult fosta mea catedră. Era un adevărat arhivist, lecțiile teoretice și practice erau cenzurate, distribuite după un chestionar detailat, cronometrat după durata și viteza de răspândire a fiecărui pârț în parte, discutat la ședința catedrei, apoi încununat prin controlul practic al respectării fâsurilor în prezența întregului colectiv, și încheiat cu analiza de ordinul „dării părerilor de gard".

Oricum, trecerea de la specialitatea îndrăgită de endocrinolog la cea de terapie generală ar putea fi comparată cu cea de trecerea de la arhitectura monumentală la cea de „bătut fasole". Nimerisem într-o lume nouă, absolut străină idealurilor mele, sovietizată din talpă, nici urmă de demnitate națională, cu corigență congenitală la istorie, dominată de românofobie, condusă de reflexe necondiționate, cu excepția relativă a lui Costea, care, după cum m-am convins pe parcurs, dădea unele semne de clarviziune. Fără a pierde timpul cu inamicii deschiși neamului nostru, mă voi opri tangențial doar la cei autohtoni. Nu voi invoca nume concrete, mă voi referi doar mutește la câțiva colegi, dintre care unul era transnistrian, fost coleg de facultate, mancurtizat în asemenea hal că nici până acum nu și-a conștientizat originea, al-

tul, pe care îl compătimeam, era demobilizat înainte de termen din armată, fie pe motiv de „stare sufletească" ori făcuse vreo trăsnaie (?), oricum, eram recunoscător providenței că am fost salvat de acest calvar, în caz contrar deveneam la fel, pe cel de al treilea îl știam din anii studenției ca fiind scăpat din scăldătoare, și în cele din urmă, ultimul, cu aere de șef, se pare că fusese medic-șef pe undeva, mereu parfumat cu „troinoi odecolon", ne privea pe toți de la înălțime. Deși toți posedau „limba natală" comunicau preponderent în rusă. Eu, care consideram că posed româna, deși în comunicarea cu cei din dreapta Prutului eram deconspirat cu ușurință drept basarabean, fapt pe care îl acceptam cu plăcere, noii colegi mă luau peste picior cu „ce, ce" și „păi ce", purtam porecla de „român". Fiindcă știam prea bine din studierea chirurgiei că orice luxație se cere corijată cât mai pripit, în caz contrar oasele se obișnuiesc cu poziția nouă, nici n-am încercat să le pun mințile la loc. Îmi amintesc de unele apucături papagalicești ale unor profesori din categoria „cum eu cu scripca", obicei revigorat și astăzi, pentru a-și camufla prostia și a avea „șarm" în fața publicului, se antrenau în prealabil, modelându-și dicția și maniera interpretării, iar pentru a-și admira „farmecul" de multe ori erau surprinși „discutând cu un om deștept", adică singuri. Cunosc un caz concret când în timpul scurtelor ședințe de rutină, vorbitorul își potrivea imaginea în oglindă, de-ți făcea impresia că discursul este adresat propriei persoane și nicidecum celor prezenți Am o diatribă și la asest capitol:

Spune-mi, scumpa mea oglindă,
Cum arăt la-nfățișare,
Zi, nu par ca proasta-n tindă,
De-s la post atât de mare?!

Nu voi lungi vorba despre acest adevărat calvar, după cum spuneam, catedra fiind reprofilată în cea de terapie pentru studenții de la medicina generală, ca orice casă nouă, se cerea amenajarea cu lucrări metodice, curs teoretic, seminare

practice şi unele potlogării cu duhoare comunistă. Fiindcă meseria nouă nu-mi era absolut străină, cândva o profesasem, deşi tânjeam după endocrinologie, nu am întâlnit prea mari dificiltăţi, în scurt timp mi-am înjghebat curs teoretic pentru principalele sisteme funcţionale ale organismului, şi restul formalităţilor. Norocul meu că am fost repartizat în secţia de terapie, şefa căreia îmi fusese colegă la catedra lui Diordiţa. Fără a mă iscodi, a fi tras de limbă, am fost înţeles fără cuvinte, intuiesc că era parţial informată, soţul ei era psihiatru, şi se pare că se îngrijea şi de sănătatea sufletească a cadrului didactic.

Astfel turnura evenimentelor luând un curs întortocheat, conştientizând că ieşirea din labirint este zăgăzuită cu grijă, am încercat să-mi găsesc puctul de aplicaţie practică, reluând cu mai multă osârdie meseria de „sămănător", de care nicicând nu m-am debarasat. Între timp clima politică se schimbase radical. Scaraoţchi îşi repatriase slugoii devotaţi, trei la rând, începând cu 1982 câte unul în fiecare an, Brejnev, Cernenco şi Andropov, dintre care primii doi adăpaţi şi ghiftuiţi din seva plaiului cui ne are, la cârma imperiului se înscăunează promotorul socialismului cu faţa „umană" Mihail Gorbaciov, discipolul lui Andropov. De fapt primul infante al acestuia a fost Nicolae Ceauşescu, care pentru ochii lumii părea să fie oponentul, dar de facto era adeptul necuratului, generalul Pacepa face o analogie excepţională prin schiţarea portretelor acestor doi michiduţei. Vorbeam despre războiul informaţional al ruşilor în care ne-am făcut prizonieri din start, la fel şi despre faptul că urma deznodământul final al imperiului sovietic, pecetluit în analele Institutelor de sovietologie, lucru pe care îl aşteptam cu sufletul la gură. Am fi naivi să credem că Andropov să nu fi fost la curent cu aceste epistole occidentale şi să nu fi găsit un sâmbure de adevăr în ele. Soarta imperiului răului a fost evidentă odată cu venirea la putere a lui Gorbaciov. Încă de pe atunci, dar şi

cu zeci de ani înainte, cei de la Lubeanca au început să-şi infiltreze masiv propria agentură în diferite instituții străine (agenții: Mihailov-Kiril, Adamant-Nicodim, Alexei II – agent Drozdov, mitropoliții Kliment de Caluga – Topaz și Filaret al Minscului – Ostrovski, zecile de organizații internaționale fondate la cheremul kgb-oilor și sub oblăduirea lor, fertilizate cu alte zeci de organizații acolite, funcționale bine mersi și azi). Curios lucru, observați cum uneori de multe ori, doar cum ieşim cu jaloba-n proțap la adresa moscălimei, Europa ne pune la dispoziție experți de origine „zdravstvuite gospoda," care țin hangul leului. Spuneam că umorul cel mai sănătos îl dețin doar cei trecuți prin socialismul sovietic, mai încearcă şi alte state să adere la socialism, iar la umorul lor, fie european ori american, nu te prea umflă râsul, uneori chiar mi se pare banal. Circula pe atunci un banc, precum că după moarte, conform datinei, sufletul lui Andropov timp de 40 de zile făcea naveta între ceruri şi pământ, şi iată că la una din vizitele fraților săi cornorați din infern, îl întreabă pe şeful grupului satanist, Leonid Brejnev, ce bunătăți de pe pământ le-ar putea aduce acestora în momentul stabilirii sale cu viză de reşedință permanentă în cohorta lor. Cornoratul îi este recunoscător, spune că dispun de tot confortul monden, unicul lucru ce şi-ar dori e să aducă cât mai multe tacâmuri, fiindcă în echipa lor a nimerit Hitler şi Musolini, iar când aceştia sunt de servici la bucătărie îi impun să mănânce cu secera şi ciocanul. Precum urmează:

Scrisoare din infern

Mişca, dacă poți, trimite
Linguri, furculiți, cuțite,
Că nu mai putem mânca
Cu ciocan şi secera.

Vorbeam despre dezghețul hruşciovist, scopul autorului căruia nici pe departe nu urmărea pocăința pentru sutele de mii de victime martirizate, ci mai curând de a distrage atenția

gloatei de la situația reală, și în special pentru a-și consolida șarmul și forța totalitaristă. În realitate atunci s-a produs doar o ușoară repetiție, un scâncet copilăresc întru redobândirea libertății, revoltele izbucnind sporadic, iar Lubeanca, deși cu oarecare întârziere, s-a dumerit de situația creată, umplând pușcăriile cu „răzvrătiți". Pare o gângureală de sugar când auzi cum majoritatea rusofonilor, unor țărani autohtoni oropsiți, dar și ale unor analfabeți cu diplome, total dezinformați, îl înjură de mama focului pe Gorbaciov pentru destrămarea imperiului, fără a conștientiza că acesta nici în ruptul capului nu și-a dorit asemenea gafă. Soarta colosului păgân a fost pecetluită chiar în momentul plodirii sale, când în altarul Puterii au intrat descreierații, vorba bunelului Ion Martin, când fundul, lipsit de materie cenușie, devenise cap, după exterminarea intelectualității și adevăraților gospodari, după ce Rusia țaristă pe timpurile lui Stolâpin devenise grânarul Europei, acei bezmetici cu aroganța momiței considerate bucătar-șef în casa regală, au purces la jecmănirea forțată în proporții de Stat prin „prodnalog" și „prodrazveorstca" a restului țărănimii, aflată și așa cu botul pe labe, astfel ajungând în pragul foametei. Anume acel „bine" cu pâinea de 20 de copeici și salamul de două ruble și ceva ne-a adus la sapă de lemn.

Socialismul cu fața „umană" a lui Gorbaciov s-a pomenit într-un labirint fără cale de întoarcere, de la primul „dezgheț" trecuse mai bine de douăzeci de ani, prezicerile casandriene ale sovietologilor occidentali se adeverise din plin, economia era pusă la pământ, criza luase proporții înspăimântătoare, iar populația era afectată pe-un cap de boala cailor (zâmbre), cauzată de zăbalele căpăstrului purtate continuu pe parcursul zecilor de ani. Apropo de acea economie nenorocită, magazinele devenise pustii, iar cumpărătorii uitase de necesitățile stringente ale familiei, bulucindu-se unde era aglomerația mai mare cu întrebarea tradițională „șto daiut?", astfel pe tejghele puteai da cu barda-n lună. Cu această oca-

zie îmi amintesc de un caz bengos, mă trimite soția după cumpărături şi ca oricărui bărbat „uituc" îmi face lista celor necesare. Umblu eu bezmetic prin magazine, una s-a epuizat chiar în fața mea, alta nu-i, cutare nu-mi place, cutărică-i prea scump, trecând pe la piață dau cu ochii de un moşneguț cu felurite chițibuşuri cioplite din lemn, făcălețe, linguri, sucitoare, melesteie, funduri, cumpăr un fluier şi un fus de tors, după care mă întorc voios acasă şi îmi anunț consoarta cu misiunea îndeplinită sută la sută. Priveşte sărmana sacoşa complet deşălată, îmi aruncă o privire stranie, ca unui zălud, deschide fermuarul şi rămâne înmărmurită, iar după o clipă de reculegere se apropie de mine cu „capodoperele" achiziționate în ambele mâini şi mă întreabă de nu cumva aş avea nevoie de consultația unui psihoneurolog. Până la urmă am consolat-o că de-acum înainte nu ne rămâne decât ea să toarcă, iar eu să-i cânt din fluier, astfel gluma tragicomică a fost consumată. Intenția diabolică a insului însemnat cu căpşuna coaptă pe dreapta frunții era de a slăbi doar puțin dârlogii, de a exercita un tratament paliativ al rănilor de la colțul gurii cu alifii, iod ori verde briliant, într-un cuvânt, de a oferi o libertate dozată, dar cuțitul se implantase prea adânc în os, lumea nu mai putea fi împăcată cu jumătăți de măsură. Se ştie prea bine că gloata nu poate fi ostoită cu fracțiuni de libertate şi adevăr. După amar de sufocare oferă-i omului o găurică de mărimea unui vârf de ac pentru a savura o şuviță cât de firavă de aer ecologic pur, că va sfredeli necontenit până când îi va încăpea degetul, apoi va ieşi cu totul din găoace. Astfel situația ieşise de sub control, iar explozia era iminentă.

După cum am mai menționat, scopul acestei epistole nu prevede despletirea firului cursiv al evenimentelor, se vor găsi destui istorici bine documentați care vor elucida această harababură, în ceea ce mă priveşte voi aborda doar tangențial lucrurile care ne privesc pe fundalul celor ce mă privesc. Mişcarea pentru eliberarea națională, fără a fi nicicând aban-

donată, a luat amploare crescândă odată cu venirea lui Gorbi la putere. Pentru început discuțiile se înfiripau la un modest pahar de vorbă, prin vecini, mahala, prin anul 1987, apoi timid, în mici grupuri în grădina publică prin '88, ca peste un an să pălălăiască sub formă de cenacle masive „Alexei Mateevici" la Teatrul verde, care devenise cu timpul neîncăpător. La un moment dat părea că lumea uitase de reflexele necondiționate, de confortul monden, revendicările esențiale erau libertatea, limbă, alfabet şi drapel, chiar dacă o bună parte nu conştientiza pe deplin valoarea acestora. Să fi fost şi noi cât de puțin „baltici", care erau cu mult mai diluați cu venetici, Estonia era cam juma-juma, am fi şi noi acum în rând cu lumea, am fi cvazieuropeni, dar de unde, să fi făcut câtuşi de puțin „prizonierat" la nemți, să ne fi dus capul să le declarăm război şi să ne predăm la momentul oportun, astfel ne-am pomenit cu cel mai restrâns spațiu împădurit şi cu cele mai multe cozi de topor. Asemenea ruguri fumegânde au început să cuprindă Caucazul, dar cele mai importante incendii pălălăiau în țările baltice şi mssr-âs, ultima chiar de o distingeai cu greu pe harta imperiului, era mereu în centrul bârfelilor şi înjurăturilor ruseşti. În scurt timp această mişcare s-a cristalizat în partidul „Frontul Popular", la cârma căruia au aderat istoricii şi în mod special Uniunea Scriitorilor, pe atunci bine consolidată, asumându-şi rolul principal în redeşteptarea mulțimii. Paralel cu trezirea populației, nu intrase în somn letargic nici Sărsăilă, implantându-şi cu mare atenție în această mişcare codârlanii săi tăinuiți prin calul troian, care şi-au fructificat cu prisosință sforăriile satanice, astfel reducând substanțial eforturile dreptei. Îmi amintesc cum mişunau aceşti băieți şmecheri printre rânduri în timpul reuniunilor, strângând în numeroase pungi de plastic ajutorul neprihănit al populației cu destinația de ordinul „filantreucă". Nimeni nu ştia cum, cui, unde, care era scopul acestor danii, dar lumea entuziazmată îşi dezgolea sârguincios buzunarele.

Printre aceşti sforari, cel mai important exponent a fost secretarul „ghildei" comsomoliste de la televiziune, cu documente în regulă la Lubeanca, Iurie Roşca, care pe parcurs a urmat exemplul boului Moţpan, sugând de la două vaci, Moscova şi Bucureşti, devenind astfel un enorm buhălău roşcat. Stăvileşte-mi, Doamne, gura păcătoasă, mă simt împlinit cu propriile păcate săvârşite, dar pliscul lumii zice că în biroul acestuia, tot el şi casier, se adunau saci întregi cu bani, iar pentru cheltuieli diurne „încasatorii" măsurau banii cu „şumuiagul". Se mai zice că în urma unei „confuzii" de cifre, au dispărut din casă 270 de mii de ruble, făcute invizibile ca recentul miliard de dolari, ca la scurt timp cineva să se pricopsească cu ziar, tipografie şi televiziune. La fel şi băieţii deştepţi, la momentul oportun au dispărut prin „lave le baril", vorba Chiriţoaiei, ca mai apoi să reapară în posturi călduţe, unii chiar în rang de miniştri.

Dar, precum firul evenimentelor a cam luat-o razna, aş vrea să fac un pas de vreo zece ani înapoi. În anul 1980 Ionică cel Prost (Vanvanbou-l), din varia motive, simţind dogoarea în fundul pantalonilor, apelează pentru ajutor la „salvatorul" său în domeniul procreaţiei, sprâncenatul Brejnev. Acesta, fiind alzheimerizat de-a binelea, având mersul păsăresc, chiar de abia mai putea distinge sula de căciulă (ruşii îşi venerează împăraţii până la moarte, chiar dacă devin blegi), îi oferă refugiu într-o vilă pompoasă din „Leninskie gorî" (Moscova). E greu de spus care o fi fost motivele părăsirii tronului, după cum spuneam, pe atunci/acum printre şefi nu existau hoţi, de corupţi nici ţipenie, erau atât de modeşti că nu solicitau nimic, lor li se aduceau toate cele necesare cu „te rog, mă rog", iar valoarea daniei era în funcţie de fucelul ocupat pe scara ierarhică. Nu ştiu cât de sărac „lipit pământului" să fi fost acest Vanvanbou, care să-i fi fost „sponsorii", dar după destrămarea imperiului a dat semne de viaţă în altă vilă luxoasă, pe insula Malta, iar cornoratul Voronin, pe timpul împărăţiei sale, i-a agăţat şi o medalie în piept pentru anumite

„merite" nu prea clar cât de „deosebite". Odată ajuns la aceşti doi „eroi" nu pot ezita pentru a le agăța pe chelie, pardon, pe frizură (chelia îi ocoleşte pe proşti), laurii binemeritați. Referitor la „sărăntogul" din Malta se zice/ştie că în cei 20 de ani de domnie, împreună cu procurorul general Ceban I. T. şi ministrul de interne Bradulov N.M., îşi fondase o mafie care acoperea faima celei siciliene, agonisind bogăţii enorme şi punând la dubă sute de oameni nevinoveți care le stăteau în cale. Rămân în speranța că odată şi odată justiția se va spăla de rahatul în care a nimerit, şi atunci „Hristoşi de-ar fi, nu vor scăpa nici în mormânt". Cât priveşte intelectul sprâncenatului, îmi amintesc de un banc real, povestit de un bun prieten, martor ocular al căruia a fost. În edificiul pompos Palatul Congreselor din Kremlin, pe lângă bâiguielele tartororisite, se petreceau cele mai frumoase concerte, spectacole, opere, şi iată că nu ştiu cărui compozitor pupcurist îi încolțeşte ideea bleagă de a înscena opera „V.I. Lenin". Fiind prezent în loja guvernamentală, împreună cu toată clica „starperilor", în momentul apariției eroului pincipal pe scenă, se ridică în picioare şi vociferează pe toată sala: „davaite tovarişci poprivetstvuiem Vladimira Ilicia Lenina". Fiind tras de mânecă cum că acesta este doar actor, irodul continuă să urle indignat că sala nu-i dă ascultare.

După plecarea încornoratului, locul călduț a fost ocupat de Simion Cuzimici Grosu (pare-mi-se mai corect Grossul), portretul căruia nu intenționez să-l schițez, şi nici nu merită. Fiindcă mă amuzează cacafoniile, cunoşteam un medic din Institutul Oncologic pe nume Chelea, şeful secției „reanimare hematologică", D-zeu să-l odihnească. Odată, trecând prin secția respectivă mă interesez de o doctoriță tânără şi frumoasă-foc, la care mi se spune că e plecată cu „chelea" la director. Prin analogie cu acesta, când întrebau unde este cutare ori cutare şef din comitetul central al iezuiților, se spunea că e plecat „cu grosu" la Moscova.

Pe măsură ce presiunea protestatarilor era în permanentă creștere, în speranța că morbul libertății se va autoanula, ședințile biroului politic ale mssr-âsului deveneau tot mai frecvente, mustrările aspre se țineau lanț, dar până la urmă Moscova a decis să cedeze cu sutimi de măsură. Pentru început a încercat să calmeze gura lumii cu alfabetul, cu jumate de gură a acceptat denumirea limbii, însă fără a obține efectul scontat, astfel în continuare primul secretar a fost impus să plece „cu grosu" în alt post, la fel de călduț, un fel de „geambaș" în comerțul cu grâne. Fiindcă mulțimea era copleșită de dorul și dragostea față de tânărul comsomolist, Petru Lucinschi, pentru acalmarea situației, tartaratul a încuviințat readucerea acestuia din Tadjikistan și numirea lui în postul eliberat. Spunea cineva, fie în glumă, fie în serios, cum sunt direcționate oile spre locul de sacrificare în abator. Cică li se pune în frunte un berbec, care le conduce spre destinație, ca apoi acesta să fie scos pe o portiță lăturalnică pentru a însoți alt lot de victime. Fără nicio urmă de reavoință, îmi amintesc de una din adunările cenaclului la Teatrul Verde, când se adunase atâta amar de lume, încât la reîntoarcere, capul coloanei în frunte cu Mircea Snegur era în piață, iar coada abia ieșea pe porțile teatrului, era ziua Marei Adunări Naționale (31 august 1989) când a fost adoptată sărbătoarea limbii române. Uitasem să spun că pe atunci Moscova ÎȘI pusese în fruntea mișcării pentru eliberarea națională pe „omul nostru", Mircea Ivanovici Snegur (se zice că ar fi soțul Georgetei Ivanovna, fiica fostului consul sovietic la București). Pentru început acesta este promovat din membrul prezidiului suprem în postul de președinte, iar apoi în cel de președinte al sovietului suprem al mssr-âsului.

Dar în avalanșa evenimentelor uitasem de rătăcitul cui mă are. Astfel, fiind lipsit de satisfacția morală în cadrul serviciului, cu excepția relațiilor consolidate cu studenții, am căutat colacul salvării în alte domenii. Pe timpurile de tristă-

”veselă” amintire Institutul de Medicină dispunea de surse aproape nelimitate de foi de perfecționare în centrele imperiale (burse pe o durată de o lună), și fiindcă mulți se lăsau urniți greu din cuibar, eram „săritor” la nevoie grație faptului că „în scurtul popas al vieții, vreau multe schimbări de decor”. Așa se face că șefului catedrei i se impunea anual câte o bursă, dar existând probleme cu „doritorii”, unica salvare o avea în persoana mea. Nu cred să fi avut catedra stringentă necesitate de asemenea perfecționări, dar am trecut un stagiu în anul 1988 la renumita catedră de boli profesionale din Leningrad (îmi scapă numele profesoarei), și altul în 1989 în Institutul de Medicină Nr. 2 din Moscova, catedra de farmacoterapie, la evreul Cacușkin. Nu știu să fi luat prea multă carte în ambele cazuri, spuneam doar că pe atunci aproape deschis se făcea tocmeala părților contractuante, plasând câte un semn în catastif, cum că unii au prezentat, iar alții au asistat. În schimb „stagierile” la Teatrul Mare Dramatic și cel Mariininsc, Ermitaj, Petrodvoreț, impunătorul sobor Isackievsc anatemizat și alte muzee cu renume, au fost cele mai relevante. În aceeași măsură am petrecut și la Moscova, am vizionat mai multe spectacole, în special Teatrul Armatei cu renumitele piese ale lui Ion Druță și „Masterul și Margarita” la Taganca. Din relațiile cu colegii coloniali la Leningrad numi amintesc ceva deosebit, cu excepția escrocului hipnotizor televizat Caşpirovski, care nu m-a prea impresionat, deşi observam cum unii mai slabi de înger începeau a comunica cu morții, în schimb Moscova mi-a umplut traista cu peripeții.

De fapt anul 1989 a fost un an cu mare ghinion pentru talpa iadului, mișcarea națională ieșise înafara granițelor imperiului, ceva mai înainte forfotea „solidarnosti” în Polonia, zâzania începea să cuprindă Cuba, China, în special ambele Germanii. Gluma lui Gorbaciov de a slăbi puțin hățurile, fără nicio intenție de a scăpa coloniile de sub control, avea să se întoarcă cu toată seriozitatea împotriva sa. După tra-

tativele lui cu Helmut Kohl și căderea zidului Berlinului, în urma unor bâlbâieli diplomatice referitor la stabilirea datei reunificării ambelor Germanii, aceasta s-a produs spontan. Nu se cunoaște în ce măsură a contribuit la producerea acestei „erori" și V. V. Putin cu „zavidenia" STASI și cei 266000 de informatori din RDG cu zeci de state sub acoperire (ceva mai brează ca ambasada Rusiei din Chișinău). Tot pe atunci avusese loc întâlnirea lui Gorbaciov cu Regan pe insula Malta, în care se presupune că a fost pecetluită soarta lui Nicolae Ceaușescu, ultimul bastion al totalitarismului comunist. Gura lumii zice că printre membrii delegației ar fi fost și Ion Druță (?). Dacă mai pui la mână tragedia de Crăciun din România prin asasinarea ambilor dictatori, tabloul este complet:

Factorii revoluției române – 89

Să fie-al revoluției elan,
Ori, poate, al mizeriei ciolan?
De e una, de e alta?
C-o fi una, c-o fi Malta?

Aceeași gură a lumii zice/știe cum că în acele zile pe terenul unui stadion ar fi fost găsit un cadavru desfigurat, ticsit într-un sac, care mai avea ceva comun cu fostul domnitor, astfel Valentin va mai avea mult de așteptat până când Frontul Salvării Naționale va aproba deshumarea. Spre marele regret, lighioana nici de gând nu avea să-și dea duhul, de fiecare dată regenera ca râma segmentată, ca balaurul din poveste își lipea la loc capetele retezate. Din alt punct de vedere, ce poate fi mai periculos decât fiara încolțită de moarte, cu atât mai mult deținătoare a cutiei nucleare. Lumea a rămas încă mult timp îngrijorată, chiar după puciul fratricid al harharilor din anul 1991, Occidentul cu mari rezerve a recunoscut independența coloniilor, în special al țărilor baltice, Georgiei și Basarabiei, primul care ne-a ovaționat cu aplauze și flori a fost prietenul lui Gorbaciov, Ion Iliescu, „bucură-te, leat!…".

Făceam aluzie la peripețiile din Moscova, ostilitățile de la periferie au contaminat și centrul imperiului. Într-un târziu protestele modeste au cuprins orașele mari, Moscova și Leningradul. Oricum rușii, ca orice erbivor, la fel tânjesc după un „dumnezeu păios". Nu-mi amintesc de adevăratele revendicări ale protestatarilor, contra cărui „cotropitor" erau îndreptate, pentru eliberarea cui și de sub cine, oricum, mișcarea fiind dirijată de disidenți, desigur se cerea un dram de democrație prin detronarea totalitarismului comunist. Chiar dacă se observa cu ochiul liber că nici în ruptul capului nu doreau destrămarea uniunii, mai curând era vorba de o transformare într-un imperiu „cu fața curată", despre trecerea cârmei de la un căpcăun la altul, ambii de-a binelea „un pic cam ruși", această mișcare mă încuraja. Adevăratele intenții ale „un pic cam ruşilor" aveam să le simțim în anul 1992, când derimocratul țuicangiu Boris Elțin ne-a declarat război în propria casă, când aceeași „un pic cam ruși", „disidentul" Soljenițin, patriarhii Alexei II și în cotinuare Kiril, au binecuvântat hoardele de cazaci în frunte cu măcelarul Dmitrii Rogozin (prietenul lui Dodon), care au vărsat sânge nevinovat, având astăzi tupeul să se plimbe nestingherit pe locurile pângărite cândva, iar guvernanții se fac că plouă. De fapt lucrurile s-au adeverit a fi realizate cu vârf și îndesat prin schimbarea mafiilor cu locul, se zice/știe că la înscăunarea „sfântului" Kiril, acesta avea o avere de patru miliarde de dolari agonisite prin comerțul cu tutun și vodcă, iar conform datelor generalului Pacepa, acum câțiva ani sireacul Vova Putin dispunea doar de 40 de miliarde de dolari încropite exclusiv din „solarium".

Era prin luna octombrie 1989, avusese loc deja evenimentele despre care am vorbit, când au luat amploare și protestele din Moscova. Întrunirile se desfășurau pe stadionul Lujniki, unde se adunau pentru început doar câteva sute de oameni, drept scenă improvizată servea un camion cu borturile coborâte, nu-mi mai amintesc numele tuturor disidenților, atât

doar că acolo permanent trona Boris Elțin, pe care l-am „admirat" la doi metri distanță. Căminul nostru era chiar vizavi de stadion, pe dreapta era cimitirul Novodevicie. Protestatarii se adunau de 2-3 ori pe săptămână în a doua jumătate a zilei, astfel am avut timp berechet pentru a-i asculta. Locuiam într-o cameră împreună cu trei doctori, toți conferențiari universitari, unul din Novosibirsc, altul din Mensc, iar cel mai înverşunat adversar al meu era un comunist mancurtizat de prin Vologda, un eventual produs al experiențelor lui Ivanov în maimuțariul din Suhumi. După felul meu nu mă socot certăreț, chiar îmi indispune acest lucru, mai bine mă las păgubaş, dar o ceartă la cuțit cu o durată de o lună încheiată nu am mai avut niciodată. Scânteia se aprindea de la cel mai inofensiv gest, privire, cuvânt, replică, orice „fâs" involuntar. Contradicțiile noastre erau de ordinul umorului actorului bucureștean Horațiu Malaele: „cum te chiamă?", „Damatale", „da matale?", „Damatale!", „da, matale?", „Damatale!!", „da, matale?", „Damatale!!!" şi tot aşa. Fără a invoca fenomenul „cum eu cu scripca", cunoscând harta protestelor coloniale şi internaționale şi revendicările acestora, fiind versat în problema respectivă, la fel fiind la curent cu prezicerile casandriene ale Institutelor Internaționale de Sovietologie, argumentam că marele ciclop va mai supraviețui cel mult încă doi ani. Prezent la aceste discuții, cel din Novosibirsc în intenția de a mă combate încerca să încrețească fruntea, muşchii căreia nu-i dădeau ascultare, apoi din lipsă de argumente rămânea mut. Belorusul, un fel de „lasă-mă să te las", mancurt sovietic, la un moment de sinceritate m-a întrebat dacă vorbesc serios ori e doar o glumă răutăcioasă, acestuia i-am majorat termenul maximal la trei ani, i-am dat adresa de la domiciliu ca în caz de nu am dreptate să mă sune. Telefdonul a rămas mut până azi. În schimb rusoiul, figurând cu idei „înălțătoare" marxist-leniniste şi sloganuri de ordinul „a u vas negrov biiut", mă amenința cu spume la gură prin intervenția tancurilor.

Acum aș vrea să mă opresc puțin la eficiența implimentării alfabetului latin, mai curând la rapiditatea și vastitatea răspândirii, parcursul căruia a avut „o cale-atât de lungă, că nici în 28 de ani n-a reușit să-ajungă" la inimile și casele întregului popor. Observați un lucru curios, de ordinul exercițiului acrobatic al pisicii în vârful cozii, cât de adânc ne-a intrat în suflet întunecimea în care ne-au ținut rușii în cei aproape 200 de ani, mai corect 205 până în prezent. Am impresia că rușii în loc să coboare printre noi pe pământ, ne-au cocoțat la ei în vârful copacilor. Sunt absolut convins că alfabetul latin a fost preluat cu ușurință, drept „tacâm" de rutină pentru a servi ceva, doar de generațiile anilor nouăzeci, când a fost oficializat, în rest, cei cu „școala la rus", mi-e teamă să estimez procentul analfabeților, în special la sate, dar și o bună parte de la oraș. Fac ochi mari când și astăzi pacienții mă roagă uneori să le notez concluzia consultației în chiriliță, nu atât pentru ei, ci mai curând pentru a putea fi descifrate de doctorii lor de la periferie, care au alergie la latiniță. Nu mai vorbesc de cartelele de ambulator înțesate pe-un cap cu inscripții chirilice, dar și la ușurința apropierii scrierii de ortografia alfabetului arab, de nu mai poți deslușì nimic. Dar să lăsăm medicina în pace, spuneam despre popii analfabeți care îmi citeau pomelnicul în gândul mâței, cu nume de pe coclauri, nu rareori milițienii examinau permisele de conducere cu fundul în sus, dar ce se face în rândul agronomilor, juriștilor, și culmea, observați cum se bâlbâie bieții guvernanți citind conspectele prost încropite de alți agramați.

O situație și mai deplorabilă se constată în cunoașterea istoriei neamului. Metodele experimentale ale adepților științei sovietice „Dezinformația" prin interferarea multiplelor variante de istorie, unul mai gogonat decât altul, cum ar fi cea „natală", a Moldovei, integrată, „pur și simplu istorie", cea a românilor, au condus din nouăzeci încoace la zăpăcirea

completă a tuturor generațiilor, nu aș da greș să spun că și al pedagogilor, care se prezentau la lecție cu conspecte bâlbâite, ștergându-le din memorie la fel ca elevul după examen. Departe de gândul că la examenul de admitere la medicină, comisia acordă prioritate aroganților față de istoria națională, membrii căreia sunt la fel de „informați", fiind convins că starea lucrurilor e similară în toate „universi-tăt-urile", constat cu tristețe că 80-90 la sută dintre studenți habar n-au de trecutul istoric și rămân „patret" când le spui ceva. Apropo de această confuzie, aduc aici un exemplu elocvent. Cunosc un medic, fie și doctor în medicină (nauc de-a binelea), fost asistent la catedra de igienă USMF „N. Testemițanu", tovarășul Nicolae Bucun, care abia de mai închega două cuvinte „maldavnești", aderând la cornorați, pe timpul domniei lui Voronin devine viceministru la educație, salt enorm, dar culmea, după ce a făcut „ordine", schimbând capul cu fundul, în special în problema istoriei, face alt salt de cangur în cel de vicedirector la Institutul de perfecționare al pedagogilor, ori „Dumnezeu să-l iepure" cum îl mai cheamă, pentru a le schimba și acestora „uneltele" de logică. Dacă la fel de breji sunt directorul și profesorii acestei instituții, vai de steaua pedagogilor, în special al discipolilor acestora.

Dar să revin la calea anevoioasă parcursă de alfabetul latin. Era prin primăvara anului 1989, când murise Petru Testemițanu, fratele Marelui Nicolae. Pe timpuri, în orice organizație, începând cu cea a măturătorilor, catedrelor, rectoratului, până la comitetul central, toți membrii erau „președinți ori secretari", fie ai comsomolului, sindicatelor, partidului, grupului de informatori, băgători de seamă, altor „avortelnițe", iar în cadrul catedrei mie îmi revenea ramura sindicală. Fiindcă problemele sociale, inclusiv înmormântările erau de domeniul meu, convin cu șeful catedrei asupra coroanei, textului și alfabetului, la care după un moment de cumpănire, Costică îmi permite să procedez cum doresc, dar responsabi-

litatea îmi aparține. Zis și făcut, pe atunci serviciile funerare executau orice dorință, important era să caligrafiezi cu grijă fiece literă în parte și îți scriau chiar în idiș ori arabă. Mă prezint la mitingul de doliu, aranjez lenta ca textul să fie lizibil, toate catedrele erau prezente în grup, unicul cuc singuratec stăteam eu, din varia motive niciunul nu m-a însoțit. O atare „obrăznicie" a mai comis-o un alt cuculeț de la nu știu care institut din cadrul academiei de năuci. Important e altceva, la mică distanță stătea rectorul Cobâleanschi împreună cu, se pare un fel de vice pe atunci, Victor Ghicavâi, care își dădeau coate, privindu-mi coroana cu zâmbet „aprobator", fără a îndrăzni să mă admonesteze.

În toamna anului 1989 mă prezint la secretarul de partid al Institutului, tovarășul Pavel Gnatiuc, cu cererea de reabilitare după murdăria din ianuarie 1973. Deși a înghițit în sec, acesta a acceptat cererea și mi-a spus să aștept. Astfel trec vreo câteva luni fără niciun rezultat, mă prezint din nou la „tovarășu", la răspunsul căruia am rămas tablou. Nenorocitul mai întâi îmi dă în obraz că nu m-am prezentat atâta timp, fiindcă dosarul meu a fost revăzut demult, oferindumi protocolul, la citirea căruia mi-am înghițit limba. Comisia în componența președintelui, profesorul Matcovschi senior la catedra de farmacologie, dobitocului „fizruc" Gagauz la cea de educație fizică, și unui alt zăpăcit, au precăutat protocoalele respective, constatând că lucrurile s-au adeverit a fi în deplină ordine, astfel nu poate fi vorba de niciun fel de reabilitare. La acea „O, ce veste minunată!", revoltat la culme, fără a părăsi anticamera, cer o coală de hârtie în care îmi expun pe o pagnă încheiată „marea dragoste față de scumpul partid", îi fac o caracterizare amplă, trecând în revistă mârșăveniile acestui ghetou, iar în concluzie nu cer, ci declar că nu mai doresc să rămân în această porcăreață. După cum spuneam, deși soarta imperiului era clară, foștii partocrați (actualii „democrați") mai aveau pe atunci mari

rezerve, astfel am fost purtat pe treptele ierarhiei partinice, de la organizația primară până la biroul şi adunarea de partid a Institutului, dar am ținut una şi bună şi până la urmă am fost lăsat în pace.

Despre decizia Comisiei juridice a Parlamentului din 28 februarie 1992, referitor la reabilitarea persoanelor care au avut de suferit de pe urma politicii de deznaționalizare am aflat mulți ani mai târziu, abia prin 2005-2007, când am luat cunoştință cu memoriile lui Mircea Druc. Mare mi-a fost uimirea să constat că în lista celor 44 persoane reabilitate, printre care 21 din Institutul Politehnic, 20 de la Universitatea de Stat şi trei de la Institutul Pedagogic, nici pomină despre Institutul de Medicină. Deşi faptul că în anul 1973 am fost „rugat" să eliberez postul de asistent la catedra de terapie a Institutului era indicat în autobiografia mea din dosarul în postul de viceministru sănătății, colegii, în special administrația ministerului, au fost martori oculari ai evenimentelor, secția de cadre a Universității la fel era la curent, ştiind prea bine despre pregătirea acestei decizii, nimeni nu a zis nici pâs, toți au făcut-o „pi niznaiu". Abia în ultimii ani, când am început a încropi aceste rânduri, mai concret în 2016, din nou m-am adresat fostului secretar, tov. Pavel Gnatiuc, cu rugămintea de a lua cunoştință cu protocoalele şedințelor biroului (25.12.72), adunării de partid (09.01.73), şi celor din anul 1990, iar acesta mi-a spus că toată documentația a fost transmisă în arhiva centrală. Nu mai puțin mirat am rămas când am constatat că parcursul „triumfal" al cocinei comuniste de la medicină s-a încheiat cu anul 1987, documentele căreia de fapt au fost transmise, cele mai vulnerabile din 1988-91 au fost distruse, ori se mai află încă în posesia unora, care mai tânjesc pentru refacerea urss-ului. Cert este că în Institutul de medicină s-a lucrat în stil fanariot, cu mănuşi sterile, prin analogie după sintagma „şi a plecat doar unul" din „zece negri mititei" de Agata Cristi, unul

a plecat benevol, iar altul a fost trecut în altă cocină, astfel comisia farmaco-găgăuzească nu a mai avut ce reabilita.

Pentru a încheia povestea cu partinitatea mai prezint o poantă involuntară. Pe la finele anului 1990, aflându-mă în cadrul ministerului, fără vreun scop bine determinat, am publicat în ziarul „Literatura şi arta" un articol măricel, mai corect o scrisoare deschisă adresată primului secretar Petru Lucinschi, miniştrilor finanţelor şi justiţiei, şi se pare proaspătului „sfânt" înscăunat, mitropolitului socialist Vladimir (în ce ghiol l-o mai fi pescuit Ion Druţă, după fuga calculată a fostului fariseu, însoţit de 2-3 autotrenuri încărcate cu icoane, cărţi şi alte bunuri duhovniceşti şi materiale). Sumarul articolului consta în rugămintea de a returna suma cotizaţiilor plătite în van, în valoare de câteva mii de ruble (făcusem anumite calcule), în folosul catedralei pentru a fi curăţată de afurisenia comunistă (O, sancta simplicitas). Cum pe atunci guvernul era burduşit cu „barbera rosa" (late, negre, roşii, de nu cumva şi albastre), s-a găsit doar un alt naiv cu barba roşie de la ministerul finanţelor, care m-a dumerit că daniile nu au cale întoarsă.

Fiindcă în vederea scrisului mă cam apropii de mal, aş vrea să reflect o rază de lumină şi asupra carierei ministeriabile. Nu ştiu dacă am fost cel mai reuşit candidat la postura de viceministru al sănătăţii, dar iertată-mi fie lipsa de modestie, cu nimic mai prejos decât superiorii mei, din contra, mă simt chiar „ofensat", fiind decăzut din postul de ministru din 1967 în cel de adjunct în 1990. Aflându-ne în stare avansată de euforie democratică, pentru moment am uitat de duplicitatea fiarei rănite, care şi-a implantat masiv cozile de topor în toate nivelele puterii. Spuneam anterior că Mircea Druc era omul cel mai potrivit pentru postul potrivit, doar că nu era momentul cel mai potrivit. Analizând retrospectiv echipa consiliului de miniştri din guvernul Druc veţi găsi prea puţini democraţi, mai mulţi semidemocraţi, dar şi destui antidemocraţi. Alta la mână este că schimbarea a vizat doar posturile-

cheie din ministere, iar lăcata ruginită, subalternii, instruiți de minune în arta tăierii frunzei la câini şi în a o colora în roz, a rămas intactă. Primele reforme, pentru unii miniştri şi ultimele, s-au limitat doar la schimbarea secretarei şi şoferului, mulți au prins gust de interese personale, rubedenie, cumătrism, afacerism, incheind pact şi cu Iuda:

Ai făcut o treabă bună,
Aranjat-ai ministerul,
Doar schimbând din prima lună…
Secretara şi şoferul!

Nu dispun de prea mare încredere în propriile băieri pentru a mă aprofunda în toate giumbuşlucăriile perioadei respective, în speranța că cineva le va elucida pe parcurs, astfel le voi aborda doar tangențial. Referitor la această cronologie mizez mult pe Vlad Filat, bun cunoscător şi promotor al evenimentelor, cu condiția unui moderat autodafeu le-ar putea închega de minune pe parcursul celor nouă ani, unde mai pui că editând o carte şi-ar mai ciunti câte ceva din termen, ori ar ceda locul bunului său prieten. Îmi amintesc de copilărie când aveam un chin năprasnic, auzind că şopârla îşi dezmembrează coada în caz de stres, am chinuit câteva reptile, dar experiența nu mi-a reuşit. Prin analogie, în anul ’90 mă delectam cu un spectacol fantasmagoric, observând cum metamorfozau foştii partocrați în democrați sadea. Până la urmă nu e prea clar cine a crescut, îngrijit, hrănit, îngrăşat şi sacrificat porcul, şi cine se îmbulzeşte în capul mesei pentru a-i înfuleca pomana. Aceştia au fost primii care au asaltat Parlamentul, Guvernul, şi alte posturi bănoase pe scara ierarhică:

În ierarhie-o lege se implică,
De uneori mă copleşeşte gândul:
Cu cât mai sus maimuța se ridică,
Cu-atât mai clar se conturează… fundul!

Păcat că pe atunci camerele de luat vederi erau deficitare, dar uneori mă gândesc ce film fantastic de ordinul Premiului Oscar putea fi ticluit, dacă cineva ar dispune de acele cadre, cum sărmanii ministeriabili umblau deşălaţi sub povara covoarelor, frigiderelor, televizoarelor, maşinilor de spălat, şi altă aparatură tehnică, pentru bişniţăreala din dreapta Prutului. La fel aceştia au fost cei care primii au inundat oraşele României, prefiguraţi în „revoluţionari consacraţi", „victime" ale regimului comunist, în speranţa acaparării salariilor, în special al pensiilor de 4-5 ori mai mari, fără a conştientiza faptul că au urcat în cârca bieţilor ţărani români, care vor suporta toate cheltuielile. În acele vremuri se întâmplau lucruri curioase, demne de poveştile lui Ion Creangă şi Andersen, dispăreau peste noapte ferme de vaci, tehnica agricolă, uzine mari producătoare de piese pentru armamentul sovietic, maşinile bune erau trecute la fier vechi, se zice că şi prin spitale, se evaporau materialele de construcţie, apăreau acareturi pe strada Alba Iulia şi nu numai, vile, zice lumea că şi pe la Cruglic. Ca din senin băieţii deştepţi acaparau averi fabuloase chiar şi prin comercializarea „fâsurilor conservate", unii aveau deja trenuri personale, avioane, nave pe Dunăre, alţi „carandaşei" ingenioşi au privatizat vapoarele Moldovei din marea Caspică, iar ceva mai târziu s-au pricopsit şi cu sonde petroliere prin Surgut. În această fantasmogorie cei mai ingenioşi au fost preşedinţii de colhoz, care s-au grăbit să-şi devasteze gospodăriile, transformându-le în bunuri personale, ca mai apoi să-şi întemeieze propriile moşii sub aşa-zisele „Asociaţii colective" (aceleaşi colhozuri), iar gloata sărăcită fără nicio coadă de tracţiune pe lângă casă să fie readusă la vatră cu „te rog, mă rog", doar că de această dată în calitate de iobagi. În continuare, după destituirea Marelui Patriot, celui mai onest şi cinstit conducător, care a renunţat la orice beneficiu din partea societăţii, rămânând în acelaşi apartament cu două camere, unicului şi ultimului continuator al tradiţi-

ilor paşoptiste, Alexandru Moşanu, noii moşieri oploşiți sub aripa lui Mircea Snegur, au fondat „Casa noastră Moldova", adevărată cocină agrariană. „Opera" acestei gogineațe a apărut în vileag după ce şi-au permis obrăznicia să scuture constituția ca pe o cârpă învechită de cele mai frumoase valori naționale, înlocuindu-le cu „delicatețuri" tărâțogene. Astfel „Sloboda" din 1917 realizată de masele sărace de jos era floare la ureche față de pârjolul ghiaurilor de sus, care deținеau pâinea şi cuțitul. La un moment devenisem şi eu „putred" de bogat, împreună cu soția aveam două bonuri patrimoniale, oferite de agrarienii lui Snegur, şi eram în căutarea unei cornorate cât mai mănoase. Marele meu noroc a fost că am dat de o personalitate de ordinul fantasticului, un hoț cinstit, care mi-ar fi acceptat bonurile, dar m-a atenționat că procentele din venit le voi vedea la Sfântul aşteaptă, findcă nici el nu va dispune de mare scofală, tot beneficiul va fi încorporat în sporirea capitalului. Unica salvare mi-a venit în ajutor din partea nepoțelului Dorin în vârstă de cinci anişori, care m-a rugat să le trec în posesia lui. Căzând de acord, mi-a crescut inima cât o pâine, mândru de urmaşi atât de ingenioşi, dar pentru orice eventualitate l-am întrebat în ce sferă economică le-ar putea realiza, la care puştiul îmi spune că ar fi bune pentru confecționarea avioanelor de hârtie. Astfel am rămas şi astăzi în proprietatea avioanelor de hârtie, la propriu şi la figurat. Spuneam că făuritorii şi consumatorii celui mai suculent umor sunt pătimaşii trecuți prin infernul comunist. În ceea ce mă privește, cel mai mare beneficiu din acea perioadă de tranziție (nefinalizată până în prezent), a constat în umorul tragicomic afişat deschis pentru ochiul liber, anume atunci am scris cele mai frumoase epigrame, parodii, fabulații (aprecierea îmi aparține). Din păcate, fenomenul Helsinki nu ocoleşte nici ochiul, cu trecerea timpului acesta se obişnuieşte şi cu prostia.

Sursă de inspirație

Lumea de nu te inspiră,
(Dar ai poftă de satiră!)
Urcă-n cârma Statului
Că acolo-s proști destui.

Nu știu dacă prezintă interes înrolarea mea în cadrul ministerului. Gurile rele spun că echipa ministerială era constituită în bună măsură din badmintoniști, lucru pe care nu-l pot confirma cu certitudine, în schimb eu, care nu insuşisem în copilărie nici jocul „în bunghi", eram departe de acestea. Ar mai fi de adăugat că pe atunci/acum era împământenit obiceiul de a purta stimă profundă şefului, nu cumva să înaintezi cu un centimetru în fața lui. Nici pe departe gândul că ar fi vorba de cultul personalității, la urma urmei cât costă să sufli un fir de praf de pe pălăria şefului, să culegi o scamă, fie şi improvizată, de pe gulerul paltonului, făcându-i demonstrativ „puf în vânt", ori să zicem de a pierde o partidă de badminton cu 20:1, nimic, fii altruist, e bine să-l faci pe om să se bucure de viață. La urma urmei, vă amintiți câți urşi doborâți (în carnea cărora să tot cauți cu lumânarea vreo urmă de glontele vânătorului) zâceau aliniați la picioarele lui Nicolae Ceauşescu în timpul vânătoriilor „regeşti", important era să ocheşti cu precizie şi să prinzi momentul când şeful apasă pe trăgaci, nimic deosebit nu se întâmplă, se ştie bine că omul primeşte satisfacție şi atunci când îi oferă nespusă plăcere partenerului său, nu doar dacă este vorba de o partidă de sex. Astfel aduc un elogiu „mai marilor":

Şeful meu ca nimeni nu-i,
Şi-aş voi în cui să-l pui,
Dar mă chinuie-o-ntrebare:
Lațu-n gât, ori de picioare?

Fiindcă progeniturile şefilor se bucură de aceeaşi stimă, cu această ocazie vă mai aduc aici un banc real, povestit cu mult

haz de însăşi autorul. Colegul meu, Victor Rusnac, prin anii optzeci urma cursurile de şoferie. Întâmplarea a fost să fie ca în aceeaşi grupă să participe şi fiul rectorului, Vasile Vasilevici Anestiadi. Examenul conducerii era susținut pe străduțele întortocheate din valea Dicescu. Iată că la o intersecție ambii se întâlnesc. Profesorul avea prioritate, dar cum poți trece în fața fiului rectorului, deci se oprește, oferindu-i cu multă curtuoazie cale liberă micului „regent", care după o scurtă meditare, încântat de marele respect trece drumul, iar după ispravă ambii obțin nota „2"

Dar fiindcă am luat-o prea hăisa, pomenindu-mă cu boii pe arătură, să aştern câte ceva pe hârtie cum m-am pomenit în minister. Deşi aveam o anumită experiență în problema menajării asistenței medicale, ar fi o profanare din partea mea să mă înzorzonez cu deosebiți lauri de vrednicie, când se ştie că meritul înscăunării în acest post îi aparține în exclusivitate lui Mircea Druc. Ceva mai sus descriam anturajul cadrelor în care s-a pomenit Mircea. Uneori îi reproşam de ce l-a angajat pe cutare, ori cutare partocrat, iar la un moment chiar l-am înfuriat: „tu să nu-mi mai vii cu atâtea „criticantreți", mai bine adu-mi o listă de specialişti cu bună pregătire, nu vezi că n-am cu cine lucra?!". Pe bună dreptate, se cunoaşte faptul că orice şef, pentru a-şi realiza programul de acțiune, cu atât mai mult dacă e vorba de guvernare, are nevoie de oameni de încredere, astfel Mircea, amintindu-şi de copărtaşul său la „lovitura de Stat" în una din nopțile anului 1967, a făcut alegerea. Chiar dacă nu şi-a respectat „promisiunea" de pe timpuri, l-am „iertat" fiindcă pe atunci/acum pentru asemenea postură se cereau/cer anumite însemne „de Stat", şi în special „de Şezut". Prin luna mai 1990 sunt invitat urgent la secția de cadre, unde mi se spune să aştept maşina primului ministru în fața institutului. Cu adevărat, la câteva minute apare Mircea, discuția a durat doar 5-7 minute, timp în care ne-am deplasat până în piața centrală, iar pe parcurs am fost informat să

aştept invitaţia la minister. Fără a da sfoară-n ţară, deja cunoşteam în linii mari componenţa colectivului, observam că unii se cam uită chiorâş, alţii parcă ceva mai aprobator, nimeni nu m-a tras de limbă, aşa că am rămas în aşteptarea „peţitorilor". La vreo două luni, pe la început de iulie, mă sună Mircea, interesându-se cum mă isprăvesc cu serviciul nou, la care îi spun că până la moment sunt bine mersi cu cel vechi. Nu pot spune ce a urmat, niciodată nu l-am întrebat pe Druc nimic referitor la intervenţia sa, în schimb la scurt timp am fost „încoronat". Abia acum doi ani, fără nicio intenţie am avut dezlegarea enigmei. După mulţi ani de „înstrăinare", întâmplător mă întâlnesc în stradă cu o bună prietenă a soţiei mele, consăteană (satul Olăneşti), colegă de clasă, Maria Ţăranu, care pe nepusă masă mă întreabă dacă ştiu cui îi datorez postura de viceministru? Eu îi expun lucrurile cunoscute, la care dânsa încearcă să mă contrazică, spunându-mi că propunerea vine de la Valentin Vasilev, iar eu rămân tablou.

Referitor la aceasta se mai cere o scurtă paranteză. Intenţiile lui Nicolae Testemiţanu de amplificare a unor servicii medicale au fost date peste cap nu doar în endocrinologie, ci şi în chirurgia cardiacă. Chiar de la începuturi au fost trimişi în Moscova la doctorat trei tineri, Ionică Melnic, Boris Golea şi Valentin Vasilev, la reîntoarcerea cărora intuiesc că la fel li s-a sugerat să uite de meserie, fiind dispersaţi prin chirurgiile generale, unul şi şef la sindicate. Nu pot comenta acest lucru, se zice că cineva pretindea la acordarea acestui serviciu, în schimb prinosul era echivalent cu cel al câinelui paznic la cămara cu varză murată. Important este altceva, prin anii 1989-90 Valentin Vasilev din varia motive, nu intru în detalii, după pensionare s-a retras din serviciu, izolându-se în casa părintească din satul Olăneşti, unde locuia bătrâna sa mamă. În tinereţe, precum se ştie, conform legităţii naturii cum că orice flăcău pe măsura în care devine tot mai copt, pe atât preferă să vâneze tot mai tinere căprioare. Aşa se face că pe timpuri Maria a fetit

în preajma flăcăului „bătrân" Valentin, astfel se cunoşteau destul de bine. În nu ştiu care an, în timpul unei discuții, acesta i-a dezvăluit Mariei secretomania respectivă. În primăvara-vara anului 1990 Valentin a avut o echipă de oaspeți în frunte cu ministrul sănătății, în componența căreia erau Costea Pasecinic, Ion Cuzuioc şi Mihai Ciocanu (foştii mei studenți), veniți cu oferta respectivă. Nu cunosc bagatela discuției, atât doar mi-a spus Maria că Valentin a refuzat, făcând turnură în direcția mea, dar până la urmă ce mai contează?!

După cum am mai promis, odată ajuns la etapa ministerială, o voi reda doar succint, din simplu motiv că e greu să-ți imaginezi peripețiile lui Moise pe parcursul celor 40 de zile de bludnicie prin pustie, în schimb bludnicia bludnicilor noştri diriguitori, bludniciți de şireata dăscălie rusească „Dezinformația", care ne-au bludnicit pe parcursul acestor 28 de ani de bludnicie programată, depăşeşte orice limită a raționamentului. Astfel, mă voi opri doar tangențial la unele momente care nu odată m-au adus în situația „să fac ca trenul", mă refer la aspectul profesional, social-politic şi anturajul din minister. Eram întrebat uneori cu ce fapte mărețe mă pot lăuda pe parcursul carierei ministeriale, răspunsul fiind unul echivoc „cu nimic". Nu mă voi aventura cu critici la adresa ministerului sănătății, atât doar pot spune că acesta a funcționat în pas cadențat, în unison cu toate celelalte ministere, sub egida diriguitorilor „cui ne-au avut şi ne mai au", aducându-ne în situația, martori oculari ai căreia suntem. Îmi amintesc de un caz tragicomic în cadrul unei şedințe de guvern, era vorba de aprobarea unui proiect de lege în vederea nu mai ştiu cărei probleme a sănătății. În prealabil au fost pregătite materialele necesare, puse la dispoziția tuturor membrilor guvernului, iar în timpul şedinței, fiind naiv, credul, neinițiat în „regia" spectacolelor guvernamentale, eram pe cale să repet gafa aspirantului matematician reținut la etajul întâi în „zborul" de la şase, aşteptând decizia

„înaltei curți", în speranța că aceştia au luat cunoştință cu materialele respective, la care am rămas cu gura căscată. Nu-mi amintesc cine era şeful guvernului pe atunci, Tampiza (îi mai adiționau o literă), ori cel cu chipul lui Baiazid I, fără nicio replică a plasat documentele în „arhivă", trecând la altă prezentare. „Răzbunarea" a urmat ceva mai târziu:

Unui primministru

Mai cu spor de-a ne conduce,
Încercând a te-ajusta,
Doar o literă-om aduce…
Să fii bun pentru ceva.

Spuneam despre anturajul lui Mircea Druc, aduşi la acelaşi numitor comun prin dresura reuşită a kgb-oului metamorfozat în fsb-ou, ambele de origine patrupedă, prin eforturile slugii sale devotate, Iura Roşca, le-a reuşit dezmembrarea celei mai închegate formațiuni de dreapta, Frontul Popular, pe parcurs renăscând din propria cenuşă, trecând consecutiv prin fenomenul de ordinul „turuială alternativă", din preşedinte în preşedinte, rebotezat sub diferite nume, care mai de care, al Intelectualilor, Congresul Democrat Unit, Partidul Forțelor Democratice, ajungând până la Serebrean, care i-a făcut vecinică pomenire. Recent am luat cunoştință de o statistică amară, prin care în anul 1990 Frontul popular deținea peste 50% din cei 380 de deputați, iar la final de mandat s-a ales doar cu 38. Încă de la începuturi am trecut în calitate de membru prin toate aceste trepte, ca până la urmă să rămân „fără de partid", selectând cu precauție votantul de fiecare dată. Pe la nu ştiu care alegeri din anii nouăzeci, am dat un interviu unui ziarist, care m-a întrebat când ar putea fi pus carul pe roate în acest hârb de țară. Răspunsul meu a fost că aceasta se va întâmpla la sigur doar atunci când PFD-ul va obține majoritatea în Parlament cu 82 de deputați (din 101 posibili). Văzându-l uimit, i-am lămurit că din simplu motiv,

sub acest număr sunt eu. Mă gândesc, dacă ar ști nenorocitul Ghimpu de câte ori i-am promovat partidul, nicidecum hidoasa-i pocitură, din simplu motiv că cel al lui Filat eram sigur că trece, astfel îi ofeream un companion, de agrarieni mă dezamăgisem încă din anii nouăzeci. Dacă veni vorba de partide, chiar dacă suntem la coada vacii în privința parametrilor social-economici, politici, culturali, și de altă natură, nu accept doar faptul că am fi mai bețivi ca rușii, avem și noi cu ce ne mândri, e vorba de numărul de partide pe cap (mai curând pe fund) de locuitor. La ora actuală R. Moldova a întrecut Europa, continentul American și Borkina Fasso luate împreună, mândrindu-se cu cele peste 45-50 de partide abia scâncitoare și alte 25-30 de veșnică pomenire, majoritatea contaminate cu virusul „napoleonismului" și invadate de „moldoveni noi". Înțeleg prea bine că niciun partid nu poate exista cu aer și „răbdări fripte", dar nu cred în ajutorul „dezinteresat" al acestor chițibușari, care de regulă dictează traseul politic. De-ar fi să clasificăm partidele actuale, cele de stânga sunt ruseşti, centru și centru-dreapta abia de le mai poți socoti de stânga, iar dreapta „a păpat-o cuciu". Dacă nu mă înșel, la destrămarea urss-ului, letonienii aveau formate trei guverne care puteau fi schimbate consecutiv, iar noi nici măcar unul bun. Îmi amintesc de sărmanul Mircea, care a intrat la guvernare cu părul „pana corbului", ca la un an să iasă cu capul încărcat de promoroacă.

Nu am fost și nicicând nu am jinduit postura de lider, mai curând dacă ar fi vorba de o „vânătoare domnească", cel mai potrivit aș fi doar de hăitaș. Pe lângă multe alte defecte, am și o calitate bună, nu pot ieși în fața publicului cu discursuri doar de dragul de a vorbi, nu pot spune minciuni, cum ajung la limita de plutire a adevărului îmi sar catecolaminele în creier, mă copleșesc și încep a mă bâlbâi. Mi-am amintit de un banc românesc. Se zice că pe timpuri la Iași a apărut un medic șarlatan, un aromân din Serbia, de teapa lui Gigi

Becali, care lecuia cu „hapuri" (unitate de măsură echivalentă cu volumul unei înghiţituri), încasând o taxâ mizeră pentru tratament, astfel s-a pomenit asaltat de întreaga populaţie. Drept urmare doctorimea locală risca să devină şomeră şi atunci au decis să trimită pe cineva dintre ei drept muşteriu pentru a-i fura secretul. Iată că un tinerel, calfă doftoricească, se prezintă la medic şi fiind întrebat ce meteahnă are, se frăsuie că e obsedat de patima minciunii, cum doar deschide gura trânteşte câte o trăsnaie. Păi bine, zice doctorul, astea sunt fleacuri, am un leac excelent, după care trece în altă cameră, iar la întoarcere îi înmână trei hapuri, rugându-l să consume unul pe loc, doar cu condiţia să nu-l înghită ci să-l ţină cât mai mult posibil în gură până se va absorbi. Administrând hapul, sărmanul tânăr se vârcoleşte, roşeşte, transpiră, cu greu ogoieşte contracţiile stomacului şi tentaţia de vomă, până când nu mai poate suporta chinul, scuipă „bunătate" de leac şi exclamă: „Doctore, păi ăsta-i rahat!". Atunci doctorul bucuros îl bate uşor pe umăr, vezi, zice, ai luat doar unul şi de-acum spui adevărul, dar de mai urmezi şi cele două hapuri nu mai spui minciuni o viaţă-ntreagă.

Nu ştiu ce se întâmplă cu această scursură de românism, iertat fie-mi păcatul, ori noi suntem nişte modoroi, ori ruşii sunt prea şmecheri, ori şi una, şi alta, fiind minciuniţi de aceştia încă din timpurile când Rusia revendica moştenirea Bizanţului, iar Moscova se pretindea a fi cea de-a „treia Romă", bate-m-aş peste gură. La mijloc ar mai putea fi şi moştenirea lăsată de fanarioţi, dar pe prim plan este mancurtizarea adânc implantată. Pentru a nu fi învinuit pe nedrept vă iau pe toţi drept martori oculari, observaţi evoluţia liderilor politici din nouăzeci încoace. De Roşca nici nu încape vorba, el a fost produsul oului de cuc aruncat de kgb-eu în cuibul cui ne are, observaţi evoluţia celorlalţi, nu voi invoca nume, îi cunoaşteţi prea bine, cum numai se evidenţiau cu ceva, cum apăreau în fruntea turmei, cucerindu-ne încrederea şi uzur-

pându-ne votul, imediat erau luați nu doar cu zăhărelul, cu „tpru-tpru-tpru-na-na-na", ci de-a dreptul cu moşii furate, averi, posturi de hoție în lege, acces la treuca politică, deghizați în costume albastru-diplomat, pantofi luciți și cravată leninistă, trecând fără nicio remuşcare pe altă parte a tranşeei, comentariile sunt de prisos. Bineînțeles că oligarhii şefi ai asociației „Furtului în comun" permiteau și accesul acestor sclintiți la minte, doar cu condiția furtului după rang, beneficiind de plăcerea de a-și linge falanga terminală a degetului mic implantată în borcanul cu miere. După ce erau flenduriți pe toate părțile ca o cârpă, folosiți în calitate de dop de fund pentru camuflarea fărădelegilor, în cazul respectării cu sfințenie a mersului pe coate și genunchi, unii mai erau promovați la posturi suculente, inclusiv prin ministere. În caz contrar, când se burzuluiau cu ceva, încercând să-și îndrepte coloana vertebrală, urmau calea lui Filat. Cunosc un asemenea patruped, putred de bogat, deținător al unei brigăzi mecanizate cu o rază de acoperire a unui vast teritoriu, oploşit prin ambasada celor cu crăpătura ochilor foiță de țigară, dar mare scofală, parcă el ar fi ultimul.

Cât privește peregrinările profesionale, conform legii care permite medicilor încadrați în minister dreptul la 0,25 salariu prin cumul, pentru a nu se descalifica, astfel mi-am încercat norocul în secția de endocrinologie din spitalul „Sfânta Treime", printre foştii mei colegi, unde la fel m-am simțit înstrăinat, aceeaşi românime, iar până la urmă am revenit la catedră în Spitalul Clinic Republican, unde mai persista fenomenul „caprei lui Sidorov". Eram pus între ciocan şi nicovală, vorba bancului cu jandarmul român, care își întreba „victima" dacă îi e într-un loc de el, iar întrebarea fiind duplicitară, de răspundea onest că nu-i e, lua o palmă, iar dacă afirma, lua alta și mai îndesată. Oricum, conform cauzelor supărării unei femei: „pentru orice", „pentru nimic", pentru „de ce Da" și „de ce Nu". Tot astfel și situația mea era anapoda, postura

de conferențiar universitar mă obliga să fac vizite pacienților în secție, iar dacă încercam să-mi fac datoria, imediat apărea poslanicul de la Domnie, ori chiar Domnia Sa în persoană, care mă atenționa că acum 2-3 zile a fost întreprinsă vizita, așa că nu-mi rămânea decât, vorba lui Urschi „Gheorghi… aia din gară". Din alt punct de vedere eram pus sub strictă observație, aveam cățelul invizibil veșnic treaz, legat de clanța ușii, la deschiderea căreia de orice întâmplător, imediat apărea poslușnicul, mă privea o clipă înțepenit, apoi pleca fără a rosti vreun cuvânt, lucruri tragicomice, să mori de râs, care mă lăsau intransigent, continuând să-mi văd de treabă. Prin analogie, această comedie de prost gust îmi amintește de o scenă din spectacolul „Eminescu" de Valeriu Cupcea, din timpurile de tristă amintire. Așa se face, că într-o cameră stătea pe scaun Ion Creangă, nu se concretizează de era infern ori paradis, nu se adulmeca nici miros de rășină, nici pomi îmbelșugați, la un moment intră kgb-istul, deghizat în pantaloni „galife", cizme de hrom lustruite, ghimnasteorcă cu guler de plastic alb pentru a evita „înrăpănoșarea", cu coburâ și chistol la șold (rolul fiind interpretat de Anatol Răzmeriță ori Iurie Negoiță), țintuindu-l cu privirea și pășind încet, îi face un cerc, se oprește o clipă cu replica „Tovarășul Creangă???", după care se retrage făcându-se nevăzut.

Oricum, din nou eram în compania lui Victor, pentru început aveam cabinete separate, apoi au fost comasate, am observat că el se obișnuise cu spațiul din colivie, chiar era fericit că nimeni nu-l deranjează, mai târziu aflasem că e căsătorit cu Aneta din Iași, eu însă mă mai gurguțam, mai speram la ceva, uitasem de maxima cu alură evreiască: „secretul mulțumirii este să te bucuri de ce ai și să știi să te lipsești de dorințele care nu se pot împlini", cu atât mai mult că nu mi-a plăcut nici maxima biblică, conform căreia dacă ai fost lovit pe obrazul drept, întoarce-l și pe cel stâng. Fără nicio intenție de a face aluzie la ceva, exista/istă o metodă sofisticată a kgb-oilor de

îmblânzire a „rebelilor", anume cea de izolare camuflată a individului, sistematic majorează-i doza de singurătate, presară-i incognito sentimente de suspiciune în ceai ori cafea, regizează privirile și gesturile colaboratorilor, fie ele și binevoitoare, dar cu aspect duplicitar, cu urme de semne de întrebare, și în scurt timp victima îți vine pe brânci cu declarații care de care mai sucite, ori se aruncă de la etajul 18 cu bilețelul motivat de „balena albastră". Nici pe departe nu intenționez să cobor la subsolul josniciilor, dar cum se explică faptul când în prezența mea la postul asistentelor medicale cineva necesită asistență medicală, ori solicită o consultație, acestea apelează la oricine, inclusiv la foștii mei studenți, iar eu rămân ca o stafie imaterială? Pentru început credeam că e o eroare de moment, iar când acestea se repetau cronic, am constatat cu certitudine că pisica moartă a fost aruncată și la acest nivel, nu m-aș mira să fi fost implicat și cel al infirmierelor. Faptul că în această daraveră era implicată și echipa feministă de medici nu încape nicio îndoială, fiindcă pasărea pre limba ei piere, fără a conștientiza, își permiteau anumite gesturi, replici cu anumite apropouri, oricum am făcut-o pe „niznaiu", nici gând să cobor la nivel de mahala. Din păcate, aceeași atmosferă persistă până în prezent, nu comentez. Cei mai mulți peri suri și momente dureroase le aveam la trecerea concursului pentru reconfirmarea postului de docent și al categoriei superioare la fiecare cinci ani, când eram obligat să prezint cele două lucrări „științifice". Îmi amintesc cu câtă plăcere secretara comisiei îmi cerceta documentele prezentate în speranța izvodirii oricărui pretext pentru a refuza, dar mă făceam luntre și punte și colectam necesarul de frunză tăiată pentru căței. Pe parcurs am constatat existența labirintului cu ieșirea zăgăzuită, știam de mult timp că trenul meu este trecut pe linie moartă, și astfel am acceptat inevitabilul. Unicul refugiu în care nu se puteau implica „binevoitorii" mei, din unele motive clare, era procesul pedagogic, care necesită anumite particularități. Din păcate,

și acum constat că unii nu cunosc atribuțiile profesorului din cadrul USMF-ului, întrebându-mă de multe ori dacă sunt doar pedagog, ori sunt și medic? Întrebarea este pe cât se poate de stranie, pe atât și de banală, cum și-ar imagina cineva că ai putea preda sumedenie de beteșuguri fără a le cunoaște esența, diagnostica și tratamentul acestora, într-un cuvânt, fără a fi doctor? Aceasta vine cum ar intra cineva în magazinul de instrumente muzicale cu rugămintea către vânzător: „N-ați putea să-mi dați un nai?", iar acesta i-ar răspunde: „Cum să dai ceea ce n-ai?" Anume aici mă regăseam ca medic clinician, discutând detaliat cu studenții proveniența, factorii predispozanți, originea, tabloul clinic, diagnostica, tratamentul și metodele de prevenire a fiecărei boli în parte, astfel cât de mult mi-ar dori cineva decalificarea, nicicând nu o va putea realiza. Și dacă tot mă lăudam că nu sunt trufaș, anume acesta era calul meu de bătaie, analizând lucrurile nu din pod, ci pe pacienți concreți din cadrul clinicii, care erau studiați în prealabil de către studenți, iar apoi discutam amănunțit împreună cu toată grupa, astfel le provocam interesul, încercam să le altoiesc „ambâțul" de a se descurca singuri pe parcurs, lucru care cred că mi-a reușit și mă simt om împlinit, dar, de am ori nu dreptate, las s-o spună discipolii mei.

Analizând retrospectiv lucrurile, cred că am dat dovadă de destulă răbdare, stoicism, am lăsat să se creeze impresia că nu mă afectează tratamentul la care eram expus, mai exact, că nu-l prea pricep, iar gradul de naivitate intuiesc că era apreciat prin propria măsură al fiecăruia, răspundeam cu aceeași monedă la zâmbetul machiavelic, nicicum nu-mi trădam sentimentele din adâncul sufletului, deja eram versat și eu în astfel de „diplomație". Știam că funcțiile titulare ale profesorilor se calculează reieșind din numărul de ore, conform programului de studii, nu e prea clar cine și cum le aranjează, atât doar am observat că acestea variază de la an la an, pot fi umflate ca foiul țiganului, sau reduse după bunul plac până la ultima

suflare, la fel și faptul că unii nici nu prea sunt cointeresați temporar în amplificarea lor. Nu voi mai continua cu frăsuieli, astfel am continuat serviciul pe un salariu întreg până la pensionare, plus câțiva ani în continuare, după care, din „lipsă" de ore am fost trecut prin contract anual la un sfert.

Merită a fi menționat și un alt eveniment important petrecut în primăvara-vara anului 1990, e vorba de podul de flori, care mi-a lăsat în suflet o anumită doză de tristețe. Nu-mi mai amintesc la ce nivel a fost concepută manifestarea, de au participat și unde s-au întâlnit ambii președinți gorbacioviști, la fel câte flori și în care ape au depus, atâta doar că Institutul ne-a pus la dispoziție un autocar, fără implicarea directă a rectoratului (mai era așteptată revenirea la matcă), astfel plecând la Leușeni. Podul peste Prut era blocat de armata colonială, nu la fel a procedat și partea română, dar sub presiunea participanților calea a fost deschisă, transformându-se în două șuvoaie în ambele direcții, și deși fețele multora radiau de bucurie, nu am prea observat sărutări, îmbrățișări de suflet, mi-a făcut impresia că s-au întâlnit doi frați răzlețiți din fragedă pruncie, crescuți și educați în colivii diferite, de către dresori diferiți, mi s-au părut chiar puțin speriați, contrariați de cele întâmplate, îmi amintesc doar că niște tineri mă întrebau unde se vinde bere, rugându-mă să le schimb leii în ruble, cărora le-am oferit ceva din puținul de care dispuneam fără a accepta nimic. Pentru a spulbera senzația de tristețe din suflet am trecut după sârma ghimpată, fiind încântat de colinele Albiței și în special de suportul pământului de sub picioare, astfel pășind în continuare observ pe o văiugă o profesoară cu un grup de 10-15 puradei de clasele 3-4, de care mă apropii bucuros că am fericita ocazie să îndulcesc niște pui de românași cu producția fabricii „Bucuria", întrebându-i de prin care părți ale Țării vor fi, iar răspusul lor m-a lăsat tablou când mi-au spus că sunt din Fundul Galbenei, raionul „Cotovsc", pripășindu-mă și cu românași basarabeni.

Revenind la peripețiile ministeriale, am menționat deja cât de dorită era apariția mea, la fel și maniera sovietică de organizare a muncii, promovată până în prezent. Nu m-ar mira faptul să aud pe cineva afirmând că fsb-eaua ne-a purtat „grijă" paternă, fie și de-a mă-sii, spuneam doar că lui Gorbaciov (nici elțino-putiniștii nu sunt mai breji) i-a părut „aia păpușă", era convins că „soiuzul" își va schimba doar firma, în rest va rămâne același „lucum cu perje mâncare boierească", spera că are de furcă cu niște copii zburdalnici, care se vor burzului puțin, iar apoi vor fi luați ușor cu „ptru-ptru-ptru na-na-na". Spuneam că redresarea cadrelor s-a limitat doar la nivelul posturilor-cheie, în special, al miniștrilor și adjuncților, dar și aici s-a procedat cu socoteală și chiverniseală. Având în capul piramidei doi roboți controlați, unul în fruntea partidului, partocrat bine școlit prin colonii, și altul drept păstor al turmei, trecut prin posturi și „șc-oale" de partid, pentru ca sticleții zburdalnici să nu comită vreo boroboață, au fost luate măsuri de precauție, lăsând câte un băgător de seamă la portița coliviilor. În cadrul ministerului sănătății a fost oprit un tânăr veteran, travestit peste noapte în același post de vice (se știe că în toate coloniile al doilea scretar era de fapt primul), în atribuția căruia, pe lângă toate, intrau orânduirea finanțelor și perspectivele nu știu cărei dezvoltări ale medicinei pe viitor. Un alt adjunct, fost diriguitor cu școală de partid, avea în subordine construcțiile și transportul, întrucât cunoștea la perfecție durata funcționării mașinilor, la fel și proporția dintre nisip, apă și ciment din tencuială. Mie îmi reveneau secțiile de asistență medicală pentru copii și maturi, expertiza muncii, iar pentru o perioadă de timp și sănătatea publică. Pe atunci mssr-âsul servea drept obiect de studiu pentru coloniile imperiale în ceea ce privește ajustarea asistenței medicale, se îmbulzea lumea ca la urs să vadă ce se întâmplă în făcătura microscopică de stat. Era finalisată concepția Marelui Patriot și Sfânt al națiunii Nicolae Testemița-

nu de apropiere maximală a asistenței medicale de populația rurală. Totul era pus la punct cu spitale republicane, teritoriale, raionale, sâteşti, majoritatea satelor aveau ambulatorii cu staționare de zi, unde sărmanii şerbi se bucurau de îngrijire. Îmi amintesc cum veneau medici, profesori, savanți de prin Europa, America, care dădeau o înaltă apreciere acestui sistem, unde erau concentrate toate serviciile medicale, şi ne sfătuiau să nu-l demolăm în niciun caz, mai mult, ei l-ar fi preluat cu plăcere, dar trenul plecase, instituțiile lor erau prea dispersate. Reversul medaliei, hăul în care ne-am pomenit îl vedeți singuri. Pe timpuri la Universitatea (de Stat şi de Şezut) era un profesor pe nume Cațˌ iar toată lumea îşi adresa în glumă urale de ordinul „să trăiți, să fiți, să mâncați, şi toate beneficiile acestuia", doar cu o mică diferență că în loc de „cum avea acesta" se folosea „ca acesta". De unde putea intui sărmanul Testemițanu că vor veni la putere Cații, care vor izgoni a treia parte din populația țării, plecați pe coclauri la construcții, ori la spălat funduri eurasiate şi europene, că ne vom trezi cu sate pustiite sau chiar dispărute, că vom prelua exemplul Velicorosiei cu geamurile şi uşile caselor bătute în scânduri, când lumea va uita nu numai „cum", dar şi „cu ce" se fac copiii. De unde să-şi fi imaginat că va veni timpul când natalitatea va scădea mult sub nivelul mortalității, că vom avea peste 200 de mii de copii peste hotare, majoritatea născuți prin străinătăți. Dar, Doamne, potoleşte-mi mintea, nu cumva cu adevărat râde hârb de oală spartă, nu cumva suntem pe cale de a ne alinia cu „arborigenii", având şanse reale de a-i depăşi? Nu e de competența mea să mă implic în analele statisticii, nici mare lucru de politolog nu sunt, dar meditând în linii mari, la mintea cocoşului, când te gândeşti la glisajul vertiginos cu fundul pe gheață spre hăul în care ne prăbuşim, când tot mai frecvent circulă în societate enigma „cto vî, doctor Zorghe?", cel care ne ghidează calea, ce gânduri i s-au cuibărat prin cap, dar şi dacă dispune cu adevă-

rat de organ gânditor, membrul cărei agenții secrete o mai fi fiind și de cunoaște punctul final al lunecușului, îți stă mintea-n loc. Dacă stai să analizezi rezultatele acelui referendum șugubăț de acum trei ani, în care sunt strecurate involuntar și multe lucruri adevărate, cu cât dibăcie a fost întocmit că s-a dat de urma a doar 7% de români (???!!!), nu știu dacă raionul Botanica a Chișinăului în general a fost inclus, în schimb niciun român din cartierul meu nu a fost interogat, dar aceasta mai treacă-meargă, dacă să dai crezare că acest stat avorton mai dispune doar de ceva peste două milioane de locuitori, în pofida faptului că în alegerile din toamnă aveam trei milioane două sute de mii de alegători (???!!!), cu peste 50% în favoarea lui Do(n)don, dintre care 7-8 sute de mii de pensionari și nu știu câte de copii, când forța motrice a societății, cei peste un milion plecați prin străinătăți, și puțin probabil că se vor mai întoarce, muncesc la adevărații investitori, iar Cații noștri ne poartă cu zăhărelul viitorului luminos prin așteptarea investițiilor străine la nu știu care Paște, și chiar de miracolul se va isprăvi, e puțin probabil ca investitorii să revină cu sclavii noștri plecați, și atunci nu rămâne decât să constatăm că aceștia se încadrează perfect în categoria pacienților incurabili cu mintea obrintită. Aș fi curios să văd ce va fi cu acest pământ, cum va proceda doctorul Zorghe în cazul când se va adeveri previziunea celor de la „ora de ras", conform căreia va veni momentul când va pleca din țară ultimul patriot apt de muncă, rămânând doar cu „bunica bate doba" din formațiunea „Zdop și zdup", dar până la urmă, societatea copleșită de modestie rămâne în așteptarea „nuștiu ce"-ului, oricum, vorba eminentului actor sibian Constantin Chiriac „modestia este cea mai mare calitate a celor care n-au nicio calitate".

Îmi amintesc de metodele de chivernisire a întregului set de probleme. Știam despre fotbalul medicinal cu pacientul în loc de minge, dar atunci m-am lovit și de existența celui

ministerial. Pregătisem împreună cu secția de asistență medicală un proiect de lege, care urma să treacă aprobarea mai multor ministere, ca în final, după ce toți și-au ferit fundurile la perete, s-o regăsesc în mapa personală cu viza: „Dlui Alexeev pentru rezolvare". Mersi! Dacă tot e să mă laud cu ceva, chiar la câteva luni de la investire am concediat doi hoți de proporții, medicul-șef din Cahul, care s-a dovedit a fi și mare potlogar (își amenajase saună cu șampanie și pișcoturi în morgă) și cel de la spitalul de oftigă din Chișinău, din păcate, se pare că am făcut loc altor doi.

Rămân nedumerit (de fapt nimic nu mă mai miră!) să văd cum a ajuns mafia medicametului s-o întreacă pe cea a armamentului, când rețeaua de farmacii a împânzit nu doar Chișinăul, ci și întreaga „țeră", iar în jurul spitalelor acestea constituie un întreg furnicar, când firmele farmaceutice se înțeleg bine mersi cu casa de asigurări, făcând concesii de un procent câștigă suta, nu intru în detalii. Exista pe timpuri o instituție parazitară sub oblăduirea lui Ivan Râbac, care în loc să fie copărtașă la asigurarea asistenței medicale, punea 50% în cap la prețul medicamentelor achziționate. Atunci i-am propus ministrului să încorporăm această coțcărie în cadrul ministerului transformând-o într-o secție, cu permisiunea unui procent favorabil pentrru existență, astfel reducând prețul medicamentelor. Dar de unde, primul pionier în rețeaua respectivă a fost ruda lui „Carandaș", iar pe parcurs s-au năpustit ca trântorii la fagurele cu miere, se zice că printre ei sunt și „profesioniști". La fel s-a întâmplat și cu asigurarea medicală, când principalii respondenți, statul a falimentat, iar patronul autojefuit a dat bir cu fugiții, unica sursă rămâne să fie jecmănită de pe spinarea sărmanului plugar, iar borțoșii se vor trata „za tac" cu o sticlă de coniac și un băț de cârnați. Tot la acest capitol ar fi de adăugat că legislația în vigoare prevede dreptul la asistență medicală gratuită pentru întreaga populație. Din păcate, pe timpuri legile apăreau/

apar val-vârtej peste noapte, ca în jocul „de-a capra", și deși unele scumpiri ale investigațiilor sunt îndreptățite, nu la fel sporește și acoperirea financiară a acestora. Dar fiindcă nu există „băgare fără scoatere", la fel și năpastă fără ieșire din situație, chiar dacă te pomenești cu pantalonii rupți în fund, totul se rezolvă. Nu constituie secretul lui Polchinelle faptul că în afara urgențelor medicale, pentru a nimeri la unii specialiști există rând de 1-2 luni. Nicicum nu disperați, același doctor paralel este angajat în unul din multiplele centre medicale private și vă consultă în aceeași zi, desigur, contra plată. Ori să zicem că solicitați o internare planificată, vă înregistrați la coadă, iar contra plată – în aceeași zi. Se cunosc lucruri și mai anapoda, când în urma unei traume cerebrale pacientului de la periferie i se face tomografia computerizată, rezultatele par a fi normale, dar persistă durerile de cap, adresarea la centru necesită rezonanța magnetică, iar rândul dacă e destul de măricel, cu câteva miișoare rezolvi în aceeași zi, și tot așa, exemplele se țin lanț. Am impresia că în unele instituții private valoarea profesionalismului nu se apreciază după numărul de pacienți vindecați sau convinși că sunt sănătoși tun și nu au ce căuta pe la doctori, ci mai curând după numărul celor atrași în ciuleandră. Spuneam că pe timpul holodomorului basarabean nu prea aveam cerșetori, onoarea era mai presus decât pericolul morții, acum te îngrozești la privelișteа celor cu crăvată la gât ori cu busturile decoltate și pantofi pe tocuri înalte, cu foamea cât de cât astâmpărată, cum se îmbulzesc la treuca comună gratuită, dar mizeră și din Paști în Paști, cât de ușor prind momeala pungii preelectorale cu trei gogoși, ori sunt milogiți cu cei câțiva lei împuțiți din procentele mizere ale marilor firmaci, aduse drept răsplată pentru a se chivernisi cu averi imense.

Altă tărășenie bengoasă moștenită de la sovietici este statistica. În orice sferă a societății urss-oaica dispunea de două categorii de indici, avantajoși și detractori, dintre care

primii se încadrau în cifre atât de umflate că dădeau peste mal, iar celor de al doilea doar cu microscopul abia le mai puteai identifica. Doamne, când urmăresc publicitatea oligarhofilă cu atâția indici colorați în roz, mă simt cel mai „fericit, sătul, odihnit și garnisit la patru ace". Asamblarea statisticii o asemuiam cu formarea râurilor mari. Din sumedenie de izvoare câte o minciunică inofensivă, reunite și reîntregite în pârâiașe, râulețe, afluienți, înglobând toate palavrele pe parcurs, se varsă în eșaloanele superioare sub forma unei minciuni globale. Fără a intra în detalii mă voi referi doar la pajura profesională. Îmi amintesc cum pe timpuri Europa, America, întreg mapamondul aveau cea mai crescută incidență a diabetului zaharat, unele țări aveau 4-5%, altele peste 6%, Israelul urca chiar la 13-15% din populație, urss-arii habar n-aveau de procente, numărătoarea se făcea la mia, suta de mii, despre veridicitatea datelor nici vorbă. Cunosc mai bine ce se întâmplă în „răspublicuța cui ne are", am pornit cândva de la 40 de mii, recent ajungând la peste 80 de mii, iar cât privește incidența de facto însăși Scaraoțchi și-ar răsuci mințile pe dos în socotelnița respectivă, unde mai pui și referitor la numărul populației?

Vorbeam despre furturile masive, devastarea gospodăriilor colective, uzinelor, prăbușirea catastrofală a economiei, destrămarea ordinei sociale, de menționat că pe lângă hoții autohtoni, au dat busna și mulți geambași străini. Îmi amintesc de o întâlnire organizată de șeful cancelariei de stat Gaindric, care mi-a făcut legătură cu o curvuliță blondă cu vârsta limită de trecere în rezervă, venită din „fundul galbenei" ruseşti cu propunerea de a-i pune la dispoziție un grup de 30-40 de asistente medicale, care urmau să învețe engleza și să treacă o perfecționare în Odesa, pentru a fi angajate în serviciile medicale din America. Pentru început rămăsesem măgulit de propunere, la urma urmei de ce nu le-am permite tinerilor să vadă lumea, poate mai fac bani și investesc în economie, iar mai apoi m-a străfulgerat o îndoială, de ce anume

fete, şi cât mai tinere şi mai ochioşele, chiar accepta cu plăcere absolventele colegiului de medicină, de ce niciun băiat, şi tot aşa, astfel că într-un final am renunţat. Ceva mai târziu s-a constatat că doi actuali bogătani au început a-şi înjgheba averi anume prin proxenetism. Dar ce mai roi de adopţionari de prin America, Israel şi alte ţări, însoţiţi de intermediari din România, se abătuse prin părţile noastre, ce mai dragoste paternă îi năpădise pe toţi, din lipsă de dovezi nu vreau să intru în păcat, dar se observa cu ochiul liber că se petrec lucruri „curat murdare". Îmi amintesc de nişte şmecheroaice, care suceau şi răsuceau hârtiile după bunul plac, odată chiar am observat cum copilul fusese menit cuiva, dar nimerise altcuiva, oricum, nu e cui se meneşte, ci cui se nimereşte.

Se pare că pentru nu ştiu a câta oară am întrecut măsura, or conform maximei populare „tot am zis şi-am zis că-oi zice, dar de zis tot n-am mai zis, dar de-oi zice tot voi zice, să nu zici că-am zis că-oi zice şi n-am zis", tot promit ultima frază, dar ele mereu apar. Mircea Druc, pe lângă frumoasele-i intenţii, avea şi unele vuiuri, fără nicio rea voinţă, chiar din cele ţărăneşti cu litera „h", de-i intra ceva în cap se lăsa greu astâmpărat. De unde până unde devenise ahtiat de ideea transplantologiei, fixase şi locul viitorului bloc, pe terenul unităţii militare, adiacente Spitalului Clinic Republican. I-am adus sute de argumente, cum că o aşchie de ţară nu poate fi în stare să-şi fondeze o bancă de organe, cu atât mai mult că nu suntem catolici, că nu prea avem nici cu „ce" şi nici cu „cine", că la urma urmei putem reprofila câteva secţii de chirurgie, şi câte-n lună şi câte-n stele. Dar ţi-ai găsit omul, avea o adresă la Milano unde erau cei mai renumiţi proiectanţi şi constructori de instituţii medicale, lucru care s-a adeverit întru totul, spre care urma să plec, posibil încă cu cineva. Uitasem să spun că pe lângă cei patru adjuncţi, ministrul mai avea doi piloni importanţi, „ministrul executiv" şi „ministrul de externe" (nu dau nume fiindcă n-au), prin care

se rezolvau toate problemele, atât cele „din-năuntrice" cât şi cele „din-afar-nice". Lucrurile s-au tărăgănat de-a binelea, fiind întocmită o altă echipă din patru inşi aleşi pe sprânceană, şi iarăşi la intervenţia lui Mircea, în săptămâna Floriilor 1991 cineva mi-a „cedat" locul şi am plecat prin Moscova în compania altor trei. În Milano pentru prima oară am luat cunoştinţă pe viu cum se lucrează în capitalismul putrefiant, chiar dacă diferenţa dintre cel italian şi american este cerul şi pământul, cu proiectarea şi construcţia instituţiilor medicale, la fel şi cu menajarea asistenţei medicale populaţiei şi serviciului veterinar (în Italia acestea sunt comasate). Am vizitat vreo 10-12 clinici universitare, nu am văzut niciun student, rezident, nici vorbă de medici să spargă fire de răsărită ori să bată câmpii la fumat, pentru mine şi acum rămâne o enigmă secretul menajării muncii acestora, când toată lumea era ocupată, toate investigaţiile şi procedurile erau eşalonate conform gradului de profesionalism, mai mult, în unele secţii nu era nici ţipenie de bolnavi în a doua jumătate a zilei, era vorba de staţionarul de zi, prin care pacientul vine dimineaţa, urmează procedurile şi pleacă. Mă rog, ca la noi la nimeni. În acelaşi timp pentru prima oară m-am pomenit în situaţia unui boschetar. Fiind sigur că plec i-am făcut o vizită guvernatorului băncii naţionale Lionea Talmaciu, vecinul din sat, pe care îl cunoşteam de pe când umbla cu puţa goală, m-a învrednicit de o primire regească cu „nes"-uri, iar când l-am rugat să-mi schimbe câţiva dolari m-a refuzat cu mii de scuze, astfel în Italia mă aflam la cheremul nănaşului chiar de era vorba de un păhar cu apă, nu încă să ne ofere unele excursii. Unicul „cadou" cu care m-am învrednicit din partea departamentului municipal de medicină, au fost patru volume enorme, în total cu peste zece mii de pagini, care includeau întregul set de legi referitoare la medicină şi veterinărie ale Italiei şi un volum de legi al regiunii Lombardia. Credeam că voi face o bortă în cer, dar spre marele meu

regret, deşi le-am făcut multă reclamă, nimeni din minister nu s-a încumetat cel puțin să le citească titlul, cordonul ombilical mai comunica cu placenta sovietică doar că circulația sanguină era inversată, astfel că unica întrebuințare a acestora au servit pentru îmfrumusețarea biroului pe tot parcursul ministeriadei şi mulți ani mai târziu, după care le-am donat bibliotecii medicale. Dacă cineva s-a ales cu vreun beneficiu din această vizită, au fost gazdele noastre care ne-au solicitat semnarea unui protocol de intenții, pentru a fi prezentat în băncile elvețiene, cu scopul de a obține anumite credite, oricum îi priveşte direct şi personal, eu nu mi-am asumat nicio obligație. Până la urmă ideea lui Druc se pare că a fost realizată de Vlad Filat acum câțiva ani, când se zice că ar fi împărțit cu bunul său prieten de afaceri sfera de influență în instituțiile medicale, iar în spatele Spitalului Clinic Republican, după defrișarea unui pâlc impunător de arbori frumoşi, a răsărit blocul respectiv. Referitor la implicarea fostului premier în construcția acestui edificiu nu există niciun indiciu concret, unicele suspiciuni sunt vizitele săptămânale cu alai restrâns, care într-un fel trădau interesul excesiv față de mersul lucrurilor pe şantier.

Pentru a încheia şirul „plimbărilor" prin Europa, spre deosebire de cei care se întorceau cu sorți de izbândă (mai mult personali), am mai avut doar două, din care una nu avea nimic comun cu ministerul, era vorba doar de un congres internațional al endocrinologilor, organizat de binevoitorul meu, şeful catedrei de endocrinologie şi sexologie din Iaşi, Eusebio Zbranca, Dumnezeu să-l ierte. Pe parcursul lucrărilor am avut ocazia să stau în prezidiu alături de academician, dar cel mai important a fost cazarea în fosta vilă a lui Nicu Ceauşescu din suburbia Iaşului împreună cu cuplul Anestiade, nu ştiu suprafața ocupată de ei, mie îmi reveneau în jur de o sută de metri pătrați, în care ne întâlneam la micul dejun, fără niciun fel de reproşuri sau mustrări de conştiință.

Cum localul se afla vizavi de aleea plopilor fără soț, am fost profund impresionat să păşesc pe urmele Marilor Mihai Eminescu şi Veronicăi Micle. Apropo de personalitatea lui Nicu Ceauşescu, portretul căruia pare a fi schițat în culori mult mai sumbre decât în realitate, se zice că nu ar fi ademenit-o pe Nadea Comănici în gură de şarpe, ci mai curând „broscuța" ar fi țopăit benevol în pat, chiar ar fi ajutat-o să emigreze.

Cea de a doua deplasare a fost o invitație de a vizita firma Nowonordisk, producătoare de insuline umane, organizată de referentul secției de diabetologie a Organizației Mondiale a Sănătății, doctorul Calo, albanez de origine, fostul medic personal al lui Enver Hodja, document care a stat sub cinci lăcăți în arhivele „ministrului de externe" din cadrul ministerului sănătății timp de săptămâni, şi scos la suprafață abia după sunetul ministrului, personal primit de la Copenhaga, iar cele văzute acolo m-au lăsat suspendat ca pisica în vârful cozii.

O altă gafă hazardată, care putea avea consecințe imprevizibile, ticluită cu atâta abilitate încât şi până astăzi autorul acesteia rămâne pentru mine o enigmă. Era prin februarie 1992 când se întețeau provocările huntei moscăliceşti prin Dubăsari, Tighina, Căuşeni şi alte localități. Într-o duminică dimineața mă sună un bărbat, cică de la cancelaria de stat şi mă anunță că la ora 11 ori 12, nu mai ştiu, sunt obligat să mă prezint la executivul din Dubăsari, unde va avea loc şedința comună a guvernului cu primarul Finaghin. La obiecția mea referitoare la evenimentele de pe teren, îmi spune că anume acesta şi este motivul, iar ordinul rămâne ordin şi se cere executat. Mă rog, lefegiu disciplinat, sun la garajul guvernului, aceştia spun că şoferii se odihnesc, că nu au mai avut alte solicitări, iar eu țin una şi bună, le expun ordinul şi obțin transport. Ajung la pod, polițistul rămâne mirat că nu auzise de nicio şedință, dar şefu-i şef, trec podul, milițienii reacționează la fel, dar cum şoseaua era împânzită cu sârmă ghimpată, mi se eliberează calea şi ajung în preajma pieții.

Atunci mi-am dat seama că am nimerit în groapa cu lei, pe acoperişul executivului în toate patru colţuri erau instalaţi moscali cu mitraliere, piaţa era arhiplină cu lume înrăită, mai mult, aflând de prezenţa reprezentantului sănătăţii şi preconizând vărsare de sânge, spiritele s-au încins şi mai tare. La sosire eram aşteptat de doi bărbaţi, dintre care unul era deputat din fracţia transnistriană retrasă din Parlament, un prăpădit josuţ şi slăbănog, nu-i mai reţin numele, le-am prezentat scopul vizitei, solicitând audienţă la Finaghin (nici mai mult, nici mai puţin!), astfel lăsându-i profund descumpăniţi şi pe aceştia, să mai cauţi naivi ca mine care şi-ar băga capul în gura leului, după care mulţimea ne-a făcut un coridor prin care am intrat în local. Odată ajuns, nici pomină de audienţă la şef, intuiesc că l-am pus la grea încercare şi pe acesta, am fost condus într-un birou, din care au confiscat telefonul, fiind rugat să astept. Pauza fiind cam îndelungată, la vreo 30-40 de minute, două rusoaice se apropie de mine şi mă invită în alt birou cu mesele îngheboşate sub povara blidurilor cu şuncă, salam şi alte bunătăţi, la care le-am mulţumit frumos, rugându-le să-mi indice calea spre spital. Zis şi făcut, având informaţia la mână, cobor în piaţă, mi se face coridor, dar aproape de maşină sunt luat elegent „a la braţetă" de aceeaşi doi inşi şi condus în local, doar că de data aceasta în compania „îngerului păzitor". Înţelegând toată drăcovenia mi-a pierit pofta de audienţă, iar după alte 3-4 ore, timp în care fsb-eaua lor a cercetat firul evenimentelor, când s-au convins că sunt un peregrin întâmplător, nimerit involuntar în capcană prin propria naivitate, acelaşi deputoi m-a asigurat ca eu nu cumva să cred că sunt reţinut drept ostatec, pot pleca. Fiindcă circulau zvonuzi care mai de care, abil strecurate prin agenţia rusă „Dezinformarea", cum că în transnistria ar fi zeci de morţi şi răniţi, mă deplasez mai întâi spre spitalul raional. Medicul şef, un oarecare Tanasiev, aflat între ciocan şi nicovală, fapt incontestabil, pentru început s-a ascuns, dar la insis-

tența mea medicul de servici l-a readus, din relatarea căruia am constatat lipsa oricăror victime, astfel pisica moartă a fost deconspirată. Abia când am ajuns acasă mi-au revenit mințile la loc, în speranța decodării enigmei am măsluit cărțile în fel și chip, grupând argumentele pro și contra, astfel am ajuns la câteva variante, fie că era la mijloc SIS-ul, fie o încercare de la nivelul guvernului, fie un „binevoitor" particular, ori mai curând o provocare îndrăcită de pe unul din malurile Nistrului, posibil chiar din ambele? Până la urmă, în lipsa oricărei variante plauzibile am ales calea cea mai optimală, plasând osul între mai mulți câini răi, ca în final să port discuția cu învingătorul. Astfel am tăcut mâlc, urmărind găurile din care avea să sară iepurele, eram convins că anume așa se vor derula evenimentele, cineva era dator să-mi ceară socoteală pentru cele întâmplate, oricum îi călcasem cuiva pe bătătură, pentru început nici soției nu i-am destăinuit cele întâmplate, dar mă pomenesc că și astăzi „tac mă cheamă", și nu doar pe mine, ci și ministerul, la fel și potențialii actori ai eventualelor variante, nicicum nu pot crede ca gafa mea să nu fi ajuns la urechea celor din eșaloanele superioare, întreaga câinime mi-a ignorat momeala, așa că nu-mi rămâne decât s-o mai improvizez încă o dată pe Maria Tănase „…și să credeți, oameni buni, că ce vă spun eu nu-s minciuni, eu mult timp am așteptat, de cu zori pân' a-nserat, dar ni-i-imeni nu… s-a spânzurat".

La scurt timp invazia cea mare avea să se declanşeze. Spre deosebire de hoardele tătaro-mongole, care pustiau pământuri străine, trecându-le prin foc și sabie și secătuindu-le seva, apoi le aruncau ca pe o cârpă netrebuincioasă, nu mai puțin nomadele hoarde ruseşti intrate sfidător în bătătură, te cuprind și te strâng „prieteneşte" în brațe până te sufocă, simțindu-se comod ca la ei acasă. Astfel prima care a ajuns cu măgarii la păscut pe pământurile transnistriene a fost Ecaterina II, urmată de ceacârul Kutuzov, inventatorul unei excepționale surse gratuite de tracțiune, înhămând românii la

car ori căruță în locul boilor și cailor, ca mai apoi altul și mai gogonat să ne colinde cu „steaua", lăbărțindu-se pe tot întinsul Țării și să nu mai plece. Astfel, după mai multe amenințări cu trei republici din partea lui Lukianov, în cunoștință deplină de cauză de către Gorbaciov, după afluxul masiv al mercenarilor însetați de sânge, căzăcimii îndrăcite de pe Don în frunte cu Dmitrii Rogozin, prietenul lui Dodon, foștilor pușcăriași și altor lepădături, după mai multe încăierări, ciocniri în surdină, la început de martie 1992, paharnicul țuicar Boris Elțin a oficializat starea de război prin implicarea directă a armatei 14 în frunte cu belicosul general Lebed, care amenința să treacă Prutul. Nu intenționez să intru în detalii, cu atât mai mult că nu prea era clar cine cu cine luptă, în ambele tabere se vorbea predominant rușește, exact vorba mătușei Anica Ciubotaru din Râteni „se bate neamțu cu germanu la Bacău, iar Hitler le dă agiutoriu". Unicul lucru care se reflecta ca un fir roșu în toată tărășenia era firea moscălească prin binecuvântarea unanimă a porcărelei respective, începând cu vârful piramidei mosco-vite, patriarhului Alexei (în continuare Kiril, posibil și Vladimir), al desidentului „democrat" trecut prin gulaguri, Soljenițin, și încheind cu grohăitul maselor largi din vârful copacilor. Fiind coaptat în calitate de membru al comitetului de război, fără a fi implicat direct în acțiuni militare, am vizitat mai multe focare, Cocieri, Corjova, Vadul lui Vodă, Varnița, de regulă, eram convocați în executivul din Criuleni ori la Holercani, unde tăiam frunză la câini în așteptarea unor ședințe improvizate. Acolo l-am înțeles mai bine pe Mircea Druc, aflat în permanentă căutare a oamenilor cu bună pregătire, fiind în contact cu membrii comitetului, involuntar am luat act de „frăsuielele" ministeriabililor, unul era preocupat de firma pentru extragerea uleiului din sâmburii de struguri din Anenii Noi, altul în căutarea materialelor de construcție pentru finisarea vilei, un al treilea făcea business cu potcoave de cai morți, și tot așa. Apropo de acele ședințe guvernamen-

tale, îmi amintesc de una din Holercani în care nu am înțeles absolut nimic. Într-o bună zi ne adună Carandaşul pe la ora şase seara şi fără a ne face vreo incursiune în evoluția evenimentelor, a liniei de conflict, nitam-nisam pune întrebarea „Ce ne facem, domnilor, înaintăm ori ba?", şi fiindcă eram în dreapta lui îmi cere să dau cu părerea de gard. La rândul meu îi spun că nu sunt strateg militar, misiunea mea e să asigur asistența medicală, ştiu doar atât că dacă am ieşit din casă cu un scop bine definit, nu mai stau pe gânduri cu şapte sâmbete în săptămână, ci îmi urmez calea. Nu-mi amintesc de bâlbâielile colegilor mei fâstâciți la fel ca mine, cu ce s-a încheiat acea „şezătură" remarcabilă, dar după pacea ruşinoasă încheiată cu inamicul am vizitat ambulatorul din Coşnița. În discuția cu medicul, fostul meu student, l-am rugat să-mi reconstituie cronologia evenimentelor, în special, acelor petrecute vizavi de acea şedință. Nu ştiu în ce măsură coincid lucrurile, dar din spusele acestuia reiese că în acel răstimp, un grup de carabinieri ocupase şoseua în apropierea Dubăsarilor, astfel blocând legătura cu Tiraspolul, cică Finaghin arborase steagul alb, iar combatanții cereau disperați ajutor urgent pentru menținerea pozițiilor. Din păcate, strigătele acestora s-au făcut a nu fi auzite de comenduirea centrală şi la scurt timp au fost impuşi să se retragă. Am impresia că flancul drept fiind împânzit de informatori, trădările s-au ținut lanț pe tot parcursul procesului beligerant, astfel că acesta nici pe departe nu semăna a război, ci mai curând cu masacrarea pruncilor, tagma căreia o reprezentam.

Altă mostră de „patriotism, devotament şi democrație" de pe atunci/acum, îmi amintesc de masacrul pe podul de la Tighina, când odiosul vampir Lebed, prin nu ştiu care stratageme diavoliceşti, a ademenit un grup de tineri combatanți în punctul respectiv pentru a-i mitralia barbar, astfel că pata de apă înroşită a traversat Limanul. Imediat după aflarea crimei l-am trimis pe preşedintele crucii roşii, Ion Dumitraş,

cu un transport frigorific pentru a aduce cadavrele la morga medicinei legale din Chișinău. Sărmanul Ionică, a trecut din instanță-n instanță, a cutreierat toată Tighina, dar nici urmă de victimă nu mai era, nimeni nu știa nimic, nici măcar președinția, pisica roșcată reușise să ascundă totul cât mai adânc în grâu. Cel mai curios lucru s-a produs la finele războiului, când s-a observat o îmbulzeală nemaipomenită a rătăciților prin mărăcini la „departamentul de împărțit medalii" în scopul obținerii titlului de participant pentru anumite fapte belicoase de luptă.

După pacea umilitoare încheiată de „știmnoicine" cu bărboșii „arborigeni", țuicarii din nou au băgat zâzanie și mare forfotă între găgăuzi. Prima streche care le-au pus-o rușii pe coadă a fost în toamna anului 1990, când dihania rănită de moarte le pregătea voluntarilor o baie de sânge, soră cu cea de la Fântâna Albă. Mare noroc de doi ziariști, care în ajun vizitase Comratul și au oprit ca prin miracol la intrarea în Ciucur Minjir autocarele cu voluntarii provocați clar de către cine, anunțându-i că la intrarea în oraș sunt săpate tranșeie, iar armata din Bolgrad îi așteaptă cu mâinile pe trăgaciul mitralierelor. Pentru calmarea spiritelor și iluminarea minților osmănești a fost fondată o comisie impunătoare de ordin guvernamental, în cadrul căreia am activat în compania unui găgăuz înțelept, deputat în Parlament, originar din Avdarma, sat în care ne-am desfășurat activitatea timp de o săptămână. Știam despre mancurtizarea sovietică a găgăuzilor, dar pentru prima oară am constatat adâncimea canionului în care s-au prăbușit. Limba de comunicare, inclusiv cea „de Stat și de Șezut", era în exclusivitate rusa, cât privește găgăuza mai era bolmojită fragmentar doar de „cei născuți ceva mai înainte", dar și aceștia treceau rapid la cea colonială, iar româna mai era doar în posesia a „unde și unde câte-un sovietic". Precum spuneam, timp de o săptămână încheiată am umblat cu chiraleisa prin toate potecile, brigăzi, pâlcuri de oameni, le

lămuream starea reală a lucrurilor cu atâta simplitate că uneori coboram la nivelul celor cu mintea întârziată, convenisem împreună cu colegul meu, promulgând ideea unui raion cu populație predominant găgăuză, cu drepturi depline de a-şi promulga limba, cultura, obiceiurile, tradițiile populare, dar m-am convins că între noi permanent trona fantoma mârlănistă, unica lor carte de bătaie era „a u vas negrov biiut". Lucru paradoxal, în țara de origini îi numesc oficial turci, iar noi îi alintăm cu găgăuzi! Astfel, ne-am convins că truda noastră întru lichidarea analfabetismului găgăuz e munca lui Sizif, că trenul nostru a întârziat, fiind trecut pe linie moartă încă din anii patruzeci, iar în locul lui a înaintat cel cu sirena triumfală sub numele de „Dezinformarea". Îi povesteam companionului meu sub formă de glumă cum a fost implementată româna în satele hoholești. Prin anii şaizeci lucram ca doctor în Râșcani și în fiecare sâmbătă vizitam casa părintească din Râteni, la 40 km distanță, iar drept sursă de transport erau maşinile de ocazie. Odată călătoream cu un șofer din Izvoare (Păscăuți), sat vecin de ucraineni, iar ceea ce m-a frapat e că acesta poseda o română perfectă, astfel fiind intrigat l-am întrebat cum a însuşit-o, la care acesta îmi răspunse: „Domnu doctor, eu am învățat-o din familie, dar îmi povestea tata cum după unirea cu România trecea jandarmul prin sat, făcând anumite observații, să fie ordine în şanț, „să dea puțul cu var", şi la primele două avertismente erau îndrumați, li se iertau „șto, șto"-urile, iar la al treilea – jap o palmă, aşa că în decurs de două săptămâni tot satul pârlea româna".

Pentru a nu se crea impresia că o fac pe „Mî, Nicolai vtoroi", sau „cum eu cu scripca", ideea raionului compact a fost preluată de la bunul meu prieten Alexandru Moşanu, primul şi unicul veritabil preşedinte al Parlamentului (informația vine direct de la sursă), care făcuse o vizită parlamentară în Turcia, la invitația preşedintelui acestuia, unde problema fusese bătută în cuie, rămânea doar ca acesta să-i întoarcă

vizita la Chișinău. De nu a fost dat să se întâmple așa, prea bine se cunoaște cine a aruncat pisica moartă din vârful piramidei, mintea căruia nu i-a permis să analizeze situația, nu se exclude și un eventual pretext de răfuială, astfel că la întoarcere în loc de binecuvântare, pe Marele Patriot îl aștepta bârfa de trădare pentru propaganda de unificare cu România, o mai mare mârșăvenie nici că se putea inventa (Dodon se exprimă nestingherit), de așa ceva nici nu s-a pomenit. Marele lui noroc a fost că bunii săi prieteni din Parlament l-au întâmpinat pe dealul Leușenilor cu o echipă de la televiziune, prin care a transmis un interviu, dezavuând minciuna sfruntată. Spuneam anterior că Marele Patriot Nicolae Testemițanu merită să fie sanctificat, în același timp sunt convins că nu mai puțin merită a fi încununat cu o aureolă la fel și Marele Patriot Alexandru Moșanu. Nu știu ce se întâmplă, ori Dumnezeu îi învăluie cu harul său pe adevărații sfinți, făcându-i nevăzuți, ori mai curând noi pătimim de orbul găinilor și nu-i putem identifica cât îi avem în preajmă, mereu apelând cu mare întârziere la mintea de pe urmă. Alexandru Moșanu a fost și rămâne cel mai cinstit politician și unicul nepătat cu nimic dintre toți cei ce s-au perindat după nouăzeci încoace, eu îl asemui de fiecare dată cu pleiada pașoptiștilor și celor din Sfatul Țării, care nici vorbă de beneficii, din contra și-au sacrificat averile, bunăstarea, viața familială, toate acestea în scopul propășirii cauzei naționale. Din păcate, la ora actuală, Alexandru a ajuns în anonimat, trece ca o umbră invizibilă printre noi fără a fi luat în seamă, răpus de nemiloasa boală care îi șubrezește vertiginos forțele, cu atât mai mult că Despletita cu coasa a intrat în cârdășie cu autorii loviturii de Stat din 1993, mojicii care și acum pretind a ne „can-duce" Țara spre bunăstarea familiilor și propriilor buzunare.

Aș mai aduce alte bazaconii din acea perioadă, dar nu pot omite o daraveră nu mai puțin gogonată, care reflectă cota parte de democrație existentă în guvernul „Carandaș"

și originea SIS-ului. Apropo de această dihanie obscură, la începuturi era destul de clar, continua să rămână aceeași filială a kgb-ului, fusese schimbat doar ministrul, în rest toată ofițerimea sub acoperire era sovietică, iar pe parcurs tot mai multă lume se întreabă dacă are sau nu statalitate, râspunsul fiind ambiguu, și da, și nu. Mai întâi, dacă ar avea cu adevărat statalitate autohtonă, acest președinte feteleu, care se declară deschis trădător de Țară demult și-ar fi luat viză de reședință după gratii pentru tot restul vieții, iar bunul său prieten Rogozin, care se fălește cu numărul impunător de români împușcați în timpul războiului nu s-ar mai plimba fără nicio jenă pe pământul spurcat de dânsul, ci ar fi fost dat în urmărire internațională, și a doua la mână, fiindcă e dator să aparțină de o stână sau un grajd concret, o are la sigur, doar că e una străină, identică cu cea a guvernanților, care se prefac a ne duce în Europa. Exact vorba moșului întrebat ce a înțeles prin perestroica lui Gorbaciov, care zice că sunt aceleași izmene doar cu prohabul la spate. După cât îmi amintesc această pocitură nici nu figura în lista celor 16 ministere din anul 1967, fiind socotit drept coloana a cincia, se preconiza formarea unui comitet cu persoane alese pe sprânceană. Unica calitate „benefică" a acestei făcături statale este că le poartă dragoste paternală slugilor devotate, salvându-i cu orice preț din ananghie. Astfel a procedat cu odiosul trădător, criminalul Struț, care i-a trecut sub roțile autocarului său pe Marele Patriot al neamului, care urma să fie adevăratul președinte al Țării, Dumitru Matcovschi, și camaradul său. După o serie de acțiuni nehotărâte, cu chiu cu vai a fost identificat făptașul care s-a ales doar cu câțiva ani de pușcărie pentru un accident „banal", și fără a sta după gratii măcar o singură zi, a fost observat bătând câmpii prin legumăriile Anenilor Noi. Esența coțcăriei constă în faptul că într-o joie ori vinere din toamna anului 1993, șeful secției „expertiza muncii", Vasile Serbin, îmi prezimtă pentru semnare un

document, conform căruia în baza unei concluzii eliberate de un profesor traumatolog, viitor academician, precum că criminalul Struț suferea de artrozo-artrita genunchiului, nu mai știu dacă drept ori stâng, și îi este contraindicată munca „istovitoare" la strâns roșii. Atât doar că domnul academician a confundat sula cu căciula, unicul gance al documentelor consta în faptul că diagnoza se referea la un genunchi, iar radiograma era al articulației opuse. Nu-mi pot ierta faptul că nu am reținut documentele, rugându-l pe Vasile să revină luni, iar când am intervenit, trenul plecase, semnătura fusese pusă de un alt democrat. Evident, apare întrebarea: al cui era SIS-ul și ale cui interese apăra „democratul"?

Dacă tot veni vorba despre chintesența acestei caracatițe kgb-ovine, nu pot trece cu vederea un caz ieșit din comun. Pe la finele anului 1990, fără a-mi solicita audiență, îmi intră în birou un tânăr de 22-24 de ani, într-un hal fără de hal, cu mișcări discoordonate ale tuturor părților corpului, care se deplasa anevoios cu ajutorul cârjelor, cu un limbaj atât de dezarticulat că abia de mai puteam înțelege ceva. La istorisirea originii handicapului am rămas încremenit. Prin anii 1987-88, grație nu știu căror merite „stahanoviste", acest tânăr, locatar al nu știu cărui sat și raion, a obținut o excursie gratuită pentru a vizita expoziția unională din Moscova. Fiind cazat în hotelurile respective, într-o seară, doi kgb-iși andropoviști, confundându-l cu un disident „răuvoitor", dau busna în camera acestuia, îl înhață de mâini și de picioare și îl aruncă peste balcon de la etajul cinci, dacă nu chiar șapte. Vă dați bine seama ce s-a ales din acel chiș-miș de carne încă vie, avea contuzionat tot creierul, inclusiv cerebelul, responsabil de coordonarea mișcărilor, în shcimb calificarea medicilor moscoviți merită toată lauda, readucându-l la viață. Nu mai știu cu ce, dar la sigur, l-am ajutat, nu avea nici grad de invaliditate bine meritat, totul era ținut în secret.

În cele din urmă, fiindcă tot există pericolul cucuielor ne-

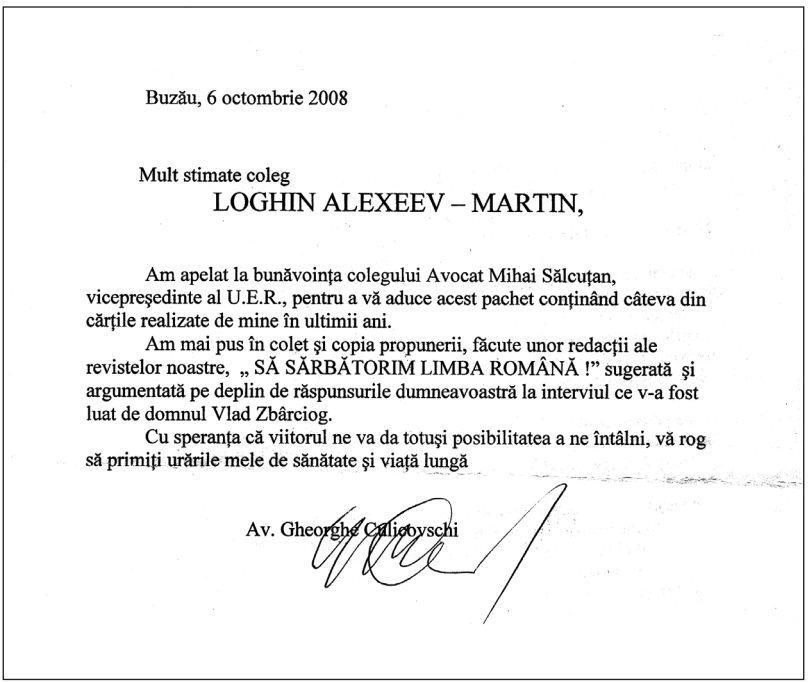
meritate, ce mai contează câteva în plus?! Pe la început de martie 2017 am participat la o festivitate de proporții, ședința comună a societăților de neurologie și endocrinologie conferită dezbaterii problemei piciorului diabetic, fiind invitați și specialiști europeni. Sprea marea mea surprindere, până la desfășurarea tematicii am avut ocazia să asist la înalta festivitate de investire a unui chirurg ordinar englez cu înaltul titlu de Doctor Honoris Cauza, oferit nu de către aquadamia cui ne are, ci nici mai mult nici mai puțin, de Academia de Științi Medicale din Moldova. Cât ai clipi mi-a crescut inima ca o pâine din cuptorul mamei, m-a învăluit „mândria" cu câtă ușurință le-am dat chișca românilor, care au, se pare, doar o secție „amărâtă" în cadrul Academiei mari. Auzeam pe la începutul anilor nouzeci mare forfotă între „na(ă)ucimea" medicală, cum unii storceau „faximilii", recomandații din cuibul lui Scaraoțchi, mai concret de prin Kiev, de la Lecari din Leningrad și alte găuri obscure, era mare frăsuială de ordinul „dacă trece „X" ce ne facem cu fratele lui „Y", fiindcă pretinde „Z" (a se vedea memoriile academicianului Diomid Gherman), credeam că este vorba de o secție medicală a academiei republicane, dar să avem o instituție autonomă, Jos pălăria! Aș fi curios să văd mutra „Honoris"-itului când va lua cunoștință cu analele științifice ale acestei „Alma mater". Nu m-aș mira dacă și-ar face apariția academia agrarienilor în frunte cu prezidentul Moțpan, ori cea a lăcătușilor. În general, urmărind din umbră „realizările" academiei cui ne are pe parcursul anilor, de la începuturi, în afară de batjocura deltei Prutului comisă de Jucenco, inventarea istoriei de către cei veniți „cu grosu" de prin Krasnodar, Reazan ori Astrahan cu scopul violării creierilor prin ideologizarea imbecilă a tinerelor generații, prin profanarea și otrăvirea celui mai fertil sol de pe terra în așa mod că în scurt timp ne păștea „Sahari"-zarea, în așa măsură că Europa și America s-au confruntat cu anumite probleme în detoxiertea lor, șirul relelor fiind

interminabil, alte beneficii remarcabile nu știu să fi înregistrat, astfel nu prea înțeleg: din ce cauză încă nu au fost înțărcați trântorii de la treucă? De fapt priveliștea sumedeniei de treuci guvernamentale gratuite nu mă mai miră.

Astfel, am încălecat pe o roată și v-am spus povestea toată, iar fiindcă în continuare nu mai am comentarii la adresa infernului în care ne-am pomenit, aș concluziona doar că interesele Rusiei asupra acestui colț de țară, care servește drept un punct de observație excelent al FSB-ului pentru a ține sub vizor întreaga Europă sunt clare ca bună ziua, pe când interesele acestor executori autohtoni care ne conduc intenționat pe traseul unde a dus surdul roata și mutul iapa, în procesul de autodigerare prin depopularea plaiului, demolarea a tot ce a mai rămas bun din noțiunile de cinste demnitate, virtute, corectitudine, încredere în aproapele tău, în general tot ce se încadrează în noțiunea de omenie, nu pot fi înregimentate într-o minte sănătoasă. Sper că mai persistă în memoria neamului trista amintire de pe timpurile lui Braghiș și Lucinschi când obictivele falimentate intenționat erau comercializate pe un leu, când opincari și coate goale după ce au pus Țara cu botul pe labe au jecmănit-o, acumulând averi imense. Curios lucru, în cel mai apropiat timp, când vom ajunge într-o stare și mai jalnică, mă întreb cui și pe câți arginți va vinde ultimul beneficiar bruma de avuție rămasă, nu cumva mai există un dirijor suprapus care ne va vinde/cumpăra pe un singur leuț, nu cumva sunt cei care pentru a nu știu câta oară și-au reamintit de acest loc călduț? Aceasta fiind situația, la cel sărac nici pisica nu-i fată mare, nu-mi rămâne decât să închei cu alt banc de pe timpurile lui Ceaușescu. Se zice că vin țiganii la Ceaușescu cu cererea de a li se acorda autonomie, iar acesta refuză din motiv că pentru așa ceva sunt necesare spațiu compact, drapel, stemă și alte atribute. Mai trece un timp și țiganii revin cu toate cerințele îndeplinite, desfășoară tricolorul pe care erau imprimate o

cioară, o vioară și un „găinaț" țigănesc, explicându-i „iubitului fiu" semnificația acestora prin: „cioara ni-i nația, vioara ni-i vocația", iar la nedumerirea lui Ceaușescu la vederea murdăriei spun că le e situația.

P.S.: După fondarea Societății Epigramiștilor din Republica Moldova „Donici, cuib de înțelepciune", în cadrul festivalurilor de epigramă, de ordin „internațional" (noi cu ai noștri), petrecute anual în Chișinău, mi-am făcut un bun prieten din Buzău, epigramistul Gheorghe Culicovschi, cu care am întreținut și o modestă corespondență. Fără a-mi asuma anumite merite în „bucătăria" înregimentării recente a sărbătorii Limbii Române în dreapta Prutului, la fel în ziua de 31 august, voi prezenza următoarele materiale:

Buzău, 6 octombrie 2008

Mult stimate coleg
LOGHIN ALEXEEV – MARTIN,

Am apelat la bunăvoința colegului Avocat Mihai Sălcuțan, vicepreşedinte al U.E.R., pentru a vă aduce acest pachet conținând câteva din cărțile realizate de mine în ultimii ani.

Am mai pus în colet şi copia propunerii, făcute unor redacții ale revistelor noastre, „ SĂ SĂRBĂTORIM LIMBA ROMÂNĂ !" sugerată şi argumentată pe deplin de răspunsurile dumneavoastră la interviul ce v-a fost luat de domnul Vlad Zbârciog.

Cu speranța că viitorul ne va da totuşi posibilitatea a ne întâlni, vă rog să primiți urările mele de sănătate şi viață lungă

Av. Gheorghe Culicovschi

Re: ziua limbii romane - Boîte de réception - 'Yahoo! Mail' http://fr.mc282.mail.yahoo.com/mc/welcome?.gx=0&.rand=fg6cbp0a..

Re: ziua limbii romane Vendredi 23 Janvier 2009 7h51mn 16s

De: "Constantin Mindruta" <constantin.mindruta@yahoo.com>

À: culicovschigheorghe@yahoo.fr

STIMATE DOMNULE CULICOVSCHI. VA MULTUMESC PENTRU MATERIAL. DIN PACATE PENTRU MINE SARBATORILE DE IARNA AU FOAT TRISTE. AM AVUT UN DECES IN FAMILIE. ASTAZI ESTE PENTRU PRIMA DATA CAND AM DESCHIS CALCULATORUL. NUMAI BINE.

--- On **Sun, 1/18/09, Gheorghe Culicovschi <*culicovschigheorghe@yahoo.fr*>** wrote:

From: Gheorghe Culicovschi <culicovschigheorghe@yahoo.fr>
Subject: ziua limbii romane
To: constantin.mindruta@yahoo.com
Date: Sunday, January 18, 2009, 9:47 AM

„Din străbuni lăsatu-ni-s-a
Graiul să-L sărbătorim!”

Televiziunea şi radioul ne aduc vestea tristă a trecerii într-o altă viaţă, puţin după începutul acestei zile de 18 ianuarie 2009, a celui ce a fost scriitorul, academicianul **Grigore Vieru, născut la 14 februarie 1935 într-un cătun de pe malul stâng al Prutului, fruntaş de seamă în lupta pentru unitatea poporului român, pentru supravieţuirea limbii române.**

Poate că – la fel cu mine acum 20 de ani – veţi înţelege mai bine lupta pe care românii de dincolo de Prut au trebuit s-o ducă spre a-şi păstra limba strămoşească – dacă veţi afla despre cele arătate într-o carte a lui Grigore Vieru că, în anul 1944, după ocuparea Basarabiei de trupele statului vecin, în acea parte a României mai rămăseseră doar 6 învăţători de limbă română.

S-a arătat şi încă se va arăta cum Grigore Vieru a avut de suferit pentru faptul de a fi luptat pentru a fi vrut să rămână român. Socot de datoria mea să dau publicităţii un text scris în luna august a acestui an, după primirea unei cărţi de la scriitorul basarabean Loghin Martin-Alexeev, precum şi primirea unei scrisori de la acelaş martor al istoriei noastre, născut - ca şi Grigore Vieru - într-un sat prin care sârma ghimpată, de pe mijlocul şoselei, marca graniţa care-l lipsea până şi de „dreptul de a

5/8/2009 11:48 AM

se opri ori a privi spre România".

"Să sărbătorim limba română !"

„ Mai zilele trecute sosea, către epigramiștii din România, îndemnul să trimită epigrame pentru concursul ce va avea loc cu prilejul ediției a IV-a a Festivalului Internațional de Epigramă „Donici, cuib de nțelepciune".

Destinatară era indicată a fi **„Uniunea Scriitorilor din Moldova, strada 31 August 1989, nr 98, Chișinău, Republica Moldova."**

V-ați întrebat, poate, de ce o stradă poartă un asemenea nume și ce anume semnificație are data de 31 August 1989 și, după ce ați aflat răspunsul, ați descoperit și de ce pe acea uliță se află sediul Uniunii Scriitorilor din Moldova. Dacă nu, vă destăinuim că, la 31 August, anual, se sărbătorește, în Republica Moldova, Ziua Limbii Române, declarată, în anul susmențonat, drept limba oficială a țării, cucerire revoluționară realizată cu contribuția scriitorilor, drept pentru care strada pe care se află sediul acestora a primit denumirea „31 August 1989".

Tot prin lupta intelectualității denumirea se păstrează în ciuda faptului că politicienii au reușit să impună limbii oficiale a țării denumirea de „Moldovenească" cât și ca limba rusă să aibă o pondere însemnată, mai ales în presa venită de peste hotarul din răsărit, la un preț de două ori mai mic decât cea autohtonă. Nu trebuie să vă surprindă nici faptul că, uneori, chiar și denumirile unor instituții sunt afișate la intrare numai în limba rusă, dacă – spre exemplu - după cum personal am constatat, Procuratura Raionului Călărași avea gravată placa de la intrare numai în litere cirilice.

Din fericire, etnicii majoritari în Republica Moldova, în frunte cu scriitorii, organizează anual festivități și demonstrații la 31 August - cu prilejul aniversării luptei pentru Limba Română și a victoriei obținute în anul 1989.

Recent am primit, de la scriitorul Loghin Martin – Alexeev, (medic endocrinolog, savant și pedagog, fost viceministru al sănătății în Guvernul Druc) cartea sa de epigrame intitulată **„de toa(n)te pentru to(n)ți"** a cărei prefață o constitue, de fapt, interviul luat scriitorului de prefațatorul Vlad Zbârciog, interviu publicat inițial în săptămânalul „Literatură și Artă" nr. 37 din 12 Septembrie 2002 – cu ocazia împlinirii, de către autor, a vârstei de 65 de ani - sub titlul „Noi suntem din ruși, dar eu cu rușii nu mă dau". Voi reproduce, în cele ce urmează, doar întrebările și răspunsurile care ilustrează lupta crâncenă cu care autorul a reușit să devină... român.

„Întrebare: - Ați crezut vreo dată că o să deveniți medic?

L.A.: - Aceasta s-a produs involuntar. Prin anii 1949-1950 descoperisem, în podul casei noastre, o carte de citire și alta de povești, cu pagini rupte, autorul fiind, la sigur, Ion Creangă. Intuitiv, dar și cerșind câte o buchie de la cei mai mari, am însușit alfabetul latin. Tot pe atunci am găsit și o „carte" de dezlegare a bolii, scrisă de mână cu caractere latine, mai târziu am „tradus-o" în chiriliță pentru orice"eventualitate". „Cartea" era citită la icoană la capul bolnavului trei seri la rând, mai apoi bolnavul era stropit cu agheasmă; făceam semnul crucii, după care „cartea" rămânea în casa omului. Devenisem, în scurt timp, „doctor al satului", efectul fiind benefic de fiece dată: dacă bolnavul supraviețuia – era de

ajutor, dacă pleca în lumea celor drepţi – avea dezlegare de la Dumnezeu. Deşi, îmi amintesc acum că, din fericire, nu am prea avut decesuri."

„Întrebare: - Dar când aţi decis totuşi să deveniţi medic?

L.A.: - Probabil că această intenţie mi-a apărut în subconştient prin clasa a zecea. Mai întâi soră-mea Liuba, Dumnezeu s-o odihnească, a insistat să obţin „nobilul" titlu de comsomolist, fără de care era imposibil să intri la studii. Repulsia faţă de Comsomol o aveam de prin clasa a şaptea de la Fandolica, unde făceam zilnic naveta 7-8 km. Pe jos. Ne opreau după lecţii flămânzi şi îngheţaţi, ne dădeau câte o coală de hârtie şi ne ţineau până nu scriam cerere. Nici nu ştiu cum am rezistat.

După obţinerea atestatului de maturitate, am depus actele la Institutul de medicină şi în ajunul examenelor de admitere mi-am aşezat toată „garderoba", câteva cepe, slănină, brânză de oi şi un codru de pâine în cufărul tatei de pe timpul lui Nicolai II, mama mi-a dat şi o sticlă cu ulei astupată cu un dop de ciocalău, care pe drum mi-a „aranjat garderoba", şi am pornit spre Chişinău necunoscut.

Concursul oficial era de 5,5 – 6 pe un loc., pentru români „ceva mai mare", reieşind din faptul că la anul întâi din 300-310 studenţi ne-am pomenit cu 80 de evrei, 120-140 de alolingvi, „restul" – români. Probabil că m-am născut "în cămaşă", având mare noroc de doi evrei şi un rus cu studii româneşti pe care involuntar i-am cucerit sufleteşte (sticla cu ulei nu mai era) chiar în timpul examinării."

„Întrebare: - Când v-aţi trezit român?

L.A.: - Nu pot spune cu certitudine, discuţia pe această temă reprezenta pe atunci un arhitabu.

Posibil, pe şoseaua Braniştei, în lungul căreia pe o bună parte de sat trecea sârma ghimpată, când mergeam fără dreptul de a mă opri ori a privi spre România, altfel te pomeneai cu grănicerul lângă tine.

Posibil, când o vedeam pe mama îmbrăcând pereţii cu ziare, abonarea fiind obligatorie, îl atârna pe Stalin şi ceilalţi cornoraţi cu picioarele în sus, susţinând că nu ştie a citi, şi dacă o sâcâiam că pozele se cunosc, ne spunea: „lasă-i, spurcaţii, măcar aici să stea spânzuraţi".

Posibil, la începutul anilor 50, când mai să sar la bătaie la „prisidatili selsovietului" pentru impozitele exagerate de lapte, ouă, copaci roditori, etc.

Posibil, prin anul 1955, când româna era practic inadmisibil s-o vorbeşti, grupele de studenţi fiind mixte. Dar cu adevărat Român în carne şi oase am devenit în magazinul de carte „Druţba" din Moscova, când, graţie Marelui Patriot- Sfântului Nicolae Testemiţeanu, am fost admis la doctorantură la Institutul de Endocrinologie, având acces la izvorul cărţii române.

Un alt factor benefic au fost discuţiile interminabile cu Mircea Druc, cu care am locuit împreună o bună parte din anii doctoranturii şi care mi-a devenit cel mai bun prieten, pe care nu l-am părăsit niciodată, nici chiar după expatrierea forţată din 1973, vizitându-l practic în fiecare an, fie la Mâtişci (Moscova), fie la Cernăuţi.."

„Întrebare: - Paralel cu medicina, faceţi şi literatură...

L.A.: - Am editat recent o carte de epigrame, catrene, parodii etc., nu ştiu însă cât de reuşită...

Unii o găsesc bună, alţii s-au supărat foc, mi-am făcut chiar şi mulţi duşmani, cărora le dau un răspuns comun, prezentând finalul unei epigrame: **eu mă jur, declar deschis, / zău, nu despre**

voi am scris / şi cu ce-s de vină, dacă / v-aţi uitat ca boii-n apă."

„Întrebare: - Aveţi demult pasiunea scrisului, a vorbei cu haz, uneori piperată ?...

L.A.: - Spunea cineva că tot românul se naşte poet, şi e ceva natural, or, limba română are cel mai favorabil teren pentru „râmari". Mai căutaţi o altă limbă unde ar fi atât de răspândite cuvintele cu terminaţia „at", „ut", „eşti" etc.., vorba lui Topârceanu: „de la democrat până la c...at". Obiceiul de a face glume pe seama celor din jur, dar şi a umilei mele persoane, îl am din copilărie, dar nici odată nu l-am luat în serios. Cartea a apărut ca o explozie sufletească la adresa prostiei omeneşti adânc infiltrate în toate sferele sociale, în special în vârful piramidei „râs – publicuţei" cui ne are, la adresa K.G.B.-oului sovietic, „perestroicii" gorbacioviste, şi în special al „democraţiei" din 1990 încoace. Păcat că abia în ultimii ani am început să le înmănunchez, multe au fost duse de vânt."

„Întrebare: -De unde aţi moştenit numele Alexeev, în carte - şi cel de Martin ?

L.A.: - Provine, probabil, de la un stră – străbunel Alexeev, rătăcit pe aceste meleaguri pe timpul campaniei lui Potemchin, sângele căruia s-a spălat atât de bine că a devenit un român mai catolic decât Papa de la Roma..

Drept dovadă serveşte mărturisirea tatei, care îi spunea fratelui, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi: „Măi Ioane, tu, bre, eşti cel mai mare şi de-o fi să mă călătoresc în lumea celor drepţi, să le spui celor mai mici că **noi suntem din ruşi, dar eu cu ruşii nu mă dau".** Cât priveşte pseudonimul Martin, provine pe linia mamei..."

Confirmarea vine din catrenul care, după mărturisirea prefaţatorului, a stârnit, cândva, aplauzele tuturor participanţilor la un festival de epigrame dar care este, acum, deosebit de actual:

„Ruga Basarabenilor
Doamne, cum suntem ţărani,
Nu dorim castele, vile,
Rugăm, dacă n-ai **Ştefani,**
Dă-ne doar... un **Saakaşvili."**

Dacă spaţiul tipografic ne-ar permite, am putea reda mult mai multe creaţii ale patriotului scriitor - epigramist, doctor în ştiinţe medicale, culese din cele două volume deja publicate ca şi din numeroase volume colective sau reviste specializate.

Încheiem cu regretul că, după câte credem că ştim, românii din dreapta Prutului nu avem încă o zi a limbii române . Ce-ar fi dacă organele în măsură a o face ar stabili-o la 31 august, ziua în care basarabenii şi-au proclamat, prin lege, apartenenţa la naţiunea română ? Poate că, astfel, s-ar realiza atât de demult formulatul deziderat al tuturor românilor: „Hai să dăm mână cu mână..."

Gheorghe Culicovschi"

Re: ziua limbii romane - Boîte de réception - 'Yahoo! Mail' http://fr.mc282.mail.yahoo.com/mc/welcome?.gx=0&.rand=fg6cbp0a..

P.S.
Primesc, de la stimatul scriitor – epigramist Loghin – Martin Alexeev, scrisoarea din care redau mai jos câteva fragmente:

„Chişinău, 29.10.08

Multe stimate D-le Culicovschi

Vă mulţumesc pentru cărţile D-voastră, în posesia cărora am intrat abia în această seară...

Am rămas profund impresionat de ideea D-voastră pentru o sărbătoare comună a Limbii Române. Nu-mi vine să cred, dar de această idee eram pasionat în urmă cu mulţi ani, până la 1989, fie că e vorba de o telepatie, ori creierele noastre sunt instalate pe aceeaşi undă, ori „Şi una, şi Malta".

Îmi amintesc că am împărtăşit cuiva această năstruşnicie, la care am fost numit romantic naiv, or, dacă mi-ar divulga secretul, în Mâ Sâ Sâ Râs m-ar paşte puşcăria, iar Ceauşescu ar avea dureri în cot.

În momentul citirii scrisorii D-voastră, instantaneu mi-a venit inspiraţia, nu ştiu cât de reuşită:

31 August – sărbătoarea comună a Limbii române

De la Nistru pân-la Tisa
Hai, români să ne unim,
Din străbuni lăsatu-ni-s-a
Graiul să-L sărbătorim!

Sunt totalmente solidar cu D-voastră şi dacă e cazul sunt disponibil oricând să pun umărul întru promovarea acestei idei.

Vă urez multă sănătate, voie bună şi inspiraţie

L. Alexeev"

Gheorghe Culicovschi

5/8/2009 11:48 AM

Протокол 13
Заседания парткома ЦНИЛ санэпидемстанции
факультета КГМИ от 28/XII-72 г.
Присутствовали: секретарь парткома Акерблум К.А., члены Гамецкий В.И., Рувь Т.Г., Жмы В.С., Шнеерзон Е.Б.
На заседании присутствовал секретарь парткома института Кроитор Д.С.
Повестка дня:
1. Персональное дело коммуниста Алексеева Л.Ф.
Дополнение о своем деле Алексеев

* * *

Секретарю партийного комитета
Кишиневского Госмединститута
доценту Кроитору Д. С.
от ассистента кафедры внутренних болезней Алексеева Л. Ф.

По поводу моего выступления на суде в качестве свидетеля по делу Шалтаяна в августе 1972 года:

В июне 1970 г., во время отпуска, я поехал в Москву с целью посетить институт экспериментальной эндокринологии (где проходил учебу в аспирантуре в 1965–68 гг.), встретиться с товарищами по работе, посетить ряд спектаклей в театрах, просто отдохнуть. Будучи в Москве приходилось очень трудно с ночлегом, я не мог устроиться в гостинице. Встретившись случайно со своим товарищем, Земляком, я пожаловался, что негде остановиться и он предложил поехать с ним к одному аспиранту, который женат в Москве, имеет квартиру и живет один, и вероятно у него можно будет переночевать. В тот же день мы поехали к нему, застали его дома, но там были и родители его жены. В комнате где проживал Шалтаян было довольно тесно и там была одна единственная кровать. Мы сразу поняли, что остаться там будет невозможно и собрались уходить, но хозяин не отпустил, настаивая чтобы мы

– 2 –

вместе ужинали. Находились мы в его квартире не более 1,5-2х часов. За это время он долго находился на кухне, приготовил ужин, сбегал в магазин за бутылкой сухого вина. В отсутствии хозяина, я и товарищ который привел меня туда говорили о том, как нам устроиться. Было поздно и мы стеснили уйти в поисках другого места для ночлега.

Я не обратил внимания на хозяина квартиры. Тогда я его видел в первый раз, больше никогда не довелось встретиться с ним и забыл о нем как только вышел оттуда.

И лишь спустя два года, когда возникла необходимость помочь следствию в выяснении личности Иванова, пришлось вспомнить все о чем говорилось тогда в его квартире.

Я рассказал следователю, что за короткое время что мы ужинали разговор у нас шел на самые разнообразные темы начиная от чемпионата мира по футболу который проходил в то время и кончая некоторыми событиями международной жизни в соответствующий период.

Я говорил следователю, что заметил у него много различных иностранных газет и журналов, книги на румынском языке, купленные в магазине "Дружба". На меня все это не произвело особого впечатления, так как из разговора с

— 3 —

товарищем я понял, что Шалтаев вроде бы является нештатным референтом ЦК. К. Комсомола и комитета молодежных организаций по румынской прессе и подумал, что все это ему необходимо для своей работы.

Жалко теперь, когда всем стало известно кто этот человек, я вспомнил, что вроде бы в разговоре коснулись и вопроса о внешней политике Румынии относительно чехословацких событий и судя по всему, он как будто бы поддерживал такую позицию.

Я не мог себе представить, что о своем впечатлении я должен был сообщить, да и не знал когда, кому и что нужно сообщить. Я не знал его адрес, фамилии, точные данные где он работает, к тому же я сомневался, что аспирант, сотрудник таких организаций может неправильно оценить ту огромную помощь, которую оказал Советский Союз и страны социализма чехословацкому народу.

Я его не мог спросить, не было такой возможности уточнить его мнение по поводу ввода войск стран социалистического лагеря в Чехословакию, в то же время с его стороны тоже было стремления в чем-то нас убеждать, агитировать, и незаметно перешли на другие темы.

— 4 —

Это было, пожалуй, единственное чем я мог быть полезным в процессе следствия по делу Шалтаева. До встречи в Москве и после этого я никогда и ничего больше о нем не знал и не слышал. В августе 1972 г. меня вызвали в качестве свидетеля на суде, где я рассказал то, что изложено выше.

14-XI-72 А. Алексеев

* * *

Вопросы:
Рудь Т.Т. „Вы провели 3 года в Москве в командировке, знали как трудно с жильем. Где Вы там приобретали комнату вперекал на Родзей?"
„Как фамилия товарища, который ввел Вас в дом Шаумяновну? Давно ли знакомы с ним? Говорили ли Вы с товарищем, который Вас ввел, что делал Шаумяновну о его деятельности?

* * *

Вопрос Галецкого П.К. После пребывания в доме Шаумяновны изменилось ли Ваше отношение с другом?
Ответ: не было такого разговора и разошлись после этого дома без обсуждения и проверки разговора.
Вопрос Рудь Т.Т. Бывали ли аналогичные ситуации до этого?
Ответ – никогда.

* * *

Вопрос. Имел ли Вас „звонил ли друг о деятельности Шаумяновны? Почему Вас привлекли в качестве свидетеля через 2 года после его посещения?

* * *

В прежнем вступлении члена парт. бюро Галецкого П.К. я думал, что Алексеев не просил „политическую линию" и заявку, которую он должен был дать. Согласно уставов он повторил бдительность и знает, что должен коммунист делать, не оказал должного протеста Шаумяновну и другу. После пребывания в этом доме вопросов не задавал. Предлагаю вывести из состава партбюро и вынести строгий выговор за несвоевременную партийную оценку антипартийных высказываний т. Шаумяновну.

-5-

выступил Андрущук К. После этого на все поручения вопрос Алексеев М.Т. до настоящего времени еще не сделал правильных выводов. Ошибка в том, что забыл обязанности члена партии, не дал решительного отпора. До 1950 года не отдифференцировал коммунист Алексеев оценками политического взыскания, и сейчас на партбюро дает двойное объяснение и пытается внести то это за человека с аномальными взысканиями и необъективно информацию. Мы правильно решили на партбюро вывести из состава членов его и крепкого объявить строгий выговор. Выступил Ким В.С., я думаю, что поведение Алексеева неправильное я неправа не права, что с другими все обсуждаем все случившееся до и после суда, думаю, что каждый коммунист должен брать у нас только для службы. Считаю, что все правильно сегодня Алексеев должен получить партбюро. Мы должны строго осудить поведение коммуниста Алексеева. Я поддерживаю высказанное предложение о вынесении

-6-

строгого выговора.

Руд Т.Т. - Я присоединяюсь к предложению и партбюро необходимо усилить работу по повышению идейного уровня коммунистов, еще бы на собрании осудить вопрос об авантюрной роли коммуниста

* * *

В заключении член КПСС Алексеев сказал, что согласен со всеми замечаниями и сделает соответствующие выводы.

Партийное бюро постановило:

За несвоевременную политическую оценку аномальных взысканий т. Шолтовну Алексееву Ефиму Григорьевичу объявить строгий выговор, вывести из состава партийного бюро.

За - наиболее постановление все члены партийного бюро голосовали единогласно.

Секретарь партбюро К. Андрущук

1

ПРОТОКОЛ № 7

закрытого партийного собрания парторганизации санитарно-гигиенического факультета К Г М И .

от 9 - го января 1973 года.

Всего состоит на партучете - 44 чл.КПСС.
Присутствовало - 24 "
Отсутствовало по уважительным причинам - 20 "

Для ведения собрания предложено избрать президиум в количестве 3-х человек т.т. Андриуца К.А, Кройтор Д.С, Яким В.С.
Открытым голосованием указанные тов. избраны единогласно.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

Primele două puncte constau într-o scurtă informație.
Al treilea punct, mult mai important:

3. Персональное дело коммуниста кафедры внутренних болезней Алексеева Логина Григорьевича.

* * *

СЛУШАЛИ: По 3 - му вопросу - Информация секретаря партийного бюро Андриуцы К.А.

Коммунист Алексеев Л.Г. был привлечен в качестве свидетеля по делу гр. Шолтояну, который осужден за антисоветскую деятельность, националистических проявлений и др.

Как выяснилось из беседы и письменного объяснения Алексеева, он будучи в Москве на квартире у гр.Шолтояну слушал его аполитические высказывания в частности, в отношении событий в Чехословакии.
Он не дал правельную и своевременную оценку аполитичных высказываний гр. Шолтояну и не информировал соответствующие инстанции.

Алексеев был обсужден на партийном бюро, где решили вывести из состава партбюро и объявить строгий выговор

* * *

ВОПРОСЫ: Тов. Присакарь И.Ф. – О чем все же состоялся разговор ?

ОТВЕТ : тов. Алексеева Л.Г. – О футболе.

тов. Комарик О.К. – Сколько времени вы находились в этой квартире ?

– I,5 – 2 часа.

Ботнарь В.П. – Какое отношение Шолтояну имел к вам ?

– я его не знал.

Визитиу А.Ф. – Был ли у вас в квартире Шолтояну разговор о политике СССР в отношении Чехословакий ?

– я вроде вспоминаю, что такой разговор был.

Присакарь И.Ф. – Вы признаете все факты, которые доложены секретарем?

– Да признаю.

Дробинский И.Р. – Вам на этой квартире показывали вырезки из Румынских газет ?

– Да показывали.

Андриуца К.А. – Знали ли вы ранее товарища, который Вам рекомендовал квартиру ?

– Этого товарища я знал, он из политехнического института я с ним встречался и после суда над Шолтояну и разговаривали об этом.

Присакарь И.Ф. – Почему вы не сообщили в партком, что были в качестве свидетеля на суде ?

– Я несообщал потому, что не имел права

* * *

4

– 4 –

ВЫСТУПИЛИ : тов. Руснак В.Д. Я знаю тов. Алексеева Л.Г. с I962 года, работали в разных отделениях, времени для встречь было мало. Успешно выполнил свою работу, в отделении его уважают за добросовестную работу и аккуратность выполнения общественной работы.. На кафедре разговоров компроментирующих тов. Алексеева не было. Я предлагаю наказать тов. Алексеева – объявить ему выговор.

Вопрос тов. Присакарь И.Ф. – Как вы считаете искренне ли выступал со своим объяснением тов. Алексеев Л.Г.

Ответ тов. Руснак В.Д. – Мне кажется, он искренне изложил все в своем объяснении.

Тов. Лукьянов Н.Г. – Знаю тов. Алексеева Л.Г. с февраля 1968 г. и очень был поражен тем, что Алексеев попал в такую историю. Я небыл полностью удовлетворен ответами тов. Алексеева на некоторые вопросы. Он должен честно признать свою ошибку и должен был дать отпор аполитичным разговорам как коммунист. Мне кажется тов. Алексеев сделает выводы из этого разговора на партийном собрании и вдальнейшем будет более принципиален.
Я поддерживаю решение партийного бюро об объявлении строгого выговора тов. Алексееву Л.Г.

Тов. Кроитор Д.С. – говорил, что у меня создалось впечатление, что тов. Алексеев Л.Г. не искренне объяснил всю эту неприятную историю, ответы на вопросы были не конкретными. Данный факт случился в 1970 г. степень виновности тов. Алексеева мы установили и он должен понести соответствующее взыскание. Но это нам еще раз подсказывает, что надо усилить и конкретнее проводить воспитательную работу в духе интернационализма как среди студентов, так и среди сотрудников института, улучшить всю воспитательную работу.
Поведение Алексеева на заседание партийного бюро и сегодня на партийном собрании выдает признаки не соответствии им высокого звания коммуниста и воспитателя студенческой молодежи.

* * *

Тов. Андриуца К.А. – Знаю тов. Алексеева Л.Г. с 1955 года. Он выполнял большую общественную деятельность до поступления на работу в наш институт и у нас, и подобных высказываний за ним не замечалось. Хотя он и не имел морального права допускать этого. Сегоднешнее его объяснение, мне кажется, было не искренне, на вопросы отвечал не конкретно, о разговоре на этой квартире не сообщил в партком. Это говорит о том, что тов. Алексеев Л.Г. как коммунист не принципиален в своих поступках. Я поддерживаю решение партбюро, за которое голосовал, однако если коммунист Алексеев в заключительном слове не признает вину, можно будет усилить наказание.

Заключительное слово тов. Алексеева Л.Г. Я искренне все рассказал и глубоко осознал свою ошибку и буду содействовать присечению таких разговоров. С решением партбюро согласен.

Тов. Андриуца К.А. – зачитал решение партбюро объявить тов. Алексееву Л.Г. строгий выговор и вывести из состава бюро.

Решение партийного бюро факультета партийным собранием принято единогласно. ~~Принят к протоколу единогласно~~.

Председатель собрания К.А.АНДРИУЦА.

LOGHIN ALEXEEV
Fondator (1975)
CSM
Centrul de Sănătate
MUNCEŞTI
·Policlinica nr.5 pentru adulţi a fost fondată în anul 1975 cu sediul în str. Salcîmilor pentru sectoarele îndepărtate din şoseaua Munceşti, str. Bacioii Noi şi or. Aeroport la insistenţa medicului Loghin Alexeev
·Din anul 1990 policlinica nr.5 şi ambulatoriul pentru copii Munceşti sunt incluse în cadrul AMT Botanica
·În anul 1995 policlinica nr.5 a fost reamplasată în localul fostei şcoli primare Munceşti 401.
· În anul 1997 policlinica a fost renominalizată în Centrul de Sănătate Munceşti
· În cei peste 35 de ani în colectiv au activat distinşi medici şi asistenţi medicali sub conducerea:
Loghin Alexeev 1975-1978
Vasile Darii 1978-1991
Petru Konoval 1991-1996
Leonid Storojuc 1996-2008
Vitalie Mursa 2008-prezent
· CS Munceşti deserveşte 5 mii locuitori (fără sectoarele îndepărtate) cu 24 angajaţi: din ei 6 medici şi 11 asistenţi medicali.
Colectivul Centrului Sănătăţii Munceşti
Expertiza medicală a incapacităţii de muncă
Instruirea continuă în sala educaţională
Registratura Centrului de Sănătate
Medicul coordonator Vitalie Mursa la consiliul consultativ
Cabinetul investigaţii medicale de laborator
Cabinetul de triaj al OMF "Codru"
Oficiul Medicilor de Familie "Codru"
Registratura Oficiului Medicilor de Familie Codru

Gulagul din Munceşti. Fondarea policlinicii Nr. 5 (anul 1975)

Bunelul Ion Martin cu mămuța Iustinia și mama (anii 1907-1908)

Mama Olga-Elena la 60 de ani

Împreună cu părinții, frații Ion și Grișa, cumnata Maşa, 1950

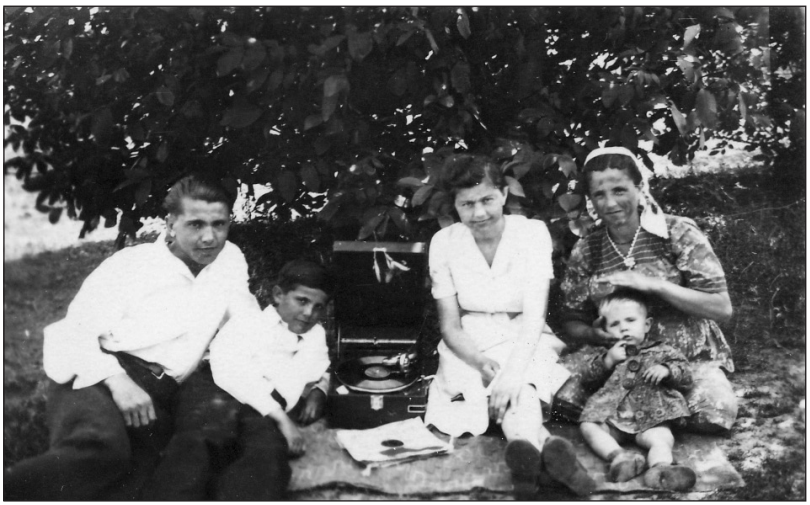
Avrameni, 1951. Viitorii „pedagogi mancurtizatori" – prima promoție a școlii de 7 ani. Autorul e în dreapta dirigintelui de clasă, Costică Țenchiu

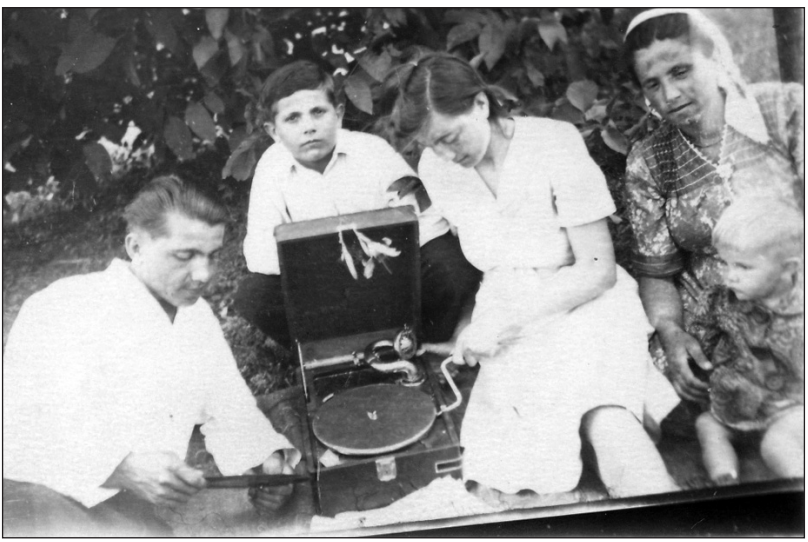
Clasa VIII. Împreună cu Tolea Ursu, Balatina, 1953

Clasa IX, Balatina, 1953

„La umbra nucului bătrân" din fața casei, cu fratele Grișa, surorile Liuba și Natalia cu nepoțica Tamara, Râteni-Vasileuți, 1953

La umbra aceluiași nuc

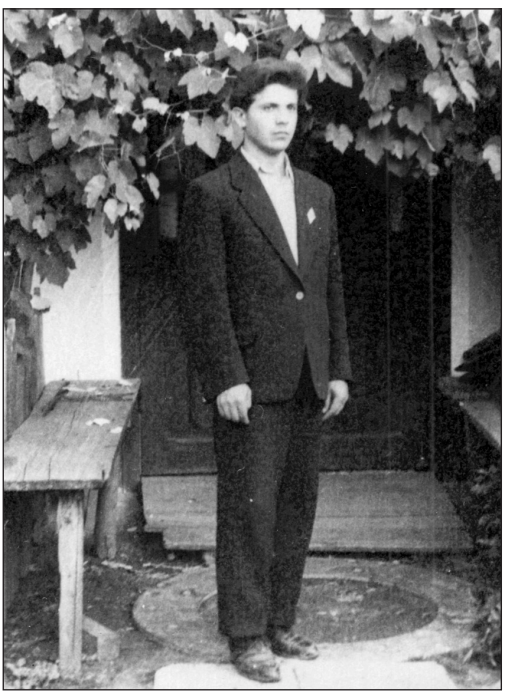
De la stânga la dreapta, rândul I: nepoții Nona și Grișa; rândul II: mama cu Natalia și soțul Elisei; rândul III: Olița cu Grișa și Liuba cu S. Protasov

Logodna, Chișinău, 1959

Împreună cu părinții și sora Liuba, Râteni-Vasileuți, 1961

Medic. Râșcani, 1961

Nunta fratelui. Rândul I: Ion cu Maşa şi nunii – vărul Filip cu Ileana Fărmagiu. Rândul II: Natalia şi Liuba cu Ionică, fiul nunilor, Rîteni-Vasileuți, 1949

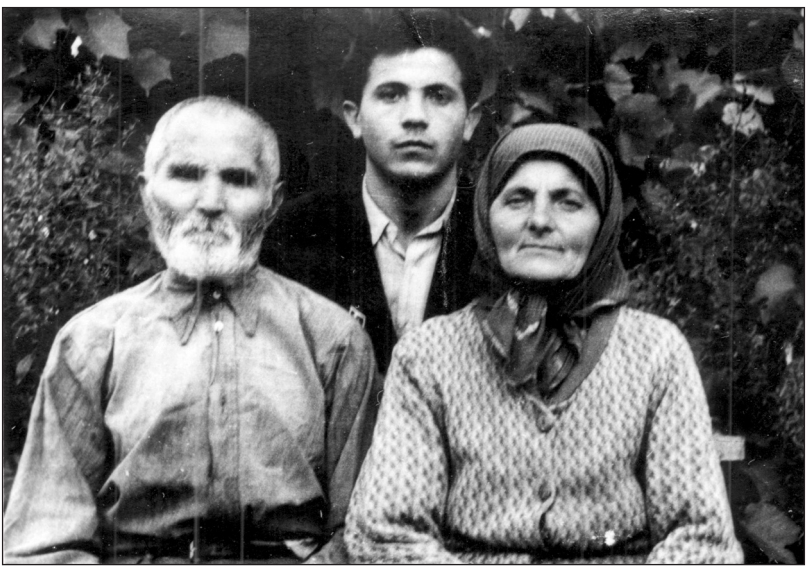
Medic absolvent, Chişinău, 1961

Nunta. Olăneşti, noiembrie 1961

Nunta. Olăneşti, 1961. Rândul I: Împreună cu nunii Nedzelschi (foşti Nedelcu) şi socrii Ion şi Venea. Rândul II: Serghei Protasov, fraţii Liuba, Grişa, Ion, Paşa cu A. Moşanu, mama, Oliţa, Maşa şi Natalia cu vornicelul de 6 luni, Grişa

Împreună cu părinţii, Râteni-Vasileuţi, 1961

Împreună cu echipa evreilor „stahanovişti”.
Kazahstan, Staţia Kialî, 1956

Aman Ghilidî, Kazahstan, 1957

Depunerea jurământului armatei păgâne, Tiraspol, 1960

Unchiul David şi Nadejda Martin la 60 de ani de căsnicie, împreună cu vară-mea Antonia

Cumnatul Elisei cu sora Natalia şi fratele Grişa, Cobani, 1950

Rândul I: Nepoții Nona şi Grişa; Rândul II: Mama cu nepoatele Liuda şi Tamara (Râteni-Vasileuți, 1960-1961)

CUPRINS

Cuvânt introductiv 3

Apără-mă, Doamne, de prieteni 13

O familie destrămată 59

Cum mi-au mancurtizat rușii generația 102

1. Originea și cei șapte ani de-acasă 102

II. Jigodia comunistă și „școlarizarea" (anii 1944-1955) 146

III. Anii de studenție și primii de doftoricire (1955-65) 238

IV. Anii doctoratului, ascensiunea și prăbușirea carierei (1965-1973) 299

V. Gulagul de la Muncești și lumina din capătul tunelului (anii 1973-1978) 376

VI. Revenirea la matcă și alternarea „fericirii" 404

CZU

Lector: *Marcela Mardare*
Pre-press, prelucrare fotografii: *Liubovi Ceban*
Copertă: *Rodica Musteață*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

© Text: Valeria Florea-Dascăl, 2017

Tipar executat la Tipografia „*Reclama*”

Editura *Pontos,* str. 31 August 1989, 98
MD-2004, Chișinău, tel.: 23 22 18
editura.pontos@gmail.com